

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Daniela Brádlarová

Banka československých legií v letech 1919 – 1938

hospodářské dějiny

vedoucí práce - Doc. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

2005

„Prohlašuji, že jsem disertační práci vykonala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury“

Štěpánková

Autorka práce děkuje za poskytnutou odbornou pomoc a podporu při zpracovávání tématu svému školiteli Doc. PhDr. Eduardu Kubů, CSc.

OBSAH

I.	Úvod: Prameny, literatura, metody zpracování	1 – 13
II.	Vznik Banky československých legií jako důsledek financování hospodářské činnosti čsl. legií v Rusku a surovinové akce	14 – 30
III.	Organizace a vnitřní struktura Banky čsl. legií v letech 1920 – 1938	
III. 1.	Statutární orgány a odborné bankovní útvary	31 – 66
III. 2.	Vývoj struktury poboček Banky čsl. legií na území ČSR	67 – 105
IV.	Obchodně-podnikatelská činnost Banky čsl. legií	
IV.1.	Rozvoj koncernu Banky čsl. legií v ČSR a v zahraničí	106 – 176
IV.2.	Podnikatelské aktivity Banky čsl. legií na Slovensku a Podkarpatské Rusi	177 – 241
V.	K úvěrové politice Banky čsl. legií v letech 1920 – 1938	242 – 287
VI.	Analýza základních hospodářských ukazatelů Banky čsl. legií v letech 1920 – 1938	288 – 326
VII.	Podpora legionářů a jejich organizací a politické vazby Banky čsl. legií v období I. republiky	327 – 347
VIII.	Závěr	348 – 365
	Zkratky	366 – 367
	Seznam literatury	368 – 376
	Přílohy:	
a)	Personální složení statutárních orgánů centrály BČL (1921-1938)	1 – 5
b)	Personální složení představenstev a dozorčích rad poboček BČL (1921-1938)	6 – 33
c)	Životopisné údaje o činnosti vybraných představitelů BČL za I. světové války, I. republiky a II. světové války	34 – 41
d)	Tabulky bilančních údajů BČL z let 1920-1938	42 – 58
e)	Tabulka složení akcionářů BČL	59
f)	Akcie Banky československých legií	

I. Úvod

Prameny, literatura, metody zpracování

Předkládaná disertační práce má za cíl zpracovat pokud možno celistvý obraz, na československém meziválečném peněžním trhu do značné míry ojedinělé, bankovní instituce - Banky československých legií. Těžiště práce spočívá ve sledování důsledků hospodářských aktivit čsl. legií v Rusku, ideových motivů a politicko-vojenských okolností doprovázejících založení banky. Dále pak v analýze struktury banky a rozkrýví jejích obchodně podnikatelských aktivit v období I. republiky.

Ojedinělý byl již způsob, načasování a místo vzniku Legiobanky, kdy těžiště jejích počátečních obchodních aktivit leželo na území cizího státu, zmítaného válkou. S tím souvisí otázka z jakých zdrojů pocházel akciový kapitál Legiobanky. Dosavadní poznatky určily za hlavní zdroje vklady Vojenské spořitelny a zadržené služné vojáků, ale problémem zůstávala obvinění vznášená jak v dobovém tisku a publikacích bývalých bělogvardějských generálů, tak v sovětské vědecké literatuře, že Legiobanka vznikla na základě ukradeného ruského zlatého pokladu.

Vzhledem k tomu, že Legiobanka během svého působení na Sibiři hrála aktivní roli v nákupu surovin pro československý průmysl (surovinová akce), k čemuž použila vedle vlastních peněžních prostředků (vklady Vojenské spořitelny) také peníze státu (zadržené služné), pokusila se předkládaná práce vyhodnotit do jaké míry se překrýval zájem parciální s celospolečenským. S tím souvisela i otázka reflexe sibiřských aktivit Legiobanky osobnostmi určujícími zahraniční a stěžejní trendy vnitřní politiky (Tomášem Garrigue Masarykem a Edvardem Benešem) a vrcholnými institucemi státní správy.

Legiobanka se ustavila jako stavovsky orientovaná banka mající prioritní cíl poskytovat finanční podporu legionářům, proto bylo nutné analyzovat do jaké míry bylo její stavovské zaměření revidováno pod vlivem nové ekonomicko-politické situace v období I. republiky.

Stavovství Banky československých legií bylo vyjádřeno jak vojenským zařazením jejích tvůrců, akcionářů a představitelů statutárních orgánů, tak její klientelou. Z řad legionářů se rekrutovala převážná většina úřednictva banky. Obchodní aktivity měly být zaměřeny především na legionáře. Ústav měl fungovat jako legionářské „hospodářské ústředí“. Hospodářská skutečnost byla v mnohém jiná. Disertační práce se pokouší vyhodnotit proměnu původně úzce profilovaného peněžního ústavu, orientovaného na poskytování úvěrů legionářům a jejich příbuzným, na banku provádějící klasické bankovní obchody

proces nebo náhlá změna s konkrétní příčinou a jakou roli zde hrál vrcholný management banky je dalším problémem, který se předkládaná práce pokouší zhodnotit. Odpověď na výše položené otázky je pochopitelně možná jen na základě podrobné analýzy vnitřní struktury banky, jejích obchodně-podnikatelských aktivit a personálního obsazení statutárních orgánů centrály a jejích poboček.

Na základě dostupných pramenů bylo nutné vyhodnotit činnost a složení vrcholných statutárních orgánů banky (valné hromady akcionářů, správní rady, dozorčí rady a ředitelství) a zjistit, zda-li jejich výhradní legionářský charakter zůstal zachován až do konce sledovaného období. Neméně důležité bylo určení z jakých legionářů (podle příslušnosti k ruským, italským, francouzským, srbským nebo americkým), se rekrutovali jak akcionáři Legiobanky, tak členové jejích statutárních orgánů. Kde spočívalo těžiště rozhodování, jestli v ruku vrchního ředitele banky nebo se o ně dělil s dalšími managery banky, i to patří k tématům této práce.

Analýza vnitřní struktury Legiobanky je doplněna vyhodnocením budování jejích poboček, kde se práce soustřeďuje na podchycení toho, do jaké míry byl management ovlivněn protektorskou úlohou¹ vůči legionářům a obou „státotvorných“ národů a do jaké míry se řídil pragmatickými motivy ziskovosti.

Obchodně podnikatelské aktivity banky spočívaly, podobně jako u řady dalších čsl. akciových bank, ve vytváření svého koncernu a v případě Legiobanky poměrně rozsáhlé sítě afilací slovenských peněžních ústavů. Zde bylo nutné zaměřit pozornost na několik témat. V případě budování koncernu Legiobanky zjistit na jaký typ firem a na jaké oblasti ekonomiky se banka soustřeďovala. Základním problémem Banky čsl. legií byla skutečnost, že začala plně rozvíjet svou činnost v době, kdy byl peněžní trh v českých zemích plně obsazen a musela v něm proto nejprve najít své místo. Protože byl vrcholný management banky od počátku spjat s ideou českoslovenství, postulovanou T. G. M. a E. Benešem, nabízí se otázka do jaké míry byla tato idea ve výše naznačených aktivitách použita jako nástroj „podnikatelského záměru“ banky, a do jaké míry šlo o skutečné ideové souznění.

Vzhledem k tomu, že Legiobanka část svých obchodně podnikatelských aktivit směřovala také do zahraničí, a to výhradně buď do zemí Malé Dohody (Jugoslávie a Rumunska) nebo do zemí s nimiž mělo Československo nadstandardní diplomatické a obchodní styky (Lotyšsko a Egypt) opět se nastoluje otázka vnitřní motivace. Do jaké míry byla banka ovlivněna pocity „bratrské sounáležitosti“ s legionáři v zahraničí a do jaké míry

---

¹) Protektorskou úlohou jsem myslela ochranu legionářů v oblastech jednotlivých filiálek, expozitur a afilací Banky československých legií.

šlo o pragmatické využití zahraničněpolitické malodohodové orientace Československa, propagované zejména T.G. Masarykem a E. Benešem k nalezení relativně volného prostoru pro své podnikání.

Pro zhodnocení hlavních oblastí kam Legiobanka umísťovala své úvěry byla zvolena metoda sondy a při výběru rozhodovala obecná ekonomická hlediska. Součástí vyhodnocení úvěrového podnikání bylo také určení míry zastoupení na svépomoc orientovaných úvěrových aktivit banky.

S obchodně podnikatelskými aktivitami pochopitelně úzce souvisí otázka hospodaření Legiobanky. Nejdůležitějšími bilančními položkami, podávajícími základní obraz o stavu hospodaření banky jsou na straně aktiv položky: *hotovost a ihned splatné pohledávky, cenné papíry, směnky, dlužníci, konsorciální účasti a nemovitosti*. Na straně pasiv pak položky: *akciový kapitál, rezervy, vklady na knížky a vklady na běžné účty (věřitelé)*. Vyhodnocení těchto bilančních položek bylo pro danou práci stěžejní.

Prvotní bylo určení v jaké výši se pohyboval akciový kapitál banky a nedoznal-li nějakých změn. Objem podnikání banky a jeho vývoj v závislosti na vnějších ekonomicko-politických vlivech bylo možné vysledovat v sumě bilančních úhrnů. Míru důvěryhodnosti Legiobanky jasně ilustrovaly bilanční položky vkladů na knížky a běžné účty spolu s údaji o výši svěřených depozit. Pro každou akciovou banku bylo také důležité udržovat si dostatečnou pokladní a vkladovou mobilitu, která by jí zajistila v případě nenadálé potřeby bezproblémové vyplácení vkladů nebo denních peněz. I když byla výše mobility předeepsána stanovami, praxe byla v případě Legiobanky odlišná. O kvalitě hospodaření mnohé nasvědčuje také způsob a míra péče o rezervy banky. Dostatečná míra rezerv umožňovala bankám přestát případná období hospodářské nestability či deprese bez závažných důsledků pro jejich další existenci. V případě Legiobanky bylo zhodnocení této položky zvláště zajímavé, protože byly nejen poměrně bohatě strukturovány, ale současně vykazovaly nadstandardní výši. Odpověď na otázku míry efektivity ale také prozíravosti vedení ústavu leží ve zkoumání výše čistých zisků banky, jejich reinvestic a vyplácení dividend.

Dalším tématem této práce je zhodnocení míry plnění slibů daných legionářům jako celku při svém vzniku (finanční podpora legionářských družstev, firem, různých fondů a jednotlivců). Legiobanka, přestože prováděla prakticky všechny obchodní aktivity běžné pro ostatní akciové banky, vykazovala jak ve své vnitřní struktuře, tak ve své obchodní činnosti řadu specifíků, vyplývajících právě z jejího stavovského charakteru.

Banka fakticky patřila k institucím spjatým s novou elitou, reprezentovanou fenoménem Hradu a legionáři a tudíž úzce spjatou s ideovým zázemím I. Republiky. Práce se zamýšlí nad tím, jakým způsobem se tato skutečnost obrazila v jejím hospodářském životě.

Základem pro zpracování tématu byl příslušný fond *Banka československých legií v Praze (1870) 1918 – 1948 (1955)*, uložený v *Archivu České národní banky v Praze*. Výchozím bodem pro podchycení činnosti banky v období 1920 – 1931 byly zejména *Zápisy ze schůzí zakladatelů Banky československých legií v Irkutsku a Vladivostoku 1919-1920* a *Zápisy ze schůzí správní rady Banky československých legií z let 1921 – 1938*, podávající základní přehled o většině aktivit banky, zejména co se týče, rozvoje průmyslového a peněžního koncernu, úvěrových aktivit banky, budování sítě pobočných závodů a personálních záležitostí banky. Výpovědní hodnota tohoto pramene je vyšší zejména pro období do roku 1932, kdy se přeneslo, v souvislosti s nástupem Josefa Khyna do funkce vrchního ředitele banky, těžiště rozhodování do ředitelství.

Tento pramen umožnil nalézt odpovědi na většinu výše položených badatelských otázek. V první řadě poskytl zevrubné informace o způsobu provádění a výsledcích surovinové akce a tím pádem pomohl určit jakým způsobem banka vytvořila vlastní image jako peněžní instituce provádějící většinu svých tehdejších bankovních obchodů v celospolečenském zájmu. Schůze správní rady obsahovaly pro období prvního desetiletí fungování Legiobanky naprosto klíčové informace o motivech působících při zakládání poboček banky. Pro stejné období byly stěžejním pramenem nejen pro podchycení budování a rozvoje koncernu Legiobanky, ale též pro vytváření sítě slovenských peněžních afilací.

Tento pramen byl použit v případě analýzy bilancí ke komparaci údajů uvedených ve výročních zprávách banky a současně se stal klíčový pro určení vkladové a pokladní hotovosti banky. Nicméně vyjma údajů o mobilitě byly informace o základních hospodářských ukazatelích banky, způsobu rozdělení čistého zisku, výši dividendy a dotování rezerv prakticky identické s údaji ve výročních zprávách.

Protokoly správní rady také podaly celkový obraz úvěrových, na legionářskou svépomoc zaměřených aktivit banky a poskytly tak odpověď na otázku, jak dlouho banka setrvala v plnění svých slibů vůči legionářskému stavu a kdy, a jakým způsobem, od nich ustoupila, popřípadě, kam tuto agendu přenesla. Výhradně s tohoto zdroje vycházely sondy podchycující úvěrové aktivity Legiobanky. Stěžejním pramenem byly schůze správní rady také pro podchycení toho, jakým způsobem se Legiobanka angažovala, mimo výše uvedených úvěrových aktivit, v podpoře legionářů. Právě zde byla podchycena agenda obou

Hospodářských fondů ruských a neruských legií, kam Legiobanka přenesla malé legionářské úvěry a také agenda Stipendijního fondu, určeného pro podporu legionářských dětí na studiích. A právě zde bylo pravidelně uváděno množství a výše peněžitých podpor banky různým legionářským a emigrantským spolkům a vzdělávacím institucím.

Protokoly správní rady podávají poměrně sporé informace o notoricky známém sepětí vrcholných představitelů I. republiky s vrcholným managementem banky. Podobného rázu jsou dochované prameny o obchodních vztazích banky a ministerstva národní obrany (koncernovým podnikem Naftaspol), jakož i napojení Legiobanky na ministerstvo zahraničních věcí (koncernovým podnikem Centrokomise). Kusé informace poskytují prameny také o vztazích Legiobanky s ministerstvem financí a Kuratoriem Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů, jež koordinovalo centralizační a nacionalizační procesy na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Protokoly ze schůzí ředitelství Banky čsl. legií, jsou k dispozici jen od roku 1932 a jsou zcela zásadní právě pro podchycení výše uvedené problematiky podnikatelských aktivit banky ve slovenském a podkarpatoruském peněžnictví. Schůze ředitelství byly velkým přínosem nejen pro sledování různých variant postupu Legiobanky v tomto regionu, ale současně umožňovaly nahlédnout, na rozdíl od protokolů správních rad, do názorového rozvrstvení nejvyššího managementu banky. Schůze ředitelství poskytovaly také mnohem podrobnější informace o stavu, fungování a likvidacích koncernových podniků Legiobanky v průběhu 30. let. Současně poskytly přímé důkazy o obchodním spojení s ministerstvem národní obrany a byť ve značně omezené míře, také náhled do lobistických praktik vedení Legiobanky.

Neméně důležitým pramenem se jeví být *Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 – 1938*. Jsou podkladem pro podchycení hospodaření banky, personálního obsazení představenstev a dozorčích rad poboček. Současně jsou primárním pramenem pro podchycení činnosti jednotlivých oddělení banky. Naprosto nepostradatelnými se staly výroční zprávy pro analýzu otázky zaměstnanosti legionářů a stanovení vzájemných poměrů mezi úředníky legionáři, jejich příbuznými a nelegionáři v závislosti na proměnách politicko-ekonomických priorit banky. Pro hlubší podchycení personálních otázek chybí pramenný materiál (osobní oddělení). K dispozici jsou, v rámci fondu Banky československých legií uloženého v Archivu ČNB, pouze několik málo zaměstnaneckých spisů ředitelů z druhé poloviny 30. let.

Z dalších pramenů byly využity *Stanovy a jednací řády Banky československých legií* a *Korespondence vrchních ředitelů Františka Šípa a Josefa Khyna*, podávající doplňkové

údaje o sondážích banky v Jugoslávii, Lotyšsku a Rumunsku v souvislosti s budováním jejího peněžního koncernu a o jejích potenciálních obchodních aktivitách v Rusku. Korespondence vrchních ředitelů banky doložila, sice nepřímou, že podnikatelská angažovanost Legiobanky ve výše uvedených státech vyplývala z pragmatického využití image banky, jako peněžního ústavu jehož aktivity se přirozeně opírají o ideové postuláty formulované oběma vrcholnými představiteli státu. V tomto případě banka následovala stěžejní směry zahraničněpolitické orientace republiky (malodohodová ujednání a nadstandardní vztahy s Lotyšskem) jejichž tvůrci a předními zastánci byli právě prezident republiky a ministr zahraničních věcí. Nicméně ani zde se nepodařilo nalézt přímé doklady o písemném kontaktu vrchních managerů banky s Tomášem Garrigue Masarykem a Edvardem Benešem.

Cenné údaje jak o způsobu podnikání Legiobanky ve zbrojním průmyslu (koncernový podnik Techna), tak o její zjevné protěžovanosti ministerstvem národní obrany se nacházejí v materiálech *Právního oddělení Legiobanky*, přesto, že se zachovaly jen fragmentárně a jen pro období druhé poloviny 30. let.

Studovala jsem také materiály uložené v *Archivu Národní banky Slovenska*. Zde uložený archivní fond *Legiobanka* se skládá zejména z dokumentů její pobočky Bratislava a částečně i z písemností dalších slovenských poboček (Komárno, Nového Mesta nad Váhom, Ružomberku, Zlatých Moravců, Zvolena a Žiliny). Bohužel fond je neúplný zejména v důsledku válečných operací na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Nicméně se zde podařilo najít fragmentární, ale dobře ilustrující doklady o snaze Legiobanky překročit její podnikatelský limit daný československým zaměřením svých obchodních aktivit a více se otevřít maďarské a židovské klientele.

Pro analýzu afilačních aktivit Legiobanky byly doplňkově využity také fondy: *Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava; Americko-slovenské banky, Bratislava, Svazu rolnických vzájemných pokladnic, Bratislava; Berego-mukačevské banky, Mukačevo; Gemerské ľudové banky, Rožňava; Povážské agrárne a priemyselné banky, Žilina a Prvé Prievidzské banky, Prievidza*.

Pro genezi Banky československých legií a podchycení jejích obchodních aktivit na Dálném východě byly zcela zásadní dva archivní fondy - *Ministerstvo vojenství oddělení v Rusku* a *Banka československých legií 1918 - 1919*, uložené ve *Vojenském historickém archivu v Praze*. Zde byly nalezeny, a již v publikované práci (J. Zabloudilové, D. Brádlkové – *Banka československých legií 1919 – 1925*, in: *Historie a vojenství* 2/2000) zpřístupněny a pro badatelské cíle této disertační práce revidovány, doklady o tom, že Legiobanka vznikla na základě vkladů Vojenské spořitelny a zadržitého služného. V souvislosti s obviněními

vznášenými na adresu Legiobanky o krádeži ruského pokladu a jeho použití na akciový kapitál banky, obsahoval fond veřejné písemné odpovědi vedoucích představitelů banky na tato obvinění. Ve Vojenském historickém archivu byly také nalezeny naprosto zásadní informace o privilegovaném postavení Legiobanky ve vztahu k ministerstvu národní obrany, zvláště v souvislosti s benzínovou aférou roku 1924. Pro vyhodnocení otázky z jakých legií (ruských, francouzských, italských, srbských nebo amerických) se rekrutovali členové správních orgánů centrály byly excerповány *Poslužné spisy legionářů*.

Z dalších archivních fondů je třeba jmenovat *Archiv Kanceláře prezidenta republiky*, kde se podařilo najít doklady o formě obchodního spojení Legiobanky s ministerstvem národní obrany prostřednictvím její koncernové firmy Naftaspol a o roli banky v benzínové aféře.

Studovány byly též archivní fondy uložené v *Archivu Ministerstva zahraničních věcí*, a to především *II. a IV. sekce národohospodářské*, obsahující vedle vojenských záležitostí legionářů (repatriace apod.) také záležitosti tzv. Havlíčkovy akce, mající za úkol zajistit dovoz a prodej československého zboží na Dálný východ. Oba archivní fondy obsahovaly přímé důkazy o úzkém vztahu Legiobanky k zastupitelským orgánům ministerstva zahraničních věcí, které pomáhaly koncernovému podniku banky Centrokomi nalézat v zahraničí obchodní partnery a obecně s ní pracovaly v úzké součinnosti. IV. sekce národohospodářská obsahuje také doklady o tom, že některé podnikatelské aktivity banky byly vrcholnými a rozhodujícími orgány státní správy reflektovány jako aktivity napomáhající vytvářet „dobrou image“ republiky. V tomto případě se jednalo o provoz lodi „Legie“, která plnila zejména propagační funkci.

V části osobního fondu *Edvarda Beneše 1915 (1918-1938)* uloženého na ministerstvu zahraničních věcí se nacházejí Benešovy dopisy politickému plnomocníku Václavu Girsovi řešící různé provozní záležitosti týkající se repatriace legionářů a průběhu surovinové akce. Vypjaté okolnosti doprovázející ústup legií se „zlatým ešelonem“ směrem k Vladivostoku dokresluje stručná depeše vyzývající vrchní velení legionářského vojska, aby za každou cenu zachránilo život admirála Kolčaka, který původně vlak se zlatých pokladem držel.

Pro podchycení širších rámců podnikatelských aktivit Legiobanky ve slovenském a podkarpatoruském peněžnictví byl excerповán fond *Ministerstvo zahraničních věcí – Výstřižkový archiv - I. (1918 – 1938)*, uložený v *Národním archivu v Praze*. Tento fond byl směrodatný pro zodpovězení otázky jakým způsobem veřejnost refletovala „slovenskou akci“ Legiobanky. Z tohoto pramene jasně vyplynulo, že banka byla tehdejší veřejností

reflektována, ať už kladně nebo záporně, jako peněžní instituce se silnou „státotvornou úlohou“.

Komplementární údaje k afilačním aktivitám a koncernu banky na Slovensku a Podkarpatské Rusi byly vytěženy z fondů: *Ministerstvo financí I (1918-1945)* a *Ministerstva veřejných prací 1918 – 1942 (1952)*. Doklady o tom, že banka byla odpovědnými vrcholnými složkami státní správy, pověřenými řešením ozdravných procesů ve slovenském a podkarpatoruském peněžnictví používána jako nástroj k jejich provádění, byly nalezeny ve fondu *Předsednictva ministerské rady 1918 – 1945*. A to zejména v souvislosti se sanačními opatřeními tří stěžejních bank Americko-slovenské banky v Bratislavě, Slovenské všeobecné banky v Bratislavě a Podkarpatské banky v Užhorodě.

Sice fragmentární, ale dobře ilustrující údaje o způsobu likvidace hospodaření čsl. vojsk v Rusku, o obchodech Centrokomise v rámci surovinové akce, ale také o centralizační akci Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi obsahovala část fondu *Edvarda Beneše (1984 – 1948)* uloženého v *Masarykově ústavu AV ČR*.

Pouze drobné zmínky, týkající se konkurenčního boje mezi Legiobankou a Živnostenskou bankou při budování koncernu banky byly nalezeny v *Soukromé korespondence funkcionářů ŽB, Korespondence vrchního ředitele ŽB, Dr. Jaroslava Preisse*, ve fondu *Živnobanky*, uloženého v *Archivu České národní banky*.

Pro srovnání kapitálové síly Legiobanky s ostatními akciovými bankami I. republiky byly použity dobové tištěné prameny a to zejména *Statistická příručka Republiky československé I – IV, Praha 1921, 1925, 1928, 1932*.

Z literatury byly k hospodářské činnosti čsl. legií a ke vzniku Legiobanky excerpovány následující tituly: Josef Polák – *Peněžnictví v ruských legiích*, Praha 1924; František Šíp – *Několik kapitol o hospodářství naší sibiřské armády*, Praha 1926 a J. A. Splítek – *Národohospodářská činnost československých vojsk v Sibíři*, Praha 1920. Tato literatura, z pera zakladatelů Legiobanky a jednoho z aktérů obchodních aktivit čsl. vojska v Rusku je pochopitelně do značné míry tendenční, ale umožňuje tak zhodnotit, jakým způsobem přední manažeři banky reflektovali aktivity banky a jakými motivy se zaštiťovali.

Z dobové, protilegionářsky zaměřené, literatury úzce se vztahující k Legiobance je třeba jmenovat dvě publikace bělogvardějského generála K.V. Sacharova – *Bělaja Sibir*, Mnichov 1923 a *Češskije legiony v Sibíři*, Berlín 1930. Tyto knihy jsou, i přes svůj antagonismus vůči legionářům, důležité pro zhodnocení celé problematiky vojenských, politických a hospodářských aktivit čsl. legií na Rusi. Symptomatické jsou pasáže

s obviněními vznesenými vůči legionářskému vojsku z krádeže ruského zlatého pokladu, který měl být posléze použit na úpis akciového kapitálu banky.

Odborného zhodnocení hospodářských aktivit legií se ujal Zdeněk Sládek – *Evakuační akce čs. vojsk v Sovětském Rusku (1919 - 1920)*, in: Československo-sovětské vztahy, IV. Praha 1975, který celou problematiku objektivizoval na základě podrobné znalosti všech dostupných pramenů a literatury (tuzemských i zahraničních).²

Otázku historie vzniku a fungování první vojenské peněžní instituce založené v Rusku podrobně a na základě objektivního zhodnocení archivního materiálu, řeší studie J. Zabloudilové – *Vojenská spořitelna*, in: *Historie a vojenství 1999* na níž tématicky navazuje druhá studie J. Zabloudilové, D. Brádlarové – *Banka československých legií 1919 – 1925*, in: *Historie a vojenství 2/2000*, zaměřující se tentokrát na zánik Vojenské spořitelny a převedení jejího aparátu na nově zřízenou Banku československých legií s cílem finančně zabezpečit surovinovou akci.

Otázku sociálního zabezpečení legionářů v meziválečném Československu zpracovala ve své diplomové práci J. Majurníková – *Sociální zabezpečení legionáře a jeho rodinných příslušníků*, PaedF Ústavu sociálních studií v Hradci Králové, 1999. Problematika legionářských elit v meziválečném Československu je částečně zpřístupněna ve sborníku *Politické elity 1918 – 1948*, in: *Sešity ÚSD AV ČR*, sv. 20, Praha 1994. Informace zde předkládané, i přes nespornou náročnost jejich zpracování, podchycují pouze „vrcholky ledovce“. Rozkrytí celkového obrazu fungování legionářských elit ještě čeká na podrobné zpracování.

Z meziválečného období existuje ke vzniku a činnosti čsl. legií v Rusku rozsáhlá literatura, která je zde uvedena jen výběrově: V.I. Sidorin – *Ruské armádní velitelství a Zborov*, Praha 1937; J. Kudela – *Les Légions tchécoslovaques et l'or russe*, Praha 1922; J. Kudela – *Profesor Masaryk a čsl. vojsko na Rusi*, Praha 1923; L. Sychrava – *Duch legií, řada úvah a dokumentů z let 1915 – 1919*, Praha 1925; Šteindler František – *Naše vystoupení v Rusku 1918*, Praha 1923; Raše Rudolf – *Evakuace*, Praha 1923; Fr. V. Krejčí – *Návrat sibiřských legií*, Praha 1920; Zmrhal Karel – *O samosprávu a demokracii v sibiřské armádě*, Praha 1923. Je pro ni charakteristická, od okruhu autorů se odvíjející legionářská tendenčnost.

Ze zahraniční literatury je nutné zmínit dvě velmi obeznané práce, vycházející z archivních dokumentů uložených v Rusku a bývalých členských států Dohody a Trojspolku,

---

²) Této otázce se věnoval ve své diplomové práci také P. Karoch – *K finančně hospodářské činnosti čs. legií v letech 1914 – 1920*, Diplomová práce, FF UK, Praha 1966.

akcentující vojenské a politické akce čsl. legií v Rusku: J. Bradley – *La Légion tchécoslovaque en Russie 1914 – 1920*, Paris 1965 a L. Breckett – *Eyewitness Story of the Occupation of Samara, Russia by the Czechoslovak Legion in June 1918*, Washington 1977.

Z nejnovější literatury je třeba jmenovat zásadní dílo: K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudilová – *Českoslovenští legionáři (1914 -1920)*, Praha 1996 a pozornost si zaslouží také dva tituly: M. Honzík – *Legionáři*, Praha 1992 a M. Gregorovič – *První československý odboj čsl. legií 1914-1920*, Praha 1992. Výše uvedené knihy podávají objektivní a celistvý obraz o vojenských akcích čsl. vojsk v Rusku a pomáhající tak podchytit vojensko-politický rámec vytýčeného tématu.

K dějinám bankovníctví z meziválečného období existuje poměrně málo soudobé odborné literatury. Stěžejním dílem je rozsáhlá publikace A. Pimperera – *České obchodní banky za války a po válce*, Praha 1929, kde jsou nejhodnotnější pasáže pojednávající o dopadu deflační politiky na československé peněžnictví, přijetí bankovních zákonů a následných sanacích. Nejdůležitější na této publikaci byla její, v té době atypická, objektivita s níž jednotlivé akciové banky hodnotil. Při posuzování jednotlivých obchodních bank vycházel především z výročních zpráv a z vlastních zkušeností redaktora národohospodářských listů.

Druhým zásadním dílem byl *Almanach československého peněžnictví v prvním desetiletí Československé republiky*, Praha 1928, který vyšel v redakci A. Pimperera. Publikace byla dílem kolektivu tehdejších předních národohospodářů, státních úředníků a managerů peněžních ústavů. Vzhledem k tomu, že šlo výhradně o osobnosti spjaté s bankovním oborem byly statě ovlivněny snahou podat informace o stavu čsl. peněžnictví v co nejlepším světle. Ke stěžejním dílům je třeba přiřadit i jubilejní práci, vydanou k desetiletému výročí trvání Národní banky československé, která měla reprezentovat úspěchy měnové a finanční politiky v Československu.³ O rozvoji a problémech čsl. meziválečného peněžnictví bylo napsáno několik tématicky vymezených novinových článků.⁴

Po druhé světové válce, až do počátku sedmdesátých let byly dějiny bankovníctví jednak opomíjeny jednak byly zatíženy dobově podmíněnými odsudky. Výjimkou jsou práce Jozefa Faltuse – *Povojnová hospodářská kríza v Československu*, Bratislava 1966 a *Nostrifikace po I. svetovej vojne jako dôležitý nástroj upevnenia českého finančného kapitálu*, Politická ekonomie, 1961; práce Leonarda Bianchiho – *Právne formy monopolizácie*

³) Deset let Národní banky Československé, Praha 1927.

⁴) K. Karásek, Poznámky k novějšímu vývoji českých bank, Česká revue 15, 1922; V. J. Paulat, K vývoji československých bank, Obzor národohospodářský č. 33, 1928; P. Smutný, Pražské obchodní banky v letech 1912-1920, Československý statistický věstník č.3, 1922 a č. 4, 1923; F. Špička, Československé obchodní bankovníctví v letech krize, Obzor národohospodářský č. 35, 1930.

za buržoáznej ČSR, Bratislava 1965; J. Novotný a K. Sommer – *Úsilí českého finančního kapitálu o repatriaci akcií a monopolizaci v lihovarském průmyslu v letech 1932 – 1938*, Slezský sborník, roč. 75, 1977, s. 201 – 210. Meziválečné slovenské peněžnictví relativně podrobně popisují dvě kvalitní publikace Š. Horváth, J. Valach – *Kapitoly z dejín peňažníctva na Slovensku II*, Bratislava, 1977. a M. Černá - *Bibliografia materiálov o dejinách peňažníctva na Slovensku*, II díly, Bratislava 1975, obsahující základních charakteristiky slov. peněžních ústavů (výše akciového kapitálu, rezerv, vkladů, vztahy k orgánům státní správy a samosprávy, apod.).⁵

Vedle výše uvedených prací byla nejlépe analyzována problematika vzniku, vývoje a podnikatelských aktivit největší nacionálně české banky – Živnobanky z pera Vlastislava Laciny.⁶ Týž autor se zasloužil o kvalitní odborné zpřístupnění otázky nostrifikace bank ve dvacátých letech 20. století, problematiky státní hospodářské politiky a průběhu krize v meziválečném období.⁷

Na počátku 90. let došlo k oživení zájmu o studium československých bank, v jehož důsledku bylo do dnešní doby vydáno velké množství publikací a studií, vycházející z důkladné znalosti archivních pramenů a dávajících problematiku vývoje čsl. bankovního trhu do celkového ekonomického kontextu meziválečného období.⁸

⁵) Tyto charakteristiky vznikly na základě iniciativy Historického ústavu pro dějiny Slovenské socialistické republiky k počtě několika výročí (130. výročí vzniku slovenského peněžnictví, 30. výročí osvobození Slovenska sovětskou armádou, 30. výročí znárodnění akciových bank a 25. výročí vzniku Státní banky československé). Přestože by se dala očekávat značná tendenčnost, opak je pravdou a charakteristiky obsahují věcné charakteristiky peněžních ústavů na území Slovenska.

⁶) Vlastislav Lacina, *Živnobanka a její koncern v letech velké hospodářské krize (1929 – 1934)*, ČSČH XXXI, 1983; *Úloha Živnostenské banky v československém bankovníctví po vzniku I. republiky (1918 – 1923)*, ČČH 90;

⁷) Vlastislav Lacina, *Nostrifikace podniků a bank v prvním desetiletí ČSR*, ČČH 92, 1994; *Velká hospodářská krize v Československu 1929 – 1934*, Praha 1984; *Formování československé ekonomiky 1918 – 1923*, Praha 1990 a VI. Lacina a L. Slezák, *Státní hospodářská politika v ekonomickém vývoji první ČSR*, Praha 1994; VI. Lacina, *Banksystem und Industriefinanzierung in der Tschechoslovakischen Republik (1918 – 1931)*, in: *Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaft*, roč. 4, č. 4, 1994; *Banking system changes after the establishment of the Independent Czechoslovak Republic*, in: *Universal Banking in the Twentieth century*, Aldershot 1994; *Das Finanzsystem der böhmische Länder nach der Entstehung der Tschechoslowakei und Österreich in der Hälfte der zwanziger Jahre*. In: *Mitteleuropa-Konzeptionen in der Hälfte 20. Jahrhundert*, Wien, 1995; *Měnová politika v prvních letech Československé republiky*. In: *Historický obzor*, roč. 1, č. 2, 1990.

⁸) Z. Sládek, J. Novotný, J. Šouša, *Slovanství nebo obchod?*, in: *Vývoz československých zemědělských strojů do Ruska a SSSR po roce 1918*, *Slovanská historická studie XVIII*, 1992, s. 190 – 217.; J. D. Jančík a T. Kalina, *Banky a společnost v meziválečném Československu*, in: *Historický obzor*, roč. 5, Praha 1994; E. Kubů, J. Pátek, *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*, Praha 2000; V. Lacina a J. Hájek, *Od úvěrních družstev k bankovním koncernům*, Praha 1999; J. Novotný a J. Šouša, *Krize bank za První republiky*, in: *Historický obzor*, roč. 13, 2002; J. Novotný, *Krizové projevy a jejich důsledky v českém bankovníctví 1873 – 1930*, in: *Ekonomické revue*, roč. 1, Ostrava 1998; J. Novotný a J. Šouša, *K postavení a úloze středních a malých bank v českých zemích ve 20. letech 20. století*, in: *Peníze v proměnách času*, *Acta numismatica Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, Ostrava 1998; J. Novotný a J. Šouša, *Banka ve znamení zeleného čtyřlístku. Agrární banka 1911 – 1938*, Praha 1996; Fr. Vencovský, Z. Jindra, J. Novotný, K. Půlpán, *Dějiny bankovníctví v českých zemích*, Praha 1999; Jiří Novotný, *Úvěrové podmínky a postupy Živnobanky v meziválečném období*, in: *Hospodářské dějiny*, roč. 20, Praha 1990. E. Kubů, *The Association of*

Politicko-ekonomický rámec I. republiky v němž Legiobanka pracovala je zachycen v poměrně velkém množství titulů odborné literatury. Nejnovější a rozsáhlá práce zachycující nejen politické a ekonomické pozadí meziválečného Československa, ale také širokou oblast kulturního a uměleckého života republiky pochází z pera Zdeňka Kárníka - *České země v éře první republiky (1918 – 1938)*, III díly, Praha 2002, 2003. Pro podchycení fenoménu Hradu v politice I. republiky je to práce Antonína Klimka - *Boj o Hrad I-II*, Praha 1996, 1998. Z dalších prací, zaměřených na analýzu politického systému Československa – Honajzer Jiří – *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918 – 1938*, Praha 1995; Anger Jan – *K postavení armády v pluralitním politickém systému předválečného Československa*. Historie a vojenství č. 39, č.1, Praha 1990; Bartlová Alena – *Slovenské návrhy na transformáciu politického systému medzivojnového Československa*. Masarykova idea čl. státnosti, Praha 1993 a dvě práce Evy Broklové – *Československé demokracie: Politický systém ČSR 1918 – 1938*, Praha 1992 a *O takzvaném českém centralismu*, in: Slovensko v politickom systéme Československa, Bratislava 1992. K národnostní problematice práce *Ztroskotání spolužití: Češi, Němci, Slováci v První republice 1918 – 1939*, J.K. Hoesusch, D. Kováč, Ministerstvo zahraničních zemí, Praha, 1993.

Ze zahraničních prací, zaměřených na dějiny bankovníctví, slouží pro pochopení struktur v nichž se vyvíjelo středoevropské bankovníctví práce Eduarda Märze – *Österreichische Industrie- und Bankpolitik in der Zeit Franz Josepha I. Am Beispiel der k. k. priv. Österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe*, Wien 1968 a *Österreichische Bankpolitik in der Zeit der grossen Wende 1913 – 1923. Am Beispiel der*

Czechoslovak Bank, Professional interest group or cartel, Prague Economic and Social History papers 1994; J. Novotný a J. Šouša, K otázkám výzkumu národohospodářské správy se zvláštním zřetelem k bankovní soustavě v českých zemích. K hospodářským a sociálním dějinám 19. a 20. století II, Opava 1991.; The Živnostenská banka in the Czech enterprise till 1918 and its role between the wars. 20th Century Universal Banking, Budapest 1992; Ke vztahu státní a soukromé správy na pozadí bankovní soustavy za I. republiky. Historia docet, Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, Praha 1992; Úvěrování československého průmyslu bankami v meziválečném období, AUC, Phil. a Hist. 5, Studia historica XL, Československo a Střední Evropa v meziválečném období, 1996

Z diplomových prací věnujících se jednotlivých peněžním ústavům: V. Špidla, Založení Živnostenské banky, dipl. práce FF UK v Praze; L. Čermák, Spojení České průmyslové banky s potravinářským průmyslem v českých zemích v rozmezí let 1898 – 1914, dipl. práce FF UK Praha 1986; M. Dostál, Zemská banka království českého 1889 – 1900, diplomová práce FF UK v Praze 1989; R. Janošák, Vývoj a postavení Banky pro mezinárodní platy v Basileji, diplomové práce PF UK v Praze 1989; J. Jiroušková – Živnostenská banka před c. a k. vojenským soudem (činnost Živnobanky v prvních letech první světové války a příprava politicko-hospodářského procesu s jejími hlavními představiteli v letech 1914 – 1915) diplomová práce na Ústavu hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha.; Jakub Kunert, Řeznicko-uzenářská banka, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK Praha, 2003.

Sborníky z konferencí: Sborník z konference Ľudia, peniaze, banky, NBS, Bratislava, 2003.

k. k. priv. Österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe, Wien 1981. Obě práce zachycují v širších rámcích vývoj rakouského bankovníctví od druhé poloviny 19. století až do roku 1923.

Východiskem zpracování tématu byla strukturální analýza zaměřená na pokud možno co nejkompexnější a nejdetailnější poznání organizační struktury banky, jejího managementu, klientely, jakož i jejích podnikatelských aktivit. Smyslem analýzy je následný systematický výklad vzniku a vývoje ústavu kladoucí důraz na pochopení širších souvislostí, podmíněností jakož i limitů jeho existence. Práce vychází z charakteristiky fungování bankovní instituce jako takové a teprve skrze ní byly reflektovány události a procesy s ní spojené.

V případě podchycení úvěrových aktivit Legiobanky byla zvolena metoda sondy, která sice nezachycuje tuto problematiku v plné míře, jak by si jistě zasloužila, ale vzhledem k rozsáhlosti práce by to představovalo značné časové zatížení. Roky v nichž byla provedena sonda byly zvoleny tak, aby podchytily úvěrové aktivity Legiobanky ve stěžejních letech československé ekonomiky. Proto byly vybrány roky 1922, 1928, 1934 a 1937. Při volbě byla primární obecná ekonomická hlediska a teprve druhotně bylo vzato v potaz pětileté rozpětí mezi jednotlivými vybranými roky. V analýze úvěrových aktivit banky bylo velmi problematické zjistit například výši poskytovaných úroků, dále dobu na kterou byl úvěr poskytnut a v neposlední řadě také skutečné čerpání úvěrových rámců. Z těchto důvodů je kapitola věnující se úvěrování spíše ilustrativní.

Vzhledem k minimu podobně strukturovaných prací, jež si kladou obdobné otázky, a které by umožnily širší komparaci poznatků, bylo možné použít komparativní metodu jen v omezeném rozsahu. Komparaci umožnily především údaje statistického charakteru a také velikost a charakter koncernu banky.

II. Vznik Banky československých legií jako důsledek financování hospodářské činnosti čsl. legií v Rusku a surovinové akce

Vznik Banky československých legií 22. listopadu roku 1919 v Irkutsku byl přirozeným důsledkem dlouhodobé hospodářské aktivity čsl. legií na Rusi a odpovědí na volání po založení peněžní instituce, schopné výhodně zhodnotit uložené peněžní přebytky vojáků jejich investováním do tzv. *surovinové akce*. Vzniku Legiobanky předcházela celá řada kroků směřujících k cíli finančně zabezpečit legionářské vojsko.⁹ Čsl. vojsko zpočátku financovala ruská vláda, ale jen do léta roku 1917, kdy se rozpadla ruská fronta. Do ledna roku 1918 tak trval prakticky bezvládný a značně nejistý stav. Starost o finance nutné k chodu čsl. armády operativně převzal Finanční odbor Odbočky Československé národní rady v Rusku (dále jen OČSNR), který disponoval poměrně značnými částkami pocházejícími z darů ruských krajanů, ze sbírek mezi krajany a zajatci a později z tzv. *revoluční zápůjčky* a *národní daně*. V lednu roku 1918 se podařilo politickým reprezentantům čsl. vojska na Rusi získat uznání korpusu za autonomní část francouzského vojska; veškeré další finanční požadavky tudíž vyřizovala francouzská vláda. Současně s tím se podařilo Masarykovi, ještě do jeho odjezdu z Ruska, v březnu roku 1918 získat další finanční zdroje prostřednictvím Moskevské národní banky.¹⁰ Díky této bance byly legie během své cesty do Vladivostoku zásobovány prostřednictvím sibiřských kooperativů (komitentů a koncernových podniků banky), aniž by musely za zboží platit v hotovosti. K vydání zboží a materiálů jim stačila garance francouzského vyslanectví v Moskvě.¹¹ Situaci ale zkomplikovala německá okupace

⁹) Proces vzniku čsl. vojska na Rusi a jeho vojenská činnost byla již odborně popsána a není tudíž třeba se zde touto otázkou podrobně zabývat. Z nejnovější české literatury se tématem zabývali: K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudivová, *Českoslovenští legionáři (1914 -1920)*, Praha 1996; M. Honzík, *Legionáři*, Praha 1992; M. Gregorovič, *První československý odboj čsl. legií 1914-1920*, Praha 1992; Z. Sládek, *Evakuační akce čsl. vojsk v sovětském Rusku (1918 – 1920)*, in: *Československo-sovětské vztahy IV*, Praha 1975.

Ze zahraniční literatury: J. Bradley, *La Légion tchécoslovaque en Russie 1914 – 1920*, Paris 1965; L. Breckett, *Eyewitness Story of the Occupation of Samara, Russia by the Czechoslovak Legion in June 1918*, Washington 1977.

Rozsáhlá literatura pojednávající o vzniku a činnosti čsl. legií pochází zejména z meziválečného období, z které jen výběrově: V.I. Sidorin, *Ruské armádní velitelství a Zborov*, Praha 1937; J. Kudela, *Les Légions tchécoslovaques et l'or russe*, Praha 1922; J. Kudela, *Profesor Masaryk a čsl. vojsko na Rusi*, Praha 1923; L. Sychrava, *Duch legií, řada úvah a dokumentů z let 1915 – 1919*, Praha 1925; Šteindler František, *Naše vystoupení v Rusku 1918*, Praha 1923; Raše Rudolf, *Evakuace*, Praha 1923; Fr. V. Krejčí, *Návrat sibiřských legií*, Praha 1920; Zmrhal Karel, *O samosprávu a demokracii v sibiřské armádě*, Praha 1923.

Finanční zabezpečení legionářského vojska v Rusku bylo popsáno v dobové literatuře: J. Polák, *Peněžnictví ruských legií*, Praha 1927; J. Vavroch, *Zásobování čsl. vojska na Rusi 1914 – 1920*, Praha 1928; Fr. Šíp, *Několik kapitol o hospodářství naší sibiřské armády*, Praha 1926.

¹⁰) Zabloudivová Jitka, *Vojenská spořitelna čs. vojska v Rusku*, in: *Historie a vojenství 1/1999*, s. 99.

¹¹) Tamtéž, s. 100.

Ukrajiny, která vojsko odřízla od spojeneckých zastupitelských úřadů a zbavila ho možnosti čerpat z francouzských finančních zdrojů.

Rozkazem č. 28 v Kursku, ze dne 16. března 1918, stanovil velitel armádního sboru generál-major Šorokov, že výdaje sboru budou od 1. dubna 1918 hrazeny OČSNR, tedy prakticky jejím Finančním odborem. Ten již, nespolehaje se pouze na sliby Spojenců, získal prostřednictvím tzv. *Moskevské půjčky* 14 000 000 ruských rublů (dále jen r. R.) a tzv. *Anglické půjčky* 11 360 000 Kč (přepočteno). Materiální zásobování zajišťovaly výše uvedené kooperativy, jejichž účet dosáhl za rok 1918 dlužné částky 15 000 000 rublů.¹² Ale i přes výše upsané půjčky, přetrvával nedostatek hotových peněz. K jejich získání byla vypsána tzv. *revoluční zápůjčka*, na 5 000 000 francouzských franků (dále jen fr. fr.);¹³ výsledky ale předčily očekávání. Jen samotní vojáci upsali v hodnotě 5 500 000 fr. fr., krajané 550.000 r. R. a čeští a slovenští zajatci z ruských internačních táborů celkem 215 000 r. R.¹⁴ Současně s tím byla odváděna vojsku tzv. *národní daň*, která vynesla celkem 1 592 740 r. R.¹⁵ Výše sebraných peněz ukázala, že zajatci a vojáci disponují značným množstvím nevyužitých peněz. Tato překvapující skutečnost a klesající hodnota ruského rublu nakonec přiměly Františka Šípa, plnomocníka pro finanční záležitosti, předložit návrh na zřízení vojenské spořitelny. Návrh o jejím zřízení byl schválen dne 28. října 1918 na schůzi Finančního odboru OČSNR v Rusku a svou činnost zahájila přesně o měsíc později v Jekatěrinburgu.¹⁶ Zřízením Vojenské spořitelny byl pověřen Josef Pracný a jejím náčelníkem Josef Polák, jeden z pozdějších vrchních ředitelů Legiobanky.

Na podzim roku 1918 došlo k další změně ve statutu čsl. vojska na Rusi, které bylo vzhledem ke vzniku samostatného státu přičleněno k jeho branným silám. V důsledku toho došlo k reorganizaci OČSNR a byly zřízeny další příslušné odbory reflektující výše uvedené změny. V rámci této reformy byl reorganizován i stávající Finanční odbor, který od této chvíle, pod vedením Františka Šípa, nesl název Finanční správa a spadala pod něj i Vojenská spořitelna.

Do ledna 1918, kdy převzal záruky za vklady spořitelny stát, se podařilo sebrat na 269 262,80 R. r. V souvislosti s tím byly všechny vklady opatřeny řádnými vkladními knížkami, jejichž tisk doprovázelo vytištění nových Předpisů pro Vojenskou spořitelnu

¹²) Vojenský historický archiv v Praze (dále jen VHA), fond: Ministerstvo vojenství (dále jen MV), oddělení v Rusku, Finanční správa, rukopis -Polák J. – Vojenská spořitelna, s.6, k. 1.

¹³) J. Zabloudivá, Vojenská spořitelna čs. vojska v Rusku, in: Historie a vojenství 1/1999, s. 100.

¹⁴) Zajatci byli vypláceni v rámci svých zaměstnaneckých poměrů v ruském průmyslu a zemědělství, kde byli hojně využíváni.

¹⁵) Národní daň platili Odbočce československé národní rady v Rusku od května roku 1917 krajané a zajatci.

¹⁶) J. Zabloudivá, Vojenská spořitelna čs. vojska v Rusku, in: Historie a vojenství 1/1999, s. 100.

(stanov). Tyto předpisy apelovaly na legionáře, aby v zájmu svých rodin a svého budoucího postavení v nové republice spořili a svými penězi neplýtvali. Vklady úročené 4% a nezávislé na kurzu ruského rublu byly přijímány jak v centrální sběrně při Finanční správě, tak na ministerstvu vnitra v Rusku. Současně však byly zřizovány další sběrný, kde byly přijímány vklady ve všech sibiřských měnách: romanovské, kerenské, dutovské, v jenech a dalších sibiřských měnách. O měsíc později, v souvislosti s ústupem čsl. vojska do Sibíře apři předávání jednotlivých úseků fronty Rusům, se musela Vojenská spořitelna přestěhovat do vagónů směřujících na východ k Vladivostoku, v nichž nadále vedla své účetnictví a přijímala další vklady. Josef Polák na to vzpomíná: „Při plně zasněžené sibiřské krajině, přes neustálé jasné slunné dny, byly mrazy kolem 20°C a když bylo větrno, vystoupil teploměr až na 40°C. Není proto divu, že i horlivém topení poblíž skulin vagonu nám někdy inkoust v kalamári i na peru zamrzal.“¹⁷

Obtížnou otázkou bylo, jak budou vklady vypláceny. Přijímány byly vklady valutní a rublové, které byly nejkomplikovanější, protože v letech 1918 – 1920 existovalo několik druhů rublů s rozdílným kurzem. Služné legionářů bylo vypláceno ve francouzských francích, protože ale nebyly na Sibíři vyhledávaným platidlem, byly přepočítávány na ruské ruble a v nich vypláceny. Kurzy mezi rublem a frankem určovala francouzská mise, která je udržovala ve středním pásmu reálných kurzů. Neustálý pokles rublu však pochopitelně snižoval i tento stanovený kurz a faktickou hodnotu služného. Pro ilustraci: v lednu 1919 činil kurz franku k ruskému rublu 1 : 1, v dubnu 1920 to už byl poměr 1 : 20.¹⁸ Shmutí je jasné, nejlépe na tom byli ti, kteří uložili své peníze hned v prvních měsících. I přes objevující se pochyby o výhodnosti ukládání peněz do Vojenské spořitelny, vykázkala tato k 24. dubnu 1919 10 000 vkladatelů.¹⁹

Od léta roku 1918 měly legie dle instrukcí francouzské mise působit „k rozšíření ohnisek odporu“ a seskupovat „sibiřské a kozácké síly“ podél celé sibiřské magistrály a byly uznány za předvoj spojeneckých vojsk, jenž měl za úkol vybudovat protiněmeckou frontu na Rusi.²⁰ Tento úkol byl podpořen místními protisovětskými převraty (Ufa, Samara, Omsk), které měly za následek ustavení místních vlád a vytvoření nové protiněmecké a protisovětské povolžské fronty, která odřízla od sovětského Ruska celou Sibíř. Další fronta se vytvořila

¹⁷) Josef Polák – Vojenská spořitelna, s. 30.

¹⁸) VHA v Praze, f. MV v Rusku., Finanční správa, Vojenská spořitelna, k. 1. Přepočítací kurzy rublových vkladů Vojenské spořitelny na franky, Vladivostok, 1.5.1920.

¹⁹) Josef Polák – Československý deník (ČSD), č. 383, 20.5.1919, s. 2.

²⁰) K. Pichlík, B. Klípa a J. Zabloudivová, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Mladá fronta, 1996, s. 180- 181.

na severním Urale a legie zároveň obsadily transsibiřskou magistrálu. Od toho okamžiku bylo vojsko neustále posilováno dalšími dobrovolníky a jeho počet rostl.

V červnu roku 1918 uzavřely legie v Čeljabinsku dohodu s představiteli Samary a Omska o vytvoření koaliční vlády, ale další jednání rozšířená o zástupce uralských kozáků, vlády v Jekatěrinburgu a sibiřských a povolžských národnostních menšin dopadla zcela bezvysledně. V září se ještě podařilo v Ufě ustavit „všeruskou vládu“ – pětičlenné Direktorium, ale faktickou páteří všech těchto politicko-vojenských svazků byly legie. Sovětský režim si mezitím Brestlitevským mírem s Německem uvolnil ruce a jeho cílem pro daný okamžik bylo vítězství nad Čechoslováky. Na povolžské a uralské frontě se soustředilo pět sovětských armád, jejichž počet značně převyšoval síly legií. I když se na severním Urale dařilo nápor Sovětů zdržovat, nastal prakticky od září 1918 rozklad celé povolžské fronty s následným rozpadem místních, relativně demokratických vlád.²¹ Spolu s válečnými neúspěchy začaly narůstat pochybnosti a následně upadat morálka vojska.

Do stále se zhoršující situace zasáhla sice příznivá zpráva o vzniku samostatného státu, ale rozklad pokračoval dál. Dne 18. listopadu 1918 bylo přívrženci admirála Kolčaka svrženo legionáři podporované Direktorium a v prosinci padla Ufa. Rastislav Štefánik, který přijel v prosinci na Sibiř uklidnit situaci se pustil do zásadní reorganizace vojska, v jejíž rámci mělo být dosud dobrovolnické vojsko změněno na regulérní armádu ve službách nového státu. Současně s tím ale vojsko dostalo nové určení - hájit týl Kolčakovských armád, což v budoucnu způsobilo řadu dalších problémů a nepokojů mezi vojskem, které se uklidnily až na podzim roku 1919 odvoláním politického plnomocníka Bohdana Pavlů a dosazením Václava Girsy na jeho místo. Ten svým manifestem Spojencům odsoudil Kolčakův režim a odmítl další ochranu jeho režimu čsl. vojskem.²² Nicméně když v prosinci téhož roku zvítězil protikolčakovský převrat v Irkutsku, dostaly legie od Spojenců příkaz ochránit jak admirála Kolčaka, tak zlatý ešelon s ruským pokladem.²³

Tento příkaz otevřel cestu pozdějším útokům jak ze strany bílých generálů, tak ze strany komunistických propagandistů, které musela Legiobanka a představitelé legionářského vojska neustále vyvracet. V době zmatku, kdy jsou vyžadována okamžitá rozhodnutí, bez ohledu na politické zájmy špiček sedících v klidném zázemí, často vznikají podezření

²¹) K. Pichlík, B. Klípa a J. Zabloudilová, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Mladá fronta, 1996, s. 185.

²²) Tamtéž, s. 247.

²³ Archiv Ministerstva zahraničních věcí v Praze (A MZV v Praze), fond: Edvard Beneš, sign. 3001/8, Šifry odeslané, Radiová šifra odeslaná Václavu Girsovi od Edvarda Beneše, „Francouzská vláda intervenuje ve prospěch Kolčaka, vymozte aspoň, že nebude popraven nemožno-li jej přímo pod naši ochranu. Udělte co možno.“, k. 9.

Tamtéž, sign. 3051, Šifra odeslaná V. Girsovi, „Spojenci by rádi viděli, kdyby mohl býti zachráněn vlak se zlatým pokladem ruským. Je-li dosud ve vaší moci, pokuste se dopravit jej do bezpečí, event. do Čech.“, k. 9.

a spekulace, které pak nelze vyvrátit. Čsl. legie byly po válce osočovány, že vydaly v Irkutsku admirála Kolčaka Sovětům, aby si zajistili volný průjezd na východ. Velení legií pak marně argumentovalo, že Sověti měli jasný příkaz, aby v případě, že Kolčaka nevydají, jakýmkoliv způsobem zabránili legiím v další cestě.

O složitosti situace vypovídá i veřejná odpověď Bohdana Pavlů na knihu generála K. V. Sacharova - „*Bělaja Sibir*“²⁴, jejíž zkrácenou, německy vydanou verzi citovalo dost zahraničních deníků. V této knize obvinil Sacharov legie z loupeží, maření dovozu výzbroje a posil ruskému vojsku a podložil jejich „zvlčilost“ vydáním generála Kolčaka bolševikům. Bohdan Pavlů se ve své odpovědi ostře postavil proti Sacharovově tezi, že legie zradily Rusko: „Zradit někoho znamená opustit toho, komu jsme povinni nebo komu jsme slíbili věrnost. Co českoslovenští legionáři slíbili Rusům a co nedodrželi? Generál Sacharov nemohl by nám dát konkrétního příkladu. ... tomu, kdo byl blízkým svědkem událostí při začátku našeho konfliktu se sověty, je jasno, že naše vystoupení k květnu 1918 se stalo bez přímého spojení s protivníky sovětů. Sověty v té chvíli dolehly na nás tak prudce, že hrozily nám úplnou likvidací naší národní organizace... ve chvíli našeho vystoupení široká ruská veřejnost nám pomohla co nejvíce. V první řadě právě ti neblázni socialisté revolucionáři a sociáldemokrati, kterým generál Sacharov nemůže přijít na jméno. V poslední řadě ti stoupenci obnovy starého režimu, jejichž osud tolik leží gen. Sacharovu na srdci. ... Po vystoupení stále před námi otázka: buď pokračovat ve své cestě na Vladivostok,... a nechat ruskou společnost, která nám tak ochotně pomáhala, na holičkách, anebo zůstat ještě nějaký čas a pomoci zase jim. Smlouvy a slibu mezi námi nebylo. ... zvolili jsme mravní povinnost, ale jen mravní povinnost, podotkl jsem tehdy (během jeho porad s místní omskou vládou). Slíbil jsem jménem čs. vojáků, že dva a tři měsíce budou držet front, ale potom že musí je směnit již sami Rusové. To znamenalo že v srpnu 1918 má se provést směna. Zatím v září za lhostejnosti sibiřské byli jsme nuceni opustit Kazaň... Poznání, že Rusové sami sebe opouštějí a sebe nebrání, tlačila jako můra našeho vojáka a odníkala mu chuť dále se bít za beznadějný cíl. ... Za takových okolností došlo v září 1918 k utvoření všeruské vlády v Ufě, kde spolu s buržoazními představiteli byli také představitelé sociálních revolucionářů a sociálních demokratů. Stalo se tak mimo jiné i na naše naléhání. Slovem všechny vrstvy ruské společnosti měly v této všeruské vládě jít společně. Generál Sacharov v tom, že byl brán zřetel také na zástupce lidových mas, či na zástupce dělnictva a rolnictva, vidí největší chybu. zdá se mi až dosud, že to byla právě nejlepší stránka této vlády. ... Den před převratem

---

²⁴) K. V. Sacharov – *Bělaja Sibir*, Mnichov 1923 a *Češskije legiony na Sibiri*, Mnichov 1930.

(převratem organizovaným admirálem Kolčákem, kterým bylo svrženo Direktorium) anglická vláda vyslovila uznání všeruské vládě. Co by to bylo i pro Rusko znamenalo, kdyby na mírových poradách bylo právoplatně zastoupeno Rusko svou vládou, nepotřebuji zde rozbírat. Zatím co armáda, utvořená generálem Boldyrevem (člen sesazeného Direktoria), pod prapory Kolčakovými vyhrávala, v týlu Kolčakovi lidé pozatýkali spoustu socialistických předáků. Mezi Kolčakovou vládou a massami na Sibiři začínala se otvírat propast. Pokusili jsme se ještě o překlenutí této propasti a začali jsme vyjednávat s oběma stranami, protože nám záleželo na vnitřním míru. Ale naše jednání bylo velmi hrubě přerušeno v době před vánoce 1918, když různí kozáci a přátelé té politické linie, která se generálu Sacharovu tak zamlouvá, vtrhli do vězení v Omsku, vyvlekli z něho zatčené socialistické předáky, kteří dobrovolně den před tím se do vězení vrátili, když byli osvobozeni chvilkovým komunistickým povstáním, a na březích Irtyše je pozabíjeli. ... Lze se potom diviti, že sibiřský lid, který rok před tím vítal naše vystoupení proti komunistům, odvrátil se od Kolčakovců ?²⁵

Další, v podstatě nevyvratitelná obvinění o rozkradení zlatého ruského pokladu čsl. vojskem se již přímo vztahovala na Banku československých legií, která měla být založena právě díky tomuto zlatu. Také toto téma bylo hojně rozebíráno, jak na rovině spekulativní (ta byla nejčastější), tak na rovině vědecké.²⁶

Poprvé se poklad dostal do rukou Čechoslováků během vojenské akce v Kazani, ale brzy nato byl v Samaře předán generálem Diterichsem tzv. samarské vládě a již tehdy jeho množství ubývalo. Poté se pokladu zmocnil Kolčak v Omsku, kam byl vlivem různých převratů a vojenských operací převezen. Za čtrnáct měsíců, kdy měl Kolčak ešelon s ruským pokladem pod kontrolou, se jeho objem zmenšil na třetinu.

Podruhé převzalo „zlatý ešelon“ čsl. vojsko dne 8. ledna 1919 v Nižněudinsku, kde byl hlídán smíšenou stráží složenou s Čechoslováků, Rusů, Poláků, Rumunů, Jihoslovanů a Japonců. Cestou do Irkutska se skutečně ztratilo na 12 beden zlata; čsl. strana tvrdila, že vinou ruské stráže, která pak byla právě kvůli tomuto obvinění vyměněna.²⁷ Na základě

²⁵) Archiv České národní banky v Praze (A ČNB), fond. Banka československých legií (BČL), sign. BČL – S VIII/a-1, Dějiny BČL, Protest B. Pavlů proti listu Economist.

²⁶) Nejúplněji je tato problematika zpracována v knize V.G. Sirotkina – Zoloto i nedvizimost' Rossii za rubžom, Moskva 1997. Dále pak Z. Sládek, Evakuační akce čsl. vojsk v sovětském Rusku 1918 – 1920, in: Čsl.-sov. vztahy IV, Praha 1975; J. Zabloudilová a D. Brádlarová, Banka čsl. legií v letech 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 1999, s. 345 – 377.

²⁷) K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudilová, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Praha 1996, s. 248.

dohody mezi irkutským sovětem a velením čsl. legií byl zlatý poklad předán Sovětům při odjezdu posledního vlaku směrem na Vladivostok dne 1. března 1920.²⁸

Později se, zvláště v sovětském tisku, objevila obvinění, že Legiobanka vznikla na základě ruského zlatého pokladu a že zlato bylo odváženo na evakuačních lodích spolu s dalším zbožím v rámci tzv. surovinové akce. Faktem ovšem je, že se tato obvinění zakládala na pouhých spekulacích a žádné důkazy o oprávněnosti takového obvinění nebyly předloženy. Banka čsl. legií sice nějaké zlato vykazala, jak bude podrobně uvedeno níže, ale jednalo se pouze o několik bedniček zlata a stříbra, jejichž získání nebylo v rámci hospodářských popř. vojenských aktivit vojska problémem. Jestli pocházely z ruského pokladu zjistit nelze, a pokud ano, byla to zřejmě zanedbatelná část, získaná nezodpovědnými jedinci. V době držení ruského pokladu čsl. vojskem byly okolnosti tak na ostří nože, že by si vedení, jindy tak prozíravé, určitě rozmyslelo nějaké životy ohrožující machinace se zlatem.

Prioritním zájmem legií byl minimálně od léta roku 1919, pokud ne ještě dříve, návrat domů a tomu vedení podřídilo vše, zvláště za tak pro ně nevýhodných vojenských podmínek. V době, kdy ešelon se zlatem drželo čsl. vojsko se jeho množství průběžně kontrolovalo apočítalo za účasti smíšených komisí a pro obě strany bylo krajně důležité, aby vše početně sedělo, pro legie to byla záruka bezpečného návratu domů a pro Sověty budoucí zdroj peněz. Ešelon měl celkem 18 vagónů s 5 143 bedničkami zlata, drahých kovů, v 1 678 tlumocích zlaté mince, slitky a valouny. Podle předávacího protokolu, podepsaného oběma stranami, byly všechny vagóny zapečetěny a v úplném pořádku, a tak je převzala 7. rota irkutského sovětského strážního pluku.²⁹

Vrchní ředitel Legiobanky František Šíp ale nezapíral, že během první držby měli vedoucí představitelé legií o zlato zájem, a to nejen z důvodů vojensko-politických, ale především hospodářských, takže je otázkou, co by se zlatem dělali, kdyby byly příznivější podmínky. Sám František Šíp popisuje okolnosti prvního držení ruského zlata čsl. vojskem pragmaticky: „Zlatý poklad ruského státu byl dobyt naším prvním plukem při vzetí města Kazani. Zlato bylo odevzdáno dle dispoic tehdejšího velitele povolžských vojsk tzv. Samarské vládě. Když jsem se nacházel s tehdejšími místopředsedou OČSNR v září 1918 v Samaře, na státních poradách v Ufě, hledali jsme cesty, jak se zlata zmocnit. Příležitost se

²⁸) Dohoda byla uzavřena dne 7. února 1920 a do zmíněného prvního března na jejím základě panovalo přísné příměří, vzájemná výměna zajatců, odevzdání 1,5 milionů pudů uhlí legiím a mezi posledním čsl. ešelonem a prvním sovětským byla udržována stabilní bezpečnostní vzdálenost 350 verst (asi 375 km) a v každém vlaku jela smíšená čsl.-sovětská komise; in: K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudilová, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Praha, Mladá fronta 1996, s. 248.

²⁹) K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudilová, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Praha, Mladá fronta 1996, s. 250.

naskytla velice brzy, když začato s evakuací Samary. Zlato a jiné cennosti byly vezeny v ešelonech k Uralu. Samarská vláda nedůvěřovala Sibiřské. Proto jsem v konferenci s tehdejším správcem financí téže vlády Rakovým docílil v Ufě té dohody, že zlato bude předáno nám. To se ihned provedlo tím způsobem, že jsem pozval velitele naší posádky poručíka Suchého, strážního oddílu intendanstva 1. čs. stř. divise. Tentýž dostal poukaz od výše uvedených zástupců vlády – v tom smyslu, že první ešelon byl v Ufě vyložen do klenutých sklepů státní banky a postaven pod náš nadzor, kdežto ostatní ešelony byly postaveny pod náš dozor a odevzdány velitelství našeho armádního sboru v Čeljabinsku. Míti zlatý poklad v rukách znamenalo mítí politickou moc. Zlato bylo až do polovice listopadu 1918 u nás. Kolem 9. listopadu 1918 jednal jsem s ministrem financí Michajlovým o tom, že z uvedeného zlata vezmu 2 000 pudů co podklad k tisknutí československých peněžních znaků, dohadovali jsme se o podrobnostech emise, o čemž jsem se pak dožadoval schválení O.Č.N.R., avšak když jsem později projížděl Čeljabinskem, viděl jsem, že ešelony se zlatem tam již nejsou. Vysvětleno mi, že gen. Diterichs, náčelník štábu armádního sboru, před svým odchodem do ruských služeb, vydal zlato ruské vládě. Zlata se tím způsobem zmocnili Kolčakovci, a vyvezli zlato ze země, jak již jinde uvedeno dle jedné zprávy do Hongkongu, dle druhé do Yokohamy, aby pravděpodobně chránili pohledávky svých přátel vůči Rusku, případně měli zajištěný zdroj prostředků pro další politickou práci. Náčelník Finanční správy – Šíp /podpis/.³⁰

Jakékoliv rozkrádání však Šíp a jeho nejbližší spolupracovníci vždy striktně odmítali. Jediné, co se dalo přičíst na vrub čsl. vojska, bylo nesplacení půjčky poskytnuté samarskou vládou ve výši 45 000 000 r.R., která ale byla čerpána jen do výše 14 900 000 r. R.³¹

Legiobanka sice do ČSR přivezla drahé kovy jako zlato, stříbro, platinu a v hrubé rozvaze k dubnu 1920 jich vykázala za více než 1 500 000 Kč.³² J. Polák a Fr. Šíp se zmiňují v dopise z roku 1920, adresovanému do ČSR blíže neurčenému finančníkovi, o zlatě a píší, aby stanovil jejich burzovní cenu a kurz s tím, že je „výtěžkem z různých operací“.³³ O původu zlata a jiných drahých kovů ale dokumenty mlčí nebo jsou fragmentární a nejasné.

Vrátíme-li se ještě zpět ke zmapování situace, v níž se nacházela v létě roku 1919 Vojenská spořitelna zjistíme, že na pozadí vážných vojenských střetů a vysilujících

³⁰) VHA v Praze, fond: Odbočka Československé Národní rady v Rusku (OČSNR v R.), Finanční odbor, 1917-1919, sešit s nadpisem Referáty sibiřské 1918-1919, Doplnky k referátu Náčelníka Finanční správy Československého vojska na Rusi ze dne 2. listopadu 1919, č. 22045/I, napsáno dne 15.11.1919, k. 30.

³¹) Tamtéž, Zpráva správce Finančního odboru OČSNR v Rusku o zaopatřování peněz ku hrazení nákladů vojska po transportu a za bojů na Sibiři, s. 20, k. 30.

³²) VHA v Praze, f. MV v R., Finanční správa, Banka čsl. legií, Hrubá rozvaha k 30.4.1920, k. 5.

³³) Tamtéž, Dopis bez úvodu, adresát neurčen, k. 4.

vyjednáváním na nejrůznějších úrovních, začala probíhat tzv. surovinová akce, jejíž příčinou a důsledkem současně byl vznik nové, kvalitativně i kvantitativně vyspělejší peněžní instituce – Banky československých legií.

Vzhledem k přednostní evakuaci invalidů tehdy musela spořitelna čelit značnému náporu nových vkladatelů, kteří ještě chtěli využít příležitosti zhodnotit své peníze. Do 30. června 1919 se podařilo získat na 7 573 527,15 r. R.³⁴ V červnu byla situace sice vážná, ale ještě ne katastrofální a kurzy ruských rublů klesaly relativně pomalu. Za měsíc později však byla situace naprosto odlišná - padla protisovětská fronta; kolčakovská a jiná vojska začala ustupovat a kurz ruského rublu začal rapidně klesat. Na dálnévýchodních burzách vypukla panika a ceny zboží šly ostře nahoru. Této situace ihned využila spořitelna a urychleně vypracovala výkazy své dosavadní činnosti, které měly přesvědčit dosud váhající vojáky k uložení svých úspor. Tyto soupisy ukázaly, že 25% vkladů představovaly vklady krajanů a 75% tvořily drobné vklady vojáků do 500 rublů.³⁵

Za této situace odjel František Šíp do Vladivostoku na jednání s francouzskou misí o doplatech služného čsl. vojáků, jejichž část byla zadržována v důsledku nedostatku rublových bankovek, v nichž byl žold vyplácen. Tuto finanční rezervu hodlal František Šíp použít k tzv. *surovinové akci* – nákupu surovin pro republiku. Ukončení války v Evropě znamenalo zničení starých mocnářství Rakouska-Uherska a Německa a vytvoření zcela nové mozaiky nástupnických států. Nové státy se ocitly bez většiny svých dosavadních obchodních, dodavatelských a odběratelských vazeb. Zanikly dosud fungující trhy a nové se ještě nestačily vytvořit, v důsledku čehož trpělo Československo akutním nedostatkem surovin, zcela nezbytných pro její širokou průmyslovou základu.

Využití legie pro oživení hospodářství bylo jednou z možností, jak tento nepříznivý stav zvrátit. Protože Masaryk s Benešem dobře znali kvalitní a flexibilní finanční a jiné hospodářské aktivity legií již za svých dřívějších pobytů v Rusku, dali k této Šípově iniciativě ochotně svůj souhlas. František Šíp byl motivován snahou zabránit dalšímu znehodnocování legionářských peněz, využít je pro obecný prospěch a ještě k tomu dojít zisku. František Šíp hodlal k akci použít dosavadní vklady Vojenské spořitelny (k srpnu 1919 – 11 640 507,48 r. R.) a nedoplatky služného u Vojenské francouzské mise ve výši 18 000 000 fr.fr.³⁶

V první fázi mohl počítat jen s penězi Vojenské spořitelny. K nákupu surovin a zboží pro republiku byla zřízena tzv. *evakuační komise*, záhy přejmenovaná na *Československou*

³⁴) VHA v Praze, f. MV v Rusku., Finanční správa, Vojenská spořitelna, k. 1.

³⁵) Tamtéž, k. 10.

³⁶) J. Zabloudivová, Vojenská spořitelna čsl. vojska v Rusku, in: Historie a vojenství 1/1999, s. 113.

ústřední hospodářskou komisi (dále ČÚHK) (po přestěhování Legiobanky do ČSR na *Centromisi*), která se pak stala jedním z prvních koncernových podniků Legiobanky. Její pracovníci odjeli do Vladivostoku, kde spolu s pracovníky technického oddělení – *Techodem* (druhý pozdější koncernový podnik Legiobanky) měli zabezpečit vypravování transportních lodí a náklad. K akci dal souhlas ministr zahraničí E. Beneš, který současně konkretizoval suroviny, o něž mělo Československo prioritní zájem: bavlna, čaj, stříbro, zlato, měď, platina, kožešiny, rýže, kaučuk, vlna, chilský ledek atd. Zhodnocení vkladů Vojenské spořitelny bylo vítáno i vojenskými představiteli čsl. vojska na Rusi, kteří v tom spatřovali pokračování své služby vlasti. Josef Polák vydal svědectví, že v rozhovoru s Františkem Šípem přišel na myšlenku založení akciového peněžního ústavu k podpoření celé akce, generál Stanislav Čeček, „A pro tu hospodářskou činnost legionářů po celé čsl. republice nestačí velká záložna legionářská, ale velká banka aspoň s 50 000 000 korun akc. kapitálu. Ta by pak musela zřídit řadu filiálek ve větších městech republiky.“³⁷ Domnívám se přesto, že toto svědectví je trochu sporné, protože není příliš pravděpodobné, vzhledem k nesporné kombinaci vizionářství a pragmatismu, kterou Fr. Šíp a jeho nejbližší spolupracovníci oplývali, že by s tímto nápadem přišel někdo zvenčí. Spíše se jednalo o otevřenou diskusi, kde Čeček zrekapituloval a vyjádřil souhlas s již dříve zformulovanými návrhy o finančním zabezpečení surovinové akce prostřednictvím akciové banky. Možné je i to, že se Polák takto snažil dodat iniciativě vzešlé z finančních kruhů čsl. legií mnohem širší podporu a přesměrovat ji tak, aby vyhlížela jako určitá forma doporučujícího příkazu ve prospěch státu.

Nesporné je, že František Šíp během léta 1919 vyjednával o vydání nedoplatků právě za účelem zřízení další, tentokrát akciové peněžní instituce, která by disponovala mnohem větším kapitálem a měla by již ze své podstaty mnohem operativnější možnosti. I to je, jak se domnívám, další důkaz, že iniciativa vyšla od něj a jeho nejbližšího okolí. Přípravné práce k založení Banky čsl. legií byly zahájeny od září roku 1919 za přímé účasti dalších odborníků, pozdějších jejích ředitelů a vysokých úředníků: J. Becka, A. Straky a V. Suchého, kdy za úpisovnu byla zvolena právě Vojenská spořitelna.³⁸

Současně s tím vydal politický plnomocník Bohdan Pařílů nařízení č. 94 Finanční ^{Pařílů} správy MV v Rusku o Vojenské spořitelně ze dne 15. listopadu 1919, v němž se konstatuje, že spořitelna bude nadále pověřena vykonáváním aktivních obchodů a na její účet byl převeden veškerý kapitál, s nímž disponovala Finanční správa. Spořitelna měla uvolnit část

³⁷) J. Zabloudilová, Vojenská spořitelna čsl. vojska v Rusku, in: Historie a vojenství 1/1999, s. 113.

³⁸) Tamtéž.

peněz k volné dispozici Centrokomisi ve Vladivostoku k nákupu surovin a zboží. Podle paragrafu 7 téhož nařízení politického plnomocníka byly nařízeny přípravné práce ke zřízení banky. Suroviny byly nakupovány jako komisionářské zboží spořitelny a prodávat se měly s ohledem na zájmy vkladatelů.

Tímto nařízením byl současně učiněn první konkrétní krok ke zřízení Banky československých legií – „...považuji za důležité, aby byly učiněny teď kroky ku zřízení vhodného finančního zařízení legionářů v Československé republice, přizpůsobeného také pro činnost zahraniční. Nejlepší formou zdá se býti utvoření akciovobankovní společnosti legionářů pod firmou Banka československých legionářů. Ukládám náčelníku Finanční správy zahájení přípravných prací ku zřízení příslušného ústavu tím způsobem, že bude prováděno ve Vojenské spořitelně přijímání zvláštních vkladů na akciovou jistinu.“³⁹ Základní podmínkou pro založení banky byla schopnost finanční správy MV v Rusku vybrat alespoň část doplatku služného čs. vojáků na akciovou jistinu budoucí bankovní instituce. Z tohoto důvodu bylo nutné čekat na vyjádření francouzské finanční mise ve Vladivostoku. Mise povolila, dne 18. listopadu 1919 vybrat služební doplatky na kurzovní rozdíly za rok 1919 v hodnotě 18 704 774 fr. fr. Tato částka byla hluboko pod očekáváním československé strany, která kalkulovala až se 45 miliony fr. fr.

Teprve nyní zažádali zakladatelé o předběžné povolení ke zřízení akciové společnosti pod názvem Banka československých legií (s odvoláním na § 2 nařízení ze dne 20. 9. 1899 č. 175 ř. zák.).⁴⁰ Proponovaný peněžní ústav měl převzít veškeré obchody a vklady Vojenské spořitelny a byl avizován jako finanční ústav legionářů, který neměl stranit zájmům bohatých jednotlivců na úkor celku a vrstev sociálně slabých. Nově vznikající instituce byla chápána jako svépomocný finanční ústav, byť akciové formy a odrážela rovnostářské tendence tehdy ve vojsku převládající. Nejlépe to vykreslí citát ze zápisu schůze zakladatelů BČL „Legiobanka má býti především svépomocným podnikem legionářským, který nebude provozovati výdělečnou politiku velkokapitalistickou, jak si zvykl prostý lid dívat se na veliké akciové podniky doma a má sloužiti příkladem svorné hospodářské práce.“⁴¹

Dne 20. listopadu 1919 byl vypracován návrh stanov a o dva dny později (22. 11. 1919) dal politický plnomocník Bohdan Pavlů dekretem číslo 9 862, předběžné povolení k vytvoření akciové společnosti s názvem *Banka československých legií*. Dle stanov,

³⁹) Josef Polák – Peněžnictví v ruských legiích, Praha 1924, s. 28-29.

⁴⁰) D. Brádlarová, J. Zabloudilová, Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000, s. 348., Žádost podepsali: Josef Polák, Josef Khyn, František Cajthaml, Dr. Václav Suchý, Dr. Josef Kudela, Dr. Viktor Svoboda, JUDr. Josef Beck, František Havel, František Chmelina.

⁴¹) AČNB v Praze, f. BČL – SI/a-1, Schůze zakladatelů BČL ze dne 2.7.1920.

dodatečně schválených ministerstvem vnitřní z 28. června 1921 č. 50 361/21, byla nově zřízená banka založena „... aby byla základem jednotné hospodářské organizace veškerých československých legionářů, jejímž účelem jest soustředěním intelektuálních a materiálních sil všech legionářů, za plného využití zkušeností nabytých jimi v cizích zemích, přispívati jednak k postupnému hospodářskému přerodu a rozkvětu republiky, jednak napomáhati legionářům k odčinění ztrát, utrpených účastí v zahraničních osvobozovacích bojích, a tím udržovati ve všech jejich vrstvách ideovou jednotu vypěstovanou za hranicemi, opírajíc ji o hospodářské soulučenství.“⁴²

Konečné povolení ke zřízení banky dostali čtyři legionáři: podplukovník správní služby František Šíp,⁴³ major správní služby Josef Khyn,⁴⁴ podplukovník správní služby Dr. Viktor Svoboda⁴⁵ a JUDr. Augustin Straka.⁴⁶

Současně se vznikem banky zahájila své obchodní aktivity Centromise (bývalá ČHÚK), která fungovala jako akciová společnost ve Vladivostoku až do roku 1921, kdy byli její pracovníci obviněni sověty z nekalých obchodů a postaveni před soud. Majetek

---

⁴²) A ČNB, f. BČL, sign. BČL - SV, Stanovy Banky čsl. legií, Oddíl I, § 1 – Účel společnosti.

⁴³) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, poslužný spis Františka Šípa. Narozen 3.7. 1881 v Sousedovicích, okres Strakonice, zemřel 22. října 1935 ve Vrchách na následky mozkové mrtvice. Vystudoval střední hospodářskou, lihovarnickou a mlékařskou školu (neurčeno místo), v letech 1898 – 1905 byl zaměstnán ve čtyřech zpravidla německých a židovských firmách a v letech 1905 – 1914 byl zaměstnán jako úředník Ústřední banky českých spořitelén. Do roku 1914 působil jako ředitel bankovní filiálky v Haliči, kdy v létě 1914 převedl většinu jejích peněžních fondů do Rumunska, odkud spolupracoval s českými finančníky v Rusku, Francii a USA a financoval český odboj. V zimě roku 1915 odešel do Ruska a do zajetí padl v Přemyšlu dne 21.3.1915. Do čsl. vojska byl zařazen dne 25.8.1917. Dne 3.8.1918 byl zvolen členem Odbočky Československé národní rady na Rusi (OČSNR) na sjezdu čsl. vojska v Omsku. Od 21.10.1918 zařazen do služby ve Vojenském odboru OČSNR při Finančním odboru. Dne 9.1.1919 byl jmenován náčelníkem Finanční správy (rozkazem prozatímního výboru č. 24) a od 27.1.1919 získal hodnost podporučíka (Vojenská správa rozkaz č. 19). Dne 2.8.1919 byl povýšen na poručíka (rozkaz čsl. vojsku, osobních změn č. 39), dne 16.10.1919 byl povýšen na kapitána správní služby (rozkaz čsl. vojsku, osobních změn č. 55). Dne 15.11.1919 byl pověřen zahájením přípravných prací ke zřízení akciové banky (úřední věstník č. 5). Dne 16.12.1919 povýšen na majora správní služby (rozkaz čsl. vojsku, osobních změn č. 63). Dne 24.4.1920 povýšen na podplukovníka správní služby (rozkaz osobních změn č. 22). Evakuován lodním transportem lodi Legie a 26.10.1920 se vrátil do ČSR. Demobilizován v roce 1924. Ve funkci vrchního ředitele Legiobanky působil až do 1.1.1934, kdy ze zdravotních důvodů odešel do penze.

⁴⁴) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, poslužný spis Josefa Khyna: Narozen 14.2.1884 v Žehušicích, zemřel (nezjištěno). V rakousko-uherské armádě sloužil jako poručík u pěšího pluku č. 15. Do ruského zajetí padl dne 28.12.1924 u Tarnova a pobýval v zajateckém táboře v Tjumeni. Dne 4.6.1916 se přihlásil do čsl. dobrovolnického vojska a byl do něj přijat dne 13.9.1917 k čs. střeleckému pluku. Po přeřazení do pravomoci OČSNR v Rusku sloužil u Finanční správy. V lednu 1919 převelen k Vrchní kontrole Vojenské správy Ministerstva vnitřní v Rusku. Od ledna 1919 náčelník Vrchní kontroly.

V říjnu 1919 povýšen na majora. V listopadu 1919 odjel do ČSR jako správce filiálky Finanční správy v Praze (pobočka Praha – Banky československých legií). Po návratu Fr. Šípa se stal prvním místoředitelem až do roku 1934, kdy František Šíp odešel do penze. Od 1.1.1934 působil jako druhý vrchní ředitel Legiobanky.

⁴⁵) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis a osobní karta Viktora Svobody: Narozen 17.7.1889. Zemřel (nezjištěno). V civilním povolání byl zaměstnán jako advokátní koncipient, absolvent právnické fakulty. V rakousko-uherské armádě sloužil u pěšího pluku č. 98. Dne 22.9.1915 byl převelen k 8. čs. střeleckému pluku. Dne 30.3.1919 byl povýšen na soudce – kapitána. Dne 4.10.1919 povýšen na soudce – majora. Člen komise pro odevzdání zbraní v Penze. Správce Právnického odboru Vojenské správy Ministerstva vnitřní v Rusku. Vrchní žalobce sborového soudu čs. vojska, náčelník právního referátu Vojenské správy na Sibíři.

⁴⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SV, Stanovy Banky čsl. legií, Oddíl I, § 2 – Právo k založení.

Centrokomise byl zkonfiskován a zatčení pracovníci mohli být dopraveni domů až v roce 1923.⁴⁷

V prosinci roku 1919 odjel náčelník likvidačního oddělení Vrchní kontroly Josef Khyn do Prahy s úkolem vybudovat tady *Likvidační úřad ruských legií* a zřídit pobočku Legiobanky. V důsledku katastrofálního rozpadu protibolševické fronty a pádu Kolčakova režimu probíhala celá první polovina roku 1920 ve znamení urychlené evakuace jak vojsk, dosud dlících na magistrále, tak přesunů čsl. peněz uložených ve spořitelně do Vladivostoku, kde ještě měly nějakou cenu. Spořitelna ukončila svou činnost v Rusku k 30. červnu roku 1920 a v srpnu odjela její centrála i s penězi na evakuační lodi Huntsend. Spořitelna evidovala od doby jejího vzniku do 30. června 1920 na 312 266 882,76 ruských rublů zůstatku, vydala na 31 531 vkladních knížek a 15 290 vkladních listů, celkem na 46 351 účtů.⁴⁸ Svou likvidaci zahájila dne 15. února 1921 a kdo chtěl mohl převést své vklady na Banku čsl. legií.

Upisování akcií Legiobanky začalo hned v ten den, kdy byla oficiálně založena, tedy 22. listopadu 1919 ve sběrnách Vojenské spořitelny. Oficiálně se mohli legionáři rozhodnout jestli svůj doplatek dají na nákup akcie Legiobanky (1 akcie v nominální hodnotě 200 franků), nebo si jej nechají proplatit po svém návratu do republiky. Faktem je, že fyzicky své nedoplatky vojáci neobdrželi, protože byly použity na obchody, i když s oficiální zárukou státu na jejich nedotknutelnost. I když své peníze vojáci na ruku nedostali není pravdou, že byli nuceni použít je na úpis akcií Legiobanky.⁴⁹ Naopak upisování akcií nové banky se setkalo s nebyvalým ohlasem, kdy jen do května 1920 bylo upsáno na 28 281 akcií v hodnotě 5 546 000 fr. fr. Původně vypsany akciový kapitál na 10 000 000 fr. fr. byl proto zvýšen na 14 milionů fr. fr.⁵⁰ (upisování se dělo ve francích, protože nebylo jisté, jaká bude v ČSR platit měna). Upisovací akce byla skončena ke dni 31. prosince 1920 a souběžně probíhala jak na Sibiři, tak v Čechách. Nakonec dosáhl akciový kapitál celých 70 000 000 Kč, upsany zásadně na legionáře, popř. jejich příbuzné, kteří ale museli mít souhlas správní rady BČL.

Výše akciového kapitálu zůstala po celou dobu činnosti Legiobanky nezměněna. Vedoucí činitelé banky prozíravě odmítli jakékoliv výzvy jej navýšit a byli kvůli svému neochvějnému stanovisku také napadáni samotnými legionáři. Útok přišel ze strany neruských legionářských kruhů, kteří v legionářském tisku banku napadli, že se hodlá

⁴⁷) J. Zabloudivová, Vojenská spořitelna čsl. vojska v Rusku, in: Historie a vojenství 1/1999, s. 116.

⁴⁸) Tamtéž.

⁴⁹) Z. Sládek, Evakuační akce v sovětském Rusku (1918-1920), in: Československo-sovětské vztahy IV., Praha, s. 102.

⁵⁰) D. Brádlarová, J. Zabloudivová, Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000, s. 349.

profilovat jako instituce výlučně rusko-legionářská, poté, co valná hromada v roce 1921 odmítla navýšení akciového kapitálu.⁵¹

František Šíp na to reagoval odpovědí v časopisu Přerod (Legionářský směr) č. 43, ze dne 13. října 1921, kde tento útok byl předtím otištěn: "Nastala doba úvah ohledně formy, zda zvoliti formu podílovou nebo akciovou. Přiznávám, že můj první návrh z dubna 1919, podaný politickému plnomocníku, zněl ve prospěch formy podílové, a to pod firmou výhradně dobrovolců z Ruska. Teprve v létě 1919, když měli jsme určitějších zpráv o slávě československých legií v Americe, ve Francii a v Anglii, jakož i o početnosti těchto československých legií v Itálii a ve Francii, vznikla myšlenka, že nutno tuto slávu obchodně zpeněžiti ve prospěch vlasti, neboť vycházeno při tom s hlediska, že kromě legií jsou Čechoslováci za hranicemi málo známi a že tudíž podnik legionářů bude spíše vhodným propagačním útvarem a že původní program svépomoci vlastní – vedle zužitkování znalostí ruských poměrů – bude nutno rozšířiti na všeobecný národohospodářský program s využitím znalosti všech legionářských skupin na všech územích dohodových států, a že novému konečnému podniku bude nutno dáti onu formu akciovou, která by odpovídala obchodním zvyklostem těchto států. Jménem zakladatelů musím odmítnouti jakékoliv podezřívání, jako by sibiřské legie chtěly vytvořiti něco výhradně sibiřského, neboť při veškeré podnikavosti bylo mezi námi přespříliš ideálního založení, z čehož jsme byli ve vlasti kruhy nelegionářskými dokonce vysmíváni."⁵²

Za povšimnutí stojí zmínka Šípa, že dal svůj první návrh na zřízení nové peněžní instituce politickému plnomocníku již v dubnu 1919, což potvrzuje skutečnost, že iniciativa vzešla ze strany Šípa a finančníků a ne ze strany generála Stanislava Čečka, jak uvádí ve svých pamětech Josef Polák.

V době svého působení na Sibiři obchodovala Legiobanka s valutami na východních burzách (libry, franky, jeny, dináry, mexickou a singapurskou měnou) a zprostředkovávala obchody, z nichž brala provize. Zisky z těchto transakcí pak používala na nákup surovin, zboží a na financování prvních 11 evakuačních lodních transportů. Účetní doklady k obchodům Vojenské spořitelny a Banky československých legií se ale nezachovaly v úplnosti, což později vedlo ke spekulacím o původu zboží a surovin. Banka byla napadána, že suroviny a zboží získávala z rekvizic, krádeží apod. Vrchní ředitel banky František Šíp sice uznal, že během ústupu vojsk před rychle postupujícími bolševiky docházelo ve výjimečných případech k přehmatům, ale striktně odmítl jakýkoliv náznak, že by šlo

⁵¹) Např. J. Miškovský – Legiobanka a legionáři, in: Přerod /Legionářský směr/, č. 39, 15.9.1921, s. 2.

⁵²) Fr. Šíp, Legiobanka a legionáři, Přerod (Legionářský Směr), č. 43., 13.10.1921, s. 3.

o cílené drancování. K nuceným rekvizicím pochopitelně docházelo, ale pokud to jen šlo, byly registrovány a zpětně propláceny, pokud bylo komu; majitelé podniků a skladů legiím často nabídli k výhodnému odkupu své zásoby, aby nebyly bez náhrady zrekvírovány bolševiky. Nejčastějšími obchodními partnery byla sibiřská družstva a soukromé podniky. Nákup surovin, jak bylo uvedeno výše, byl motivován jejich fatálním nedostatkem v ČSR. Nejčastějším artiklem byla měď (koupená od Kolčakovy vlády a Vlády Dálného Východu), které se do ČSR dovezlo celkem 8.584 tun.⁵³ Další měď pocházela např. z Kyštymských dolů na Urale. Smlouvy byly zásadně uzavírány ve prospěch čsl. vojska. Ilustrativní je smlouva mezi Josefem Beckem a Ing. F. J. Romanovem, vedoucím dolů „Julia“ v Krasnojarsku a ředitelem akciové společnosti „Sibiřská měď“ Ing. Dělarjem. Čsl. strana se zavazovala, že měď zaplatí až po jejím převozu do Vladivostoku, protože až sem za přepravu ručil prodávající a pokud by došlo k vypovězení smlouvy z obou stran, mělo legiím zůstat 22,5% z celkové ceny mědi. Největší objem zboží byl zakoupen v období mezi dubnem a červencem 1920 a ukládán ve skladech na Čurkyně (čtvrť ve Vladivostoku), kde Centromise zboží zkontrolovala, vystavila podrobné stvrzenky s údaji o počtu vagónů, množství zboží či surovin, a pokud to šlo, i o původci. Ovšem podrobná evidence byla možná pouze u zboží, které leželo na skladě. Nicméně během dopravy docházela do ústředí řada zmatených telegramů s rozdílnými údaji o množství zboží, které dokumentují chaos doprovázející evakuaci čsl. vojska. Vlivem nenadálých posunů fronty musely pochopitelně být náklady surovin obětovány prioritnímu přesunu vojska a také nastaly případy, kdy si měď rozebrali buď vojáci a přivezli domů jako soukromý majetek nebo ji rozkradli civilní obyvatelé.⁵⁴ Výkazy u surovin uváděných jako soukromý majetek vojáků neobsahují způsob jejich získání, takže např. velitel 3. baterie 3. pluku lehkého dělostřelectva hlásil měď o váze 1,1 tuny jako soukromý majetek dobrovolců jeho jednotky.

Druhou nejvíce kupovanou surovinou byla bavlna, která se mohla na světových trzích prodat v letech 1918 – 1919 za vysoké ceny a pro české textilní závody byla esenciální surovinou. Než ale bohužel bavlna dorazila v průběhu roku 1920 do Terstu, její ceny dramaticky poklesly a celá akce prakticky skončila fiaskem. Bavlna během transportu podléhala častému samovznícení a ohrožovala tak život vojáků. Například dne 15. září 1920 ing. Ševčík referoval na schůzi prozatímního úvěrového výboru Legiobanky o tom, že při požáru lodi Shunko Maru shořela jedna třetina z celkového množství dopravované bavlny.

---

⁵³) D. Brádlarová, J. Zabloudilová, Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000, s. 351.

⁵⁴) V podezření je III. Prapor 11. pluku.

K 6. říjnu 1920 bylo nakoupeno 1 231 309 kg americké bavlny, z které shořelo 416 535 kg, poškozeno 40 075 kg; egyptské bavlny 113 019 kg, z které shořelo 23 184 kg a poškozeno bylo 1 179 kg.⁵⁵ Dalšími artikly dováženými do ČSR byl kaučuk, tvrdé dřevo - kvebračo, vlna, ovčí srst, kůže, mosaz, olovo, sukno, plachty, mýdlo, kafr, štětiny, pepř, jiné koření, provazy, žíně atd.⁵⁶ Současně od *Centrosojuzu* bylo nakoupeno za několik milionů hospodářských strojů, smaltované nádoby a železářské výrobky. Významnou osobou, zajišťující Legiobance řadu obchodních transakcí, byl Gustav Pauliny, pocházející ze slovenské bankovní rodiny a působící toho času na Dálném Východě. Mimochodem, pro budoucí aktivity banky na Slovensku je zajímavé, že Pauliny Legiobance sliboval, že jí připraví půdu pro vstup na místní trh.⁵⁷

Dalšími aktivitami banky, které vyvolávaly řadu spekulací, byly obchody s drahými kovy. Tato otázka byla široce rozebírána a prakticky nevedla k žádnému konkrétnímu závěru než ke konstatování faktu, že BČL vykazala určité množství zlata a dalších drahých kovů nejasného původu. K 31. květnu 1920 to bylo zlata za 295 250 fr. fr., cenností za 56 fr. fr., stříbra za 95 fr. fr. a platiny za 5 939 fr. fr., ale bližší údaje o původci a způsobu převzetí chybí.⁵⁸ Ve své hrubé rozvaze k 30. dubnu 1920 vykazala BČL zlata za více než 1,5 mil. Kč a do července došlo ze Sibíře dalších 133 kg zlata. Zdeněk Sládek se zmiňuje o daru Legiobanky ministerstvu financí ve výši 6,5 mil. Kč z prodeje zlata, ale k tomu se nepodařilo najít žádné doklady.⁵⁹ Vzhledem k absenci dokumentů jak na straně české, tak ruské, které by objasnily tuto záležitost, zůstane otázka ruského zlata a jeho podílu na vzniku Legiobanky zřejmě navždy otevřenou.

Obchodní aktivity Legiobanky se dostávaly do stále větších potíží. Centrokomise byla nepružná a nedokázala obstarat pravidelně zpětné náklady, docházelo k častým požárům bavlny a vše zhoršil 30% pokles cen na světových trzích. O zboží ležící na skladech ve Vladivostoku neměl nikdo zájem, a proto nařídil Dr. Václav Girska k 1. červenci 1920 likvidaci Centrokomise a převedení jejího aparátu spolu s vklady Vojenské spořitelny na BČL. V ten okamžik prohlásili představitelé Legiobanky, že za veškeré obchody Centrokomise, vklady Vojenské spořitelny a nevyplacené služné, použité na nákup surovin, ručí stát. Legiobance náleží zisky, závazky náleží státu. Svůj postoj odůvodnili tím,

⁵⁵) VHA v Praze, f. MV v Rusku, Finanční správa, Banka čsl. legií, Zápisy ze schůzí prozatímního úvěrového výboru BČL, k. 4.

⁵⁶) D. Brádlarová, J. Zabloudivlová, Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000, s. 356.

⁵⁷) Tamtéž, s. 350.

⁵⁸) VHA v Praze, f. MV v Rusku, Banka čsl. legií, k. 5.

⁵⁹) Zdeněk Sládek, Evakuační akce, s. 107.

že všechny obchody, i ty, které mnohonásobně překročily akciovou jistinu Legiobanky, byly nouzové akce konané pro blaho státu.⁶⁰ Červencem 1920 se v podstatě uzavřela „vladivostocká kapitola“ Legiobanky, kdy se její úředníci nalodili na nedávno zakoupenou loď *Taikai Maru*⁶¹, přejmenovanou na *Legii* a odjeli domů.

Shrnutí aktivit Legiobanky v Rusku je obtížné vzhledem k nedostatku pramenného materiálu. Nesporným faktem je, že banka vznikla na základě legionářských úspor a nedoplatků žoldů a nikoliv z rekvizicí a krádeží. Původně spíše svépomocné zaměření banky se záhy proměnilo v typicky bankovní podnik, provádějící běžné obchodní transakce a finanční operace. Obchody banky přesto byly poznamenány výjimečnými okolnostmi jako byly spekulace, černý trh, falešné peníze a z těchto skutečností vyplývá zřejmě nedůslednost při vydávání stvrzenek a účtů za nakoupenou měď a drahé kovy. Otázkou zůstává, nakolik byla tato neúplnost účetní dokumentace vynucena okolnostmi a do jaké míry snahou jednotlivců se obohatit.

Legiobanka se pochopitelně snažila obchodovat se ziskem – levně nakoupit, a co nejvýhodněji prodat a nepouštět se do riskantních operací. Protože ale banka chtěla využít navázaných obchodních kontaktů se sibiřskými družstvy a podniky i po svém návratu do republiky dbala ve své většině na korektnost a legálnost svých obchodů.

Účast Legiobanky na těchto transakcích je přímým důkazem její úzké provázanosti se zájmy rodící se samostatné republiky, kdy BČL představovala jednoho z hlavního arbitru finančního zabezpečení legionářského vojska na Rusi, ale současně byla zainteresována na vlastních aktivitách, které bylo složité odlišit od obchodních aktivit konaných ve prospěch státu. Zájem veřejný a soukromý se od vzniku BČL a jejích přidružených organizací – Centrokomise a Techod dostával do tak úzkého sepětí, že nebylo možné již ani tehdy určit, co komu náleží (jaké závazky a jaké zisky). Legiobanka tak vystupovala v trojí roli - jako arbitr veřejných, legionářských a v neposlední řadě také svých zájmů, a proto můžeme říci, že její pravá tvář byla tvář „janusovská“, konglomerát tří, vzájemně se prolínajících motivů, bez možnosti je od sebe oddělit a přesně stanovit, který převládal.

⁶⁰) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, Zápisy schůzí zakladatelů BČL, ze dne 29.6.1920.

⁶¹) Tato loď měla nosnost 8 579 brt o průměrné rychlosti 10 uzlů a stala se jedinou lodí spravovanou Lodním oddělením BČL.

III. Organizace a vnitřní struktura Banky československých legií v letech 1920 - 1938

III. 1. Statutární orgány Legiobanky

Oficiálním nejvyšším správním a kontrolním orgánem Banky československých legií, tak jako u všech akciových bank, byla *valná hromada akcionářů*.

Valná hromada byla podle § 14 usnášeníschopná, pokud bylo přítomno aspoň 200 vlastníků akcií, kteří představovali nejméně dvacetinu akciové jistiny, a to buď jako akcionáři nebo na základě plných mocí.⁶² Usnesení valných hromad byla závazná pro všechny orgány společnosti. Právo hlasovat na valné hromadě měl jen ten akcionář, který byl zapsán v knize akcionářů nejméně 6 měsíců před konáním valné hromady a složil minimálně 5 akcií po 200 Kč nominale nejpozději sedm dní před dnem konání valné hromady. Držba 5 akcií opravňovala držitele disponovat jedním hlasem, ale žádný akcionář Legiobanky nesměl mít více hlasů než 10.⁶³ V legitimaci vydané akcionáři na základě složení minimálního počtu byl uveden i počet hlasů, kterými disponuje.⁶⁴

Akcionáři, kteří se nezúčastnili valné hromady, se mohli dát zastupovat na základě plných mocí, kdy plnomocník musel být zásadně jen akcionář a nikdo nesměl zastupovat více než 100 hlasů včetně vlastního.⁶⁵

Tato ustanovení byla podmíněna snahou zabezpečit co největší stupeň rovnoprávnosti mezi akcionáři Legiobanky tak, jak to vyžadovala tehdy panující atmosféra rovnosti mezi legionáři. S postupem let se ale tento úzus stal do určité míry brzdou a tak se vedení banky rozhodlo více se přiblížit standardu ostatních akciových bank. Změna stanov byla valnou hromadou jednohlasně schválena dne 29. května 1927.⁶⁶ Podstatou těchto změn bylo zvýšení vkladového minima ze 150 mil. Kč na 250 mil. Kč (§ 20), zvýšení maximálního počtu hlasů z 10 na 20 (§ 31) a zvýšení maxima zastupovaných hlasů ze 100 na 200. Zcela zásadní bylo připuštění neakcionářů jako zástupců osob nesvéprávných, nezletilých nebo právnických osob.⁶⁷ V souvislosti s tím se rozpředla rozsáhlá debata nad návrhem znění § 31 – Právo k účastenství, kde správní rada navrhovala vyškrtnout větu: „Žádný akcionář nesmí však mít

⁶²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SV, Stanovy Banky československých legií (BČL), Praha 1921, oddíl II – Ustanovení přechodná § 14 a oddíl V – Správa společnosti § 29 - § 41.

⁶³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a -1, Protokoly správní rady Legiobanky, ze dne 14.3.1922.

⁶⁴) Tamtéž, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 31 – Právo k účastenství.

⁶⁵) Tamtéž, § 32 – Právo dáti se zastupovati.

⁶⁶) Národní archiv v Praze (NA), Fond Ministerstvo financí I (1918 – 1949) (MF), Banka čsl. legií, sign. 19203-28, II A/3, Legiobanka v Praze, změna stanov, ze dne 12.11.1928, k. 928.

⁶⁷) Tamtéž, sign. 126377-28, Legiobanka – změna stanov, ze dne 12.11.1928, k. 928.

více hlasů než dvacet.“⁶⁸ Navrhovanou změnou se chtěla správní rada Legiobanky přiblížit standardu ostatních akciových bank s odůvodněním: „Neomezené hlasovací právo odpovídá povaze akciové společnosti, v níž jest nejdokonaleji vybudováno kapitálové sdružení, obmezené hlasovací právo hodí se pro sdružení svépomocné, tj. družstva.“ Správní rada se totiž zabývala myšlenkou navýšit v budoucnosti akciový kapitál, kdy by omezení držby akcií mohlo stát v cestě upisování nové emise ze strany nelegionářů.⁶⁹ Odklon od stavovského zaměření banky a snaha o otevření se nelegionářskému elementu je z výše uvedeného jasně patrné. Ale valná hromada tuto změnu nakonec neschválila. Z pramenů není možné přesně definovat, kteří členové správní rady a ředitelství stáli za snahou otevřít se širší veřejnosti a překročit tak meze dané stavovstvím Legiobanky, ale víme, že osobou hájícím její legionářský charakter byl její zakladatel vrchní ředitel František Šíp. Když se otázka zvýšení akciového kapitálu dostala na valné hromadě opět, a naposledy, na přetřes v roce 1931, bylo argumentováno právě nesouhlasem Fr. Šípa, aby se banka dostala do nelegionářských rukou.⁷⁰ Po nástupu druhého vrchního ředitele Josefa Khyna pak k otevření této otázky již nedošlo.

Valná hromada byla svolávána pravidelně jednou do roka a pokud to vyžadovala situace, tak mohla být svolána mimořádná valná hromada. O vyváženosti vnitřních poměrů Legiobanky jak po stránce ekonomické, tak po stránce vzájemného vztahu mezi vedením banky a akcionáři, svědčí skutečnost, že ve sledovaném období nemusela být svolána. Valné hromadě byla pravidelně předkládána roční účetní uzávěrka a každému akcionáři musely být nejpozději do 8 dnů před valnou hromadou vydány na požádání exemplář jednacích zpráv, účetní uzávěrky a návrhy na valnou hromadu.⁷¹

Valná hromada volila správní a dozorčí radu společnosti, schvalovala bilance, udílela správní radě absolutorium, rozdělovala čistý zisk, formálně zřizovala *Legionářský fond Banky československých legií*, *Fond říční plavby* a *Lodní fond mořské plavby* a první tři roky činnosti měla schvalovat koncernové smlouvy, podíly, úpisy akcií, zakládání nových společností, pokud jejich nabývací cena převýšila desetinu akciového kapitálu. Dále rozhodovala o podmínkách vydání nových emisí akciového kapitálu a o zvýšení nebo

⁶⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL –SVI/a-8, Valná hromada ze dne 29. května 1927.

⁶⁹) Tamtéž.

⁷⁰) O zvýšení akciového kapitálu se mluví už na valné hromadě z roku 1922, kdy jeho zvýšení opět odmítl František Šíp s tím, že tehdy nebylo mezi legionáři dost peněz a tudíž omezená možnost upsat další akcie a banka by se tak mohla dostat do nelegionářských rukou, in: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL –SVI/a-11, Valná hromada ze dne 12.4.1931.

⁷¹) Tamtéž, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 36 – Veřejnost předloh pro valnou hromadu.

snížení akciové jistiny banky.⁷² Pod výhradní pravomocí valné hromady bylo rozhodnutí o zrušení společnosti nebo její sloučení s jinou.⁷³ Pro právoplatnou volbu a usnesení valné hromady byla nutná prostá většina hlasů a při rovnosti hlasů rozhodoval předseda.⁷⁴

První valná hromada akcionářů se sešla dne 29. června 1921 v místnostech paláce Lucerna v Praze.⁷⁵ Ve sledovaném období se valné hromady scházely zcela pravidelně a nikdy nedošlo k zásadním kolizím mezi statutárními orgány Legiobanky a jejími akcionáři. Zájmy akcionářů měl hájit ustavený *Klub akcionářů Banky československých legií při Nezávislé jednotě čsl. legionářů*.⁷⁶

Akcionáři Legiobanky (viz tabulka v příloze č. 9A) se skládali z převážné části z legionářů, jejich příbuzných a jen nepatrný zbytek z nelegionářů, které muselo předtím schválit vedení Legiobanky. Údaje o vzájemných poměrech mezi jednotlivými skupinami legionářů, jejich příbuznými a nelegionářskými akcionáři jsou čerpány z výročních zpráv, kde byly uváděny do roku 1931. Sice jsou k dispozici seznamy akcionářů, ale jejich zpracování by si vyžádalo velké časové zatížení na úkor ostatních témat, proto byly použity údaje z výročních zpráv. Vzájemné poměry mezi výše uvedenými skupinami do roku 1931 se nijak zvlášť nezměnily a vzhledem k tomu, že k navýšení akciového kapitálu, které by umožnilo nelegionářům podstatným způsobem zvýšit svůj počet na úkor legionářů a jejich příbuzných, nedošlo, je předpoklad, že nedošlo k zásadnímu navýšení podílu nelegionářů.

Převažujícími držiteli akcií Legiobanky zůstali po celé sledované období *ruští legionáři*. V roce 1921 jich bylo 98,94 %, na druhém místě stáli *příbuzní legionářů* (5,50%) a na třetím místě *italské legionáři* (0,46%). Na přibližně stejné úrovni stáli *francouzští legionáři* (0,42%). Do roku 1931 pokleslo zastoupení jak ruských legionářů (85,19%), tak francouzských legionářů (0,67%) ve prospěch příbuzných (12,31%), nelegionářů (0,84%) a italských legionářů (0,71%). Současně s tím došlo i ke koncentraci akciového kapitálu ze 17 789 akcionářů na 13 830 akcionářů.⁷⁷ I když podíl ruských legionářů na celkovém objemu akcionářů banky poklesl, stále představovali většinu a do konce sledovaného období se na tomto faktu s největší pravděpodobností mnoho nezměnilo a Legiobanka zůstala po celé sledované období stavovskou (legionářskou) bankou.

⁷²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 38 – Pravomoci valné hromady.

⁷³) Tamtéž, § 29.

⁷⁴) Tamtéž, § 39-40 – Způsob hlasování, náležitosti usnesení.

⁷⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 14.3.1922.

⁷⁶) Klub se ustavil, aby působil k posilování důvěry v BČL a přispíval k její prosperitě a hájil zájmy drobných akcionářů, in: Tamtéž, sign. BČL – SVI/a-9, Valná hromada ze dne 28.4.1929.

⁷⁷) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1931.

Nejdůležitějším statutárním orgánem banky byla *správní rada*, složená z 15 členů, kteří se v prvních třiceti letech činnosti banky museli rekrutovat „zásadně“ z legionářů.⁷⁸ Při schvalování stanov byla vznesena na ustavující valné hromadě proti tomuto ustanovení jediná připomínka, kdy bylo argumentováno tím, že banka by měla dbát při volbě svých zástupců spíše na odbornost než na stavovskou příslušnost. František Šíp ale odpověděl, že slovní spojení „zásadně z legionářů“ připouští i členství nelegionářů⁷⁹

Toto ustanovení doznalo určité proměny v nových stanovách společnosti z roku 1934, kde je řečeno: „...členové správní rady mají být valnou hromadou voleni podle možnosti z řad akcionářů-legionářů.“⁸⁰ Tuto změnu vyvolalo několik faktorů, které jsou jasně vyjádřeny v usnesení ředitelství Legiobanky ze dne 30. ledna 1933: „Bylo rozhodnuto vynechat pasus Po prvních 30 let trvání společnosti mohou býti členy správní rady zásadně pouze legionáři s argumentací, že průměrný věk legionářů je dnes již dosti vysoký a že kdyby 30 let měli pouze legionáři zasedati ve správní radě, že by tam zasedali kmeti nejméně 65letí. Mimo to bylo uvažováno také o tom, že jest třeba ústavu, který pracuje se svěřenými cizími prostředky, aby tito kreditoři měli quasi zastoupení ve správní radě a měli možnost chod podniku, jemuž svěřili své značné prostředky, také kontrolovati. ...V důsledku usnesení o převzetí několika akciových bank na Slovensku cestou fúze, bude banka nucena, když ne nyní, tedy jistě v nejbližší době, přibrati do správní rady také osoby, které mají význačný vliv v hospodářském a finančním životě na Slovensku.“⁸¹

Druhý argument pro změnu znění vznesl Josef Beck, který upozornil na fakt, že BČL má vlastně dvě kasty akcionářů: privilegované, s plnými právy podle akciového regulativu s aktivním a pasivním volebním právem, a neprivilegované (příbuzné a nelegionáře), jejichž počet postupem let převyší skupinu první, která jediná má rozhodovací pravomoci. Ani děti a dědicové legionářů by tak do budoucna nemohly mít pasivní volební právo na valné hromadě, a tím akcie banky nebyly rovnocenné. Analogická úprava nastala i v případě dozorčí rady.⁸²

Vznik správní rady byl také provázen řadou výjimek. Rozhodujícím momentem byla skutečnost, že Legiobanka nevznikla v domácím, politicky klidném prostředí, ale v zahraničí, v zemi rozvrácené občanskou válkou. Proto bylo zpočátku problematické zajistit řádný postup

⁷⁸) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 44 – Složení správní rady.

⁷⁹) Tamtéž, sign. BČL – SVI/a-2, Valná hromada akcionářů Banky československých legií ze dne 29.6.1921.

⁸⁰) Tamtéž, sign. BČL – SV/a-1, Stanovy Banky československých legií, Praha 1934, § 44 - Složení správní rady.

⁸¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 6.3.1933, Změny stanov.

⁸²) Tamtéž.

při ustanovování statutárních orgánů nové banky. Zakladatelé banky proto otázce volby správní rady věnovali od počátku značnou pozornost a zamýšleli svolat prozatímní shromáždění suplující valnou hromadu akcionářů.⁸³ Shromáždění mělo mít formu schůze zástupců krajových sdružení vybavených plnými mocemi. Vzhledem k vojenské nestabilitě a následné urychlené evakuaci aparátu Legiobanky do Vladivostoku ke svolání prozatímní valné hromady nedošlo a faktickým řídicím orgánem banky byli prozatím ustanoveni někteří členové zakladatelského sboru:⁸⁴ Dr. Čehovský, ppl. Hajný, ppl. Polák, Alexandr Čermák, Otto Stecklmacher, Judr. Augustin Straka, Dr. Svoboda, ppl. František Šíp, Josef Svoboda, František Cízner, poručík Ondrušek, a za náhradníky byli zvoleni Rudolf Raše, Josef Khyn a Josef Šíma.⁸⁵ Zároveň bylo stanoveno, že se prozatímní představenstvo omezí jen na ty obchody, které nebudou prejudikovat rozhodnutí valné hromady, bylo také zakázáno disponovat akciovým kapitálem, který nesměl být vázán ani na ty nejlepší investice.⁸⁶ Ze sboru byli vybráni do funkce ředitelů tři členové: František Šíp, Dr. Čehovský a Ondrušek, kteří měli vyřizovat běžné a neodkladné záležitosti. Poté, co Legiobanka přesídlila do Prahy, došlo ke sloučení prozatímního „vladivostockého představenstva“ se zástupci filiálky BČL v Praze, její vrchní zástupce Josef Khyn předal předsednictví Františku Šípovi a současně byli kooptováni tři členi představenstva, toho času pobývajících mimo republiku (Ondrušky, Stecklmachera a Hajného) za Janíka, Milana Markoviče a Jindřicha Holnu.⁸⁷ Regulární správní rada Legiobanky byla zvolena dne 26. června 1921 opět v místnostech paláce Lucerna v Praze.⁸⁸

Členové správní rady byli voleni na čtyři roky, ale první správní rok tři členové odstoupili. Každý následující rok pak odstoupili čtyři členové správní rady a na jejich místo byli zvoleni noví, přičemž odstoupivší mohli být zvoleni znovu.⁸⁹ Ze členství ve správní radě byl vyloučen každý, komu byl příslušným úřadem odepřen statut legionáře, kdo upadl do konkurzního nebo vyrovnávacího řízení nebo kdo nedokázal zcela uspokojit své věřitele.

⁸³) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Zápisy schůzí zakladatelů Legiobanky ze dne 7.7.1921.

⁸⁴) Zakladatelé Legiobanky byli: správní kapitán František Šíp, náčelník Finanční správy M.V., major Josef Polák, náčelník vojenské spořitelny, správní šikovatel František Cajthamel, II. střelecké divize, správní major Josef Khyn, náčelník likvidačního oddělení Vrchní kontroly M.V., major František Havel, armádní inženýr, správní kapitán Dr. Josef Kudela, náčelník Informačního a osvětového odboru M.V., major soudní služby Dr. Viktor Svoboda, náčelník právního referátu M. V., správní četař Václav Chmelina, major Dr. Václav Suchý, náčelník Vrchní kontroly M.V., Dr. Josef Beck, náčelník právního oddělení Vrchní kontroly M.V.

Ale povolení ke zřízení banky bylo uděleno Fr. Šípovi, Josefu Khynovi, Viktoru Svobodovi a Augustinu Strakovi, in: AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV/Stanovy Banky československých legií z roku 1921, oddíl 1, § 2 – Právo k založení.

⁸⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, Zápisy schůzí zakladatelů Legiobanky ze dne 2.7.1920.

⁸⁶) Tamtéž.

⁸⁷) Tamtéž, PSR ze dne 30.11.1920.

⁸⁸) Tamtéž, Zápisy schůzí zakladatelů Legiobanky ze dne 7.7.1921.

⁸⁹) Tamtéž, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1934, § 45 – Funkční období.

Dále i ten, kdo byl odsouzen za nepolitický zločin, kdo nálezem trestního soudu ztratil aktivní nebo pasivní volební právo a samozřejmě nesvéprávné osoby. Valná hromada přitom mohla kdykoliv celou správní radu odvolat.⁹⁰ Podle stanov nesměli členové správní rady provozovat podnik stejného typu ani na svůj, ani na cizí účet, nesměli v být v jiných peněžních ústavech společníky, jednateli, členy správní a dozorčí rady nebo ředitelství.⁹¹ Toto ustanovení ale neplatilo pro afilované peněžní ústavy Legiobanky, kde její vrcholní představitelé běžně zastávali funkce členů správních a dozorčích rad.

O serióznosti členů správní rady Legiobanky svědčí skutečnost, že po celé sledované období nenastal případ, kdy by musel být jakýkoliv z jejích členů odvolán z titulu výše uvedených skutečností a podobně nenastal ani případ odvolání správní rady jako celku.

Správní rada potřebovala pro schválení běžných bankovních aktivit nadpoloviční většinu, při rovnosti hlasů rozhodl hlas předsedy. Tříčtvrtěční většinu ale potřebovala správní rada v případě schvalování koupě, zřízení nebo převzetí podniku, kdyby byla převýšena dvacetina akciové jistiny banky a v případě povolení tak vysokého úvěru. Pokud měla správní rada schvalovat těsné obchodní spojení s potenciálním konsorciálním podnikem, musela mít výše uvedenou většinu a také povolení ředitelství a dozorčí rady, aniž by bylo dotčeno právo valné hromady.⁹² Stanovy přijaté Legiobankou v roce 1934 na tomto ustanovení prakticky nic neměnily, jen bylo dodáno ustanovení o respektování příslušných paragrafů bankovních zákonů z roku 1924 a 1932.⁹³

Členům správní rady byly jednak hrazeny všechny náklady vyplývající z výkonu členství, jednak měli nárok na tantiemy z čistého zisku banky.⁹⁴ Správní rada Legiobanky prakticky rozhodovala o všech obchodech společnosti, vyjma těch, které příslušely dle stanov nebo ze zákona schválení valné hromadě. Rozhodovala o zřízení nebo zrušení poboček a jednatelství, volila ředitele a rozhodovala ve všech zaměstnaneckých otázkách.⁹⁵

Ve dvacátých letech byla správní rada skutečně vrcholným orgánem banky, ale ve třicátých letech, po nástupu nového vrchního ředitele Josefa Khyna, se fakticky celá rozhodovací funkce přenesla na ředitelství a schvalování správní radou Legiobanky se stalo víceméně formální.

---

⁹⁰) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV/ Stanovy Banky československých legií, Praha 1934, § 46 – Důvody vylučující z členství správní rady.

⁹¹) Tamtéž, § 47 – Konkurenční klauzule.

⁹²) Tamtéž, § 49 – Způsobilost k usnášení.

⁹³) § 7 a § 8 zákona č. 239/1924 Sb. z. a n. ve znění zákona č. 54/1932 Sb. z. a n.

⁹⁴) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV/ Stanovy Banky československých legií, Praha 1934, § 51 – Odměna správní rady.

⁹⁵) Tamtéž, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 43 – Vnitřní řízení společnosti.

Po celou dobu trvání Legiobanky za I. republiky stál v čele její správní rady *MUDr. Rudolf Raše* (1921 – 1938) a jejím I. místopředsedou byl *JUDr. Augustin Straka* (1921 – 1938).⁹⁶ V úloze II. místopředsedy se vystřídali celkem čtyři členové: *JUDr. Ivan Markovič* (1921 – 1922), *Josef Doležal* (1923 – 1924), *Stanislav Zavadilík* (1925 – 1937) a *MUDr. Václav Girsá* (1938).

Nejstabilnějšími členy správní rady, kteří zde působili po celou dobu trvání banky v období I. republiky byli *Josef Doležal*, vrchní účetní Legiobanky v Praze; *Josef Khyn*, ředitel (1921 – 1933), vrchní ředitel Legiobanky v Praze (1934 – 1938); *Josef Kukla*, vrchní pokladník, likvidátor (1922), místoředitel (1923) Legiobanky v Praze (1931 – 1938); *Eduard Nop*, zemský účetní rada v Brně; *Jaroslav Šejda*, vrchní úředník Městské spořitelny pražské v Praze⁹⁷; *Bohuslav Václavík*, kapitán ruských legií (r. l.) v Praze a ředitel Podpůrných fondů kanceláře čsl. legií Ministerstva národní obrany (M.N.O.) v Praze, a do svého penzionování v roce 1932 byl členem správní rady také zakladatel Legiobanky a její první vrchní ředitel *František Šíp*.

Dalšími dlouholetými členy byli *Ing. Jindřich Holna*, ředitel Legiobanky v Praze (1921 – 1931); *Ing. Karel Horák*, architekt a stavitel v Klatovech, člen presidiální rady Obchodní a živnostenské komory v Plzni (1925 – 1935); *Dr. Ladislav Váňa*, profesor Státní průmyslové školy v Praze (1921 – 1926), profesor Státní průmyslové školy v Praze a docent Vysoké školy obchodní v Praze (1921 – 1933); *Otakar Trčka*, profesor reálky v Českých Budějovicích (1921 – 1936).

Ve dvacátých letech se na přechodnou dobu stali členy správní rady Legiobanky *Rudolf Smažík*, úředník Vinohradské záložny (1921) a ředitel Ústřední záložny čsl. legionářů v Praze (1921 – 1924); *Miloš Gavora*, obchodník v Brezové pod Bradlom, Slovensko (1924 – 1928). Ve třicátých letech byla správní rada Legiobanky doplněna o *Antonína Pastyříka*, majora v.v. v Praze (1929 – 1938); *Pavla Varsíka*, ředitel v Praze, kooptován (1931 – 1938),⁹⁸ *PhDr. Vincence Charváta.*, šéfredaktora „Práva lidu“ v Praze (1933 – 1938); *Rudolfa Háška*,

⁹⁶) A VHA, f. Kancelář čsl. legií, Poslužné spisy legionářské, osobní spis Augustina Straky: narozen dne 15.11.1877 ve Velkých Pavlovicích – Hustopeče, bez politické příslušnosti, v c. a k. armádě nastoupil k 29. domobraneckému pluku v hodnosti poručíka, zajatecký tábor Tara, od května 1917 služba u O ČSNR, k čsl. vojsku nastoupil v květnu 1917 a ve Francii byl zařazen v červenci 1918 do 23. pluku v hodnosti poručíka, do vlasti přijel jako nemocný dne 5.11.1919 v hodnosti kapitána v záloze.

⁹⁷) Tamtéž, Osobní spis Jaroslava Šejdy: Narozen dne 14. prosince 1885 v Praze, v c. a k. armádě sloužil ve 4. ženijním pluku v hodnosti leuténanta velící roty, v prosinci 1916 se přihlásil v Tjumeni do čsl. vojska, k 5. střeleckému pluku v hodnosti komandantního důstojníka. Na základě výnosu MNO č.J. 170.400 demobilizován dne 18. ledna 1921.

⁹⁸) Tamtéž, osobní spis Pavla Varsíka: Narozen dne 25. 10.1891 v Myjavě, zemřel dne 23.9.1939 v Praze, dne 1.2.1915 zajat v Rusku, vstoupil do srbských legií a v září 1918 do legií ruských, obdržel čsl. válečný kříž, několikrát raněn, dosáhl hodnosti podplukovníka. Po návratu do ČSR jmenován do funkce vojenského poradce při ministerstvu pro Slovensko, rozkazem č. 2037/18.162 demobilizován.

továrníka v Jablonci nad Nisou (1934 – 1938); *Ing. Dr. Karla Skorkovského*, civilního inženýra stavebního a stavitele v Praze (1936 – 1938) a *Otakara Trčku*, profesora Českého dívčího reálného gymnázia v Českých Budějovicích (1937).

Dohlížecí povinnost nad obchodní činností banky měla *dozorčí rada*, včetně přezkoumávání odhadů koupených a prodaných nemovitostí, zkoumání výročních účtů a návrhů správní rady na rozdělení čistého zisku. Delegovaný člen dozorčí rady se musel s poradním hlasem účastnit všech zasedání správní rady.⁹⁹ Dozorčí rada se skládala ze šesti členů, z nichž polovina musela mít trvalé bydliště v Praze a podobně jako v případě správní rady, platilo zde do roku 1934 ustanovení o výhradním členství legionářů.¹⁰⁰ Jinak pro dozorčí radu platila stejná ustanovení jako pro správní radu. Funkční období dozorčí rady bylo stanoveno na tři roky s tím, že každý rok odstupovala vždy jedna třetina jejích členů. Mezi její pravomoci náleželo právo svolání mimořádné valné hromady.¹⁰¹

V roce 1934 došlo ke změně počtu dozorčí rady, která mohla mít pět až sedm členů a členy dozorčí rady nesměli být členové správních a dozorčích orgánů podniků, na nichž se banka podílela 30% a výše nebo podnikům, kterým banka poskytla úvěr vyšší než 40 % jejího akciového kapitálu.¹⁰² Bylo dodáno navíc ustanovení o povinnosti vykonávat osobně, a zachovávat mlčení o všech okolnostech, o nichž se při výkonu svého úřadu dovědí a kromě toho měli mít členové nárok, vedle náhrady cestovních výloh, jen na 150 000 Kč odměny ročně.¹⁰³

V čele dozorčí rady Legiobanky stál po celou dobu trvání banky v období I. republiky *Václav Vondrák*, vrchní účetní rada Nejvyššího účetního kontrolního úřadu v.v., Praha (1921 – 1938). Ve funkci místopředsedy dozorčí rady centrály se vystřídali její tři členové: *Josef Šišma*, obchodník v Žerotíně u Sternberka (1921); *Josef Fiala*, profesor Čsl. obchodní akademie v Praze (1922 – 1924) a *Theodor Růžička*, vrchní inspektor Zemědělské rady v Praze (1925 – 1938).¹⁰⁴

Členy dozorčí rady byli následující legionáři: *Josef Fiala*, profesor Čsl. obchodní akademie v Praze (1921 – 1924); *Stanislav Hromádka*, ředitel Dodavatelského družstva

⁹⁹) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 53 – Úkol dozorčí rady.

¹⁰⁰) Tamtéž, § 54 – Složení dozorčí rady.

¹⁰¹) Tamtéž, § 57 – Právo svolávat valnou hromadu.

¹⁰²) Tamtéž, sign. BČL – SI, c-3, SŘ ze dne 23.1.1933.

¹⁰³) Tamtéž, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1934, § 55, Úkol dozorčí rady.

¹⁰⁴) A VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužné spisy legionářské, osobní spis Theodora Růžičky: narozen dne 10. 12. 1886 v Plzni, politická příslušnost agrárník a sokol, v c. a k. armádě nastoupil do 11. vozačské divize v hodnosti poručíka, zajat 23. srpna 1914 v Zámošči, zajatecký tábor v Barnaulu, do čsl. vojska zařazen dne 26. srpna 1917, dne 1.11.1920 dosáhl hodnosti majora.

čsl. legionářů v Praze (1921); *František Novák*, ředitel Obchodního družstva čsl. legionářů v Praze (1921); *Theodor Růžička*, vrchní inspektor Zemědělské rady v Praze (1921 – 1938); *Miloš Gavora*, obchodník v Brezové na Slovensku (1922); *Isidor Vipler*, ředitel berního úřadu v Praze (1922 – 1929); *Augustin Turka*, zemský účetní rada v Praze a člen Syndikátu účetních znalců a odborných revidentů v Praze (1922 – 1938); *Jaroslav Krýsa*, ředitel Obecní spořitelny v Přerově (1923 – 1938)¹⁰⁵; *Josef Ježek*, profesor Čsl. akademie obchodní v Praze (1925 – 1936); *Václav Šál*, zemský vrchní účetní rada v.v., Praha (1930 – 1938).

Výkonným orgánem Legiobanky bylo *ředitelství*. Skládalo se z jednoho člena správní rady nebo jeho náměstka jako předsedy a nejméně dvou a nejvíce pěti ředitelů (vedoucích úředníků a prokuristů). Jeho povinností bylo vykonávat usnesení správní rady, a pokud by hrozily ztráty z prodlení, bylo oprávněno jednat samostatně. Ředitelství se usnášelo prostou většinou a mělo právo protokolovat odlišná stanoviska od správní rady.¹⁰⁶ Jak již bylo uvedeno výše, došlo po nástupu nového vrchního ředitele k faktickému přenesení pravomocí na ředitelství Legiobanky a k odsunutí správní rady do funkce formálního schvalovatele ujednání ředitelství.

V čele ředitelství stál do svého penzionování v roce 1932 *František Šíp*, kdy byl vystřídán v této funkci *Josefem Khynem*.¹⁰⁷ Po celou dobu existence banky v období I. republiky byl dalším nejdůležitějším členem po výše uvedených vrchních ředitelích *Josef Beck*.¹⁰⁸ Z členů zvolených ve dvacátých letech, přešli do následujícího desetiletí *Ing. Jindřich Holna*, ředitel průmyslového oddělení (1921 – 1923), ředitel (1924 – 1929); *Jindřich Horáček* (1921 – 1923); *Josef Polák* (1923 – 1935); *Emil Řepka* (1921 – 1936); *Josef Doležal* (1923 –

¹⁰⁵) A VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužné spisy legionářské, osobní spis Jaroslava Krýsy: narozen dne 15.8.1884 v Rakovníku, zemřel 30. ledna 1939 v Přerově, v c. a k. armádě nastoupil dne 1.8.1914 k 88. pěšímu pluku pak 15. pochodovému pluku v hodnosti poručíka. Italský legionář, v hodnosti poručíka, dne 27. května 1918 přidělen ke služebně Národní rady československé v Římě, dne 4. června 1918 poslán generálem R. Štefánikem do hlavního stanu francouzských vojsk v Itálii jako zástupce čsl. armády, 1.1.1919 jmenován majorem MNO.

¹⁰⁶) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 59 – Úkol ředitelství.

¹⁰⁷) A VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužné spisy legionářské, osobní spis Josefa Khyna: Narozen dne 14. února 1883 v Praze, v c. a k. armádě nastoupil do 8. pěšího pluku v hodnosti poručíka, zajat dne 28. prosince 1914 u Tarnova a do čsl. vojska se přihlásil dne 12. září 1917, zařazen do 7. pluku Finanční správy v hodnosti poručíka, dne 15.12.1917 zařazen do 5. střeleckého pluku, dne 18.12.1917 odejel do Moskvy do služby k OČSNR, 6.1.1919 povýšen na kapitána, 10.1.1919 převeden do Finanční správy k vrchní kontrole, 28.6.1919 převzal dočasně úřad náčelníka Vrchní kontroly v Rusku., dne 4.10.1919 povýšen na majora, demobilizován dne 1.4.1922.

¹⁰⁸) Tamtéž, osobní spis Josefa Becka: narozen dne 1.9.1870 v Dobříši, americký občan, v září roku 1918 nastoupil z americké armády, kde sloužil jako lékař v rámci Červeného kříže do čsl. amerických legií, zařazen k 23.střeleckému pluku, dne 18.10.1918 jmenován kapitánem lékařem, dne 25.11.1918 jmenován majorem lékařem, do vlasti se vrátil v lednu 1919 se zdravotním vlakem, demobilizován dne 21.1.1920.

1938); *Josef Kukla* (1923 – 1938); *Vincenc Procházka* (1925 – 1936); *Pavel Varsík*, (1925 – 1938) a *Josef Holub*, ředitel lodního oddělení do roku 1932 (1926 – 1938).

Ve třicátých letech, v souvislosti s faktickým přenesením rozhodovacích pravomocí na ředitelství, byl navýšen počet ředitelů o *Karla Skalického* (1933 – 1938); *Josefa Vojtěchovského* (1933 – 1938); *JUDr. Václava Sixtu* (1934 - + 5. 3. 1935); *JUDr. Jana Plessingera* (1935 – 1938); *JUDr. Františka Sekavu* (1936 – 1938); *Václava Petra* (1937 – 1938); *Josefa Rybína* (1937 – 1938); *Miloše Tomandla* (1937 – 1938); *Václava Zdeňka* (1937 – 1938); *Václava Čermáka* (1938); *Vladimíra Holuba* (1938); *Emila Kačera* (1938); *Rudolfa Lehovce* (1938); *Stanislava Nováka* (1938); *Ing. Jana Vykypěla* (1938).

Do roku 1933 stál v čele banky ve funkci vrchního ředitele František Šíp, který požíval velkou úctu ze strany všech členů statutárních orgánů banky, ředitelství a také řadových zaměstnanců banky. Když například slavil své 50. narozeniny (3. července 1931), zazpíval sbor zaměstnanců pod vedením Josefa Khyna na zasedání správní rady píseň „Věno“ a Josef Khyn poté připomněl jejich vzájemné přátelství datující se od dob pobytu v Rusku. O významu Františka Šípa svědčí i skutečnost, že generál Janin (vrchní velitel spojeneckých sil v Rusku) si vyžádal od francouzské vlády za své dosavadní zásluhy trnový věnec, kde jeden trn měl nést jméno Františka Šípa.¹⁰⁹ Také měl být zřízen Fond vrchního ředitele Františka Šípa ve výši 300 000 Kč, ale nakonec z tohoto záměru sešlo. Jednak kvůli prohlubující se krizi a nutnosti šetřit všechny prostředky a nepochybně také v následné výměně vrchních ředitelů. Josef Khyn se funkce vrchního ředitele prakticky ujal již na počátku roku 1933, protože František Šíp zápasil s dlouhodobou, blíže nespecifikovanou chorobou.¹¹⁰ František Šíp odešel na odpočinek k 1. lednu 1934, kdy mu podle smlouvy příslušela penze ve výši 18 000 Kč měsíčně hrubého.¹¹¹ Vedení banky, ale v okamžiku jeho odchodu na odpočinek nechtělo tak vysokou částku platit a proto Josef Khyn zahájil s Františkem Šípem jednání, aby ze svých penzijních požitků výrazně slevil. Nakonec se dohodli, že Františku Šípovi bude vyplácena penze ve výši 12 000 Kč hrubého měsíčně a veškeré daně a poplatky ponese ze svého.¹¹²

V souvislosti s aktivitami statutárních orgánů banky je třeba ještě zmínit zástupce státního dozoru, který bděl nad zachováváním zákonů, nařízení vlády a stanov. Během sledovaného období se ve funkci vystřídali celkem tři vládní komisaři: *JUDr. Josef Lucek*,

¹⁰⁹) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.7.1931, Narozeniny Fr. Šípa.

¹¹⁰) Tamtéž, PSR ze dne 22.11.1933, Penzionování Františka Šípa.

¹¹¹) Tamtéž.

¹¹²) Tamtéž, PSR ze dne 28.2.1934, Penzionování vrchního ředitele Františka Šípa.

ředitel Státního dluhu v Praze (1921–1934); *JUDr. Josef Bauer*, ministerský rada Ministerstva financí v Praze (1935–1937) a *JUDr. Otakar Hanuš*, vrchní odborový rada Ministerstva financí v Praze (1938).¹¹³ Po celou dobu jejich činnosti nenastala žádná kolize mezi zástupci státu a statutárními orgány Legiobanky, naopak zvláště Josef Lucek projevoval k vrchnímu vedení banky značné sympatie. Nicméně je nutné zmínit jediný případ, kdy výše uvedený vrchní komisař vyjádřil nesouhlas s ustanoveními správní rady Legiobanky. V roce 1928, v souvislosti s výročím deseti let trvání republiky, se správní rada rozhodla věnovat Kapitálovému fondu zaměstnanců 5 mil. Kč a vedle toho ještě zaměstnancům banky bonifikaci ve výši 1 171 000 Kč. Josef Lucek proti tomuto usnesení ale vznesl zásadní připomínku, že tyto dary musí schválit valná hromada akcionářů, protože jsou velmi vysoké a musí být uděleny z bilančního čistého zisku banky.¹¹⁴ Správní rada Legiobanky souhlasila s námitkou svého vrchního komisaře jen co se týkalo dotace Kapitálovému fondu zaměstnanců, protože zamýšlenou bonifikaci zaměstnanců hodlala vykázat jako režijní bilanční položku, která pod schválení valné hromady nespadá.¹¹⁵ Ministerstvo financí s Legiobankou souhlasilo, ale připomnělo, že členové správní rady podle § 17 bankovního zákona ze dne 10. října 1924, č. 239 Sb. z. a n., osobně ručí za případné škody způsobené bance tak vysokými dary.¹¹⁶ Valná hromada s dotacemi souhlasila, protože byly jednou z forem podpory legionářům, kteří tvořili většinu zaměstnanců banky.

III. 1. Odborné bankovní útvary

Jako první oddělení bylo na konci roku 1920 zřízeno *oddělení průmyslové*, resp. jeho bratislavská odbočka, a na počátku roku 1921 další dvě: *oddělení emisní a úvěrní*.¹¹⁷

Emisní oddělení mělo důležitý úkol zkontrolovat stav úpisů akcií Legiobanky upsaných legionáři na Sibiři v souvislosti se stavem nedoplatků žoldu legionářům, jehož vyplacení bylo nezbytnou podmínkou faktického vydání akcií do rukou akcionářů ke konci roku 1921.

S organizací dalších oddělení mohla BČL začít teprve po obdržení patřičných povolení od ministerstva financí (dále též MF), konkrétně se to týkalo *oddělení burzovního, devizového a vkladového*. Povolení k obchodování cennými papíry, valutami, devizami na burze obdržela

¹¹³) AČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ z let 1921 – 1938.

¹¹⁴) Národní archiv (NA) v Praze, f. Ministerstvo financí - I (MF) (1918 - 1949), sign. 105294 – 27 II A/3, Banka čsl. legií – Námitky vrchního komisaře proti usnesení správní rady ze dne 19.9.1928 ve věci jubilejních darů zaměstnancům banky, 26.9.1928, k. 428.

¹¹⁵) Tamtéž, Banka čsl. legií – Námitky vrchního komisaře proti usnesení správní rady ze dne 19.9.1928 ve věci jubilejních darů zaměstnancům banky, 17.10.1928, k. 428.

¹¹⁶) Tamtéž.

¹¹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1921.

BČL od ministerstva financí dne 8. března 1921. Ve druhé polovině dubna téhož roku získala povolení přijímat vklady, které ji umožnilo výše uvedená oddělení zřídit, včetně *oddělení depozitního*.¹¹⁸ Na počátku roku 1922 přistoupila banka ke zřízení *oddělení pokladního*.¹¹⁹

Během krátké doby byl dotvořen celý systém bankovních oddělení tak, aby podchytil celou bankovní agendu. Oddělení jsou v převážné většině podchycena jen v jednacím řádu banky, avšak údaje k jejich činnosti chybí.¹²⁰ Informace o fungování jednotlivých oddělení Legiobanky jsou velmi kusé a převážná většina pochází z výročních zpráv. Doplňkové údaje o činnosti oddělení eskontního, pokladního, devizového, burzovního a oddělení zahraničního, pocházejí z protokolů správních rad banky.

V čele bankovní struktury stálo *vrchní ředitelství*, kterému byl k dispozici *sekretariát*, *osobní oddělení* a *propagační oddělení*. Poté následovaly další organizační útvary pro běžné úvěrování v rámci republiky: *úvěrní oddělení* se čtyřmi pododděleními *vadia a kauce*, *postoupené pohledávky*, *družstva a financování* a *eskontní oddělení*.

Skupina oddělení pro burzovní a zahraniční obchody (*burzovní*, *devizové* a *zahraniční*) zajišťovala devizové obchody, úhrady do ciziny, vedení účtů zahraničních komitentů, obchod cennými papíry na domácích a zahraničních burzách, vedení poštovních úvěrů apod.

Hlavní likvidatura zahrnovala: *pokladní oddělení*; *oddělení valut*, *šeků a mincí*; *oddělení cenných papírů*, *oddělení vkladové*; *oddělení emisní* a *depozitní*. Vnitřní bankovní strukturu doplňovala *účetárna*, *kontrolní oddělení* a *oddělení právní*.¹²¹

Vedle pro peněžní ústavy běžných oddělení, disponovala BČL specifickými odděleními a fondy: *lodním oddělením* a správou *Hospodářských fondů československých legií I. a II.* a *Stipendijního fondu Banky československých legií*. Mezi tato specifická oddělení můžeme zařadit i průmyslové oddělení, i přesto, že jimi disponovala řada bank.

Průmyslové oddělení bylo zřízeno ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla snaha zajistit nezaměstnaným legionářům práci a ubytování a umožnit jim důstojnou existenci v novém státě, jehož spolutvůrci byli. Proto ředitelství BČL dalo příkaz ke zřízení bratislavské odbočky průmyslového oddělení, pod vedením ing. J. Holny,¹²² aby mohla být zahájena stavba bytové kolonie pro Družstvo železničních zřízců na „Slaměné boudě“.¹²³ Současně

¹¹⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1921.

¹¹⁹) Tamtéž, VZ za rok 1922.

¹²⁰) Tamtéž, sign. BČL – SV, Jednací řád BČL z roku 1926, § 18 – Jednotlivá oddělení bankovní.

¹²¹) Tamtéž.

¹²²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.8.1920, Lom Hronský sv. Beňadik.

¹²³) V roce 1921-1922 zde bylo postaveno 68 legionářských, 61 nelegionářských domků a 35 dalších domků pro Slováky navrátilivších se z Ameriky. Současně výroční zprávy BČL uváděly, že na stavebních a dodavatelských

mělo oddělení za úkol připravit půdu pro zřízení první pobočky Legiobanky v Bratislavě a rozvinout obchodní akce pro rodící se koncern banky. (lom ve Svatém Hronském Beňadiku). Na počátku roku 1922 zřídilo v Praze vlastní stavební kancelář, která dohlížela na stavbu obytných domů Legionářského stavebního družstva a na stavbu nové bankovní budovy. Oddělení mělo tedy koordinovat stavební práce. Vedle toho zde byla spravována agenda rozrůstajícího se koncernu Legiobanky. Oddělení ale fungovalo jen k 1. lednu 1922, kdy byla jeho agenda převedena na nově zřízenou koncernovou firmu „Techod“.¹²⁴

Lodní oddělení bylo zřízeno za účelem správy lodi „Legie“ a současně odráželo počáteční plány Legiobanky, korespondující s nadějemi státu, na angažovanost ve vnitrostátní a zámořské plavbě.¹²⁵ Loď „Legie“ byla zakoupena na základě nařízení politického plnomocníka ČSR, ze dne 18. července 1920 č. 31 pro urychlení evakuace čsl. vojska a bankovního aparátu Legiobanky zpět do vlasti.¹²⁶ Její nosnost činila 8 200 tun a po blíže nespecifikovanou dobu jezdila v „toulavé plavbě“, tedy jen pod správou Legiobanky.¹²⁷ Poté přistoupila do syndikátu Gunard Line a pak do syndikátu Hamburg Amerika Paket Aktiengesellschaft.¹²⁸

Lodní oddělení bylo do roku 1926 provozováno bez výraznějších potíží. Pro svou jedinou loď dokázalo vždy najít náklad a zákazníka, a proto vykazovalo zisky. Jeho hospodaření negativně ovlivnilo v roce 1922 zhodnocení koruny, vážnější komplikace však Legiobance způsobila neočekávaná dezerce 13 čsl. zaměstnanců lodi v New Yorku.¹²⁹ Zběhové museli být urychleně nahrazeni cizinci, což vzhledem k propagačnímu aspektu lodi „Legie“ bylo trapné. Čsl. plavební úřad po oznámení této skutečnosti upozornil příslušné československé konzuláty, že zběhům nesmí být vydány plavební listy, pokud o ně požádají,¹³⁰ a Legiobanka, aby se napříště vyhnula takovým excesům se rozhodla najímat

---

pracích v Čechách a na Slovensku získalo práci na 345 legionářů, 260 nelegionářů v roce 1921 a 482 legionářů, 89 nelegionářů v roce 1922. Dále se uvádělo, že nelegionáři byli zaměstnáváni jen v případech, kdy nebylo možné legionářské síly získat, in: Výroční zprávy BČL za rok 1921.

¹²⁴) A ČNB v Praze, f: BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.9.1921, Osamostatnění průmyslového oddělení.

¹²⁵) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1921.

¹²⁶) Na základě zákona ze dne 24. července 1919 č. 462, in: Výroční zprávy Banky čsl. legií za rok 1920.

¹²⁷) Archiv ministerstva zahraničních věcí v Praze (dále A MZV), fond: IV. Sekce národohospodářská, Loďstvo čsl., spis – loď Legie, k. 143

¹²⁸) Tamtéž.

¹²⁹) A ČNB v Praze, f: BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1922.

¹³⁰) A MZV v Praze, f: IV. Sekce národohospodářská, Loďstvo čsl. – loď Legie, Dopis čsl. plavebního úřadu Zamini ze dne 20. března 1923, k. 143.

zaměstnance lodi „Legie“ od *Svazu námořníků a plavců v Praze*. Napříště rozhodovala, místo stavovské nebo národností příslušnosti jen odborná kvalifikace.¹³¹

Lod' „Legie“, která byla držitelkou nejvyššího kvalifikačního stupně,¹³² jezdila do přístavů téměř všech kontinentů¹³³ a na základě výnosu Čsl. plavebního úřadu ze dne 3. listopadu 1921 obdržela právo vlajky, stala se součástí námořního loďstva československé republiky¹³⁴ a jako taková měla sloužit k reprezentaci a propagaci nové republiky. V tomto smyslu také Legiobanka podala dne 14. prosince 1927 žádost na příslušná ministerstva (ministerstvo zahraničních věcí, financí, obchodu a na ministerstvo veřejných prací) o nahrazení dosavadní lodi novou s vyšším výkonem.¹³⁵ Legiobanka předpokládala náklady na stavbu nové lodi ve výši 20 mil. Kč a žádala, aby stát přispěl na její stavbu 12 mil. Kč. Svou žádost přitom opírala o § 34 zákona č. 316/20 Sb. z. a n. o udělení stavebního příspěvku od státu. Dříve, než žádost předložila ministerstvům, vyžádala si nabídky loděnic „Vulcan“ v Hamburku, Cantiere Naval Triestino v Monfalcone.

Žádost Legiobanky byla podrobně rozebírána na ministerských poradách právě možnost využití nové moderní lodě k lepší propagaci státu v cizině.¹³⁶ Ministerstvo veřejných prací oslovilo přední české strojírný, ale na nabídku zareagovaly jen Škodovy závody.¹³⁷ Mezi zainteresovanými stranami byla učiněna předběžná dohoda, že novou loď postaví Škodovka v loděnicích Cantiere Navale Triestino, Monfalcone. Ovšem pro úspěch podniku byla nutná výše zmíněná dvanácti milionová podpora státu,¹³⁸ která ale nakonec, z blíže nezjištěných příčin, nebyla poskytnuta.

V roce 1931 sice vykazalo lodní oddělení bilanční zisk 5 750 000 Kč, tedy o 500 000 Kč více oproti minulému roku, ale světová krize a podstatné omezení mezinárodního obchodu postihla i „Legii“. Banka, aby se vyhnula podstatným ztrátám, nechala loď po celý rok zakotvenou v hamburském přístavu v Griesenwärderhafen s minimální posádkou a vyčkávala na zlepšení hospodářských poměrů.¹³⁹ Uvázání lodi v přístavu dalo také podnět k úsměvnému návrhu jednoho z akcionářů Legiobanky vzneseném na valné hromadě ze dne

¹³¹) 13 legionářů, 15 příbuzných legionářů, 11 nelegionářů a 2 Němci čsl. státní příslušníci.

¹³²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1924.

¹³³) Philadelphia, Newport News, Casablanca, Tangier, Buenos Aires, Janov, Neapol, Hamburg, Bona, Rio de Janeiro, Rosario, Villa Constitution, Las Palmas, Valencia, Malaga, New York, Baltimore, Benátky, Terst, Patras. In: VZ za rok 1923.

¹³⁴) A MZV v Praze, f: IV. Sekce národohospodářská, Loďstvo čsl. – loď Legie, Přípis Generálního konzulátu republiky ČSR v Hamburku Československému plavebnímu úřadu v Praze ze dne 1.11.1933, k. 143.

¹³⁵) Tamtéž, Dopis ministerstva obchodu (MO) ministerstvu zahraničních věcí, ze dne 20. února 1928, k. 143.

¹³⁶) Tamtéž, Přípis ministerstva veřejných prací (MVP) ministerstvu obchodu ze dne 14. května 1928, k. 143.

¹³⁷) Tamtéž, Přípis MVP ministerstvu obchodu ze dne 14 května 1928, k. 143.

¹³⁸) Tamtéž, Dopis Akciové spol. Škodovy závody ministerstvu veřejných prací ze dne 29. března 1928, k. 143.

¹³⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ BČL za rok 1931.

12. dubna 1931, aby byla využita jako zábavní, vyhlídková loď ve Středoze­m­ním moři, kde by se mohli „čas od času“ rekreovat také úředníci Legiobanky. František Šíp jen suše odpověděl „...loď je nákladní“.¹⁴⁰ Legie zůstala mimo provoz i po celý následující rok,¹⁴¹ což nakonec přimělo ředitelství Legiobanky k jejímu prodeji řecké rejdařské firmě, sídlící v Londýně (Paternasovi)¹⁴² a tím působnost oddělení skončila.

Hospodářské fondy československých legií I. a II. a Stipendijní fond Banky československých legií. Všechny tři výše uvedené fondy byly spravovány odděleně od jmění banky ve zvláštním pododdělení v rámci úvěrního oddělení. Hospodářský fond ruských legií byl založen v roce 1920 na základě 4 mil. Kč vkladu 6. střeleckého Hanáckého pluku s tím, že z toho obnosu budou poskytovány jak příslušníkům tohoto pluku, tak ostatním ruských legionářům drobné úvěry.¹⁴³ Aby mohl být uspokojen co největší počet žadatelů o úvěr, bylo rozhodnuto, že jednotlivcům bude zapůjčeno maximálně 10 000 Kč a sdužením 50 000 Kč. Nesměla ovšem být překročena oficiální úroková míra. Fond spravovala tříčlenná komise správní rady banky¹⁴⁴ volená valnou hromadou a jejími členy mohli být jen ruští legionáři.¹⁴⁵ Úvěry měly být povolovány pro pořízení provozovacího a zařizovacího kapitálu, ke splacení tísnivých předválečných dluhů, na stavbu nebo koupi rodinných domů a nebo mohl být úvěr poskytnut jako doplněk k dalšímu úvěru, který žadatel obdržel u jiných peněžních ústavů. Zajímavostí bylo, že úvěr mohl být zpočátku poskytnut i v případě, kdy bylo jasné, že jej legionář nebude moci splatit. „Důležité je, aby úvěr pomohl legionáři z tíživé životní situace“.¹⁴⁶

O rok později od tohoto záměru banka ustoupila, protože při takovémto liberálně dobročinném postupu by se tak fond rychle vyčerpal. Normy byly proto upraveny tak, aby preferovaly schopnost splatit úvěr žadatele a „nikoliv podle příslušnosti k nějaké organizaci legionářské, která je pro prozatímní výbor banky úplně irelevantní.“¹⁴⁷ Hlavním důvodem pro tuto změnu byla skutečnost, že I. pluk požádal o úvěr ve výši celé poloviny vloženého jmění.¹⁴⁸

¹⁴⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/a-11, Valná hromada ze dne 12.4.1931, Loď Legie.

¹⁴¹) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1932.

¹⁴²) A MZV v Praze, f: IV. Sekce národohospodářská, Loďstvo čl. – loď Legie, Přípis Generálního konzulátu republiky ČSR v Hamburku Československému plavebnímu úřadu v Praze ze dne 1.11.1933, k. 143.

¹⁴³) Na základě zákona ze dne 24. července 1919 č. 462. In: VZ BČL za rok 1920.

¹⁴⁴) Do správy Hospodářského fondu ruského byli delegováni: Josef Khyn, Rudolf Smažík, Bohuslav Václavík.

¹⁴⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.8.1920, Hospodářský fond ruských legií.

¹⁴⁶) Tamtéž, PSR ze dne 25.8.1920, Fond ruských legií.

¹⁴⁷) Tamtéž, PSR ze dne 7.7.1921, Fond ruských legií.

¹⁴⁸) Tamtéž.

Ve výroční zprávě Legiobanky za rok 1930 byla uvedena celková rekapitulace jeho činnosti za období 1921 – 1930.¹⁴⁹ Z uvedené rekapitulace vyplynulo, že hospodářský fond ruských legií udělil za uvedené období 13 373 úvěrů v celkové částce 52 091 842,38 Kč. Z 2 082 stávajících úvěrů ke konci roku 1930 v částce 17 641 697 Kč představovalo celkem 995 osobních úvěrů (6 217 333 Kč), 169 stavebních (4 736 561 Kč) a 123 obchodních (3 054 438 Kč). Vysoký podíl představovaly úvěry existenční – 242 (711 600 Kč), v menší míře byly zastoupeny úvěry živnostenské a zemědělské.¹⁵⁰ K témuž datu zůstal základní kapitál ve výši 4 mil. Kč neztenčen, rezervní fondy dosáhly 500 000 Kč a fond spravoval též depozita na vkladních knížkách ve výši 31 135 781 Kč a v cenných papírech ve výši 12 636 322 Kč.¹⁵¹

Správou fondu byly za uvedené období pověřeni: Josef Khyn – náměstek vrchního ředitele Legiobanky; Bohuslav Václavík, ředitel Podpůrného fondu legionářského při Ministerstvu národní obrany ČR v Praze (dále MNO); Jan Dír, dozorce správy městské tržnice v Praze; Alois Dobrý, úředník Akciové spol. dříve Škodovy závody v Praze; Bohuslav Emr, dirigent Legiobanky; Jan Halásek, štábní kapitán v.v. v Praze; Karel Hrunek, majitel natěračského závodu v Praze a Rudolf Lehovec, prokurista Legiobanky.¹⁵²

Hospodářský fond čsl. legií (neruských) byl zřízen v roce 1921 se základním kapitálem 200.000 Kč se stejným určením a stanovami jako fond ruských legií.¹⁵³ Oba fondy dostávaly pravidelné roční dotace ze zisků Legiobanky, a jak již bylo řečeno výše, banka oba fondy důsledně spravovala odděleně, což potvrdila i kontrola Jednoty revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank v roce 1934. Pro banku ze správy hospodářských fondů neplynula žádná rizika a fondy na druhé straně nesloužily ke krytí ztrát banky.¹⁵⁴

Podobně jako u výše uvedeného fondu máme k dispozici rekapitulaci jeho činnosti ke konci roku 1930. Za uplynulé období poskytl fond na 965 úvěrů v celkové částce 1.918.007 Kč.¹⁵⁵ Dělení úvěrů na jednotlivé typy jsou k dispozici jen za rok 1930, z něhož vyplývá určitý posun priorit ve prospěch existenčních úvěrů 32 v částce 74 950 Kč a hluboko pod nimi se pohybovaly úvěry stavební, osobní a obchodní.¹⁵⁶ Hospodářský fond neruských

¹⁴⁹) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁵⁰) 120 úvěrů – živnostenských (522 548 Kč), 22 - zemědělských (417 842 Kč), 242 – existenčních (711 600 Kč), 248 u filiálek (385 063 Kč) a 163 různých – (1 596 312,50 Kč), in: VZ za rok 1925.

¹⁵¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁵²) Tamtéž.

¹⁵³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.7.1921, Fond neruských legií.

¹⁵⁴) Tamtéž, PSR 22.4.1936, Revizní zpráva „Jednoty“ revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank.

¹⁵⁵) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁵⁶) 9 úvěrů osobních, 8 stavebních, 6 obchodních, in: VZ BČL za rok 1930.

legií disponoval 90 000 Kč rezerv, svěřenými depozity na vkladních knížkách ve výši 1 272 372,15 Kč a v cenných papírech ve výši 30 397 Kč.

Správou fondu byli pověřeni Bohuslav Václavík, ředitel Podpůrného fondu legionářského při MNO v Praze; Dr. Ladislav Váňa, profesor Státní průmyslové školy; Karel Paul, místoředitel Ústřední záložny čsl. legionářů v Praze; Kazimír Sierkies, člen výkonného výboru Československé obce legionářské; Josef Zahradka, správce kanceláří Obchodní a živnostenské komory v Praze; František Pechar, velkoobchodník uhlím, Smíchov; Rudolf Lehovec, prokurista Legiobanky.¹⁵⁷

Oba výše uvedené fondy byly nejaktivnější v prvních pěti letech: Hospodářský fond ruských legií obdržel za tu dobu 11 259 žádostí o úvěr v celkovém obnosu 34 696 282 Kč, z toho však bylo realizováno pouze 9 008 v hodnotě 30 961 379 Kč. Fond neruských legií za tu dobu obdržel 695 žádostí o úvěr na obnos 967 725 Kč, z kterých bylo realizováno 612 úvěrů v částce 783 655 Kč. Všechny úvěry byly poskytovány za 6 – 6,5% úrok.¹⁵⁸

Při splácení úvěrů z hospodářských fondů byl volen benevolentnější postup než v případě úvěrů poskytovaných Legiobankou. Klientům byly splátky rozvrženy obvykle na tři až pětileté období a při stavebních úvěrech se ve výjimečných případech stanovila lhůta i delší.¹⁵⁹

Stipendijní fond Banky československých legií byl zřízen na návrh správní rady ze dne 21. dubna 1926 a schválen valnou hromadou akcionářů dne 9. května 1926 za účelem udělování stipendií dětem legionářů a zahraničních krajanů revolučně činných k podpoře studií na středních odborných školách.¹⁶⁰ K prosinci roku 1930 disponoval základním jměním ve výši 2 305 029 Kč uloženým v cenných papírech – 2 155 029 Kč a u peněžních ústavů v celkové výši 381 264 Kč.¹⁶¹ Správou fondu byli pověřeni zástupci statutárních orgánů Legiobanky a pedagogové vybraných odborných škol.¹⁶² Fond byl pravidelně dotován ze zisků Legiobanky.

¹⁵⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁵⁸) Tamtéž, f. BČL-SI/a-1, PSR 31.3.1926, Hospodářských fond ruských legií – přehled činnosti za rok 1921-1925

¹⁵⁹) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁶⁰) Tamtéž, VZ za rok 1926.

¹⁶¹) Tamtéž, VZ za rok 1930

¹⁶²) Za správní radu Legiobanky: MUDr. Rudolf Raše, František Šíp, Josef Khyn, Ladislav Váňa, Eduard Nop. Za ředitelství Legiobanky: Pavel Varsik, Miloš Tomandl, Rudolf Lehovec. Za dozorčí radu Legiobanky: Josef Ježek, profesor Československé obchodní akademie v Praze. Za pedagogy: Josef Kudela, profesor Českého státního gymnázia v Brně; Josef Fiala, profesor Československé obchodní akademie v Praze; František Lakomý, ředitel Akademického gymnázia v Praze; Václav Najbrt, ředitel Obchodní akademie v Uherském Hradišti.

Zřízením a správou hospodářských fondů tak Legiobanka plnila své morální závazky vůči legionářům, kterým při svém založení slíbila, že jim bude poskytovat úvěry jak k podpoře podnikání, tak k vyřešení jejich existenčních potíží. Jak se ale rozvíjela její klasická obchodní činnost, drobné úvěrování začalo být pro banku přítěží. Začala je proto delegovat jednak na legionářské záložny a záložny, kde upsala své podíly, a poté na výše uvedené hospodářské fondy. Podobný morální aspekt mělo zřízení stipendijního fondu, který podporoval schopné potomky chudých legionářů při studii na odborných školách, v převážné většině na obchodních akademiích dislokovaných v historických zemích.

Vkladové oddělení

Podobně jako u několika následujících oddělení, vykázala banka rekapitulaci činnosti oddělení za období 1921 – 1925.¹⁶³ V roce 1920 banka převzala většinu vkladů Vojenské spořitelny a teprve od 16. března 1921 začala vydávat vlastní vkladní knížky. Prvními vkladateli byli převážně legionáři a jejich příbuzní. Všeobecný nárůst vkladů v českých peněžních ústavech byl v roce 1922 v důsledku působení deflační krize a zpráv o bankrotech banky Bohemie, Moravsko-slezské a Pozemkové banky zastaven a naopak docházelo k masovému vybírání vkladů: „velkou část těchto svých, dříve uložených úspor přechovávají oni nedůvěřivci doma, neb ukládají u spořitelny a také, což je nejsmutnější, do německých peněžních ústavů, které vykazují v této době přírůstek stamilionových obnosů českých úspor.“¹⁶⁴ Jiná situace nastala v případě Legiobanky, která nejenže zůstala vybírání vkladů ušetřena, ale naopak její vklady ještě stouply: zůstatek k 1921 činil 40 358 819 Kč a k roku 1922 – 78 880 291 Kč na 10 166 kusů vkladních knížek (centrála – 6 033 a filiálky 4 133 kusů). Banku ale poškodily politické útoky vyplývající z útoků německého poslance Taubeho a z neoprávněného výroku ministra financí A. Rašína, že Legiobanka potřebuje 1 miliardu Kč na sanaci, což bylo zcela mylné obvinění. Vedení banky to rekapitulačně zhodnotilo na schůzi správní rady ze 7. dubna 1926 „..., že v tomto roce [1922] nepřátelská konkurenční zášť některých bank projevuje se rafinovaným útokem na dobrou pověst našeho ústavu, objednanou interpelací v parlamentě německým poslancem Taubem a upravenou k tomuto účelu odpovědi tehdejšího ministra financí Aloise Rašína“.¹⁶⁵ Legiobanka díky rázným ohrazením, propagací a rozesíláním svých výročních zpráv tato podezření bez problémů vyvrátila a do roku 1925 své vklady stále navyšovala.

¹⁶³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Vkladní oddělení za roky 1921 – 1925.

¹⁶⁴) Tamtéž, sign. BČL – SVI, Výroční zprávy za rok 1922.

¹⁶⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Vkladní oddělení za roky 1921 – 1925.

Vzhledem k rozšiřování sítě pobočných závodů banky byly vklady zvětšenou měrou ukládány v pobočkách. V roce 1925 bylo uloženo u centrály vkladních knížek na obnos 53 621 624 Kč ale u filiálek to bylo 95 106 675 Kč.¹⁶⁶ Údaje o vkladových úrocích jsou jen fragmentární, ale obecně platilo, že se Legiobanka držela sazeb Svazu československých bank. Údaje jsou k dispozici pouze za rok 1928, kdy byly úročeny v průměru 4,71%, což bylo o 0,05% méně než v roce 1927.

Další údaje o činnosti oddělení pocházejí až z roku 1937, kdy máme k dispozici jediné rozvrstvení vkladatelů dle jejich příslušnosti k legionářskému stavu nebo nacionální příslušnosti. V roce 1937 bylo v oběhu 10 164 vkladních knížek (168 237 000 Kč), z nichž za 100 000 000 Kč bylo legionářských, 11 000 000 Kč příbuzných legionářů. Na československé vkladatele připadlo 153 000 000 Kč a na židovské vkladatele 14 000 000 Kč.¹⁶⁷ Další údaje o činnosti oddělení chybí.

Úvěrové oddělení

Nejdůležitějším oddělením bylo pochopitelně oddělení úvěrní, v němž se soustřeďovala veškerá úvěrová agenda banky. Oddělení dodržovalo po celou dobu své činnosti zásadu trvalé a úzké spolupráce s oddělením právním a do počátku roku 1922 také s oddělením průmyslovým. Povolovalo jen takové úvěry, které měly řádné jištění na nemovitostech, zařízeních, zásobách nebo byly kryty kvalitními směnkami, či cennými papíry. Jako krytí pro lombardní účty přijímala banka především státní a zemské ukládací hodnoty.¹⁶⁸ Převážnou většinu obchodní agendy oddělení tvořily běžné bankovní obchody, které se oproti ostatním základním typům poskytovaných úvěrů pohybovaly v procentuálním rozpětí od 98,15% v roce 1921 do 70,65% v roce 1929. Do konce 20. let se ale podíl ostatních základních úvěrových operací zvyšoval: u směnečných úvěrů z 6,09% na 12,35% a u úvěrů krytých cennými papíry z 9,28% na 2,83%.

V letech třicátých se poměr běžných bankovních obchodů pohyboval v menším rozpětí oproti ostatním základním typům úvěrových operací (74,80% - 84,63%) ve prospěch úvěrů na cenné papíry (9,28% - 2,83%) a směnek (6,09% - 12,35%).

Největší objem úvěrů představoval kontokorent, úvěry na postoupené pohledávky, úvěry garanční, eskontní, akceptační a v roce 1937 značné množství úvěrů na státní dodávky.

¹⁶⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SVI, VZ za rok 1925.

¹⁶⁷) Tamtéž, sign. BČL - SI/c-3, SŘ ze dne 7.2.1938, Zpráva o činnosti vkladního oddělení za rok 1937.

¹⁶⁸) Tamtéž, sign. BČL - SVI, VZ za rok 1923.

Úvěrní oddělení v letech 1921 – 1924 odděleně evidovalo úvěry legionářské, družstevní, stavební. Tato analýza ve výročních zprávách v tomto období byla uváděna proto, že ji k tomu zavazovaly stanovy banky. Dle § 17, oddílu III, pojednávajícím o obchodech společnosti, měla banka zřizovat nebo financovat svépomocná legionářská družstva a společnosti všech forem, zejména výrobní, nákupní, prodejní, zemědělská, meliorační, kolonizační, úvěrní, bytová a stavební.

Převážná většina legionářských družstev byla Legiobankou úvěrována na základě záruk MNO. V době deflační krize měla značné potíže družstva obchodní, u nichž musela Legiobanka přistoupit k reorganizačním a eliminujícím zásahům, aby udržela jejich bonitu a splátky svých úvěrů. Naproti tomu řeznicko-uzenářská družstva v Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové aj. si vyžádala jen drobné zásahy, jako reorganizace jejich vnitřního chodu a provádění řádné kontroly.¹⁶⁹

Družstva nelegionářská sestávala v první řadě ze stavebních družstev, dále konzumních (sdružených v zemských jednotách v Praze a Brně) a také z agrárních družstev, které BČL podporovala buď sama, jako Venkodružstvo v Praze nebo společně s Ústřední jednotou čl. hospodářských družstev v Praze - Dobytkářské družstvo v Bratislavě.

Velkou angažovanost věnovalo úvěrní oddělení účasti na zakládání nových, především legionářských záložen. Vzhledem k tomu, že tyto záložny měly Legiobance pomoci decentralizovat drobné legionářské úvěrnictví a zjednodušit manipulaci při drobných úvěrech, představovalo to elegantní odklon Legiobanky od plnění deklarované „stavovské povinnosti“ podporovat legionáře – jednotlivce a současně snaha přiblížit se obsahem a objemem svých obchodů klasickým akciovým bankám. Nejvýznamnějšími z těchto záložen byly Ústřední záložna čl. legionářů v Praze a Záložna čl. legionářů v Českých Budějovicích.¹⁷⁰

V letech 1922 – 1925 banka podrobně rozváděla podíl poskytnutých stavebních úvěrů a počet bytových jednotek na jejich základě postavených. V roce 1922 udělila na 539 stavebních úvěrů, z toho v Čechách 296 (14 477 000 Kč), na Moravě 52 (2 770 000 Kč) a na Slovensku 191 (19 520 000 Kč).¹⁷¹ V roce 1923 úvěrovala 91 stavebních družstev, došlo tedy oproti roku 1922 ke zvýšení o 48, při splacených členských podílech 13 653 492 Kč.¹⁷²

¹⁶⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1922.

¹⁷⁰) Tamtéž.

¹⁷¹) Tamtéž.

¹⁷²) Tato družstva díky úvěrům BČL postavila na 159 domů o 405 bytech obývaných 221 legionářskými rodinami a 184 rodinami nelegionářskými.

Do roku 1925 od doby svého působení v republice bylo za pomoci stavebních úvěrů Legiobanky postaveno na 617 domů a domků o 1 299 bytech.¹⁷³ Dělení na legionářské a stavební úvěry končí k roku 1926, kdy jsou vykázány jen 2 legionářské úvěry,¹⁷⁴ a pak se již výčet omezuje na dělení: dlužníci v přímém úvěrovém spojení, úvěry zaručené cennými papíry, dopisovatelé zahraniční na účtech v Kč a dopisovatelé na účtech v cizí měně.

Pro sledované období nemáme dostatečné údaje o úvěrové mobilitě centrály a filiálek, takže tato otázka bude moci být uvedena jen ilustrativně. K dispozici je jen rekapitulace mobility úvěrů filiálek za období let 1924 – 1928 (viz tabulka níže).¹⁷⁵

<i>Mobilita úvěrů filiálek</i>	<i>1924</i>	<i>1925</i>	<i>1926</i>	<i>1927</i>	<i>1928</i>
Úvěry ihned realizovatelné	11,22%	26,06%	22,12%	19,24%	21,80%
Do 1 měsíce	11,21%	14,15%	12,78%	22,44%	10,69%
Do ¼ roku	18,93%	10,76%	24,77%	11,87%	13,03%
Do ½ roku	11,74%	18,40%	9,53%	8,96%	8,85%
Za 1 rok	11,01%	11,06%	7,65%	13,28%	11,24%
Za více než rok	26,15%	13,77%	19,95%	20,81%	32,70%
<i>Slabé a těžko likvidní</i>	8,22%	5,13%	2,45%	3,28%	1,50%
<i>Dubiozní</i>	1,52%	0,67%	0,75%	0,12%	0,19%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Banky československých legií 1928

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že úvěrová mobilita banky v letech 1924 – 1928 byla kvalitní, protože se jí podařilo snížit u filiálek špatně likvidní úvěry a dubiozní k roku 1928 na pouhé 1,19% a u centrály na 2,59%.¹⁷⁶ Podobně fragmentární jsou údaje o výši poskytovaných úroků; obecně se banka držela oficiálních úrokových sazeb a od druhé poloviny 20. let sazeb Svazu bank, i když sama přistoupila za člena až v roce 1935. Obecně se také snažila, v ekonomicky příznivějších dobách, dodržovat zásadu přizpůsobit úrok možnostem klienta.¹⁷⁷

Důležitou součástí úvěrové činnosti Legiobanky se ve dvacátých letech stalo úvěrování plynáren, elektráren, vodáren a dopravních podniků v režii měst a obcí. Zahraničním bankám v Jugoslávii, Rumunsku, Polsku, Litvě, Lotyšsku a Estonsku, poskytovala pro jejich komitenty za účelem umožnění dovozu čsl. zboží poměrně přiměřené krátkodobé úvěry a na oplátku od nich požadovala valutní úvěry.¹⁷⁸ V roce 1926 byla BČL

¹⁷³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1926.

¹⁷⁴) Tamtéž.

¹⁷⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.2.1929, Bilanční referáty k 31.12.1928.

¹⁷⁶) Tamtéž.

¹⁷⁷) Tamtéž, VZ za rok 1925.

¹⁷⁸) Tamtéž, VZ za rok 1922.

ve styku se 225 zahraničními bankami, s nimiž prováděla operace úhradové, šekové akreditivní apod.¹⁷⁹

Téhož roku se podařilo oddělení získat podíly jak v již stávajících osvědčených záložnách: Ústřední záložně čsl. legionářů v Praze, Úvěrním ústavu čsl. legionářů v Praze, Svépomocné záložně, dříve „Legii“ v Brně, Záložnách čsl. legionářů v Českých Budějovicích, Kutné Hoře, Plzni, Přerově a ve Slaném; tak v nových: Legiojednotě, svazu leg. družstev v Praze, Záložně „Družině“ v Praze, Záložně bankovních a obchodních zaměstnanců v Praze a Živnostenském úvěrním ústavu Čechů a Slováků z Ruska; v posledně jmenovaném byli zaangažováni jak legionáři, tak krajané z Ruska.

V době nastupující krize oddělení zareagovalo na změnu hospodářské situace hned v roce 1929 a lehce snížilo nárůst nově povolovaných úvěrů. O rok později z podaných úvěrových žádostí povolilo jen 60% a vykázalo také ojedinělá vyrovnání, která ale nepřinášela pro banku rizika, protože byla hypotekárně kryta.¹⁸⁰ Nicméně banka prakticky vyloučila poskytování stavebních úvěrů družstvům a jednotlivcům a preferovala jen stavitelské firmy, což korespondovalo se státními investicemi do výstavby státních úřadů, silnic, městských a obecních komunikačních sítí.¹⁸¹

V letech 1931 - 1932 vykázalo úvěrové oddělení pokles na skupině pohledávek krytých cennými papíry o 5 959 324 Kč, což souviselo jednak s poklesem obchodů na pražské burze jednak s prodejem cenných papírů za účelem záchrany svého majetku. Skupina dlužníků v přímém úvěrovém spojení ve výši 722 703 095 Kč odrážela skutečnost, že byly postupně čerpány úvěry schválené a poskytnuté ještě před nástupem finanční tísně. Podobně jako v minulých letech stanovovala BČL úrokovou míru podle bonity dlužníků s tím, že ředitelství Legiobanky (zápisy z té doby bohužel chybí) stanovilo pro všechny pobočky a afilace maximální výši rizik pro každý obor podnikání.¹⁸²

Přes značné nesnáze vyplývající z krize se podařilo udržet kontakt s 204 zahraničními bankami, i když při značně zredukovaných obratech. K dispozici jsou dále jen údaje o likvidaci pohledávek Legiobanky vůči Rumunsku ke konci roku 1937. Jejich výše dosáhla 8 426 980 Kč, z nichž muselo být odepsáno 4 698 749 Kč. Likvidace rumunských pohledávek byla velmi obtížná z toho důvodu, že tzv. konverzní zákon zredukoval některé dluhy až na 10% jejich původní výše a posunul jejich splatnost na dlouhou dobu, takže Legiobanka

¹⁷⁹) Tamtéž, VZ za rok 1926.

¹⁸⁰) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁸¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.3. 1930. Úvěrování.

¹⁸²) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1932.

předpokládala, že zbývající saldo 3 465 467 Kč v blízké budoucnosti také odepíše.¹⁸³ Další údaje o činnosti oddělení nejsou bohužel k dispozici.

Údaje o činnosti *zahraničního oddělení* jsou k dispozici jen z let 1928 - 1929. Toto oddělení spolupracovalo se zahraničními komitenty, zejména peněžními ústavy a vykázalo spolupráci s 248 bankami, což bylo o 22 peněžních zahraničních ústavů více než v roce 1928. Veškeré aktivity zahraničního oddělení, např. obraty na komitentských účtech, vypsání šeků přitom ještě vykazovaly stoupající tendenci, jak ilustrují přiložené tabulky.

Obraty na komitentských účtech

Rok	Má dáti	Procent	Dal	Procent
1928	665 038 719	8,05%	658 349 778	4,36%
1929	771 158 561	8,72%	770 880 182	4,40%
<i>Rozdíl</i>	<i>106 119 841</i>		<i>112 530 406</i>	

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Banky československých legií 1929

Šeků vypsáno

Rok	Kusů	Kč	Průměr
1928	18 470	150 136 243	8,13 Kč
1929	18 610	151 320 462	8,13 Kč
<i>Rozdíl</i>	<i>Více o 140</i>	<i>1 184 219</i>	

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Banky československých legií 1929

Ke konci roku 1929 vykázalo zahraniční oddělení přijetí celkem 747 kusů směnek v zahraničních měnách v celkové hodnotě 3 385 000 Kč. Z toho představovalo celých 55,56% směnek ve zlotých, 39,76% v dolarech, 4,02% v lei a zbytek v čsl. korunách. Telegrafních remitenčních poštovních poukazů vykázalo 8 005 kusů v hodnotě 44 919 007,80 Kč, což bylo kusově více o 370 a peněžně více o 26 620 871,80 Kč oproti roku 1928.¹⁸⁴

Na druhou stranu došlo k zásadnímu snížení a rušení poštovních úvěrů, dosud v hojně míře poskytovaných rumunským bankám. Poštovní úvěry banka snížila u : *Arader Central-Sparkassa, Arad; Targu Murescher Eskompte Bank, Targu-Mures; Agrar Sparkassa A.G. Targu Mures* a zrušila je *Lugoser Volksbank, Lugoj*.¹⁸⁵ V důsledku hospodářské krize se ocitli v platební neschopnosti dlouholetí zahraniční komitenti banky: *Hermes Bank A.G. Timisoara; Schwäbische Handel und Gewerbebank, Timisoara a Banca Timisoana, Timisoara*. BČL ale

¹⁸³) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 21.2.1938, Likvidace pohledávek v Rumunsku,

¹⁸⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR 19.2.1930, Zpráva o činnosti zahraničního oddělení za rok 1929.

¹⁸⁵) Tamtéž.

zatím neznepokojovala, protože se u nich očekávalo 100% vyrovnání. O dalších osudech těchto spojení ovšem nejsou v dochovaných pramenech zmínky, a tudíž můžeme dále jen spekulovat, jak výše uvedené kauzy dopadly.

Poslední údaje o aktivitách zahraničního oddělení pocházejí z výročních zpráv roku 1932, kdy vykázalo zásadní snížení reportních účtů na 28 501 215,25 Kč (o 1 145 109,05 Kč méně) a ostatní účty vykázaly stagnaci, vleklé inkaso a velký zájem o rozšíření stávajících úvěrových rámců.¹⁸⁶

Depozitní oddělení

Podrobné údaje o činnosti oddělení jsou jen fragmentární a nejkompexnější obraz lze získat z výročních zpráv. Určitým záchytným bodem pro 20. léta zůstává jen rekapitulace jeho činnosti za léta 1921 – 1925, z které vysvítá, že za toto období vykázalo oddělení čisté zisky v úhrnné výši 251 863,55 Kč.¹⁸⁷ Obecně převažovaly vkladní knížky na nostru (včetně podílů Legiobanky u záložen a pojišťoven) ve výši 378 246 831,89 Kč; vkladní knížky v cizí správě v pokladně (zejména slovenské krycí směnky u notáře) vykázaly jen 816 123,87 Kč.¹⁸⁸

V roce 1922 zahájilo oddělení výstavbu místnosti s pancéřovanými schránkami (projektováno bylo 3 175 kusů), ale do roku 1925 se jich podařilo zřídit jen 440, z toho pronajato 183. Výnos z pancéřových schránek činil 23 542,36 Kč. Do konce 20. let rozšířila banka pancéřové schránky u stěžejních poboček Berehovo, Bratislava, Louny, Olomouc, Plzeň, Zvolen.¹⁸⁹

V roce 1927 nastal poprvé za dosavadní činnosti banky pokles vlastních a svěřených depozit. Toto snížení stavu zaviniily především stabilizační poměry v cenných papírech v Rakousku a Německu, kde dřívější nominální záznamy v rakouských korunách a v papírových markách byly předznamenány na novou šilinkovou měnu a měnu říšských marek. Současně s tím bylo mnoho komitentských odprodejů, i když počet deponentů oproti minulému roku stoupl.¹⁹⁰

Dne 31. března 1928 se správní rada Legiobanky rozhodla kumulovat vlastní akcie a z důvodu snazší uschovací činnosti je zrušit a nahradit novými akciemi sdruženými v hodnotě 5 a 25 původních akcií v jednu.¹⁹¹ Z hlediska formátu a vzhledu zůstaly akcie Legiobanky stejné. Do konce roku se podařilo sdružit na 212.505 akcií a sdružování pokračovalo až do

¹⁸⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1932.

¹⁸⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Depozitní oddělení, činnost za roky 1921-1925.

¹⁸⁸) Tamtéž.

¹⁸⁹) tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁹⁰) Tamtéž, VZ za rok 1927.

¹⁹¹) Tamtéž, VZ za rok 1928.

roku 1930.¹⁹² O jeho výsledku ale nejsou další zprávy.

V roce 1929 již pocítila snižování stavu cenných papírů, ale přesto ještě docílila přírůstek 3 482 660,05 Kč a zvýšila počet depozitorů o 796 (12 739); pokladniční případy vykázaly 27 577. Burzovních obchodů uzavřela na 4.302 (45 705 000 Kč),¹⁹³ losů, akcií a exotu na 11 329 uzávěrek na 276 875 Kč. Stoupalo také pronajímání pancéřových schránek.¹⁹⁴

Z třicátých let máme údaje z výročních zpráv jen do roku 1932 a poté jen z roku 1937, kdy oddělení dále rozšiřovalo svou obchodní činnost, doplnilo další úschovy, dokupovalo nostro cenné papíry a rozšířilo skupinu účastí charakteru konsorciálního a afilačního a zvýšilo též výši vkladních knížek.

Počet bezpečnostních schránek dosáhl ke konci roku 1936 1 517, z nichž bylo pronajato 739 schránek a výnos z pronájmu dosáhl 28 304,45 Kč. Tento zisk byl o 5 047, 85 Kč větší než v roce 1935 a návštěv bylo 3 344, tedy více o 467 osob oproti roku 1935. Výnos depozitního poplatku činil 250 904,75 Kč.¹⁹⁵

Pokladní oddělení

Oddělení pokladní nepocíťovalo podle výročních zpráv v prvních šesti letech své činnosti výraznější potíže a to i přesto, že pokladní mobilita nebyla v prvních pěti letech velká: 1,54% - 0,84% oproti celkové sumě aktiv, což byla stěžejí výše doporučovaná pro ústavy lidového peněžnictví a pro akciovou obchodní banku to bylo velmi málo. Malá výše pokladní mobility byla dána skutečností, že banka teprve rozbíhala své aktivity, ale na druhou stranu ji kompenzovala částkami v ihned splatných pohledávkách, které se v porovnání s úhrnnou sumou aktiv pohybovaly v rozpětí 42,66% - 11,71%.

V letech 1921 – 1922 evidovalo oddělení pohledávku za Finanční správou čsl. legií ve výši 50 502 135 Kč v roce 1921 a 65 642 095 Kč v roce 1922, která se musela vyplatit, aby Finanční správa mohla rychleji likvidovat pozůstatky hospodaření čsl. vojska na Rusi.¹⁹⁶

Pokladní mobilita ústavu se v druhé polovině 20. let postupně zvyšovala, a to v důsledku přijetí nového jednacního řádu Legiobanky, kde § 15 přímo předepisoval minimální hotovostní rezervu ve výši 8% přijatých vkladů na knížky a na účty od tuzemských

¹⁹²) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1930.

¹⁹³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 5.3.1930, Bilanční referát depozitního oddělení k 31.12.1929.

¹⁹⁴) Tamtéž.

¹⁹⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 22.2.1937, Depozitní oddělení předkládá bilanci. Z toho bylo v centrále 877 a Bratislavě 100, v Lounech 126, v Plzni 125, v Žilině 153, ve Zvoleni 51, v Duchcově 60, v Michalovicích 10, v Popradu 16, v Turnově 53.

¹⁹⁶) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1925.

peněžních ústavů.¹⁹⁷ Protože si banka byla vědoma své dosud nedostatečné hotovostní mobility, připouštěla do roku 1930 odchylku v tom smyslu, že tato mobilita může činit jen 3% v roce 1926, ale pak musí být každoročně zvyšována o 1%.¹⁹⁸ Nicméně i taková mobilita jí umožňovala poskytovat různé obnosy také ostatním peněžním ústavům.¹⁹⁹

Devizové oddělení

Podobně jako u jiných odděleních, jsme odkázáni především na výroční zprávy Banky československých legií. Činnost tohoto oddělení je rovněž zachycena v bilančních položkách „dlužníci, věřitelé a průběžné položky“. V první polovině 20. let se oddělení věnovalo především svým koncernovým podnikům Centrokomi, Techodu, Naftaspolu, Oceanu apod., kterým poskytovalo valutární krytí proti případným rizikům v dovozních a vývozních obchodech. Vedle toho vykonávalo komitentské operace, kdy striktně dodržovalo zásadu: „...“, že akciová banka pracující s cizími prostředky, nesmí se pouštět do spekulací značnějšího rozsahu a proto volilo místo spekulace cestu arbitráže.“²⁰⁰ Postupně rozšířilo svou působnost zejména na Pobaltí, Japonsko, Argentinu, Brazílii.²⁰¹

Ve dvacátých letech se Legiobanka držela nekompromisně zásady ukládat nostro prostředky v cizí měně s okamžitou likviditou u solidních zahraničních ústavů a v rámci zákonných norem. Přestože se vázané devizové hospodaření rušilo zákonem ze dne 28. 12. 1928 č. 209 – 210 Sb. z. a n., oficiální burzovní rozpětí bylo od 2. ledna sníženo o 50%, a banka tak neočekávala větší zisky. Protože banka zásadně obchodovala v rentabilních ukládacích papírech, zájemci o obchody na zahraničních burzách nebyli postiženi černým pátkem na newyorské burze.²⁰²

Hlavní činností oddělení byly zprostředkovatelské obchody, u kterých sice ještě v roce 1929 vykázalo oddělení zvýšený zisk jak na odměně, tak na výlohách ze 412 183 Kč v roce 1928 na 416 052 Kč. V roce 1929, obraty na pražské burze v ukládacích a dividendových papírech již znatelně poklesly. V roce 1928 to bylo 7 030 089 252 Kč, ale příštího roku vykázaly již pokles na 6 707 716 919 Kč, tedy o 4,58% obratu. Jak bylo uvedeno výše, krach na newyorské burze Legiobance žádné přímé ztráty nezpůsobil, ale zásadně poklesly, o 143 151 523,44 Kč, nákupy vlastních cenných papírů.²⁰³

¹⁹⁷) Výnosem č.j. 799064-11 A/3 ze dne 2. února 1927 schválen ministerstvem financí.

¹⁹⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Jednací řád Banky československých legií, Praha 1927.

¹⁹⁹) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1925.

²⁰⁰) Tamtéž, VZ za rok 1922

²⁰¹) Tamtéž, VZ za rok 1926

²⁰²) Tamtéž, VZ za rok 1929.

²⁰³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 19.2.1930, Zpráva devizového oddělení za rok 1929.

Ještě celkem dobrá situace v roce 1929 vykazala zcela odlišnou tendenci následujícího roku. Rozsah komisionářských obchodů poklesl o 57,07 %. V roce 1929 bylo provedeno 179 440 uzávěrek na 5 178 784 562 Kč a v roce následujícím již jen 92 246 uzávěrek na 2 223 208 831 Kč, šlo tedy o pokles o 87 194 uzávěrek a 2 955 575 730 Kč. BČL ale přesto na dlužnických účtech krytých cennými papíry nevykázala ztráty, protože se na zahraničních kapitálových trzích neangažovala. Místo toho banka doporučovala své domácí klientele ukládací hodnoty, vybrané značně podceněné akcie a kvalitní státní papíry zahraniční, jako nákup zlatých obligací srbského monopolu, znamenanych v Paříži, do kterých ukládala své přebytky. Obrat na obstaravatelských papírech poklesl v roce 1930 o 152 940 863 Kč a zisky centrály a filiálek vykazaly zvýšení v roce 1930 (692 343 Kč) oproti roku 1929 (289 154 Kč).²⁰⁴

Navzdory těmto příznivým ukazatelům začala banka postupovat velmi opatrně. Pozorovala značné kurzové ztráty zapříčiněné především častými výkyvy německé marky, anglické libry, rakouského šilinku a maďarského pengö. Zisky také nepříznivě ovlivnilo opuštění zlaté parity anglické libry dne 21. září 1931. V důsledku toho začala banka vypovídat nebo redukovat akceptační a rembuzní úvěry. Dne 2. října 1931 zrušila Národní banka volný devizový obchod a zavedla znovu vázané devizové hospodářství, což přineslo značné omezení devizového obratu a zvýšení režie. Toho roku vykazalo oddělení na průběžných položkách týkajících se devizového oddělení obraty na akreditivech s evidenčním zůstatkem 5 850 542 Kč a u akceptačních a rembuzních obraty se zůstatkem 85 211 575 Kč.²⁰⁵

Obchody na burze v roce 1932 byly velmi omezeny různými devizovými opatřeními. Zahraniční kapitál se začal z republiky stahovat; stravné obchody vymizely prakticky úplně. Dne 18. ledna 1932 vznikla devizová komise při ministerstvu financí, která regulovala dovoz ustanoveními o dovozních kontingentech a výměně zboží v rámci kompenzačních obchodů. V důsledku toho vznikly clearingové sběrné účty u Národní banky československé a ostatní banky tak přicházely o devizové zisky při nových nákladech.²⁰⁶

Na podzim roku 1936 vyhlásila Francie, Itálie, Holandsko a Švýcarsko devalvace.²⁰⁷ K 8. říjnu téhož roku byla stanovena i nová zlatá parita čsl. koruny z 37,15 mg na 31,21 mg zlata na jednu korunu. Devalvace způsobila velkým čsl. bankám citelné ztráty, ale Legiobanka byla výjimkou, na devalvací vydělala. Na vlastních účtech si držela jen bezpodmínečně nutné

²⁰⁴) Tamtéž, PSR ze dne 11.2.1931, Bilanční referát burzovního oddělení k 31.12.1930.

²⁰⁵) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1931.

²⁰⁶) Tamtéž, VZ za rok 1932.

²⁰⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 22.2. 1937, Devizové oddělení.

částky a devizové zásoby v hodnotě 2 500 000 Kč soustředila v New Yorku a Londýně. Za rok 1936 vykázala z remburzních, akreditivních a devizových transakcí zisky v celkové výši 2 586 935 Kč.²⁰⁸

V souvislosti s devalvací koruny shrnula Legiobanka k 31. 12. 1936 také pohyb na svých clearingových účtech. Obraty na účtech globálních vykazovaly 178 592 853 Kč a sběrný účet zboží 209 252 405 Kč – tedy úhrnem 387 845 059 Kč.²⁰⁹ Zatěžkávací zkouškou pro Legiobanku byl konec roku 1937, kdy Národní banka československá zlikvidovala kreditní zůstatky účtů rumunského clearingů a Legiobanka byla nucena uhradit ve třech krátce po sobě jdoucích lhůtách (během 18 dnů) 76 500 000 Kč. Obrátů s NBC bylo docíleno 1 343 500 000 Kč, což bylo více o 175 300 000 Kč (15%) než v roce 1936. Úhrad poštovní spořitelny bylo vyplaceno 722 425 422 Kč, tedy více o 42%, a na odměně zapláceno 63 700 Kč. Obrat valutového oddělení v rámci rumunského clearingů činil 29 636 762 Kč, docílený zisk představoval 104 269 Kč což bylo méně o 34 000 Kč.²¹⁰

Eskontní oddělení

Pro činnost eskontního oddělení je k dispozici rekapitulace jeho činnosti za roky 1921 – 1925, a pro období pozdější sice nestejnorodé, ale také poměrně podrobné údaje z výročních zpráv do roku 1933. V prvních třech letech své činnosti přijímala Legiobanka v drtivé většině směnky od akciových bank střední velikosti, záložen, spořitelů a obchodních firem, které používala spolu s reeskontem jako dalšího prostředku k udržení mobility.²¹¹ V následujících letech své eskontní obchody cíleně rozšířila na úvěrní družstva, obchodní záložny a od roku 1924 zvýšenou měrou na akciové banky na Slovensku²¹² a jiné obchodní firmy, čímž došlo na jedné straně ke zvýšení objemu obchodních směnek a půjčkových rimes v celkových směnečných obchodech, ale na straně druhé k neustálému poklesu celkového směnečného průměru (viz tabulka).²¹³ V roce 1923 vykazovalo oddělení zmenšený obrat o 17 058 606,84 Kč v důsledku značné opatrnosti a přísné cenzury směnek v době finanční krize a také splynutím některých peněžních spojení ve větší bankovní celky, které převzaly funkci Legiobanky.²¹⁴

²⁰⁸) Tamtéž, SŘ 22.2.1937, Zpráva o činnosti devisového oddělení za rok 1936

²⁰⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 20.5.1937, Čsl. rumunský clearing v roce 1936: účty globální: zůstatek 1.1.1936 – 13 831 215 Kč, zůstatek k 31.12.1936 – 7 689 552 Kč; sběrný účet zboží: zůstatek 1.1.1936 - 0 Kč, zůstatek k 31.12.1936 – 48 125 377 Kč.

²¹⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 7.2.1938, Zpráva o činnosti likvidatury za rok 1937

²¹¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 31.3.1926 Eskontní oddělení.

²¹²) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1924.

²¹³) Tamtéž, VZ za rok 1925.

²¹⁴) Tamtéž, VZ za rok 1923.

Tabulka A

<i>Rok</i>	<i>Přijato směnek za Kč</i>	<i>Celkem kusů</i>
1921	100 887 241	1 880
1922	201 550 519	7 852
1923	184 491 912	12 465
1924	154 029 344	11 838
1925	171 873 216	17 654

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Tabulka B

<i>Rok</i>	<i>Zůstatek</i>	<i>Kusů</i>	<i>Průměr za jeden kus v Kč</i>
1921	13 981 792	Neuvedeny	53 633
1922	22 516 622	Neuvedeny	25 668
1923	19 449 600	Neuvedeny	14 800
1924	19 583 319	Neuvedeny	13 011
1925	19 033 960	Neuvedeny	9 735

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Z uvedených tabulek vyplývá, že v letech 1923 – 1925 poklesl jak příjem směnek, tak směnečné zůstatky a v závislosti s tím stouply též protesty. Důvodem byla větší opatrnost při povolování směnečných úvěrů. V závislosti na výše uvedeném trendu se pochopitelně v přímé úměře snižoval peněžní průměr na jeden kus, který dosáhl své nejnižší hodnoty v roce 1925 (viz tabulka B). Oproti neustálému snižování průměrné částky na jednu směnku ale narůstal v uvedených letech objem reeskontu (viz tabulka C). Nejrazantnější nárůst zadaného reeskontu je vykázán v roce 1922, o celých 209%. Krize sice zapříčinila jeho dvouletý pokles o 30,32% v roce 1924, ale v roce 1925 vykázal opětový nárůst téměř na úroveň roku 1922 (129 769 579 Kč.).

Tabulka C: *Reeskont*

<i>Rok</i>	<i>Zadáno</i>	<i>Proplaceno</i>	<i>Zůstávalo</i>
1921	44 429 667	25 354 417	19 075 250
1922	137 278 580	115 388 165	21 890 415
1923	106 305 388	85 100 492	21 204 896
1924	95 655 509	73 391 832	22 263 677
1925	129 769 579	98 044 474	31 725 105

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Tabulky D – E uvádějí růst eskontních a reeskontní odměn a úroků za roky 1921 – 1925. Úrokové směnečné sazby se pohybovaly v rozpětí 8% - 12%. Vzhledem k tomu, že v roce 1922 byl vykázán rekordní nárůst přijatých směnek, výše odměn a úroků tomu odpovídala. Oproti výše uvedeným poklesům v přijatých směnkách a disproporcím v průměrné částce na jednu směnku oproti jejich narůstajícímu množství eskontní odměny a eskontní úroky vykazovaly neustálý nárůst až na částku 3 914 331 Kč. V podstatě podobný nárůst vykázaly reeskontní odměny a úroky.

Tabulka D

Rok	Eskontní odměna	Eskontní úrok	Celkem
1921	44 005	1 884 730	1 928 735
1922	188 132	3 233 394	3 421 527
1923	208 198	2 968 732	3 176 931
1924	210 304	3 166 616	3 376 920
1925	228 459	3 685 872	3 914 331
<i>celkem</i>	<i>879 100</i>	<i>14 939 346</i>	<i>15 818 447</i>

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Tabulka E

Rok	Reeskontní úrok	Výlohy	Náklady	Hrubý výtěžek
1921	463 079	29 813	492 892	1 435 834
1922	1 347 911	34 271	1 382 183	2 039 343
1923	1 119 168	23 601	2 034 161	2 034 161
1924	1 248 394	16 244	2 112 281	2 112 281
1925	2 095 373	14 724	2 110 098	1 804 233

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Tabulka F

Protestů	
1921	Neuvedeno
1922	1,98%
1923	3,24%
1924	3,43%
1925	1,73%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1921 – 1925

Pro druhou polovinu 20. let a počátek 30. let jsou k dispozici údaje o celkovém peněžním objemu přijatého směnečného materiálu, o počtu kusů, peněžním směnečném zůstatku a množství protestů. Z níže uvedených tabulek (G-I) vyplývá, že k roku 1929 sice banka přijala o 340% více kusů směnek než v roce 1926, ale hodnotově to bylo více jen o 256%. V posledním sledovaném roce 1931 příjem směnek poklesl.

Tabulka G

Rok	Přijato směnek za Kč	Celkem kusů
1926	239 482 738	28 009
1927	390 661 618	46 802
1928	692 566 863	89 930
1929	834 546 893	123 356
1930	896 963 889	121 699
1931	952 086 437	144 502
1932	Neuvedeno	Neuvedeno

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1926 -1932

Ve sledovaném období vykazoval zůstatek směnek stabilní nárůst o 197% k roku 1929. Současně s tím ale docházelo k poklesu průměrné částky na jeden kus, prakticky do konce vykázaného období. Nástup krize také zvýraznil nárůst směnečných protestů, kulminujících v letech 1929 – 1930.

Tabulka H

Rok	Zůstatek	Kusů	Průměr za jeden kus v Kč
1926	57 310 429	6 292	9 108
1927	75 581 434	9 863	8 347
1928	125 903 001	19 264	7 701
1929	132 128 857	18 745	6 765
1930	131 383 244	18 908	7 370
1931	106 485 077	16 242	6 590
1932	81 966 725	Neuvedeny	Neuvedeno

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1926 -1932

Tabulka I

Protestů	
1926	0,70%
1927	0,40%
1928	0,77%
1929	3,43%
1930	3,43%
1931	2,06%
1932	2,42%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI - Výroční zprávy 1926 -1932

V roce 1930, když se již začaly projevovat zásadní exportní a importní potíže, reagovalo na to eskontní oddělení příležitostnou úpravou eskontních sazeb. Znamenalo to pochopitelně jejich snižování, zejména stávajícím a nově afilevaným ústavům. Zisk centrály poklesl i z toho důvodu, že převáděly některé úvěry na slovenské filiálky, aby si mohly v případě potřeby obstarávat výhodněji hotovosti a dostala oprávnění poskytovat pro Svúbku zvláštní reeskont.²¹⁵

Legiobanka dodržovala po celou dobu krize sazby Národní banky, každoročně stanovované dle stavu na finančním trhu. V roce 1931 tedy dodržovala sazby Národní banky 6% v eskontu, 7% na cenných papírech a 7,5% u ostatních. Vzhledem k nedostatku hotovostí se zvýšila potřeba reeskontu, který se pohyboval většinou v rozpětí 1% - 1,5% úroku. Podobně jako v minulém roce centrála eskont omezovala ve prospěch eskontu prováděném afilecemi, který se zvýšenou měrou podílel na celkových obrazech oddělení.²¹⁶ V následujících tabulkách lze zřetelně vidět vývoj typický po celou dobu trvání krize: zvýšení reeskontu v neprospěch eskontu v důsledku nedostatku hotovostí a přenesení eskontu a reeskontu zásadní měrou z centrály na filiálky. Tento trend Legiobanky – přesun velké částky obchodů z centrály na filiálky - byl zcela typický a projevil se zásadním způsobem také v její úvěrové politice. Viz tabulky (J-K).

²¹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.2.1931, Bilanční referát eskontního oddělení k 31.12.1930.

²¹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referát eskontního oddělení k 31.12.1931.

Eskontovaných směnek (centrála + filiálky)

Tabulka J

Rok	Eskontováno – kusů	V Kč	Zůstatek – kusů	V Kč	Průměr 1 kusů
1930	121 699	896 963 889	18 908	131 383 244	7 370
1931	144 502	952 086 437	16 242	106 485 077	6 590
Celkem	+22 803	+ 55 122 547	- 2 666	- 24 898 167	780
1932	137 994	326 401 391	14 579	31 966 725	5 990
1933	174 015	904 176 997	15 431	96 061 362	6 225

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - VI - Výroční zprávy 1930-1933

Tabulka K

Rok	Reeskontu zadáno	Kusů	Zůstatek	Kusů
1930	287 830 835		68 119 879	
1931	378 694 490		108 066 127	
Rozdíl	Více o 90 863 654		Více o 39 946 248	
1932	474 420 180	85 834	97 648 846	17 559
1933	387 112 414	67 282	77 433 840	13 560

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - VI - Výroční zprávy 1930-1933

V roce 1930 bylo protestováno také poměrně velké množství směnek, které se podařilo v následujícím roce snížit o 10 875 122 Kč.²¹⁷ (viz tabulka L)

V roce 1933 se eskontování směnek a zůstatek zvýšilo o 36.021 kusů v přijatých směnkách na 77 775 106,40 Kč a zůstatek směnek se také zvýšil o 352 kusů na 14 095 136 Kč, průměr na 1 kus se zvýšil o 235 Kč. Hlavní obrat na směnkách měly již filiálky. Jedinou výjimkou bylo vynětí reeskontu Svúbky z přehledu reeskontních obrátů Legiobanky. Důvodem bylo, že po fúzi s Americko-slovenskou bankou a ostatními afilacemi požívala vlastní reeskont u ČNB do výše 19 mil. Kč a u Poštovní spořitelny do 10 mil. Kč.²¹⁸ Reeskontní obrat byl dán především přijímáním papírů od filiálek a afilací, nové sama nepřijímala.²¹⁹

Tabulka L

Rok	Protestováno směnek Centrála + filiálky	Kusů
1930	30 500 470 Kč = 3,43%	3 846 kusů
1931	19 625 348 Kč = 2,06%	2 743 kusů
1932	19 918 631 Kč = 1,84%	3 469 kusů
1933	21 480 691 Kč = 2,59%	3 491 kusů

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - VI - Výroční zprávy 1930-1933

²¹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referát eskontního oddělení k 31.12.1931.

²¹⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ 27.2.1934, Zpráva eskontního oddělení za rok 1933

²¹⁹) Tamtéž, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referát eskontního oddělení k 31.12.1931.

Většina protestů v roce 1933 byla preventivních a bylo jich méně, ale zásadním způsobem převažovaly žaloby směnek u filiálek (10 256 297 555 Kč), většina z nich u pobočky Berehovo, kde bývalý ředitel Svoboda přijímal špatné směnky.²²⁰

Tabulka M Těžebnost eskontního oddělení

Rok	Úroky s eskontováním směnek	Úroky z reeskontu	Odměny
1930	16 896 580	3 273 021	1 162 444
1931	16 303 475	4 118 311	1 167 635
1932	13 204 837	5 827 973	1 219 689
1933	12 012 589	4 503 729	1 526 699

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - VI - Výroční zprávy 1930-1933

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že v letech 1930 – 1933 postupně úroky ze eskontu směnek klesaly ve prospěch zvýšených zisků z reeskontu a různých odměn.

Burzovní oddělení

Burzovní oddělení začalo pracovat až v roce 1922, kdy pro něj byly zřízeny samostatné místnosti.²²¹ Oddělení navyšovalo stav cenných papírů jako doplňku pokladních hotovostí, uložených přebytků, pohotových deviz, cizích platidel a směnek, aby tak podpořilo celkovou mobilitu banky.²²² Prioritou po celou dobu činnosti banky byly státní papíry československé, jejichž podíl nikdy neklesl pod 85%. Obecně převažovaly obchody obstaravatelské na pražské burze, v menší míře na zahraničních burzách, a to v naprosté většině se státními papíry zastavitelnými u Bankovního úřadu při ministerstvu financí, a posléze u Národní banky československé a obchody se zemskými hodnotami.²²³ Podíl státních papírů ukládacích se zvýšil za krize na nejvyšší hodnotu 89,09% v roce 1931, kdy nastal na pražské burze hluboký pokles na akciovém trhu a v ukládacích hodnotách a Legiobanka vykázala pokles kurzových ztrát o 13%.²²⁴ Další údaje o činnosti oddělení nemáme.

V první polovině třicátých let se objevila v organizaci Legiobanky nová oddělení jako reakce na hospodářskou krizi (*kontrolní oddělení*) nebo založená na přechodnou dobu k pokrytí rozšiřující se agendy banky a za účelem lepší organizace banky (*garanční*,

²²⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referát eskontního oddělení k 31.12.1931.

²²¹) Tamtéž, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1922.

²²²) Tamtéž, VZ za rok 1925.

²²³) V roce 1926 představovaly státní papíry zastavitelné u NBČ 89,09%. V roce 1927 – 89,01%. 1928 – 87,58%. 1929 – 88,33%

²²⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI, VZ za rok 1931.

postoupených pohledávek a afilační). O jejich činnosti jsou k dispozici jen velmi kusé informace z dochovaných ředitelských schůzí z roku 1936, v dalších letech z pramenů mizí. S největší pravděpodobností se tedy nejednalo o skutečná oddělení s vlastními místnostmi a vlastními úředníky, ale spíše o přechodně odděleně vykazovanou agendu, jíž byl pověřen některý z úředníků úvěrního oddělení Legiobanky.²²⁵

Na rozdíl od výše uvedených tří oddělení bylo zřízení *kontrolního oddělení* nařízeno z paragrafu 58 stanov banky z roku 1934.²²⁶ Jeho povinnostmi byla kontrola ostatních oddělení Legiobanky - jestli plní své povinnosti v souladu se zákonem, stanovami a jednacím řádem. Úředníci oddělení se nesměli účastnit obchodní činnosti banky, a aby mohli řádně vykonávat svou službu, nesměli být kráceni ve svých požitcích, ani přeloženi nebo propuštěni bez schválení dozorčí rady.²²⁷ O důsledném plnění článků stanov svědčí zpráva Jednoty revizního a důvěrnického sdružení čl. bank v roce 1936, která potvrdila, že zaměstnanci konají své povinnosti svědomitě, dle regulí bankovního zákona z roku 1932, a že se skutečně neúčastní obchodů banky.²²⁸

Legiobanka disponovala pochopitelně stejnými statutárními orgány jako ostatní akciové banky (valná hromada akcionářů, správní rada, dozorčí rada a ředitelství), ale odlišovala se od nich zásadním způsobem jejich vnitřním složením. Až na malé výjimky byly jejich členy legionáři, a to v drtivé většině ruští, popř. jejich příbuzní. Po celé sledované období nedošlo k zásadním posunům ve prospěch příbuzných nebo nelegionářů. Legiobanka tak, i přes určité snahy o změnu kurzu v první třetině třicátých let, zůstala ve sledovaném období bankou výhradně legionářskou

Stejnou charakteristiku vykazala v případě svých odborných oddělení, kdy disponovala jak klasickými odděleními, nutnými pro zachycení běžné agendy bankovního ústavu, tak odděleními, které byly odrazem specifik banky, vyplývajících z jejích závazků vůči legionářskému stavu (průmyslové oddělení a hospodářské fondy ruských a neruských legií), nebo nadějí vkládaných do úlohy čl. státu v rámci nového evropského uspořádání (lodní oddělení). Nicméně i v těchto případech je nutné vzít v potaz ekonomickou stránku věci, která hrála podstatnou úlohu při jejich zřizování a těžko se dá odlišit, které motivace převažovaly.

Průmyslové oddělení bylo zřízeno jednak pro organizování výstavby legionářských domků a bytů, ale současně mělo za úkol koordinovat akci pro využití slovenských lomů

²²⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 11.3.1935, Personalia.

²²⁶) Tamtéž, sign. BČL – SV, Stanovy Banky čl. legií z roku 1934, § 58 – Kontrolní oddělení.

²²⁷) Tamtéž.

²²⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 22.4.1936, Revizní zpráva „Jednoty“ revizního a důvěrnického sdružení čl. bank.

a spravovat agendu týkající se koncernu Legiobanky. Mezi jeho úkoly patřilo i vybudování jedné z nejdůležitějších poboček banky v Bratislavě, která se stala základnou pro její další expanzi na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Motivace plnit závazky vůči legionářům (ve formě výstavby bytů a domů) převažovala jen v první polovině 20. let, kdy zrušením průmyslového oddělení došlo k faktickému zastavení cílené podpory a organizace stavebních legionářských družstev. Nový koncernový podnik Techod, který převzal agendu průmyslového oddělení měl již jen za úkol dokončit výstavbu stávajících legionářských domů a nadále měl rozvíjet obchody tak, aby z nich plynuly bance přiměřené konsorciální zisky. Odklon od plnění vytčených závazků vůči legionářskému stavu se projevil i v úvěrové politice banky. Nejenže ustalo povolování nových úvěrů stavebním družstvům ve prospěch klasických stavebních firem, kde nerozhodovalo nacionální nebo stavovské pozadí, ale banka přesunula tyto úvěry, včetně malých osobních bud' na legionářské záložny, v nichž upisovala podíly, nebo na výše uvedené hospodářské fondy ruských a neruských legií.

Zřízení lodního oddělení bylo motivováno především skutečností, že v majetku banky se nacházela námořní loď „Legie“, koupená k zabezpečení surovinové akce a repatriace legionářů do vlasti. Vzhledem k tomu, že námořní park poražených států byl po válce rozdělen mezi nástupnické státy a tvůrci nové republiky předpokládali její široké zapojení do mezinárodní námořní plavby, hodlalo vedení banky prostřednictvím „Legie“ tento cíl podpořit. Loď byla začleněna do námořního loďstva nového státu a sloužila především k propagaci státu, ale jen doté doby kdy její provoz vykazoval zisk, takže státní zájem banka sledovala jen do určité meze, která byla striktně určována výnosností. Jakmile byla tato hranice překročena, Legiobanka se zachovala jako každá normální bankovní instituce, pro níž je prioritou vlastní zisk a loď prodala.

Na založení výše uvedených oddělení se zcela jistě do značné míry podílely idealistické pohnutky, které založení banky silně podbarvily, ale ekonomická realita přinutila Legiobanku nakonec od těchto motivů ustoupit.

III. 2. Vývoj struktury poboček Banky čsl. legií na území ČSR v letech 1920 – 1938

Rozšiřování působnosti Legiobanky po území Československé republiky probíhalo v několika vlnách, jejichž tempo, směr a načasování byly určovány nedílnou měrou jak ekonomickými, tak politickými záměry banky.

BČL expandovala na území republiky v celkem čtyřech zakladatelských vlnách, z nichž každá měla svá určitá specifika a akcenty. První z nich, probíhající na počátku 20. let, měla ze všech nejsilnější legionářsko-ochranářský akcent, který v dalších vlnách pomalu ustupoval a stával se rozhodujícím pouze ve výjimečných případech, současně ji značnou měrou ovlivnil také „bojový akcent“ nacionálně budovatelského entuziasmu. Tyto motivace a postoje během následujících let sice postupně slábly ve prospěch pragmatičtější bankovní politiky sledující prioritu zisku, ale fakticky zůstávaly stále „na scéně“.

Následující tři etapy byly značnou měrou motivovány též úkolem podporovat ekonomickou emancipaci obou státotvorných národů, Čechů a Slováků, tak jak to odpovídalo prezentaci sebe sama jako banky jejíž aktivity mají silný státotvorný podtext.

První zakladatelská vlna trvala dva roky (1921 – 1922), a jak bylo uvedeno výše, byla nejsilněji ze všech ovlivněna legionářsko - nacionálně ochranářskými aspekty. V roce 1921 byly zřízeny tři pobočky, které po celou dobu existence BČL tvořily širší jádro banky a plnily výraznou reprezentativní funkci *Brno*,²²⁹ *Bratislava*²³⁰ a *Plzeň*²³¹ Všechny tři v nacionálně smíšených oblastech s početně, ekonomicky i politicky silnou německou, v případě Bratislavi, maďarsko-židovskou populací a současně byla založena jediná expozitura *Kolín*.²³² I další tři, v příštím roce založené, expozitury *Duchcov*,²³³ *Jihlava*²³⁴ a filiálka *Olomouc*²³⁵ byly zřízeny především z nacionálně protektorských důvodů.

²²⁹) V roce 1925 činila německá menšina v Brně 23,5%, in: Kárník Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, díl III., Praha 2003, s. 171.

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 21.7.1921: Pobočka Brno byla založena dne 21. 7. 1921 z podnětu celorepublikového sjezdu v Karlínském Národním domě, kde si legionáři stěžovali na špatné zacházení ze strany místních úřadů. V reakci na tuto žádost dala správní rada svolení ke zřízení filiálky jako opěrného bodu k podpoře Čechů a legionářů a vedení světilo třem ruským legionářům: Rudolfo Utěšilovi ve funkci dirigenta a dvěma prokuristům Františku Prokopovi a Karlu Mikešovi.

²³⁰) Filiálka Bratislavě byla zřízena na základě výzvy místních podnikatelských kruhů, ještě v době, kdy samotná centrála sídlila ve Vladivostoku, in: PSR ze dne 17.2.1926.

²³¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, Výroční zprávy (dále jen VZ) za rok 1921.

²³²) Filiálka Kolín byla zřízena dne 1.1.1921 jako expozitura, na filiálku byla přeměněna od 1.1.1923.

²³³) Duchcov byl založen 1.11. 1921 jako expozitura a od 1.1.1925 přeměněna na filiálku.

²³⁴) Pobočka byla založena dne 1.1.1922 přímo na výzvu místní legionářské obce a za součinnosti župních organizací, jako opěrný bod českého národa. Od 1.1.1924 přeměněna na filiálku.

²³⁵) Dne 20.7.1921 dala správní rada BČL souhlas ke zřízení pobočky, ale svou činnost začala až od 15.6.1922.

V roce 1922 zřídila centrála ještě tři další expozitury, v Čechách *Louny*²³⁶ a na Slovensku *Nové Mesto nad Váhom*²³⁷ a *Piešťany*.²³⁸ Rok 1923 byl poznamenán určitou krátkou stagnací, zaviněnou první poválečnou krizí, kdy BČL založila pouze filiálku v *Moravské Ostravě*²³⁹ a expozituru *Poprad – Velká*.²⁴⁰

Druhá zakladatelská vlna probíhala v letech 1924 – 1926 a lze ji bez nadsázky považovat za dobu rozmachu a stability banky. BČL se podařilo, jako jedné z mála bank, úspěšně překonat první poválečnou krizi v letech 1922/1923 a mohla tak díky své prozíravé politice ihned přikročit k další expanzi a následné stabilizaci nové sítě expozitur a poboček.

V prvních dvou letech bylo založeno 5 nových expozitur – *Hradec Králové* (1924),²⁴¹ *Libeň* (1924),²⁴² *Královské Vinohrady* (1924),²⁴³ *Nusle* (1924),²⁴⁴ *Zvolen* (1924)²⁴⁵ a *Žižkov* (1925),²⁴⁶ a 6 směnáren – *Sliáč* (1924),²⁴⁷ *Starý Smokovec* (1924),²⁴⁸ *Štrbské Pleso* (1924),²⁴⁹ *Tatranská Lomnice* (1924),²⁵⁰ *Poprad – nádraží* (1924),²⁵¹ a *Lubochňa* (1925).²⁵² V tomtéž období bylo povýšeno 8 stávajících expozitur na regulérní filiálky. V roce 1924 byly

²³⁶) V červenci 1921 povolila správní rada zřízení expozitury a od 1. 1. 1924 ji přeměnila na filiálku.

²³⁷) Expozitura Nové Mesto nad Váhom byla založena dne 1.2.1922 z důvodu financování koncernového podniku Legiobanky Lom Hronský sv. Beňadik a nové železniční tratě. Vzhledem ke stoupající agendě byla expozitura přeměněna na filiálku od 1. 1. 1925.

²³⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1922.

²³⁹) O zřízení filiálky správní rada uvažovala již v polovině roku 1921, ale teprve 20.6.1923 bylo definitivně správní radou rozhodnuto filiálku zřídit. Hlavním důvodem byla snaha podpořit velké množství místních legionářských organizací. Ze sedmičlenného personálu byli čtyři zaměstnanci příslušníky ruských legií /delegovaní z centrály/ a do představenstva byli jmenováni tři legionáři: MUDr. Ludvík Klega, JUDr. Karel Winkler a Ladislav Havlíček.

²⁴⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1923.

²⁴¹) Pobočka Hradec Králové byla založena, podobně jako jiné, především ze strategických důvodů, aby se vyhovělo legionářským organizacím na severovýchodě Čech. Svou činnost zahájila 1. 4. 1922 jako expozitura. A od 1.1.1925 byla expozitura v Hradci Králové přeměněna na filiálku.

²⁴²) Expozitura Libeň byla založena dne 1.5.1924.

²⁴³) Expozitura Královské Vinohrady byla založena dne 16.12.1924 mimo jiné i proto, aby sem centrála mohla umístit přebytečné zaměstnance.

²⁴⁴) Její činnost začala od 15.7.1925.

²⁴⁵) František Šíp na schůzi správní rady konané dne 10.12.1924 oznámil, že MV svým výnosem ze dne 2.12.1924 vyhovělo žádosti BČL o zřízení své pobočky ve Zvoleni. Správní rada ihned poté vyslala do Zvolena Hugo Knotka, bývalého dirigenta expozitury v Piešťanech aby zajistil vhodné místnosti pro pobočku a v budoucnu se stal jejím dirigentem, in: PSR 10.12.1924. Neuplynulo ani pár měsíců a už bylo jasné, že bankovní obchody nové expozitury jsou natolik uspokojující jak z hlediska kvality tak kvantity, že správní rada přistoupila na své schůzi ze dne 2.9.1925 k její přeměně na filiálku s platností od 1.9.1925. Filiálka byla založena i kvůli tomu, že zde stavební oddělení BČL postavilo kolonii 28 rodinných domků pro tamní železničáře a županát a městská správa poskytovaly pobočce řadu informací.

²⁴⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1925.

²⁴⁷) Tamtéž, VZ za rok 1924.

²⁴⁸) Tamtéž.

²⁴⁹) Tamtéž.

²⁵⁰) Tamtéž.

²⁵¹) Tamtéž.

²⁵²) Tamtéž, VZ za rok 1925.

povýšeny expozitury *Jihlava* a *Louny* a v roce 1925 expozitury – *Duchcov*, *Hradec Králové*,²⁵³ *Nové Mesto nad Váhom*, *Piešťany*, *Poprad* a *Zvolen* na filiálky.²⁵⁴

V roce 1926 BČL založila dvě nové filiálky – *Lovosice*²⁵⁵ a z hlediska ekonomické emancipace slovenského a rusínského národa strategickou pobočku *Berehovo*,²⁵⁶ jejíž založení bylo předvojem ke státem plánované centralizaci slovenského peněžnictví. Expozituru založila Legiobanka v této vlně již jen jednu a to v *Turnově*.²⁵⁷

Následujících pět let (1927 – 1931) lze považovat, z hlediska počtu nově založených poboček Legiobanky, za období stagnace, protože byla založena pouze jedna nová filiálka a jedna expozitura na ní byla transformována. Z hlediska vnitřní stabilizace a rozmachu Legiobanky to byla však plodná léta, která banka strávila upevňováním „dobytych pozic“.

V roce 1927 Legiobanka zrušila směnárnu v *Lubochni*²⁵⁸ a teprve za dva roky na to povýšila Turnov na filiálku a zřídila roku 1930 novou filiálku v *Košicích*.²⁵⁹ Počet poboček Legiobanky až do počátku roku 1932 nedoznával podstatnějších změn.

V letech 1932 – 1933 nastala třetí fáze rozšiřování sítě poboček Legiobanky, tentokrát výhradně na Slovensko a Podkarpatskou Rus. V roce 1932 Legiobanka zahájila soustředěnou centralizační akci slovenských peněžních ústavů. Dílčí systematické kroky podnikala samozřejmě již do druhé poloviny 20. let, ale teprve nyní probíhala celá akce v mnohem širších souvislostech a v přímých intencích státního zájmu, s cílem ozdravit krizí těžce zasažené slovenské peněžnictví.

V této době založila celkem 6 nových filiálek – *Komárno*,²⁶⁰ *Užhorod*²⁶¹ a *Žilinu*²⁶² (1932) a *Michalovce*,²⁶³ *Ružomberok* a *Zlaté Moravce* (1933),²⁶⁴ převzetím afilovaných nebo

---

²⁵³) Filiálka Hradec Králové vznikla na rozdíl od většiny českých poboček převzetím filiálky jiného peněžního ústavu. V roce 1926 začalo MF redukovat počet filiálek v celé ČSR, kdy tato redukce postihla i Stavobanku. Ta se proto sama obrátila na centrálu Legiobanky se žádostí o převzetí její filiálky v Hradci Králové. Jednání byla rychlá a zhruba za 14 dní, dne 27. září 1926 obě strany podepsaly dohodu o převzetí filiálek Stavobanky v Hradci Králové a Lovosicích k 10.10.1926, kdy je BČL převezme za náhradu.

²⁵⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1925.

²⁵⁵) Pobočka byla zřízena dne 11.10.1926, na základě dohody Legiobanky se Stavobankou ze dne 27. září 1926 o převzetí jejích filiálek Hradce Králové a Lovosic k 10. říjnu 1926 za náhradu.

²⁵⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1926.

²⁵⁷) Tamtéž.

²⁵⁸) Tamtéž, VZ za rok 1927.

²⁵⁹) Správní rada BČL schválila zřízení filiálky v Košicích již v srpnu 1921, ale celých 8 let zůstalo jen u návrhu. Teprve 23.1.1929 dalo ministerstvo vnitra povolení zřídit filiálku s podmínkou, že BČL přinutí Americko - slovenskou banku zrušit svou filiálku ve Velkých Levárech a BČL zároveň do konce roku 1929 zřídí Zemplínskou ľudovou banku s afilací BČL Michalovskou eskomptní bankou.

²⁶⁰) Návrh na zřízení filiálky byl správní radou schválen už v dubnu 1928, ale samotné zřízení bylo povoleno MV dne 1.6.1932, pod podmínkou že bude zlikvidována afilace BČL Komárňanská korunová banka a afilace SVÚBKY Všeobecná úverná banka, úč. spol. v Komárně, filiálka Americko-slovenské banky ve Velkém Mederu a filiálka Novozámské ľudové banky ve Staré Dale.

²⁶¹) A ČNB v Praze, f. BČL - sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 24.8.1932, Zřízení filiálky v Užhorodě. Zřízena na základě výnosu MF ze dne 1.6.1932, č. 38630/32/15.

likvidovaných slovenských peněžních ústavů. V Čechách přitom zřídila pouze jedinou expozituru v Praze *Náměstí Republiky* (1934).²⁶⁵

Fáze čtvrtá, a za existence meziválečného svobodného Československa poslední byla vymezena lety 1934 – 1938. Její první polovina byla v podstatě pokračováním předcházejícího období, kdy se BČL zabývala výhradně stabilizací své sítě, protože založení šesti nových filiálek pro ni znamenalo dosti značné investice, které chtěla co nejdříve umoznit. Se zvýšenou péčí o efektivitu nových poboček souviselo i rozhodnutí kategoricky ukončit činnost dlouhodobě nerentabilních nebo nějakým způsobem problematických poboček. Tak byly zrušena v roce 1934 hned dvě pobočky - Libeň, Piešťany a sezónní směnárna Poprad – nádraží, a to kvůli jejich dlouhodobé ztrátovosti. Zvláště zrušení filiálky v Piešťanech bylo vedením BČL pocitováno jako fiasko, protože si od ní na počátku mnoho slibovala. Současně se stabilizací sítě poboček musela Legiobanka zvýšenou měrou pečovat také o stabilizaci afilovaných slovenských a podkarpatorských peněžních ústavů. Tato péče si vyžádala po dlouhých jednáních s příslušnými vládními a kompetentními místními kruhy zrušení jediných dvou podkarpatorských poboček Berehovo (1936) a Užhorod (1937) a to jejich sloučením s tamními filiálkami Slovenské všeobecné a úverné banky (Svúbky).²⁶⁶

Zrušení filiálky Berehovo BČL podstoupila ochotně, protože byla dlouhodobě nerentabilní, ale v případě Užhorodu musela ustoupit požadavkům nacionálně slovenských peněžních kruhů, které preferovaly místní pobočku Svúbky, protože byla čistě slovenská, byť také pod vlivem BČL. Tato skutečnost již byla předznamenáním budoucích událostí vedoucích k rozpadu První republiky a idejí na nichž byla postavena. Nacionální řevnivost propukala již i mezi českým a slovenským národem, který se cítil být omezován ve svém rozvoji svým „starším a silnějším bratrem“. Rok nato se rozeběhly obecně známé tragické politické události, mající za důsledek okleštění a posléze zánik I. republiky a jejího politického dědictví. V důsledku toho byla BČL přinucena ihned zlikvidovat čtyři pobočky: Duchcov a Lovosice (1938), ležící na území Sudet, a Komárno s Košicemi (1938), které se ocitly na území Slovenského státu.

Podobné okleštění a zánik původní formy a ideového zázemí republiky postihlo též Legiobanku jako důsledek jejich úzkého sepětí, v jehož rámci byla BČL jak ztělesněním

---

²⁶²) A ČNB v Praze, f. BČL - sign. BČL- SI/a-1, PSR ze dne 22.6.1932, Zřízení filiálky v Žilině.

²⁶³) Vznikla v roce 1933 tak, že filiálka Svúbky fúzovala tamní Zemplínskou eskomptnou a ľudovou bankou.

²⁶⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SVI/b, VZ za rok 1933.

²⁶⁵) Přestože v době krize měly všechny peněžní ústavy problémy se zřízením dalších poboček, protože ministerstvo financí odmítalo dávat povolení k jejich zřizování, obdržela BČL povolení založit na Náměstí republiky v Praze expozituru. Zahájila svou činností 1.1.1934.

²⁶⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/c-3, SŘ ze dne 5.11.1934, Berehovo.

ekonomické emancipace českého a slovenského národa, tak současně spoluvůrcem i produktem své doby. Jako taková nutně podléhala zákonitostem dobových politicko-geografických proměn státu. Přestože pak fungovala pod jiným názvem a v okleštěné podobě dále, znamenal rok 1938 faktický zánik původní banky, vzniklé díky nacionálně podbarvenému ekonomickému entuziasmu legionářských zakladatelů a akcionářů.

Rozšiřování poboček Legiobanky v konfrontaci s politicko-nacionálními a ekonomickými zájmy banky

Jak byla uvedeno výše, vliv československého entuziasmu a legionářského protektorství hrálo při zakládání nových poboček na počátku prioritní, později „jen“ důležitou úlohu. Legiobanka už své založení ideově spojovala s nacionálními a hospodářskými potřebami státu a tuto vnitřní politiku zachovávala s větší či menší intenzitou až do poloviny 30. let, kdy vlivem drtivé zkušenosti světové krize a proměny tvářnosti jak republikového, tak evropského nacionalismu, začala banka od tohoto trendu lehce ustupovat.

První dva roky po etablování BČL v ČSR (1920) se často obraceli na správní radu Legiobanky, jako proklamovaného arbitra ekonomických zájmů legionářstva, legionáři se žádostmi o zřízení poboček v místě jejich bydliště. Často si přitom stěžovali na nepřátelský postoj místních úřadů v národnostně smíšených oblastech ČSR vůči legionářům a na problematické získávání úvěrů od místních etablovaných peněžních ústavů, ovládaných „státu nepřátelskými národnostními skupinami“.²⁶⁷ Ředitelství projednalo a odpovědělo na všechny žádosti. Přestože Legiobanka přímo v zakladatelské formuli uváděla povinnost chránit a všemožně podporovat legionáře, v praxi tuto povinnost naplňovala pouze za předpokladu, že tím neohrozila zisky banky. Ředitelé banky, zejména Josef Khyn a Josef Beck, důsledně zastávali pragmatické stanovisko, že bez zisku není pomoci, a proto při zakládání nových poboček dodržovali několik zásad – nová pobočka mohla být zřízena až po amortizaci nákladů na zřízení základní sítě filiálék, musela být rentabilní a v místě nesměla mít významnou konkurenci. Vrchní ředitel František Šíp názory svých ředitelů nesdílel beze

---

²⁶⁷) Dle zákona č. 462 Sbírky zákonů a nařízení z 24. července 1919 určil, koho bude ČSR pokládat za legionáře. Měl jím být „každý dobrovolník čsl. revoluční armády, který byl do ní zařazen na základě přihlášky učiněné příslušnému orgánu nebo zástupci Čsl. národní rady v Paříži nebo některé z jejích odboček nejdéle do 28. října 1918 a to dobrovolně a v den převratu skutečně v ní službu konal.“, dále Čechoslováci „rakouského, uherského neb německého státního občanství, kteří během války vstoupili do některé ze spojeneckých a spřátelených pravidelných armád.“ Zákon mimo jiné vyhradoval pro legionáře polovinu volných míst ve státní správě a jiné veřejné službě. Ale situace byla samozřejmě jiná, jak uvedla rezoluce přijatá na legionářském sjezdu v únoru roku 1920 v hotelu Pražská husa. „Zákon o umístování legionářů se systematicky nedodržuje, v úřadech panuje stará klika a protekce, proti níž jen velmi těžko se můžeme bránit. Neumist'ují se ani ti, kdo jsou již doma, neřku-li aby se pamatovalo na ty, kdož z Ruska k nám ještě přijdou a již přicházejí.“

zbytku, osobně preferoval prioritu politického, tedy nacionálního hlediska nad ekonomickým.²⁶⁸

Na základě ochránářského a nacionálního principu byly zřízeny zejména následující filiálky – Bratislava,²⁶⁹ Brno,²⁷⁰ Duchcov,²⁷¹ Hradec Králové,²⁷² Jihlava,²⁷³ Moravská Ostrava,²⁷⁴ Olomouc,²⁷⁵ Piešťany a Plzeň. Vyjma Duchcova, šlo o politicko-administrativní, hospodářská a kulturní centra oblastí, popř. zemí; přičemž Brno, Jihlava a Olomouc tvořily politicko-kulturní centra německého osídlení. V době založení těchto tří filiálek Legiobanky, již ustaly nejžhavější nacionální spory, které propukly bezprostředně po vyhlášení svobodného Československa a vyústily dne 22. listopadu 1918 v proklamaci zákona o státu rakouského Národního shromáždění, za jehož součást byly zahrnuty i německé oblasti zemí Koruny české s centry v Brně, Jihlavě a Olomouci.²⁷⁶ Nicméně duch nacionalisticky zaměřených politických a hospodářských ambicí a deziluzí na obou stranách národního spektra zde žil dál, a proto lze založení těchto tří poboček chápat jako akt výrazně politický a nacionálně protektorský, který převážil nad ekonomickým hlediskem. Absence dlouhého váhání nad založením těchto poboček měla, vedle výše zmíněného, také příčinu ve větší ochotě zakladatele banky Františka Šípa naslouchat „volání“ po ochraně českých hospodářských zájmů. Druhým důležitým faktorem byla stále se ozývající „sibiřská zkušenost“, která byla v této době stále živá a tvořila podvědomý rámec řady rozhodnutí vedoucích představitelů BČL.

V případě Moravské Ostravy byla motivace podobná. Ostravsko bylo bezprostředně po válce zmítáno velkými nacionálně-sociálními bouřemi, které se sice do roku 1921 také uklidnily, ale přetrvávaly v latentní podobě. Z hlediska nacionálního složení obyvatel, zde

²⁶⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – S XIII – Korespondence Františka Šípa, Dopis ze dne 30.3.1923.

²⁶⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1921.

²⁷⁰) V roce 1925 činila německá menšina v Brně 23,5%, in: Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky (1918 – 1938), díl III., Praha 2003, s. 171.

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.7.1921: Pobočka Brno byla založena dne 21. 7. 1921 z podnětu celorepublikového sjezdu v Karlínském Národním domě, kde si legionáři stěžovali na špatné zacházení ze strany místních úřadů. V reakci na tuto žádost dala správní rada svolení ke zřízení filiálky jako opěrného bodu k podpoře Čechů a legionářů a vedení světilo třem ruským legionářům: Rudolfovi Utěšilovi ve funkci dirigenta a dvěma prokuristům Františku Prokopovi a Karlu Mikešovi.

²⁷¹) Duchcov byl založen 1.11. 1921 jako expozitura a od 1.1.1925 přeměněna na filiálku.

²⁷²) Pobočka Hradec Králové byla založena, podobně jako jiné, především ze strategických důvodů, aby se vyhovělo legionářským organizacím na severovýchodě Čech. Svou činnost zahájila 1. 4. 1922 jako expozitura. Od 1.1.1925 byla expozitura v Hradci Králové přeměněna na filiálku.

²⁷³) Pobočka byla založena dne 1.1.1922 přímo na výzvu místní legionářské obce a za součinnosti župních organizací, jako opěrný bod českého národa. Od 1.1.1924 přeměněna na filiálku.

²⁷⁴) Německá menšina Ostravy sídlila většinou v její moravské části a v roce 1928 činila něco přes 20% a 5% představovali Židé, in: Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky (1918 – 1938), díl III., Praha 2003.

²⁷⁵) Dne 20.7.1921 dala správní rada BČL souhlas ke zřízení pobočky, ale svou činnost začala až od 15.6.1922.

²⁷⁶) Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky (1918 – 1938), díl I., Praha 2003, s. 38.

byla výrazná převaha Němců, držících významné hospodářské a politické posty, a na druhou stranu stále rostoucí česká populace průmyslových dělníků. BČL zde samozřejmě také spekulovala s ekonomickým rozvojem oblasti, zcela klíčové pro prosperitu státu, o niž se těsně po převratu strhl lítý mezinárodní boj.

Nacionálně ochránářský motiv byl přítomen i v případě založení pobočky Duchcov. Tento okres, spolu s celým hnědouhelným revírem na severozápadě Čech, procházel od konce 19. století významnou změnou. Váhy národnostního složení oblasti se silně vychýlily na stranu Čechů a to tak, že od Chebska po Trutnovsko a Broumovsko bylo podstatně narušeno soustavné německé osídlení.²⁷⁷

Podíváme-li se na důvody založení vůbec prvních poboček, tvořících po celou dobu své existence v podstatě širší jádro banky – Brno, Bratislava a Plzeň, je zde nejsilněji ze všech případů přítomen legionářsko-protektorský aspekt, harmonicky korespondující s prosazováním nacionálně ochranné politiky banky v intencích státního zájmu. Výše uvedené momenty sehrály nejdramatičtější úlohu především při založení pobočky Bratislava, která byla založena jako úplně první. Žádosti o její zřízení přicházely na představenstvo Legiobanky od místních československy orientovaných podnikatelských kruhů ještě v době, kdy sídlila centrála banky ve Vladivostoku.²⁷⁸ Ochrana legionářů byla na místě, protože v roce 1920 byla městská samospráva ovládána příslušníky nestátotvorných národností (Němci, Maďary a Židy), kteří se k legionářům chovali pochopitelně nepřátelsky.²⁷⁹

Vedení Legiobanky, ještě silně ovlivněno vypjatými emocemi a sibiřskými zkušenostmi, založilo v Bratislavě v roce 1920 nejdříve stavební odbočku (pozdější průmyslové oddělení BČL)²⁸⁰ s úkolem vystavět legionářům a českým úředníkům byty v kolonii na Kolibě. BČL tak poskytla místním legionářům jak úvěry, tak provedení stavby. Tato stavební pobočka byla od 21. července 1921 změněna, na regulérní filiálku.²⁸¹

---

²⁷⁷) Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky (1918 – 1938), díl I., Praha 2003, s. 89 – 90. V okrese Teplice-Šanov uvádělo českou obcovací řeč v roce 1910 12,9% obyvatel, v sousedním duchcovském již 30,7% (byly to téměř dvojnásobky roku 1880!), na Mostecku to bylo 25,4% (ve srovnání s rokem 1880 téměř trojnásobek) a tyto počty se přes to, že revír už téměř nerostl, za pouhých deset let do roku 1921 posunuly na 22,7%, 38,6%, 40,6%.

²⁷⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 17.2.1926.

²⁷⁹) NA v Praze, f. MZV – Výštržkový archiv I, (dále jen VA – I), sign. 865, 14h, Slovensko hospodářství, Pobyť v Bratislavě, Národní listy, 25.9.1920.

²⁸⁰) „Důvodem k tomu byla ta okolnost, že vracející se legionářstvo nenacházelo zaměstnání, všude panovala a v Bratislavě zvláště, ohromná nouze o byty, což způsobilo, že několik jednotlivců z našeho okruhu chtělo nechat vybití svoji sibiřskou energii také na poli hospodářském v osvobozené vlasti a tak přikročeno ke stavební akci na Kolibě, při níž vystavěno několik set rodinných domků.“

²⁸¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 17.2.1926.

Nezpochybnitelná je také skutečnost, že založení pobočky Bratislava²⁸² bylo současně demonstrací národních zájmů, tentokrát na novém „nezmapovaném“ území, které nejenže skýtalo velké možnosti rozvoje, ale též vyžadovalo hlubokou hospodářskou a politickou reorganizaci. Vzhledem k tomu, že Legiobance jako jedné z velmi mála českých bank bylo povoleno zřídit na přesyceném slovenském peněžním trhu pobočku, lze to považovat za další důkaz vnímání BČL jako jednoho z arbitřů nového státu.

Bratislava, více než jiné oblasti ČSR, byla dítětem komplikovaného vzniku nového státu. Získána byla na základě rozhodnutí vítězných mocností (Versailleské smlouvy). Geograficky, administrativně a kulturně tendovala k uherským a rakouským zemím, kteréžto svazky musela nadále opustit. Měla sice třísetletou tradici korunovačního sídla uherských králů, ale postrádala vlastní výrazné národní politické, kulturní a správní tradice, které bylo v zájmu konsolidace státu nutné vybudovat. Symbolem tradic nových se stalo její přejmenování na Bratislava, oslavující éru slovanské vzájemnosti, kdy hlavním úkolem státu bylo vybudovat z města silné, politicky i hospodářsky emancipované centrum Slovenska, popř. Podkarpatské Rusi a současně z něj vybudovat významný dopravní uzel otevírající Československo balkánskému trhu („Bratislava stane se opěrným bodem pro tranzit ze západu do balkánského soustátí a Uher, bude životní tepnou našeho importu a exportu na jih.“).²⁸³

Pobočka Brno byla založena s podobně výrazným ochránářským podtextem. O jejím založení rozhodl kategoricky přímo vrchní ředitel František Šíp na základě stížností vznesených na celorepublikovém sjezdu legionářů v Karlínském Národním domě s cílem zajistit legionářské a české podnikání v nacionálně smíšené oblasti s politicky a ekonomicky silnou německou menšinou.²⁸⁴

Ze stejnými legionářsko-nacionálně protektorskými motivy byla založena ke dni 18. července 1921 pobočka Plzeň, a to na základě stížností tamních legionářských organizací, stěžujících si na „neurvalost“ místních úřadů, s cílem zřídit jí jako opěrný bod k další expanzi na nacionálně smíšená území.²⁸⁵ Situaci ohledně diskriminace legionářů v Plzni, přijel

---

²⁸²) Bratislava zažila během I. Republiky velký rozvoj a oproti roku 1921 narostla počtem obyvatel k 1930 o 43,91%.²⁸² Zároveň neměla slovenskou většinu, kdy v roce 1930 zde žilo pouze 21,5% Slováků a Čechů zde žilo podle některých údajů až 21,5%, tedy nejvíce ze všech slovenských měst. Ekonomicky a politicky silnou skupinou zde byli starousedlíci tzv. Prešpuráci, z převážné většiny Maďaři a Němci a Židé, kteří představovali v roce 1930 12% obyvatel města, in: Z. Kárník III., c.d., s. 132 – 135).

²⁸³) NA v Praze, f. MZV – VA – I, sign. 865, 14h, Rozvoj obchodního života na Slovensku, Moravsko-slezský deník 5.2.1920.

²⁸⁴) V roce 1925 činila německá menšina v Brně 23,5%, in: Kárník Zdeněk III, c.d., s.320.

²⁸⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.7.1921.

osobně řešit, úředník ministerstva zahraničních věcí Václav Girska, člověk přímo spjatý s nejvyšším managementem Legiobanky.²⁸⁶

Založení pobočky Piešťany mělo zejména reprezentativní funkci. Legionářské protektorství bylo přítomno pochopitelně také, vzhledem k poměrně značnému počtu místních legionářů, ale funkce reprezentační byla prioritnější. Tehdejší tisk totiž vyzdvihoval, kopírující přesvědčení a snahy zainteresovaných nejvyšších orgánů státní správy, Piešťany jako budoucí mezinárodně uznávané a navštěvované léčebné středisko, které se mělo stát „oknem do světa“ nového státu, zajišťující mu prestiž.²⁸⁷ A právě s tímto podtextem zde byla povolena pobočka Legiobanky, jejíž bonitní hospodaření a v neposlední řadě provázanost se státní politikou měla zajistit solidní peněžní zázemí jak místním podnikatelům, tak lázeňským hostům. Místní podnikání zajišťoval opět většinou stát svými značnými stavebními investicemi.

V souvislosti s první fází rozšiřování Legiobanky je třeba zmínit i neúspěšné pokusy o zřízení nových poboček. Jak bylo výše uvedeno, zpravidla šlo o pobočky v oblastech pro legionáře „nepřátelských“. Tento antagonismus postupem času, díky hospodářské stabilizaci a celkové společenské normalizaci utichal, ale v prvních třech letech po konci Velké války byl dost výrazný. V roce 1921 došly na správní radu BČL čtyři žádosti o zřízení poboček ve smíšených oblastech s německou většinou – *Most*,²⁸⁸ *Náchod*,²⁸⁹ *Havlíčkův Brod*,²⁹⁰ *Šumperk*,²⁹¹ kde byla BČL vyzývána k tomu, aby její pobočky vytvořily centrum a oporu českého národa a legionářů a stejná motivace podnítila jednání o zřízení pobočky v *Nitře*²⁹², v jejímž okolí žilo na 500 legionářů. V ryze českém území padl návrh pouze na zřízení pobočky v *Českých Budějovicích*.²⁹³ Ve všech výše uvedených případech byla jednání vedena do ztracena a zápisy ze správních rad neuvádějí žádné důvody, proč tomu tak bylo. Hlavní příčinu však lze nalézt v obezřetnosti vedení BČL, které zřizovalo pobočky jen tam, kde byla naděje na reálný zisk.

V letech následujících (1922 – 1925) prošlo správní radou dalších šest žádostí o zřízení poboček v *Lázních Bělohradu*,²⁹⁴ *Hořicích*,²⁹⁵ *Kutné Hoře*, *Kyjově* a *Valašském Meziříčí*.²⁹⁶ Výsledek byl stejný, ke zřízení nedošlo, protože zde nebyl pravděpodobný dobrý

²⁸⁶) A MZV, f. II. sekce 1918 – 1939, Telegram ze dne 17.5.1921, k. 496.

²⁸⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 17.2.1926, Expozitura Piešťany.

²⁸⁸) Tamtéž, PSR ze dne 19.10.1921, Návrh na zřízení expozitur.

²⁸⁹) Tamtéž.

²⁹⁰) Tamtéž, PSR ze dne 7.9.1921

²⁹¹) Tamtéž, PSR ze dne 19.10.1921, Návrh na zřízení expozitur.

²⁹²) Tamtéž, PSR ze dne 17.8.1921 Zřízení filiálky v Nitře.

²⁹³) Tamtéž, PSR ze dne 20.7.1921.

²⁹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 10.5.1922.

²⁹⁵) Tamtéž, PSR ze dne 2.7.1924, Hořice – pokus o zřízení.

²⁹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 16.12.1925.

hospodářský růst poboček a nebyla zde tak akutní potřeba ochrany legionářů. Zajímavé, s ohledem na pozdější expanzi BČL na Slovensko, byla dvě delší jednání v letech 1925 a 1926 ohledně převzetí pobočky likvidované Pivovarské banky v Trnavě a zřízení filiálek v Lučenci a Rimavské Sobotě po likvidované Lučenecké úvěrné bance.²⁹⁷ V obou případech se na BČL obrátilo samotné ministerstvo financí se žádostí o angažování se BČL při ozdravení finančního prostředí na Slovensku. V případě Trnavy bylo MF ochotno nahradit Legiobance ztráty, které by jí vznikly převzetím rizikových a ztrátových úvěrů. Ale z obou jednání sešlo bez udání důvodů. Jednání na MF probíhala zřejmě ústně bez písemného záznamu a ředitelům BČL nestálo za to negativní výsledek zaznamenat do protokolů schůzí správní rady.

Nacionální podtext byl přítomen také v dalších dvou zakladatelských vlnách při založení poboček Berehova a Košic²⁹⁸ v roce 1926, Turnova (1930) a v roce 1932 Komárna a Užhorodu,²⁹⁹ i když v případě slovenských a podkarpatoruských poboček byl poněkud zastřen prováděním centralizační akce ve slovenském peněžnictví. Nicméně vzhledem k tomu, že tato dlouhodobá akce, prováděná plně v intencích státního zájmu, měla sama o sobě nacionální podtext, protože byla přirozeným důsledkem po válce stanovené politiky nacionalizace hospodářství nového státu, je velmi těžké odlišit míru přímých nacionálně-protektorských motivů při jejich zřizování. V těchto případech byly nacionální motivy přítomny jaksi přirozeně, kdy spíše než o bojovou ochranu československého národa a jeho hospodářských pozic šlo Legiobance o to, využít státní politiky k rozšíření vlastního koncernu a sféry vlivu, jak bude podrobně rozepsáno v příslušné kapitole.

Založení dalších dvou poboček na východě republiky v roce 1926, z nichž Berehovo bylo první filiálkou založenou na území Podkarpatské Rusi, bylo důsledkem další vlny zvýšené pozornosti a aktivity vedení banky na tomto území s cílem kapitálové expanze a ve státním zájmu provázené centralizace. Nacionální motivy jsou i v tomto případě více než zjevné - město Košice bylo hned po Bratislavě druhé největší německé a maďarsko-židovské město a Berehovo bylo jedním z center podkarpatoruské ekonomiky, pochopitelně jako celá Podkarpatská Rus, ovládaným ekonomicky i početně silným maďarsko-židovským elementem. Proto hlavním cílem státu bylo posílit podnikání a ekonomický rozvoj slovenského a především značně zaostalého rusínského obyvatelstva a vymanit ho z okruží

²⁹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 29.9.1926, Zřízení Lučenec a Rimavská Sobota.

²⁹⁸) Košice byly východoslovenskou metropolí, kde přes polovinu obyvatel představovali Maďaři, in: Z. Kárník, III, c.d., s. 136.

²⁹⁹) Užhorod byl největším městem na Podkarpatské Rusi, které během dvacátých let zažilo nebyvalý rozmach co do počtu obyvatel, kdy se od roku 1921 zvýšil o 40,75% k roku 1930, in: Z. Kárník, České země v éře I. republiky, c.d., s. 136. PSR 23.11.1932, Obsazení filiálky Užhorod.

židovských lichvářů a maďarských podnikatelů. Ve všech případech ale nesmí být zapomenuto, že veškerý postup Legiobanky na východě republiky znamenal pro BČL zisk a docílení významného postavení na slovenském peněžním trhu.

Nacionální aspekt v případě založení pobočky v Komárně byl velmi výrazný, ale mnohem důležitější byla skutečnost, že zde zásadním způsobem do celé věci zasáhla nacionálně ekonomická rivalita mezi slovenskými a českými zainteresovanými kruhy. Komárno náleželo ke středně velkému typu měst s početnou maďarskou menšinou a Legiobanka na něj upřela poprvé svou pozornost již v roce 1921, tedy ještě v rámci první zakladatelské vlny, kdy mohla využít otevřených možností. Správní rada zřízení pobočky schválila již na své schůzi dne 7. září 1921, ale z blíže nespecifikovaných důvodů k založení nedošlo. Jak bylo uvedeno výše, obnovila Legiobanka v roce 1926 cílenou angažovanost ve „slovenské věci“. V té době se ocitla v likvidaci Komárňanská korunová banka a obrátila se na Legiobanku s prosbou o založení své pobočky, která by likvidaci provedla s co nejmenšími ztrátami. Nicméně proti angažovanosti BČL se na Slovensku zvedla poměrně silná novinová kampaň vedená zvláště Slovenským deníkem. Tyto skutečnosti nakonec donutily banku od tohoto záměru ustoupit.³⁰⁰ Nicméně nakonec byla pobočka založena a to v roce 1932 s pevně vymezeným, státem dirigovaným, cílem zlikvidovat místní kapitálově slabé a ztrátové peněžní ústavy.³⁰¹

Založení pobočky Užhorod bylo motivováno stejnými cíli, stanovenými „slovenskou akcí“. O jejím založení se jednalo ve správní radě BČL již několikrát: poprvé v roce 1923, kdy správní rada hodlala využít zrušení tamní pobočky Moravsko-slezské banky a založit zde pobočku. Druhý pokus se opakoval o pět let později, v roce 1928, kdy se rušila tamní filiálka Americko-slovenské banky. K faktickému zřízení došlo konečně ale až o čtyři roky později, v rámci všeobecného postupu Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi,³⁰² a jak již bylo uvedeno, byla v roce 1937 jako součást téže akce zrušena ve prospěch filiálky Svúbky.

Jak bylo naznačeno už výše, postupem času byly přímé nacionálně-protektorské motivy při rozšiřování Legiobanky stále více nahrazovány motivy nepřímými a imanentně spočívajícími ve státem postulované politice centralizace a ozdravení slovenského peněžnictví. Protože byla Legiobanka státem pověřeným vykonavatelem této politiky, začal

³⁰⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/a-1, PSR ze dne 17.11.1926.

³⁰¹) Zřízení pobočky bylo povoleno výnosem MV ze dne 1.6.1932, č. 630/32/15, který ale podmínil zřízení nové pobočky provedením likvidace filiálky Všeobecné úvěrné banky, úč. spol. v Komárně, která byla afilací Komárňanské korunové banky a Svúbky. Vedle toho však musela BČL provést likvidaci filiálky Novozámské ľudové banky ve Staré Dale a filiálky Americko-slovenské banky ve Velkém Mederu na jejímž místě měla pak BČL zřídit Všeobecný úvěrní ústav v čele s dirigentem G. Drobným, in: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/a-1, PSR ze dne 21.9.1932, Zřízení filiálky v Komárně.

³⁰²) Tamtéž, PSR ze dne 23.11.1932, Obsazení filiálky Užhorod.

tento nacionálně-ekonomicky protektorský směr při zakládání dalších poboček na východě republiky, nabývat vrchu. V rámci státem podporované centralizační akce byly založeny tyto pobočky – v roce 1932 Žilina³⁰³ a v roce následujícím Michalovce,³⁰⁴ Ružomberok a Zlaté Moravce.³⁰⁵

Na počátku roku 1933 přistoupila správní rada Legiobanky ke komplexnímu řešení centralizační akce na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Dne 25. ledna 1933 se sešla k zásadní schůzi, jejíž výsledkem byl návrh na celkovou reorganizaci afilací banky a to cestou fúze buď do BČL nebo do Svúbky. K fúzi byly navrženy pouze ústavy, v nichž získala BČL majoritu a tudíž spadaly do její pravomoci. Celkem se jednalo o 14 peněžních ústavů jejichž konkrétní jména budou podrobně uvedena v příslušné kapitole. Pro rozvoj sítě poboček Legiobanky jsou nyní důležitá jména čtyř z nich – *Ružomberocká všeobecná banka, Ružomberok; Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce; Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce a Žilinská obchodná banka, Žilina*. Z jejich dokonané fúze s BČL vznikly čtyři výše uvedené pobočky. Počet ústavů navržených ke sloučení byl původně vyšší a po dokončení plánované akce měly být zřízeny ještě další čtyři slovenské pobočky – Dunajská Streda, Levice, Prievidza a Trnava.³⁰⁶ K jejich založení nakonec nedošlo, protože celá centralizační akce se vyznačovala neustále se měnícími koncepcemi v závislosti na složitosti a šíři probíhajících jednáních na nejrůznějších úrovních zainteresovaných stran a v neposlední řadě také v závislosti na ohlasu veřejného mínění. Všem těmto proměnlivým a předem těžko odhadnutelným faktorům se musela Legiobanka přizpůsobit. V dochovaných pramenech často dochází k tomu, že pokud propracovaný návrh nebo jeho část nedošel z jakýchkoliv důvodů naplnění, na schůzích ředitelství se k tomu již nevyskytuje třeba ani zdůvodnění, tak jako je tomu v tomto případě.

Nyní zbývá vyjmenovat pobočky, jejichž založení bylo motivováno čistě ekonomickými důvody. Náležely k nim dvě filiálky v Čechách – Kolín a Louny, dvě filiálky na Slovensku – Nové Mesto nad Váhom a Poprad, všechny byly založené v rámci první a druhé zakladatelské vlny. Jak vyplývá již z výše uvedeného textu, je jich menšina. Mezi těmito filiálkami výjimečně postavení zastávala pobočka Poprad, která byla již v roce 1924, po překonání první poválečné krize, posílena zřízením 6 směnárén ve svém okolí – směnárny Sliač, Smokovec, Štrbské Pleso, Tatranská Lomnice, Poprad – nádraží a Lubochňa. Založení pobočky Poprad vycházelo z přesvědčení, že město bude přeměněno na mezinárodně

³⁰³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a -1, PSR ze dne 22.6.1932, Zřízení filiálky v Žilině.

³⁰⁴) Vznikla v roce 1933 tak, že filiálka Svúbky fúzovala tamní Zemplínskou eskomptnou a ľudovou bankou.

³⁰⁵) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1932.

³⁰⁶) Tamtéž, sign. BČL– SI/a -1, PSR ze dne 25.1.1933.

navštěvované léčebné a turistické centrum, kde pobočka bude profitovat právě ze zahraniční klientely. Expozitura Nové Mesto nad Váhom, později přeměněna na filiálku, byla zřízena především kvůli financování koncernového podniku Legiobanky – Lom Hronský sv. Beňadik a nové železniční tratě.³⁰⁷ V rámci druhé zakladatelské vlny byly založeny též čtyři expozitury – Královské Vinohrady, Libeň, Nusle a Žižkov. Jejich založení nebylo sice správní radou nějak zvlášť komentováno, ale předpokládalo se především podchycení drobných vkladů v těchto částech Prahy. O úspěšnosti těchto expozitur svědčí to, že fungovaly až do roku 1938 a jejich řady byly v roce 1934 rozšířeny o expozituru na Náměstí republiky.

Náznaky odklonu od obchodní orientace na českou a slovenskou klientelu

Současně s ekonomicko-nacionální expanzí na Slovensko a vlivem těžké hospodářské krize začala BČL revidovat svůj postoj k německému a maďarskému etniku. Protože banka od počátku vystupovala jako protektorka ekonomických zájmů legionářů a obou „státotvorných národů“ (Čechů a Slováků), byla ze své podstaty vymezena proti bývalým vládnoucím národům (Němcům a Maďarům). Do jaké míry a jakým způsobem to určovaly politické a hospodářské okolnosti a v neposlední řadě vůle představitelů BČL. Vzhledem k tomu, že hlavní kvalitou vedení BČL byla pružnost, existoval zde tedy již od počátku prostor pro „spolupráci“. Tato tendence byla jedním ze základních stavebních kamenů Legiobanky. Nebýt pružnosti, na Sibiři by banka stěží přežila a když se přestěhovala do ČSR, ocitla se, do určité míry, v podobně komplikovaných národnostních a politických poměrech. BČL se náznakově, již v druhé polovině 20. let v Čechách snažila proniknout do „německé zóny“, ale teprve krize, změna celkového společensko-politického ovzduší, časový odstup od vypjatých nacionálních stanovisek poválečných let a v neposlední řadě také změna v nejvyšším vedení Legiobanky byly příčinou nastolení lehké změny kurzu.

Tento trend nebyl nikdy stanoven oficiálně a nikdy se neprojednával ve správní radě BČL, jednalo se o řadu slovních projevů vrchního ředitele Josefa Khyna při poradách ředitelství, kterými reagoval na situační zprávy dirigentů jednotlivých poboček. Vedle, pro něho klasických ostrých připomínek na adresu jednotlivých dirigentů prosvítalo jako červená nit všemi projevy nabádání k získání důvěry německé klientely v historických zemích a maďarské na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Pikantní na celé situaci bylo, že Khyn na jedné straně obviňoval zvláště dirigenty slovenských poboček z neschopnosti samostatně a pružně reagovat na změny politicko-ekonomické situace, která si podle jeho mínění

³⁰⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a -1, PSR ze dne 17.2.1926.

vyžadovala změnu postupů a taktiky; a na straně druhé jim pak zcela oportunisticky neváhal vyčíst právě tuto iniciativní snahu získat německo-maďarskou klientelu.

Trend byl sice nastolen, ale přišel v době, kdy se bohužel kyvadlo nacionálních a politických vášní, podpořené ekonomickým propadem počátku 30. let, začalo neúprosně vychylovat směrem k dalšímu ostrému antagonismu. Khyn si toho byl vědom, jak uvádí jeho výrok: „Jest třeba napravit co se ještě napravit dá, vyvinouti největší úsilí, aby byla získána také klientela německá, která nabývá čím dále tím více důvěry k nám. Není třeba býti ostýchavým ale jakýkoliv šovinismus by byl neodčinitelnou chybou. Dá se vždy upozorniti na to, že německé firmy mají také českou klientelu a jest proto jakousi jejich mravní povinností spolupracovati s bankou českou.“³⁰⁸

Ale fakticky k nějaké zásadní změně v zastoupení německé nebo maďarské klientely nenastalo. Pouze u slovenských poboček bylo možné najít klientelu německé a maďarské národnosti, ale její podíl byl zřejmě poměrně malý a vzhledem k nedostatku pravidelných a přesných údajů nelze jejich poměr objektivně určit. Tyto údaje se sporadicky vyskytují až v protokolech ředitelství ze 30. let v souvislosti s hospodařením afilovaných ústavů v tzv. situačních zprávách ze Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Zcela specifická situace nastala až ve čtvrté fázi rozšiřování BČL, kdy nacionální aspekty začaly nabývat mnohem ostřejších kontur a spádu, až nakonec vyústily do celosvětového válečného konfliktu. Zostřování mezinárodní situace a jejího dopadu na vnitřní stabilitu Československa bylo všeobecně pocíťováno již v první polovině 30. let, zejména od nástupu Adolfa Hitlera do funkce říšského kancléře. Neklid v německých oblastech, umocněný jejich těžkou hospodářskou situací, vzrůstal a vláda byla postavena před nutnost jej řešit. Jedním ze zjevných důkazů o provázanosti BČL s nejvyššími složkami státní správy byla výzva „kompetentních míst“, aby BČL vypracovala v roce 1935 nacionalizační program „ohrožených území“.³⁰⁹ Tento plán byl podrobně rozebírán na schůzi ředitelství BČL v prosinci 1935.

Nejožehavější problém spočíval v obrovské míře zadlužení průmyslu a zemědělství v pohraničních oblastech. Odborné kruhy předpokládaly, že velká nezaměstnanost a destrukce velkého kapitálu bude ještě několik let pokračovat a přivedí hluboké strukturální změny směřující k tvorbě malých podniků s nižší režii. Blíže nespecifikovaná část ředitelství BČL se pod vlivem těchto předpokladů přiklonila ke změně dosavadní úvěrové politiky banky ve

³⁰⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/a-1, PSR ze dne 14.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Lounech za dobu její činnosti od 1.8.1922 – 30.11.1934.

³⁰⁹) Tamtéž, sign. BČL- SI/c-3, SŘ ze dne 4. 12. 1935, Nacionalizace severu Čech.

prospěch malých podnikatelů, živnostníků, obchodníků a zemědělců, při strategii „Svůj k svému“, tento postup navrhovala jako závazný pro ostatní bankovní ústavy. Vzhledem k tomu, že v pohraničí řada německých peněžních ústavů poskytovala tzv. věčné půjčky, sloužící k oddlužení německých zemědělců, navrhla zřídit zvláštní státní bankovní dům (zřejmě s podtextem, že by to mohla být přímo BČL sama), který by sloužil k sanaci zadluženého průmyslu a jeho následnému vykupování do českých rukou.³¹⁰

BČL současně předpokládala, že celá akce bude rozdělena na několik bankovních českých institucí, kde se měly jejich pobočky na „německých“ územích stát centry kolonizační a vykupovací akce. („Věc je velmi lákavá, o níž je třeba velmi pečlivě uvažovati. Provedení její znamenalo by sblížení se sférou státní, kterážto snaha objevuje se dnes ve všech téměř západoevropských zemích.“)³¹¹

BČL ale za úhelný kámen celého problému považovala míru účasti státu, který by musel celou akci zaštitovat nejen svou vůlí, ale především penězi („... poválečná léta jasně ukazují, že nacionalizace pohraničí není možná jen jako libovolný zásah českých obchodních bank v mezích soukromých prostředků. A dosud zde panoval naprostý státní nezájem.“), a současně o celé akci silně pochybovala, protože se neslučovala s běžnou politikou bank, tedy snahou o co největší rentabilitu. Vnitřní rozpolcenost banky mezi deklarovaným protektorstvím československého elementu a touhou po zisku, patrná již v dřívějších letech, zde opět vyvstala a v mnohem problematičtějších souvislostech nutících zaujmout jasné stanovisko.³¹²

BČL navrhla jako výchozí bod následující řešení. Státní dotace měly být přidělovány v ročních skadencích a banka je měla účtovat ve svých pasivech jako bezúročný, státem vypověditelný vklad. Vklad by banka účtovala a spravovala zvlášť a ručila by za účelné použití vkladu. Střediskem nacionalizační akce by se stala BČL a výkonná moc nad celou akcí by spočívala v rukou vrchního ředitele Khyna. V centrále BČL mělo být zřízeno zvláštní, „navenek zcela nenápadné“, pododdělení určené k provádění této akce. Operačními jednotkami se měly stát ústavy lidového peněžnictví, kterým by poskytovaly úvěry filiálky BČL. Legiobanka byla totiž přesvědčena, že situaci byly schopny zvládnout pouze tyto ústavy, protože byly schopny etablovat se na místech pro normálně fungující bankovní dům nemyslitelných. („Každý takový lidový peněžní ústav provozoval by vnějšně obchody v mezích svých stanov, avšak vnitřně záměrně podle direktiv filiálky, resp. centrály banky.

³¹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 4. 12. 1935, Nacionalizace severu Čech.

³¹¹) Tamtéž.

³¹²) Tamtéž.

Věnoval by plnou pozornost podrobnému zjišťování a seznání hospodářského složení kraje ...Jeho stěžejním posláním by bylo finanční posilování českého průmyslového živlu odůvodněnými provozními úvěry, vykupováním vhodných objektů z rukou německých a propůjčováním neb odprodáváním jejich českým zdatným lidem. Vše dalo by se nenápadně v mezích poskytovaných dotací. ...a novou investiční podporou nových podnikatelů vyklíčí, zpod zetlelého starého průmyslu nový drobný průmysl, který zdravým kapitálovým rozložením a dokonalejší organizací bude ukazovatelem nové lepší hospodářské éry. Plánovitou investiční osazovací a umísťovací akcí bude nejen vyrovnán nedostatečný poměr českého průmyslu k německému, nýbrž český průmysl, vybudovaný na novodobých zásadách, vzpružen novou energií a vřazen do pevného systému plánovité organizace, stane se bezpečným hospodářským nástrojem pro naše snahy vnitřní i zahraniční politiky.“³¹³

Prokurista Skokan, tvůrce projektu, předpokládal následující etapy, skrze něž by nacionalizace probíhala: *I. etapa – studijně-informativní*, kdy by se poskytovaly jen drobné půjčky, *II. etapa – organizované poskytování drobných úvěrů* živnostníkům a drobným výrobcům, *III. etapa – organizované výkupy na dražbách* a *IV. etapa – kolonizace*.

Německé pohraniční území bylo pokryto sedmi stávajícími pobočkami Legiobanky (Duchcov, Hradec Králové, Jihlava, Lovosice, Olomouc, Plzeň, Turnov) a předpokládalo se založení nové v Českých Budějovicích. Tam, kde by nebyly české ústavy lidového peněžnictví, nebo by byly fatálně slabé, BČL zamýšlela založit cca 6 – 7 nových. V první fázi předpokládala státní investici ve výši 250 – 300 mil. Kč, kdy by se po provedení všech etap dosáhlo 50% vyrovnání s vklady německými.³¹⁴

S návrhem ale nesouhlasili tři ředitelé – Josef Doležal, Josef Vojtěchovský a František Sekava. Ředitel Sekava byl nejostřejší a vyslovil absolutní nesouhlas s navrhovanou akcí, protože „úkolem obchodní banky není čechizace“ a BČL si měla najít cestu k Němcům získáním německých podniků do svého koncernu. Doležal jeho názor podpořil svým přesvědčením, že BČL se má snažit proniknout do správních rad německých bank a Vojtěchovský zcela pochyboval o nějaké budoucí rozhodující převaze drobného podnikání, naopak sílu a budoucnost viděl ve středním podnikání, kam už BČL stejně byla orientována. Jeho názor byl také jeden z nejvíce pragmatický a prost všech nacionálních aspektů: „je jedno, jak jsou vklady rozvrstveny, ale hlavně že pracují. Také není rozhodující, kdo exportuje hlavně když dojdou úhrady.“³¹⁵ Skokan na závěr také navrhl vyvlastnění lázeňských podniků,

³¹³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 4. 12. 1935, Nacionalizace severu Čech.

³¹⁴) Tamtéž.

³¹⁵) Tamtéž.

kteře byly jedním z největších zdrojů příjmů v pohraničí a také byly „nejméně loajální“. Tento plán sice nebyl uveden nikdy v život, ale rozkryl vnitřní názorové rozvrstvení ředitelství banky a také určitou rozpolcenost v orientaci BČL, kterou se jí ale stále dařilo harmonicky vyvažovat. Nakonec ale zůstalo u pouhé teorie a ani v protokolech správní rady, ani ředitelství se neobjevila jakákoli další zmínka o této záležitosti.

Analýza procesu rozšiřování působnosti Legiobanky prostřednictvím poboček by nebyla úplná, kdyby nebyly zmíněny sporadické pokusy BČL založit pobočky v zahraničí.

Pokusy o založení poboček BČL v zahraničí

Samotné založení BČL na Sibiři ještě před ukončením války a stabilizací poměrů, které by kdokoli jiný považoval za základní podmínku své podnikatelské angažovanosti, je jedním z důkazů prvotního záměru banky obchodně expandovat mimo republiku, zvláště na Rusko a Dálný Východ. Obchod s touto oblastí probíhal prostřednictvím Centromise, obchodní společnosti k tomuto účelu zřícené. Bohužel mezinárodní politické události let 1919 – 1920 nakonec donutily BČL tyto ekonomicky značně problematické aktivity uzavřít, stáhnout se zpět, a to jak v přeneseném slova smyslu, tak fakticky a čekat na uklidnění poměrů.

Po přemístění Legiobanky natrvalo do Prahy čelila především nutnosti najít svůj raison d'être a to jak ekonomicky, tak topograficky. Na rozdíl od určité váhavé krystalizace pevné struktury klientů Legiobanky, kterou lze pozorovat v letech 1921 – 1925, dělo se zakládání poboček od počátku se zcela jasným záměrem skloubit nacionálně a legionářsko-ochranářský aspekt s co největším ziskem. První roky 20. let napřela tedy hlavní pozornost k rozšíření svých poboček, stabilizaci svého hospodaření, a to vše prioritně v rámci republiky. Obecně se dá říci, že BČL preferovala průnik do zahraničí prostřednictvím různých variant bankovních obchodů a spíše prostřednictvím obchodních aktivit svých koncernových podniků než prostřednictvím zakládání poboček v zahraničí. V zápisech ze schůzí správních rad a ředitelství nenalezneme až na dvě výjimky, prakticky žádnou dlouhodobou snahu proniknout ven za hranice ČSR.

První úvaha je datována v dubnu 1923, kdy v souvislosti s bankrotem banky Bohemie začala BČL uvažovat o expanzi do zahraničí formou afilované zahraniční banky, která by převzala pařížskou a newyorskou pobočku této zkrachovalé banky. Sondážemi ve Francii byl

pověřen Jan Čeček a BČL hodlala zřídit pro bankovní styk s Francií Franco-československou akciovou pojišťovnu.³¹⁶ Ale nakonec zůstalo jen u nerealizovaného návrhu.

Druhý pokus byl datován rokem 1934 a byl reakcí na stále se zvyšující počet sionismem ovlivněných židovských vystěhovalců do Palestiny. Tehdy oslovil místoředitele J. Vojtěchovského bývalý ředitel firmy Stadion v Rakovníku pan Heller se snahou jej přesvědčit, aby BČL založila v Palestině svou pobočku. BČL přicházela v úvahu z několika důvodů. Příмым ekonomickým důvodem bylo poměrně časté úvěrování družstev, která hrála v sionistickém osidlování Palestiny důležitou ne-li přímo stěžejní roli, a také její účast, prostřednictvím jejího koncernového podniku Česká kolonizační společnost, spol. s r.o. v Praze, na vystěhovalecké politice státu.

Ale dalším, hlouběji položeným důvodem bylo faktické spojení Legiobanky s politikou Hradu, které neustále probleskovalo všemi jejími aktivitami. Oslovení Františka Šípa k založení pobočky v Palestině je dalším momentem, kdy toto imanentní spojení s hradní politikou nabylo vnější tváře a pochopitelně k Legiobance „přirozeně“ přitahovalo osoby či organizace korespondujícími se zájmy Hradu.

Malá vsuvka ozřejmující eminentní a nadstandardní zájmy Hradu, konkrétně prezidenta Masaryka, o sionistické hnutí pomůže vykreslit celkový obraz stabilních vazeb tohoto peněžního ústavu na Hrad. Sionistické hnutí, vycházející z I. sionistického kongresu v Basileji v roce 1897, si postupem let získávalo stále více stoupců, i když zpočátku především na východě Evropy, kde izolace židovského etnika a fanatický antisemitismus křesťanů připravil pro ideje sionismu živnou půdu. Postupem let, také v souvislosti se vzestupem politických hnutí, opírajících se o ideje jako radikalismus, socialismus, nacionální emancipace, ateismus apod. se sionismus, obsahující všechny tyto aspekty, začal usidlovat i českých zemích. Odvážný postoj Tomáše Garrigue Masaryka během tzv. Hilsneriády je dobře znám a není třeba jej dále rozvádět. Stručně lze jen shrnout, že Masaryk sám uznával Židy za homogenní národ a v sionismu spatřoval mravní obrození židovství, byť byl zpočátku skeptický k návratu do Palestiny. Během I. světové války se v USA stýkal s řadou významných předáků světového sionistického hnutí a své vřelé vztahy se sionisty si uchoval i jako prezident. O výjimečném postavení ČSR v tomto procesu svědčí i fakt, že se zde konaly tři sionistické kongresy. V roce 1926 zřídilo ČSR v mandátní Palestině svůj generální konzulát a sám T. G. Masaryk Palestinu rok poté navštívil³¹⁷ Jako vyjádření díky za

³¹⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– S-XIII – 1, Korespondence Františka Šípa, Dopis ze dne 24.4.1923 a dopis ze dne 3.5.1923

³¹⁷) Yegar Moshe, Československo, sionismus, Izrael, Victoria publishing, east publishing, 1997, s. 41.

celoživotní podporu T.G.M. sionistickému hnutí byl po něm v roce 1940 pojmenován i jeden kibuc - Kfar Masaryk.³¹⁸

Podobně jako Masaryk sionismus podporoval i Beneš. Například v roce 1937 se s Benešem několikrát setkal významný představitel Světové sionistické organizace Nachum Goldmann, aby získal jeho podporu pro lobbing u rumunské vlády ve věci sionismu ve Společnosti národů v Ženevě. Tento příslib nejenže obdržel, ale také vřelá ujištění ze strany Beneše, „že byl vždy opravdovým přítelem židovského národa a sionismu a je připraven poskytnout pomoc.“³¹⁹ O vzájemných důvěrných stycích by se toho pochopitelně dalo napsat ještě více, ale pro ilustraci postačí výše uvedené, aby byla zjevná angažovanost dvou nejvyšších představitelů státu v této otázce. Nemůžeme pochopitelně dokázat, jestli byla v tomto případě Legiobanka oslovena na základě přímého doporučení ze strany prezidenta nebo ministra zahraničí a ani to vlastně není třeba. Již skutečnost, že BČL byla sionistickými předáky oslovena dokládá, že byla vnímána jako instituce spojená se zájmy Hradu. V souvislosti s tím je zajímavé, že zápis o schůzi ředitelství ze dne 5. listopadu 1935 se zmiňuje o tom, že BČL během 20. let několikrát zvažovala založení pobočky v Palestině.

Nicméně k založení pobočky v Palestině nikdy nedošlo, protože ředitelství vyslovilo hlubokou a oprávněnou nedůvěru v to, že by se BČL podařilo prorazit v zahraničí proti filiálkám „Big Five“. V Palestině to navíc nepřicházelo v úvahu pro drtivou převahu anglického a francouzského bankovního kapitálu.³²⁰

Proměna sítě poboček Legiobanky v závislosti na politických událostech roku 1938

Vedení Legiobanky se stupňující se úzkostí sledovalo tíživý vývoj jak vnitropolitické tak mezinárodní situace minimálně od jara 1938. Nicméně k praktickým opatřením, reflektujícím možnost odtržení částí území republiky přistoupila teprve na konci srpna téhož roku. V té době vnitropolitická situace dozrála k dalšímu vypjatému okamžiku v životě I. republiky. Tehdy předložil Edward Beneš vedení SdP a britskému velvyslanci v ČR lordu Runcimanovi návrh nového národnostního řešení, tzv. „třetí plán“, který byl vyústěním náročných rozhovorů mezi představiteli sudetoněmecké strany a Edwardem Benešem ve dnech 25. srpna – 29. srpna 1938, a který sliboval řadu ústupků ve prospěch německého etnika.³²¹ Tento návrh však vůdce SdP, Konrád Henlein, na přímý rozkaz Berlína odmítl,

³¹⁸) Tamtéž, s. 44.

³¹⁹) Tamtéž, s. 45.

³²⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/c-3, SŘ ze dne 5.11.1934, Založení filiálky v Palestině.

³²¹) Podle tohoto plánu mělo být například během příštích 10 let přijímáno do veřejných služeb více Němců, tak aby bylo dosaženo proporční rovnováhy mezi zastoupením jednotlivých národností. Na území s německou

protože by jeho přijetí komplikovalo chystaný vojenský zásah vůči Československu. Toto odmítnutí odstartovalo další kolo komplikovaných a emočně vypjatých jednání na nejrůznějších úrovních, která nakonec vyústila v Mnichovskou dohodu v noci z 28. září do 29. září, jíž byla definitivně rozbita forma i ideový obsah I. republiky. Souběžně s intenzivně probíhajícími jednáními jak na vnitropolitické scéně, tak na mezinárodní úrovni, na pozadí všeobecné mobilizace čsl. branné moci probíhala stejně intenzivní jednání ve vedení BČL. Ředitelství banky teprve nyní urychleně řešilo praktické otázky vyplývající z hrozícího násilného zaboru pohraničního území. O kvalitně fungujícím vnitřním chodu banky svědčí fakt, že ředitelství mělo ihned k dispozici veškerý materiál, podávající přehled o sumě vkladů ohrožených poboček, kolik vkladů a v jaké hodnotě má domicil mimo ohrožená území, výše úvěrových závazků apod. Plán záchrany peněžních prostředků poboček na ohrožené území vypracoval pragmatický ředitel J. Beck a schopný prokurista Skokan. Za ohrožené pobočky byly v první fázi stanoveny – *Bratislava, Komárno, Duchcov, Hradec Králové, Lovosice a Ostrava*.³²² O pár dní později byl jejich počet rozšířen o *Louny, Plzeň, Turnov, Záložnu čsl. legionářů v Českých Budějovicích* a také samotnou centrálu.³²³ Eskontní oddělení ve spolupráci s úvěrním a za součinnosti ředitelství BČL stanovilo postup zabezpečení peněžních hodnot uložených ve filiálkách a výši úvěrových závazností ohrožených poboček.³²⁴ V souvislosti s přípravami na ozbrojený konflikt je zajímavý, i když nakonec neuskutečněný příkaz ředitelství ze dne 5. září 1938, kterým přikazuje likvidaci archivů poboček za léta 1922 až 1936 s tím, že bude ponechán pouze archiv Vojenské spořitelny a emisního oddělení. Ponechání archivu předchůdkyně Legiobanky můžeme vysvětlit jediné nostalgickými důvody ve chvíli, kdy BČL, stojíc téměř na troskách republiky, jejíž vnější i ideovou podobu pomáhala tvořit, tak chtěla uchovat tyto písemnosti jako připomenutí heroického odhodlání legionářů vybudovat nový svobodný stát. Vzhledem k tomu, že měly být uchovány ještě písemnosti emisního oddělení, obsahujícího seznamy akcionářů a výši jejich akciových držeb, můžeme předpokládat, že BČL očekávala válečný konflikt, který hodlala přestát s mobilně

---

většinou mělo být na 50% úředníků Němců a to ve všech kategoriích. Německým krajům, těžce postižených krizí bude poskytnuta půjčka ve výši 500 000 000 Kč. Přislíbena byla změna jazykového zákona a ustavení komise k provedení úprav samosprávy ve smyslu župního zřízení a řada dalších úprav k této změně potřebných, In: Kárník Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918 – 1938)*, c.d., s. 555.

³²²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 29.8.1938, Zajištění hodnot banky i hodnot do úschovy svěřených a opatření náhradních sil pro případ mobilizace.

³²³) Tamtéž, SŘ ze dne 3.10.1938, Úvěrové engagement filiálek historických, spadajících do ohroženého území.

³²⁴) Úvěrové engagement: Duchcov – 4 271 000 Kč, Louny – 4 616 000 Kč, Lovosice – 6 015 000 Kč, Ostrava – 208 000 Kč, Plzeň - 172 000 Kč, Turnov – 272 000 Kč, Záložna čsl. legionářů – 240 000 Kč.

přesunutelným minimem písemností s cílem poskytnout i nadále svým akcionářům podíl na zisku.³²⁵

Situace však neúprosně směřovala k zániku I. republiky, k čemuž byl dán mezinárodní souhlas podepsáním Mnichovské dohody v noci z 29. září na 30. září 1938 zástupci Anglie, Francie, Německa a Itálie. Během těchto těžkých dnů, kdy se hroutilo vše, na čem republika stála, vystoupily s územními požadavky i Polsko a Maďarsko. Jejich územní nároky byly splněny 2. listopadu 1938 jednáními ve vídeňském Belvederu vůči Maďarsku, které byly „doplněny“ vojenským zábohem Petržalky a Devína. Ve dnech 23. a 30. listopadu 1938 byly podepsány hraniční smlouvy s Polskem, kterému byla postoupena Těšínsko, Frýdecko, Jablůnkov, části Oravy, Spiše, Kysúc a Šariše.³²⁶ V důsledku čehož BČL ihned ztratila pobočky Košice a Komárno.

Během podzimních měsíců roku 1938 docházelo k hektickému sepisování ohrožených úvěrů, směnek a veškerých peněžních hodnot. Ve svém hlášení Svazu bank ze dne 31. října 1938 nahlásila BČL směnečného materiálu na obsazeném území za 4 576 009 Kč, závazků vůči Polsku za 932 798 Kč, pohledávek vůči Polsku za 522 099 Kč a pobočky na území obsazeném Německem, Duchcov a Lovosice vykázaly celkem aktiv 2 200 000 Kč a pasiv 5 500 000 Kč.³²⁷

Ve schůzi správní rady konané, dne 2. listopadu 1938, kdy byly rekapitulovány důsledky odtržení na hospodaření banky pod vlivem ztrát výše uvedených poboček, se však uvádělo, že vedení banky nečekalo trpně, jak se situace vyvine a již v létě 1938 převedlo valnou část českých vkladů na knížky obou poboček do centrály, v případě Duchcova to bylo cca 6 300 000 Kč a u Lovosic 8 750 000 Kč.³²⁸ A oproti výše uvedeným hodnotám BČL uvedla, že v pobočkách zanechala cca 3 500 000 Kč aktiv (Duchcov – 2 800 000 Kč, Lovosice – 700 000 Kč). O pět dní později byla dodána další čísla: pasivních pohledávek vůči Polsku na 502 000 Kč, aktivních pohledávek vůči Německu na 898 000 Kč, závazky Záložny v Českých Budějovicích, Záložny na Florenci a Podkarpatské banky na 1 297 000 Kč a závazky centrály BČL vůči Německu na 2 221 000 Kč, z čehož 1 282 000 Kč bylo kryto tuzemskými jistotami a pohledávky filiálek Komárna a Košic vůči BČL činily na 2 312 000 Kč.³²⁹ O vypjaté situaci doprovázející evakuaci poboček vypovídá nejlépe hlášení ředitele košické pobočky Stanislava Pejřila: „Když mě pustila jedna banda /automobil

³²⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 5. 9. 1938, Zrušení archivů.

³²⁶) Tamtéž.

³²⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 31.10.1938, Oběžníky Svazu čl. Bank.

³²⁸) Tamtéž, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 2. 11. 1938, Situační zpráva politická.

³²⁹) Tamtéž, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 7.11.1938, Příloha – zpráva o aktivech a pasivech poboček a afilací Legiobanky.

s cennostmi a písemnostmi poboček/, mohla mě zastavit druhá a mohlo by to špatně dopadnout, kdyby nebylo po ruce vojsko a četnictvo... Kromě toho ani na vojsko, pokud to nejsou skutečně naši lidé, není spolehnutí. Maďaři a Němci jsou nyní propouštěni, většinou jdou pěšky do obsazeného území, jsou skoro všichni opilí a chovají se jako zvěř tam, kde jsou sami. Všechno kolem velmi napomíná ruskou revoluci.“³³⁰

Následující hlášení svědčí o chování úředníků Legiobanky: „Naši zaměstnanci, které jsem vzal sebou, pracovali a starali se skutečně nad síly a nechali i své osobní zájmy plavat, dokud jsme to neměli s bankou v pořádku. Ostatní zaměstnanci, kteří tam zůstali, byli téměř bezhlaví a žádné práce schopní. Jen podřadné věci mohli vyřizovat.“³³¹

Z výše uvedeného vyplývá, že se situace v kritických podzimních měsících roku 1938 měnila téměř ze dne na den a úředníci banky se museli za pochodu urychleně snažit stanovit přibližnou výši peněžních hodnot. Na podzim roku 1938 se také „vyřešila“ záležitost Slovenska a Podkarpatské Rusi. Zástupci slovenských stran pod vedení HSLS předložili vládě požadavek na vyhlášení slovenské autonomie, která měla být vyhlášena ústavním zákonem nejpozději do 28. října. Do té doby již byla ustavena slovenská (7. října 1938 v čele s J. Tiszem) a podkarpatoruská vláda (11. října 1938 v čele s A. Bródyem). Legiobanka tak stála před možností dalších ztrát, kterým se sice snažila zabránit iniciativními sondážními rozhovory se slovenskými a německými zainteresovanými kruhy, ale jak ukázal další vývoj banky v rámci nových politicko-geografických změn ústících do zdrcujícího válečného konfliktu, neúspěšně. Mapování dalšího vývoje Legiobanky a její snahy o přežití však je mimo vymezený rámec této práce. Obecně řečeno, tyto načrtnuté události a jejich důsledky znamenaly konec Banky československých legií, tak jak byla koncipována roku 1919, a tento rozpad její formy a obsahu se stal počátkem existence nové banky, byť pod jiným názvem, jiné vnitřní i vnější podoby, opět úzce závislé na limitech státního zřízení (II. Republikou a Protektorátem Čechy a Morava).

---

³³⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVIII-24, Právní oddělení, sign. LB-IV-206, Situační zpráva pobočky Legiobanky Košice ze dne 9. 11. 1938.

³³¹) Tamtéž.

Správní a dozorčí orgány poboček – jejich pravomoci, aktivity a personální obsazení

Dle paragrafu 62 stanov Legiobanky z roku 1921 byla správní rada BČL povinna jmenovat při každé filiálce představenstvo, stanovit míru a dobu jeho působnosti a současně jmenovat dozorčí radu se stejnými právy a povinnostmi, jaké měla dozorčí rada centrály. Členy představenstev a dozorčích rad museli být dle stanov výhradně legionáři - akcionáři.³³² Správní rada centrály jmenovala ke každému představenstvu ředitele s právem signovat pobočku. Členové představenstva byli povinni každého roku volit ze svého středu předsedu, přičemž odstupující předseda mohl být opět volen.³³³

Dozorčí rady filiálek se skládaly nejméně ze dvou členů a nejvýše ze čtyř a byly pověřeny správní radou centrály vykonávat revizní funkci dle předpisů uvedených ve stanovách a řádech pro dozorčí radu centrály a podobným způsobem se měly účastnit schůzí představenstva. Musely být také ve stálém styku s dozorčí radou centrály a pracovat s ní v souladu.³³⁴

Podle jednacího řádu Legiobanky byl současně vyloučen ze členství v dozorčí radě centrály adept, jehož firma nevyplácela zaměstnancům platy, nacházela se v konkurzu, popř. bankrotu. Dále nesměl být odsouzen za podvod nebo jakýkoliv čin „*pocházející ze ziskosti*“ a musel disponovat aktivním a pasivním volebním právem do veřejných korporací zastupitelských. Ze členství v dozorčí radě centrály byli vyloučeni všichni zaměstnanci BČL a členové správních orgánů banky, jejich manželé a příbuzní v první linii. Pokud u stávajícího člena dozorčí rady nastaly okolnosti vylučující jeho členství, byl povinen to neprodleně nahlásit.³³⁵

V případě členství v dozorčích radách poboček byla v jednacím řádu stanovena pouze podmínka odborné způsobilosti. Fakticky ovšem byla tato otázka subtilnější, protože BČL vyžadovala u členů správních a dozorčích orgánů svých poboček také určitou míru „známosti“ kandidáta v regionu pobočky. V historických zemích, díky dlouhé tradici vzdělávání a systematické snaze českého národa vychovat si vlastní odborníky, nebyl zásadní problém získat odborníky – legionáře do správních orgánů poboček. Problém to ovšem byl na východě republiky, proto, zejména v souvislosti s rozšiřováním bankovního koncernu

³³²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL–SV, Stanovy Banky čsl. legií z roku 1921.

³³³) Tamtéž.

³³⁴) Revizní zprávy zasílají dozorčí radě centrály v nejkratší lhůtě a s případnými návrhy k odstranění vyskytnuvších se závad. Dozorčí rada centrály může kdykoliv vykonat revizi v jakékoliv filiálce a expozituře a v době bilančních prací má právo delegovat do dozorčí rady pobočky člena dozorčí rady nejbližší ležící filiálky, aby provedl dozorčím radám nařízená skontra, in: Dozorčí řád BČL z roku 1926.

³³⁵) Tamtéž.

Legiobanky na Slovensko a Podkarpatskou Rus na počátku 30. let, bylo upraveno znění příslušného článku nových stanov z roku 1934 § 8 jednacího řádu: „Členy představenstev mají býti zásadně jenom legionáři, avšak v uvážení hodných případech může správní rada učiniti výjimku.“³³⁶

Ředitelé Legiobanky si byli velmi dobře vědomi, že tvrdošíjné lpění na legionářské příslušnosti u představitelů správních orgánů poboček by se zde mohlo stát brzdou. Ihned na počátku své expanze na Slovensko a Podkarpatskou Rus nastolili zcela pragmatickou cestu kompromisu. Do správních a dozorčích rad poboček na východě republiky začali dosazovat především místní osobnosti sice slovenské národnosti, ale často se silnými rodinnými nebo obchodními vazbami na maďarský, židovský a německý kapitál. Do jaké míry byla tato politika úspěšná a kolik takových regionálních osobností zasedalo ve správních a dozorčích orgánech BČL není ale možné přesně zjistit. Lze pouze konstatovat, že se BČL přizpůsobila, při zachování základních postulátů, situaci a otevřela se více možnosti získat tímto způsobem ekonomicky silnou maďarskou, židovskou a německou klientelu. Nicméně je nutné současně mít na paměti, že nadále setrvala ve své „státotvorné“ linii ozdravení a zpevnění slovenského peněžnictví a podpory českého a slovenského podnikání, která jí stále poskytovala řadu výhod.

K určitému přehodnocování dané situace nastalo v souvislosti s rozšiřováním koncernu Legiobanky na Slovensko, kdy na schůzi ředitelství dne 2. října 1933 projednávala reorganizace představenstev filiálek. Za prvé museli mít, dle nového bankovního zákona z roku 1933, všichni státní úředníci povolení MF k tomu, aby se mohli stát členy představenstev peněžních ústavů. Vzhledem k tomu, že jich v představenstvech poboček BČL zasedalo poměrně hodně, představovalo to komplikaci. Legiobanka byla inspirována skutečností, že pobočky Svúbky byly ovládány dvou až tříčlennými poradními sbory bez zvláštních pravomocí. Filiálky BČL byly naproti tomu řízeny mnohočlennými představenstvy, které musela centrála poměrně nákladně honorovat. (v průměru 500 – 600 Kč měsíčně na jednoho člena). O této záležitosti se v ředitelství strhla dlouhá debata.

Prokurista Plessinger navrhoval aby členy představenstev nevolila nadále správní rada ale ředitelství, zejména se zřením na zachování obchodního tajemství a též aby vedoucí filiálky nebyli členy představenstva. Všechny tyto návrhy ale nakonec Josef Khyn zamítl

---

³³⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SV, Jednací řád BČL z roku 1934.

a vyslovil se pouze pro striktní revizi jednotlivých představenstev a lustrace činnosti jejich členů.³³⁷

Představenstva měla jednotlivě stanovena své pravomoci a byla povinna sporné, nejasné nebo věci přesahující její pravomoci konzultovat s ústředím. Členové představenstva byli povinni scházet se minimálně 1x do měsíce, v případě potřeby i víckrát. Výkonným orgánem poboček bylo ředitelství, složené z předsedy představenstva, ředitele a vrchních úředníků pobočky. Členové představenstev měli také nárok na náhradu výloh spojených s jejich funkcemi a dle § 51 stanov měli nárok na každoroční odměnu, kterou určovala správní rada centrály. Představenstva rozhodovala kolegiálně ve společných schůzích a k provádění určitých obchodů mohla zplnomocňovat některé své členy. Pochopitelně představenstvo ke konci každého roku muselo sestavit společně s ředitelstvím účetní uzávěrku pobočky, kterou prověřovala místní dozorčí rada.

Zajímavé je zhodnocení z jakých profesí a zájmových organizací se rekrutovali členové statutárních orgánů poboček. Jak vyplývá z níže uvedené tabulky, většinu členů představenstev a dozorčích rad poboček tvořili *představitelé průmyslových podniků* (majitelé, ředitelé, správci, vedoucí úředníci). Jak v historických zemích, tak na Slovensku a Podkarpatské Rusi zaujímal tato skupina první místo. V souvislosti s tím je nutné zdůraznit relativně velký počet *zástupců stavebních firem*. BČL na počátku 20. let poskytovala značný počet stavebních úvěrů pro legionářská a jiná stavební družstva, aby tak, jak sama prohlašovala, podporovala legionáře. Nicméně později, také pod vlivem první poválečné krize 1922/1923, se banka začala více orientovat na regulérní stavební podniky. Vzhledem k proklamovanému protektorství legionářstva by se dalo předpokládat, že BČL bude mít ve svých pobočkách vyšší zastoupení představitelů stavebních legionářských družstev. Nebylo tomu tak, v Čechách a na Moravě měla BČL pouze dva zástupce družstev a z toho ani jedno nebylo stavební. BČL potřebovala podnikatele orientované na zisk a s určitým vlivným postavením v hospodářském životě regionu, v němž pobočka pracovala.

Na místě druhém stojí *představitelé peněžních ústavů* (Čechy a Morava) a *obchodníci* (Slovensko a Podkarpatská Rus). Podrobnější analýza ukázala, že se členové správních orgánů poboček rekrutovali především z ústavů tzv. lidového peněžnictví. Zasedali zde zástupci 17 záložen, 12 spořitelen, 1 úvěrního družstva a pouze 1 banky a to ještě náležející do koncernu BČL (*Rudolf Utěšil*, vedoucí ředitel Slovenské všeobecné úverné banky zasedající v představenstvu pobočky Brno v letech 1931 – 1933).

---

³³⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/c-3, SŘ ze dne 2.10.1933, Reorganizace představenstev našich filiálék.

*Zastoupení jednotlivých profesí a zájmových organizací ve statutárních orgánech poboček
Legiobanky (převažující a specifické položky)*

Filiálky v Čechách a na Moravě		Filiálky na Slovensku a Podkarpatské Rusi	
Představitelé průmyslových podniků	36	Představitelé průmyslových podniků	22
<i>Představitelé stavebních firem</i>	8	<i>Představitelé stavebních firem</i>	10
Představitelé peněžních ústavů	32	Obchodníci	28
Představitelé orgánů státní správy a samosprávy	22	Představitelé nemocnic a sanatorií	13
		<i>Lékaři, lékárníci</i>	11
Obchodníci	21	Představitelé orgánů státní správy a samosprávy	21
Představitelé orgánů školské správy (ředitelé, učitelé, školní inspektoři)	21	Představitelé orgánů školské správy (ředitelé, učitelé, školní inspektoři)	15
		Velkostatkáři a statkáři	15
Velkostatkáři a statkáři	17	<i>Rolníci</i>	7
Advokáti a notáři	15	Advokáti a notáři	11
Lékaři, lékárníci	3	Poslanci, senátoři	8
Představitelé družstev	3	Představitelé družstev	8
Poslanci a senátoři	4	Představitelé státních drah	5
Představitelé elektráren a jejich svazů	2	Představitelé církve	3
Majitelé nádražních restaurací	2	Příslušníci armády	2
Majitelé biografů	1	Představitelé peněžní ústavy	2
Představitelé legionářských obcí	1	Majitelé nádražních restaurací	2
Představitelé koncernu	1	Představitelé legionářských obcí	2
Majitelé tabákových skladů	1	Vyslanci	1
		Majitelé elektráren	1
		Majitelé tabákových skladů	1

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL -SI/b - Výroční zprávy z let 1920 - 1938

Absolutně největší zastoupení měla pobočka Jihlava, z 24 členů představenstva a dozorčí rady byla plná polovina (12) ředitelé, správci a úředníci záložen a spořitelén. Jihlava patřila spolu s dalšími pobočkami založenými v první zakladatelské vlně k těm, které plnily funkci protektora československého národa a rozvoje jeho ekonomiky. Taková hustota zástupců lidového peněžnictví se u žádné další filiálky BČL již nevyskytovala. Podíváme-li se na Slovensko, zjistíme absolutní propad této kategorie na pouhého jednoho člena, *Eugena Roberta*, ředitele Zemplínské eskomptné a ľudové banky, zasedajícího v letech 1930 - 1932 v představenstvu pobočky Michalovce, která ale byla součástí koncernu BČL.

O příčinách mizivého zastoupení této kategorie na Slovensku a Podkarpatské Rusi se můžeme pouze dohadovat, protože konkrétní informace nemáme. Vyhodnotíme-li ovšem

fakta z pozdějších let, kdy BČL rozšiřovala svůj peněžní koncern na východ republiky, nejpravděpodobnější příčina tohoto stavu spočívala v nedůvěře BČL v solidnost drtivé většiny představitelů peněžních ústavů fungujících na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. BČL zastávala od počátku striktní bankovní politiku, netolerovala jakékoliv obohacování vrchních představitelů poboček, kladla důraz na jasná pravidla při poskytování úvěrů, na jasné regule ve vkladové politice apod. a tento vysoký bankovní standard by nebyla velká řada představitelů slovenských peněžních ústavů splnit. Na druhé straně zástupce peněžních ústavů se silným zastoupením německé, maďarské nebo židovské národnosti BČL do svých představenstev nechtěla. Byla proti nim jak konkurenčně, tak ideově vymezena a tak to i zůstalo, až na mizivé pokusy po celou meziválečnou dobu.

Významné početní zastoupení *obchodníků* ve slovenských a podkarpatoruských pobočkách Legiobanky nepřekvapí. Jednak byli obchodníci v této části republiky silnou ekonomickou entitou, jednak obchod představoval další prioritní oblast, kam BČL směřovala své úvěrové aktivity.

Na místě třetím se na Slovensku nachází *představitelé veřejných zdravotních zařízení* – nemocnic a plicních sanatorií. Většina z nich zasedala v představenstvu a dozorčí radě pobočky Poprad. Tato pobočka byla, co se týče obchodů, odkázána na turistický a lázeňský ruch, který ale, jak se později ukázalo nebyl takovým zdrojem příjmů, jak se vedení BČL zpočátku domnívalo. V tomto případě i vedení BČL podlehlo zpočátku obecně přijímanému euforistickému přesvědčení veřejnosti, že lze slovenská lázeňská střediska v okolí Piešťan a v Tatrách přebudovat na minimálně středoevropsky významná turistická a léčebná centra.

BČL se snažila získávat do svých představenstev a dozorčích rad *představitelé státní správy a samosprávy (starosty, místostarosty a vrchní úředníky)*. Jejich členství zajišťovalo pobočkám ochranu místních úradů při prosazování svých cílů a symbolizovalo také sepětí Legiobanky se státem. Největší zastoupení představitelů státní správy se nacházelo v exponovaných pobočkách v Bratislavě, Brně, Duchcově a Popradu.

Bratislava a Brno byla města se silným zastoupením „nestátotvorných“ národnostních menšin. Pobočky BČL zde byly, výrazněji než jinde, zřízeny aby působily jako ekonomická centra „státotvorných“ národů (Čechů a Slováků) v přilehlých regionech. Nejsilnější zastoupení představitelů státní správy a samosprávy bylo však u pobočky Duchcov z dvaceti členů osm, tedy plných 40%. Toto silné zastoupení příslušníků státní správy v případě Duchcova je dalším dokladem, že BČL fungovala v nacionálně smíšených oblastech jako protektor ekonomických zájmů českého národa, a to zcela v intencích státního zájmu.

Vysoké zastoupení příslušníků státní správy v orgánech pobočky Poprad (5 členů z 28 – 17,85%) mělo zřejmě svůj důvod v exponovanosti Popradu coby turisticky a léčebně známého místa, navštěvovaného hojně cizinci. Poprad a Piešťany tak pomáhaly státu plnit reprezentativní úlohu, protože obě města byla v tehdejším tisku chápána jako budoucí evropsky známá léčebná centra.

Z dalších skupin BČL získávala za členy *představitelů středních odborných škol, gymnázií a školní inspektory*. Ředitelé a profesori představovali jednak místní intelektuální elitu, kdy členstvím ve statutárních orgánech Legiobanky dávala banka najevo svou podporu životně důležité otázky vzdělanosti mladé generace pro zdárný rozvoj čsl. státu. Na Slovensku a na Podkarpatské Rusi přitom pochopitelně nabývala tato záležitost mnohem ostřejších a naléhavějších kontur než v historických zemích. Úloha učitelů na slovenském a zejména podkarpatoruském venkově, vzhledem k široce rozšířenému analfabetismu, byla mnohem zásadnější – a také mnohem ideologičtěji zaměřená. Museli vychovat nejen mladou gramotnou mládež a podpořit tak celkový rozvoj slovenského národa, ale současně vychovat i mládež nacionálně uvědomělou, která se měla zapojit do budování nového státu. Skutečnost, že poměrně značná učitelů zasedla do správních a dozorčích orgánů slovenských poboček, je opět dokladem aktivní úlohy Legiobanky ve státotvorném procesu.

Víceméně stejné početní zastoupení v obou částech republiky měly další dvě skupiny: *majitelé a nájemci statků a velkostatků a advokáti s notáři*. V případě prvních je nutné zmínit ještě zastoupení *rolníků* v představenstvech a dozorčích radách poboček. V Čechách a na Moravě se v podstatě rolníci jako členové těchto orgánů nevyskytují. Díky větší sociální rozvrstvenosti českého a moravského venkova a díky vyššímu zastoupení místních elit, nebyli představitelé BČL nijak zvlášť nuceni začleňovat rolníky do orgánů svých poboček, zcela odlišná situace však panovala na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Rolníci zde mohli představovat významnější vlivnou sílu v místě působení pobočky, přičemž nerozhodovala ani tak výše jejich majetku, jako spíše síla jejich osobnosti, která mohla fungovat jako stabilizující prvek.

Zastoupení *advokátů a notářů* není třeba nějak zvlášť vysvětlovat, protože tvořili jako stav nezpochybnitelnou místní elitu a bylo zcela přirozené, že se vedení BČL snažilo získat jejich členství ve správních a dozorčích orgánech filiálék.

Poměrně málo byla v celkovém kontextu zastoupena *družstva*. Větší výskyt představitelů družstev, a to výhradně nelegionářských, vidíme na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kde družstva plnila úlohu hospodářské emancipace slovenského národa a představovala na zaostalém venkově mnohem vlivnější regionální jednotky, než tomu bylo v Čechách a na

Moravě. Naproti tomu v pobočkách českých zemí se sice představitelé družstev rekrutovali výhradně z družstev legionářských, ale jejich počet nepřesáhl číslo 3. Vzhledem k tomu, že v úvěrové politice BČL, zvláště v první polovině 20. let, představovala družstva výrazně preferované odvětví, je tak malý počet jejich zástupců ve správních orgánech a dozorčích radách poněkud zarážející. Na druhou stranu je to důkaz pragmatické politiky BČL, protože praktický hospodářský, popř. politický vliv těchto, v řadě případů malých družstev, nebyl pro BČL zajímavý. Podporovala je sice úvěry, popř. úpisem podflů, ale do orgánů poboček potřebovala vlivné místní entity, a když je mezi legionářskými družstvy nenalezla, neměla vnitřní problém je odmítnout.

Podobná situace panovala v případě zastoupení *představitelů legionářských obcí*. Za celé meziválečné období zasedali ve správních orgánech a dozorčích radách poboček pouze tři zástupci této skupiny. Z toho dva působili v představenstvu nejdůležitější slovenské pobočky Bratislava: *Jožka Gregor-Tajovský*, přednosta kanceláře čsl. legií v Bratislavě (1921 - 1922) a *Květoslav Šťastný*, zemský tajemník Čsl. obce legionářské v Bratislavě (1925 – 1928), třetí z nich - *Václav Lustig*, učitel, městský radní a předseda sev. čes. župy Čs. O. L. v pobočce Duchcov.

Oproti českým a moravským pobočkám nacházíme na Slovensku také *vyšší zastoupení zástupců v zákonodárných sborech republiky*. Podíváme-li se na tento fakt blíže, zjistíme, že byli převážně soustředěni v pobočce Bratislava a až na níže uvedené výjimky v časovém úseku vymezeném první polovinou 20. let. Tato skutečnost odrážela jak státopornou, tak nacionálně protektorskou aktivitu BČL v prvních poválečných letech, prováděnou se souhlasem státu. Z těchto představitelů je třeba jmenovitě uvést čtyři *poslance*: *JUDr. Ivana Markoviče* (1921 – 1922), *Ing. Igora Hrušovského* (1925 – 1926), *Martina Oriška* (1922 – 1926) a *Ján Bečko* (1927 – 1929); *senátora*: *Josefa Cholka* (1923). V Bratislavě působily ještě další osobnosti čsl. politického života jako *Antonín Granatier*, tajemník Národní rady (1921 – 1938). Výjimečnou osobností působící v představenstvu této pobočky byl její čestný předseda *Bohdan Pavlů*, jeden ze zakladatelů BČL, který byl členem formálním, sloužícím spíše jako vývěsní štít pobočky, protože aktivně působil ve vyslaneckých službách v Sofii a Kodani a Moskvě. V Bratislavě působil až do roku 1932 s dvěma přestávkami v roce 1923 a 1925 – 1926.³³⁸

³³⁸) Z řad legionářů spojených s BČL byli v diplomatických službách: člen správní rady BČL (1938) - Dr. Václav Gírsa – vyslanec v Polsku (1927 – 1936), ve Finsku (1927 – 1934) a Jugoslávii (1933 – 1938) a Jan Šeba, spolupracující úzce s Centrokomisí – vyslanec v Jugoslávii (1923 – 1930), v Rumunsku (1932 – 1937) a v Číně (1937 – 1939), in: Kárník Zdeněk - České země v éře První republiky (1918 – 1938), díl III., Praha 2003, s. 300.

Dalšími poslanci zasedajícími v představenstvech poboček Legiobanky byl *JUDr. Michal Slávik* (1927 – 1931) a poslanec *Dr. Ludevít Medvecký*, člen představenstva pobočky Zvolen v roce 1925, který zde ale zasedal až po ukončení svého poslaneckého mandátu.

V historických zemích byl zastoupen v představenstvech poboček jen jeden poslanec *Jaromír Špaček* (1925), člen představenstva Moravské Ostravy a jeden senátor *Rudolf Bergmann*, ve filiálce Lounech (1932).

Ze specificky slovenských a podkarpatoruských společenských vrstev, které se u poboček v českých zemích nenacházely je nutno uvést *zástupce armády* a *katolické církve*. Představitelé armády byli výhradně soustředěni u podkarpatoruské pobočky Berehovo. Konkrétně se jednalo o *JUDr. Josefa Koutňáka*, podplukovníka generálního štábu a velitele jízdního pluku č. 10 v Berehově (1926 – 1928) a *Ludvíka Tůmu*, majora jezdeckého pluku č. 10 v Berehově (1927).

Představitelé katolické církve byli tři a všichni z východního Slovenska – v pobočce Komárno *Dr. Emerich Majer*, papežský prelát a opat v Komárně (1932 - 1936), v pobočce Košicích *Antonín Fischer*, římskokatolický farář v Myslava (1930 – 1934) a ve Zlatých Moravcích *Ludevít Meszároš*, farář v Tesárech (1933 – 1938).

Zástupci koncernu a afilací Legiobanky se ve správních a dozorčích orgánech poboček vyskytovali jen málo. Zástupci afilací jsou podrobně uvedeni již výše, podíváme-li se na zástupce koncernu zjistíme, že jsou to pouze dva – *Karel Sýkora*, vrchní inspektor pojišťovny „Legie“ a člen okresního zastupitelstva, Duchcov (1931 – 1936) a *Ing. František Fára*, přednosta Čsl. akc. plav. spol. dunajské, agencie Komárno (1934 – 1937).

Za podrobnější zmínku stojí také *zástupci elektráren a jejich svazů*, kde se BČL nárazově pokoušela podnikatelsky angažovat. Celkem se jednalo o tři zástupce – *Alois Vik*, předseda Elektrárenského Svazu středolabských okresů v Kolíně (1922 – 1927) v pobočce Kolín, *Karel Kabrna*, ředitel Západomoravských elektráren akc. spol., Brno (1930 – 1938) v pobočce Brně a *Josef Halva*, správce plynárny a elektrárny, Nové Mesto nad Váhom (1937 – 1938) v pobočce Nové Mesto nad Váhom. Jmenování zástupce Západomoravské elektrárny do představenstva pobočky Brno přitom bylo logickým důsledkem dlouholetých úvěrových aktivit zvláště této pobočky do moravských elektráren, plynáren, vodovodních a kanalizačních sítí.

Na závěr je třeba ještě uvést minoritně zastoupené skupiny *představitelů biografů, nádražních restaurací a tabákových skladů*. Podobně jako výše u elektráren, jedná se i zde o odraz dlouhodobých úvěrových aktivit Legiobanky do těchto odvětví, jejichž úvěrování bylo spojeno s naplňováním svého poslání podporovat legionáře podnikatele a invalidy, protože řada těchto podniků spočívala v legionářských rukou.

Úřednictvo Banky československých legií

Úředníci Legiobanky museli být dle § 60 stanov zásadně přijímáni z řad legionářů a jejich příbuzných, kdy se výjimky povolovaly jen zřídka.³³⁹ Jak dosvědčují níže uvedené počty, byla tato ustanovení dodržována rozhodně do roku 1932, kdy přestali být zaměstnanci ve výročních zprávách banky dělení podle svého vztahu k legionářům. Do roku 1931 tvořili většinu zaměstnanců banky (592) ruští legionáři (232) a na druhém místě jejich příbuzní (246), italských legionářů bylo zaměstnáno 9 a francouzských 9, zbytek (90) představovali nelegionáři.³⁴⁰ Z roku 1925 máme k dispozici i věkové rozvrstvení zaměstnanců Legiobanky z něhož vyplývá, že nejvíce zaměstnanců se pohybovalo ve věkovém rozpětí 31 – 35 let (128 úředníků), 26 – 30 let (86 úředníků) a 36 – 40 let (56 úředníků).³⁴¹

K zásadní změně došlo v roce 1934, kdy bylo z příslušného paragrafu nových stanov odstraněno výše uvedené ustanovení o výhradním zaměstnávání legionářů nebo jejich příbuzných.³⁴² Hlavním důvodem byla neudržitelnost této zásady při rozšiřování peněžního koncernu na Slovensku a Podkarpatské Rusi a skutečnost, že by tak byly regionálně významné osoby v důsledku toho vyřazeny z účasti na správě banky.

V pramenech se proto přestalo vyskytovat dělení zaměstnanců na legionáře, jejich příbuzné a nelegionáře a napříště rozhodovala jen odbornost. Nicméně do konce sledovaného období nedošlo k zásadní proměně ve prospěch nelegionářů.

Na podzim roku 1920 zřídila správní rada banky čtyřčlennou komisi, která vypracovala služební řád, platný od února roku 1921, podle kterého byly mimo jiné zavedeny stejné platové podmínky pro úředníky centrály a poboček.³⁴³ Pro zaměstnanecké otázky zřídila *Důvěrnický sbor zaměstnanců*, který byl členem odborové organizace Sdružení

³³⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL–SV, Stanovy BČL z roku 1921, § 60 – Zaměstnanci bankovní.

³⁴⁰) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1931.

³⁴¹) Tamtéž, VZ za rok 1925.

³⁴²) Tamtéž, sign. BČL–SI/c-3, SŘ ze dne 7.1.1933, Stanovy – návrhy.

³⁴³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.2.1921.

peněžního úřednictva.³⁴⁴ Tento sbor fungoval po celou existenci Legiobanky v rámci I. republiky a během uvedené doby se nevyskytly zásadní rozpory mezi vedením a zaměstnanci.

V roce 1922, jako následek stávky bankovních úředníků, se rozeběhla jednání mezi Sdružením peněžního úřednictva a Svazem bank ohledně stanovení práv a povinností úředníků peněžních ústavů. Vzhledem k tomu, že k dohodě došlo až na začátku roku 1925, řídila se Legiobanka do té doby vlastními předpisy, které podle potřeby prodlužovala.³⁴⁵

V roce 1925 přijala dohodu mezi výše uvedenými sdruženími s tou výhradou, že ji omezila jen na výslovně uvedené úředníky a vymínila si, že může přijímat další úředníky na základě individuálních smluv, včetně vysokoškolsky vzdělaných. Podle této dohody byla pracovní doba stanovena na 47,5 hodin týdně s polední přestávkou od 13:00 do 15:00 s tím, že vedení mohlo ve dvou letních měsících zavést nepřetržitou pracovní dobu. Úředníci Legiobanky byly rozděleni do dvou kategorií: A s vyšší kvalifikací a B s nižší kvalifikací z nichž každá měla 35 platových tříd. Osobní ohodnocení činilo 20% z pevného platu, a zvláště byly honorovány také bilanční, pololetní a celoroční práce. Práce přes čas ale placeny nebyly. Banka se zavázala hradit, podle jednotného klíče, cestovní výlohy, pokud byl úředník na služební cestě dále než 35 km a pokud byl přeložen, hradila banka také všechny stěhovací výlohy.

Každý měsíc obdrželi úředníci tzv. drahotní přídávky a ženatí dostali mimo to ještě přídavek na ženu ve výši 200 Kč. a za každé dítě, do nejvyššího počtu čtyř, také 200 Kč. Odstavec X dohody podrobně stanovoval podmínky za kterých měl úředník banky nárok na různé příplatky vztahující se k jeho rodině a jemu samému, za ocitování stojí: „Úředník, který se ožení, aniž si vyžádal svolení k sňatku od ředitelství ústavu, nemá nárok na drahotní přídavek a mimořádnou výpomoc na ženu a děti. Ředitelství sňatek úřednictvu povoluje v předpokladu, že žadatel dosáhl 30 let a jest nejméně dva roky v ústavě zaměstnán. Ředitelství však může, dle svého uvážení, povolovati sňatek i těm úředníkům, kteří výše uvedeným podmínkám nevyhovují.“

Drahotní příspěvky mohly být uděleny i pro nemanželské děti, ale to záleželo na dobré vůli ředitelství a byly zcela vyloučeny v případě, že si manželka úředníka sama vydělávala do výše ročního příjmu 12 000 Kč. Úprava pamatovala také na vdovce a ženy, kteří mohli obdržet drahotní příspěvek, ale jen ve výši pro svobodné muže. Vdané ženy byly ovšem dohodou diskriminovány ustanovením, které jim upíralo právo na drahotní přídavek

³⁴⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.5.1924, Důvěrnický sbor zaměstnanectva.

³⁴⁵) Tamtéž, PSR ze dne 12.12.1923.

a mimořádný příplatek na děti. Podobně diskriminující, ale zcela v intencích doby bylo ustanovení, že svatba úřednice se chápe jako rezignace na místo, s tou výjimkou, že ředitelství může v mimořádných případech služební poměr prodloužit.

Úředníkům byly každoročně udělovány tzv. vánoční dary ve výši měsíčního platu a další příplatky na reprezentaci. Například ředitelství pobočky v Plzni byl povolen roční reprezentační příplatek ve výši 3 000 Kč, v němž bylo zahrnuto i roční předplatné na lóži v Městském divadle.³⁴⁶

Na počátku muselo vedení banky také vyřešit otázku úředníků slovenských poboček. Prvních několik let po válce totiž neexistovaly nové jednotné zákonné úpravy pro zaměstnanecký režim na území republiky. V historických zemích platily původní rakousko-uherské zákony, platné pro Předlitavsko a na východě republiky zase pro Zalitavsko. Legiobanka se proto jistila tím, že úředník slovenské národnosti musel před svým vstupem do služeb banky podepsat prohlášení, že podléhá stanovám a nařízením BČL, které vycházejí ze zákona ze dne 16. ledna 1910 č. 20 říšského zákoníku a podrobuje se výslovně soudu v místě centrály ve všech sporech plynoucích ze služebního poměru. Současně byl povinen, podobně jako čeští úředníci podepsat prohlášení, že vedení jej může bez jeho výslovného předběžného souhlasu přeložit do jiné pobočky.³⁴⁷

Od počátku kladla Legiobanka také důraz na odborné a jazykové vzdělání svého úřednictva. Z toho důvodu otevřela na podzim roku 1921 obchodní kurzy vedené na ČVUT a současně kurzy anglického a francouzského jazyka a výuku těsnopisu.³⁴⁸ Odpovídající vzdělání tohoto typu, se znalostí aspoň jednoho světového jazyka bylo samozřejmostí zvláště u centrály, v případě poboček na smíšených česko-německých území k tomu přistupovala kvalitní znalost němčiny. Nicméně značné nároky v této záležitosti si vyžádaly zejména slovenské pobočky. Např. personální obsazení filiálky Piešťan, která musela pracovat v jazykově velice roztržitém regionu, bylo problematické. Od jejích úředníků se vyžadovala znalost němčiny, slovenštiny, maďarštiny a jidiš, a vzhledem k lázeňským zahraničním hostům znalost dalšího evropského jazyka. Získání úředníků znalých židovsko-maďarského prostředí bylo přímo životní nutností, protože v regionu se nacházel výhradně tento kapitál a pobočka, zřízená s nacionalizačními cíly, měla obtíže získat nové prostředky – Slováků a Čechů zde bylo poměrně málo a příslušníci národnostních menšin umísťovaly své peněžní

³⁴⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 12.12.1923.

³⁴⁷) Tamtéž, PSR ze dne 4.3. 1922, Úředníci filiálek Legiobanky.

³⁴⁸) Tamtéž, PSR ze dne 5.10.1921, Úřednické kurzy založené Legiobankou.

prostředky u „svých“ ústavů.³⁴⁹ Zaměstnaneckým otázkám se věnoval oddíl VII stanov pojednávající o účasti zaměstnanců na správě, kapitálu a zisku společnosti.³⁵⁰ Zde byl zaměstnancům přiznán jednak podíl na správě ústavu předepsanou účastí vedoucích úředníků ve schůzích správní rady a závislost některých rozhodnutí této rady na souhlasu těchto úředníků (ředitelství).

Podle § 44 stanov musela být nejméně pětina členů správní rady volena ze středu bankovních zaměstnanců na základě návrhu Důvěrnického sboru zaměstnanců, schváleného valnou hromadou akcionářů. Je nutné opět zdůraznit, že v dochovaných pramenech nenacházíme žádné záznamy o případných neshodách mezi zástupci zaměstnanců a správní radou.

Stanovy banky pamatovaly také na starobní zaopatření svých zaměstnanců, kdy byl podle § 71 utvořen „Kapitálový fond zaměstnanců banky československých legií“ (později přejmenovaný na Penzijní fond zaměstnanců Legiobanky). Jeho úkolem bylo skupování akcií banky a Legiobanka jeho hospodaření zabezpečila poskytnutím úvěru, z kterého měl tyto akcie nakupovat. Výše poskytnutého úvěru není zjištěna, protože jej určilo ředitelství, jehož zápisy se zachovaly až od roku 1932.³⁵¹

Tento fond byl spravován odděleně od jmění banky, nesloužil ke krytí ztrát banky a byl spravován vždy po dobu dvou let jedním členem správní rady a čtyřmi zaměstnanci banky. Každý zaměstnanec, který v bance pracoval po dobu čtyř let nepřetržitě, měl nárok na bezplatné přidělení 1 akcie Legiobanky a za každá dvě další léta nárok na novou akcii. Při nadbytku akcií fondu je bylo možné prodat jen s výhradním souhlasem správního výboru fondu a opět jen zaměstnancům. Podle § 72 stanov měli zaměstnanci ještě zajištěn podíl na zisku společnosti ve formě dividendy a pokud byli akcionáři banky, tak i ve formě superdividendy. Výše uvedená ustanovení zůstala stejná při změně stanov v roce 1934.³⁵²

Značnou péči věnovalo vedení banky také bytovému zabezpečení úředníků poboček, kdy dodržovala zásadu, že při pronajímání místností nebo koupi domů, kde měla pobočka fungovat, zřizovalo byty pro své úředníky.³⁵³

Dalekosáhlá změna nastala ve 30. letech, kdy krize donutila centrálu restringovat počet úřednictva. Zejména za prvního vrchního ředitele zachovávalo vedení Legiobanky vůči svým úředníkům „bratrský“ postoj s důrazem na sounáležitost a společnou práci. Pochopitelně,

³⁴⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 17. 2. 1926, Personalia.

³⁵⁰) Tamtéž, sign. BČL– SV, Stanovy BČL, Praha 1921.

³⁵¹) Tamtéž, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 4.1.1922, Kapitálový fond zaměstnanců.

³⁵²) Tamtéž, sign. BČL– SV, Stanovy BČL, Praha 1934.

³⁵³) Tamtéž, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 17.9.1924, Příklad stavby jednoho patra budovy Tatraráhy v Popradu pro úřednické byty.

že museli vykazovat řádnou práci, ale idea bratrské sounáležitosti, která při vzniku banky hrála nemalou úlohu, stále přetrvávala. Běžnou praxí tedy byla snaha úředníky různě přesouvat mezi jednotlivými pobočkami nebo odděleními, než je a priori propustit a to i v případě, že se dopustili nějakého pochybení apod. Z toho důvodu prý byly zřízeny, podle Josefa Khyna, expozitury Libeň a Královské Vinohrady. Do jaké míry to byla pravda je obtížné říci, neboť explicitně to není nikde uvedeno. Výrok Josefa Khyna je proto nutné brát s rezervou, protože je nepravděpodobné, že by vedení banky postupovalo tímto způsobem při úvahách o zakládání nových poboček. Ale pravdou asi je, že tyto méně exponované expozitury dodatečně mohly jako „odkladiště“ nepotřebných nebo problematických úředníků fungovat. Podobné výhrady měl Josef Khyn i v případě centrály, kam se podle jeho mínění běžně odkládali zase úředníci ze slovenských poboček. Jako doklad této „zavedené praxe“ uváděl pobočku Berehovo.

Josef Khyn dbal také na striktní postihy případných trestních deliktů, které se čas od času vyskytly, ale musel pro to svést často tuhé boje s ostatními představiteli banky. Pro ilustraci postačí exemplární případ z roku 1932, který se odehrál v exponované podkarpatské pobočce Berehovo. Pravidelná inspekce zde zjistila, že ředitel Jaroslav Svoboda a prokurista Vítězslav Kotek falšovali směnky, které tvořily v této pobočce nejčastější typ obchodování. Na základě tohoto zjištění se správní rada Legiobanky rozhodla oba provinilé úředníky odvolat ze svých funkcí. Na místo ředitele měl být dosazen Ludvík Vladimír Falta a prokurista Kotek měl být přeložen do Bratislavy jako řadový bankovní úředník, čemuž se dlouho, ale neúspěšně bránil. Ze zápisů vyplývá, že správní rada chtěla zřejmě celou záležitost vyřešit, jako obvykle, interní cestou (přeložení zpravidla do centrály pod dohled a degradování), ale její trpělivost prošla díky zpupnému chování Jaroslava Svobody velkou zkouškou („...svým odpudivým jednáním napětí proti němu jen zvyšuje...“) a nakonec vyústila v podání žaloby ke státnímu zastupitelství. Ředitelství tento svůj krok zdůvodnilo „Tím způsobem také po morální stránce bude dáno všem ostatním spoluvíníkům řádné memento a postup bude příkladně působiti tak na všechny ostatní zaměstnance filiálce a afilací – zejména na Podkarpatské Rusi.“³⁵⁴ Z uvedeného vyplývá, že ředitelství ve 30. letech, zejména pod vlivem Josefa Khyna a Josefa Becka, začalo prosazovat v personálních otázkách tvrdší politiku než tomu bylo ve dvacátých letech.

S nástupem krize se tedy vedení začalo dostávat do konfliktu mezi principem legionářské sounáležitosti a pragmatickým postupem, který si vyžadovala neutěšená

---

³⁵⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 24.8. 1932, Situační zpráva o filiálce v Beherově.

hospodářská situace. Josef Khyn však předsudky netrpěl a ještě v době funkce Františka Šípa proti této strategii kategoricky protestoval. Ihned po převzetí funkce vrchního ředitele BČL se pustil do radikálních opatření, kdy si vzal za úkol, podrobně zjistit stav a kvalitu úředníků všech poboček, expozitur, delegovaných úředníků do koncernových podniků, afilací a v neposlední řadě též centrály. Okamžitě začal s pravidelnými a velmi přísnými kontrolami, které některé, i vedoucí úředníky stály místo, lehké to však neměli ani ti, kteří tzv. „prošli“. Téměř nikdo neobstál pod vysokými nároky Josefa Khyna a vedoucí poboček odcházeli často ze schůzí ředitelství Legiobanky, kde přednášeli své pravidelné zprávy o stavu poboček, naprosto zdrceni.

Josef Khyn vyžadoval naprosto pravidelná hlášení, kde musela být podrobně uvedena hospodářská situace regionu pobočky, možnosti vkladové akvizice, umístění nových úvěrů, způsob jištění dosavadních úvěrů, počet rizikových a ztrátových úvěrů apod. Důraz kladl pochopitelně na restrikcii rizikových úvěrů, ale stěžejní akcent spočíval ve vkladové akvizici úředníků pobočky. K tomuto tématu se nachází v zápisech ředitelství značné množství připomínek, záznamů a nakonec i oběžníků, kde Josef Khyn přímo a explicitně vysvětluje co od všech svých úředníků požaduje. Stěžejní oběžník zaslaný všem pobočkám je datován dnem 1. dubna 1935, který je jak vyvrcholením všech výše uvedených připomínek a požadavků, tak dokladem, již uvedeného, odklonu BČL od striktně československého směru svého podnikání a současně hodně vypovídá i samotném Josefu Khynovi: „...obchodně akviziční činnosti ..., nedá se prováděti v ředitelně ústavu a v obcházení pracovních stolů podřízeného personálu, nýbrž má své těžiště v činnosti i po úředních hodinách a hlavně mimo ústav. Způsob jak se tak má dít, nedá se instrukcemi předepsati, jest čistě individuální v každém jednotlivém případě, musí však býti systematický, důsledný a ne překotný. Způsob jednání musí býti zdvořilý, při tom nepodlézavý, zbavený jakékoliv nemístné a nechutné reklamy, při tom ale vhodně zajišťující kladný výsledek. ... Má-li se tak dít se zdarem, jest potřeba, aby vedoucí i zástupci jeho byli nejen známi ve společnosti, ale hlavně oblíbeni v obchodních a průmyslových kruzích pro své dobré vlastnosti jako lidé a pro svou zdatnost jako bankovní úředníci. Není k tomu potřebí účastniti se snad každé merendy a býti „všude“, ale nutno býti tam, kde možno se sejíti s vlivnými a vážnými lidmi. Platí tu stará známá zásada o střední cestě. Stejně jako jest špatným býti všude a při všem, stejně pochybeným jest stkvíti se vždy a všude svojí nepřítomností a omlouvati se „zvláštní“ povahou. Bankovní filiálka jest obchod a jako jiný obchodník odkázaný na odběratele nesmí býti „morous“, tak jest stejně škodlivé pro ústav, jestliže ředitel jeho filiálky má v místě pověst podivína, samotáře. Každá odbočka má býti řádně representována v okruhu svého

působišťe a proto osoba jejího ředitele dává do jisté míry znak i celé odbočce. Kontrolujte proto stále své jednání a také jednání svého bližšího i vzdálenějšího okolí.

Kromě vlastní činnosti akviziční nabádejte k této činnosti stále i mladší své kolegy pro práci v různých vrstvách obyvatelstva, tudíž nikoliv jen jednostranně v jednom a témže větším či menším okruhu. Jest samozřejmé, že v oblastech jazykově smíšených nedáte se odraditi od navazování obchodního spojení i s kruhy jinonárodními, které nutno důsledně přesvědčovati o naší objektivitě při obchodním jednání. Nutno poukazovati důsledně na to, že jsme vzdálení jakéhokoliv šovinismu a své klientele vycházíme vstříc bez ohledu na její národní příslušnost, že tuto chráníme, kde jest toho potřebí a kde máme možnost a příležitost.

Bez stálé a vytrvalé denní akvizičně obchodní činnosti stává se filiálka úřadem místo obchodním místem. Domnívá-li se vedoucí odbočky, že vykonal již dosti, jestliže jeho kalkulace více méně věrná a místy i papírová mu zaručuje věrný anebo dokonce jen papírový zisk, pak není na svém místě, neboť zůstatí stát znamená jíti zpět. Obchod nesnese mrtvého klidu a úřadování, obchod potřebuje denní průbojné, kypící práce. Ta jest denně mnohostranná a při ní se nesmí hleděti na to, že se i zmačkají dobře vyžehlené šaty. Dávno již neodpovídá dobře typ vedoucího úředníka s bezvadně vyžehlenými šaty, dle poslední módy ušitými, stejně jako není žádnou předností, jestliže vedoucí si libuje v apatické netečnosti k svému zevnějšku. Zdají-li se vám snad tyto připomínky malicherné, nejsou, neboť denní život se skládá z řady zjevů se střídajících a o všední denní práci rozhodujících.

Správa úvěrů: nezapomínejte, že snadno se úvěr povolí, zvláště za vyhovujících podmínek, ale není tak snadné držeti úvěr ustavičně v tom smyslu, aby původně dobře podložený úvěr časem se nestal úvěrem špatným. ...Z papírového fasciklu a dokladů nevyčte nikdo skutečnost. Tu musí znáti vedoucí i jeho zástupci při větších úvěrech z paměti a musí býti i s to, kdykoliv přesně odhadovati posici určitého dlužníka. ...Nad to však musí vedoucí úředníci býti ve stálém styku a to bezprostředním s klientelou, aby nebyli – co se bohužel často stalo k naší velké škodě – událostmi překvapeni.

...Revizní zprávy pak nesmí býti zpracovávány s vůlí, aby se „líbily“ představenému a aby se mu nezpůsobovala „špatná nálada“. Zkreslená revisní zpráva jest nepoměrně větším zlem než žádná zpráva, poněvadž svádí k úplně falešným a pro ústav škodlivým závěrům. Proto i Vaše zprávy určené pro ústředí musí býti bezpodmínečně pravdivé, nesmí zatajovati okolností .... Výslovně zdůrazňujeme, že nepravdivé a zkreslené zprávy, jakmile se o nich přesvědčíme, budeme vymycovati pro budoucnost tím, že autora neb autory jejich budeme nuceni hnáti k zodpovědnosti osobní.

Některé odbočky si své obchodní jednání zjednodušily na minimum. Omezily se na sběry vkladů a z obavy před event. chybami při normálním bankovním obchodu prostě se omezily na správu oněch výsledků v minulých letech dosažených bez jakékoliv nové činné iniciativy...U některých odboček jest obchodní směna vzácností, anebo vůbec ji není. Úřadují prostě jako by odbočka byla „kampelička“... Agenda bankovní jest mnohotvárná, musí býti pružná a pohotová, ulpí-li na vyběhaných cestách z šedesátých let minulého století, jest pro nás bezcennou.“

Oběžník nevynechal ani afilace: „Nejde o to, jestliže část našich prostředků jest investována pod jiným zněním firmy než je banka, rozhodné jest, že jsou v těchto firmách investovány naše peníze a z toho logicky vyplývá, že Vaší povinností jest pracovati ku zdatu těchto podniků stejně jako pro vlastní pobočku. V tomto směru jsme Vám již rozeslali velký počet dopisů, ale i dnes nejsou ještě některé filiálky ochotny pochopiti, oč se jedná. I provinění z neochoty, nevěle, nechuti k spolupráci budeme patřičně hodnotiti, stejně jako opačné činnosti si velmi vážíme a ji oceňujeme

Současně však podotýkáme, že pro budoucnost nemůžeme se zabývati vychovatelskou činností a doufáme, že ušetříte nás toho, abychom byli nuceni obšírnými výzvami apelovati na Vás znovu a že zvýšenou kladnou činností nám prokážete, že naše volba osob za vedení odbočky odpovědných nebyla učiněna omylem, který by bylo nutno co nejdříve a radikálně napravití.³⁵⁵

Přes veškerou skepsi Josefa Khyna byla většina úředníků centrály a poboček kvalitně vyškolených a Legiobance oddaných. K zásadním konfliktům mezi zaměstnanci a vedením Legiobanky až na jednotlivosti, které se ale vyskytují všude, nedocházelo. Naopak se Legiobanka svou snahou o dobré vztahy se svými zaměstnanci lišila od ostatních akciových bank, kdy hlavní příčina tohoto postoje spočívala ve stále přežívajícím pocitu „bratrské“ sounáležitosti mezi vedením banky a úředníky, byť v druhém desetiletí činnosti banky dochází k určitému odklonu od tohoto trendu. Do konce sledovaného období tak zůstala zachována převaha legionářských úředníků nad nelegionáři. Banka poskytovala svým zaměstnancům na dobové poměry také řadu peněžních výhod, vyplývajících z již výše uvedené stavovské sounáležitosti, která byla určujícím momentem ve vztahu mezi vedením a úředníky a platila oboustranně.

---

³⁵⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/c-3, SŘ ze dne 1.4.1935.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že Legiobanka věnovala výstavbě své pobočkové sítě od počátku značnou pozornost. Zejména v prvních letech její činnosti na území republiky převládaly stavovsky a nacionálně protektorské motivy, které byly později sice stále více nahrazovány motivy čistě pragmatickými, ale jejich vliv nelze ani v pozdější době vyloučit. Reprezentační funkci měly zejména pobočky Bratislava, Brno a Plzeň a ze slovenských poboček Piešťany a Poprad. To je důkazem, že Legiobanka byla vnímána, a taky tak sama aktivně vystupovala, jako instituce úzce spjatá s ideovým zázemím I. republiky. Proto také ředitelství banky na jejich případné ekonomické neúspěchy nahlíželo s mnohem větší přísností, protože to považovalo přímo za ohrožení prestiže republiky. Většina poboček Legiobanky byla zakládána na národnostně smíšených územích, kde plnily funkci finančních center slovenského a českého národa. V souvislosti s afixační a centralizační akcí Legiobanky fungovaly slovenské a podkarpatorské pobočky jako stabilizační a koordinační jednotky celé akce.

Statutární orgány poboček byly po celou dobu existence Legiobanky v období I. republiky obsazovány převážně legionáři a jejich příbuznými. K překročení limitu daného legionářským charakterem banky tedy v personálních záležitostech nedošlo.

Z hlediska obchodních aktivit převažovala především česká a slovenská klientela, pouze u slovenských a podkarpatorských poboček se Legiobanka, pro své solidní hospodaření, stala poměrně vyhledávanou bankovní institucí také pro příslušníky maďarské, německé a židovské menšiny.

K zásadním změnám ale v této otázce nedošlo, kdy zde nepochybně působila setrvačná tendence ideových motivů usilujících o emancipaci českého a slovenského národa a tím pádem o oslabení „nestátních“ národních elementů na východě republiky, kdy by překročení těchto limitů potřebovalo čas, který nebyl k dispozici.

IV. Podnikatelská činnost Banky československých legií

IV. 1. Rozvoj koncernu Banky čsl legií v ČSR a v zahraničí

Cílené budování vlastního koncernu bylo odrazem tehdejší běžné praxe mnoha, zvláště československých bank, které disponovaly velkým množstvím volných peněžních prostředků. Zakladatelská činnost bank byla nejrozsáhlejší v prvních pěti letech fungování I. republiky, kdy se soustředila především na doplnění těch průmyslových oborů, které se teprve začaly v novém státě budovat (elektrotechnický, filmový, polygrafický apod.) a které byly důležité z hlediska státní bezpečnosti.³⁵⁶

Podobně jako řada dalších bank získala povolení ke zřizování koncernových podniků nebo účasti na nich také Legiobanka, ale její koncern měl svá specifika. Konkrétně se jednalo o prioritní zřizování legionářských družstev a společností všech sdružovacích forem (výrobní, nákupní, prodejní, zemědělské, meliorační, kolonizační, úvěrní, bytové a stavební) a banka měla současně povinnost tato družstva finančně podporovat. Mohla též zřizovat a financovat podniky k nabývání vodních práv a využití vodních sil, veřejná a soukromá skladiště, dopravní a lázeňské firmy.³⁵⁷ Dále mohla zřizovat a provozovat podniky horní, hutní a kutací a v jakékoli formě se na nich účastnit.³⁵⁸

Ustanovení o zřizování legionářských družstev ve svém podnikání hned od počátku své činnosti kompletně pominula a soustředila se jen na jejich úvěrování nebo organizační podporu výstavby legionářských domů prostřednictvím průmyslového oddělení a stejně se zachovala i v případě ostatních typů družstev, ať už legionářských nebo nelegionářských. Důvody tohoto překvapivého postoje sice nejsou v dochovaných pramenech uvedeny, ale můžeme se reálně domnívat, že hlavním důvodem byla menší rentabilita a vnitřní stabilita takových podniků.

Legiobanka prakticky využila až další, výše uvedená ustanovení stanov. Základy koncernu byly položeny sice již v roce 1920 převedením do té doby samostatné obchodní společnosti *Československé ústřední hospodářské komise*, svojí podstatou vojenské, na Legiobanku pod novým názvem *Centromise*, ale systematicky začala banka svůj koncern budovat až od počátku roku 1921. Hlavním důvodem byla skutečnost, že se celý aparát banky sjednotil teprve v polovině roku 1920, kdy z Vladivostoku přijela poslední evakuační loď „Legie“. V roce 1921 získala, do svého koncernu dalších deset průmyslových,

³⁵⁶) Jan Hájek, Vlastislav Lacina, *Od úvěrních družstev k bankovním koncernům*, Praha 1999, s. 94. a A. Pimper, *České obchodní banky za války a po válce*, Praha 1929, s. 135-136.

³⁵⁷) A ČNB v Praze, f. BČL – SV, *Stanovy Banky čsl. legií z roku 1921*, § 17 – Obchody banky.

³⁵⁸) Tamtéž.

obchodních a dopravních společností a peněžních ústavů. Bankovní koncern byl systematicky budován a rozšiřován do roku 1928, kdy banka vykázala celkem 36 koncernových podniků. Do té doby ale z koncernu vyvázala (likvidací, pronájmem, popř. jinak) 8 níže uvedených podniků, přičemž o důvodech přerušení koncernových svazků není k dispozici dostatek informací. Konkrétně se to týkalo *Cestovní a dopravní kanceláře Ocean, spol. s r.o. v Praze* s kmenovým kapitálem 400 000 Kč (v koncernu Legiobanky 1922 – 1925);³⁵⁹ *Akciové společnosti Globus pro jemnou mechaniku Praha* s akciovým kapitálem 4 000 000 Kč, kterou banka ve svém koncernu vykázala jen v roce 1923;³⁶⁰ *Asfalty, společnost pro asfaltování a stavby komunikací, spol. s r.o. v Praze* s akciovým kapitálem 250 000 Kč, (v koncernu Legiobanky v letech 1926 – 1927);³⁶¹ *Splendidu, hotelového a restauračního podniku, spol. s r.o. v Praze* s kmenovým kapitálem 300 000 Kč (v koncernu Legiobanky v letech 1926 – 1927);³⁶² *Banca Româna, S. A. Satu Mare*, rumunského legionářského peněžního ústavu s kapitálem 10 mil. lei (v koncernu banky v letech 1926 – 1927);³⁶³ *Československé cestovní a dopravní kanceláře Čedok, spol. s r.o. v Praze* s kmenovým kapitálem 3 000 000 Kč³⁶⁴ (v koncernu Legiobanky v letech 1926 – 1928); *Metallohutě, spol. s r.o. ve Zdicích* s kmenovým kapitálem 500 000 Kč (v koncernu Legiobanky v letech 1926-1928);³⁶⁵ *Messing a Glesinger, spol. s r.o. v Moravské Ostravě* s kmenovým kapitálem 200 000 Kč, vykázána v koncernu banky jen v roce 1928.

Koncern Legiobanky byl vybudován čtyřmi základními způsoby – vlastní zakladatelskou činností, spoluúčastí dalších bank a společností, účastí na již existujících firmách a převzetím starších firem. Ve dvacátých letech převažovala vlastní zakladatelská aktivita banky spolu s přebíráním již existujících firem. Konsorciální účast byla v menšině a týkala se jak firem s vyšším akciovým kapitálem (Čsl. plavební společnosti Labská a Dunajská), tak firem menších (Silika, Keramika).³⁶⁶

³⁵⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 10. 5. 1922, Cestovní a dopravní kancelář Ocean.

³⁶⁰) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1923.

³⁶¹) Tamtéž, VZ za rok 1926.

³⁶²) Tamtéž.

³⁶³) Tamtéž, VZ za rok 1927.

³⁶⁴) Tamtéž.

³⁶⁵) Tamtéž, VZ za rok 1928.

³⁶⁶) Zakladatelskou činností za spoluúčasti dalších bank a společností byly ve dvacátých letech zřízeny následující koncernové podniky Legiobanky: Bohemia, mezinárodní dopravní akciová společnost v Praze; Československá plavební akciová společnost labská v Praze; Československá plavební akciová společnost dunajská v Bratislavě; Latvijas Privatbanka, Riga, akc. spol.; Legie, akciová pojišťovna v Praze; Keramika, spol. s r.o. v Blovicích; Silika, akc. spol. pro výrobu stavebních hmot v Praze; Solné mlýny, s r.o. v Olomouci a Bankovní závod Svoboda a spol, komaditní spol. ve Vídni.

Rozšíření koncernu účastí na již existujících firmách se týkalo těchto firem: Akciová společnost Globus pro jemnou mechaniku Praha; Asdus, dřevozpracující spol. s r.o. v Novém Městě nad Váhom; Banca Româna S.A., Satu Mare; Český úvěrní ústav v Praze; Komerzialna banka, d.d. v Záhřebu; Tatranská elektrická vicinální

Největší zastoupení měly v koncernu Legiobanky zahraniční a tuzemské peněžní ústavy (6 firem), poté následovaly společnosti plavební, dřevozpracující, polygrafické, potravinářské a obchodní (v každém odvětví 4 firmy); stavební společnosti, lomy, dopravní (v každém odvětví 3 firmy); mlýny, cestovní, automobilové a elektrotechnické podniky (v každém odvětví 2 firmy). Po jedné firmě byly v koncernu zastoupeny obory – hutní, zbrojní, chemický, strojírenský, textilní, pletářský, elektrárny, hotely.

Krise první poloviny 30. let koncern Legiobanky zredukovala na pouhých 16 firem (1933),³⁶⁷ nepřežily koncernové firmy operující v automobilovém a dřevozpracujícím průmyslu, zahraniční peněžní ústavy a silně postiženy byly firmy obchodní, stavební a dopravní.

Nejrozsáhlejší koncern si Legiobanka vybudovala *mezi tuzemskými a zahraničními peněžními ústavami*, přičemž účast na posledně uvedených představovalo její specifikum. Dva z nich - *Komercijalna banka, d.d. Zagreb* a *Banca Româna, s.a. Satu Mare*, byly ve vlastnictví místních legionářů, kteří na rozdíl od svých československých legionářských „bratrů“ nebyli ve svých ekonomických aktivitách úspěšní. Účástí na těchto dvou bankách plnila Legiobanka své sliby podporovat legionáře, a to i zahraniční, s nimiž cítila bratrskou sounáležitost. Druhým motivem bezesporu byla také snaha získat zahraniční zastoupení, které se v obou případech samo nabízelo a současně prakticky naplnit malodohodovou orientaci nové republiky.

Účast na lotyšské bance *Latvijas Privatbance, Riga* byla motivována obecně chovanými nadějemi na změnu politicko-ekonomických poměrů v Rusku, které byly podmínkou pro oživení vzájemného obchodu s touto zemí. Přestože se tyto předpoklady

---

dráha, úč. spol. ve Starém Smokovci; Gemerské elektrárny, spol. s r.o. v Tornale; Löschner a spol., spol. s r.o. v Praze; Messing a Glesinger, spol. s r.o. v Ostravě; Rudolf Jakl, spol. s r.o. v Praze; Slovenka, továrna na pletené zboží v Turčanském sv. Martině; Tuz, dřevařské podniky, spol. s r.o. v Praze.

Zakladatelskou činností vlastní vznikly tyto koncernové podniky: Autocar Tatra, spol. s r.o. v Popradě; Asfalta, společnost pro asfaltování a stavby komunikací, spol. s r.o. v Praze; Centrokomise, čl. akciová společnost v Praze; Cestovní a dopravní kancelář Ocean, spol. s r.o. v Praze; Česká kolonizační společnost spol. s r.o. v Praze; Československá rejdařská společnost s r.o. v Praze; Kamenolom v Hronském Sv. Beňadiku spol. s r.o.; Naftapol, spol. pro dovoz a obchod minerálními oleji s r.o. v Praze; Naša Rječ, českoruské knihkupectví a nakladatelství v Praze (založena s blíže nespecifikovanými ruskými odborníky – později „Plamja“); Parní mlýn, spol. s r.o. v Chodouni; Splendid, hotelový a restaurační podnik, spol. s r.o. v Praze, Techod, realitní a průmyslové a obchodní podnikání spol. s r.o. v Praze; Továrna na sudy a parkety, spol. s r.o. v Plešivci, Vltavsko-labská doprava, spol. s r.o. v Praze.

A převzetím starších firem (včetně spoluúčasti dalších firem a společností) se do koncernu banky zařadily následující firmy: Akciová společnost pro výrobu klobouků ve Valašském Meziříčí; Komenský, vydavatelská a literární společnost s r.o. v Bratislavě; Legiografie, vydavatelské a tiskařské závody legionářské, akc. spol. v Praze; Metallum, kovohuť, společnost s r.o. ve Zdicích; Mnichovohradištská továrna na vozy, spol. s r.o. Mnichovo Hradiště; Pivovar československých legií v Praze – Krči; Pragoferra, akc. spol. na výrobu mlékárenských strojů, nádob, nářadí a kovového zboží v Praze.

³⁶⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1933.

nakonec nesplnily, byla Legiobanka nepřímou na obchodech s Ruskem účastna přes tento svůj koncernový podnik.

Posledním zahraničním peněžním ústavem byla rakouská firma *Bankovní závod Svoboda a spol., komanditní společnost ve Vídni*, jejímž prioritním úkolem bylo poskytovat rumunským peněžním ústavům potřebné úvěry a provádět obchody na burze.

Zahraníční peněžní koncernové podniky však nepřežily krizi první poloviny 30. let. Jediná Komercijalna banka sice setrvala v koncernu banky do konce sledovaného období, ale jen z proto, že se její likvidace fatálně vlekla. Stěžejním legionářským zahraničním peněžním ústavem tedy byla již zmíněná *Komercijalna banka d. d. v Zagrebu (dříve Dobrovoljačka banka) (1924-1938)*. Tato jugoslávská banka byla založena stejně jako Legiobanka za účelem materiální podpory jugoslávských legionářů. Poprvé se na Legiobanku obrátili zástupci Dobrovoljačky banky v roce 1922. Toho roku se většina jugoslávských bank ocitla v krizi a část z nich se obrátila na svého malodohodového spojence o pomoc. Vzhledem k tomu, že většina akcií peněžních ústavů se na burze prodávala pod jejich nominální hodnotou, otevíralo se zde pole pro kapitálovou angažovanost českých bank.³⁶⁸ Za těchto okolností se téhož roku na BČL obrátili zástupci Dobrovoljačky s nabídkou úpisu blíže nespecifikované části jejího akciového kapitálu.³⁶⁹ Vedení BČL, bez ohledu na „bratrskou“ soudržnost, tehdy na nabídku vůbec nereflektovalo.

Spolu se zahájením jednání o zařazení Dobrovoljačky banky do koncernu Legiobanky byla BČL v roce 1922 kontaktována také zástupci dvou dalších jugoslávských bank: *Balkánskou bankou, Záhřeb*³⁷⁰ a *Československou bankou v Daruvaru*.³⁷¹ I když to není písemně zaznamenáno, je předpoklad, že stanovisko BČL bylo zamítavé, protože kauzy obou bank mizí v pramenech beze stopy. Zde je nutné jen poznamenat, že jak výše uvedené jugoslávské banky, tak Legiobanka využívala informací československého konzulátu v Záhřebu a čsl. velvyslanectví v Bělehradě.³⁷²

Kauza se na pořadu dne objevila opět v lednu roku 1924, kdy se představitelé Dobrovoljačky požádali Legiobanku o sanaci.³⁷³ Po zhodnocení situace BČL nakonec souhlasila za následujících podmínek – Legiobanka převezme od Dobrovoljačky 17 500 kusů

³⁶⁸) A MZV v Praze, f. IV. sekce, Jugoslávské bankovníctví, Referát o zájezdu čsl. bankovních ředitelů do S.H.S. ze dne 27.11.1922., k. 211.

³⁶⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 13. 4. 1. 1922, Jihoslovanská legionářská banka, Záhřeb.

³⁷⁰) Tamtéž, PSR ze dne 13.9.1922, Balkánská banka, pokus o spolupráci.

³⁷¹) Tamtéž, PSR ze dne 13.9.1922, Československá banka v Daruvaru, pokus o spolupráci.

³⁷²) A MZV v Praze, f. IV. sekce, Jugoslávské bankovníctví, Dopis konzulátu ČSR v Záhřebu ze dne 9.12.1922., k. 211.

³⁷³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23. 1. 1924, Dobrovoljačka banka, Záhřeb.

akcií za 1 kus nominale 100 dinárů, uvedené akcie může převést na zájemce ze svého okruhu, BČL akcie může po třech letech prodat zpět, ale za reálnou hodnotu, kterou budou mít ke dni 31. prosince 1926. V případě, že syndikát Dobrovoljačky nebude schopen vyplácet během těchto let dividendu, zaručí se, že bude Legiobance vyplácet 8% úroků za prošlá léta držby akcií při garantování kurzu.³⁷⁴ V únoru 1924 byly podmínky ještě doplněny návrhem zmocněnců Dobrobanky Legiobance, že tato může akcie bezplatně převést na kohokoliv. Vzhledem k velkým nákladům na cestování na valné hromady akcionářů Dobrobanky zmocněnci souhlasili, že BČL bude vysílat cca 2 – 3 zmocněnce disponujících 10 000 hlasy (1 akcie = 1 hlas), a současně se zavázali včas Legiobance oznámit konání valné hromady a naprosté právo veta ve věcech úvěrových, organizačních, správních a personálních.³⁷⁵ BČL si zároveň vymínila, že jí Dobrobanka musí předkládat měsíční rozvahy, do stanov zařadit článek o povinné dotaci 5% ročního zisku do rezervního fondu a naprostý zákaz jakýchkoliv účetně nezachytitelných položek.³⁷⁶ Do správní rady Dobrobanky byly delegováni Josef Khyn, Kopecký, ředitel Centrokomise, a Kapár, předseda Československé obce legionářské, která zde upsala 200 kusů akcií. František Šíp byl jmenován prvním místopředsedou banky.³⁷⁷

Z výše uvedených podmínek je patrné, že na rozdíl od BČL vedla Dobrobanka své hospodaření typickým „balkánským způsobem“, což Legiobance ani v nejmenším nekonvenovalo, ale rozhodujícím momentem zde zřejmě bylo sledování státní zahraniční politiky, resp. malodohodové politiky. V dochovaných dokumentech ovšem není nic explicitně uvedeno, ale výsledky bankovní politiky Legiobanky hovoří jasně. Vidíme zde hojně úvěrové a eskontní kontakty s rumunskými peněžními ústavy a začlenění jugoslávské Dobrobanky do svého koncernu.

BČL upsala spolu s Československou obcí legionářskou na 6 000 kusů akcií po 100 dinárech, tedy 1 027 467 Kč.³⁷⁸ Po úpisu akcií se BČL pustila do rázných kroků k zajištění ziskového hospodaření a budoucího získání majority. Prvním krokem bylo dosazení E. Kopeckého (současného ředitele Centrokomise) do funkce vrchního ředitele Dobrovoljačky banky a do funkcí šéfů nejdůležitějších oddělení úvěrního, devizového,

³⁷⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23. 1. 1924, Dobrovoljačka banka, Záhřeb.

³⁷⁵) Tamtéž, PSR ze dne 9. 2. 1924, Rozšíření podmínek Dobrovoljačky banky, d.d. Záhřeb.

³⁷⁶) Tamtéž.

³⁷⁷) Tamtéž, PSR ze dne 12. 4. 1920, Dobrovoljačka banka, Záhřeb.

³⁷⁸) Tamtéž, PSR ze dne 1.10.1924, Dobrovoljačka banka.

kontrolního a účtárny úředníky Legiobanky. Dalším krokem bylo odstranění nevýznamných členů správní a dozorčí rady Dobrovoljačky a jejich nahrazení vlivnými místními občany.³⁷⁹

Do konce roku 1924 byl dosavadní kapitál snížen z 5 000 000 Din na 50 000 Din a opětně navýšen na 2 500 000 Din.³⁸⁰ Při sanaci banky bylo nutné ještě vyřešit otázku Hospodářského fondu jugoslávských legionářů, spravovaný Dobrobankou, SAVEZU. Legiobanka zavázala *Svaz dobrovolců v Záhřebu*, jako majoritního akcionáře Dobrobanky, k pravidelným dotacím ve výši 5% ročního zisku tak dlouho, dokud částka nedosáhne 150 000 Din, a jeho stanovy upravila dle stanov vlastního Hospodářského fondu ruských legií.³⁸¹ Stejně tak přizpůsobila stanovy a jednací řád Dobrobanky podle vlastních, propustila přebytečné zaměstnance a rozhodla, že vedení Dobrobanky musí zahájit rozsáhlou přesvědčovací akci mezi vkladateli a získat další komitenty zvláště mezi státními úřady a podniky.³⁸² BČL povolila Dobrovoljačce samostatné povolování úvěrů jen do 200 000 Din, vyšší podléhaly předběžnému schválení Legiobanky, a to jen do 500 000 Din. Vyšší úvěry nepřicházely vůbec v úvahu, takže Dobrobanka fungovala prakticky na úrovni filiálek BČL. Přesvědčovací akce byla úspěšná; takže se bance podařilo získat napojení na ministerstvo obchodu. Získala také vklady a úvěry od policie, úrazové pojišťovny a dalších státních organizací.³⁸³ S Dobrobankou úzce spolupracovala také Centromise, která zajistila firmě „Velebit“ napojení na Dobrobanku a povolení pro exploataci jugoslávských lesů, čímž bance zajistila kvalitního komitenta.³⁸⁴ Nakonec se podařilo získat Dobrobance podporu ministra Milana Prpiće.

Změna stanov a změna firmy na název *Jugoslavenska trgovinska banka d.d., Zagreb* byla schválena 5. října 1925 na mimořádné valné hromadě, kde byla zároveň „vyřešena“ otázka fondu SAVEZA. BČL jeho dosavadní působení charakterizovala jako „velmi nepřátelské“ vůči bance s tím, že „způsobila bance dosud největší škody“, a proto zástupci BČL delegáty SAVEZU přiměli k rezignaci ze statutárních orgánů banky.³⁸⁵ Působení BČL se začalo v hospodaření projevovat již v roce 1925, kdy se bance podařilo rehabilitovat se v bankovních kruzích, obnovila devizové a valutové obchody, zažalovala veškeré málo mobilní úvěry a splátky začaly pomalu docházet.

³⁷⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a -1, PSR ze dne 1.10.1924, Dobrovoljačka banka.

³⁸⁰) Tamtéž, PSR ze dne 12.11.1924, Záležitost Dobrovoljačky banky, Záhřeb.

³⁸¹) Tamtéž.

³⁸²) Tamtéž.

³⁸³) Tamtéž, PSR ze dne 29.4.1925, Cirkulace výroční zprávy Dobrovoljačky banky a referát.

³⁸⁴) Tamtéž.

³⁸⁵) Tamtéž, PSR ze dne 4.11.1925, Referát o návštěvě v Dobrovoljačce bance d.d., Zagreb.

V druhé polovině dvacátých let byly bilanční výsledky celkem uspokojivé, ale Legiobanka si stěžovala, že likvidace staré gesce se velmi vleče a že dlužníci, v drtivé většině zemědělci, nejsou schopni své závazky splatit.³⁸⁶

V roce 1929 byl změněn titul firmy na *Komercijalnu banku d.d. Zagreb* (dále Komerbanka) a akciový kapitál navýšen na 10 000 000 Din, rezervní fondy dosáhly 950 000 Kč, vklady na knížky 5 816 036 Kč, směnky 2 181 188 Kč a čistý zisk 54 775 Kč.³⁸⁷ Veškerý akciový kapitál byl ve vlastnictví Legiobanky a byl bilancován částkou 1 500 000 Kč.³⁸⁸ Jediným problémem bylo zajištění dostatečného množství úředníků – kontrolorů, ovládajících jazyk. Legiobance se podařilo získat jen bývalého prokuristu filiálky Živnobanky v Terstu, který srbochorvatštinu ovládal.

První krizový rok 1930 se podařilo Komerbance přežít ještě v pořádku, kdy uzavřela svou bilanci za rok 1931 ziskem 50 996,18 Din při bilančním úhrnu 30 192 071 Din. Situace byla o to těžší, že Legiobanka kvůli devizovým předpisům nemohla afilaci podporovat svými penězi, takže ta musela pracovat jen s vlastními ve výši 1 265 850,01 Din. Přestože velké jugoslávské ústavy jako *Prva Hrvatska štedionica, Hrvatski opći Vjeresijski zavod* apod. byly v úpadku, Komercijalna si udržela likviditu a neměla prakticky žádné ztráty na vkladech a špatně likvidní úvěry likvidovala ze skrytých rezerv.

V té době musela Legiobanka řešit poměrně závažný delikt – obvinění jednoho z prokuristů Komercijalne z pašování cenných papírů firmy Blair.³⁸⁹ Komercijalna byla pokutována v obnose 100 000 Din a celá kauza prošla za poměrně velkého ohlasu jugoslávským tiskem. Vzhledem k majoritní účasti Legiobanky na Komercijalne bance se o celou záležitost zajímaly čl. zastupitelské úřady a ministerstvo zahraničních věcí. Z druhé strany je o pomoc žádala sama Legiobanka. Československé vyslanectví skutečně intervenovalo na jugoslávském ministerstvu financí a bylo ostře odmítnuto s tím že, “Důkazy proti Komerční bance jsou tak silné, že přicházel v úvahu nejvyšší trest 300 000 Din. a jen z ohledu na její čl. spojení se pokuta snížila, čemuž mohou býti rádi a neprovokovat další zhoršení věci.... Komerční banka je vinna neloajálním jednáním a není žádných polehčujících okolností.”³⁹⁰ Tím byl celý spor uzavřen.

³⁸⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.2.1928, Komercijalna banka, Zagreb, bilanční referát k 31.12.1928: Čistého zisku vykázala k roku 1928 587 788,23 Din, rezerv vykázala celkem 4 312 588 Din a odpisů 422 397,05 Din

³⁸⁷) Tamtéž, PSR ze dne 5.3.1930, Komercijalna banka, d.d. Zagreb.

³⁸⁸) Tamtéž.

³⁸⁹) A MZV v Praze, f. IV. sekce, Jugoslávské bankovníctví, Dopis vyslanectví ČSR v Bělehradě ze dne 22.4.1932, k. 211.

³⁹⁰) Tamtéž.

Situace se ale změnila již v příštím roce, kdy musela být svolána valná hromada Komercijalne banky za účelem zrušení dlouhodobě nerentabilní pobočky v Lublani. Tato likvidace byla jen předstupněm pro likvidaci celé banky, na které se usneslo ředitelství na své schůzi ze dne 30. května 1933. K tomu datu byla aktiva Komercijalne vyčíslena na 9 100 000 Din.³⁹¹ Ředitelství BČL oznámilo Komercijalne své rozhodnutí o tiché likvidaci k 1. červenci 1933. Aby se Legiobanka vyhnula výdajům za likvidační práce, záměrně snížila úrokové sazby na pouhé 2%, čímž záměrně spustila run na vklady,³⁹² které byly ale vypláceny ve 100% částce.³⁹³

Rok 1933 končila Komercijalna již ztrátou ve výši 20 666,74 Din, kterou ale umožnil zisk z minulého roku.³⁹⁴ Likvidace narážela na řadu problémů zejména u dlužníků, kde téměř žádný úvěr nešlo likvidovat bez soudního zákroku, protože jugoslávské zákony chránily zejména zemědělské dlužníky odkladem splátek jejich dluhů až do doby oživení ekonomiky.³⁹⁵

Probíhala také jednání o ustavení celé strany dlužníků, po vzoru Rumunska, kde dlužníci dosáhli nejméně 75% odpuštění stávajících dluhů.³⁹⁶ Vymahatelnost dubios dlužníků k 31. prosinci 1934 činila 16 525 075,01 Din, kterou se podařilo k 1. březnu 1937 snížit pouze o 141 267,84 Kč.³⁹⁷ Závaznost Komercijalne u Legiobanky činila k témuž datu 1 871 994 Kč (3 000 000 Din) uloženo měla u BČL na 1 300 000 Din.³⁹⁸ Dobrých dlužníků vyčísliila banka na 7 150 000 Din, zažalovaných na 5 810 000 Din a splácejících ve výši 1 346 000 Din.³⁹⁹

Likvidace Komercijalne banky se vlekla, zejména díky tomu, že zákon o ochraně zemědělců, přijatý v roce 1936 upravoval i způsob splátek pro ostatní dlužníky.⁴⁰⁰ Peněžní ústavy postoupily své pohledávky za dlužníky *Privilegované agrární bance* (Privilegbance), která věřiteli po prozkoumání připsala k dobru 50% přiznané pohledávky a vydala mu na 25% pohledávky státní obligace a zbývajících 25% pohledávky věřitel musel odepsati. Dlužník měl své dluhy splácet Privilegbance během následujících 12 let při 4 ½% zúročení. Za těchto

³⁹¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 26., 30.5.1933, Komercijalna banka, Zagreb.

³⁹²) Tamtéž, SŘ ze dne 15.11.1934, Komercijalna banka, Zagreb.

³⁹³) Tamtéž.

³⁹⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 5.2.1934, Komercijalna banka, Zagreb.

³⁹⁵) A MZV v Praze, f. IV.sekce, Jugoslávské bankovníctví, Spis – Peněžní ústavy požívající dobrodiní § 5 o ochraně zemědělců, ze dne 9.1.1934, k. 211.

³⁹⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 11.2.1935, Zpráva o činnosti Komercijalne banky v Zagrebu za rok 1934.

³⁹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 1.3.1937, Komercijalna banka, Zagreb, Bilance za rok 1936.

³⁹⁸) Tamtéž.

³⁹⁹) Tamtéž.

⁴⁰⁰) A MZV v Praze, f. IV. sekce, Jugoslávské bankovníctví, Spis – Peněžní ústavy požívající dobrodiní § 5 o ochraně zemědělců, ze dne 9.1.1934, k. 211.

podmínek se Komerzialna nacházela v tiché likvidaci prakticky do konce sledovaného období.

Druhým legionářským peněžním ústavem byla rumunská *Banca Româna, s. a. Satu Mare*, která se dostala do koncernu za blíže nezjištěných podmínek v roce 1926 a dále o jejím osudu není v pramenech dalších zpráv. Tato legionářská banka disponovala akciovým kapitálem ve výši 10 000 000 Lei s filiálkami v Baia Mare, Carei Mare a Sighetul Marmatiei. Banka ústav tehdy ohodnotila jako dobře prosperující a převzala celkem 1 000 kusů akcií v nominální hodnotě 500 Lei. Tato banka ovládala území u podkarpatských hranic a účast na ní byla proponována jako doplněk filiálky Legiobanky Berehovo.⁴⁰¹

Dalším zahraničním peněžním ústavem byla *Latvijas Privatbanka, Riga (1924-1934)*. O účasti na některé lotyšské bance se jednalo na prozatímním představenstvu Legiobanky již 2. března 1921, když se měla zřídit *Česko-lotyšská obchodní banka* a *Česko-lotyšská obchodní společnost*, ale z jednání nakonec z blíže neurčených důvodů sešlo.⁴⁰² Záležitost se na pořadu opět vynořila o dva a půl roku později. Tehdy, dne 10. října 1923, povolilo lotyšské ministerstvo financí zřízení banky s právem otevřít zatím filiálky v Libavě, Vindavě, Dvinsku a Rossienách a s možností otevřít další. BČL neváhala a zahájila ihned jednání o 30% účast na této bance s cílem účastnit se prostřednictvím této banky průvozního obchodu mezi Ruskem a cizinou o průměrném ročním obratu ve výši 508 506 000 zlatých rublů.

Přes lotyšské přístavy procházelo do té doby na 53,7% ruského zahraničního obchodu, protože Libava a Vindava byly jedinými nezamrzajícími přístavy Baltu a Riga zamrzala jen na několik týdnů. Pro dobrý rozvoj ruského zahraničního obchodu vedeného přes Rigu a baltské přístavy hovořilo také přímé železniční spojení s Moskvou. Účast na Privatbance měla proto pomoci zvláště dalšímu koncernovému podniku Legiobanky – Centrokomi, která se ruského obchodu již účastnila. Založení banky, která se výší svého akciového kapitálu zařadila mezi největší banky, vzbudilo kladný ohlas.⁴⁰³

Na bance se účastnil také anglický a ruský kapitál, v tomto případě několik skupin ruských bank zastoupených *Ruskou bankou pro mezinárodní obchod*, *Junkerbankou v Moskvě* a *Moskevským kupeckým bankem*.⁴⁰⁴ Anglický kapitál zastupovala *British and European Bank* a lotyšský reprezentovaný *Lotyšská státní banka*. Obsazení statutárních orgánů Latvijas bylo

⁴⁰¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.3.1927, Banca Romana s.a., Satu Mare.

⁴⁰²) Tamtéž, PSR ze dne 28. 11. 1923, Latvijas Privatbanka.

⁴⁰³) A MZV v Praze, f. IV. sekce, Bankovníctví – Lotyšsko, Dopis Konzulátu ČSR v Kovně, ze dne 5.4.1924., k. 212.

⁴⁰⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.11.1923, Latvijas Privatbanka.

velmi reprezentativní; zasedali zde zástupci předních průmyslových, exportních a dopravních podniků, dále zástupci lotyšských ministerstev a bank.⁴⁰⁵ BČL vyslala do ředitelství ředitele místní pobočky Centrokomise Maxe Brussovanského a své přední ředitele Františka Šípa a Josefa Becka. BČL se původně měla účastnit 30% ale British and European Bank, London (Britishbank) požadoval, aby se účastnila 50%, na což nakonec přistoupila.⁴⁰⁶ Výše akciového kapitálu byla stanovena na 2 000 000 Latů. Bilance za prvních 9 měsíců byla natolik dobrá, že BČL navrhla vyplatit 8% dividendu, proti čemuž se ale ohradila Britishbank, která dividendu hodlala použít na další rozvoj ústavu.⁴⁰⁷ Kvalita obchodů Latvijasy byla do značné míry příznivě ovlivňována kontakty a obchodními spojeními Britishbanky.⁴⁰⁸

Angažování Legiobanky na Latvijasy mělo ovšem mnohem širší rámec. V říjnu toho roku totiž zaslal konzulát čsl. republiky v Kaunasu Legiobance dopis popisující situaci na tamním bankovním trhu, se zvláštním zřetelem na následující banky – *Lietuvos tarptautinis bankas, Lituvos ukios bankas, Lietuvos kooperatyvu bankas, Lietuvos kredyto bankas, Lietuvos komercijos bankas*.⁴⁰⁹ Tehdy panoval na lotyšském trhu chaos následkem poklesu lotyšské marky před zavedením latu a lotyšské banky se snažily získat účast zahraničních bank.

Ve stejné době přišel Legiobance dopis litevského konzulátu v Kovně s informacemi o *Lietuvos kooperacijos Bendroviju Sajuga, Kaunas*, jejíž ředitelé chtěli navázat ve větším měřítku styky s čsl. firmami z oboru strojírenství, textilnictví, sklářství a cukrovarnictví. Bohužel poměry na litevském trhu neumožňovaly nákup čsl. zboží za hotové. Podobně jako v případě Lotyšska snažily se litevské banky získat zahraniční kapitál ve formě přímé účasti, čehož hojně využil právě anglický kapitál spolu s francouzským a švédským. Konzulát navrhoval Legiobance větší orientaci právě na litevském trhu a své doporučení doplnil o

---

⁴⁰⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 1. 10. 1924, Latvijasy Privatbanka, Riga: Ředitelství: G. Bissenek - Lotyšský vyslanec v Londýně, vrchní ředitel Hospodářského společenstva lotyšských zemědělců (fy. Latveesu lanksaimneek ekonomiska Sabeedriba; Dr. J. Kogan - ředitel Latvijasy, zástupce vyslance Bisseneka; G. Albat - sekretář Zamini Lotyšské republiky; E. Weinstein - ředitel filiálky Libavské banky v Rize; J. Šilinský - šéf zahraničního oddělení Lotyšské státní banky; M. Brussovanský - generální zástupce Centrokomise; Pouze tři ředitelé banky byli placeni – Kogan, Weinstein, Šilinský
Správní rada: F. Grosvald - bývalý lotyšský vyslanec ve Stockholmu; N. Ginsburg – spol. firmy Brittsch-Lettische Handelsgesellschaft R. Feldhuhn and Company v Rize; Ing. J. Gurvič - vrchní ředitel firmy Fönix, jedny z největších továren na lokomotivy; A. Kalnin – vedoucí ředitel akc. paroplavební společnosti „Austra“; J. Kugren – vedoucí ředitel fy. Latvijasy Piensaimniecibas savieniba (Ústřední spolek mlékařského průmyslu); A. baron Nolde - vrchní ředitel fy. Aktien Gessellschaft Rigaer Papierfabriken, Riga; K. Spade - spol. fy. K. J. Spade – dopravní a obch. akc. spol. předseda Svazu lihovarníků Lotyšské republiky; A. Wysotzki - export čaje, Londýn; A. Camanski - ředitel Brit. and North European Bank v Londýně; František Šíp – vrchní ředitel Legiobanky; Josef Beck – ředitel Legiobanky.

⁴⁰⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 5.3.1924, Privatbanka.

⁴⁰⁷) Tamtéž, PSR ze dne 4.3.1925, Latvijasy banka.

⁴⁰⁸) Tamtéž.

⁴⁰⁹) Tamtéž, sign. BČL – SXIII/1, Korespondence Františka Šípa, Dopis lotyšského konzulátu ČSR Legiobance ze dne 26.11.1923.

bilance místních peněžních ústavů.⁴¹⁰ Bohužel prameny mlčí o příčinách proč BČL na tuto nabídku nereflektovala. Pravděpodobné je, že krize panující v ČSR nutila Legiobanku k většímu soustředění na stabilizaci své dosavadní struktury spíše než k rozsáhlejší angažovanosti jakéhokoliv typu v zahraničí.

V souvislosti se sondážemi BČL v Pobaltí byl František Šíp kontaktován též zástupci dvou ruských a jedné ukrajinské banky – *Rossijskij trgovo-promyšlennyj bank, Moskva*; *Allukrainische Genossenschaftsbank, Charkov* a *Vserossijskij kooperativnyj bank, Moskva*.⁴¹¹ Ovšem šlo jen o letmý náznak, bez prameny podloženého pokračování.

Spojení lotyšské banky s britským kapitálem ale netrvalo dlouho. V září roku 1925 navštívili Legiobanku ředitelé Latvijasy a dohodli se na rozvázání poměru s britskou kapitálovou skupinou. Ze zápisů protokolů správních rad vyplývá, že podnětem k rozvázání poměru byla skutečnost, že ji Latvijasy díky své pevné pozici na londýnské burze nepotřebovala a že již zaujala místo mezi nejsilnějšími lotyšskými bankami a měla hodně kvalitních obchodů.⁴¹² Pravděpodobnější ale je, že ústup nastal ze strany Britishbanky, protože stejný zápis ze schůze správní rady BČL uvádí, že britská skupina již vlastní jen malou část akcií Latvijasy, protože většinu už rozprodala.⁴¹³ Zbytek hodlala odkoupit BČL, aby získala 64% majoritu.

Hospodaření *Latvijasy Privatbanky* se začalo v roce 1929 komplikovat, čistý zisk sice docílil 135 358,75 Latů, ale radikálním způsobem se musely změnit rozsah a způsob obchodů. Latvijasy dříve financovala především zahraniční obchod dřevem a obilím, které postihla krize jako první. Místo dosavadních lombardních úvěrů začala poskytovat především tříměsíční akceptační úvěry na export dříví do Anglie, Francie, Belgie a Holandska a na důrazné doporučení Legiobanky přestala financovat výrobu. Při financování exportu dřeva poskytovala úvěry jen na dřevo složené na pilách nebo v přístavech. Protože obchod s obilím doznal zvláště v Lotyšsku velkých ztrát, Latvijasy se jich zcela zřekla.⁴¹⁴

Krize ale postupovala dál a situace banky se výrazně zhoršila na podzim roku 1931. BČL se snažila banku za všech okolností udržet. Reeskontovala jí přednostně směnky, poskytovala běžné úvěry na poskytnuté garance, jako např. pro *Crédit Lyonnais* v Paříži ve výši 750 000 francouzských franků prodloužila Latvijasy dobu splatnosti všech úvěrů. Toto

⁴¹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SXIII/1, Korespondence Františka Šípa, Dopis litevského konzulátu ČSR Legiobance ze dne 28.11.1923.

⁴¹¹) Tamtéž, Dopis litevského konzulátu ČSR ze dne 29.8.1923.

⁴¹²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.9.1925, Pololetní bilance *Latvijasy Privatbanky* k vzetí na vědomí a nový arrangement v našem poměru k ní.

⁴¹³) Tamtéž.

⁴¹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 7.5.1930, Bilanční referát *Latvijasy Privatbanky*, Riga k 31.12.1929.

poslední opatření ale bylo v podstatě reakcí na stejný postup lotyšské vlády, v jehož důsledku vážly splátky Latvijas za jejími dlužníky, a proto na to BČL mohla reagovat jedině tímto způsobem. Kalkulační zisk klesl na 23 686,58 Latů a dividendy dříve 6 % nemohla být vyplácena vůbec.⁴¹⁵ Situace se stále zhoršovala a v prosinci 1931 nastala panika a velké ztráty vybíráním peněz z žirových účtů u všech lotyšských bank bez jejich další investice do trhu. Veškerý export dřeva orientovaný na librovou oblast byl otřesen její záříjovou devalvaci a sovětským dumpingem. Lotyšsko reagovalo přísnými devizovými opatřeními ve snaze stabilizovat měnu, což postihlo i Latvijas Privatbanku. BČL, která už od začátku roku provedla tři vlny personálních a platových restrikcí, vypracovala schéma postupného odbourání rizikových úvěrů a zakázala další investice do Latvijas Privatbanky.⁴¹⁶ O pár měsíců později již přistoupila k úvahám o okolkování akciového kapitálu z 2 000 000 Latů na 1 000 000 Latů a jeho opětovné navýšení na původní částku; rozdíl měl být použit na krytí ztrát.⁴¹⁷

Na základě tohoto rozhodnutí byla v dubnu roku 1932 svolána valná hromada, která schválila restrikce a okolkování 50% akciové jistiny.⁴¹⁸ Úpadek banky ale pokračoval nadále, takže se v květnu roku 1933 BČL rozhodla Latvijas zlikvidovat.⁴¹⁹

Likvidace Latvijas měla začít od 1. ledna 1934, ale vyskytli se vážní zájemci o koupi akciového pláště.⁴²⁰ K tomu datu vyčíslila Latvijas svá aktiva částkou 1.756.719,09 Latů, pasiv 277 759,86 Latů a čistého jmění 1 478 959,23 Latů.⁴²¹

Po selhání rok trvajících a náročných jednání se skupinou kupců Mirkina a Bacalkina přijala BČL nabídku jednoho z původních zájemců průmyslníka Feldhuhna (zastupujícího říšskoněmecký kapitál), který měl za sebou skupinu brémských finančníků.⁴²² BČL dala souhlas k odprodeji akcií Latvijas za 23 000 Latů.⁴²³ Odprodej akcií Latvijas říšskoněmecké bankovní skupině vzbudilo pozornost ministerstva financí, které si vyžádalo osobní vysvětlení

⁴¹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.9.1931, Latvijas Privatbanka, Riga.

⁴¹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 2.12.1931, Referát o Latvijas Privatbance, Riga

⁴¹⁷) Tamtéž, PSR ze dne 23.3.1932, Bilanční referát k 31.12.1931, Latvijas Privatbanka, Riga: BČL vlastnila 12 520 000 kusů – nominale 1.252.000 Latů = Kč 8 138 000,- ale bilancovala je 769 230 Latů = 5 000 000 Kč.

⁴¹⁸) Tamtéž, PSR ze dne 11.5.1932, Referát o průběhu valné hromady Latvijas Privatbanky.

⁴¹⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 30.5.1933, Latvijas Privatbanka.

⁴²⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 20.11.1933, Latvijas Privatbanka, Riga: Kupec Misroch, který již koupil pojišťovnu Daugavu, kde byla Latvijas Privatbanka v podnájmu, a chce v ní ukládat své přebytky. Průmyslník Niesse – spekulant, který vydělával značné částky diskontem sovětských trat a Latvijas by mu tyto operace pomohla provádět přímou bankovní cestou.

„Latviašu Akciu banka“, Riga, navázaná na nejmenovaný anglický kapitál, a továrník textilem Feldhuhn, skupina Mirkin a Bacalkin.

⁴²¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 20.11.1933, Latvijas Privatbanka, Riga:

⁴²²) Tamtéž, SŘ ze dne 3.9.1934, Latvijas Privatbanka.

⁴²³) Tamtéž.

Josefa Khyna. Ale na věci se již nic nezměnilo, Latvijás byla vyvázána ke konci roku 1934 z koncernu Legiobanky.⁴²⁴

Posledním zahraničním koncernovým podnikem byl *Bankovní závod Svoboda a spol., komanditní společnost ve Vídni (1925 - 1932)*. Tato firma disponovala kapitálem 120 000 rakouských šilinků (r. šil.) Veřejnými podílníky se měli stát původní majitel Hugo Svoboda a úředník BČL Josef Seidl, který formálně vystoupil ze služeb Legiobanky, ale mohl být kdykoliv přijat zpět. Legiobanka se měla na firmě účastnit 30 000 r. šil. Jednání započatá v lednu roku 1925 se ale vlekla z toho důvodu, že Legiobanka požadovala, aby firma získala přístup na vídeňskou burzu.⁴²⁵ Úředník Legiobanky Seidl byl dosazen jako vrchní dohlížitel nad hospodařením podniku a byl pověřen „pěstováním“ vztahů s živnostenskou stranou ve Vídni. Firma mohla povolovat bez předchozího schválení BČL úvěry do 2 000 r. šil.⁴²⁶ Protože firma, provozující za Legiobanku burzovní obchody na vídeňské burze dobře prosperovala, byl její kapitál o rok nato zvýšen na 300 000 r. šil.⁴²⁷

Firma začala mít od počátku roku 1929 potíže s rakouskou berní správou, která při zdaňování firmy požadovala od Legiobanky zdanění veškerých jejích zisků. Zisk za rok 1927 dosáhl 31 875,90 r. šil., ale požadovaná daň činila 40 204,54 r. šil. Legiobanka tento koncernový podnik nechtěla rušit, protože zabezpečoval úvěrové potřeby rumunských bank.⁴²⁸

Výše naznačené potíže se umocnily po pádu Credit Anstaltu a zásadním omezením devizových obchodů a úvěrů, které firma poskytovala zvláště rumunským komitentům. Tímto zásadním podvázáním své činnosti, přestala být její další existence rentabilní a správní rada Legiobanky se na své schůzi ze dne 4. listopadu 1931 usnesla firmu zlikvidovat.⁴²⁹ Její likvidace, prováděná pobočkou Legiobanky v Bratislavě, proběhla během následujícího roku, ke dni 23. prosince 1932 byla vymazána z rakouského obchodního rejstříku a Legiobanka vrátila ministerstvu financí k 28. prosinci 1932 povolení k provozování bankovní činnosti.⁴³⁰

---

⁴²⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 30.10.1934, Latvijás Privatbanka.

⁴²⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.9.1925, Bankovní závod Svoboda a spol., komanditní spol. ve Vídni.

⁴²⁶) Tamtéž, PSR ze dne 4.11.1925, Bankovní závod Svoboda a spol., komanditní spol. ve Vídni.

⁴²⁷) Tamtéž, PSR ze dne 6.5.1926, Bankovní závod Svoboda a spol., komanditní spol. ve Vídni

⁴²⁸) Tamtéž, PSR ze dne 15.5.1929, Svoboda a spol., Vídeň.

⁴²⁹) Tamtéž, PSR ze dne 4.11.1931, Likvidace firmy Svoboda a spol., Vídeň.

⁴³⁰) Tamtéž, PSR ze dne 22.2.1933, Likvidace Bankovního závodu, komanditní spol., Vídeň.

V českých zemích banka do svého koncernu začlenila dva peněžní ústavy: „Legii“, *akciovou pojišťovnu v Praze* a *Záložnu na Florenci, spol. s r.o. v Praze*, které v koncernu zůstaly až do konce roku 1938.

Legie, akciová pojišťovna v Praze (1921-1938) byla založena v roce 1921 čtyřmi peněžními ústavami – *Legiobankou, Bankou stavebních živností a průmyslu, Brněnskou lidovou bankou, Českou průmyslovou bankou a Moravsko-slezskou bankou*⁴³¹ s akciovým kapitálem ve výši 2 000 000 Kč, do něhož každá banka upsala 500 000 Kč. Zabývala se pojišťovacími obchody všeho druhu v tuzemsku a zahraničí, které byly tak výnosné, že mohla v roce 1924 přistoupit ke zvýšení dosavadního akciového kapitálu na 4 000 000 Kč. Přestože šlo o konsorciální podnik, zaměstnával převážně legionáře. Během následujících čtyř let využila Legiobanka příležitost k získání majority odkupem paketů akcií svých konsorciálních partnerů – *Moravsko-slezské*⁴³² a *Stavobanky*⁴³³ ale 100% majoritu získala až v roce 1935, kdy odkoupila zbytek akciového kapitálu pojišťovny dosud v držení *České průmyslové banky* (22%).⁴³⁴ Působnost Legie se rozšiřovala v závislosti s rozšiřováním pobočné sítě Legiobanky, v roce 1934, už byli přiděleni ke každé pobočce Legiobanky úředníci pojišťovny „Legie“.⁴³⁵ Když Legiobanka rozšířila svou působnost na Slovensko, uzavřely všechny její afilice smlouvu s „Legií“ o nabízení pojišťovacích obchodů svým klientům.⁴³⁶

Protože úředníci peněžních ústavů nesměli být v dlužnickém vztahu ke svým zaměstnavatelům, založila banka peněžní družstvo „*Včelka*“ s podíly movitějších úředníků Legiobanky. „*Včelka*“ ale začala postupem let opouštět svou základnu, podnikala ve velkém a poskytovala půjčky i mimo okruh zaměstnanců Legiobanky. Legiobanka proto přistoupila v roce 1926 k založení nového podniku, „*Záložny bankovních a obchodních zaměstnanců na Florenci*“, kterou přejmenovala příštího roku *Záložna na Florenci spol. s r.o. v Praze (1926 - 1938)*.⁴³⁷

Legiobanka záložně poskytla bezplatně odborný personál, zařídila kancelářské místnosti a upsala zde 255 000 Kč podílů ze 408 000 Kč kmenového kapitálu. Záložna

⁴³¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.5.1921, Pojišťovna Legie.

⁴³²) Tamtéž, PSR ze dne 20.6.1923, Převzetí části akcií pojišťovny „Legie“ za Moravsko-Slezskou banku v Brně.

⁴³³) Tamtéž, PSR ze dne 21.1. 1925, Převzetí části akcií pojišťovny „Legie“ za Bankou stavebních živností a průmyslu.

⁴³⁴) Tamtéž, PSR ze dne 16.10.1935, Odkoupení akcií „Legie“ akciové pojišťovny v Praze od české průmyslové banky.

⁴³⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 13.11.1934, Rozšíření organizace Legiopojišťovna sítě Legiobanky na Slovensku

⁴³⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 7.7.1936 Akvizice úřednictva Legiobanky a Svůbky pro Legiopojišťovnu.

⁴³⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 11.3.1935, Záložna na Florenci.

převzala od Legiobanky úvěrování jejího koncernového podniku Pragovar a přijímala drobné vklady, které by banku zatěžovaly.⁴³⁸ Obchody záložny se postupem let dále rozšiřovaly, až nakonec začala poskytovat i dlouhodobé úvěry a hypotekární zápůjčky (za rok 1934 to bylo 27,3% a rozpůjčovala na 29 000 000 Kč). Proto ji ředitelství Legiobanky vyzvalo, aby stáhla zpět 5 000 000 Kč a nadále preferovala jen krátkodobé zápůjčky.⁴³⁹

Naproti tomu ale donutila záložnu, aby převzala hypotekární úvěry firmy *Kruliš a Vlček* na výstavbu Zahradního města za 10 268 000 Kč. Stálými klienty záložny byly koncernové pražské podniky Legiobanky, odběratelé Pragovaru (16 251 000 Kč) a státní a veřejní zaměstnanci (2 000 000 Kč).⁴⁴⁰ Na konci roku 1934 převzala záložna od BČL její konsorciální účast na *Úvěrním ústavu skladníků tabáku* (nadpoloviční většinu podílů v celkové hodnotě 130 000 Kč).

Na počátku roku 1938 si záložna vytýčila cíl zaujmout přední místo mezi prvními deseti pražskými velkozáložnami. K tomu musela získat přes 60 000 000 Kč vkladů, což se jí k 31. prosinci 1934 nakonec podařilo (60 139 000 Kč). Tím zaujala 8. místo mezi 280 záložnami pražskými a 18. místo mezi 1 223 republikovými záložnami. Největší vzestup vkladů nastal v letech 1929 – 1931, kdy ze 17 000 000 Kč stouply na 45 000 000 Kč a v následujících dvou letech stouply ročně o 3 000 000 Kč, až dosáhly 51 000 000 Kč.⁴⁴¹ Přebytky uložené u BČL dosáhly k 31. prosinci 1934 28 000 000 Kč.

Záložna disponovala sedmi pražskými pobočkami (*Braník, Dejvice, Holešovice, Košíře, Královské Vinohrady, Libuš a Žižkov*) a 1 směnárnou (*Dolní Břežany*). Perfektní výsledky dosažené v roce 1934 se ale z blíže nezjistitelných důvodů nepodařilo udržet a téměř všechny bilanční položky zaznamenávaly stálý pokles, naštěstí při zachování stálé ziskovosti.⁴⁴² Poslední rok činnosti v rámci I. republiky byl ale značně poznamenán politickými událostmi a z nich vyplývající nejistotou, takže vykázala jen 19 410,15 Kč čistého zisku.

---

⁴³⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.2.1928, Bilanční referát Záložna na Florenci k 31.12.1928.

⁴³⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 11.3.1935, Záložna na Florenci.

⁴⁴⁰) Tamtéž.

⁴⁴¹) Tamtéž.

⁴⁴²) Tamtéž, SŘ ze dne 14.2.1938: Vybrané bilanční výsledky za rok 1937 – vklady na knížky: 47 750 000 Kč, dlužníci: 67 000 000 Kč, uložené přebytky pokles o 13 700 000 Kč, čistý zisk: 269 769,95 Kč. SŘ ze dne 1.2.1937, Vybrané bilanční výsledky za rok 1936 – vklady na knížky 42 870 000 Kč, dlužníci – 46 374 365 Kč, čistý zisk – 181 813,95 Kč.

Zcela stěžejními koncernovými podniky, na nichž se od roku 1923 Legiobanka účastnila, byla *Československá plavební akciová společnost labská v Praze (1924 –1938)* a *Československá plavební akciová společnost dunajská v Bratislavě (1924 –1938)*.

Pro Československo s výrazným podílem průmyslu orientovaného na export byla internacionalizace jejích velkých toků Dunaje, Labe a Visly zásadním požadavkem, který vneslo na pařížské mírové konferenci. Dunaj současně tvořil hranici nového státu a Československá republika se tak mohla nadále alespoň částečně prezentovat jako podunajský stát. Problematika plavby na Dunaji a Labi byla již podrobně zpracována, a tudíž zde bude věnována pozornost výhradně účasti Legiobanky na obou těchto společnostech.⁴⁴³

Československá akciová plavební společnost dunajská (ČPSD) byla zřízena v roce 1924, po předání plavebního parku a zařízení z arbitrážních jednání dne 14. května 1924 s platností od 17. května 1924.⁴⁴⁴ Legiobanka projevovala intenzivní zájem na dunajské a labské paroplavbě (Československé paroplavební akciové společnosti zřízené v roce 1919) již od září roku 1920, kdy vedla intenzivní jednání pomocí své terstské filiálky Centrokomise.⁴⁴⁵ Společnost byla založena, aby provozovala plavbu po všech splavných čsl. tocích. Problémem byl ale nedostatek lodního parku, nedostatek personálu a provozního kapitálu, a tak jednání nakonec nevedla k žádnému cíli.

Současně s probíhajícími jednáními na mezinárodní úrovni, týkajících se rozdělení lodního parku bývalého mocnářství, se rozeběhla další tentokrát na vnitrostátní úrovni. Na vládu se obrátila *Česká průmyslová banka v Praze*, stojící v čele bankovního konsorcia (Živnostenská banka, Agrární banka, Anglo-československá banka, Pražská úvěrní banka a Slovenská banka) se žádostí o účast na labské a dunajské paroplavbě. Složitá jednání byla

---

⁴⁴³) O problematice dunajské a labské plavby je třeba uvést především články Ivana Jakubce: *Via Danubiana, význam Dunaje pro Československo v letech 1918 – 1938*, in: *Kolize, řevnivost a pragmatismus, československo-rakouské hospodářské vztahy 1918 – 1938*, *Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 1 – 1997*, *Studia Historica XLV*, Ivan Jakubec: *Železnice a labská plavba ve střední Evropě 1918 – 1938*, in: *Dopravně politické vztahy Československa, Německa a Rakouska v meziválečném období*, AUC Praha 1997.; Eduard Kubů, Ivan Jakubec: *Hamburk a jeho úloha v československém zahraničním obchodu meziválečného období (přístavní pásmo, doprava po Labi a hamburský reexport)*, in: *Hospodářské dějiny/Economic history 20* (Praha 1992), Miroslav Hubert, *75 let československé plavby na Dunaji*, in: *Vodní cesty a plavba 4* (1993), Roman Laube, *Historie právních úprav dunajské plavby*, in: *Vodní cesty a plavba 4* (1996).

Z dobové literatury: F. Sitenký: *Vývoj a stav mezinárodního plavebního režimu na Labi*, in: *Doprava a hospodářství 6* (1937) a Vojtěch Mareš: *Historický vývoj české plavby na Vltavě a Labi*, *Archiv Národního technického muzea v Praze*, inv. č. 706.

Z tištěných pramenů: *Deset let československé statistiky vodní dopravy*, Praha 1934; *Československá statistika*, ř. III, sv. 58, Praha 1928, 1932, 1937 a Karel Malík: *Statistická ročenka republiky československé*, Praha 1938.

⁴⁴⁴) Ivana Jakubce: *Via Danubiana, význam Dunaje pro Československo v letech 1918 – 1938*, in: *Kolize, řevnivost a pragmatismus, československo-rakouské hospodářské vztahy 1918 – 1938*, *Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 1 – 1997*, *Studia Historica XLV*, s. 239.

⁴⁴⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.9.1920, Čsl. plavební akciová spol. labská v Praze.

vedena hlavně kolem ocenění parku. Původní, vládou stanovená částka ve výši 300 000 000 Kč byla snížena na 160 000 000 Kč. Spolu se snížením oceňovací částky došlo i ke snížení proponované sumy účasti bankovního konsorcia z původních 70 000 000 Kč na 44 800 000 Kč.⁴⁴⁶ Labská byla oceněna na 70 000 000 Kč a Dunajská na 90 000 000 Kč. K další změně došlo odstoupením Slovenské banky z bankovního konsorcia a jejím nahrazením Legiobankou.⁴⁴⁷

Legiobanka se nakonec účastnila na *Labské* 3 920 000 Kč a na *Dunajské* 5 141 080,64 Kč⁴⁴⁸ a do statutárních orgánů, kde zasedali zástupci ministerstev veřejných prací, financí, železnic a obchodu a v dozorčí radě zástupci ministerstva obrany a veřejných prací⁴⁴⁹ vyslala Legiobanka své dva ředitele - Josefa Holuba a Josefa Becka.⁴⁵⁰ Na zakoupení prioritních akcií obou společností použila peníze ze svého *Fondu říční plavby*.⁴⁵¹ S Labskou dopravní společností úzce spolupracoval ve dvacátých letech další koncernový podnik Legiobanky, *Silika, akc. spol. pro výrobu stavebních hmot v Praze*.⁴⁵²

V roce 1929 došlo ke snížení akciového kapitálu u obou společností; u *Labské* – ze 70 mil. na 40 mil. Kč a u *Dunajské* – ze 70 mil. Kč na 30 mil. Kč, přičemž došlo i ke změně zastoupení Legiobanky.⁴⁵³ Zastoupení Legiobanky na *Labské* zůstalo stejné (9 800 akcií v hodnotě 3 920 000 Kč = 9,8%), ale banka snížila svou účast na *Dunajské* z původních 5 141 080 64 Kč na 2 940 000 Kč = 9,8 % (7 350 kusy akcií), bilancovaných 1 000 000 Kč.⁴⁵⁴

Dlouhodobé potíže Dunajské společnosti stále narůstaly v důsledku krize, kdy v roce 1932 poklesla doprava o 28% a společnost vykázala faktické ztráty ve výši 14 254 291,20 Kč.⁴⁵⁵ V důsledku toho odmítlo konsorcium bank na Dunajské zúčastněných poskytnout společnosti další úvěry a žádaly převedení společnosti pod kompletní správu a kontrolu státu, který vlastnil 51% akcií.⁴⁵⁶ Situace v roce 1933 nebyla o moc lepší, protože Dunajská vykázala skutečné ztráty za 16 258.000 Kč, které ale ještě dokázala umořit z 12 000 000 Kč rezerv.⁴⁵⁷ Jednání o zárukách státu na obou společnostech se táhla až do roku 1934 a vážla na požadavku státu připustit do podniků revize Nejvyššího kontrolního úřadu, čemuž se

⁴⁴⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.4.1923.

⁴⁴⁷) NA v Praze, f: MF – I (1918-1945), inv. č. 1846, Čsl. plavební společnost dunajská a labská, sign. 73121/1923, Provedení smluv o založení společnosti labské a dunajské, 16.6.1923, k. 615.

⁴⁴⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.5.1923.

⁴⁴⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ 15.5.1933, Čsl. akc. plavební společnost dunajská.

⁴⁵⁰) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.4.1923.

⁴⁵¹) Tamtéž, sign. BČL – SVI/B, VZ za rok 1921.

⁴⁵²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 20.5.1925, Labská a Dunajská paroplavba.

⁴⁵³) Tamtéž, PSR ze dne 5.3.1930, Bilanční referát k 31.12.1929 Čsl. akciové společnosti Labské a Dunajské.

⁴⁵⁴) Tamtéž, PSR ze dne 29.5.1929, Čsl. plavební společnost labská a dunajská – snížení akciového kapitálu.

⁴⁵⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.5.1933, Čsl. akc. plavební společnost dunajská.

⁴⁵⁶) Tamtéž.

⁴⁵⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 24.4.1934, Československá plavební společnost dunajská.

bankovní konsorcium bránilo.⁴⁵⁸

Vzájemný poměr mezi státem a oběma společnostmi byl upraven novou smlouvou z dubna 1934, v níž bankovní konsorcium přistoupilo na pravidelné státní kontroly hospodaření obou společností, stát se zavázal, že od společnosti nebude požadovat více než své vlastní náklady do společností vložené a že případné zisky případnou společností – tedy konsorciu bank. Současně se stát zavázal k pravidelným ročním subvencím. Stát měl předat společností také lodní park v ceně 12 654 000 Kč, který tvořil podstatu jednání o reparačních úlevách, konaných dne 20. ledna 1930 v Haagu, kdy jeho předáním uznala své závazky vyplývající z článků 15, odstavec 3 a 4 a článku 16 zakladatelské smlouvy.⁴⁵⁹

Ztráty dunajské společnosti k roku 1934 dosáhly 6 208 554,80 Kč.⁴⁶⁰ V té době měla zastoupení v Bavorsku, Rakousku, Maďarsku, Jugoslávii, Bulharsku, Rumunsku a Palestině. Lodní park činil 9 vlečných parníků kolesových, 2 vlečné parníky šroubové, 6 motorových nákladních lodí, 2 motorové vlečné lodě, 4 nákladní parníky šroubové, 3 osobní parníky, 126 nákladních vlečných člunů a 6 tankových vlečných lodí.⁴⁶¹

V podobně špatné situaci se nacházela i druhá plavební společnost *Labská*, která vykázala za rok 1934 ztrát 9 640 453,67 Kč. Toho roku byl naprosto katastrofální stav vody, celých 240 dní byl průtok pod normál,⁴⁶² využití člunů bylo jen 45% oproti 82% v roce 1933. Společnost přesto vykázala určitý zisk 40 453,67 Kč. Labská trpěla také výrazným poklesem exportu cukru, dřeva a sladu. Ministerstvo obchodu doporučilo Labské spol. spolupráci s *Oderskou plavební společností* na základě vládního usnesení a zvláštní úmluvy, kterou je vymezena spolupráce obou společností. Labská doprava přijala spolupráci a na základě toho dostala od ministerstva obchodu prioritní akcie Oderské společnosti částkou 3 000 kusů s podmínkou, že Labská rozšíří členství své správní rady o dva státní zástupce z Oderské společnosti.⁴⁶³

Situace Labské společnosti se radikálně zlepšila v roce 1935, kdy jen za období od ledna do září 1935 vykonala 171 500 875 tunových km oproti 158 430 300 tunových km v roce 1934⁴⁶⁴ a vykázala čistého zisku za 2 421 422,96 Kč oproti čisté ztrátě za rok 1934 –

⁴⁵⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 27.2.1934, Akciová společnost labská a dunajská.

⁴⁵⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 10.4.1934, Smlouvy mezi čsl. státem a Čsl. akc. spol. dunajskou a labskou a bankovním konsorciem: Vltavské paroplavbě byly předány lodě: nákladní motorové lodě – „Václav“, „Teplice“, „Otakar“, „Ressel“. Dále motorové vlečné lodě: „Tábor“, „Blaník“, „Masaryk“, „Opava“.

Dunajské paroplavbě stát předal: motorová nákladní loď „Ressel“, vlečné lodě: „Rastislav“, „Masaryk“, 2 pontony, 12 člunů různého výtlaku a 4 tanky.

⁴⁶⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 29.4.1935, Dunajská plavební akciová společnost bilanční zpráva 1934

⁴⁶¹) Tamtéž.

⁴⁶²) Tamtéž, SŘ ze dne 6.5.1935, Čsl. plavební společnost labská, bilanční zpráva za 1934.

⁴⁶³) Tamtéž.

⁴⁶⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 21.10.1935, Čsl. plavební společnost labská.

2 308 007,65 Kč.⁴⁶⁵ Zejména podzim byl úspěšný, v říjnu byl příliv zboží v Hamburku tak silný, že nebylo možné ani při největším zintenzivnění dopravy stačit plně na kladené požadavky dopravní, čehož se snažily využít německé společnosti a nastavily vysoko dopravní sazby.

Úspěšné hospodaření v roce 1935 podnítila Legiobanku k dalším investicím do modernizace a obnovy lodního parku, ale když se vypsalofertní řízení pro výstavbu dvou nových lodí firmám ČKD a Škodovce, ty nereagovaly.⁴⁶⁶ Proto musela Legiobanka koupit lodí z komunální zápůjčky od Zemské banky.⁴⁶⁷ Dobré výsledky přetrvaly i v dalším roce, kdy od ledna do října přepravila 513 544 tun (t) zboží oproti 342 398 t v minulém roce a docílila zisku 8 152 880,58 Kč oproti 2 521 422,98 Kč v roce 1935. Protože společnost disponovala značným množstvím říšských marek, které nechtěla devalvací koruny znehodnotit, rozhodla se zakoupit 2 holandské parníky za 45 000 marek. Společnost zaměstnávala celkem 1 018 lidí, z nichž 84% bylo čl. národnosti (865 lidí) a 16% říšsko-německé. Labská navíc koupila majoritu na *Pražské paroplavební společnosti* za 1 100 000 Kč.⁴⁶⁸

V roce 1936 se však vyhrotily spory mezi státem a Dunajskou společností, která se stavěla spolu s Vltavskou proti požadavku státu na kontrolu společností Nejvyšším kontrolním úřadem, i když se k tomu smluvně zavázala. Vláda proto přinutila svolání mimořádné valné hromady Dunajské, kam delegovala Ing. Droppa za náměstka generálního ředitele Pokorného, kpt. Thurzo jako technického plavebního ředitele a na místa dvou členů bankovního konsorcia navrhovala Dra Štefánika, policejního ředitele v Bratislavě, a přednostu Poříčského úřadu Dr. Kadlického; a na místo zástupce ministerstva obchodu dosadila poslance Hrušovského.⁴⁶⁹

Dunajská měla současně odvolat stížnost na dozorčí činnost Nejvyššího účetního úřadu, aby se nemusel konat dne 15. září 1936 soud. Celá kauza vznikla dne 27. dubna 1936, kdy banky účastněné na společnosti požádaly vládu, aby lodí společnosti byly konečně převedeny do majetku společnosti a aby vláda umožnila společnosti placení úroků z konsorciální účasti bank, popřípadě aby vláda účast bank převzala. Dunajská se nátlaku státu těžce přizpůsobovala a měla s tím stálé potíže, avšak bankovní konsorcium naléhalo na převzetí své účasti státem, kdy byla v létě 1937 uzavřena určitá dohoda, že stát odkoupí účast bank na obou společnostech za nominální cenu, ale konsorcium žádá ještě úhradu

⁴⁶⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 11.12.1935, Československá plavební akciová společnost labská.

⁴⁶⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 21.10.1935, Čsl. plavební společnost labská.

⁴⁶⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 19.10.1936, Čsl. plavební a spol. Labská.

⁴⁶⁸) Tamtéž.

⁴⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 14.9.1936, Čsl. plavební spol. Dunajská, Bratislava.

nevyplácené 7% dividendy, tedy celkem 19 600 000 Kč.⁴⁷⁰ Teprve zákonem číslo 91/1938 byly státem převzaty akcie Dunajské společnosti od bankovního konsorcia⁴⁷¹ a ve stejném roce byly odkoupeny státem i akcie společnosti Labské.⁴⁷²

Konsorciální účast Legiobanky na výše uvedených plavebních společnostech byla důsledkem jejího vnitřního sepětí s ekonomickými nadějemi nového státu, vkládanými do podílu Dunaje a Vltavy na exportu čsl. zboží do ciziny. V souladu s tím Legiobanka založila další dvě plavební a dopravní firmy. V roce 1924 založila firmu **Vltavsko – labská doprava, spol. s r.o. v Praze** s kmenovým kapitálem 1 500 000 Kč za účelem dovozu a vývozu zboží po těchto dvou vnitrozemských řekách a v roce 1925 firmu **Československá rejdářská společnost spol. s r.o. v Praze**.

Rozvoj Vltavsko-labské společnosti byl až do roku 1926 příznivý, neboť obrat převáženého zboží poklesl vlivem nízkých stavů vody o 13 492 vagónů – tedy o 561 tun méně než v roce 1924.⁴⁷³ Přesto ještě téhož roku firma zřídila loděnici v libeňském přístavu na opravu vlastních a cizích parníků.⁴⁷⁴ V roce 1927 došlo k podstatné změně jejích aktivit v důsledku dohody s *Československou plavební akciovou společností labskou* o výhradním provádění vnitrozemské plavby.⁴⁷⁵

V letech 1927 – 1928 byla společnost dobře zaměstnána díky značným dodávkám labského písku a stavebního materiálu pro regulační práce. Celý lodní park (3 parníky, 4 motorové čluny, 13 lodí, 6 pontonů, 1 bagr) byl plně zaměstnán a společnost, aby uspokojila vysoké požadavky na dodávky písku, musela ještě koupit 2 nové nákladní lodě, 5 pontonů a pronajmout další 3 bagry.⁴⁷⁶ Vedle dopravy písku a dalšího stavebního materiálu přepravovala také řepu a řepné řízky a prováděla na objednávku opravu lodí (v roce 1928 celkem 11 cizích lodí). Pro ilustraci objem převezeného materiálu činil v roce 1927 12 230 vagónů a v roce 1928 17 281 vagónů.⁴⁷⁷

Dne 1. ledna 1931 utvořila společnost z oddělení loděnice novou samostatnou společnost pro stavbu a opravu lodí pod firmou „**Loděnice Praha, spol. s r.o.**“, s kmenovým

---

⁴⁷⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 25.1.1937, Čsl. plavební a spol. Dunajská, Bratislava

⁴⁷¹) Ivan Jakubec: Via Danubiana, význam Dunaje pro Československo v letech 1918 – 1938, in: Kolize, řevnivost a pragmatismus, československo-rakouské hospodářské vztahy 1918 – 1938, Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 1 – 1997, Studia Historica XLV, s. 239.

⁴⁷²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c -3, SŘ ze dne 11.4.1938, Čsl. plavební spol. Labská, Praha.

⁴⁷³) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1926.

⁴⁷⁴) Tamtéž.

⁴⁷⁵) Tamtéž, VZ za rok 1927.

⁴⁷⁶) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.2.1929, Bilanční referát Vltavsko-labské dopravy spol. s r.o. v Praze k 31.12.1928.

⁴⁷⁷) Tamtéž.

kapitálem 2 000 000 Kč na níž se Vltavsko-labská společnost účastnila 50% spolu s 50% účastí firmy ČKD. Tato společnost disponovala 3 parníky, 1 motorovým člunem, 15 velkými loděmi, 7 pontony a 2 bagry.⁴⁷⁸

Na jaře roku 1933 zadalo ministerstvo veřejných prací bagrovací a regulační práce na Vltavě od vranovského stupně po podolské sanatorium konsorciu firem ing. Velflík a ing. Strnad, Vltavsko-labské a České průmyslové bance za 12 000 000 Kč.⁴⁷⁹ Každá firma se účastnila jednou třetinou. Vltavsko-labská společnost chtěla za tichého společníka Loděnice Praha, ale Loděnice odmítly.⁴⁸⁰ Výše uvedené regulační práce byly jen první etapou akce, která měla zajistit Vltavsko-labské práci na 3 roky v celkové částce 16 000 000 Kč.⁴⁸¹

V téže době se objevil problém doplnění lodního parku Vltavsko-labské společnosti, která musela po nástupu Adolfa Hitlera do funkce říšského kancléře a v důsledku následných politických změn v hospodářské politice Německa vystoupit z říšsko-německého kartelu, jehož byla členem. Tento kartel jí v případě potřeby pronajímal vlastní lodě a nyní, po odstoupení, se Vltavsko-labská ocitla ve vážných potížích, umocněných nuceným vyřazením několika vlastních starých lodí. Ředitel Vltavsko-labské ing. Platovský proto intenzivně jednal s ředitelem Loděnic ing. Fišerem, aby Loděnice postavily Vltavsko-labské tři nové lodě za 2 300 000 Kč. Problémem bylo, že na to potřebovaly oba koncernové podniky nový úvěr ve výši 1 500 000 Kč.⁴⁸² J. Khyn na to měl však zcela jasný názor: „...že nelze nadále tolerovati, aby naše afilované průmyslové podniky nám neustále předkládaly nové úvěrové návrhy, nýbrž naopak, musí tyto samy se snažiti při zmenšení výrobní kapacity prostředky jim svěřené uvolniti a naši mobilitu posílit.“

Tato záležitost byla také přímým podnětem pro zahájení jednání o prodeji podílu Vltavsko-labské společnosti na firmě Loděnice Praha v roce 1934 úspěšně zakončena v roce následujícím prodejem její účasti 1 000 000 Kč ČKD, druhému podílníkovi Loděnic.⁴⁸³ Podíl byl prodán až v roce 1936.⁴⁸⁴ I přes účast na státní zakázce regulačních prací na Vltavě, byly bilanční výsledky firmy Vltavsko-labské za rok 1933 špatné v důsledku stagnace stavebního

⁴⁷⁸) Tamtéž, PSR ze dne 23.3.1932, kniha X, Bilanční referát k 31.12.1931, Vltavsko-labská doprava, s. s r.o., Praha.

⁴⁷⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 9.10.1933, Vltavsko-labská doprava, Praha.

⁴⁸⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 6.11.1933, Vltavsko-labská spol.

⁴⁸¹) Tamtéž.

⁴⁸²) Tamtéž.

⁴⁸³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.9.1935, XI, Odprodej závodního podílu Loděnice – Praha firmě Českomoravská Kolben – Daněk, Praha.

⁴⁸⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 17.8.1936, Loděnice, Praga

ruchu v Praze. Společnost se dostala do červených čísel a vykázala čistou ztrátu 27 054,95 Kč oproti zisku v minulém roce 3 150,95 Kč.⁴⁸⁵

Společnost očekávala zisky ze státní zakázky až za tři roky ve výši 600 000 Kč a práce byly rozvrženy tak, že každý konsorciální člen se střídal po 14 dnech v placení mezd a veškeré režie. Bohužel prohrábka Vltavy, v důsledku katastrofálního poklesu vody v roce 1934 vykázala značné ztráty 572 000 Kč. Ztráty Vltavsko-labské se proto zvýšily na 28 731,40 Kč. Vrchní ředitel se postavil proti tomu, aby výkazy za vykonanou práci postupovala firma Strnad a Knížek Průmyslové bance. Reakcí na tyto skutečnosti bylo odstoupení Vltavsko-labské s konsorcia ke dni 1. června 1935.⁴⁸⁶

Bilanční výsledky Vltavsko-labské se postupem let zlepšovaly. V roce 1936 se jí podařilo konečně vykázat zisk ve výši 11 639,40 Kč (v roce 1935 měla ztráty 39 665,75 Kč), v důsledku oživení stavebního ruchu.⁴⁸⁷ Toho roku byla taková poptávka po písku, že ji společnost vůbec nestačila, pro nedostatek lodí, pokrýt, V té době disponovala říčním bagrem, parníkem, motorovým člunem a osmi nákladními loděmi, a aby pokryla poptávku, pronajala si další čtyři lodi od cukrovaru v Dolních Beřkovicích a další bagr od firmy Kress.⁴⁸⁸

Dle bilancí vybagrovala 78 880 m³ písku, o 39 920 m³ více proti roku 1935 a prodala 81 204 m³ za 1 809 127,35 Kč, více o 45 684 m³ (128,6%) a 972 022,80 Kč (116%) než v roce 1935.⁴⁸⁹ Bilanční ohodnocení lodního parku bylo vyčísleno na 3 146 690 Kč, ale jeho hodnota byla ve skutečnosti nejméně o 1 mil. Kč nižší, nadhodnoceny byly naopak zásoby písku na 454 904,90 Kč, přičemž jejich skutečná hodnota byla 170 404,90 Kč. Toho roku se také uzavřela kapitola vltavské prohrábky, která skončila pro firmu ing. František Strnad a ing. Adolf Knížek zcela ztrátově a Legiobanka musela svůj podíl ve výši 200 000 Kč odepsat. Ředitelství to ale příliš, dle vlastních slov, nemrzelo, protože by její lodě stejně v době krize neměly zakázky a firma Knížek a Strnad ze smluvního poměru měla povinnost udržovat lodě v dobrém stavu. Tyto náklady by byly mnohem vyšší než odepsaný podíl.⁴⁹⁰ Přesto ale nakonec soudní cestou na státu požadovala náhradu za zvýšené náklady firmy Veflík a Strnad na prohrábku Vltavy ve výši 719 814,95 Kč a spolu s Českou průmyslovou bankou náhradu

⁴⁸⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 13.3.1934, Bilance firmy Vltavsko-labská spol. s r.o., Praha.

⁴⁸⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 4.11.1935, Vltavsko-labská.

⁴⁸⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 22.2.1937, Vltavsko-labská.

⁴⁸⁸) Tamtéž.

⁴⁸⁹) Tamtéž.

⁴⁹⁰) Tamtéž.

za nevyplacené nájemné této firmy ve výši 580 000 Kč.⁴⁹¹ Zisky a zakázky firmy stále stoupaly až do konce sledovaného období.

Druhá Legibankou založená firma *Československá rejdařská společnost s r.o., Praha (1925-1938)* byla specifická, protože jejím cílem byla nejen doprava zboží a surovin do hamburského a štětínského přístavu, ale také doprava vystěhovalců do zahraničí, kterou organizoval další koncernový podnik banky, Československá kolonizační společnost s r.o. v Praze.

V březnu roku 1922 oslovila Legiobanka, spolu s firmou Müller ve Wansdorfu, blíže nejmenovanou anglickou skupinu a vyzvala ji k založení anglo-české námořní společnosti za spoluúčasti ministerstva obchodu.⁴⁹² Po selhání jednání s anglickou skupinou se BČL obrátila po dohodě s ministerstvem obchodu na *Ústřední jednotu hospod. družstev a Svaz rolnických cukrovarů* s nabídkou založení námořní společnosti s kapitálem 1 000 000 Kč. Vše vypadalo velmi nadějně do chvíle, kdy vznikl na ustavující schůzi společnosti blíže nespecifikovaný rozkol mezi představiteli Svazu a Jednoty.⁴⁹³ Proponovaná společnost měla mít sídlo v Praze, v Hamburku provozovací kancelář a skladiště v Hamburku a Štětínu.

Protože jednání s výše uvedenými zájemci trvala již čtyři roky, rozhodla se banka založit společnost *Československá rejdařská společnost s r.o., Praha* s kmenovým kapitálem 1 000 000 Kč sama. Legiobanka upsala kmenový kapitál 890 000 Kč a zbytek jednotliví ředitelé a úředníci banky (František Šíp, Josef Klyn, Rudolf Raše, Augustin Straka, Josef Doležal a Josef Holub) a Centromise. Nejdůležitější ovšem bylo, že BČL získala na počátku roku 1926 od ministerstva vnitra koncesi k dopravě vystěhovalců.

Rejdařská zastupovala rejdařskou firmu Hamburg American Linie a do roku 1928 sice vykazovala zisky, ale ty byly poměrně malé (v roce 1928 30 122 Kč) a pomalu přestávaly stačit na krytí režie. Rejdařská se proto snažila získat větší počet osobních pasažérů k přepravě do zahraničí (USA a Jižní Amerika). V roce 1928 jich vykázala 368. Vedle toho také měla zajištěn přísun žadatelů o práci v cukrovarech a dolech ve Francii a Belgii.⁴⁹⁴

V důsledku hospodářské krize nastalo omezení příjmu vystěhovalců, protože téměř všechny státy, kam směřovali vystěhovalci z ČSR, omezily nebo zastavily příjem imigrantů.⁴⁹⁵ USA a Kanada se uzavřely přílivu imigrantů úplně a ostatní, jako Mexiko,

⁴⁹¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 13.9.1937, Vltavsko-labská.

⁴⁹²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 29.3.1922, Československá rejdařská spol.

⁴⁹³) Tamtéž, PSR ze dne 20.5.1925, Československá rejdařská spol.

⁴⁹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 6.2.1928, Československá rejdařská společnost, Praha, bilanční referáty k 31.12.1928.

⁴⁹⁵) Tamtéž, PSR ze dne 28.1.1931, Československá rejdařská společnost, spol. s r.o., Praha, Bilanční referát k 31.12. 1930.

Uruguay, Paraguay nebo Kuba požadovaly velké vstupní částky. Společnost trpěla v důsledku krize v nákladní dopravě stagnací a zisková (8 333,25 Kč) byla jen proto, že ztráty z roku 1931 dokázala pokrýt ziskem z minulého roku (19 491 Kč), a aby snížila režii podniku na minimum, propustila téměř všechny zaměstnance.⁴⁹⁶ Na počátku roku 1934 se na Legiobanku obrátil rejdař Spitzer s nabídkou odkupu podílů za 300 000 Kč.⁴⁹⁷ Z jednání sice sešlo, ale prakticky do konce sledovaného období byla vedena jednání s různými, převážně zahraničními skupinami o prodeji společnosti. Přestože stále zisková, byla dne 16. července 1937 prodána dr. Ludvíku Součkovi a ing. Miloslavu Romanovi v Praze za 120 000 Kč, pro blíže neuvedenou zahraniční skupinu, která provedla na vlastní rizika akcionizaci firmy k 1. červnu 1938.⁴⁹⁸

S výše uvedenou společností úzce souvisela *Česká kolonizační společnost, spol. s r.o., Praha (1928-1935)*. Firma byla zřízena v roce 1928 s kmenovým kapitálem 1 000 000 Kč, za účelem zprostředkovávání práce pro průmyslové dělníky a horníky. Potřeba zřídit takovou firmu vyšla ze žádosti 33 francouzských firem, adresované na čsl. ministerstvo sociální péče. Po dohodě s příslušnými úřady bylo ještě téhož roku vysláno do Francie 835 dělníků. Do budoucna se předpokládalo zprostředkování dělníků zemědělských.⁴⁹⁹ Protože byl podnik orientován na zprostředkování zaměstnání v zahraničí, je pochopitelné, že krize 30. let na něj měla značný dopad.

V roce 1930 nájem pracovních sil do zahraničních států ještě probíhal. Například do Francie umístila společnost na 2 898 průmyslových dělníků, z toho 837 horníků na uhlí, 202 horníků na železnou rudu a 613 dělníků cukrovarnických. Přesto to bylo o 391 dělníků méně než v konjunkturálním roce 1929. Ještě větší pokles nastal v požadavcích Belgie, která přijala jen 2 023 čsl. horníků na uhlí (oproti roku 1929 méně o 691 osob).⁵⁰⁰ V roce 1930 byla obecně nižší poptávka po českých dělnících, ale vyšší nároky na jejich kvalifikaci. Kolonizační se snažila tento deficit kompenzovat získáním zemědělských dělníků, ale protože se nepodařilo odstranit ustanovení mezistátní československo- francouzské konvence z roku 1923, která zakazovala spoluúčast soukromých čsl. firem ve zprostředkování dělníků do ciziny,⁵⁰¹ obrátila svou pozornost na Argentinu.

Krize vyvrcholila v prvním pololetí roku 1931, kdy nebyla absolutně žádná poptávka

⁴⁹⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 20.1.1932, IX, Československá rejdařská společnost s r.o., Praha, Bilanční referáty k 31.12.1931.

⁴⁹⁷) Tamtéž, PSR ze dne 30.1.1934, Mantl Československé rejdařské společnosti v Praze.

⁴⁹⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 12.7.1937, Čs. rejdařská společnost s r.o.

⁴⁹⁹) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1928.

⁵⁰⁰) Tamtéž, PSR ze dne 28.1.1931, Bilanční referát k 31.12.1930, Česká kolonizační společnost s r.o., Praha.

⁵⁰¹) Tamtéž.

po čsl. hornících ani ve Francii a Belgii. A proto bylo ve Francii umístěno jen 35 průmyslových dělníků. V druhém pololetí nastalo oživení a firma umístila do cukrovarů 549 dělníků, ale k pokrytí ztrát z prvního pololetí to nestačilo. BČL se proto rozhodla, že pokud nebude firma do konce roku 1933 zisková, přistoupí k její likvidaci.⁵⁰² Své rozhodnutí ale nakonec zrevidovala a ještě v „likvidačním“ roce se firma nacházela v běžné činnosti.⁵⁰³ Ve třetím čtvrtletí vkládala Kolonizační naděje do událostí okolo vzpoury polských horníků ve francouzských „Mines d'Escarpelles“, která upozornila francouzský tisk na problematiku zaměstnávání cizích dělníků a podnítila jejich repatriaci. Ta se týkala všech oblastí, kde působila Kolonizační, tedy hornictví a těžkého průmyslu. Protože ale sama Francie neměla dostatek kvalifikované náhrady, obrátily se blíže neuvedené francouzské zájmové skupiny na Kolonizační o pomoc.⁵⁰⁴ Očekávané objednávky českých dělníků do hutního francouzského průmyslu a hornictví se bohužel nenaplnily. Jediné objednávky šly přímo přes francouzské ministerstvo zemědělství na běžné sezónní práce a Kolonizační do Francie zprostředkovala jen 9 zemědělských rodin.⁵⁰⁵ Rok končil ztrátou 36 646,85 Kč. Tato skutečnost byla v roce 1935 konečným podnětem k odprodeji České kolonizační společnosti Ing. Ludvíku Martínkovi za 700 000 Kč.⁵⁰⁶

Svým způsobem představovaly jádro koncernu Legiobanky obchodní firmy, z nichž nejdůležitějšími byly – *Centromise, čsl. akciová obchodní společnost v Praze; Naftaspol, akc. spol. pro dovoz a obchod minerálními oleji v Praze a Techod, realitní, průmyslové a obchodní podnikání spol. s r.o. v Praze*, který ve třicátých letech prošel zásadní proměnou své činnosti na zbrojní výrobu.

Centromise, čsl. akciová obchodní společnost v Praze (1920-1938) byla jedním z nejstarších a svým způsobem nejdůležitějších koncernových podniků Legiobanky. Její vznik byl úzce spjat se vznikem Legiobanky i když jej de facto lehce předcházela. Byla založena nařízením politického plnomocníka Bohdana Paulů č. 5932 ze dne 13. srpna 1919 jako *Československá ústřední hospodářská komise* za účelem nákupu surovin důležitých pro československých průmysl (kaučuk, tvrdé dřevo - kebračo, vlna, ovčí srst, kůže, mosaz, olovo, sukno, plachty, mýdlo, kafr, štetiny, pepř, jiné koření, provazy, žíně atd.).⁵⁰⁷ Iniciativa

⁵⁰²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 24.4.1933, Česká kolonizační společnost.

⁵⁰³) Tamtéž, SŘ ze dne 15.10.1934, Česká kolonizační společnost, spol. s r.o. v Praze.

⁵⁰⁴) Tamtéž.

⁵⁰⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 19.2.1935, Bilance firmy Česká kolonizační společnost s.r.o. za rok 1934.

⁵⁰⁶) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.9.1935, Odprodej kmenových podílů české kolonizační společnosti.

⁵⁰⁷) D. Brádlarová, J. Zabloudivová, Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000.

k založení obchodní společnosti ovšem vzešla z okruhu finančníků čsl. vojska na Rusi (Dr. Václava Suchého, pplk. Stanislava Zavadilka, Dr. Svobody, Ondrušky a Františka Šípa). Konkrétní podobu dostala na poradách výše uvedených osobností s politickým důvěrníkem na Rusi, Dr. Girsou, probíhajících ve dnech 15.–16. července 1919 ve Vladivostoku.⁵⁰⁸ Návrh se setkal s příznivým ohlasem, zejména u prezidenta republiky Tomáše Garrigue Masaryka a ministra zahraničí Edvarda Beneše, stvrzeným zvláštním telegramem ze dne 26. července 1919, kterým vyzval ke zřízení zvláštní hospodářské komise (*Československou ústřední hospodářskou komisí*), jež by nakupovala bavlnu, surový kaučuk kebračo, měď a chilský ledek, kůži, pryskyřici, terpentýn a prodávala na Dálném východě české sklo a stroje.⁵⁰⁹

Zřízení komise bylo publikováno rozkazem č. 69 ze dne 21. října 1919. Finanční prostředky byly získány v protihodnotou vkladů Vojenské spořitelny na základě nařízení politického plnomocníka ze dne 15. září 1919 ve sbírkách a fondech příslušníků armády, jakož i ve služném, zadrženém na základě nařízení politického plnomocníka ze dne 18. září 1919 č. 9749. František Šíp, který měl na starosti celou finanční stránku tzv. surovinové akce, donutil představitele státu přijmout své požadavky, v tom smyslu, že stát ponese všechny závazky a rizika a Vojenská spořitelna, později Legiobanka, převezme všechny zisky. Politický plnomocník tento požadavek přijal svým nařízením ze dne 15. listopadu 1919, kterým garantoval použití vkladů na nákup surovin.⁵¹⁰

O obchodních aktivitách Centrokomise v rámci surovinové akce bylo podrobně psáno již v kapitole o vzniku Legiobanky, proto zde budou zmíněny jen záležitosti likvidace její vladivostocké pobočky a přeměny na novou, tentokrát akciovou společnost působící v ČSR.⁵¹¹ V době evakuace legionářského vojska a ostatních finančních a hospodářských institucí zpátky do Československa zůstala centrála Československé ústřední hospodářské komise ve Vladivostoku, aby nadále řídila obchod s Ruskem a Dálným Východem, a v Praze působila její pobočka, která fungovala de facto jako vnitřní oddělení Legiobanky, mající stále vojenskou formu, což se ve změněných podmínkách stalo brzdou. Když například pražská filiálka Centrokomise žádala v červnu roku 1920 Generální konzulát České republiky v Hamburku o veškerou podporu pro svého delegáta Františka Staňka, pověřeného zřídit zde další pobočku, byla odmítnuta právě z toho titulu, že místní obchodní partneři neví, co si mají o ní myslet („... na Východě se to snese [vojenská forma], na Západě obchodní partneři neví

⁵⁰⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 24.6.1925.

⁵⁰⁹) Tamtéž.

⁵¹⁰) Tamtéž.

⁵¹¹) Tamtéž.

co si mají myslet.“), a že vojenská, tedy státní instituce nemůže provozovat běžné obchody.⁵¹² Reakce na dopis konzulátu ze dne 8.června 1920 byla velmi rychlá a ČHÚK byla dne 30. června 1920 přeměněna na akciovou společnost *Centrokomisi, čsl. akciovou obchodní společnost v Praze*, která se stala prvním koncernovým podnikem Legiobanky. Tuto zásadní změnu předcházelo nařízení politického plnomocníka ze dne 28. června 1920 č. 28 o sestavení likvidační bilance ČÚHK k 1. červenci 1920 a převedení veškerého aparátu na Legiobanku.⁵¹³ Likvidaci prováděla zvláštní likvidační komise, zřízená usnesením Ministerské rady ze dne 19. ledna 1921 pro likvidaci sibiřského hospodaření (ve složení: Josef Beck za BČL, štábní kapitán Stanislav Křenek za Finanční správu a štábní kapitán František Láník za ČHÚK).

Prioritou obchodních aktivit Centrokomise byl v této době obchod s Ruskem a Dálným Východem, který stále poskytoval značné odbytové možnosti a zdroj surovin. Obecně se předpokládalo, že se politické poměry v Rusku v brzké době uklidní a do budoucna se podaří navázat oboplně výhodné obchodní vztahy. Odrazem těchto nadějí bylo projednávání návrhu o zřízení další organizace pro obchod s Ruskem, za účasti předních čsl. strojírenských firem: Škoda a Českomoravská, Excelsior, Laurin a Klement ve správní radě Legiobanky,⁵¹⁴ která měla být v užším obchodním spojení s *Východospolem – Hospodářskou jednotou pro Slovanský východ*, s nímž obchodovala již na vlastní účet právě Centrokomise.⁵¹⁵ V únoru téhož roku se konala v síni Pražské obchodní komory schůze Východospolu, kde se referovalo o situaci v Rusku. Konstatovalo se sice, že do skončení občanské války nelze s aktivním obchodem počítat, ale do budoucna se předpokládalo uklidnění politických poměrů a obnovení zpřetrhaných vazeb uzavřených během války legiemi.⁵¹⁶

Situace na Dálném Východě se mezitím začala stále více problematizovat. Situační zpráva z dubna roku 1921 hlásila absolutní stagnaci veškerého obchodu a průmyslu, řada místních, dříve prosperujících továren byla zničena místními bojůvkami, zkolaboval celý peněžní systém a ve skladech ležely obrovské zásoby zboží a surovin podléhajících zkáze. Vladivostocká pobočka Centrokomise (původní centrála ČHÚK) hlásila, že na Sibiři se nacházejí velké zásoby ropy, benzínu, petroleje, kožešin, strojních olejů, lnu, štetin, vlny

⁵¹²) A MZV v Praze, f: Sekce IV. – národohospodářská, Obchod a hospodářské věci, Centrokomise – obchodní styky (Dálný východ, repatriace válečných zajatců) 1920 – 1923, Opis dopisu Generálního konzulátu v Hamburku Čsl. ústřední hospodářské komisi ve Vladivostoku, filiálce v Praze ze dne 8.6.1920, k. 713.

⁵¹³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 24.6.1925.

⁵¹⁴) Tamtéž, Kniha schůzí zakladatelů, schůze ze dne 25. 8. 1920 – Centrokomise.

⁵¹⁵) Tamtéž, Kniha schůzí zakladatelů, schůze ze dne 6. 10. 1920 – Centrokomise.

⁵¹⁶) NA v Praze, f. MZV VA – Výstřižkový archiv Praha I., sign. 865, 1920, Národní listy 26. 2. 1920, Hospodářská jednota pro Slovanský Východ.

a srsti, ale prakticky je nelze do republiky přes Vladivostok dopravit, protože obchodníci z obavy z převratu se obávali zboží a suroviny do města přivést. Pro ilustraci obtížnosti stále se zhoršujících obchodních podmínek slouží i hlášení, že loď Legie byla místním obyvatelstvem zadržena, když se dozvědělo, že loď odváží ze země zboží, a místní politické orgány v důsledku tohoto všeobecného odporu proti „ožebračování země“ padly.⁵¹⁷

Dalším závažným problémem bylo vedle transportu zboží do Terstu také jeho redistribuce a získávání zpětných nákladů, které měl zajistit Východospol. Celá akce se stávala čím dál větším fiaskem. Způsob problematického podnikání Východospolu a Centrokomise popsal generální konzul ČSR v Terstu ve své zprávě ze dne 12. září 1921.⁵¹⁸ „Společnost byla s velkým humbukem založena, bez plánu nakupovala v republice zboží aniž by se starala kam ho umístí a posílala je do Terstu.“⁵¹⁹ Desítky vagónů denně dovážely zboží do čsl. úseku terstského skladiště a teprve tam se řešilo, kam bude na lodích Centrokomise rozvezeno. „Zakladatelé mylně ocenili situaci na Dálném Východě domnívajíce se, že bude možno s tímto regionem urychleně navazovat obchodní styky a při panujícím hladu o zboží, toto všechno umístit. Ocenění toto prýštilo patrně z povrchních znalostí poměrů v předpokládaných odbytištích.“⁵²⁰ Konzul viděl hlavní příčinu potíží také v tom, že Centrokomise zakládala pobočky za pochodu po celé trase zastávek lodí. Tedy zcela živelně. V době, kdy byla Centrokomise teprve založena, nacházelo se v Terstu již velké množství zboží na které při tak překotném nákupu Východospolu nebyla Centrokomise schopna zajistit na východě odbyt a nakonec sama od spolupráce s Východospolem odstoupila. Řada dodavatelů pochopila, že Východospol své zboží nekontroluje, a proto mu začali prodávat jen zboží nekvalitní. Dalším problémem bylo, že odbytová sféra ve Vladivostoku se v té době již omezovala jen na několik desítek verst od města a v dalších centrech, která zřídila Centrokomise v Charbině, Kobe, Tiensinu, Shanghai, Hongkongu, Singapuru a Bombaji⁵²¹ byly odbytové možnosti také omezené. Tristní situaci řešil nakonec sám konzul, který organizoval nájem krytých skladů a prosil Centrokomisi, aby se snažila umístit nepoškozené zboží na Kavkaze, přesto, že už svou smlouvu s Východospolem

⁵¹⁷) A MZV v Praze, f. Sekce IV. – Národohospodářská, Obchod a hospodářské věci, Centrokomise – obchodní styky (Dálný východ, repatriace válečných zajatců) 1920 – 1923, Informační zprávy statisticko-informačního oddělení ČHÚK ve Vladivostoku, č. 2, 30.4.1921, k. 713.

⁵¹⁸) Kancelář prezidenta republiky (KPR) v Praze, sign. 1813/21, Společnost pro Dálný Východ, složka 1813/21, 1921: T 1813, Zpráva generálního konzula ČSR v Terstu ze dne 12. 9. 1921, k. 65.

⁵¹⁹) Tamtéž.

⁵²⁰) Tamtéž.

⁵²¹) A MZV v Praze, f. Sekce IV. – Národohospodářská, Obchod a hospodářské věci, Centrokomise – obchodní styky (Dálný východ, repatriace válečných zajatců) 1920 – 1923, Opis dopisu pražské filiálky Centrokomise zástupci ČSR v Hamburku ze dne 15.6.1920, k. 713.

vypověděla. Na závěr ještě zbývá dodat, že vláda uvažovala i o sanaci celé akce, konané ve státním zájmu, ale vrchní ředitel Živnobanky Dr. J. Preiss jim v tom zabránil, když upozorňoval právě na kontroverznost celé akce.

Surovinová akce skončila víceméně fiaskem a pro Centrokomisi se stala uzavřenou kapitolou. Obchody se zahraničním však byly v centru jejího zájmu i nadále, a to prostřednictvím jejích zahraničních poboček. V roce 1921 disponovala čtyřmi filiálkami v Revalu, Terstu, Káhiře a Batumi a dvěma obchodními zastoupeními - v Polsku ve Varšavě a v Království SHS (dálnévýchodní zastoupení byla zrušena). Příštího roku rozšířila síť poboček o další v Alexandrii a Rize, zpracovávala místní trh v Lotyšsku a účastnila se tranzitního obchodu do Ruska, konsignačního prodeje českého cukru a připravila půdu pro budoucí dovoz českých výrobků. Vedle toho měla ještě na Kavkaze expozituru Tbilisi, ale ta se vzhledem k politické situaci v regionu dostávala do značných ekonomických potíží. Velké naděje se vkládaly do pobočky Reval, kterou ale Centrokomise musela, vzhledem ke změnám v ruské hospodářské politice, přeložit do Moskvy, aby mohla lépe sledovat vývoj ruského hospodářství.⁵²² Měla pro futuro domluveno mnoho dalších zahraničních zastoupení, ale BČL čekala až bude více konkurence schopná.⁵²³

O významu Centrokomise, svědčí i dopis vyslance ČSR Vladimíra Hurbana v Káhiře Františku Šípovi, v kterém mu sděluje, že ministerstvo zahraničních věcí bude zřizovat v Alexandrii konzulát, který hodlá obsadit na základě doporučení vrchního ředitele Legiobanky Františka Šípa. Hlavním důvodem byla skutečnost, že Centrokomise byla v roce 1924 jedinou čsl. firmou v Egyptě.⁵²⁴

Rusko se na pořadu dne objevovalo nárazově po celou první polovinu 20. let. V lednu roku 1923 poslal František Beneš Františku Šípovi dopis, v němž jej upozorňoval na skutečnost, že se v Moskvě dají koupit akcie anglických naftařských společností na Urale a v Baku za 60% jejich nominální hodnoty. Ale František Šíp prozíravě tuto nabídku ihned zamítl, aniž by prošla správní radou.⁵²⁵

V září téhož roku se Centrokomise účastnila průmyslové výstavy v Moskvě, na kterou poslala své bilance a vzorky terakoty, karborunda, elektrita a různých kuchyňských nástrojů.⁵²⁶ Z této akce si ale BČL odnesla jen zklamání z naprostého nezájmu o české

---

⁵²²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1922.

⁵²³) Tamtéž.

⁵²⁴) Tamtéž, sign. BČL – SXIII-1, Korespondence Františka Šípa, dopis ze dne 31. 10. 1924.

⁵²⁵) Tamtéž, dopis ze dne 3. 1. 1923.

⁵²⁶) Tamtéž, dopis ze dne 19.9.1923.

zboží.⁵²⁷ Obecně se Centrokomise orientovala na obrátové obchody a do dalších záležitostí ji ani sebe BČL nehodlala pustit. Když Františku Šípovi přišla nabídka na účast Legiobanky na holandské firmě orientované na obchod s Ruskem opět odmítl.⁵²⁸ Stejně zamítavou odpověď dal na další výzvu Františka Beneše, aby se BČL účastnila na proponované česko-ruské obchodní společnosti, která měla obchodovat zemědělskými stroji za účasti firem Bächer, Škoda, Melichar.⁵²⁹ Legiobanka, podobně jako řada ostatních českých bank nechtěla nejistý obchod s Ruskem úvěrovat.

Ve statutárních orgánech Centrokomise zasedal ve funkci předsedy František Šíp, místopředsedy byli Josef Khyn a Viktor Svoboda, členy správní rady ředitelé a vyšší úředníci Legiobanky⁵³⁰ a v dozorčí radě mimo jiných také dva legionářští poslanci: David Josef a Dr. Josef Charvát.⁵³¹ Centrokomise, věrna „bratrskému slibu“, zaměstnávala rozhodně v první polovině 20. let převážně legionáře a jejich příbuzné. Centrokomise ve dvacátých letech obchodovala potravinářskými výrobky, koloniálním zbožím, vínem, kávou, obilím atd. s pobaltskými, balkánskými a orientálními zeměmi – Estonskem, Litvou, Lotyšskem, Královstvím SHS, Rumunskem a např. Egyptem; hlavním exportním artiklem bylo pivo, káva, čaj, víno, sůl, líc, bosenské švestky, vlněné šumpy, dodávky letadel a vedle toho vykonávala různé zprostředkovatelské obchody.⁵³²

Údaje o aktivitách Centrokomise ze 30. let jsou velmi kusé, kdy poslední komplexní záznam pochází z roku 1929, kdy začaly být některé její obchody (zejména kávou) dotčeny krizí. Potíže zaznamenala také ve zprostředkovatelském obchodě, kdy se jí podařilo zprostředkovat jen dodávku lihu od polského lihového monopolu pro lihový monopol lotyšský, a Jugoslávie omezila působnost tamní filiálky Centrokomise.

V souvislosti s aktivitami Legiobanky je třeba ještě zmínit její účast na dvou firmách, které zůstaly ve sféře jejího působení až do konce sledovaného období: **V. Gutfreund a spol., továrna vlněných štump a klobouků, spol. s r.o. Katovice** a **Karel Kulík, obchod kávou, Praha**⁵³³ Centrokomise fungovala v rámci koncernu do konce sledovaného období.

⁵²⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SXIII-1, dopis ze dne 3. 1. 1923.

⁵²⁸) Tamtéž, dopis ze dne 12. 1. 1924.

⁵²⁹) Tamtéž, dopis ze dne 15. 10. 1925. Viz. Z. Sládek, J. Novotný, J. Šouša – Slovanství nebo obchod ?, in: Vývoz československých zemědělských strojů do Ruska a SSSR po roce 1918, Slovanská historická studie XVIII, 1992, s. 190 – 217.

⁵³⁰) Dr. Ing. Roubínek Josef, Růžička Theodor, Cízner František, Beck & Josef, Křenek Stanislav.

⁵³¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 1.2.1922. Centrokomise.

⁵³²) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1928.

⁵³³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.4.1930, Centrokomise, čl. akciová obchodní společnost, Praha, Bilanční referát ke 31.12.1929.

Druhá obchodní koncernová firma Legiobanky *Naftaspol, akc. spol. pro dovoz a obchod minerálními oleji v Praze (1921 - 1938)* byla zřízena v roce 1921 jako *Naftaspol spol. s r.o. pro dovoz a obchod minerálními oleji s r.o. v Praze* s kapitálem 975 000 Kč, aby obchodovala minerálními oleji, petrolejem a benzínem, zvláště z Rumunska, Ruska, Polska a Ameriky.

Její činnost se rozvíjela během prvních dvou let velmi dobře. Jen za prvních 9 měsíců své činnosti prodala zboží za 17 889 066 Kč a přizpůsobila svou prodejní síť pobočkové síti Legiobanky a věnovala se rozšiřování sítě čerpacích stanic.⁵³⁴ Nadějně a stále se rozvíjející hospodaření Naftaspolu postihlo na jaře roku 1924 obvinění z korupce a znečišťování leteckého benzínu, určeného pro státní dodávky. Celá kauza proběhla za velkého rozruchu tiskem a padla vážná obvinění na úředníky ministerstva národní obrany (dále MNO) a ředitele Legiobanky Františka Šípa a Josefa Becka, jako jednatele firmy. Správní rada BČL se od obchodů Naftaspolu zcela distancovala s tím, že jí poskytuje jen úvěry, ale nařídila prošetřit kvalitu uskladňovaného benzínu. Vyšetřující komise zjistila, že destilační křivka přesně splňovala dané normy. Odmítla i tvrzení, že benzínové nádrže byly zřízeny na náklady státu.⁵³⁵

Tato vnitřní optimistická šetření ale v dané chvíli neznamenal mnoho, protože celá kauza byla natolik vážná, že si vyžádala policejní vyšetřování. V důsledku toho byly firmě obstaveny všechny úvěry a obchody stanuly na kritickém bodě. K zajištění dalšího odbytu zahájila BČL se zainteresovanými kruhy jednání, jejichž výsledkem byla dohoda s vojenskou správou a finanční prokuraturou s cílem zajistit eventuální nároky vojenské správy vůči firmě Naftaspol.⁵³⁶ Podle dohody finanční prokuratura svolila, aby Naftaspol obnovil v nezmenšené míře obchod s benzínem. Finanční prokuratura a Legiobanka nesměly požadovat náhradu za vojenskou správu bez předchozí vzájemné dohody. Ale, a to bylo podstatné, Legiobanka se zavázala ručit za případné ztráty vzniklé státu z případných machinací Naftaspolu, čímž byly úvěry Naftaspolu uvolněny a obchody mohly pokračovat.⁵³⁷

Za obchodováním a založením firmy stála dosti dobrodružná a poněkud obskurní postava Bohumila Benoniho, který měl za války úzké kontakty na zahraniční odboj a dle svého tvrzení byl těsně po válce pověřen ministerstvem národní obrany, aby v Polsku získal pro republiku zcela nedostatečný benzín. Zde vystupoval jako francouzský důstojník a nakonec byl na několik dní jako čsl. špeh zatčen. Po svém propuštění nicméně „...jsem

⁵³⁴) Do roku 1926 založila na území celého Československa na 130 čerpacích stanic, in: VZ BČL za rok 1926.

⁵³⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 5.3.1924, Benzínová aféra.

⁵³⁶) Tamtéž, PSR ze dne 26. 3. 1924, Benzínová aféra.

⁵³⁷) Tamtéž.

získal celou řadu zkušeností o tom, jak by bylo možno zásobovati levně naši republiku potřebným benzínem a minerálními oleji a v době, kdy stál u nás 1 kg benzínu Kč 21 – a kdy byl tento obchod takřka zmonopolizován v rukách Svazu rafinerií, uvedl jsem v život firmu „Naftaspol.“⁵³⁸ Firma objednávala především letecký benzín z Rumunska od firmy Ilie Stratulat, kterou mimochodem BČL také úvěrovala.⁵³⁹

V souvislosti s benzínovou aférou proniklo na povrch také spojení Legiobanky s vrcholnými představiteli ministerstva obrany. Když aféra propukla, ocitli se představitelé MNO v určitém vnitřním rozporu, který našel vyjádření ve skutečnosti, že museli pochopitelně hájit zájmy eráru a prošetřit případné podvody a ztráty z nich vyplývající, ale na straně druhé stáli před nutností hájit čest legionářských vysokých důstojníků do aféry zapletených a v neposlední řadě čest Legiobanky. Největší obavy z diskreditace legionářských důstojníků a Legiobanky měl zejména generál Radola Gajda a ministr MNO generál Syrový. Z toho důvodu probíhala mezi zástupcem finanční prokuratury Dr. Erbenem, vedoucím žalobu proti Bohumilu Benonimu,⁵⁴⁰ J. Svátkovi (úředníku MNO, který rozhodoval o přidělování státních dodávek) a firmě Naftaspol, a mezi ministrem národní obrany, zastoupeném R. Gajdou, v druhé polovině roku 1925 tajná jednání, která měla za cíl přesvědčit Finanční prokuraturu ke stažení všech žalob. Hlavním argumentem bylo tvrzení, že komise MNO určená k zjištění pravého stavu věcí nemohla zjistit, jestli eráru vznikly nějaké ztráty.⁵⁴¹ To bylo ale v naprostém rozporu se skutečným stavem, kdy naopak armádní revizní komise⁵⁴² vyčíslila, na základě svého šetření ve dne 25.-28. ledna 1924, ztráty eráru, způsobené dodávkami nekvalitního leteckého benzínu, na 1 914 388 Kč. Ministerstvo národní obrany si ale vyžádalo další, vlastní šetření, kdy došlo k závěrům, že ztráty zjistit již nelze a chtělo vše vyřešit interní cestou, což se ale nakonec nepodařilo.⁵⁴³

Celá kauza měla nakonec skončit u soudu (začal dne 10. června 1924), kdy byli hlavní aktéři odsouzeni: ministerský rada Dr. Svátek 13 měsíců nepodmíněně, štábní kapitán

---

⁵³⁸) Archiv KPR v Praze, sign T 437/24, Benzínová aféry, Dopis Bohumila Benoniho P. Šámalovi, ze dne 10.5.1925, k. 129.

⁵³⁹) Tamtéž.

⁵⁴⁰) Bohumil Benoni byl také akcionářem Legiobanky, kdy vlastnil celkem 20 jejích akcií., in: VHA v Praze, fond: MNO, Benzínová aféra, Naftaspol, sign. 74 2/5, inv. č. 12272, Důvěrná zpráva vrchního finančního rady Dr. Erbena (opis) ze dne 29.8.1925 a Dopis přednosti IV. odboru presidia MNO ze dne 17.2.1927, k. 7145.

⁵⁴¹) VHA v Praze, fond: Ministerstvo národní obrany (MNO), Benzínová aféra, Naftaspol, sign. 74 2/5, inv. č. 12272, Dopis generála R. Gajdy finanční prokuratuře ze dne 27.11.1925, k. 7145.

⁵⁴²) Složena z plukovníka Ing. Rytíře, podplukovníka Ing. Herycha, kapitána Motyčky, majora Ing. Mareše a štábního kapitána Poláška.

⁵⁴³) VHA v Praze, fond: MNO, Benzínová aféra, Naftaspol, sign. 74 2/5, inv. č. 12272, Důvěrná zpráva vrchního finančního rady Dr. Erbena (opis) ze dne 29.8.1925 a Dopis přednosti IV. odboru presidia MNO ze dne 17.2.1927, k. 7145.

Boubela, referent hospodářskoprávní komise MNO na 4 roky nepodmíněně, Bohumil Benoni, ředitel firmy Naftaspol na 2 roky nepodmíněně.⁵⁴⁴

Po odeznění benzínové aféry přistoupila BČL k akcionování dosavadní firmy „Naftaspol, společnost pro dovoz a obchod minerálními oleji spol s r.o.“ na akciovou společnost *Naftaspol, akc. spol. pro dovoz a obchod minerálními oleji v Praze* s kapitálem 6.000.000 Kč za účelem převzetí majority Legiobankou. Akcionování bylo sice formálně ustaveno k 1. říjnu 1925, ale faktické ustavení nastalo až o rok později.⁵⁴⁵ V druhé polovině 20. let Naftaspol stále rozšiřoval prodejní síť na 500 autostanic s konsignačním prodejem olejů a 210 čerpacích stanic a 70 pojízdných stanic⁵⁴⁶ a odkoupil rezervoáry firmy Karpathia ve Vysočanech.⁵⁴⁷ Dobrý rozvoj firmy jí umožnil vyplácet dividendu ve výši 6%.⁵⁴⁸

Nicméně v roce 1929 se Legiobanka vážně zabývala myšlenkou, že odprodá majoritní podíl akcií firmy Naftaspol firmě Shell & Company. Banka jednak nepředpokládala tak vysoké investice, které rozvíjející se automobilismus vyžadoval, jednak vývoj směřoval k tomu, že bylo výhodnější prodávat benzín samotným výrobcem než přes překupníka jako byl Naftaspol.⁵⁴⁹ K dohodě ale nakonec z blíže neuvedených příčin nedošlo.⁵⁵⁰ Poté sice bylo zahájeno nové jednání s firmou Vacuum Oil Company, ale k prodeji majoritního balíku akcií došlo až na jaře roku 1939 (viz níže).

Krizová léta se na hospodaření a obchodech Naftaspolu silně podepsala. Její bilance vykazovala ztráty již v roce 1930, které se ještě podařilo umořit částkou 850.000 Kč z podnikových rezerv. Po jejich strávení se ztráta Naftaspolu v následujících letech začala neustále zvyšovat, až docílila 6 511 796,60 Kč.⁵⁵¹ Dividenda byla naposledy vyplacena v roce 1929 a do konce sledovaného období se firmě nepodařilo své hospodaření natolik pozdvihnout, aby se začala znovu vyplácet. Největší ztráty vyplývaly z položky dlužníků v důsledku ochromení mezinárodního obchodu a zmrazení jejích pohledávek v zahraničí.⁵⁵² Těžké ztráty společnosti přiměly Legiobanku opět k vážným úvahám o odprodeji své majoritní držby akcií;⁵⁵³ hlavním důvodem byla obava, že společnost okolkuje v důsledku těžkých ztrát a strávených rezerv akciový kapitál sama a banka tak utrpí značné ztráty.

⁵⁴⁴) Jan Hrubý, *Aféry první republiky*, Praha 1984, s. 113.

⁵⁴⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1926.

⁵⁴⁶) Tamtéž, VZ za rok 1927.

⁵⁴⁷) Tamtéž.

⁵⁴⁸) Tamtéž.

⁵⁴⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 10.4.1929, Naftaspol – odprodej akcií.

⁵⁵⁰) Tamtéž, PSR ze dne 4.9.1929, Naftaspol – odprodej akcií.

⁵⁵¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.5.1933, Naftaspol.

⁵⁵²) Tamtéž, SŘ ze dne 30.10.1933, Techod.

⁵⁵³) Tamtéž.

Nakonec došlo k oběmu. BČL prodala 76% akciové držby Naftaspolu firmě *Socony-Vacuum Oil Company, New York* a ponechala si jen 24%.⁵⁵⁴ A kapitál byl v zápětí okolkován ze 6 000 000 na 2 000 000 Kč. K roku 1933 byla již bilance převedena na nově zřízený koncernový podnik *Techna*.

BČL v důsledku stále trvajících obav z okolkování akciového kapitálu se v polovině roku 1934 znovu obrátila na majoritní držitelku akcií *Vacuum Oil Company* se žádostí o vyplacení kurzovní difference ve výši 1 800 000 Kč za svůj akciový kapitál ve výši 2 500 000 Kč.⁵⁵⁵ Protože měla *Vacuum Oil Company* zájem na *Legiobance* jako spoluvlastnici akcií a poskytovatelce úvěrů, souhlasila. Když se ale požadavky *Legiobanky* záhy zvýšily na 3 240 000 Kč (kurzová difference + bilanční hodnota akcií),⁵⁵⁶ *Vacuum Oil* na vyplacení výše uvedené kurzové difference již odmítla přistoupit.⁵⁵⁷

Legiobanka současně s jednáním s *Vacuum Oil Company* zahájila další rozhovory o účasti banky na proponované firmě *Monopolní společnosti pro zpeněžení motorových směsí rafinerií*, kde měla mít BČL zásadní účast a *Vacuum Oil Company* by tudíž měla mít eminentní zájem udržet s ní dobré vazby.⁵⁵⁸ Obě jednání nakonec vyústila do ztracena.⁵⁵⁹

Po rozpadu I. republiky se na BČL obrátila *Vacuum Oil Company* s nabídkou na odkoupení zbytku jejích akcií (7 200 kusů za 1 440 000 Kč) a banka nabídku akceptovala s tím, že prodá své akcie za 266 Kč za 1 kus.⁵⁶⁰ Vzhledem k tomu, že prameny k této otázce nadále mlčí, dá se předpokládat, že k prodeji, za podmínek stanovených *Legiobankou* nakonec došlo.

Třetí obchodní firmou v koncernu *Legiobanky* byl ***Techod, realitní, průmyslové a obchodní podnikání spol. s r.o. v Praze. (1921- 1938)***. *Techod* spolu s *Centrokomisí* byly jediné koncernové podniky vzniklé z obchodních a hospodářských aktivit čsl. vojska na Rusi. V případě *Techodu*, z činnosti technického oddělení čsl. vojska. Po návratu do Čech a likvidaci jeho hospodaření byla část personálu převedena na průmyslové oddělení *Legiobanky*, které se orientovalo na podnikání ve stavebnictví. Tento stav byl přerušen k 1. lednu 1922, kdy bylo průmyslové oddělení opět sloučeno s nově založeným koncernovým *Techod*. Firma disponovala kmenovým kapitálem ve výši 600 000 Kč,

⁵⁵⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 19.4.1939, Prodej akcií Naftaspol.

⁵⁵⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 18.6.1934, Naftaspol.

⁵⁵⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 2.7.1934, Naftaspol.

⁵⁵⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 1.8.1934, Naftaspol.

⁵⁵⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 24.9.1934, Naftaspol – akcie a kurs difference.

⁵⁵⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 18.12.1934, Bilance firmy Naftaspol, akc. společnosti pro obchod minerálními oleji v Praze za rok 1933.

⁵⁶⁰) Tamtéž, PSR ze dne 19.4.1939, Prodej akcií Naftaspol.

z kterého převzala BČL 300 000 Kč a zbytek upsali její ředitelé a vysocí úředníci.⁵⁶¹ Kmenový kapitál byl během let postupně zvyšován až na 2 000 000 Kč v roce 1926.⁵⁶²

Techod převzal také obchod zemědělskými plodinami, krmivy, umělými hnojivy, stavebninami, uhlím a pozemky.⁵⁶³ A do roku 1929 rozšířil úspěšně se rozvíjející obchody na obchod pražci, mostnicemi a dřevem (vlastnil dvě pily v Gombaszeku u Plešivce a u Rahova). V druhé polovině 20. let byla natolik kvalitní v hospodaření, že vyplácela 6% dividendu.⁵⁶⁴

O dva roky později se nachází Techod v likvidaci a jeho podnikání Legiobanka převedla v roce 1932 na nově založenou firmu *Techna, realitní, obchodní a průmyslové podnikání v Praze* se stejnou výší kmenového kapitálu 2 000 000 Kč.

Nově založená firma sloučila jak původní koncernový podnik Legiobanky Techod, tak firmu *Horák V., továrna a výroba plynových masek, Praha – St. Strašnice*, která se dostala na počátku 30. let do zásadních sporů s ministerstvem národní obrany ohledně jeho zakázky na výrobu filtrů do plynových masek. Do celé věci se vložila Legiobanka, která měla na zachování podniku a pokračování výroby pro obranu státu eminentní zájem. MNO nakonec souhlasilo, ale podmínilo další státní zakázku převzetím kontroly Legiobankou. Jednateli společnosti byli jmenováni Stanislav Novák, Dr. Václav Sixta a Ing. Jan Vykypl, který se později stal technickým ředitelem podniku. Do dozorčí rady zasedli ředitelé Legiobanky: Vincenc Procházka a Josef Polák.⁵⁶⁵

MNO poté zadalo, v roce 1933, firmě 75% celkové potřeby vojenské správy u filtrů a 50% celkové potřeby civilních plynových masek.⁵⁶⁶ Legiobanka, aby mohla takové množství vůbec zajistit, rozhodla se použít k tomuto záměru své dva koncernové podniky. Především přeměnila dosavadní firmu *Techod* na novou společnost *Techna*, které pronajala prázdné nemovitosti likvidované firmy *Asdus*, kde postavila nové laboratoře a strojní zařízení k zajištění výroby 2 000 plynových masek a filtrů denně. Přestože měla BČL na státních zakázkách velký zájem, neprobíhala konkrétní jednání s MNO bez problémů. Legiobanka, která ručila 24 000 000 Kč za provedení státní objednávky, nesouhlasila s řadou smluvních článků, protože byly v její neprospěch, ale nakonec je musela podepsat. Dokonce v ředitelství

⁵⁶¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.9.1921 Osamostatnění průmyslového oddělení s oddělením realitním a obchodním Techod.

⁵⁶²) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b,VZ za rok 1926.

⁵⁶³) Tamtéž, VZ za rok 1921.

⁵⁶⁴) Tamtéž, VZ za rok 1927.

⁵⁶⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 22.6.1932,V. Horák, továrna a výroba plynových masek, Praha – St. Strašnice.

⁵⁶⁶) Tamtéž, PSR ze dne 28.6.1933, Referát o jednání ve věci objednávky vojenských filtrů a masek.

proběhl návrh slíbit ministerstvu výše uvedené garancie, ale v případě problémů je nesplnit.⁵⁶⁷ Smlouvu ale nakonec podepsala.⁵⁶⁸

Problémy ovšem nekončily. Závažnou kauzou se ukázaly nároky bývalého majitele V. Horáka týkající se jeho patentu na tzv. šedý filtr. MNO totiž odmítalo s V. Horákem vůbec jednat a Legiobanka se musela postarat o to, aby kvůli tomu V. Horák vůči MNO nevznášel další požadavky.⁵⁶⁹ Patent na tzv. šedý filtr vymysleli dva konstruktéři pracující pro V. Horáka – Augustin Hillebrecht a Bruno Weigel, kteří předali V. Horákovi za patřičnou úplatu veškerá užívací práva.⁵⁷⁰ Když firmu převzala Legiobanka, pocíťoval to V. Horák jako zásadní újmu a nakonec na BČL a MNO podal v roce 1937 žalobu v níž je obvinil, že byl oběma přinucen k popisu prohlášení, že mu MNO není nic dlužno a že musel předat podnik nové firmě Techna, nezapsané ještě v obchodním rejstříku.⁵⁷¹

Horák tvrdil, že se dostal do potíží kvůli odmítnutí MNO převzít vyrobenou zakázku a že se pak musel kvůli úmoru vznikuvšího dluhu ve výši 12 450 000 Kč zcela podřídit podmínkám MNO a BČL. Protože Horákova tvrzení nebyla bezpředmětná, Legiobanka mu vyplácela měsíčně 5 000 Kč.

Firmy Techna se nevyhnul ještě jeden soudní spor, kde byli její zástupci obviněni z nekalé soutěže. Ředitel Techny Jiránek a její právní zástupce čelili v listopadu roku 1937 před Krajským civilním soudem v Praze, senátem pro nekalou soutěž, obvinění z nekalé soutěže tím, že šířili o konkurenční firmě *Chema, akc. spol. pro studium, výrobu a prodej prostředků k obraně proti plynům, Olomouc* pomluvy, že tato pořádá rozsáhlé kurzy civilní obrany, které využívá k získání objednávek.⁵⁷² Zástupci byli odsouzeni, podmíněně, kdy byli důrazně napomenuti, že tyto praktiky nadále nesmí používat.

Výroba masek a filtrů byla převedena na Slovensko do Asdusu a banka doufala, že rozšíří výrobu i na civilní plynové masky a získá vhodnou osobu pro akviziční činnost v zahraničí.⁵⁷³

Společnosti Techna se podařilo umořit 225 000 Kč ztrátu za rok 1932 na 190 000 Kč v roce 1933.⁵⁷⁴ V lednu roku 1935 se ovšem objevily další potíže. Již v době podpisu smlouvy

---

⁵⁶⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 6.11.1933.

⁵⁶⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 20.11.1933.

⁵⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 6.2.1934, Causa Horák – Nástin předběžné dohody ve věci rozúčtování zisků z filtrů a úmoru staré pohledávky firmy V. Horák, St. Strašnice.

⁵⁷⁰) Tamtéž, f. Legiobanka, Úvěrní oddělení, sign. LB-V-431, složka 6-9, Techna spol. s r.o. Praha 1906-1946.

⁵⁷¹) Tamtéž.

⁵⁷²) VHA v Praze, f: MNO, Techna, sign. 218/15, inv. č. 15899, Žaloba firmy Chema, akc. spol. pro studium, výrobu a prodej prostředků k obraně proti plynům, Olomouc proti firmě Techna, průmyslové, obchodní a realitní podnikání spol. s r.o. v Praze, Dopis firmy Chema MNO ze dne 10.11.1937, k. 11990.

⁵⁷³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 24.4.1934, Akvizice puncto filtrů a masek do zahraničí.

na 1 000 000 kusů filtrů vzoru 27 v roce 1933 měli zástupci firmy Techna vážné pochybnosti, jestli dostojí požadavkům MNO. Ale na smlouvu nakonec přistoupili pod podmínkou, že nejprve vyrobí 5.000 filtrů a pak budou výsledky posouzeny smíšenou komisí a rozhodne se, jestli se má tímto způsobem pokračovat.⁵⁷⁵ Hlavním požadavkem MNO byla rezistence na jednotlivé plyny, především arsiny a kyanovodík, a odpory vložek měly mít jen 21 mm. V posudkové komisi na prvních 5 000 kusů byl i major Šmolík, jeden z nejlepších plynových odborníků. Komise potvrdila, že výrobky plně odpovídají předpisům, a Techna proto pokračovala ve výrobě a zhotovila dalších 45 000 kusů, které byly postupně expedovány do Vojenského chemického skladu v Olomouci.

Filtr musel obstát při vdechnutí 30 l za 1 min., ale MNO předepsalo dýchání zhluboka což činilo až 180 l za minutu a při tomto nárazovém dýchání začaly filtry u arsinů „čpět“ v hrtanu, tedy nebyly tak odolné proti průniku plynu. Výroba byla okamžitě zastavena a nastala jednání s Vojenskou správou.⁵⁷⁶ Na poradě, které se účastnil i generál Kratochvíl, bylo potvrzeno, že podobné problémy měly i jiné armády, které to řešily tak, že již vyrobené filtry preparovaly šelakem pod vysokým tlakem. Ředitelství Legiobanky se ale domnívalo, že zde také velkou roli hrála sugesce a psychologický prvek, protože zkušební personál Techny žádné potíže nezaznamenal. Nakonec se obě strany dohodly, že budou vedeny zkoušky, jak upravit a zdokonalit již vyrobené filtry vhněním šelakových mlhovin, ale tento způsob preparování byl nákladný. BČL měla zásadní připomínky vůči nižším důstojníkům, které považovala za hlavní strůjce potíží během jednání o vhodnost filtrů. Skutečnost, že to jsou zpravidla nižší důstojníci, kteří nesou spolu se svými muži hlavní tíhu bojů a tím pádem mají eminentní zájem na řádné kvalitě masek, J. Khyna nezajímalo: „jelikož je zřejmé, že se nám úmyslně nižším sborem důstojnickým kladou v cestu nesplnitelné překážky, které zabíhají do nesmyslnosti, budeme společně s Technou se domáhati toho, aby o věci rozhodl vyšší sbor důstojnický a uvoluje se blahovolně pan vrchní ředitel Khyn, že v tomto směru půjde si stěžovati přímo k ministru Národní obrany Bradáčovi.“⁵⁷⁷

Potíže s MNO ale přetrvávaly: MNO dávalo Horákův patent i jiným výrobcům, zavazovalo Technu svými vážnoucími objednávkami, takže si nemohla najít jiné zájemce, a v neposlední řadě chtělo, aby filtry vyráběné v Techně dosáhly odporu 21 (její filtry

---

⁵⁷⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 24.4.1934, „Techna“

⁵⁷⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 7.1.1935, Techna – filtry a jednání s Vojenským technickým ústavem o době restince a odporech filtrových vložek.

⁵⁷⁶) Tamtéž.

⁵⁷⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 21.1.1935, Techna – filtry – vložky a odpory proti arsinům.

dosahovaly jen 17-19).⁵⁷⁸ MNO také nezaplatilo do dubna 1935 za 60.000 převzatých filtrů.⁵⁷⁹ Problémy nastaly také v otázce vhodnosti filtrů, protože se MNO dlouho nemohlo rozhodnout, jestli v Techně vyrábět lité filtry jako dosud, nebo fernesové. Nakonec zaslalo Legiobance přípis, v němž potvrdilo novou objednávku na 33 000 filtrů s fernesovou vložkou za příplatek 10,50 Kč, ale BČL se musela zavázat, že po MNO nebude požadovat náhradu na nové investice v důsledku změny výroby, ani náhradu škody z titulu přerušení výroby kvůli reklamaci nevyhovujících filtrů.⁵⁸⁰

Prodej civilních masek a filtrů prováděla od léta 1936 filiálka Bratislava, ale poté ho ihned musela zastavit, protože nebyl vydán seznam firem oprávněných prodej provádět.⁵⁸¹ Techna, zaměstnávající na 500 až 600 lidí, vyráběla filtry až do konce I. republiky, i přestože zde panovala stále agresivnější konkurence firem vyrábějících kompletní masky: Fatra a Optimit, Košar a Kudrnáč.⁵⁸²

V rámci čsl. vojenských dodávek do zemí Malé Dohody, dostala v březnu roku 1938 Techna nabídku, aby vystavěla v jugoslávském Mariboru továrnu na výrobu plynových masek a dodala i odborný personál. Techna ale nechtěla tříštit síly a odmítla.⁵⁸³

S provozem Techny souvisela ale ještě jedna, původně komitentská firma Legiobanky – **V. Kolář, továrna jemné mechaniky a fotopotřeb, Modřany**. Dne 2. ledna 1933 se na schůzi ředitelství BČL konala první z mnoha následujících debat o osudu firmy V. Kolář; jediné firmy v ČSR svého druhu. Důležitou, ne-li přímo rozhodující roli v jednání hráli techničtí znalci. Hlavním důvodem, proč se firma ocitla na pořadu dne jednání ředitelství BČL, byl jak její hrozící úpadek, tak především její exponovanost v programu státních zakázek MNO. Právě pro ukončení státní zakázky ministerstvem národní obrany požádal původní majitel V. Kolář MNO o vnucenou správu. Zásadní otázkou bylo firmu likvidovat – s jasnou ztrátou pro BČL nebo poskytnout další riskantní investice do zracionalizované a modifikované výroby nové státní zakázky. Riskantní proto, že BČL by musela iniciovat masivní kampaň za získání čsl. trhu v této výrobní oblasti, zlikvidovat za pomoci státních úřadů konkurenci německých výrobků, vyměnit majitele, typ společnosti atd. Největším problémem byla záležitost rentability investice, protože Německo bylo takřka nepřemožitelným konkurentem. Na území Německa existovalo několik stovek podobných

⁵⁷⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 1.4.1935, Techna, Nové Město nad Váhom.

⁵⁷⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 15.4.1935, Techna, továrna masek, nové Město nad Váhom.

⁵⁸⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 14.10.1935, Techna – filtry.

⁵⁸¹) Tamtéž, SŘ ze dne 7.7.1936, Techna Nové Město nad Váhom.

⁵⁸²) Tamtéž, SŘ ze dne 26.10.1936, Techna Výrobní masek a SŘ ze dne 25.4.1938, Techna.

⁵⁸³) Tamtéž, SŘ ze dne 14.3.1938, Techna, Nové Město n. Váhom.

továren, každoročně produkující nějakou novinku. Z této široké inovační palety se pak vybraly 3 až 4 nejlepší a masivně se vrhly na evropský trh. Němci v tomto odvětví těžili také z naprosto jasné podpory státu. Jejich průmysl byl natolik silný, že byli schopni vyrábět na sklad a čekat na otevření hranic, aby zaplavily trh za dumpingové ceny levnými fotoaparáty. BČL si toho všeho byla vědoma a do investic se jí v žádném ohledu nechtělo. Jediný důvod proč se zabývala eventualitou dalších investic byla nutnost dodržet ideologickou linii banky podporující stát. Vláda totiž zvažovala možnost založení Vojenského optického ústavu (třeba modifikovaná původní firma V. Kolář). Fr. Konrád, jeden z technických poradců se snažil sám sjednotit zájmy několika dalších podobně zaměřených firem (*Neobrom, Fotochema, Jako, Aktinopot, a René*), ale zjistil pouze, že nejsou schopny bez státní podpory konkurovat německým výrobkům ani v ceně ani v kvalitě.

BČL zůstala věrná především sama sobě – tedy ziskovosti. Během jednání o mobilizaci domácí výroby optiky a fotoaparátů pro armádu a běžné spotřebitele za podpory státu vedl souběžně jednání o odprodeji firmy V. Kolář německým, blíže neuvedeným, prosperujícím firmám a současně s tím vyzýval k tomu, aby BČL intervenovala u MNO o omezení dovozu německých fotoaparátů o 75%, aby německé zájemce donutila k účasti na této firmě.⁵⁸⁴

Ani jeden z těchto taktických tahů nevyšel, a BČL se proto obrátila s nabídkou odkupu firmy Kolář na ČKD.⁵⁸⁵ Ta ale odmítla, protože měla zajištěn dostatečný přísun vlastních státních zadávek a nepotřebovala se angažovat v tak problematickém podniku. V listopadu 1933 se proto ředitelství BČL usneslo firmu postupně zlikvidovat a rozprodávat zájemcům zařízení.⁵⁸⁶ Celá řada jednání probíhala až do poloviny roku 1934, kdy se na BČL obrátila firma *Motor Company*, sesterská firma *Akciové spol. pro obchod mezinárodní dřívě Horák a Hlava, Praha*, která vyráběla pro MNO v rámci zbrojních zakázek podvozky pro světlometné a „křídlové“ vojenské vozy. Aby mohla splnit další očekávanou dvoumilionovou státní zakázku, získala objekty firmy za roční nájemné 60 000 – 100 000 Kč.⁵⁸⁷ Civilní gesci firmy Kolář v hodnotě cca 2 502 123 Kč odkoupila sama Legiobanka za 536 500 Kč bez jakýchkoliv dluhů a dalších závazků.⁵⁸⁸ Vojenská gesce byla prodána před nedávnem založené koncernové firmě Legiobanky, Techně. Součástí dohody bylo, že *Motor Company*

⁵⁸⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 2.1.1933, V. Kolář, továrna jemné mechaniky a fotopotřeb, Modřany.

⁵⁸⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 20.11.1933 V. Kolář, Modřany.

⁵⁸⁶) Tamtéž.

⁵⁸⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 13.7.1934, Horák a Hlava, Praha: Tato firma měla obdržet státní zakázku na letecké fotokomory a opravu leteckých majáků.

⁵⁸⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 28.5.1934, V. Kolář, továrna jemné mechaniky a fotopotřeb.

předá Techně 7% ceny každé zbrojní zakázky jako licenční poplatek.⁵⁸⁹ Techna, od této chvíle vlastník všech patentů, výkresů a všech prototypů je vzápětí pronajal firmě Bří Vinopalové za 80 000 Kč ročního nájemného.⁵⁹⁰ Současně s tím poskytla banka firmě úvěr ve výši 7 140 000 Kč.

Ve třicátých letech získala do svého koncernu také *Berehové skladiště plodin a zboží úč. spol., Berehovo*, monopolní komisionářskou firmu pro berehovský okres. Tuto firmu úvěrovala v roce 1934 jak BČL (úvěr ve výši 2-3 mil. Kč),⁵⁹¹ tak její afilace Svúbka (úvěr ve výši 3 752 000 Kč),⁵⁹² i když to BČL nelibě nesla, protože k tomu nedala souhlas, obávala se, že přemrštěné úvěrování jí mohlo způsobit ztráty. Berehové skladiště bylo komisionářem Obilní společnosti pro Podkarpatskou Rus, které upsala za 40 000 Kč jejich podílů.⁵⁹³

S firmou ale banka měla značné potíže. BČL posléze zjistila, že skladiště se o své vůli spojilo s dalšími podobnými firmami⁵⁹⁴ a vykupovalo obilí v rajonech berehovském, kosinském a výlockém. I když ředitelství shledalo, že tento postup zajistil skladišti zisk, nelíbila se jí samostatnost s níž byla provedena.⁵⁹⁵ Skladiště skladovalo také jugoslávskou pšenici, dováženou na základě malodohodových hospodářských dohod o preferencích na zemědělské plodiny a výrobky. Berehové skladiště se v březnu roku 1935 zavázalo uskladnit bez jakýchkoliv poplatků na 800 vagónů jugoslávské pšenice a rozdělit je mezi podkarpatoruské mlýny.⁵⁹⁶ Tuto transakci financovala filiálka Svúbky Berehovo úvěrem ve výši 2-3 mil. Kč. Na počátku roku 1935 byla činnost skladiště ohrožena. Filiálka Legiobanky Berehovo přišla se zprávou, že se Svaz obchodních a hospodářských družstev chystal zřídit v Berehově své skladiště pro výkup obilí a protože BČL v důsledku nižších kontingentů na mletí obilí nečekala velký zisk, rozhodla se skladiště prodat tomuto družstvu.⁵⁹⁷

⁵⁸⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 8.4.1935, Zpráva o pronájmu továrny se zařízením firmy V. Kolář v Modřanech.

⁵⁹⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 6.12.1935, Likvidační bilance firmy V. Kolář Modřany.

⁵⁹¹) Tamtéž, SŘ ze dne 12.2.1934, Berehové skladiště plodin a zboží úč. spol., Berehovo.

⁵⁹²) Tamtéž, SŘ ze dne 1.8.1934.

⁵⁹³) Tamtéž, SŘ ze dne 1.7.1935, Revize v berehovském skladišti.

⁵⁹⁴) Firmy Zicherman Gyula, Výlok; Klein Henrik, Kosino a Klein Ferenz.

⁵⁹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 10.9.1934, Berehové skladiště plodin.

⁵⁹⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 5.3.1935, Slovenská všeobecná úverná banka filiálka v Berehově.

⁵⁹⁷) Tamtéž.

Ve dřevozpracujícím průmyslu získala Legiobanka do svého koncernu během dvacátých let celkem tři firmy, z nichž dvě *Továrna na sudy a parkety, spol. s r.o. v Plešivci* a *Tuz, dřevařské podniky, spol. s r.o. v Praze* nepřežily krizi první poloviny 30.let. Do konce sledovaného období zůstala v koncernu banky jen firma *Asdus, dřevozpracující společnost akciová spol. v Novém Městě nad Váhom*, ale i ta se značnými potížemi.

V souvislosti s tím je ale nutné připomenout, že její koncernové aktivity ve dřevozpracujícím průmyslu měly širší rámec a korespondovaly se snahou prvních čl. vlád vytvořit na Slovensku a Podkarpatské Rusi silný dřevozpracující průmysl. V tomto regionu se nacházelo sice velké množství pil, ale vytěžené dřevo bylo v převážné většině vyváženo do zahraničí, pro rozvoj regionu bylo proto rozhodující vytvořit v tomto odvětví další etapu.⁵⁹⁸

Firma *Továrna na sudy a parkety, spol. s r.o. v Plešivci (1926 - 1934)* vznikla na základě prodeje výrobních prostor likvidované firmy Kraxnerův mlýn v Plešivci, Legiobankou dříve úvěrované, firmě *J. E. Rieger, továrna na papírové zboží v Plešivci* a následného založení nové, výše uvedené firmy s kmenovým kapitálem 500.000 Kč. Tato firma ale nakonec nepřežila krizi, která zvláště těžce dolehla na slovenský dřevozpracující průmysl. Zvláště nepříznivý byl pro firmu rok 1931, kdy úplně stagnoval stavební průmysl, rozpadl se parketářský kartel a nastala velmi ostrá konkurence.⁵⁹⁹ V důsledku toho se dne 18. ledna 1932 usnesla valná hromada podniku na prodeji firmy ministerstvu železnic a jeho likvidaci. Likvidace podniku se protáhla až do konce roku 1934, kdy vykázala na 2 876 321,65 Kč ztrát, z toho nekrytých 1 000 000 Kč.⁶⁰⁰

Založení druhé dřevozpracující firmy *Tuz, dřevařské podniky, spol. s r.o. v Praze (1925 - 1934)* je možné uvést v soulad s výše naznačenými snahami Legiobanky následovat zájmy státu v oblasti hospodářství. V tomto případě vybudování silného slovenského dřevozpracujícího průmyslu. Legiobanka si vyžádala v létě roku 1922 znalecké posudky od průmyslového oddělení na výhledy slovenského dřevozpracujícího průmyslu.⁶⁰¹ Protože byla prognóza příznivá, rozhodla se banka založit nový koncernový podnik, který by se výhradně soustředil na těžbu dřeva v regionu Zliechova.⁶⁰² Jako první krok vystavěla

⁵⁹⁸) NA v Praze, MZV – Výstřížkový archiv I, sign. 865, 14h, Slovenské hospodářství, Zliechov-Gápel, Národní hospodář, 16.10.1922.

⁵⁹⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.3.1932, Bilanční referát k 31.12.1931, *Továrna na sudy a parkety, s. s r.o.*, Praha.

⁶⁰⁰) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.10.1934, *Továrna na sudy a parkety, spol. s r.o. v likvidaci*.

⁶⁰¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.6.1922, *Tuz*.

⁶⁰²) V tomto případě je zajímavá i další skutečnost, že obec Zliechov byla fakticky vedena jako družstvo spravující místní Prvou slovenskou sklárnu ve Zliechově, pod záštitou ministerstva pro správu Slovenska, in. NA v Praze, MZV – Výstřížkový archiv I, sign. 865, 14h, Slovenské hospodářství, Zliechov-Gápel, Národní hospodář, 16.10.1922.

do konce roku 1924, v rámci široce pojatého projektu, železniční úzkokolejnou dráhu Iľava-Zliechov-Gápel v délce 35-40 km⁶⁰³ a teprve od roku 1925 vytvořila proponovanou společnost s kmenovým kapitálem 400 000 Kč. Další dva roky pak věnovala dostavbě a rozšíření dráhy Zliechov – Gápel a dohodám s přilehlými obcemi, ale již na konci roku 1928 se Legiobanka rozhodla firmu prodat, protože se její hospodaření přestávalo vyplácet.⁶⁰⁴

Smlouvou ze dne 9. srpna 1929 byly všechny zbývající lesní porosty Zliechov-Gápel prodány firmě „Panta“, *obchodná a priemyselná spoločnosť, Bratislava* za 6.75 Kč za 1 m³ při dřevní hmotě 90 – 110 000 m³ a pronajata na dva roky dráha Iľava-Zliechov- Gápel za nájemné 250 000 Kč. Bohužel krizí se dostala i firma Panta v roce 1932 do zásadních potíží a platebních nesnází a nemohla platit nadále nájem. BČL se proto rozhodla dráhu urychleně prodat armádě jako cvičnou dráhu pro vojsko.⁶⁰⁵ Naděje, že prodá železnici jako neporušený provozu schopný celek, se nesplnily, armáda o ni nejevila sebemenší zájem, a proto se banka rozhodla koleje v délce 32 km⁶⁰⁶ vytrhat a odvézt na skládku do Košce u Iľavy, kde je postupně odprodávala, a dílenský a kancelářský inventář převedla na svůj další koncernový podnik Technu.⁶⁰⁷ Protože současně s tím Tuz vytěžil do konce února 1932 téměř veškerou dřevní hmotu,⁶⁰⁸ nezbylo než firmu ke konci roku 1934 zlikvidovat.

V koncernu Legiobanky zůstala do konce sledovaného období z dřevozpracujících firem jen *Asdus, dřevozpracující akciová společnost v Novém Městě nad Váhom(1925 - 1938)*.

Firma se dostala do koncernu banky za součinnosti ministerstva financí. Asdus, v té době jediná nacionálně slovenská firma vyrábějící nábytek, se dostala v první polovině 20. let do potíží a její správní rada intervenovala u ministerstva financí se žádostí o sanaci. Vláda této žádosti přípisem ze dne 7. 2. 1925 č.8442/25 vyhověla a rozhodla se poskytnout jmenované společnosti úvěr do výše 6.000.000 Kč s tím, že do šesti let bude bezúročný a v dalších šesti letech bude úročen 4%. Podmínkou pro poskytnutí sanačního příspěvku byl jednak provozovací úvěr poskytnutý Legiobankou, jednak příslib, že se stane upisovatelkou

⁶⁰³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.1.1925, Tuz, Celkový náklad na výstavbu této dráhy v rozměru 35 km včetně odboček činil 6.221.070.27 Kč – v tom bylo zahrnut samotný projekt, vyvlastnění pozemků, různých stavebních objektů k dráze přiléhajících, vozového parku se 6 lokomotivami včetně zařízení dílen a vlečky k Iľavě, včetně kancelářských budov.

⁶⁰⁴) Tamtéž, PSR ze dne 6.2.1929, Bilanční referáty k 31.12.1928, sanace firmy Tuz.

⁶⁰⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 16.1.1934, Zpráva o likvidaci úzkokolejné dráhy Iľava- Zliechov Gápel pro ředitelskou schůzi Legiobanky.

⁶⁰⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 15.10.1934, Zpráva o likvidaci fy. „Tuz“, dřevařské podniky spol. s r.o.

⁶⁰⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 16.1.1934, Zpráva o likvidaci úzkokolejné dráhy Iľava- Zliechov Gápel pro ředitelskou schůzi Legiobanky.

⁶⁰⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.3.1932, Bilanční referát k 31.12.1931, „TUZ“, dřevařské podniky, s. s. r. o., Praha.

nové emise akciového kapitálu.⁶⁰⁹ V důsledku sanace byl původní akciový kapitál ve výši 14 500 000 Kč, v roce 1926 okolkován na 3 044 500 Kč a opětně navýšen na 6 544 300 Kč.⁶¹⁰

Do roku 1927 byla v provozu jen pila a zčásti parketárna; provozy strojního truhlářství a nábytkárny nemohly být kvůli stagnujícímu exportu obnoveny a celý podnik musel být reorganizován.⁶¹¹ Krize v dřevozpracujícím průmyslu Asdus těžce zasáhla, a tak se BČL na počátku roku 1931 obrátila na ministerstvo financí se žádostí o sanaci ve formě převedení dříve poskytnutého bezúročného úvěru ve výši 6 mil. Kč na státní subvenci. Její žádosti ministerská rada vyhověla nařízením ze dne 23. dubna 1931 pod podmínkou, že BČL odepíše všechny své pohledávky na Asdusu, ve výši 4 mil. Kč.⁶¹² Sanace podniku ale nepomohla a společnost vykazala ke květnu 1934 11 960 253 Kč ztrát, ač se BČL snažila firmu ještě zachránit návrhem na okolkování akciového kapitálu ze 6 544 300 Kč na 654 430 Kč.⁶¹³ Okolkování se ale po těžkém váhání, z politických důvodů (jednalo se o jedinou velkou dřevozpracující firmu nacionálně slovenskou firmu), vzdala a pokračovala v dalších jednáních na ministerstvu financí, aby firma dostala daňové úlevy a rozsáhlé státní subvence.⁶¹⁴ Ale neúspěšně. V prosinci roku 1934 se situace Asdusu trochu zlepšila pronajmutím jejích prostor firmě Techna pro zahájení zbrojní výroby, za roční nájemné 171 000 Kč.⁶¹⁵ Nicméně značné daňové zatížení Asdusu trvalo a spolu s nemožností firmu veřejně likvidovat bylo důvodem rozhodnutí zlikvidovat firmu tichou cestou, kdy měli být akcionáři uspokojeni „nehlučně malými obnosy“.⁶¹⁶

Likvidace firmy ale ani nyní neprobíhala bez problémů. Když zástupci BČL oznámili na mimořádné valné hromadě firmy rozhodnutí likvidovat, zvedli se zástupci maloakcionářů s výhrůžkou, že pokud jejich akcie nebudou vykoupeny za 50 Kč na 1 akcii, rozpoutají proti BČL kampaň.⁶¹⁷ Z pramenů není známo, jak se nakonec podařilo maloakcionáře přesvědčit o nutnosti likvidace formou snížení akciového kapitálu z dosavadních 6 544 400 Kč na 65 444 Kč, ale nakonec to zástupci Legiobanky dokázali.⁶¹⁸ Poté se ale BČL setkala s dalším problémem - zamítnutí likvidace Asdusu ze strany Krajského soudu v Trenčíně;

⁶⁰⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 2.9.1925, Asdus.

⁶¹⁰) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1927.

⁶¹¹) Tamtéž.

⁶¹²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 3.6.1931, Asdus, úč. spol. Novém něsto nad Váhom

⁶¹³) Tamtéž, SŘ ze dne 28.5.1934, Asdus.

⁶¹⁴) Tamtéž.

⁶¹⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 4.9.1934, Asdus, Nové Město nad Váhom.

⁶¹⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 7.1.1935, Asdus – Techna.

⁶¹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 30.9.1935, Schůze správní rady Asdusu.

⁶¹⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 16.10.1935, Zpráva o valné hromadě fy. Asdus, Nové Město nad Váhom.

protože ztráta byla vyšší než akciový kapitál, soud vyžadoval konkurzní řízení.⁶¹⁹ Likvidace Asdusu byla dokončena k lednu roku 1937,⁶²⁰ nemovitosti odprodány Techně, ztráta odepsána, ale akcionářům Asdusu, z velké části zaměstnaným v Techně, slíbila BČL ročně vyplácet 25 000 Kč jako určitou formu dividendy.⁶²¹

Potravinářský průmysl byl v koncernu Legiobanky ve dvacátých letech zastoupen jedinou firmou **Pragovar, akciový pivovar v Praze**, navzdory tomu, že v tomto oboru došlo ve třicátých letech k největšímu rozmachu koncernových podniků banky vůbec.

Firmu *Pivovar československých legií v Praze - Krčí* založila Legiobanka již v létě roku 1921 a během následujících dvou let se jí podařilo zaujmout stabilní místo mezi odběrateli převážně v Praze a okolí.⁶²² Stále se rozšiřující poptávka donutila Legiobanku přistoupit na podzim roku 1923 k rozsáhlé rekonstrukci a modernizaci pivovaru a následně přeměnit firmu na akciovou společnost **Pragovar, akc. pivovar v Praze** s kapitálem 2 500 000 Kč.⁶²³ BČL vypsalala ofertní řízení, ve kterém zvítězila sice nejdražší, ale tradiční a specializovaná firma na chladírenské zařízení, *Novák and Jahn v Praze*.⁶²⁴ Tato firma pivovaru prodala a nainstalovala nezbytné zařízení pro moderní pivovar spilku, umělé chlazení, kvasné kádě a sudy, chladiče apod.⁶²⁵ Stavební úpravy, zvláště sklepů, byly svěřeny několika legionářským firmám. Legiobanka poskytovala pivovaru rozsáhlé přechodné úvěry provozovací, stavební, surovinové a inventární pohybující se v milionových částkách a to úměrně ke stálému vzrůstu odběratelů. Jen za první rok po akcionování dosáhl pivovar obratu za 4 531 056,40 Kč, vystavil 17 315,76 hl piva a v příštím roce očekával výstav do 30 000 hl.⁶²⁶

Vzhledem ke stále se zvyšujícímu odbytu piva mohl přistoupit pivovar ke zvýšení svého akciového kapitálu na 4 mil. Kč,⁶²⁷ za dva roky na 5 000 000 Kč a pivovar přistoupil

---

⁶¹⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 11.11.1935, Asdus.

⁶²⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 4.1.1937, Asdus.

⁶²¹) Tamtéž, SŘ ze dne 3.1.1938, Asdus. v likvidaci.

⁶²²) Odběrateli byli například Klusácký spolek na Letné, kde byla Legiobanka tichým společníkem a důstojnické kasino v Komárně.

⁶²³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 12.12.1923, Pragovar., akc. spol. s r.o.: MV výnosem z 15.2.1924 čís. 11.103/1924-17, udělilo povolení ke zřízení akciové společnosti pod firmou „Pragovar“ akciový pivovar v Praze a dne 15.3.1924 se konala ustavující valná hromada v zasedací síni Legiobanky (PSR 5.3.1924).

⁶²⁴) Tamtéž, PSR ze dne 8.8.1923, Pragovar.

⁶²⁵) Tamtéž, PSR ze dne 17.10.1923, Pragovar.

⁶²⁶) Tamtéž, PSR ze dne 18. 11. 1925, Bilance Pragovaru., Pivovar vyráběl především 10° pivo a ležák činil jen 39% výroby, ale velká poptávka si vynucovala stále vyšší podíl tohoto piva.

⁶²⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1926.

k další modernizaci zavedením nové humnové sladovny s dvojlístkovým hvozdem, schopné zpracovat 160 vagónů ječmene ročně.⁶²⁸

Oproti jiným koncernovým firmám Legiobanky krize Pragovar sice zasáhla, ale zůstal neustále ziskový a po celou dobu si zachoval nedotčené rezervy ve výši 1 100 000 Kč⁶²⁹ i když vykazoval klesající odbyt piva.⁶³⁰ V důsledku toho se rozhodla banka celkový výstav piva snížit na maximální výstav 40 000 hl.⁶³¹ Tato hranice ale stejně překračovala stanovené kontingenty (v průměru 36 634 hl ročně) a pivovar za to musel až do konce sledovaného období platit pokuty ve výši několika desítek tisíc Kč.. Vyláčení pokut se ale stále vyplácelo, protože firma zásobovala 124 pražských restaurací a do konce sledovaného období si Pragovar udržel aktivní bilance.⁶³²

Na počátku třicátých let svůj koncern rozšířila o dva lihovary: *Užhorodský lihovar, rafinerie a svobodné skladiště, úč. spol. v Užhorodě* a *Mladoboleslavský lihovar, akciová spol., Mladá Boleslav*.

Užhorodský lihovar, rafinerie a svobodné skladiště, úč. spol. v Užhorodě (1930-1938) získala Legiobanka v roce 1930 odkupem majoritní účasti Svúbky (7 335 kusů akcií z celkového množství 7 500 kusů).⁶³³ Lihovar držela banka ve svém koncernu do rozpadu I. republiky.

Otázka vlastnictví *Mladoboleslavského lihovaru, akciové spol., Mladá Boleslav (1933-1938)* se dostala na pořad dne v létě roku 1933, kdy ředitelství navrhlo správní radě 55% účast na 6 000 000 Kč akciového kapitálu této firmy. Po vydání zákona o povinném míšení lihu s benzínem se snažilo ministerstvo financí s ohledem na celostátní a vojenské zájmy dosáhnout zmonopolizování výroby a distribuce lihu. Výroba a rafinace lihu měla být rozdělena na dvě velké skupiny lihovarů zemědělských a lihovarů průmyslových. Zemědělské lihovary obdržely nepoměrně větší podíl na celorepublikové výrobě lihu (73%) a průmyslové jen 23% a 4% droždárny. Distribuce veškerého lihu náležela státní *Společnosti pro zpeněžení lihu*. Na podzim roku 1932 přikročilo MF k monopolizaci tohoto oboru tak, že Agrobanka a Živnobanka spolu s Ústřední jednotou hospodářských družstev a Družstvem hospodářských lihovarů získaly majoritu na řadě lihovarů, dříve ovládaných vídeňským Kreditanstaltem

⁶²⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 31.12.1938, Bilanční referát Pragovaru, akc. pivovaru v Praze k 31.12.1928.

⁶²⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.4.1935, Bilance Pragovaru za rok 1934: Zisk za rok 1932 – 5.114,95 Kč., za rok 1933 – 4.974,95 Kč.

⁶³⁰) V roce 1932 se prodalo 9.562.387 hl piva a v roce 1933 7.963.923 hl piva - tedy méně o 1.598.484 hl

⁶³¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.4.1935, Bilance Pragovaru za rok 1934.

⁶³²) Tamtéž, SŘ ze dne 1.2.1937, Informační zpráva o bilanci Pragovaru.

⁶³³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 5.11.1930, Užhorodský lihovar, rafinerie a svobodné. skladiště úč. spol. v Užhorodě, koupě účasti SVÚBKÝ .

a rodinou Sternů.⁶³⁴ Protože Legiobanka získala před nedávnem účast na Užhorodském lihovaru a lihovarnictví bylo i v krizi jedno z nejstabilnějších odvětví s dobrým odbytem, sledovala tyto aktivity ministerstva s velkým zájmem. BČL získala účast na *Lihovaru* nabídkou dosavadního vlastníka 55% podílu akcií Augustina Lederera, velkopřemyslníka „*Aktien Gesellschaft Jungbunzlauer Spiritus und Chemische Fabrik im Wien*“, který je ale oceňoval dle kontingentů z roku 1931. BČL se po krátkém jednání podařilo usmlouvat částku podle kontingentů z roku 1932 na 7 150 000 Kč, kterou se měla umořit část dluhu výše uvedené společnosti ve výši 12 000 000 Kč. Mladoboleslavský lihovar s účastí BČL rád souhlasil, protože nechtěl vstoupit do lihovarnického syndikátu ovládaných Agrobankou a Živnobankou⁶³⁵ Úředníci Legiobanky v té době rozjeli rozsáhlou akviziční akci mezi lihovary ve sféře zájmu Živnobanky, která tyto aktivity nesla s pochopitelnou nelibostí a Jaroslav Preiss dokonce Josefa Khyna varoval, „aby to nedělali, poněvadž kdyby ŽB [Živnostenská banka] stejně oplácela, dopadlo by to pro BČL špatně.“⁶³⁶

Na základě smlouvy provedené s výhradním souhlasem a podporou ministerstva financí se Legiobanka zavázala zajistit stabilitu 45% z celého balíku akcií lihovaru tím, že svých 55% po dobu 5 let neprodá. BČL získala 3 zástupce do pětičlenné správní rady.⁶³⁷ Zaplacených 7 150 000 Kč si BČL ponechala jako čtyřprocentní vklad a poskytovala lihovaru, na to konto pojištěným Legií, několikamilionové úvěry (v roce 1934 – garanční 3 mil. Kč a kontokorentní 3 mil. Kč).⁶³⁸

Zákon o povinném míšení lihu s pohonnými látkami přineslo lihovaru v roce 1933 značné zisky a zvýšení výroby.⁶³⁹ Bilanční výsledky lihovaru byly do konce I. republiky kvalitní a vykazovala neustále se zvyšující ryzí zisk (1933 – 890 500,01 Kč, v roce 1936 již 1 024 429,45 Kč za stávajících nedotčených rezervních fondů ve výši 15 499 191,17 Kč).⁶⁴⁰

Ve dvacátých letech měly v koncernu Legiobanky početné zastoupení také polygrafické firmy: *Plamja, spol. s r.o. v Praze; Knihtiskárna Löschner a spol., spol. s r.o. ve Vršovicích; Legiografie, grafické a vydavatelské podniky legionářské, akc. spol. v Praze;*

⁶³⁴) J. Novotný a K. Sommer, Úsilí českého finančního kapitálu o repatriaci akcií a monopolizaci v lihovarském průmyslu v letech 1932 – 1938, Slezský sborník, roč. 75, 1977, s. 201 – 210.

⁶³⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 28.6.1933, Naše účast na Mladoboleslavském lihovaru akc. spol., Mladá Boleslav.

⁶³⁶) Tamtéž, f. Živnostenská banka v Praze, sign. SVII/I-1 – I, Soukromá korespondence funkcionářů Živnostenské banky, Korespondence vrchního ředitele ŽB, Dr. Jaroslava Preisse s příbuznými, s politickými, hospodářskými a kulturními osobnostmi, Dopis ze dne 10.7.1933, č. 989, J. Preiss Antonínu Tille.

⁶³⁷) Tamtéž, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 28.6.1933, Naše účast na Mladoboleslavském lihovaru akc. spol., Mladá Boleslav.

⁶³⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 12.6.1934, Akciová společnost Mladoboleslavského lihovaru a lučební továrny v Praze.

⁶³⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 27.2.1934, Akciová společnost Mladoboleslavského lihovaru a lučební továrny v Praze.

⁶⁴⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 28.6.1937, Mladoboleslavský lihovar.

"Komenský" vydavatelská a literární spol. s r.o. v Bratislavě. Z toho jen dvě posledně uvedené zůstaly v koncernu banky do konce sledovaného období.

První firmou byla Legiobankou založená „*Naša Rječ*“, *českoruské knihkupectví a nakladatelství v Praze spol. s r.o.*, později přejmenovaná na *Plamja, spol. s r.o. v Praze (1921 - 1929)*. Pod vlivem „ruské zkušenosti“ a stále přetrvávajících pocitů sounáležitosti s ruským národem se Legiobanka i po svém návratu do Čech snažila stále v této oblasti působit. Protože však občanská válka v Rusku a stále ještě neustálený hospodářský život v ČSR bránily obchodním kontaktům mezi těmito státy, obrátila se BČL aspoň na ruské emigranty a české krajany v Rusku. Konkrétně se snažila získat do svého vlivu nějakou knihtiskárnu, která by vydávala ruské knihy propagující myšlenku slovanství a legionářství a principy k nim se vážící. Proto vstoupila již na podzim roku 1920 do jednání s firmou *Cerhan a spol. s r.o., Praha* za účelem získání 50% kmenového kapitálu.⁶⁴¹ Z jednání sice nakonec sešlo, ale banka tuto myšlenku neopustila a využila další výzvy ruských emigrantů a založila knihtiskárnu vlastní, která přednostně vydávala ruskou literaturu jak v českém, tak ruském jazyce.⁶⁴² Založena byla s kmenovým kapitálem ve výši 600 000 Kč, i když prvotní záměry počítaly s 1 000 000 Kč.

Obchod společnosti se vyvíjel zvláště v prvním roce činnosti velmi dobře. Přestěhovala se do nových místností v Ječné ulici, zřídila cizojazyčnou prodejnu a čítárnu, otevřela pobočku v Mukačevu, zahájila slibná jednání o otevření poboček v Německu, Petrohradě a Moskvě a dosáhla až 6 milionového obratu.

V roce 1923 už bylo zřejmé, že prioritní orientace na ruskou literaturu je brzdou. Proto BČL přistoupila ke zřízení ruského oddělení „*Naše Plamja*“ spolu s převzetím 2/3 kmenového kapitálu.⁶⁴³ Naděje vkládané do podniku se však nenaplnily a Legiobanka firmu začala už od roku 1925 likvidovat; nejdříve zlikvidovala mimopražské prodejny⁶⁴⁴ a poté zastavila nakladatelskou činnost, omezila nákup knih a snažila se získat pro knihy v ruském jazyce kupce v SSSR.⁶⁴⁵

Knihtiskárna Löschner a spol., spol. s r.o., Vršovice (1925 - 1931) se do koncernu Legiobanky dostala díky potížím firmy *Horký a spol., spol. s r. o. v Praze*. Protože se na firmě již kapitálově účastnila Legiografie a BČL měla stále o polygrafické firmy zájem, rozhodla se

⁶⁴¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 20. 10. 1920, Knihtiskárna Cerhan a spol., s r.o., Praha.

⁶⁴²) Tamtéž, PSR ze dne 11.2.1921, Zřízení ruské knihtiskárny.

⁶⁴³) Tamtéž, PSR ze dne 28.11.1923, *Naša Rječ*.

⁶⁴⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1927.

⁶⁴⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 20.2.1929, Bilanční referát firmy *Plamja, spol. s r.o. v Praze* k 31.12.1928.

podnik sanovat a převzít, i když kalkulovala, že ztráty se podaří umořit až za 5 let. S majitelem Horkým se sice dohodla na odstupném a předání celého podniku na jeho společníka Löschnera již na podzim roku 1924, ale nejasnosti a spory se vlekly až do léta následujícího roku.⁶⁴⁶ Přeměna společnosti na koncernový podnik Legiobanky s kmenovým kapitálem 350 000 Kč byl schválen správní radou BČL 3. června 1925.⁶⁴⁷ Vedle přímého úpisu Legiobankou ve výši 45 000 Kč, upsali své stotisícové podíly ředitelé Josef Doležal, Josef Polák a prokurista JUDr. Václav Sixta a pětistisícový podíl Rudolf Löschner.⁶⁴⁸

Firma, podobně jako ostatní koncernové podniky tohoto odvětví, začala mít vlivem stagnace oboru potíže již v roce 1926. Tehdy sice ještě končila ziskem a do roku 1928 získala objednávek za 2 006 933,73 Kč, ale její latentní rezervy se začaly tenčit a nakonec byla v roce 1931 spojena s Legiografií.⁶⁴⁹

Legiografie, grafické a vydavatelské podniky legionářské, akc. spol. v Praze (1921-1938) s akciovým kapitálem 2 000 000 Kč vznikla v prosinci roku 1920 převzetím bývalé německé tiskárny (A. Cermann) v Praze spolu s přeměnou bratislavské tiskárny „Tatra“ na její filiálku. Legiografie do svého „koncernu“ získala ještě další tiskárny: „Severočeská tiskárna“ s r.o. Duchcov a „Knihtiskařské družstvo invalidů v Praze – Holešovicích“.⁶⁵⁰

Krise Legiografii velmi těžce poškodila, protože grafický průmysl byl jedním z nejpostiženějších. Rok 1931 ještě končila ziskem 50 294,25⁶⁵¹ ale během následujících pěti let již byla v červených číslech. Ztrátovost Legiografie do roku 1936 narostla na 89 818,70 Kč⁶⁵² se začala umořovat až v roce 1937, kdy dosáhla konečně čistého zisku 3 063,05 Kč.⁶⁵³

Grafický průmysl byl zmítán velkou konkurencí a současně neschopností vytvořit syndikát, který by umožnil tiskárnám přežít. Pouze asi 80 malých knihtiskáren se spojilo do Klubu tiskařů, ale jeho členové se stejně nebyli schopni dohodnout na cenových hladinách. Není jasné, jestli byla Legiografie členem tohoto syndikátu, ale nakonec se zařídila po svém.

Prvním krokem k ozdravení průmyslu bylo naprosté opuštění nakladatelské činnosti v roce 1933, kdy se soustředila na vydávání různých tiskovin.⁶⁵⁴ V létě roku 1934 se jí podařilo získat smlouvu na vydávání proponovaného politického deníku „Slovenský Hlas“.

⁶⁴⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 15.10.1924, Löschner a spol.

⁶⁴⁷) Tamtéž, PSR ze dne 2.9.1925, Löschner a spol.

⁶⁴⁸) Tamtéž.

⁶⁴⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1931.

⁶⁵⁰) Tamtéž, VZ za rok 1921.

⁶⁵¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne PSR 17.2.1932, kniha IX, Legiografie, akc. spol., Praha.

⁶⁵²) Tamtéž, PSR ze dne 18.5.1937, Bilance Legiografie

⁶⁵³) Tamtéž, PSR ze dne 9.5.1938, Bilance Legiografie.

⁶⁵⁴) Tamtéž, PSR ze dne 30.4.1934, Bilance za rok 1933.

Tento slovenský nadstranický časopis, měl být, na základě iniciativy ministra Milana Hodži, diskusním forem pro všechny slovenské strany, které mělo podávat objektivní informace o událostech v Praze.⁶⁵⁵ Na časopisu se měla účastnila 500 000 Kč také Legiobanka.⁶⁵⁶ Josef Khyn se nejdříve zdráhal do této akce vstoupit, protože se obával, že Hodža využije deníku pro politiku agrární strany, ale ten jej v osobní rozmluvě uklidnil, že proponovaný list má spíše sledovat státní linii. Rozhodujícím momentem ale bylo využití tisku pro vlastní propagandu slovenské akce Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. „Pro nás je taktické mít tisk v rukách, ježto při předpokládaných fúzích můžeme jeho prostřednictvím informovati neb event. uklidniti slovenskou veřejnost.“⁶⁵⁷

Legiobanka poskytla Slovenskému Hlasu, začínajícímu svou činnost od 15. října 1934, úvěr ve výši 500 000 Kč, další ve stejné výši poskytla skupina okolo M. Hodži a podmínila jej souhlasem redakce, že bude vydávat články ve prospěch slovenské afilační akce.⁶⁵⁸ K jeho vydávání ale nakonec pro odpor nevládních stran nedošlo a Legiografie se musela ohlížet jinde. Zajímavé je, že se Khynovi přičilo, aby proponovaný slovenský list byl „zneužit“ Milanem Hodžou k agrární politice, ale vůbec se mu nepřičilo, aby se Legiografie ucházela o vydávání (neúspěšně) „Fašistických listů“.⁶⁵⁹

Legiografie tiskla časopisy „Hospodářský parlament“, „Mladá dohoda“, „Merkur“, „Nový svět“ a „Program“, „Peněžní burza“ a vydávala tiskoviny pro „Čin“, tiskařské a nakladatelské družstvo čsl. legionářů, a pro ukrajinské emigrantské spolky v Praze.⁶⁶⁰

V letech 1936 – 1937 se situace Legiografie začala celkem zlepšovat, i když se nepodařilo prosadit Svazu grafických grémíí prosadit ustanovení minimálních cen. Výroba se zvýšila o 31,8%, ale ceny a mzdy stouply jen o 18,1%.⁶⁶¹ Nadějně vyhlídky na prosperitu však zasáhl podzim roku 1938, kdy v důsledku mobilizace ustaly objednávky a podnik stál před nutností změnit zásadně obsah své činnosti.⁶⁶²

Poslední polygrafickou koncernovou firmou byl „*Komenský*“, *vydavatelská a literární spol. s r.o., Bratislava (1924-1938)*, původně maďarsko-slovenská firma. Ta podlehla nacionalizačnímu procesu, během něhož slovenští podílníci po dlouhém a složitém vyjednávání o vyplacení maďarského partnera Lantoše získali konkurzem podnik

---

⁶⁵⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-S/c-3, SŘ ze dne 2.7.1934, Vydávání slovenského deníku.

⁶⁵⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 26.6.1934, Vydávání slovenského časopisu v Praze.

⁶⁵⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 2.7.1934, Vydávání slovenského deníku.

⁶⁵⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 3.9.1934, Slovenský Hlas, deník.

⁶⁵⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.12.1934, Legiografie, Praha – Vršovice.

⁶⁶⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 14.5.1935, Bilance firmy „Legiografie“, grafické a vydavatelské podniky legionářské akciová společnost v Praze k 31. 12. 1934.

⁶⁶¹) Tamtéž, SŘ ze dne 18.5.1937, Bilance Legiografie.

⁶⁶²) Tamtéž, SŘ ze dne 17.10.1938, Legiografie – zpráva o činnosti.

pro sebe.⁶⁶³ Není jasné, z jaké strany vyšla iniciativa k účasti Legiobanky, ale pravděpodobné bylo, že ze strany slovenských podílníků. Účast BČL, vzhledem k jejímu napojení na státní aparát, skýtalo podniku jisté záruky do budoucna. Tato kalkulace se ostatně ukázala správnou, protože v okamžiku začlenění podniku do koncernu Legiobanky získala firma monopol na vydávání slovenských učebnic (školních, vědeckých a odborných) a bance tak skýtala příležitost harmonicky dosáhnout zisku při naplňování státního zájmu vzdělanostní emancipace slovenského a rusínského národa, která byla zcela nezbytná pro jejich emancipaci politickou a hospodářskou.

Společnost byla založena s kmenovým kapitálem 100 000 Kč a po celou druhou polovinu 20. let měla dostatek práce a odbytu.⁶⁶⁴ Vzhledem k tomu, že se firma výhradně soustřeďovala na vydávání školních potřeb, měla i v době krize zajištěný provoz. Do roku 1935 se jí dařilo rozšiřovat obor své působnosti a uzavřít dohodu se *Slovenskou grafii*, která se stala výhradní knihtiskárnou firmy Komenský,⁶⁶⁵ a zajistit si mnohasettisícové objednávky na vydávání tiskovin řady slovenských spolků: např. *Spolek Sv. Vojtěcha pro vydávání školních knih a tiskopisů pro katolické školy*, *maďarský katolický spolek Sv. Augusta v Galantě*, *evangelická korporace Transcius v Liptovském Mikuláši*, *Vědecká společnost v Bratislavě apod.*⁶⁶⁶

Podobně jako v případě Legiografie a dalších koncernových podniků v knihtiskařském oboru byla problémem velmi nízká cenová hladina, která způsobila ztrátovost firmy, dosáhnuvší v roce 1934 výše 44 433,55 Kč a která byla podnětem k rozhodnutí snížit akciový kapitál ze 450 000 Kč na 4 500 Kč.⁶⁶⁷

V roce 1937 se podařilo v kampani na získání nových odběratelů získat závazné objednávky 668 notářů z celkového množství 900 slovenských notářů k výhradnímu odebírání tiskovin od firmy Komenský.⁶⁶⁸ Společnost rozvíjela rovněž svůj obchod „á meta“ s maďarským nakladatelství Prager, podnikla akviziční cestu do Jugoslávie a Rumunska, aby zvýšila odběr maďarských knih u tamní menšiny a navázala styky s malodohodovými žurnalisty a literáty. Současně chtěla spolupracovat s maďarskými usedlíky v Americe.⁶⁶⁹

Krize donutila podnik, orientovaný výhradně na slovenské „státotvorné“ etnikum opustit toto své úzce vymezené zaměření a otevřít se také maďarským odběratelům.

⁶⁶³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 17.9.1924, Comenius, spol. s r.o., Bratislava.

⁶⁶⁴) Tamtéž, PSR ze dne 20.2.1929, Bilanční referáty k 31.12.1928, Komenský spol. s r.o. v Praze.

⁶⁶⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 18.11.1935, Komenský spol. s r.o. Bratislava.

⁶⁶⁶) Tamtéž.

⁶⁶⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 13.5.1935, Slovenská Grafie, Bratislava.

⁶⁶⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 3.5.1937, Komenský, Bratislava.

⁶⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 24. 5.1937, Komenský, Bratislava.

Skutečnost, že toto přesměrování proběhlo zcela hladce, bez jakýchkoliv protestů ředitelství Legiobanky, je důkazem jeho tiše prosazované pragmatičnosti, zcela převládající v její politice od 30. let. Firma Komenský byla z koncernu Legiobanky vyvázána prodejem jejího akciové držby zástupcům slovenské ľudové strany na podzim roku 1938.⁶⁷⁰

Do koncernu Legiobanky se dostaly během dvacátých let celkem tři dopravní firmy, z nichž se nejdůležitějším podnikem stala *Tatranská elektrická vicinální dráha, akciová společnost ve Starém Smokovci*, která spolu s další firmou *Bohemie, mezinárodní dopravní akciová společnost s r.o. v Praze* zůstala v koncernu banky až do konce roku 1938.

Tatranská elektrická vicinálna dráha, akciová společnost ve Starém Smokovci (1923-1938), původně maďarsko-slovenská firma, se dostala do koncernu banky v roce 1922, kdy *Britsko-uherská banka v Budapešti* pod nátlakem nacionalizačního procesu Legiobance nabídla svůj balík akcií.⁶⁷¹ Spolu s Legiobankou se na podniku s akciovým kapitálem 10 304 800 Kč, účastnila ještě *Banka stavebních živností a průmyslu*, stát a drobní akcionáři.⁶⁷² Podnik měl velmi nadějně vyhlídky, protože jeho energetické nároky byly pokrývány vlastní elektrárnou a předpokládal se hojný turistický ruch v oblasti. Vysokohorské klima bylo vhodné jak pro léčbu plicních onemocnění, tak pro preventivní léčebné a oddechové pobyty širokých vrstev obyvatelstva. Tyto předpoklady se, rozhodně ve 20. letech, plnily a v Popradu a jeho okolí rostly sanatoria a hotely jeden za druhým. Legiobanka zde zřídila pobočku a několik sezónních směnárny a rozvíjela další smělé plány. Jedním z nich byla přeměna elektrárny, dosud zásobující jen dráhu, na všeužitečnou elektrárnu přispívající k zásobování elektrickou energií celé okolí. Druhým plánem bylo, zahájit pravidelnou dopravu mezi polským Zakopaným a Popradem.⁶⁷³

V prvním roce své činnosti v koncernu Legiobanky se musela Tatradráha ještě vyrovnat s maďarskými řediteli a inženýry a bohužel s poklesem návštěvnosti.⁶⁷⁴ Tyto nepříznivé okolnosti sice komplikovaly sanaci podniku, protože jeho ztráty k první polovině roku 1922 činily až 1 046 798,77 Kč, ale rozhodně její provoz nezastavily. Banka radikálně snížila režii, propustila přebytečný personál (především maďarské národnosti), ztráty do příštího roku umořila a ještě dokázala vykázat zisk 126 663,43 Kč.

---

⁶⁷⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 31.10.1938, Slovenská Grafie a Komenský.

⁶⁷¹) Tamtéž, PSR ze dne 5.7.1922, Návrh na koupi elektrárny v Popradu a akcií tatranské dráhy společně s Bankou stavebních živností a průmyslu.

⁶⁷²) Tamtéž, PSR ze dne 21.1.1925. Doplnění naší majority v pojišťovně „Legii“ a Tatranských el. vic. drahách.

⁶⁷³) Tamtéž, PSR ze dne 2. 12. 1925, Úprava pohraničních styků se Zakopaným.

⁶⁷⁴) Tamtéž, PSR ze dne 12.9.1923, Záležitost tatranských elektrických podniků.

Stoupající ziskovost podniku⁶⁷⁵ podnítila Legiobanku zahájit jednání k převzetí majority, v němž přesvědčila Stavobanku k odprodeji poloviny prioritních akcií (18 661 kusů) za 4 012 222,50 Kč.⁶⁷⁶ BČL poté držela prioritní akcie ve výši 7 559 000 Kč, ale bilancovala je jen 4 000 000 Kč.⁶⁷⁷ Z celkového množství kmenových akcií v částce 2 661 800 Kč, držel většinu stát, vyjma 400 000 Kč ve vlastnictví Legiobanky, které nebilancovala.⁶⁷⁸

Ve statutárních orgánech zasedali zástupci držitelů akcií, zástupce státu a místní vlivní občané, všichni slovenské a české národnosti.⁶⁷⁹ Nicméně rozvoj firmy stál banku značné investice do modernizace budov a strojového zařízení, rozvod elektrické sítě apod., které trvaly až do roku 1927.⁶⁸⁰

V druhé polovině 20. let se společnost intenzivně zabývala výrobou a distribucí elektrického proudu a provozem elektrické dráhy mezi Popradem, Starým Smokovcem, Štrbským plesem a Tatranskou Lomnicí včetně lanové dráhy ze Starého Smokovce na Hrebienok, kde se právě rozšiřoval stávající hotel.⁶⁸¹ Společnost vyplácela dividendu 5%.

Rok 1930 byl pro podnik ještě příznivý přesto, že v důsledku nastupující krize došlo k poklesu stavebního ruchu v Tatrách a snížily se příjmy z nákladní dopravy; naopak se zvýšily příjmy z dopravy osobní a z elektrárny, pro kterou se dařilo v důsledku stále většího zavádění elektrického proudu, získávat další odběratele za 2 492 414 Kč. Elektrárna vicinální dráhy tehdy vyrobila za 2 083 300 kw hodin elektrického proudu,⁶⁸² ale nebyla už schopna dodávat dostatek energie pro stále se zvyšující dopravu Tatradráhy. Legiobanka se proto v roce 1932 dohodla s Východoslovenskou všeužitečnou elektrárnou o dodávkách chybějících 1 000 kw a současně si rozdělily regiony, do nichž bude která dodávat proud.

---

⁶⁷⁵) Zisk za rok 1924 činil 536.607,93 Kč.

⁶⁷⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 21.1.1925, Doplnění naší majority v pojišťovně „Legii“ a Tatranských el. vic. drahách.

⁶⁷⁷) Tamtéž, PSR ze dne 3.6.1925, Zpráva o bilanci Legiobanky.

⁶⁷⁸) Tamtéž.

⁶⁷⁹) Tamtéž, PSR ze dne 30.9.1925, Referát o valné hromadě Tatradráhy

Správní rada: Dr. Bohdan Bastl, místopředseda Klubu čl. turistů, Praha; Dr. Josef Beck, ředitel Legiobanky v Praze; Dr. Jan Halla, župan ve Zvoleni; Josef Khyn – náměstek vrchního ředitele Legiobanky; Ferdinand Král, vrchní ředitel banky stavebních živností a průmyslu; Dr. Václav Perek, právní konzultant Banky stavebních živností a průmyslu; Dr. Rudolf Raše, předseda Legiobanky; Dr. Jiří Slávik, župan v Košicích; Dr. Mikuláš Szontagh, hlavní lékař a spolumajitel sanatoria v Novém Smokovci; František Šíp, vrchní ředitel Legiobanky v Praze; Pavel Varsik, ředitel Legiobanky v Praze.

Dozorčí rada: Adolf Gábler, ředitel Elektrické pouliční dráhy, Košice; Josef Ježek, prof. čl. obchodní akademie, Praha; Stanislav Kvěch, účetní rada hl. města Prahy; Vincenc Procházka, místoředitel Legiobanky, Praha; Emil Řepka, ředitel Legiobanky, Praha; Dr. Vojtěch Houška, ministerský rada v Praze, za ministerstvo železnic designován; V roce 1930: Alois Nuc, odborový přednosta za ministerstvo železnic, Ing. Karel Juránek, ministerský rada za m. železnic.

⁶⁸⁰) Tamtéž, PSR ze dne 16.3.1927, Tatranské elektrické dráhy.

⁶⁸¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1927.

⁶⁸²) Tamtéž, PSR ze dne 10.1.1931, Bilanční referát k 31.12.1930, č. 7 Tatranská elektrická vic. dráha, ú. s. Starý Smokovec.

Východoslovenská elektrárna odkoupila do Tatradráhy část vedení vysokého napětí za 1 999 500 Kč a přenechala jí výhradní dodávky elektrického proudu v tatranském regionu.⁶⁸³

Hrubé zisky z provozu železniční dráhy činily za rok 1930 2 722 277,75 Kč. Na rok 1931 se očekávalo zvýšení nákladní dopravy, protože se očekávala mohutná výstavba několika sanatorií, hotelu ministerstva zemědělství a minimálně sedmi soukromých vil na Štrbském plese.

Bohužel stavební stagnace a všeobecná krize zasáhla i Tatradráhu. Firma už nedokázala získat dostatečné množství zakázek a její zisky stále klesaly: v roce 1930 – 778 014,90 Kč, v roce 1931 – 532 342,85 Kč, ale již v roce 1933 vykázala čistou ztrátu 95 816,85 Kč.⁶⁸⁴ 5% dividendu tak mohla vyplácet jen do roku 1931. Všeobecnou stagnaci turistického ruchu umocnil ještě nedostatek sněhu, zavedení státní autobusové dopravy na lince Štrba – Štrbské Pleso radikálně snížilo zisky z dopravy osob a snížení přepravních tarifů v železniční dopravě působilo na těžebnost podniku podobně.

Situace podniku se ovšem radikálně zlepšila v roce 1934 a to z několika důvodů: Všeobecný penzijní ústav koupil od Dra Sontágha (člena správní rady filiálky Poprad) sanatorium „Palace“ v Novém Smokovci a prováděl zde rozsáhlé mnohamilionové rekonstrukce; podobné rekonstrukce zažívalo staré Sontághovo sanatorium v Popradu a začalo se stavět další sanatorium ve Vyšných Hágách pro Ústřední sociální pojišťovnu za 40 000 000 Kč.⁶⁸⁵ Tatradráha také pronajala svůj Sporthotel na Hrebienku za roční nájemné 150 000 Kč a hydroelektrárnu v Popradě Východoslovenským elektrárnám.⁶⁸⁶

V letech 1934 – 1936 návštěvnost Tater začala zase stoupat, začaly se opět zvyšovat provozní příjmy dráhy⁶⁸⁷ a také elektrárny, která dodávala proud stavěným sanatoriím, ozdravovnám a stále se zvyšujícímu se počtu maloodběratelů.⁶⁸⁸ Podnik se stabilizoval až v roce 1937, kdy dosáhl zisku 398 878,20 Kč a 100% zlepšení příjmů dráhy i elektrárny, která rozšířila své pobočky o elektrárnu ve Spišské Sobotě. Obě elektrárny vyrobily na 274 955 kWh a odebraly pro Tatradráhu od Východoslovenských elektráren na 1 909 745

---

⁶⁸³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referát Tatradráhy k 31.12. 1931.

⁶⁸⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 10.4.1934, Tatranská el. vic. dráha úč.spol. Starý Smokovec.

⁶⁸⁵) Tamtéž.

⁶⁸⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 30.1.1934, Hydrocentrála Poprad .

⁶⁸⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 19.2.1935, Bilance Tatranské elektrické vicinální dráhy úč. spol. ve Starém Smokovci za rok 1934.

⁶⁸⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 7.10.1935, Zpráva o činnosti Tatradráhy za dobu od 1.1. – 31.8.1935.

kilowathodin, tedy více o 11,2%.⁶⁸⁹ Do roku 1938 získala elektrárna další dodávky pro místní obce, lanovku na Lomnický štít, a pro firmu Svit v Batizovcích atd.⁶⁹⁰

Při rozpadu I. republiky ředitel Tatradráhy Rajchrt zahájil jednání s ředitelem bratislavských elektrických pouličních drah Ing. Bartoškou o poměru Tatradráhy k slovenským malodráhám. Druhá fáze jednání nastala na ministerstvu železnic u vrchního rady Dr. Cserhelyiho, jenž nabídl Tatradráhu k prodeji slovenským státním úřadům.⁶⁹¹

Druhou nejdůležitější dopravní firmou v koncernu Legiobanky byla **Bohemie, mezinárodní dopravní akciová společnost s r.o. v Praze (1922 – 1938)**. Legiobanka uvažovala o účasti na této společnosti někdy v průběhu roku 1920, kdy uzavřela předběžnou smlouvu s bankou Bohemií o přeměně tohoto koncernového podniku na akciovou společnost, jejíž akciový kapitál měl dosáhnout 5 000 000 Kč. Protože vznikly spory o výklad smlouvy, jednání se vlekla do roku 1922, kdy byla ve spolupráci se Schenkerovým koncernem založena akciová společnost s 2 000 000 Kč kapitálu.⁶⁹² Legiobanka a banka Bohemie se na ní zúčastnily každá 500 000 Kč a koncern Schenker 1 000 000 Kč. Ve správní radě podniku zasedal vrchní ředitel František Šíp, Jindřich Holna, Augustin Straka a Josef Beck.

Následkem deflační krize ovšem banka Bohemie padla, v důsledku čehož se i dopravní podnik Bohemie ocitl v roce 1924 ve vážných potížích. Této situace využila promptně Legiobanka k převzetí celé společnosti s okolkováním akciovým kapitálem na 500 000 Kč.⁶⁹³ Provoz společnosti byl ale stále problémový, a tak ji banka musela v roce 1929 s velkým vypětím sanovat.⁶⁹⁴ Současně uvažovala o odprodání jejích akcií firmě G. Ster & Company, pro společnost Loyd Royal Belge, ale nakonec z blíže nespecifikovaných důvodů z odprodeje sešlo.⁶⁹⁵

Krize Bohemii těžce postihla - zvýšení cel, vypovězení zastoupení zahraničních firem u Bohemie a velká konkurence byly příčinou její stále větší ztrátovosti:⁶⁹⁶ 1931 – ryzí zisk 5 555,75 Kč, 1932 – ztráta 6.127.65 Kč, 1933 – ztráta 29 319,50 Kč⁶⁹⁷ a za rok 1934 – ztráta 33 089,15 Kč.⁶⁹⁸

⁶⁸⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 15.2.1937, Tatranské elektrické vic. dráhy.

⁶⁹⁰) Tamtéž.

⁶⁹¹) Tamtéž, SŘ ze dne 14.11.1938, Tatranské elektrické vic. dráhy.

⁶⁹²) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7.6.1922, Bohemie, dopravní spol. s r.o., Praha.

⁶⁹³) Tamtéž, PSR ze dne 17.9.1922, Bohemie, dopravní spol. s r.o., Praha.

⁶⁹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 20.3.1929, Odprodej akcií Bohemie, mezinárodní dopravní akc. spol. v Praze.

⁶⁹⁵) Tamtéž, PSR 10.4.1929, odprodej akcií Bohemie, mezinárodní dopravní akc. spol. v Praze.

⁶⁹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 17.2.1932, Bohemia, mezinárodní dopravní akciová spol., Praha.

⁶⁹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 27.2.1934, Bohemia, mezinárodní dopravní spol. Praha.

⁶⁹⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 4.12.1934, Bohemia –spedice, Praha.

V srpnu roku 1933 převzala společnost generální zastoupení pro ČSR firmy Continental Cautchouc and Gutta-Percha Company v Hannoveru. Největší propad zažila firma v roce 1934, kdy vyhrocený boj mezi ostatními dopravními podniky a nedostatek zakázek donutily Bohemii poskytovat minimální sazby za dopravu zboží a situaci stěžovala i komplikovaná devizová opatření při odbavování zboží. Prodej a servis pneumatik byl problematizován jednak zvýšením cen o 20%, po devalvaci koruny, jednak silnou konkurencí firem Baťa a Michelin, které zaplavovaly trh velmi kvalitním a levnějším zbožím. Legiobanka měla velké pochyby o dalších vyhlídkách podniku a začala uvažovat o jejím prodeji. Zájem projevila *Československá diskontní banka*.⁶⁹⁹

BČL se ale nakonec rozhodla firmu si ponechat a byla to dobrá volba. Vzestup, který začala pozorovat již v druhé polovině roku 1934, pokračoval prakticky do konce sledovaného období. Firma snížila režii, pracovala na řadě nových objednávek a zvýšila se též činnost oddělení pneumatik. Určitou cenu za udržení zákazníka firma zaplatit musela – řadě zákazníků poskytovala bezplatný servis.⁷⁰⁰ Za rok 1936 vykázala již čistý zisk 1 936,15 Kč k němuž lze přičíst i zisk prodejního oddělení ve výši 3 054,05 Kč a účastnila se na firmě *Bulharské obchodní společnosti v Rusčuku* za 132 000 Kč.⁷⁰¹

Oddělení prodeje pneumatik Continental bylo vedeno samostatně a Legiobanka mu poskytovala záruky na dodané zboží firmy *Continental Cautschouc Export Aktiengesellschaft v Hannoveru* ve výši 1 800 000 Kč; za tyto služby pobírala garanční odměnu ve výši 15.000 Kč ročně. Problémem ovšem zůstávalo zastoupení firmy Continental, které nebylo příliš výnosné. Již v prvním roce zastoupení (1933) utrpělo oddělení ztráty 120 436 Kč a ty se nepodařilo do konce roku 1936 umořit. Prodej pneumatik zaznamenával stále klesající tendenci, protože tyto výrobky nebyly tak kvalitní jako Baťovky a Michelinky, a co bylo nejpodstatnější, byly o 50% levnější.⁷⁰² Legiobanka proto firmě Continental její zastoupení k 31.března 1937 odvolala.

Nadějné výsledky roku 1936 ale neměly v roce následujícím pokračování. Společnost dosahovala jen minimálního zisku a začaly se množit nabídky na odkup akciového pláště, které probíhaly do konce sledovaného období. Jedním z vážných zájemců byla firma Gaertner z Hamburku, jejíž nabídku na odkup akcií odmítla.⁷⁰³ Zájemců bylo zřejmě více, ale nejsou explicitně uvedeni. Obecně se ale BČL snažila navázat styky s říšskoněmeckými

⁶⁹⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 4.12.1934, Bohemia –spedice, Praha

⁷⁰⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 15.7.1935, Situační zpráva o spediční firmě Bohemie.

⁷⁰¹) Tamtéž, SŘ ze dne 15.3.1937, Bilance firmy Bohemia, mezinárodní dopravní akc. spol. v Praze k 31.12.1936.

⁷⁰²) Tamtéž.

⁷⁰³) Tamtéž, SŘ ze dne 14.6.1937, Bohemie.

spedičními firmami z Hamburku a Hannoveru, jejichž zástupci začali Bohemii kontaktovat již na konci roku 1937. Hlavním důvodem byla skutečnost, že oddělení pneumatik mělo převážnou většinu svých klientů mezi Němci na severu Čech.⁷⁰⁴ Tímto směrem se ubírala další jednání. Na jaře roku 1938 se blíže nespecifikovaná firma z Hannoveru nabídla Bohemii, že vyšle svého zástupce do Bohemie k akvizici nových zákazníků z oblasti Sudet.⁷⁰⁵ Další vážná nabídka byla datována na říjen roku 1938 od firmy Transporta, která byla ale kvůli politickým událostem odložena a již nebyla navázána.⁷⁰⁶

Třetí firmou byl *Autocar Tatra, spol. s r.o. v Popradě (1926-1935)*, zřízená v roce 1926 s kmenovým kapitálem 150 000 Kč⁷⁰⁷ k zajišťování autobusové osobní dopravy mezi tatranským regionem a Polskem, zvláště tam, kde výletní místa nebyla podchycena železničním spojením. Nicméně společnost měla od počátku značné potíže jednak v důsledku malé návštěvnosti, nemožnosti volně překročit polské hranice, jednak v důsledku špatného stavu silnice do Zakopaného, která byla příčinou častých poruch dvou autobusů společnosti. Ztráty firmy tak neustále narůstaly až na 127 861,35 Kč, takže ředitelství BČL rozhodlo o likvidaci firmy,⁷⁰⁸ kterou schválila dne 22. listopadu 1935 též mimořádná valná hromada podílníků.⁷⁰⁹ Pasiva byla odepsána a aktiva převzala Tatradráha.

Poměrně velké zastoupení měly v koncernu Legiobanky těžební firmy (lomy a doly), jen s tím rozdílem, že většina se jich do koncernu banky dostala až ve třicátých letech. Jedinou firmou, představující jádro koncernu banky, byla původní firma *Kamenolom v Hronském Sv. Beňadiku*, později přejmenovaná na *Legiolom, Bratislava (1921 – 1938)*.

Tento kamenolom patřil mezi nejstarší koncernové podniky Legiobanky; jeho založení úzce souviselo se založením pobočky Legiobanky v Bratislavě a s činností průmyslového oddělení. Bezprostředně po svém návratu do Čech obrátilo vedení Legiobanky svou pozornost na Slovensko v široce pojaté akci. V létě roku 1920 bylo zřízeno v Bratislavě průmyslové oddělení BČL s cílem organizovat výstavbu legionářských a úřednických bytů, založit první pobočku a zahájit sondáže v místních průmyslových kruzích. Tato šetření byla konkrétně směřována na těžářský průmysl v jednotlivých župách Slovenska, protože nedostatek dláždícího kamene a šterku na Slovensku dával dobré vyhlídky na budoucí odby. Úředníci

⁷⁰⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 8.11.1937, Situační zpráva o Bohemii.

⁷⁰⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 11.4.1938, Situační zpráva o Bohemii.

⁷⁰⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 31.10.1938, Bohemie.

⁷⁰⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1926.

⁷⁰⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 16.12.1935, 58. schůze Autocar, Poprad.

⁷⁰⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 22.1.1936, Likvidace firmy Autocar – Tatra, spol. s r.o. Poprad.

Opatrný a Sýkora např. zjistili, že v Gemerské župě se nacházejí dva nefungující státní lomy na čedič a trachyt, které se dali lehce získat, a v župě Tekovské dosud neotevřené lomy na čedič. Prioritní zájem vedení BČL však vzbudil čedičový lom v Hronském Svatém Beňadiku.⁷¹⁰

Faktickým iniciátorem celé akce bylo ministerstvo veřejných prací, které mělo rozpracovaný rozsáhlý plán na využití slovenských lomů a BČL této „nabídky“ jen využila. Zahájení těžby ale vyžadovalo zprvu určité investice, zejména vybudování 300 m železniční odbočky.⁷¹¹ Lom fungoval v přímé správě Legiobanky do roku 1924, kdy pod vlivem bankovních zákonů zakazujících přímé průmyslové a jiné podnikání bank musel být vyňat ze správy Legiobanky a změněn k 31. prosinci 1924 na „samostatně“ fungující firmu „Legiolom“, spol. s r.o. v Bratislavě⁷¹² s kmenovým kapitálem 200 000 Kč, zabývající se výrobou a prodejem vápna, cihel, cementu, umělých krytin a prováděním kamenických, dlaždičských a drenážních prací. Podobně jako v jiných případech, BČL zde upsala 185 000 Kč a zbytek jednotliví představitelé BČL (Fr. Šíp, J. Khyn a J. Holna), každý po pěti tisících.⁷¹³

Do roku 1925 společnost rozšířila své provozovny na lomy v Kozárovcích a Kurtahedí a za hlavní odběratele získala čsl. státní dráhy a státní stavební úřady, které zásobovala čedičovými kostkami, štěrkem a lámaným kamenem. Její podnikání bylo po celá 20. léta bezproblémová.

Krize 30. let lomy v důsledku všeobecné stagnace stavebního ruchu a omezení státních zadávek těžce poškodila. V roce 1931 sice byla společnost ještě dobře zaměstnána a ve svých čtyřech lomech Kozárovcích, Obycích, Sv. Kříži nad Hronom a v Piagrách vytěžila na 86 425 m³ kamenin a prodala za 7 010 850 Kč.⁷¹⁴ Legiolom sice dosáhl ryzí zisk ve výši 58 324,95 Kč, ale to představovalo oproti minulému roku již zásadní pokles o celých 305 588,30 Kč. Společnosti se ovšem podařilo snížit náklady a tak mohla vyplácet 10% dividendu a dotace rezervnímu fondu. Na rok 1932 se očekávala dobrá zaměstnanost se objednávkami na 60 000 m³ kamenin.⁷¹⁵

---

⁷¹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Mimořádná schůze prozatímního výboru BČL ze dne 11.8.1920. Lom Hronský sv. Beňadik.

⁷¹¹) Tamtéž, Mimořádná schůze prozatímního výboru BČL ze dne 21.9.1920, Lom Hronský Beňadik.

⁷¹²) Tamtéž, PSR ze dne 29.10.1924, Legiolom spol. s r.o. v Bratislavě.

⁷¹³) Tamtéž, PSR ze dne 24.6.1925, Legiolom.

⁷¹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 3.2.1932, Bilanční referáty k 31.12.1931, Legiolom.

⁷¹⁵) Tamtéž.

Nicméně následující dva roky (1932 – 1933) byly již pro Legiolom zcela ztrátové (1932 – ztráta 8 565, 40 Kč,⁷¹⁶ 1933 – 18 402,65 Kč⁷¹⁷), kdy výrobní kapacita lomu jela jen na 50%, v oboru panovala silná konkurence a podbízení cen donutilo společnost snížit své ceny až o 30%.⁷¹⁸ Podobný pokles zažil prodej až o 21%.

Situace se začala zlepšovat až v roce 1934, ale jen z hlediska provozu, který stoupl o 19,9%, zakázek a odbytu; ceny zůstávaly stále pozadu, stouply jen o 8,5%. Lom v té době především expedoval asfalt a beton, protože tento artikl konkurence neměla k dispozici, a poprvé vykázal zisk ve výši 23 193,95 Kč.⁷¹⁹ Objednávky se začaly v následujících letech opět hrnout zejména od státních úřadů, drah a v oblasti regulací. Legiolom disponoval k roku 1935 dvěma vlastními lomy: hlavním v Kozárovcích a v Obycích; dále několika štěrkovny: Piagry, Sv. Kříž, Rarbok, Malacky, Sološnice a Kronský rybník u Kozáovic, které očekávaly velké objednávky v důsledku velkého projektu výstavby strategické železniční tratě Zlaté Moravce – Topolčanky – Velké Bošany.

Protože se ale zásoby v Kozárovcích tenčily, schválilo ředitelství přestěhování do nového lomu v Obycích od ledna 1936.⁷²⁰ Nový lom byl opatřen novou lanovkou a předpokládalo se dobrý odbyt kvůli plánované výstavbě dvou nových železničních tratí v délce 60 km.⁷²¹ Předpokládaný roční odbyt ve výši 50 000 m³ měl umořit zadlužení společnosti ve výši 2 500 000 Kč, které vzniklo převedením dluhu lomu Hronský Beňadik na Legiolom.

V roce 1936 byl do Legiolomu také začleněn další koncernový podnik *Varinské asfaltové těžárstvo, Žilina*,⁷²² s kmenovým kapitálem 600 000 Kč který se dostal do koncernu banky v roce 1934. Této firmy se ale banka snažila již následujícího roku zbavit, protože asfaltový kámen činil pouze 20% z vytěžené horniny a nebyl ani kvalitní a hodil se jen na šotolinu.⁷²³ Legiolomu se ale do konce roku 1938 nepodařilo dosáhnout cenové předkrizové hladiny, takže i když bylo ročně expedováno v průměru 100 000 m³ kamenin, nemohl být výše uvedený dluh umořen a společnost střídavě končila v červených číslech,⁷²⁴ a to i přesto, že rozšířila své lomy o další „Drienovej Hore“ v Perneku „Badury“ a „Vývratě“.

⁷¹⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 6.3.1933, Legiolom, Bilance k 31.12.1931.

⁷¹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 13.3.1933, Legiolom, Bilance k 31.12.1932.

⁷¹⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 13.3.1934.

⁷¹⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 19.3.1935, Legiolom spol. s r.o. Bratislava

⁷²⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 18.11.1935, Legiolom, spol. s r.o. Bratislava.

⁷²¹) Tamtéž, SŘ ze dne 11.12.1935, Zpráva o projektovaném přemístění provozovny Legiolomu z Kozáoviců do nového lomu v Obycích u Topolčánek /smlouva na 12 let/.

⁷²²) Tamtéž, SŘ ze dne 23.11.1936, Varinasfalt.

⁷²³) Tamtéž, SŘ ze dne 15.7.1935, Varinské asfaltové těžárstvo, Žilina.

⁷²⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 27.6. 1938, Legiolom, spol. s r.o.: ztráta za rok 1937 – 4.877,30 Kč.

Své koncernové aktivity na Slovensku rozšířila Legiobanka v roce 1930 zakoupením 50% podílů své nové afilace Svúbky na těžební společnosti **Dr. Jan Třebický, kamenolom, akc. spol., Užhorod, přejmenované na Užhorodský kamenolom a.s. Užhorod.**⁷²⁵

Společnost disponovala lomy v Radovánkách u Užhorodu a moderním vybavením lomu a jeho zásoba kamene měla vystačit na 50 let. Situace lomu, již tak problematická díky všeobecné krizi, se dostala do vážných komplikací odejmutím státních zakázek v důsledku falšování účetnictví. P. Varsik se sice pokoušel intervencí u ministerského předsedy M. Hodži dodávky obnovit, ale neúspěšně.⁷²⁶ Proto se ředitelství Legiobanky rozhodlo lom odprodat Ředitelství státních lesů a zahájilo za tím účelem řadu jednání na ministerské úrovni.⁷²⁷ Ředitelství státních lesů na nabídku sice reflektovalo a nabídlo za něj 2 500 000 Kč v postupných splátkách a ministerský rada Otakar Šiman, generální ředitel Státní lesů, také slíbil spolupráci při znovuzískání státních zadávek. Ale jednání o prodeji lomu, probíhající od podzimu roku 1934 do podzimu příštího, byla nakonec kvůli liknavosti Ředitelství státních lesů BČL neúspěšná a společnost zůstala v koncernu Legiobanky až do podzimu roku 1938, kdy jej musela v rámci politických událostí postoupit Maďarsku.⁷²⁸

V polovině roku 1937 zahájila Legiobanka jednání s blíže neuvedenými partnery o účasti na nové obchodní a těžební společnosti **Karbo, akciová uhelná společnost v Praze.** BČL zprvu předpokládala, že by se na proponovaném akciovém kapitálu ve výši 2 000 000 Kč účastnila 40% až 50%.⁷²⁹ Jednání ale do konce sledovaného období nedospěla k zásadnímu posunu i přes to, že správní rada BČL již zmocnila své ředitelství k odkupu příslušných kuksů.⁷³⁰ Vzhledem k rozpadu I. republiky a celkové proměně politického i kapitálového těžiště se banka přeorientovala v lednu 1939 na svou proponovanou patronku Kreditanstalt der Deutschen a s ní koupila **Hostivařskou společnost pro obchod uhlím spol. s r.o.** s 200 000 kapitálem. Tato společnost byla pro Legiobanku v těchto nových podmínkách důležitá i z toho titulu, že se účastnila na Pruských státních dolech hornoslezských a na bývalých státních dolech hnědouhelných. Protože tato společnost byla vysoce obratová, přistoupily obě banky ke zvýšení akciového kapitálu na 2.000.000 Kč a přeměně na proponovanou společnost „**Karbo**“.⁷³¹

⁷²⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR 5.11.1930, IX, Koupě účasti Svúbky v Bratislavě na spol. dr. Jan Třebický, kamenolom, úč. spol. v Užhorodě.

⁷²⁶) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 4.6.1934, Užhorodský kamenolom a.s. Užhorod.

⁷²⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 11.6.1934, Užhorodský kamenolom a.s. Užhorod.

⁷²⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 7.11.1938, Užhorodský lihovar, Užhorod a kamenolom Užhorod)

⁷²⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 30.6.1937, Účast na společnosti pro obchod uhlím a palivem – „Karbo“, akc. uhelná společnost.

⁷³⁰) Tamtéž, PSR ze dne 14.12.1938, Zmocnění ředitelství k účasti na uhelné těžbě.

⁷³¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.1.1939, Zpráva o obchodu s uhlím.

Ve stavebním průmyslu získala banka ve dvacátých letech do svého koncernu dvě firmy, z nichž stěžejním koncernovým podnikem byla **Silika, akciová společnost pro výrobu stavebních hmot v Řeži (1921 – 1938)**. Tato firma s akciovým kapitálem 8 000 000 Kč⁷³² byla ustavena v roce 1921 statkáři Bří Bulvasovými z Řeže u Olšan a Bří Jarešovými z Lysé nad Labem za spoluúčasti Agrobanky, která byla majoritním akcionářem,⁷³³ a drobných akcionářů jako výsledek téměř ročních jednání. Legiobanka do podniku vstoupila zcela v intencích své tehdejší prioritní angažovanosti ve stavebním podnikání. Protože se očekával v Praze silný stavební ruch, měla „Silika“ vyrábět především vápenopískové cihly, pak suché maltové směsi, tašky a různé cementové zboží.⁷³⁴ Protože byla firma postavena hned u Vltavy, předpokládaly se zásadní úspory na dopravě stavebního materiálu, prováděné vlastními loděmi o průměrné tonáži 150 tun a zásoby písku byly odhadnuty na zhruba 35 let.⁷³⁵

Vzhledem k deflační krizi, následnému ochromení průmyslu a v neposlední řadě také kvůli neodbornému vedení společnosti se dostala společnost do potíží,⁷³⁶ které přiměly Legiobanku navrhnout v polovině roku 1923 převzetí majority okolkováním akciového kapitálu z dosavadních 8 000 000 Kč na 1 600 000 Kč.⁷³⁷ Mezitím oživení hospodářství a racionalizace dopravy přispěly k podstatnému zlepšení podniku, který se přeorientoval na výrobu fasádových drtí o něž byl mimořádný zájem a zřídil svá zastoupení i ve Vídni.⁷³⁸ Když Legiobanka navrhla druhému největšímu akcionáři Agrární bance, aby se účastnila na ozdravení podniku škrtnutím svého dluhu, Agrobanka odmítla.⁷³⁹

Legiobanka tudíž musela přistoupit na odpis zbytku nedotčeného akciového kapitálu a rezerv a úpisu nového ve výši 4 000 000 Kč, opět s majoritou výše uvedených bank. Agrobanka ovšem musela přistoupit na úvěrové a úrokové úlevy.⁷⁴⁰

V roce 1926 vyráběla šterk, šotoliny, granolitové dlaždice, omítkové drtí.⁷⁴¹ Úpadek firmy ale přes snahy Legiobanky pokračoval, až zastavila provoz v roce 1930 úplně.⁷⁴²

---

⁷³²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.8. 1920, Záležitost akciové společnosti Silika: Agrobanka upsala – 500 000 Kč, BČL – 2 000 000 Kč.

⁷³³) Tamtéž, f. Agrární banka, SI/a-1, Schůze správní rady Agrobanky ze dne 11.8.1920.

⁷³⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 11.8.1920, Dobrozdání o projektované továrně na vápenopískové cihly v Řeži.

⁷³⁵) Tamtéž.

⁷³⁶) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 25.10.1937, Silika.

⁷³⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.5.1923, úprava našeho poměru k „Silice“.

⁷³⁸) Tamtéž, PSR ze dne 15.10.1924, Silika.

⁷³⁹) Tamtéž, PSR ze dne 16.9.1925, Ozdravení Siliky akc. spol. v Řeži.

⁷⁴⁰) Tamtéž, PSR ze dne 16.9.1925, Ozdravení Siliky akc. spol. v Řeži.

A ČNB, f. Agrární banka, sign. SI/c-3, Schůze ředitelství Agrobanky ze dne 4.4. a 16.5.1929: Agrární banka upsala 600 000 Kč. a Legiobanka 1 800 000 Kč.

⁷⁴¹) Tamtéž, f. BČL, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1926.

Legiobanka se ale, počítajíc s rozvojem státem organizovaného silničního programu, rozhodla firmu zachránit pronájmem lomů. Očekávaná konjunktura těžby kamene pro silniční program se ovšem pro nedostatek státních peněz nedostavila a firma, na silničním programu závislá, se dostala do vážných potíží, kdy neměla jiného východiska než začít postupně likvidovat. Nejdříve zlikvidovala výrobu lehkého staviva a izolací, vápenopískovou cihelnu, výrobu granitoidových dlaždic a cementového zboží. Poté omezila provoz před nedávnm pronajatých tří lomů na štěrk v Klecanech, Chrabercích a ve Skutči a obchod žulovými kostkami a výrobu fasádních směsí. A nakonec snížila i režii, kdy z původních 100 stavebních dělníků zůstalo jen dvacet.⁷⁴³ Silika fungovala dál, ale odbyt nezadržitelně klesal a v roce 1931 se jí podařilo prodat zboží za 3 000 000 Kč a utrpěla ztráty za 126 205,05 Kč. Firma očekávala lepší vyhlídky na rok 1933, protože stát plánoval zahájit další silniční stavby ze silničního fondu ve výši 140 000 000 Kč.⁷⁴⁴

Naděje vkládané do roku 1933 se naštěstí splnily a Silika začala být konečně lehce zisková (za rok 1933 – zisk 9 437,90 Kč, za stávající ztrátou 116 767,15 Kč).⁷⁴⁵ Následující rok však přinesl další „překvapení“ – stát neměl dostatek financí pro pokračování silničního programu a musel přijít s tzv. *malým programem*, výstavbou a rekonstrukcí státních silnic v částce 70 000 000 Kč a okresních silnic v částce 90 000 000 Kč.⁷⁴⁶ Silika však již byla připravena, protože disponovala třemi štěrkovými lomy: v *Klecanech, Chraberci a Skutči* s vlastními štěrkovnami; žulovými lomy: ve *Skutči – „Taliánka“, „Horka“ a „Prosetín“*, v *Cejřově – „Lom Fr. Horáka“* a v *Kozárovicích*. Nutno ovšem dodat, že jedině lom „Taliánka“ byla vlastním lomem Siliky, ostatní byly pronajaty.⁷⁴⁷ Přesto expedice zboží ani zdaleka nepřekročila úroveň roku 1931 (zboží za 3 000 000 Kč), za rok 1932 již jen 2 719 723,55 Kč a za rok 1933 pouhých 1 615 000 Kč, při počtu 217 zaměstnanců.⁷⁴⁸ Dobrá zaměstnanost přetrvávala ještě v prvním pololetí roku 1934, ale pak přišla stagnace, protože silniční fond byl bez prostředků a bez naděje na brzké oživení. Silika začala opět navyšovat stávající ztráty až na 138 920,80 Kč, i když se zvýšil objem expedovaného zboží 2 571 342,10 Kč a počet zaměstnaných na 268.⁷⁴⁹ Podnikání Siliky se stabilizovalo až v roce

---

⁷⁴²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 25.10.1937, Silika.

⁷⁴³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.3.1932, Bilanční referát k 31.12.1931, „Silika“, akc. spol. v Praze.

⁷⁴⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 20.2.1933, „Silika“, akc. spol. pro výrobu stavebních hmot v Řeži u Prahy.

⁷⁴⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 13.2.1934, „Silika“ akc. spol. pro výrobu stavebních hmot.

⁷⁴⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 4.6.1934, Situační zpráva fy „Siliky“, akc. spol. v Praze ke dni 6.5.1934.

⁷⁴⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 4.12.1934, „Silika“, akc. spol. v Praze.

⁷⁴⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 4.6.1934, Situační zpráva fy „Siliky“, akc. spol. v Praze ke dni 6.5.1934.

⁷⁴⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.12.1934, „Silika“, akc. spol. v Praze.

1937, v závislosti na celkovém oživení hospodářství, kdy končila ziskem 9 376,05 Kč a podařilo se jí umořit ztráty na 77 535,35 Kč.⁷⁵⁰ Stále se zlepšující ekonomická situace Siliky přetrvávala až do roku 1938.

Další stavební společnost *Keramika, spol. s r.o. Blovice (1924 – 1935)* s kmenovým kapitálem 500 000 Kč⁷⁵¹ se dostala do koncernu Legiobanky převzetím starší, bankou úvěrované firmy Bří Benešové, spol. s r.o. v Blovicích. Firma měla potíže již v druhé polovině 20. let, které se krizí a následnou stagnací stavebního ruchu ještě umocnily a proto banka firmu prodala blíže neurčenému zájemci.⁷⁵²

V *automobilovém průmyslu* získala Legiobanka v letech 1925 – 1926 dvě níže uvedené firmy, které ale nevykázaly dobrou rentabilitu a byly poměrně záhy z koncernu Legiobanky vyvázány: *Mnichovohradištská továrna na vozy, spol. s r.o. v Praze (1926-1929)* (Bří Glancové, továrna na vozy v Mnichově Hradišti, pak *Severočeská vozovka v Mnichově Hradišti*) Firma Bří Glancové byla Legiobankou úvěrována od roku 1921, mimo jiné pod podmínkou, že firma bude přednostně zaměstnávat legionáře a materiál potřebný k výrobě bude odebírat přednostně z podniků Legiobanky. Firma se ovšem během první poválečné krize dostala do potíží a Legiobanka, aby jí zachránila, pro ni získala objednávku 1 216 vojenských vozů od ministerstva národní obrany (dále MNO) za 2 860 032 Kč a na financování této státní dodávky jí poskytla další úvěr. Bohužel její zadlužení stále stoupalo, MNO nebylo spokojeno s kvalitou vyrobených vozů a výroba musela být zastavena. Legiobanka se rozhodla podnik převzít pod jinou firmou („*Severočeská vozovka*“) s kapitálem 300 000 Kč a pokračovat ve zbrojních zakázkách.⁷⁵³ Konkrétní údaje o dalším podnikání tohoto koncernového podniku chybí, ale vzhledem k tomu, že se banka rozhodla firmu k roku 1929 zlikvidovat, protože výroba nebyla rentabilní.⁷⁵⁴

Druhou firmou zabývající se automobilovou výrobou byla firma *Rudolf Jakl, spol. s r.o. v Praze (1925- 1933)* Tato společnost úvěrovaná Legiobankou, se dostala v roce 1925 do značných potíží kvůli ztrátovému obchodu s Ruskem a banka, aby si zajistila návratnost svého úvěru firmu převzala. Lépe řečeno, založila novou společnost s ručením omezeným s kmenovým kapitálem 100 000 Kč, v níž převzala majoritu a převedla na ní svůj dluh.

⁷⁵⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 10.1.1938, „Silika“, akc. spol. – zpráva o činnosti za rok 1937.

⁷⁵¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 9.1.1924, „Keramika“, spol. s r.o. Blovice

⁷⁵²) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 24.4.1934, „Keramika“ Blovice.

⁷⁵³) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 16.9.1925, Bří Glancové, továrna na vozy v Mnichově Hradišti.

⁷⁵⁴) Tamtéž, PSR ze dne 6.2.1929, Sanace.

Aby zajistila podniku prosperitu získala jí státní dodávky a zastoupení firmy „Continental“ a firmy „Michelin“.⁷⁵⁵

BČL se na firmě účastnila 50% a vedla podniku „konto separato“, na nějž převedla během převzetí dlužnou částku firmy 990 614,78 Kč. Původní dluh se firmě sice podařilo v roce 1931 umořit, ale majitel Rudolf Jakl mezitím zavinil neopatrným hospodařením dluh nový ve výši 794 000 Kč BČL, protože měla na firmě stále zájem, tuto částku převedla na původní zvláštní účet Rudolfa Jakla s dalšími odpovědnými zaměstnanci propustila a donutila ho, aby převedl na banku 95% kmenového kapitálu firmy.⁷⁵⁶ Ale ani převedení firmy do výhradního vlastnictví Legiobanky nepomohlo. Firma sice vykazovala zisky, ty ale většinou šly na úmor vzniklých dluhů. Ke konci roku 1932 vykázala firma hrubé zisky 208 777,50 Kč, které ale byly s velké většinou stráveny, takže čistý zisk dosáhl jen 3 965 Kč.⁷⁵⁷ Vzhledem k tomu, že vyhlídky na rok 1933 nebyly valné, rozhodlo ředitelství stáhnout se z firmy a ponechat ji svému osudu.⁷⁵⁸

Ve dvacátých letech Legiobanka začlenila do svého koncernu dvě firmy *pletařského a kloboučnického zaměření: Slovenku, továrnu na pletené zboží v Turčianském Sv. Martině (1924 – 1938) a Akciovou společnost pro výrobu klobouků ve Valašském Meziříčí.*

Založení *Slovenky* k 1. dubnu 1924 doprovázely značné obtíže, protože podnik spustil výrobu s velmi malým množstvím strojů a s nezpracovaným personálem.⁷⁵⁹ Podnik patřil *Účastninařské spoločnosti pre obchod, priemysel a hospodárstvo v Praze* a měl dvě továrny, jednu ve Svatém Martině a druhou v Báňské Štiavnici.

Ve druhé polovině dvacátých let byla firma dobře zaměstnána, kdy například v roce 1927 vyfakturovala zboží za 12 000 000 Kč⁷⁶⁰ a zaměstnávala 600 lidí. Ale k určitým, blíže nespecifikovaným problémům přesto došlo a banka musela firmu sanovat (přesně neuvedenou částkou).⁷⁶¹

Sanace podniku byla úspěšná, protože se *Slovenka* oproti jiným textilním firmám dlouho držela v ziskové hladině a zvyšovala během let 1931 – 1932 neustále svůj odbyt. V roce 1932 – prodala zboží za 16 048,544 Kč, oproti minulému roku více o 1 804 837 Kč

---

⁷⁵⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 24.6.1925, Úprava a rozdělení úvěru fy. Rudolf Jakl.

⁷⁵⁶) Tamtéž, PSR ze dne 23.3.1932, Rudolf Jakl, spol. s r.o., Mnichovo Hradiště.

⁷⁵⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 21.3.1933, Jakl, spol. s r.o.

⁷⁵⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 20.11.1933, Rudolf Jakl, Praha

⁷⁵⁹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 18.3.1925, *Slovenka, továrna na pletené zboží v Turčianském sv. Martině.*

⁷⁶⁰) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1927.

⁷⁶¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.2.1929, Sanace *Slovenky.*

a čistý zisk dosáhl 7 214,90 Kč.⁷⁶² Zároveň zvýšila počet prodejen ze 74 na 81 a zaměstnávala na 730 lidí. Na další rok počítala s odbytem ve výši 18 000 000 Kč.

Rok 1933 však zklamal mnohé naděje Legiobanky. Stálý pokles kupní síly, uzavírání zahraničních trhů a zvýšení dopravních sazeb mělo za následek, že se odbyt v prodejnách a u obchodníků zvláště v historických zemích podstatně snížil.⁷⁶³ Tři provozy Slovenky v Turčianském Sv. Martině a v Banské Štiavnici pracovaly a získávaly objednávky víceméně samostatně. Z hlediska akvizičního byla úspěšnější továrna v Banské Štiavnici, ale měla natolik vysokou režii, že se BČL rozhodla přestěhovat jí do Turčianského sv. Martina. Tamní továrna totiž disponovala vlastní hydroelektrárnou a pozemky vhodnými pro rozšíření výroby.⁷⁶⁴ Toto rozhodnutí ale zvedlo vlnu nevole jak představitelů místní samosprávy, tak poslanců za bansko-štiavnický okres, kteří přislíbili jakékoliv nutné intervence na vyšších místech, jen aby provoz továrny zůstal zachován.

Rok 1934 nebyl lepší, personál již musel být redukován na 600 lidí a ceny sníženy, protože podnik pracoval téměř výhradně se zahraničními látkami. Podnik také značně postihla devalvace koruny, kdy se 65% výrobních nákladů zvýšilo o 20%.⁷⁶⁵ Neustále se zhoršující odbyt a výše uvedené skutečnosti přiměly Legiobanku oddělit své prodejny od podniku a zřídit k 1. lednu 1935 novou prodejní společnost „*Slovenka*“, spol. s r.o. v *Turčianském Sv. Martině* s kmenovým kapitálem 500 000 Kč, z nichž upsala BČL 300 000 Kč a zbytek Slovenka.⁷⁶⁶ Společnost disponovala několika desítkami prodejen (v roce 1936 – 47 především na Slovensku a Podkarpatské Rusi).⁷⁶⁷ Přes všechny tyto nesnáze a pokles výrobní kapacity o dalších 22%, vykázala stoupající bilanční výsledky: celkový odbyt dosáhl 14 235 608,95 Kč a ryzí zisk 6 192,15 Kč.⁷⁶⁸ K 30.dubnu 1934 dosáhlo obligo Slovenky u Legiobanky výše 12 741 510,15 Kč.⁷⁶⁹

Během následujících let 1935 – 1936 se odbytová situace a výrobní kapacita firmy začala zlepšovat. Tehdy vykázala zvýšení odbytu o celých 937 419,90 Kč, zvýšení výrobní kapacity

---

⁷⁶²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 20.2.1933, Slovenka.

⁷⁶³) Tamtéž, SŘ ze dne 5.3.1934, Bilance firmy „Slovenka“ k 31.12.1933.

⁷⁶⁴) Tamtéž.

⁷⁶⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 19.25.3.1935, Bilance firmy Slovenka k 31.12.1934.

⁷⁶⁶) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 23.1.1935, Ustavení nové společnosti „Slovenka“, spol. s r.o. v Turčianské Svatém Martině.

⁷⁶⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 4.1.1937, Slovenka, spol. s r.o., Turčianský Sv. Martin.

⁷⁶⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 19.25.3.1935, Bilance firmy Slovenka k 31.12.1934.

⁷⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.6.1934, Slovenka, Turč. sv. Martin.

o 38%⁷⁷⁰ až 45%,⁷⁷¹ ale výrobní hodnota zboží se zvýšila jen o 22,1% v důsledku stále nízkých prodejních cen.⁷⁷²

V době rozpadu I. republiky a vyhlášení slovenské autonomie byla firma značně postižena rozkrádáním majetku svými vedoucími.⁷⁷³ Legiobanka to jen vzala na vědomí, protože politické události ji v té chvíli znemožňovaly účinně nepříjemnou situaci řešit.

Akciová společnost pro výrobu klobouků ve Valašském Meziříčí (1927 – 1938) byla založena s akciovým kapitálem 2 000 000 Kč a rezervními fondy ve výši 1 000 000 Kč, přeměno firmy *Janyška a spol. Valašské Meziříčí*. Firma měla dobrý odbyt jak doma tak v zahraniční a vyplácela 7% dividendu.⁷⁷⁴

V roce 1929 se jí podařilo vyexportovat zboží za 20 500 000 Kč z čehož 88,5% šlo na export do evropských států, Japonska, Číny a Severní Afriky (Tunisko, Maroko, Alžír), v důsledku nestálých odbytových poměrů na zahraničních trzích ale už vykázala ztrátu 22 882,90 Kč.⁷⁷⁵

Před krizí firma disponovala třiceti prodejny, zřídila další továrny v Hodruži a Banské Štiavnici a k podpoře podnikání, za pomoci Legiobanky zřídila školu výuky práce na ručních strojích a ke snížení režie postavila hydroelektrárnu s výkonem 80 HP. I přes uzavírání zahraničních trhů vůči textilnímu a pletenému zboží rozšířila firma své trhy na všechny evropské státy a Indii, Sýrii a Nigérii.

Situace se ovšem radikálně zhoršila v důsledku pádu libry, kdy se během pár měsíců strávily veškeré její dosavadní zisky.⁷⁷⁶ Tehdy továrna zaměstnávala ještě přes 500 zaměstnanců, jejichž počet byl ale během následujících dvou let snížen na 150.⁷⁷⁷

V letech 1932 – 1933 výroba, odbyt, peněžní obrat a export do zahraničí stále klesal (na 67%),⁷⁷⁸ ale firma získávala další zastoupení v Malajsku, Siamu, Jihoafrické Unii.⁷⁷⁹ Zisková byla společnost až v roce 1934, kdy se opět uvolnila librová oblast a firma dostala řadu zakázek z Británie.⁷⁸⁰ Celkem firma pracovala na 47 trzích, včetně jihoamerických a sondovala i půdu v SSSR.

---

⁷⁷⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 3.5.1937, Slovenka, Turč. sv. Martin.

⁷⁷¹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.1.1937, Slovenka, úč. spol. Turčianský sv. Martin.

⁷⁷²) Tamtéž, SŘ ze dne 3.5.1937, Slovenka, Turč. sv. Martin.

⁷⁷³) Tamtéž, SŘ ze dne 24.10.1938, Slovenka, Turč. Sv. Martin.

⁷⁷⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1927.

⁷⁷⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 5.3.1930, Janyška a spol. akc. spol. pro výrobu klobouků.

⁷⁷⁶) Tamtéž, PSR ze dne 23.3.1932, Bilanční referát k 31.12.1931, Janyška a spol., akc. spol., Valašské Meziříčí.

⁷⁷⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 10.4.1934, Janyška a spol. Valašské Meziříčí Bilance za rok 1933.

⁷⁷⁸) Tamtéž.

⁷⁷⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 20.2.1933.

⁷⁸⁰) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 10.4.1934, Janyška a spol. Valašské Meziříčí Bilance za rok 1933.

V *mlynářském průmyslu* se vyskytly v koncernu banky dva podniky, z nichž jen podnik *Solné mlýny spol. s r.o. v Olomouci* v něm setrval až do konce sledovaného období. *Parní mlýn, spol. s r.o.* s kmenovým kapitálem 300 000 Kč se v koncernu nacházel jen v roce 1926.

Zřízení firmy *Solné mlýny spol. s r.o. v Olomouci (1921-1938)* s akciovým kapitálem 10 000 000 Kč v roce 1921 bylo přímo podporováno vládou a ministerstvem financí.⁷⁸¹ Na podniku se účastnila rovným dílem Legiobanka a Čechoslavie, exportní a importní spol. Olomouc. O činnosti této koncernové firmy jsou k dispozici jen velmi povšechné informace z výročních zpráv, které ale dokládají dobrou zaměstnanost a výnosnost podniku. Potíže podnik zaznamenal až v souvislosti se státním solním monopolem a stanovením kontingentů pro jednotlivé mlýny.⁷⁸² Bohužel dochované prameny vzniklé potíže nijak více nespecifikují a působení podniku v rámci koncernu Legiobanky tudíž zůstává otevřena. Podnik, dle výročních zpráv ziskový, zůstal v koncernu Legiobanky až do konce sledovaného období.⁷⁸³

Ve třicátých letech Legiobanka, vedle rozšíření koncernových podniků v lihovarnickém oboru, zaměřila svou pozornost také na elektrotechnický průmysl, kde se účastnila menšinovým podílem na dvou firmách: *Radiotechna, akc. spol. v Praze* a *Krešl a spol., radiotechnická komanditní společnost v Praze*.

Na firmě *Krešl a spol., radiotechnická komanditní společnost, Praha (1932 – 1938)*, v koncernu německé firmy Telefunken (koncernového podniku říšsko-německé firmy *Siemens und Halske*), se BČL účastnila 1 125 000 Kč. Celkový kapitál činil 4 000 000 Kč. Další účasti převzaly Agrobanka (1 125 000 Kč), Družstevní banka (500 000 Kč) a další koncernový podnik BČL – „Radiotechna“ (900 000 Kč) a funkcionáři ve výši 100 000 Kč.⁷⁸⁴

Firma Krešl složila u BČL vázaný vklad ve výši 1 125 000 Kč s úrokováním 2%, kdy bylo dohodnuto, že akcie musí ročně nést 5 ¼ % rozpětí a ve prospěch BČL 3 ¼ . Takto upsaný kapitál nemusela BČL po dva roky na požádání předat firmě Telefunken. Dle dohody s Agrobankou bylo dohodnuto 40% celkového obrátu soustřeďovat u BČL, 40% u Agrobanky a 20% u Družstevní banky.⁷⁸⁵

⁷⁸¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 1.6.1921, Solné mlýny spol. s r.o. v Olomouci.

⁷⁸²) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 13.11.1934, Solné mlýny spol. s r.o. Olomouc.

⁷⁸³) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1938.

⁷⁸⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.5.1932, Akcionizace fy. Krešl a spol., radiotechnická komanditní společnost, Praha.

⁷⁸⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.5.1932, Akcionizace fy. Krešl a spol., radiotechnická komanditní společnost, Praha.

Majorita akciového kapitálu firmy **Radiotechna, akc. spol., Praha (1932 – 1938)** ve výši 16 000 000 Kč byla v rukou blíže nespecifikovaných českých bank, z nichž se BČL účastnila 1 900 000 Kč. Legiobanka převzala účast za podmínky, že 50% vkladů této firmy bude u BČL stále udržováno asi ve výši 8 – 9 000 000 Kč a koncern Siemens und Halske bude kdykoliv ochoten tuto účast převzít minimálním úrokováním 9%.⁷⁸⁶

Strojírenský průmysl byl zastoupen v koncernu banky jen jedinou firmou: **Pragoferra, akc. spol. pro výrobu kovového zboží v Praze (1921- 1927)**, založena jako *Pragoferra, akciová společnost na výrobu mlékárenských strojů, nádob a náradí jakož i kovového zboží, Praha*. Tento koncernový podnik vznikl přeměnou firmy *Kunšta Bohumil, spol. s r.o.* v roce 1921 za spolupráce s *Ústřední jednotou hospodářských družstev v Praze*; vyráběl převážně stroje na zpracování mléka.⁷⁸⁷

Na podzim roku 1923 však valná hromada podniku rozhodla o akcionování firmy, ke které došlo v květnu roku 1925.⁷⁸⁸ Podnětem k této přeměně byla snaha rozšířit výrobu kvůli nedostatečnému odbytu mlékárenských strojů. BČL hodlala zavést nejdříve výrobu hliníkových cestovních kufrů a pak opravárenské oddělení automobilů a k tomu potřebovala pochopitelně kapitál (2 000 000 Kč). Akcionování firmy a převzetí správy podniku pod pevné vedení Legiobanky přineslo ihned své ovoce a podnik byl poprvé přiveden do rovnováhy.⁷⁸⁹

Vedení BČL si slibovala umístit hliníkové kufry v koloniích a s tím cílem zahájila sondáže. Hned v prvním kole se jí podařilo získat objednávky u *Holandské vývozní společnosti, Haag* a zájem projevil i čsl. aerolinie Orientace výroby tohoto podniku opět sledovala naděje nově konstituovaného státu na rozvinutí rozsáhlých obchodních styků se zámořím.

Během následujících dvou let svou výrobu firma ještě rozšířila na nákup, opravy a opětovný prodej vojenských automobilů a na sváření kolejnic, ale přesto se jí nepodařilo prosadit se na vnitrozemském i zahraničním trhu⁷⁹⁰ v důsledku čehož Legiobanka podnik ke konci roku 1927 zlikvidovala.⁷⁹¹

⁷⁸⁶) Tamtéž, PSR ze dne 25.5.1932, „Elektrotechna“, akc. spol., Praha.

⁷⁸⁷) Tamtéž, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1921.

⁷⁸⁸) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 20.5.1925, Akcionování a ustavení „Pragoferry“.

⁷⁸⁹) Tamtéž, PSR ze dne 2.9.1920, Pragoferra, akc. spol. v Praze.

⁷⁹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/b, VZ za rok 1926.

⁷⁹¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 6.7.1926, Pragoferra, akc. spol. v Praze.

V první polovině 20. let se do koncernu dostala také firma *Gemerské elektrárny, spol. s r.o. v Tornale (1923 – 1929)*. Tento, původně Legiobankou úvěrovaný podnik *Elektrárny Kraxner Imrich, Šajovský Gemer*, se dostal v roce 1923 do vyrovnání a následkem toho do jejího koncernu. Podnik sestával s moderního elektrického mlýnu a dvou elektráren v Jelšavě a Panitě, ohodnocených na 4 600 000 Kč.⁷⁹² Podnik se dostal do vyrovnání kvůli požáru Gemerského mlýna, čímž se společnost ocitla bez mobilních prostředků. Legiobanka byla na firmě zajištěna do výše 4 300 000 Kč a nastalé situace využila ve svůj prospěch. Firma byla pro BČL zajímavá především svými elektrárnami, které tvořily v oblasti elektrárenský svaz.⁷⁹³ Nový, koncernový podnik *Gemerské elektrárny spol. s r.o. v Tornale*, s kmenovým kapitálem 200 000 Kč vzal do správy elektrárnu v Panitě a mlýn s elektrárnou v Jelšavě.⁷⁹⁴ Protože provoz firmy nesplnil očekávání banky, rozhodla se ji roku 1929 pronajmout Středoslovenským elektrárnám.⁷⁹⁵

Ve sledovaném období se ocitlo v koncernu Legiobanky na 52 firem. Největší rozmach svých koncernových podniků banka vykazala k roku 1928 (36 firem). Celkový počet by byl ještě vyšší, pokud by se uvedly firmy do té doby z koncernu banky vyvázané (8 firem).

Krise koncernu značně zasáhla, ale současně s výrazným omezením počtu koncernových podniků (likvidací, sloučením, pronájmem) na 18 v roce 1933 došlo ke zvýšení účasti na nových koncernových podnicích, do roku 1938 o celkem sedm.

Nejrozšířenějším odvětvím v koncernu Legiobanky byly české a zahraniční peněžní ústavy, plavební, dopravní, obchodní firmy, důležité zastoupení měly také lomy a stavební firmy. Jádrem koncernu, které přetrvalo po celou činnost Legiobanky v rámci I. republiky byly především dvě plavební společnosti s významnou účastí státu: *Čsl. plavební akciová společnost Dunajská a Labská* a *Vltavsko-labská společnost*; dále pak *Tatranská vicinální dráha ve Starém Smokovci*; *Centrokomise*; *Naftaspol*, *Legiografie*, *Solné mlýny*; *Pragovar*; *Záložna Legie* a *Legiolom*.

Na počátku 20. let věnovala při budování svého koncernu značnou pozornost polygrafickému průmyslu. Hlavním důvodem této angažovanosti byly stále přetrvávající vlivy „ruské zkušenosti“ a současně snaha cíleně pomoci při vzdělávání a osvětě slovenského národa.

---

⁷⁹²) Tamtéž, PSR ze dne 6.6.1923.

⁷⁹³) Tamtéž.

⁷⁹⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/a, VZ za rok 1926.

⁷⁹⁵) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 10.4.1929, Bilance Gemerské elektrárny spol. s r.o., Tornala.

Sepětí, tentokrát s mezinárodně-ekonomickými nadějemi státu bylo patrné v případě účasti Legiobanky na Labské a Dunajské společnostech, které bylo ještě umocněno vlastní zakladatelskou aktivitou Legiobanky v této oblasti (Vltavsko-Labská a Rejdařská společnost). Obecně se očekávalo mohutné využití těchto dvou splavných toků pro export čsl. zboží do zahraničí a banka, díky svým bohatým zkušenostem ze surovinové a repatriační akce byla přirozeným partnerem v tomto podnikání. Přestože počáteční naděje nakonec, zejména v případě Dunajské paroplavební společnosti nebyly naplněny, zůstaly plavební dopravní podniky v koncernu Legiobanky do konce sledovaného období.

Důležitou součástí koncernu byly také stavební firmy a lomy (Kamenolom Hronský Sv. Beňadik a Silika). Účast na stavebních firmách sice byla také motivována očekávaným ziskem, ale svou úlohu zde hrála i angažovanost banky v legionářském stavebním podnikání. Rozsáhlý stavební program výstavby nových státních centrálních úřadů, dopravní republikové infrastruktury včetně modernizace měst a obcí byl z hlediska ideologického zaměření Legiobanky také přirozený *raison d'être* jejích podnikatelských aktivit.

Specifikem jejích aktivit byla její angažovanost na zahraničních peněžních ústavech. Účast na Latvijas Privatbance byla kompromisem mezi přirozeným tíhnutím banky k obchodu s ruskou oblastí a panujícími nevýhodnými mezinárodněpolitickými podmínkami. Převzetí jugoslávské legionářské banky Dobrovoljačky banky v Záhřebu bylo s největší pravděpodobností motivováno přetrvávajícími pocity sounáležitosti mezi legionáři. Legiobanka první nabídku účasti na této bance odmítla, ale nakonec souhlasil, i když věděla, že ústav bude potřebovat značnou sanaci a reorganizaci. Stejné motivy sice sehrály svou roli i v případě Banca Rômana, Satu Mare; ale z tohoto peněžního ústavu se Legiobanka nakonec, z blíže nezjištěných příčin stáhla. Posledním zahraničním peněžním ústavem byla firma Svoboda a spol. ve Vídni, která za Legiobanku vedla burzovní obchody a bylo na ni delegováno poskytování úvěrů rumunským peněžním ústavům.

Jak z hlediska počtu, tak z hlediska výše jejich kapitálu měly v koncernu banky zcela minimální zastoupení hutní a strojírenské firmy. Legiobanka se sice pokusila o angažování v nových a rozvíjejících se odvětvích průmyslu, jako byl průmysl automobilový a elektrotechnický, ale ani zde nebyla příliš úspěšná. Automobilový průmysl byl zastoupen dvěma firmami, které ale byly kapitálově malé a nerentabilní, takže je banka ze svého koncernu vyvázala. Průmysl elektrotechnický se zase dostal do koncernu banky pozdě, až v polovině 30. let. Oproti jiným koncernovým podnikům banky zde byl účasten zahraniční, říšskoněmecký kapitál – koncern Siemens und Halske.

Podobná situace panovala v případě zastoupení elektráren. Banka sice elektrárny úvěrovala, čímž podporovala prioritní zájem státu na elektrifikaci země jako nutného předpokladu pro rozvoj průmyslu a zemědělství a pro celkové zlepšení životní úrovně země, ale do koncernu získala jen kapitálově malé místní Gemerské elektrárny, které poměrně rychle kvůli jejich nerentabilnosti pronajala.

Zajímavá byla ale její účast na zbrojní výrobě prostřednictvím jejího koncernového podniku Techna. V tomto případě měla Legiobanka při převzetí původního zbrojního podniku Horák a Hlava přímou podporu odborných zainteresovaných ministerstev, a dalo by se předpokládat, že se zde banka účastnila z důvodů zájmu o posílení obrany země, ale nebylo tomu tak. Druhý vrchní ředitel Josef Khyn dal souhlas k převzetí této firmy především proto, že státní zakázky (při jejichž zadávání mělo rozhodující slovo ministerstvo národní obrany v čele s mistrem Františkem Machníkem)⁷⁹⁶ představovaly od poloviny roku 1935 důležitou součást ekonomiky státu a účast na nich znamenal zisk. Že byla účast na této firmě motivována ziskem, dokládají neustálé dohady mezi ministerstvem a bankou, která odmítala respektovat názory nižších důstojníků na kvalitu vyrobených filtrů.

Koncern Legiobanky, byl ve dvacátých letech početně značně rozsáhlý, kdy se v něm ocitlo celkem 42 firem z různých odvětví průmyslu, obchodu a zemědělství a zahrnoval většinou podniky malé a střední velikosti, které v ekonomice země nehrály významnou úlohu. Výjimkou z tohoto pravidla bylo pouze několik firem: *Dunajská a Labská plavební společnost* s přímou státní účastí; bankou založená *Vltavsko-labská společnost, Centromise, Naftapol, Solné mlýny, Tatranská elektrická vicinální dráha, Asdus*. V případě plavebně-dopravních firem (*Čsl. rejdářské společnosti a Čsl. kolonizační společnosti*) bylo také nejpatrnější sepětí banky s veřejnými zájmy.

Koncernové podnikatelské aktivity Legiobanky ve dvacátých letech byly poměrně uvážlivé, neboť dokázala případné ztráty bez zásadní újmy na celkové hospodaření banky odepsat. Nicméně s nástupem krize se situace změnila, kdy se celkem 11 firem⁷⁹⁷ dostalo do dlouhodobých potíží a banka je musela buď likvidovat, sloučit s jiným zdravějším podnikem nebo se z účasti na nich vyvázat.. Ztráty, jejichž celkovou výši prameny neuvádějí, byly odepsány v rámci Stabilizačního fondu, čímž zůstalo hospodaření banky v zásadě nedotčeno.

⁷⁹⁶) Kárník Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, díl III., Praha 2003, s. 75 – 77.

⁷⁹⁷) Latvijās Privatbanka, Rīga, akc. spol.; Komercijalna banka, d.d. Zagreb; Bankovní závod Svoboda a spol., Vídeň; Česká kolonizační společnost, spol. s r.o. Praha; Továrna na sudy a parkety, Plešivec; Tuz, dřevozpracující průmysl, Praha; Asdus, dřevozpracující společnost, Nové Město nad Váhom; Löschner a spol., spol. s r.o. Praha; Autocar Tatra, spol. s r.o. Poprad; Keramika, akc. spol., Blovice; Rudolf Jakl, spol. s r.o. v Praze.

Ve třicátých letech sice banka svůj koncern rozšířila o dalších sedm firem, ale oproti boomu a proměnlivosti jejího koncernu ve dvacátých letech, se jednalo jen o malé navýšení, které ani nezaplnilo mezeru způsobenou likvidacemi v době krize, nepočítaje další likvidace v druhé polovině 30. let. Ke konci sledovaného období čítal koncern Legiobanky pouze 17 firem: (*Centrokomise, čl. akc. spol. obchodní spol. v Praze; Legie, akc. pojišťovna v Praze; Naftaspol, akc. spol. pro obchod v minerálním oleji v Praze; Legiografie, grafické a vydavatelské podniky legionářské akc. spol. v Praze; Pragovar, akc. pivovar v Praze; Silika, akc. spol. pro výrobu stavebních hmot v Praze; Legiolom, spol. s r.o. v Bratislavě; Užhorodský kamenolom, akc. spol. v Užhorodě; Janyška a spol., akc. spol. na výrobu klobouků, Krásno nad Bečvou; Solné mlýny spol. s r.o. v Olomouci; Tatranská elektrická vicinální dráha, úč. spol., Poprad; Akciová společnost mladoboleslavského lihovaru a lučební továrny v Praze; Užhorodský lihovar, rafinerie a svobodné skladiště lihu, akc. spol. v Užhorodě; Československá plavební akc. spol. labská, Praha; Československá plavební akc. spol. Dunajská v Bratislavě; Slovenka, továrna na pletené zboží, akc. spol., Turčianský sv. Martin; Techna, průmyslové, obchodní a realitní podnikání, spol. s r.o. v Praze.*

Porovnáme-li velikost koncernů s ostatními akciovými bankami, blíží se velikost koncernu Legiobanky šíři koncernů tří bank: *Pražské úvěrní bance (33 firem), České průmyslové bance (23 firem), Zemědělské bance (24).*⁷⁹⁸

Specifičnost koncernového podnikání Legiobanky spočívá v její orientaci na zahraniční peněžní ústavy, korespondující jak s legionářským odkazem tak následováním malodohodové orientace. Sepětí se státními zájmy našlo výraz v účasti na třech paroplavebních společnostech, reprezentujících, přese všechny ekonomické a provozní potíže, nové uspořádání Střední Evropy a vedle toho také založení vlastní námořní plavbou se zabývající společnosti. Jádrem koncernu, připomínající válečnou minulost spjatou se snahou vybojovat a posléze i surovinově zabezpečit svobodný stát, byly dvě firmy Centrokomise a Techod – Techna.

Přestože koncern Legiobanky nepatřil, co se týká počtu firem a jejich kapitálové výše, k velkým, výjimečným z něj dělalo jeho vnitřní složení, napovídající o snaze sledovat ideovou linii stanovenou již na Sibiři – pomoci budovat nový samostatný stát.

---

⁷⁹⁸) Podnikové archivy Státní banky československé v Praze, Praha 1967.

IV. 2. Podnikatelské aktivity Banky čsl. legií na Slovensku a Podkarpatské Rusi

Vznik samostatného státu v říjnu roku 1918 postavil jeho představitele před řadu závažných problémů. Jedním z nich byla otázka nostrifikace bankovního kapitálu na území nového státu. Základy čsl. bankovního systému pocházely ze struktur zaniklého Rakousko-Uherska a doznaly jen menší modifikace. Nicméně po převratu měla řada tuzemských bank své finanční centrum ve Vídni a v Budapešti, kam tudíž směřovala značná část platů. Jen na území Čech a Moravy mělo deset vídeňských velkobank na 76 poboček a 26 expozitur, nepočítaje účasti na řadě významných průmyslových podniků. Prvotním úkolem bylo vymanit pomocí nostrifikace bankovní systém ČSR z vlivu dosavadních centrál, získat převahu v jeho představenstvech a přizpůsobit celou organizaci novým poměrům.

Nostrifikace největších bank na území historických zemí proběhla v letech 1920–1922 a není nutné se jí podrobně zabývat, protože k tématu existuje již řada odborných prací a studií.⁷⁹⁹ Zvláště složité poměry panovaly v peněžním systému Slovenska a Podkarpatské Rusi, které charakterizovala přesycenost oblasti peněžními ústavami různých typů spolu s jejich nedostačující kapitálovou silou.

Bankovní systém na východě republiky byl v převážné většině složen z kapitálově slabých akciových bank, jejichž počet činil k prosinci roku 1919 – 247⁸⁰⁰ a během jednoho roku se v rámci poválečné zakladatelské horečky ještě zvýšil na 264.⁸⁰¹

Vzhledem k hospodářské, sociální a politické zaostalosti obou zemí to bylo vysoké číslo. Problematický byl nejen počet, ale i nízká odborná a morální způsobilost členů statutárních orgánů a úředníků bank. V takovém prostředí se dařilo spekulacím a podvodným operacím a ani při solidním hospodaření nebylo reálné, pro tak rozsáhlý počet ústavů obchodně-akciového typu získat dostatečné množství solventních klientů. Tato slabost a nestabilita peněžního systému na Slovensku a Podkarpatské Rusi se pochopitelně zpětně

---

⁷⁹⁹) Z moderní literatury: Vlastislav Lacina, Formování československé ekonomiky, Praha 1990; Vlastislav Lacina, Nostrifikace podniků a bank v prvním desetiletí Československé republiky, in: Český časopis historický 92, 1994; Vlastislav Lacina, Peněžnictví v meziválečném Československu, in: J. Hájek a V. Lacina, Od úvěrních družstev k bankovním koncernům, Praha 1999; Jozef Faltus, Nostrifikácia po I. svetovej vojne ako dôležitý nástroj upevnenia českého finančného kapitálu, in: ČCH 92, 1994; Fr. Vencovský, Z. Jindra, J. Novotný a spol., Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999.

Z dobové literatury: V. Klimecký, Koncentrace v československém bankovníctví, in: Hospodářská politika 1930.

⁸⁰⁰) Peněžní ústavy v republice československé roku 1920, in: Československá statistika, svazek 15, řada IX, sešit 1, Praha 1924.

⁸⁰¹) Akciové peněžní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi v letech 1919 – 1922, in: Statistická příručka republiky československé II, Praha 1925, s. 217. (z toho bylo 214 akciových bank na Slovensku a 33 na Podkarpatské Rusi).

negativně odrážela do ekonomiky a sociálního postavení obyvatel (vkladatelů).

Celá konstrukce se začala hroutit po zavedení deflační politiky, která vyvolala prudké výkyvy cenových hladin. Následně propukla peněžní krize a postihla převážně nově založené nebo příliš expandující banky. Krize si vyžádala úpadek řady bank převážně středního typu, koncernových podniků těchto bank apod. Vláda na tuto alarmující skutečnost v roce 1924 reagovala vydáním nových bankovních zákonů, regulujících určité typy bankovních obchodů a současně zřídila *Zvláštní fond pro zmírnění ztrát povstálých z poválečných poměrů*, který sanoval 27 středních a malých bank.⁸⁰² Nicméně všechny problémy tím vyřešeny nebyly a zvláště hypertrofie bankovního systému na Slovensku a Podkarpatské Rusi přetrvávala nadále. I když je nutné říci, že k zásadní redukci počtu akciových bank na východě republiky přeci jen došlo. Podle Statistické příručky republiky československé se na Slovensku nacházelo k 31. prosinci 1924 na 128 akciových bank a na Podkarpatské Rusi 29.⁸⁰³ Ale i toto číslo bylo vzhledem k zaostalosti tamní ekonomiky příliš vysoké, neboť se v zásadě nezměnila ani kapitálová síla peněžních ústavů ani způsob jejich hospodaření.

Proto bylo přistoupeno k dalšímu kroku – centralizaci peněžního systému - a to několika způsoby: fúzemí a afilováním jednotlivých peněžních ústavů. Tyto fúze byly konány pod patronací ministerstva financí (dále MF), Bankovního úřadu při MF, zemských, hypotečních a předních obchodních bank. V příslušných archivních fondech⁸⁰⁴ se sice nikde nenalezl explicitní příkaz daný Legiobance, provádět centralizaci a nacionalizaci slovenského a podkarpatoruského peněžnictví ve veřejném zájmu, ale k dispozici jsou důkazy o tom, že afilační aktivity banky tak byly vrcholnými orgány státní správy nahlíženy.⁸⁰⁵ Skutečnost, že Legiobanka jednala v intencích zájmu kompetentních ministerstev se nejvíce zviditelnila na přelomu dvacátých a třicátých let v souvislosti s náročnými kauzami sanace Americko-slovenské banky v Bratislavě a Slovenské všeobecné banky v Bratislavě, jak bude podrobně rozvedeno dále.

V rámci podnikatelských aktivit Legiobanky představovala její expanze na Slovensko

---

⁸⁰²) O dopadu deflační krize pojednává nejnovější studie J. Novotného a J. Šouši, *Krize bank za první republiky. Otřes české bankovní soustavy a její záchrana ve dvacátých letech 20. století*, in: *Historický obzor*, č. 1-2, roč. 13, 2002, s. 2 – 14.

⁸⁰³) *Akciové peněžní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi v letech 1919 – 1929*, in: *Statistická příručka republiky československé I*, Praha 1932, s. 262.

⁸⁰⁴) Archivní fond Ministerstva financí I (1918-1945) a Předsednictva ministerské rady (1918-1945) uložené v Národním archivu v Praze a fond Banka československých legií v Praze (1918 – 1948) uložený v Archivu České národní banky.

⁸⁰⁵) NA v Praze, f. Předsednictvo ministerské rady (dále jen PMR), Přípis ministra financí Dr. Kalfuse předsednictvu ministerské rady v Praze ze dne 30.5.1936, k. 199. „Protože Banka československých legií provádí na Slovensku a Podkarpatské Rusi v intencích ministerstva financí četné akce, směřující ke konsolidaci tamního peněžnictví, a jest nucena často přinášeti této činnosti značné oběti, pokládá ministerstvo financí za slušné....“

a Podkarpatskou Rus významnou kapitolu, která současně byla jejím výrazným specifikem, odlišujícím jí od ostatních peněžních ústavů I. republiky.

Snahu o etablování na slovenském a podkarpatoruském peněžním trhu projevila BČL hned po svém přestěhování z Vladivostoku do Prahy; výsledkem bylo nejprve založení pobočky Bratislava, která měla sloužit jako výchozí bod k další kapitálové a podnikatelské expanzi banky v této oblasti. Těmto záměrům odpovídala též výrazně stavebně podnikatelská aktivita této pobočky, orientovaná na financování a přímé organizování výstavby domkářské a vilové kolonie pro státní zaměstnance a místní legionáře a financování lomů proponovaných za budoucí koncernové podniky banky. Se stejnými záměry jako pobočka Bratislava byly v letech 1922 - 1923 založeny další dvě slovenské pobočky: Nové Mesto nad Váhom, Piešťany a Poprad.

Minimálně první tři roky své činnosti v Československu se banka věnovala především rozšíření své pobočné sítě a její následné stabilizaci s cílem vytvořit tak pevnou základnu pro další obchodní aktivity. Tato snaha byla komplikována především přesyceností peněžního trhu jak v historických zemích, tak na východě republiky, která bance ztěžovala najít vlastní prostor, a v neposlední řadě též první poválečnou krizí. Jakmile banka zvládla tyto obtíže, začala se poohlížet po vhodných peněžních ústavech v celé republice, v nichž by mohla získat členské podíly nebo akcie. Podnětem jí byly časté výzvy blíže nespecifikovaných představitelů mimopražských a pražských záložnů k účasti Legiobanky na těchto záložnách, včetně personálního zastoupení.⁸⁰⁶ Správní rada dala proto, zřejmě někdy v průběhu roku 1923, podnět ředitelství k programově řízené akci získávat menšinové, popř. většinové podíly na záložnách v historických zemích.⁸⁰⁷ Celá akce byla vedena prostřednictvím poboček, ale kvůli nedostatku písemných pramenů nelze zjistit, jak široce byla celá záležitost pojata. Výsledkem bylo získání podílů převážně v záložnách v nacionálně smíšeném území, upsaných pobočkami Legiobanky: Jihlava, Plzeň a Brno. Do konce roku 1925 se BČL podařilo získat podíly ve 23 záložnách Schultze-Delitschova typu:⁸⁰⁸ *Brno, Dolní Cerekev, Horní Cerekev, Cheb, Chotíkov, Jihlava, Karlovy Vary, Kašperské Hory, Křimice, Lom, Lúny, Nýřany, Manětín, Polná, Prachatice, Stoda, Stříbro, Světlá nad Sázavou, Tachov, Touškov, Třešť, Žihle a v Republikánské lidové záložně.*

Téhož roku BČL rozehrála podobnou akci na Slovensku a Podkarpatské Rusi a v září 1929 se obrátila na ministerstvo financí s návrhem na afilování 24 vybraných slovenských

⁸⁰⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 14.10.1925.

⁸⁰⁷) Tamtéž.

⁸⁰⁸) Tamtéž, PSR ze dne 11.5.1921, 1.4.1925, 18.2.1925, 15.4.1925, 2.9.1925, 4.11.1925, 8.11.1925, 16.12.1925.

peněžních ústavů: *Beregszászké všeobecné úverné banky, Beregszás;* *Čopské úverné banky, Čop;* *Dunajské banky, Bratislava;* *Eskomptné banky, Mukačevo;* *Gemerské úverné banky, Rožnava;* *Hontianské ľudové banky, Ipoľské Šáhy;* *Chymoranské ľudové banky, Chymorany;* *Košické úverné banky, Košice;* *Královochlumeckém úverném ústavu, Královský Chlumeck;* *Liptovské úverné banky, Liptovský Mikuláš;* *Lučenské priemyselné banky, Lučenec;* *Michalovské eskomptné banky, Michalovce;* *Mukačevské ľudové banky, Mukačevo;* *Podkarpatského banku, Užhorod;* *Použské banky, Velká Berezná;* *Povážské agrárne a priemyselné banky, Žilina;* *Sevljušském úverném ústavu, Sevljuš;* *Spišsko-sobotské banky, Spišská Sobota;* *Tiačevské obchodné banky, Tiačevo;* *Tornalské banky, Tornalja;* *Trebišovské hospodárske úverné banky, Trebišov;* *Trnavské ľudové banky, Trnava;* *Zlatomoravecké agrárne banky, Zlaté Moravce a Žabokrecké okresné banky, Nitranské Žabokreky.*⁸⁰⁹

Současně s tímto návrhem ustanovila určité afilační postupy, které pak po celou dobu své činnosti na Slovensku a Podkarpatské Rusi dodržovala. Základem pro afilační jednání bylo zmapování okolního terénu, kdy Legiobanku především zajímalo kolik a jak kapitálově silných ústavů nebo jejich poboček v místě působilo a jaká byla popularita vybraného ústavu. Z hlediska hospodaření potenciálně afilevaného ústavu Legiobanku zajímala především výše akciového nebo kmenového kapitálu, vkladů a rezerv. Neméně důležitý byl také důvod afilačního vyjednávání. V úvahu přicházely tři příčiny – žádost kapitálově slabšího peněžního ústavu, požadavek či výzva MF a za třetí iniciativa BČL.

Zpravidla vycházely žádosti o afileci ze samotných ústavů, které byly z drtivé většiny kapitálově slabé nebo se nacházely ve složitých hospodářských podmínkách. Na počátku čas od času vystupovaly jako prostředník v jednání místní legionářské obce, ale tento trend se stoupající popularitou Legiobanky (ať již byla důvodem privilegovanost banky ze strany orgánů státní správy či její nesporně kvalitní hospodaření s vlastními penězi, prověřené krizí let 1922/1923) ztrácel na síle a od roku 1927 byl nahrazen otevřenou, státem podporovanou „afilační akvizicí“ Legiobanky a aktivním vyhledáváním afilačního poměru s BČL ze strany slovenských malobank.

Legiobanka se ale nikdy sama bezhlavě nehrnula do neziskových dobrodružství a pečlivě si hlídala, aby se do nich nenechala vmanévrovat vnějšími tlaky (osobnostmi politické a hospodářské scény, událostmi či zájmovými skupinami). Po zahájení jednání o afileci dodržovala po celou dobu své existence víceméně jednotný postup. Nejprve byli správní radou Legiobanky vysláni do vybraného peněžního ústavu revizoři, kteří kompletně

---

⁸⁰⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 9. 1925, Slovensko – afilační plán

prověřili stav hospodaření, protože se stávalo, že představitelé žádajícího ústavu uváděli ve svůj prospěch nadsazená bilanční čísla. Rozhodující pro další postup byla samozřejmě zjištění revizní komise Legiobanky. V případě kladného vyřízení žádosti BČL stanovila výši akciového kapitálu a rezerv po afilaci, procentuální výši své účasti, garantované úročení, výši reeskontního a kontokorentního úvěru, úrokové sazby atd. Dále stanovila pravomoci správní rady, výši afilečnického poplatku (zpravidla 10% z předběžného zisku – nejméně však 6.000 Kč), dobu trvání afilečnické smlouvy a samozřejmě podmínky jejího trvání a důvody pro vypovězení. Do všech afilečnických ústavů současně delegovala své úředníky, podle situace do vyšších či nižších funkcí, ale ve většině případů měli rozhodující slovo.

Všechny afilece podléhaly samozřejmě úvěrové cenzuře Legiobanky. Výše povolovaných úvěrů bez předchozího schválení správní radou Legiobanky byla závislá na celkové kapitálové síle a hospodaření afilečnického ústavu. Nicméně v úvahu byl brán i potenciální rozvoj okolí peněžního ústavu. Méně bonitní ústavy v chudším kraji mohly samostatně povolovat úvěry jen do 50 000 Kč, bohatší ústavy do 100 000 Kč a některé mohly povolovat až 250 000 Kč.⁸¹⁰

Povolováním úvěrů afilečnickými ústavami pověřila, od března roku 1927, správní rada Legiobanky *tzv. cenzurní výbor*. Za eskontní oddělení do něj byl jmenován ředitel Pavel Varsik a disponent Jaroslav Wais; za úvěrní oddělení ředitelé Josef Beck, Josef Polák a prokurista Josef Vojtěchovský; za oddělení kontrolní ředitel Emil Řepka a disponent Karel Skalický. Agenda sama byla prováděna úvěrním oddělením.⁸¹¹ Práce s prováděním afilecí byly soustředěny naopak v oddělení eskontním. S touto agendou byly samozřejmě spojeny časté cesty na Slovensko, různá předběžná či doplňková jednání byli nejčastěji vysíláni ředitel Pavel Varsik s disponentem Jaroslavem Waisem a k revizím skoro ve všech případech prokurista Lukáš spolu s ředitelem Emilem Řepkou.⁸¹² Pro složitější jednání byl zván prioritně ředitel filiálky v Bratislavě Jaroslav Kozel a ředitel filiálky v Popradě František Odložilík.⁸¹³

V dubnu roku 1927 předložilo ředitelství správní radě BČL návrh na zřízení zvláštního „účtu pro ovlivnění slovenského peněžnictví“,⁸¹⁴ který měl napomoci rychlejšímu a účelnějšímu proniknutí na Slovensko. Tehdy měla BČL prioritní zájem o průnik do Trnavy, Nových Zámků, Nitry, Handlovej, Prievidzi, Banské Bystrice, Košic a Prešova atd., obecně

⁸¹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 2.2.1927, Úprava úvěrové cenzury u bankovních afilecí na Slovensku.

⁸¹¹) Tamtéž.

⁸¹²) Tamtéž, PSR ze dne 14. 12. 1927, Návrh na vyplacení odměn z akce afilečnické.

⁸¹³) Tamtéž.

⁸¹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 13. 4. 1927, Návrh na zřízení účtu pro ovlivnění slovenského peněžnictví.

se dá říci do krajevých center obchodu, zemědělství a na třetím místě do míst s rozvinutým dřevařským průmyslem. Své motivace a záměry jasně vyjádřil vrchní ředitel František Šíp na zasedání správní rady Legiobanky dne 13. dubna 1927 – „Slovensko má pro nás tu důležitost, že půda je tam pro nás skoro panenskou na rozdíl od poměru v korunních zemích, které jsou bankami a silnými lidovými peněžními ústavy prostoupeny, kdežto na Slovensku pražské banky omezily se pouze na Bratislavu a Košice. Akce českých spořitelů zasáhla pouze některá místa, kdežto společenstevní nově budované podniky slovenské nacházejí se v pouhých začátcích, takže prostor zde vyplňující starší peněžní ústavy založené dle uherského zákona, o něž nám právě jde. Slovensko, v případě jeho získání námi, může být při jeho jinakém hospodářském vývinu pro nás skutečně dobrým těžebním základem, při němž zase naopak my můžeme se státi silnou oporou pro hospodářské povznesení Slováků jimž se to v daném případě jiným způsobem dosti dobře a rychle nedaří. ... zdá se nám, že je nutno, abychom v etapě druhé volili cestu postupného výkupu akcií námi sledovaných peněžních ústavů.... Jest tudíž záhodno, aby byl utvořen speciální získávací účet uvedeného účelu, který by byl postupně dotován ze zcela náhodných zisků, bilančních přebytků atd. atd. byl by zatěžován za provedené kupy a uznáván za jednotlivé skupiny. ... jakmile bude u jednotlivých ústavů cíle dosaženo, vyvedením těchto v úměrné hodnotě na normální skupinu konsorciální účasti. ... po skončení akce byl by přebytek tohoto účtu přiveden k ostatním účtům těžebním toho kterého roku. Zůstatkové zatížení tohoto účtu předpokládáme maximální částkou 5 000 000 Kč s dobovým trváním 3 – 4 roků.“⁸¹⁵ Tento účet ale nakonec nebyl, z blíže neurčených důvodů zřízen. Z původně výše uvedených peněžních ústavů, Legiobankou navržených k afilaci se podařilo ještě téhož roku uzavřít afilační poměr s následujícími ústavy – *Gemerskou úvernou bankou, Rožnava* (1925); *Hontianskou ľudovou bankou, Ipoľské Šáhy* (1925); *Tornalskou bankou, Tornalja* (1925); *Trebišovskou hospodárskou úvernou bankou, Trebišov* (1925) a *Zlatomoraveckou agrárnou bankou, Zlaté Moravce* (1925).⁸¹⁶ V případě ostatních prameny mlčí o důvodech, proč s nimi nebyly nakonec afilační smlouvy podepsány.

Gemerská banka - afilace BČL (1925)

BČL vstoupila do afilačního poměru s Gemerskou bankou (Gemberbanka) na přelomu října a listopadu 1925. Ze strany Gemberbanky byla afilační smlouva závazná ihned,

---

⁸¹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 13. 4. 1927, Návrh na zřízení účtu pro ovlivnění slovenského peněžnictví.

⁸¹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 16. 9. 1925, Slovensko – afilační plán.

ale pro BČL se závaznou měla stát až po té, co měly být vyřešeny některé sporné záležitosti. Nicméně Legiobanka ihned poskytla Gemerbance vyšší reeskontní úvěr a vyslala do ústavu svého úředníka Jana Procházku do funkce místoředitele a prokuristy. Protože však představenstvo Gemerbanky neplnilo podmínky BČL tak jak si ona představovala, přistoupila správní rada na jaře roku 1927 k ultimativnějšímu jednání. Gemerské bance bylo důrazně připomenuto, že pokud nesplní následující podmínky, Legiobanka od afilační smlouvy odstoupí.⁸¹⁷ Absolutní podmínkou bylo uvedení bilance do rovnováhy, demise současných představitelů Gemerbanky, předání balíku akcií ředitele Edmunda Porgese do držení BČL. Edmund Porges se současně musel vzdát své funkce ve prospěch Jana Procházky a předat mu také absolutní pravomoci ve věci personálního obsazení nového představenstva Gemerbanky.⁸¹⁸ Gemerbanka na tyto podmínky nakonec přistoupila. Akciový kapitál ve výši 300 000 Kč byl snížen na 3 000 Kč a opět navýšen na 500 000 Kč a jeho většinu vlastnila Legiobanka.⁸¹⁹ Akciový kapitál a veškeré rezervy, včetně skrytých byly stráveny a ještě zůstala nekrytá ztráta 40 000 Kč, která měla být umořena z budoucího zisku banky.⁸²⁰

Situaci zkomplikovala i skutečnost, že bývalý ředitel Porges, nahrazený nakonec jiným úředníkem Legiobanky, Stanislavem Pejřilem, vykazoval silně nadhodnocené zisky. Nový ředitel pak věnoval celý rok 1928 na to, aby uvedl bilanci do rovnováhy a zbavil se všech závazků z minulosti.⁸²¹ Bilanční rovnováha byla nezbytná pro opětné získání důvěry vkladatelů a ta se vracela jen pomalu, prakticky až v roce 1929. Z uvedeného je patrné, že převaha Legiobanky, zaručená jí afilační smlouvou, byla jen formální. Fakticky byla svázaná ohledy na místní zvyklosti, poměry, názor veřejnosti apod. Prakticky tři roky jí trvalo než uplatnila skutečný vliv na chod Gemerské banky a vtiskla jí svou bankovní i ideovou praxi. Lehký náznak obnovení důvěry vkladatelů se Gemerské bance podařil až za tři roky po uzavření afilační smlouvy, kdy se pomalu začaly vklady zvyšovat.

Součástí ozdravné akce byla i úprava kancelářských místností banky, které byly, podle vyjádření správní rady BČL v tak hrozném stavu, že se nad tím pozastavovali nejen klienti, ale neodpovídaly ani předpisům MF o pokladní službě atd.⁸²² Přes veškeré snahy dosáhnout dlouhodobě ziskového hospodaření se to Legiobance nepodařilo a přistoupila proto

---

⁸¹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 3. 1927, Gemerská ľudová banka, Rožňava.

⁸¹⁸) Tamtéž.

⁸¹⁹) Tamtéž, PSR ze dne 6. 2. 1929, Gemerská ľudová banka, Rožňava.

⁸²⁰) Tamtéž, PSR ze dne 30. 3. 1927, Gemerská ľudová banka, Rožňava.

⁸²¹) Tamtéž, PSR ze dne 6. 2. 1929, Gemerská ľudová banka, Rožňava.

⁸²²) Tamtéž.

na počátku roku 1930 k fúzi s Tornalskou bankou a s Lučeneckou úvernou a priemyselnou bankou, Lučenec.⁸²³

Hontianská ľudová banka, úč. s., Šáhy – afilace BČL (1925)

Banka sídlila v bohatém kraji, kde převažovalo zemědělství a probíhající parcelace půdy v rámci Pozemkové reformy bance zajišťovala dostatek úvěrových obchodů. Po uzavření afilační smlouvy s Legiobankou v roce 1925, činila výše jejího akciového kapitálu 875 000 Kč, vklady 6 500 000 Kč a Legiobankou povolený reeskont 1 000 000 Kč,⁸²⁴ který byl do dvou let zvýšen na 3 500 000 Kč.⁸²⁵ Afilační smlouva byla podepsána na 10 let s 52% účastí BČL. První dva roky se omezily vzájemné afilační vztahy pouze na zvyšování reeskontního obliga, ale v září 1927 se obrátila Hontianská banka na BČL se žádostí o úvěr pro obilní sezónu ve výši 2 000 000 Kč, jehož povolení si BČL podmínila realizací proponovaného zvýšení akciového kapitálu ze 875 000 Kč o dalších 700 000 Kč. K navýšení došlo do konce roku a Hontianská Legiobance nabídla k odkupu 2 000 kusů akcií. BČL tak držela 2 260 kusů a ostatním akcionářům zůstalo 2 240 kusů.⁸²⁶ Navýšení akciového kapitálu a získání dvoumilionového úvěru se stalo před nastoupením zemědělské krize v roce 1928. Ta se postupně prohlubovala a pochopitelně způsobila v roce 1929 zpomalení nárůstu vkladů Hontianské. Podobně jako v případě Gemerské banky, i zde musela BČL provést personální změny.

Během roku 1928 musela Legiobanka, podle vlastních slov „striktně“ zakročit vůči třem členům správní rady Hontianské ľudové banky, ale prameny bohužel mlčí o příčinách.⁸²⁷ Personální změny ve statutárních orgánech banky, s největší pravděpodobností zacílené na úředníky maďarské národnosti, pokračovaly i v následujícím roce a způsobily pokles nedůvěry maďarského obyvatelstva vůči Hontianské. Vzhledem k tomu, že maďarské obyvatelstvo představovalo početnou část jejích vkladatelů, měla BČL sice o znovuzískání jejich důvěry eminentní zájem, ale současně byla přesvědčena o správnosti svého postupu v personálních otázkách. Napjatou situaci mezi bankou a maďarským obyvatelstvem se nakonec podařilo uklidnit a Legiobanka již na počátku roku 1930 zaznamenala nárůst vkladů z 5 654 839,20 Kč na 5 873 575,45 Kč a nárůst rezerv z 970 000 Kč na 1 007 000 Kč.

---

⁸²³) Tamtéž, PSR ze dne 19.2.1930, Fúze Tornalské banky v Lučeneckou úvernou bankou a Gemerskou ľudovou bankou.

⁸²⁴) Tamtéž, PSR ze dne 4.11.1925, Hontianská ľudová banka, Rožnava.

⁸²⁵) Tamtéž, PSR ze dne 30. 3. 1927, Hontianská ľudová banka, Chust.

⁸²⁶) Tamtéž, PSR ze dne 21. 9. 1927, Hontianská ľudová banka, Šáhy.

⁸²⁷) Tamtéž, PSR ze dne 1. 2. 1928, Hontianská ľudová banka, Šáhy.

V prvních dvou krizových letech Hontianská vykazovala stabilní hospodaření a Legiobanka ke konci roku 1931 zvýšila svou majoritu na 62,36%. Ke konci roku 1931 banka disponovala vlastních prostředků ve výši 2 504 511,80 Kč, rezerv 929 511,80 Kč a celkový bilanční úhrn dosahoval 11 846 799,15 Kč. Čistého zisku vykázala 364 943,30 Kč.⁸²⁸ A vyplácela 8,5% dividendu.

Tornalská úverná banka, Tortalja - afilace BČL (1925)

Jak bylo uvedeno výše, byla afilována hned roku 1925⁸²⁹ a BČL jí v roce 1930 ocenila jako jednu ze svých nejstarších a nejlepších afilací.⁸³⁰ O kvalitě jejího podnikání svědčí i dvojitě zvýšení akciového kapitálu. V době podpisu afilační smlouvy činil její akciový kapitál 300 000 Kč, rezervní fondy 116 000 Kč a vklady 1 900 000 Kč.⁸³¹ O tři roky později jej banka zvýšila na 600 000 Kč, z čehož BČL převzala 1 504 kusů akcií bilancovaných 300 640 Kč⁸³² a reeskont k témuž datu dosáhl 1 550 000 Kč.⁸³³ Stále panující konjunktura dala bance podnět k dalšímu zvýšení na konci roku 1929 na 1 000 000 Kč na 2 000 kusů z nichž BČL převzala 1 100 kusů. V té době vykázala také všeobecné zlepšení zásadních bilančních ukazatelů: rezerv na 245 000 Kč (více o 125 000 Kč) a vkladů na 3 383 397,70 Kč (3 180 840,86 Kč v roce 1928).⁸³⁴

Trebišovská hospodářská úverná banka, Trebišov - afilace BČL (1925)

Afilační smlouva s Trebišovskou hospodářskou byla podepsána roku 1925; BČL podle ní vlastnila 10% akciového kapitálu v celkové výši 400 000 Kč. Vzhledem k tomu, že agenda ústavu neustále rostla, přestala již na počátku roku 1928 odpovídat výši jejího akciového kapitálu, a proto se Legiobanka rozhodla zvýšit jej na 1 000 000 Kč vydáním 3 000 nových kusů akcií v nominale 200 Kč. Podle nové afilační smlouvy musela Trebišovská Legiobance odevzdat již 30% nové emise.⁸³⁵

První, z hlediska hospodaření bezproblémová léta skončila v roce 1929, kdy správní rada Legiobanky vyjádřila nespokojenost s bilančními výsledky Trebišovské,

---

⁸²⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 23.3.1932, Referáty o bilancích afilačních podniků Hontianská ľudová banka, Šáhy.

⁸²⁹) Tamtéž, PSR ze dne 16. 9. 1925, Tornalská úverná banka, Tortalja.

⁸³⁰) Tamtéž, PSR ze dne 19. 2. 1930, Tornalská úverná banka, Tortalja.

⁸³¹) Tamtéž, PSR ze dne 16. 9. 1925, Tornalská úverná banka, Tortalja.

⁸³²) Tamtéž, PSR ze dne 6. 3. 1929, Tornalská úverná banka, Tortalja.

⁸³³) Tamtéž, PSR ze dne 30. 3. 1927, Tornalská banka, Tortalja.

⁸³⁴) Tamtéž, PSR ze dne 19. 2. 1930, Tornalská úverná banka, Tortalja.

⁸³⁵) Tamtéž, PSR ze dne 1. 2. 1928, Trebišovská hospodářská úverná banka, Trebišov.

kteře se nevyvíjely podle jejich představ.⁸³⁶ Hlavní důvodem „špatného hospodaření“, byla značná konkurence ze strany Rolnické vzájemné pokladnice a místní filiálky Tatrabanky a také skutečnost, že vedení ústavu nespočívalo zcela v rukou BČL. Legiobance se podařilo teprve v roce 1930 prosadit do správní rady banky své pretendenty E. Róberta (ředitele Zemplínské eskomptné a ľudové banky, Michalovce) a Dr. Alexandra Haina a Bohdana Červinku (místoředitel Michalovské eskomptní banky) do její dozorčí rady. Legiobance také pochopitelně vadilo, že stále ještě nevlastnila majoritu akcií a že se odevzdání předeepsaných 30% nové emise akciového kapitálu Legiobance protařovalo až do počátku roku 1930.⁸³⁷

Hlavním důvodem byly závažné neshody mezi vedením BČL a předsedou správní rady Berskovicsem, který odmítal provést změny stanov dle propozic BČL a akceptovat delegované úředníky. BČL se proto rozhodla k radikálnímu postupu a přistoupila k výkupu akcií, takže se jí nakonec podařilo získat majoritu.

Výkup akcií byl také podpořen silným lobbíngem mezi držiteli akcií členů statutárních orgánů Trebišovské banky, kteří nakonec Legiobance své podíly, za patřičné výhody, nabídli k odkupu. Např. Dr. Palásthy, advokát v Sečovci odprodal Legiobance 100 akcií a BČL ho na oplátku ponechala po 5 let advokátem ústavu. Od členů správní rady Ľudevíta Haglera a Jana Burgera odkoupila BČL 255 akcií a na oplátku je ponechala určitou dobu ve správní radě. Odkupem BČL získala nakonec 1 023 akcií z celkového množství 2 000 kusů, což narušilo jistotu dosavadního odpůřce Legiobanky Berskovicse natolik, že jí sám nabídl svůj balík 330 kusů akcií s požadavkem, aby jej BČL za tento „akt dobré vůle“ také ponechala ve správní radě. Vzhledem k tomu, že Berskovics požíval velké důvěry místního obyvatelstva, rozhodla se BČL zapomenout na spory a vyhovět.⁸³⁸

Na počátku roku 1930 vykážala banka na 6 500 000 Kč vkladů, z toho vkladních knížek s 5 300 000 Kč a na 1 200 000 Kč běžných účtů, a vyplácela 11% dividendu.⁸³⁹

Zlatomoravecká agrární banka, úč. spol., Zlaté Moravce - afilace BČL (1925)

Afilační smlouvu s Legiobankou podepsala Zlatomoravecká dne 5. listopadu 1925 na 10 let.⁸⁴⁰ Banka vlastnila 3 000 000 Kč akciového kapitálu v 6 000 kusech akcií, z čehož BČL vlastnila 537 kusů bilancovaných 151 273 Kč. Současně BČL Zlatomoravecké

⁸³⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 10. 4. 1929, Trebišovská hospodářská úvěrná banka, Trebišov.

⁸³⁷) Tamtéž, PSR ze dne 5.3.1930, Získání majority v Trebišovské hospodářské a úvěrné bance, úč. spol. Trebišov.

⁸³⁸) Tamtéž.

⁸³⁹) Tamtéž.

⁸⁴⁰) Tamtéž, PSR ze dne 30. 3. 1927, Zlatomoravecká agrární banka, úč. spol., Zlaté Moravce.

povolila reeskont ve výši 7 000 000 Kč. Hospodaření banky pod dohledem BČL, bylo velmi dobré a ústav si získal značnou důvěru obyvatelstva, což potvrzovalo i zvýšení kupní hodnoty jejích akcií. Bezprostředně po uzavření afilační smlouvy se prodávaly akcie tohoto ústavu po 250 Kč a za 2,5 let se ceny pohybovaly již okolo 420 až 450 Kč.⁸⁴¹ Následujícího roku nastalo jak ve vedení, tak v hospodaření banky několik důležitých změn. První významnou změnou byl odchod dosavadního ředitele banky, Jana Mittelmanna, který ústav vedl celých 50 let. Na jeho místo nastoupil Julius Lányi, s nímž měla v budoucnosti BČL dost potíží.⁸⁴²

Bezprostředně poté totiž přistoupila banka k rozsáhlé akvizici akciového kapitálu s cílem získat majoritu Zlatomoravecké agrární banky. To se jí nakonec zdařilo díky odstoupení dvou stran blíže neurčeného majoritního syndikátu, které Legiobance odevzdaly celkem 680 akcií a současně s tím odstoupili hlavní odpůrci BČL, předseda banky a vedoucí ředitel, kteří nabídli Legiobance k odkupu svých 1 986 akcií. BČL je slíbila výhodně odkoupit pod podmínkou, že se Lányi vzdá své smlouvy na 15leté trvání jeho funkce generálního ředitele banky. Po této transakci získala BČL 75% většinu.⁸⁴³ Nejdříve se zdálo, že je vše v pořádku, ale kontrola hospodaření provedená úředníky Legiobanky odhalila značné nepořádky a to zejména v pobočce Oslany, kde docházelo k malverzacím prostřednictvím falešných směnek, kontokorentních úvěrů a vkladů, které dosáhly výše 756 990,55 Kč. Protože revize prováděná ředitelem J. Lányim nic neshledala a naopak dirigenta Zipsera, který podvodné operace prováděl, označil za vzorného úředníka, podala Legiobanka na Lányiho trestní oznámení. Současně s tím jmenovala BČL nového vedoucího ředitele Václava Rychetského, bývalého ředitele pobočky BČL v Novém Městě nad Váhom, který okamžitě začal s reorganizací ústavu, „...neboť v celé bance nebylo mimo (červených a bílých cedulek) žádných tiskopisů. Úředníci v pravém slova smyslu musili býti vyučováni a zapracováni do skutečné bankovní administrace. Pokud se týče úvěrů, nebylo dokladů na základě kterýchž by se mohla data posuzovati a pouze po ústním sdělení podaných ředitelem Sadským, dalo se jakž takž pracovati.“⁸⁴⁴ Po půl roce se řediteli podařilo zavést řádná úvěrová akta a účtárnu převést na systém Legiobanky. Úředníci bývalé banky nedokázali ani provést běžné bankovní operace do zahraničí, které prováděli přes poštovní úřad a Legiobanka musela přijmout k zajištění této agendy tři jazykově způsobilé úředníky (Slováky). A poté konstatovala, že „Úřednictvo se nyní přizpůsobilo a pracuje s láskou

⁸⁴¹) Tamtéž, PSR ze dne 1. 2. 1928, Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce.

⁸⁴²) Tamtéž, PSR ze dne 20. 2. 1929, Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce.

⁸⁴³) Tamtéž, PSR ze dne 10. 4. 1929 Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce.

⁸⁴⁴) Tamtéž, PSR ze dne 5. 2. 1930, Zlatomoravecká agrárna banka, úč. spol., Zlaté Moravce.

a porozuměním pro ústav.“⁸⁴⁵ BČL se při převzetí Zlatomoravecké dostala do soudního sporu ohledně defraudace ve filiálce v Oslanech, kde se opět rozhořely nacionální vášně. Defraudant Zisper i ředitel Lányi, který ho podle Legiobanky kryl, byli totiž Maďaři a při soudním líčení se celá kauza zvrhla ve spor mezi „československým“ a „maďarským“ peněžnictvím o vliv na Slovensku. Zápisy ze správní rady hovoří jasnou řečí: „Převzetí Zlatomoravecké agrární banky Bankou československých legií má po stránce jak obchodní tak i národohospodářské, ale i národní ohromný význam, který snad nemůže být doceněn, co však mohou odhadnouti ti v tamějším kraji, kteří po převzetí banky tam pracují. Veškerí činitelé, pokud jsou národnosti slovenské aneb české, s velkou radostí kvitovali převzetí a padnutí poslední maďarské bašty v tomto kraji. Pracovníci národohospodářství národnosti slovenské i české nemohou tento postup a krok dosti oceniti, což při každé příležitosti a vždy znovu zdůrazňují a bylo by třeba, aby i vládní činitelé byli na tuto okolnost upozorněni, aby bylo vidno, jakým nejen národohospodářským ale i národním činitelem je Legiobanka na Slovensku a co zvláště v tomto případě vykonala; neboť Dr. Lányi, který byl spiritus rector celé banky, byl vlastně diktátorem celého kraje a předákem maďarské křesťansko-sociální strany, která jistě postup Legiobanky a její vliv, pokud se týče národohospodářství a národnosti, snažila se znemožniti a pracuje stále proti nám. ...Jednotliví slovenští činitelé, při každé příležitosti stejně jako i úřední činitelé zdůrazňují význam převzetí této banky, jsou vděční za toho převzetí a vždy slibují všemožnou podporu do budoucnosti.“⁸⁴⁶ Prameny o výsledcích soudního sporu mlčí, avšak vzhledem k tomu, že se v protokolech správní rady Legiobanky dále neobjevují, dá se předpokládat, že kauza dopadla v její prospěch.

Zlatomoravecká byla nakonec fúzována v rámci druhé etapy centralizace slovenského peněžnictví Legiobankou a přeměněna na její filiálku Zlaté Moravce.

Od roku 1927 postupovala Legiobanka již zcela systematicky; současně s upevňováním své expanzivně se rozšiřující sítě pobočných závodů musela stabilizovat stávající síť afixovaných slovenských peněžních ústavů a nadále vést další afixační jednání.

Během následujících tří let Legiobanka pokračovala v sondážích především na slovenském území s cílem získat další peněžní ústavy do afixačního poměru s Legiobankou. V protokolech správní rady se o nějakých konkrétních záměrech nebo stanovení jednotlivých fází dalšího postupu nic neuvádí. Jednoduše zde byly

---

⁸⁴⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 5. 2. 1930, Zlatomoravecká agrární banka, úč. spol., Zlaté Moravce.

⁸⁴⁶) Tamtéž.

zaznamenávány jen úspěšné výsledky zřejmě mnohem rozsáhlejších sondáží a rozhovorů s představiteli jednotlivých peněžních ústavů. Do roku 1930 se Legiobance podařilo uzavřít dalších 11 afilančních smluv s následujícími bankami: *Americko-slovenskou bankou, Bratislava (1928)*, *Bankou Oravou, úč. spol., Dolní Kubín*; *Komárňanskou korunovou bankou, Komárno (1927)*; *Lučeneckou úvernou bankou, Lučenec (1928)*; *Michalovskou eskomptnou bankou, Michalovce (1926)*; *Mukačevskou ľudovou bankou, Mukačevo (1927)*; *Spišsko-novoveskou úvernou bankou, Spišská Nová Ves (1927)*; *Úvernou bankou, Žilina (1928)*; *Vranovskou úvernou bankou, Vranov (1929)*, *Zemplínskou ľudovou bankou, Michalovce (1929)* a *Žilinskou obchodnou bankou, Žilina (1927)*.

Současně s tím, zhruba od roku 1928, zahájila rozsáhlou zakladatelskou akci na celém Slovensku a Podkarpatské Rusi, v jejíž rámci začala iniciativně zakládat vlastní peněžní ústavy záloženského typu. Tyto nové ústavy, nesoucí všechny jednotný název *Všeobecný úvěrní ústav* měly doplňovat stávající síť pobočných závodů a současně sloužit jako opěrné body k další kapitálové expanzi Legiobanky. (viz *Podkapitola Všeobecné úvěrní ústavy BČL*).

Americko – slovenská banka, Bratislava - afilace BČL (1928)

V listopadu 1927 se na Legiobanku obrátila Jednota revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank v Praze, po dohodě s Kuratoriem fondu pro zmírnění ztrát, povstalých z poválečného hospodářství, se žádostí, aby BČL afilovala výše uvedený ústav.⁸⁴⁷ V tomto ústavu byly provedeny podrobné revize jak Legiobankou, tak Revizní jednotou, obě se na základě zjištěných údajů dohodly na tom, že by BČL měla afilovat ústav formou přebírání jednotlivých poboček Americko-slovenské banky (celkem 13, z nichž jedna v Praze).⁸⁴⁸

Celkové ztráty ve výši 52 213 501,88 Kč, byly uhrazeny akciovým kapitálem banky ve výši 25 000 000 Kč, rezervami 771 632,59 Kč a členskými podíly členů představenstva ve výši 500 000 Kč a nekryto zůstalo ještě dalších 25 941 869,29 Kč. Ke krytí tohoto salda poskytlo MF 10 000 000 Kč a dalo Legiobance záruku na dalších 20 000 000 Kč při 5% úroku.⁸⁴⁹ Vedle toho se MF zavázalo uhradit dluh ve výši 3 000 000 Kč. Zemské bance v Praze za účelem uvolnění 68 436 akcií Americko-slovenské banky, které by přešly

⁸⁴⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 11. 1927, Převzetí reorganizace, resp. likvidace, resp. afilace Americko-Slovenské banky, Bratislava.

Tamtéž, f: Legiobanka, Právní oddělení sign. LB/IV – 205, Sanace bank, Převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky, ze dne 16.11.1927.

⁸⁴⁸) Tamtéž, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 11. 1927, Převzetí reorganizace, resp. likvidace, resp. afilace Americko-Slovenské banky, Bratislava. Tento ústav měl pobočky : Praha, Uherská Skalice, Holíč, Šaštín, Velké Leváre, Malacky, Velký Meder, Nové Zámky, Nitra, Velké Topolčany, Prešov, Bardějov, Užhorod.

⁸⁴⁹) A ČNB v Praze, f. BČL – Právní oddělení, sign. LB-IV-205, Převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky.

do vlastnictví BČL. Vedle toho očekávala Americko-slovenská banka také podporu od Všeobecného fondu peněžních ústavů, v titrech v hotovosti do 10 000 000 Kč, o níž by se zmenšila státní záruka. Ale ministerstvo nechtělo nést náklady na sanaci banky samo a vybídlo také Legiobanku k sanační angažovanosti: „Ministerstvo financí klade nám za podmínku, abychom vzhledem k rozšíření naší působnosti resp. zvětšení těžební základny přinesli obět na vykoupení akcií Americko-slovenské banky ... do částky 500.000 Kč.“⁸⁵⁰ Současně s tím také ministerstvo Legiobanku žádalo, aby otázku úředníků Americko-slovenské řešilo citlivě. I když podrobnější údaje o jejím řešení nejsou k dispozici, ministerstvo naráželo na skutečnost, že většina úředníků byla maďarské národnosti a proto se obávalo vzplanutí nacionálních vášní v případě zásadních reorganizačních zásahů ze strany Legiobanky.

Protože se převzetí Americko-slovenské banky silně dotýkalo politicko-hospodářských záležitostí slovenského peněžnictví snažila se Legiobanka získat co největší podporu slovenských akcionářů Americko-slovenské, kteří jí skýтали v případě potřeby veřejnou podporu a to zejména při vykonávání vlivu na Slovenskou všeobecnou úvernou banku (Svúbka), na níž byla Americko-slovenská zúčastněna 15 000 000 Kč.⁸⁵¹ Jak ředitelství Legiobanky uvedlo: „...a jest životním zájmem Slováků, aby tuto posici nejen udrželi, ale dle svého času ministerstvem financí navržené nostrifikační smlouvy příhodně rozšířili a tím zabrzdili rozmach německo-maďarského kapitálu na Slovensko.“⁸⁵²

Pro tuto spolupráci získala BČL členy představenstva své filiálky Bratislava Františka Šed'u a amerického Slováka Ambroze, kteří měli připoutat další konsorcium, s nímž by BČL uzavřela syndikátní dohodu. V dubnu roku 1928 dala správní rada BČL podnět k likvidaci čtyř poboček Americko-slovenské (Velký Meder, Uherská Skalice, Velké Lévare, Šaštíně), kdy jako určitou kompenzaci pro slovenské peněžnictví, ale fakticky ve svůj prospěch navrhla zřízení dvou vlastních nových poboček v Komárně a Užhorodě.⁸⁵³

Současně s tím byli za Legiobanku do Americko-slovenské banky delegováni následující ředitelé: Pavel Varsík a Josef Kukla spolu s prokuristou Josefem Vojtěchovským, z představitelů poboček: Josef Zdráhal (dirigent pobočky Piešťany) a František Odložilík

---

⁸⁵⁰) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 29. 2. 1928, převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky.

⁸⁵¹) Soukromá slovenská skupina upsala 5 000 000 Kč, Česká eskomptní banka 15 000 000 Kč a Allgemeine Kreditbank, Budapešť 15 000 000 Kč.

⁸⁵²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 19. 2. 1928, Převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky.

⁸⁵³) Tamtéž, PSR ze dne 4. 4. 1928, Zrušení poboček Americko-slovenské banky.

(ředitel v Popradu).⁸⁵⁴ *Za skupinu čsl. strany republikánské Bratislava:* Anton Ambrose, předseda Čsl. obchodní spol. americké, František Šeďa – generální tajemník Republikánské strany pro Slovensko, Dr. Ján Halla – poslanec Republikánské strany, Bratislava, Dr. Zdeno Krno – tajemník Svazu průmyslu, Praha a Dr. Ľudevít Okánik. *Za skupinu slovenské strany ľudové:* Grebáč – Orlov, poslanec v Bratislavě a do dozorčí rady byl za BČL delegován Jaroslav Kozel. Banka byla v roce 1932 fúzována se Svúbkou.

Komárňanská korunová banka, Komárno - afilace BČL (1927)

Ústav se na BČL obrátil se žádostí o afilaci již v listopadu roku 1926, poté co se dostal vinou ztrát na pohledávkách vůči Maďarsku do značných potíží, které nakonec ústily do vyhlášení moratoria. Aby se banka vyhnula soudnímu vyrovnání, obrátili se její představitelé na Legiobanku se žádostí o provedení likvidace a přeměny banky na filiálku Legiobanky. Bylo dohodnuto, že BČL poskytne Komárňanské úvěr ve výši 3 000 000 Kč a jako protihodnotu převezme její aktiva v hodnotě 8 000 000 Kč.⁸⁵⁵

Likvidace ve vyrovnávací kvótě 66% prováděná Legiobankou byla valnou hromadou akcionářů Komárňanské korunové banky bez problémů schválena, ale proti založení pobočky Legiobanky v Komárně a vůbec proti celé její akci na Slovensku se zvedla vlna odporu a intervencí na MF.⁸⁵⁶ Tyto stížnosti byly nakonec příčinou, že MF žádost BČL o přeměnu Komárňanské na svou pobočku zamítlo s tím, že po ukončení vyrovnání zahájí ústav znovu samostatnou činnost. BČL na to reagovala okamžitým výkupem akcií Komárňanské do výše 65% celého balíku akcií (1 914 kusů za 60 000 Kč).⁸⁵⁷ Současně s tím poskytla Komárňanské úvěr ve výši 3 000 000 Kč krytý veškerým eskontním materiálem banky (výše neuvedena) a pod záminkou dohledu nad bonitou nabídnuté záruky a nad výplatou částečné likvidační kvóty byli vysláni do Komárna dva prokuristé banky. Legiobanka dala současně příkaz své filiálce v Bratislavě, aby od vkladatelů Komárňanské přijímala neomezeně vyplacenou kvótu, která by byla po úspěšné afilaci převedena zpět na Komárňanskou korunovou banku v Komárně.⁸⁵⁸ Jednání o konečných podmínkách afilačního poměru Komárňanské k Legiobance trvala do konce roku 1928, kdy bylo zvoleno nové ředitelství

⁸⁵⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 4. 4. 1928, Zrušení poboček Americko-slovenské banky.

⁸⁵⁵) Tamtéž, PSR ze dne 3. 11. 1926, Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁸⁵⁶) Tamtéž, PSR ze dne 17. 11. 1926, Úprava poměru ke Komárňanské korunové bance, Komárno.

„Náš zákrok setkal se s mnoha sympatiemi věřitelů Komárňanské Korunové banky, kteří doufají docílití 70 – 75% kvotu, na druhé straně vyvolal proti nám útoky Slovenského deníku inspirované konkurenčními ústavy, že se na úkor slovenského peněžnictví na Slovensku příliš exponujeme.“

⁸⁵⁷) Tamtéž, PSR ze dne 19. 1. 1927, Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁸⁵⁸) Tamtéž.

a statutární orgány banky a přijaty nové stanovy odpovídající tehdejšími bankovními normám.⁸⁵⁹ Zároveň bylo realizováno ujednání z listopadu roku 1926 o poskytnutí 3 milionového úvěru Komárňanské.

K očekávanému runu na vklady po převzetí banky ale nakonec nedošlo, protože většina vkladů byla převedena na vkladní knížky Legiobanky. K okamžité výplatě se předpokládalo, že bude nutná jen suma 500 000 Kč.⁸⁶⁰ Získání této afilace v Komárně ale Legiobance nestačilo a bezprostředně po vyřešení této záležitosti zahájila další sondáže v regionu s cílem odkoupit nějaký místní ústav, který by se po příslušných změnách stal další afilací banky.⁸⁶¹ Konkrétní informace o rozsáhlosti těchto sondáží a jejich zaměření však v pramenech chybí a vzhledem k tomu, že další peněžní ústav v okolí nebyl do sféry zájmu Legiobanky začleněn, nevedly k úspěchu.

Dohled nad hospodařením ústavu přinesl Komárňanské v roce 1928 poprvé aktivní bilanční výsledky. U Legiobanky mohla uložit ve formě skrytých rezerv částku ve výši 1 200 000 Kč a sama si ponechala ještě 700 000 Kč skrytých rezerv.⁸⁶² Své oficiální rezervy spolu s akciovým kapitálem ve výši 600 000 Kč ale musela v rámci vyrovnávacího řízení během následujícího roku odepsat. Její hospodaření komplikovala skutečnost, že právo přijímat vklady, o které přišla v rámci vyrovnávacího řízení, získala až v roce 1930. Zásadní roli zde nepochybně sehrála jak neochota Legiobanky o toto povolení opět požádat,⁸⁶³ protože stále spekulovala s přeměněním Komárňanské na svou filiálku, tak slib ministerského rady Kudely daný Slovenské bance, že po určitý čas nebude povolovat bankám působícím v Komárně právo přijímat vklady.⁸⁶⁴ Takto Komárňanská vstoupila do krizových let.

Nepříznivá hospodářská situace, zákaz přijímat vklady, o které byl u místního obyvatelstva zájem, zvýšení úrokové míry, ztráty na pohledávkách v Maďarsku a Rakousku vlivem poklesu pengö a rakouského šilinku vedly k tomu, že ústav skončil rok 1931 ztrátou ve výši 147 000 Kč, čímž se rozeběhla další fáze spojená s cílenou centralizací slovenského peněžnictví.⁸⁶⁵

---

⁸⁵⁹) Tamtéž, PSR ze dne 17. 11. 1928, Úprava poměru ke Komárňanské korunové bance, Komárno.

⁸⁶⁰) Tamtéž.

⁸⁶¹) Tamtéž.

⁸⁶²) Tamtéž, PSR ze dne 20. 2. 1929, Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁸⁶³) Tamtéž, PSR ze dne 19. 2. 1930, Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁸⁶⁴) Tamtéž, PSR ze dne 3. 2. 1932, Bilanční referát afilací Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁸⁶⁵) Ke konci roku 1931 vykazala Komárňanská korunová banka na 220 000 Kč v hotovostech, 5 260 000 Kč ve směnkách, 4 841 000 Kč v dlužnících. Na straně pasiv: akciového kapitálu 600 000 Kč, rezerv 93 000 Kč, vkladů na knížky 253 000 Kč a 7 337 000 Kč ve věřitelích, in: PSR 3. 2. 1932, Bilanční referát afilací Komárňanská korunová banka, Komárno.

Lučenecká úvěrná a priemyselná banka, Lučenec - afilace BČL (1927)

V průběhu let 1925 – 1927 se situace Lučenecké banky natolik zhoršila, že byla nucena ohlásit moratorium a následná likvidace banky a 50% vyrovnání byla svěřena Legiobance. Ta ale nakonec po pečlivé úvaze rozhodla jinak. Lučenecká úvěrná měla lokální význam a BČL se proto rozhodla jej zachránit. Po svém rozhodnutí zahájila okamžitá jednání s MF o znovuudělení práva přijímat vklady, a ta byla nakonec na počátku roku 1927 korunována úspěchem. Ministerstvo financí je však podmínilo tím, že BČL musí provést vyrovnání ze výši 55%. V rámci reorganizace Lučenecké úvěrné byl okolkován akciový kapitál ze stávajících 3 000 000 Kč na 60 000 Kč, opět navýšen na 2 000 000 Kč a BČL se zaručila za nové vklady.⁸⁶⁶

Podle afilační smlouvy ze dne 9. února 1927 odevzdala Lučenecká Legiobance absolutní většinu svého nově upsaného akciového kapitálu v nominální hodnotě 1.940.000 Kč, ale BČL dala právo starým akcionářům převzít do jednoho roku 40% z celého obnosu.⁸⁶⁷ (O tři roky později ale BČL uvádí, že slíbila odevzdat jen 37% kapitálu a nový akciový kapitál činil 1 970 000 Kč).⁸⁶⁸ Při sanaci byl s největší pravděpodobností kapitál okolkován na 3% staré akciové jistiny (30 000 Kč) a opět zvýšen na 2 000 000 Kč z něhož BČL převzala 1 970 000 Kč se závazkem, že do jednoho roku dá k dispozici starým akcionářům 37%. Tento svůj záměr ale do konce roku 1928 zrevidovala, protože hospodaření ústavu bylo tak dobré, že se rozhodla ponechat si majoritu.⁸⁶⁹ Když se pak v roce 1929 přihlásil jeden akcionář (jméno neuvedeno), který chtěl získat 20% nové emise, protahovala BČL úmyslně jednání až do uplynutí smluvně udané lhůty 1 roku. Pak jeho žádost zamítla s odvoláním se na prošlou lhůtu.⁸⁷⁰

V roce 1928 si správní rada BČL pochvalovala stav hospodaření této afilace, kdy celkové latentní rezervy podle střizlivého odhadu činily 3 400 000 Kč a bylo konstatováno že banka má do budoucích let ty nejlepší vyhlídky. Vracela se stará klientela, vklady začaly stoupat a správa ústavu se plně přizpůsobila administrativě centrály Legiobanky.⁸⁷¹ Tento příznivý trend zůstal ještě zachován i v následujícím roce. Pak se ale začala projevovat krize v zemědělství, která zapříčinila odliv úspor a žádostí o půjčky a situaci komplikovaly ještě úvěrové spory z minulosti.⁸⁷² Na počátku roku 1930 BČL

⁸⁶⁶) A ČNB, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 3. 1927, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

⁸⁶⁷) Tamtéž.

⁸⁶⁸) Tamtéž, PSR ze dne 19. 2. 1930, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

⁸⁶⁹) Tamtéž, PSR ze dne 6. 2. 1929, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

⁸⁷⁰) Tamtéž, PSR ze dne 19. 2. 1930, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

⁸⁷¹) Tamtéž, PSR ze dne 6. 2. 1929, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

⁸⁷²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 19. 2. 1930, Lučenecká úvěrná banka, Lučenec.

fúzovala Lučeneckou banku s Gemerskou ľudovou bankou v Rožnavě a Tornalskou bankou, Tornalja.⁸⁷³

Michalovská eskomptná banka, Michalovce - afilace BČL (1926)

V době podpisu afilační smlouvy s Legiobankou v roce 1927 činil akciový kapitál 600 000 Kč z něhož BČL vlastnila 775 kusů bilancované částkou 155 050 Kč. BČL jí povolila reeskontní úvěr ve výši 1 000 000 Kč a kontokorentní ve výši 100 000 Kč.⁸⁷⁴

V tomto regionu měla Legiobanka rozsáhlé centralizační plány, kdy zamýšlela sloučit řadu místních peněžních ústavů do jediné silné banky s akciovým kapitálem ve výši 5 000 000 Kč. Prvním krokem bylo sloučení Michalovské eskomptné banky s místní Zemplínskou ľudovou bankou a vytvoření nové akciové banky - *Zemplínské eskomptné a ľudové banky, Michalovce*. Sloučená banka s akciovým kapitálem 1 200 000 Kč začala fungovat od 31. prosince 1929 a patřila k největším v oblasti.⁸⁷⁵ Sloučení obou bank bylo zcela bez problémů schváleno valnými hromadami obou ústavů již v zimě roku 1929.⁸⁷⁶ Nová banka sloučením disponovala rezervami ve výši 480 000 Kč a vklady ve výši 15 000 000 Kč.⁸⁷⁷

Mukačevská ľudová banka, úč. spol., Mukačevo – afilace BČL (1927)

BČL uvažovala o afilaci Mukačevské ľudové již v roce 1925, kdy její jméno stálo na seznamu 24 Legiobankou vybraných peněžních ústavů,⁸⁷⁸ ale nakonec z blíže neurčených důvodů ke spojení nedošlo. Kauza se oživila až v roce 1927, kdy byla BČL ministerstvem financí vyzvána banku, jejíž ztráty dosáhly 1 132 372,18 Kč, sanovat. Aby mohla Legiobanka tuto podkarpatskou banku zachránit musela odepsat všechny její rezervy a bankovní dům včetně všech zisků za léta 1919 – 1924. BČL uvedla k 31. prosinci 1926 bilanci do rovnováhy, snížila akciový kapitál v původní výši 750 000 Kč na 450 000 Kč a opět jej navýšila na 1 200 000 Kč. Zároveň převzala jeho majoritu ve výši 75%.⁸⁷⁹ Po tomto zákroku ještě zůstala nekrytá částka ve výši 500 000 Kč, kterou ale uhradilo MF. Po této sanaci mohla banka začít vyplácet dividendu ve výši 6%, poprvé od roku 1918. Banka byla v rámci druhé

---

⁸⁷³) Tamtéž.

⁸⁷⁴) Tamtéž, PSR ze dne 30. 3. 1927, Michalovská eskomptná banka, Michalovce.

⁸⁷⁵) Tamtéž, PSR ze dne 5.3.1930, Bilanční referát k 31.12.1929 Zemplínská eskomptná a ľudová banka úč. spol., Michalovce.

⁸⁷⁶) Tamtéž, PSR ze dne 20. 2. 1929, Michalovská eskomptná banka, úč. spol., Michalovce.

⁸⁷⁷) Tamtéž.

⁸⁷⁸) Tamtéž, PSR ze dne 4. 11. 1925, Mukačevská ľudová banka, Mukačevo.

⁸⁷⁹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 13.3.1933, Mukačevská ľudová banka a její fúze s Berego-Mukačevskou.

fáze postupu Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi fúzována s Berego-Mukačevskou bankou.⁸⁸⁰

Spišsko-Novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves – afilace BČL (1927)

Ústav byl založen v roce 1872 a v první polovině dvacátých let byl afilován Slovenskou všeobecnou úvernou bankou v Bratislavě. Spišsko-Novoveská banka se ocitla v druhé polovině 20. let na pokraji krachu, kdy nejdříve vypověděla Svúbce afilační poměr a požádala Kuratorium Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů o sanaci.

Kuratorium bylo ochotno bance poskytnout 750 000 Kč ve 4% fondových dluhopisech pod podmínkou, že v nejbližší době splyne s nějakým místním peněžním ústavem.⁸⁸¹ Spišsko-novoveská se ale posléze rozhodla od tohoto záměru ustoupit, sanační příspěvek odmítla a obrátila se na Legiobanku. Ani v tomto případě prameny neuvádějí příčinu tohoto rozhodnutí. Možné je, že představitelé banky byli inspirováni nespornými úspěchy afilačních aktivit Legiobanky, jejichž výsledky přinášely zásadní ozdravení hospodaření afilovaných peněžních ústavů.

V době podpisu afilační smlouvy s Legiobankou činil akciový kapitál 2 010 000 Kč, rezervy 872 118,93 Kč a vklady celkem 28 500 000 Kč. Součástí smlouvy bylo, jako u řady jiných afilovaných ústavů poskytnutí, v tomto případě zvýšení již stávajícího reeskontního úvěru na 3 000 000 Kč a udělení nového kontokorentu ve výši 300 000 Kč.⁸⁸²

V další fázi se Legiobanka ihned zasadila o získání majority a doporučila zvýšit stávající akciový kapitál z 2 010 000 Kč na 4 020 000 Kč vydáním 6 700 kusů nových akcií nominální hodnoty 300 Kč, z nichž měla mít BČL právo odkoupit 5 500 kusů. Spolu s dříve drženyými 1 350 kusy by tak vlastnila celkem 6 850 kusů.⁸⁸³ K tomuto navýšení akciového kapitálu Spišsko-novoveské ale nakonec nedošlo; důvody sice nejsou známy, ale pravděpodobně Spišsko-novoveská nechtěla po vypovězení jedné omezující afilační smlouvy upadnout do ještě větší nesamostatnosti po podepsání „záchranné“ afilační smlouvy s BČL.

⁸⁸⁰) A ČNB, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 16. 3. 1927, Bilance bankovních afilací k 31. 12. 1927, Mukačevská ľudová banka, úč. spol., Mukačevo.

⁸⁸¹) Tamtéž, PSR ze dne 13. 4. 1927, Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves.

⁸⁸²) Tamtéž, PSR ze dne 19. 1. 1927, Afilování Spišsko-Novoveské úverné banky, Spišská Nová Ves

⁸⁸³) Tamtéž, PSR ze dne 13. 4. 1927, Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves.

Ředitelství BČL ale nezhálelo a nakonec se mu v květnu roku 1929 podařilo, statutární orgány banky ke zvýšení jejího akciového kapitálu přesvědčit.⁸⁸⁴ Do konce roku svolaná valná hromada ústavu schválila okolování akciového kapitálu 2 010 000 Kč na 325 000 Kč a jeho opětovné navýšení na 2 000 000 Kč, čímž BČL dosáhla 60% majority.⁸⁸⁵ Svůj postup ohledně získání majority, jako v jiných případech zahálila do pláště nacionálně hospodářského protektorství: „Převzetím uvedené banky s pěti jejími filiálkami sledovali jsme cíl jednak národnostní tím, že získáváme tyto ústavy z dosavadního maďarsko-německého vlivu a současně i cíl národohospodářský, ježto převzetím tohoto ústavu pro budoucnost opanujeme z největší části hospodářský život na Spiši.“⁸⁸⁶ Takto zajištěna vstoupila banka do krize první poloviny 30. let, která jí přinesla značné ztráty, způsobené především velkým množstvím dubiozních úvěrů. BČL jí sice poskytla na úmor těchto ztrát bonifikaci ve výši 4 616 378,90 Kč na 8% úrok za slib, že v budoucích letech jí bude tuto částku splácet,⁸⁸⁷ ale nakonec ji BČL z pozice majoritního vlastníka akcií přinutila k fúzi s jejím bývalým afilačním partnerem Slovenskou všeobecnou úvernou bankou.

Vranovská úverná banka úč. spol. Vranov - afilace BČL (1929)

Ze strany Michalovské eskomptní banky vyšel v létě 1928 podnět, aby BČL uzavřela s výše vyznačeným ústavem afilační smlouvu za analogických podmínek jako s ním, jen s tím rozdílem že zde BČL musí mít majoritu.⁸⁸⁸ O pozadí této výzvy prameny mlčí a zbývá tedy jen uvést konečné výsledky a fakta. Afilační smlouva byla skutečně uzavřena, i když v protokolech správní rady, byla zaznamenána až první bilanční zpráva nové afilace. BČL si banku velmi pochvalovala, protože si i přes vzrůstající zemědělskou krizi uchovala hotovost a ještě za první „afilační“ rok 1929 zaznamenala 2 000 000 Kč vkladový přírůstek. Jedinou výtku měla správní rada Legiobanky ke skutečnosti, že banka splatila celý svůj reeskont a své přebytky neukládal u BČL, ale v úvěrních ústavech východního Slovenska.⁸⁸⁹ Nicméně nevíme, jestli se BČL nakonec podařilo přinutit banku k ukládání jejích přebytků v centrále. Převažující druh obchodů tvořily selské půjčky a eskontování směnek místních obchodníků.

---

⁸⁸⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 15. 5. 1929, Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves.

⁸⁸⁵) Tamtéž.

⁸⁸⁶) Tamtéž, PSR ze dne 5. 2. 1930, Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves.

⁸⁸⁷) Tamtéž, PSR ze dne 17. 2. 1932, Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves.

⁸⁸⁸) Tamtéž, PSR ze dne 5. 9. 1928, Vranovská úverná banka, Vranov.

⁸⁸⁹) Tamtéž, PSR ze dne 5. 3. 1930, Vranovská úverná banka, Vranov.

Legiobanka dala podnět k modernizaci ústavu tak, aby její vnitřní zařízení odpovídalo bankovnímu standardu. Téhož roku Vranovská investovala celých 100 000 Kč do vybudování trezorové místnosti a bezpečnostních schránek, což neměla podle tvrzení Legiobanky, ani jedna banka mezi Košicemi a Užhorodem.⁸⁹⁰ Přesto, že bylo hospodaření Vranovské úverné kvalitní, její fungování jako relativně samostatného ústavu trvalo, po afilování Legiobankou, jen dva roky. Někdy v druhé polovině roku 1929 muselo padnout v nejužším vedení BČL rozhodnutí o fúzi této banky se Zemplínskou eskomptnou a ľudovou bankou v Michalovcích. Doklady o tom sice nejsou, takže nelze určit, z jakého podnětu bylo rozhodnutí o fúzi učiněno, zda ze strany BČL nebo ze strany Vranovské či z vyšších míst. Rozhodnutí o fúzi, v jejímž důsledku byla Vranovská degradována na pobočku Zemplínské eskomptné a ľudové banky v Michalovcích bylo přijato dne 23. února 1930 na valné hromadě ústavu.⁸⁹¹

Žilinská obchodní banka, úč. spol. v Žilině – afilace BČL (1927)

Správní rada BČL zplnomocnila své ředitelství k zahájení jednání o afilaci již v červnu roku 1926. Hlavním důvodem této snahy byl fakt, že se Žilina měnila v důležité obchodní centrum severozápadní části Slovenska a Legiobanka zde dosud neměla žádné své zastoupení. Cestu k úspěšné afilaci Legiobance usnadnily zejména dlouhodobé ekonomické potíže Žilinské obchodní banky. Správní rada BČL evidovala v době afilčních jednání značné ztráty na cenných papírech, jejichž většina byla sice umořena, ale přesto zůstávala nekrytá ztráta ve výši 143 852,56 Kč. Akciový kapitál ústavu činil 360 000 Kč, vklady 2 500 000 Kč, rezervy 200 000 Kč a převažující klientelu tvořili převážně sedláci a obchodníci.⁸⁹² V tomto případě byla afilční smlouva s Legiobankou vítána, protože důvěryhodnost ústavu v důsledku stále se zhoršujícího hospodaření klesala.

Legiobanka, jak bylo jejím zvykem, uchopila celou administrativu pevně do svých rukou, přizpůsobila ji svým standardům a delegovala sem svého ředitele Jirkovského. Již v prvním roce svého afilčního poměru (1927) uvedla ústav do aktivního stavu byť nepatrných 38,21 Kč,⁸⁹³ okolkovala akciový kapitál na 90 000 Kč s jeho opětovným zvýšením na 500 000 Kč, z kterého upsala, za účelem získání majority, plných 410 000 Kč.⁸⁹⁴

⁸⁹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 5. 3. 1930, Vranovská úverná banka, Vranov.

⁸⁹¹) Tamtéž.

⁸⁹²) Tamtéž, PSR ze dne 15. 12. 1926 Afilování Žilinské obchodní banky, úč. spol. v Žilině

⁸⁹³) Tamtéž, PSR ze dne 1. 2. 1928, Žilinská obchodní banka, úč. spol., Žilina.

⁸⁹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 20. 2. 1929, Žilinská obchodní banka, úč. spol., Žilina.

Žilinská obchodní byla uvedena do rovnováhy, ale čekala jí zkouška ohněm jak ze strany blížící se krize, tak ze strany své patronky, která ji již od začátku svého afilačního poměru zamýšlela přeměnit na svou pobočku, k čemuž nakonec také došlo.

V druhé polovině roku 1929 přistoupila Legiobanka k další fázi své slovenské akce - slučování afileovaných peněžních ústavů. Hlavním důvodem těchto fúzí bylo omezení počtu kapitálově slabých ústavů a odstranění konkurence mezi jednotlivými ústavami, jako v případě fúze *Zemplínské ľudové banky s Michalovskou eskomptnou bankou*, které obě pracovaly v Michalovcích. Tyto dvě banky začaly fungovat jako jeden ústav k 31. prosinci 1929 a předznamenaly tak průběh této etapy. Vzniklá banka, nesoucí název *Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce*⁸⁹⁵ s akciovým kapitálem 1 200 000 Kč a rezervami 500 000 Kč měla na sebe v budoucnosti navázat další peněžní ústavy na východním Slovensku a změnit se v nejsilnější banku v tomto regionu s plánovaným akciovým kapitálem ve výši 5 000 000 Kč. O dva roky později ještě začlenila do Zemplínské banky také Trebišovskou hospodářskou úvernou banku, kterou přeměnila na svou pobočku.⁸⁹⁶

Zemplínská eskomptná a ľudová banka vstoupila do krizových let sice s kvalitními bilančními výsledky a rezervami, ale ty se jí rapidně ztenčily vinou defraudací ředitele trebišovské filiálky J. Breiera ve výši 1 000 000 Kč, kdy musela Zemplínská odepsat z rezerv plných 700 000 Kč.⁸⁹⁷ Na počátku krize banka okamžitě omezila povolování nových úvěrů a urychleně se snažila likvidovat stávající ohrožené. Sice se jí zmenšily stavy směnek a reeskontu, ale naopak jí stouply vklady jak na knížky tak na účty, což svědčí o skutečně důvěryhodném a kvalitním hospodaření této banky.⁸⁹⁸ Tento poměrně optimistický stav let 1930 –1931 byl ale vystřídán hlubokým propadem následujícího roku, kdy banka nakonec vykazala ztrát ve výši 951 593,90 Kč proti kterým stálo 3 000 000 Kč akc. kapitálu a 567 604,70 Kč rezerv.⁸⁹⁹

V únoru 1930 přistoupilo ředitelství BČL k další fúzi. Tentokrát šlo o sloučení tří dříve afileovaných ústavů: *Tornalské banky s Lučeneckou úvernou a priemyselnou* a s *Gemerskou ľudovou bankou*.⁹⁰⁰ Důvodem byla špatná bonita Gemerské ľudové banky.⁹⁰¹

---

⁸⁹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 5.3.1930, Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce.

⁸⁹⁶) Tamtéž, PSR ze dne 3. 2. 1932, Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce.

⁸⁹⁷) Tamtéž.

⁸⁹⁸) Tamtéž.

⁸⁹⁹) Tamtéž, PSR ze dne 10. 1. 1933, Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce.

⁹⁰⁰) Tamtéž, PSR ze dne 19.2.1930, Fúze Tornalské banky v Lučeneckou úvernou bankou a Gemerskou ľudovou bankou.

Bilanční výsledky obou ostatních bank zaslané Legiobance na konci roku 1929, zřejmě již z důvodu chystané fúze byly dobré i přesto, že se již objevovaly, zvláště v zemědělství, první náznaky krize. Jak Tornalská, tak Lučenecká se této krizi bránily omezením svých úvěrových obchodů v tomto odvětví a tak se jim dařilo zůstat bonitními. Bohužel Gemerská banka, která měla ze všech tří bank nejmenší akciový kapitál, vykazovala k roku 1929 na 600 000 Kč ztrát,⁹⁰² které měly být umožněny právě chystanou fúzí. Nová banka nesla název **Úverná hospodárská banka, Tornala** a měla celkem tři pobočky v Rožnavě, Lučenci a Rimavské Sobotě. Její akciový kapitál činil celkem 3 003 000 Kč, rezervy 585 300 Kč a vklady na knížky 14 592 579,10 Kč.⁹⁰³ K tomu ještě přistupovaly skryté rezervy ve výši 2 700 000 Kč, které spolu s oficiálně přiznanými rezervami převýšily akciový kapitál. Z toho je patrné, že se Legiobanka skutečně snažila maximálně zefektivnit hospodaření ústavů pod svým vlivem.

Vedle těchto dvou fúzí BČL nadále pokračovala v afilačních jednáních, v nichž se bance podařilo během následujících dvou let (1930 – 1931) podepsat celkem šest afilačních smluv s následujícími bankami: **Berego-mukačevskou bankou, Mukačevo; Použskou bankou, Veľký Berezny, (1930); Ružomerskou všeobecnou bankou, Ružomberok (1930); Úvernou bankou, Výlok (1931); Výlockou hospodárskou bankou, Výlok (1931) a Slovenskou všeobecnou úvernou bankou, Bratislava (1930)**. Nejdůležitější z nich, která byla do značné míry nezbytnou podmínkou k dalšímu organizovanému postupu BČL, byla smlouva se **Slovenskou všeobecnou úvernou bankou, Bratislava v roce 1930** (Svúbka).

Vzhledem k výjimečnému postavení této banky na slovenském peněžním trhu je vhodné krátce nastínit její historii. Svúbka vznikla dne 1. ledna 1922 nostrifikací Uherské všeobecné úvěrné banky (Magyar általános hitelbank –MÁH), největší maďarské banky na Slovensku. Na zformování nové banky mělo silný vliv politické lobby v čele s Milanem Hodžou, Martinem Mičurou, Fedorem Houdkem a Pavlom Blaho. Za patronku nostrifikované banky byla zvolena Americko-slovenská banka, v jejíž správní radě zasedal Milan Hodža a byl na ní zainteresován také Michal Bosák, který byl za I. světové války v úzkém kontaktu

---

⁹⁰¹) Gemerská ľudová banka – 1929 – akc. kapitálu – 500 000 Kč, rezervní fond – 74 250 Kč, vkladů na knížky – 1 781 608,70 Kč, dlužníci – 3 091 118,55 Kč, směnek – 1 317 454 Kč.

Tornalská banka – 1929 - akc. kapitál – 1 000 000 Kč, rezervní fond – 245 000 Kč, vkladů na knížky – 3 383 397,70 Kč, dlužníci – 2 322 994,45 Kč, směnek – 5 748 295,07 Kč.

Lučenecká úverná a priemyselná banka – 1929 – akc. kapitálu – 2 000 000 Kč, rezervní fond – 404 700 Kč, Vkladů na knížky – 9 427 573,70 Kč, dlužníci – 5 608 366,85 Kč, směnek – 11 090 633,55 Kč.

⁹⁰²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 19. 2. 1930, Gemerská ľudová banka, Rožňava.

⁹⁰³) Tamtéž, PSR ze dne 19.2.1930, Fúze Tornalské banky s Lučeneckou úvernou bankou a Gemerskou ľudovou bankou: Dlužníků – 11 022 479,85 Kč, Vkladů na knížky – 14 592 579,10 Kč, věřitelé – 14 969 949,90 Kč.

s představiteli pozdější Banky čsl. legií a přímo je vybízel k angažovanosti na území Slovenska.⁹⁰⁴

Podmínkou ale bylo, že Americko-slovenská banka navýší akciový kapitál Svúbky z 50 000 000 Kč na 100 000 000 Kč a dosáhnout tak majority slovenského kapitálu. Ale k tomu nedošlo díky deflační krizi, která Americko-slovenské bance způsobila těžké ztráty, umocněné odlivem kapitálu amerických Slováků.⁹⁰⁵

Ve správních orgánech Slovenské všeobecné zasedala sice polovina Slováků, ale většina vysokých úředníků se rekrutovala z řad Maďarů.⁹⁰⁶ V roce 1925 došlo k rozdělení kapitálu Svúbky na 24 000 000 Kč v držení České eskomptní banky a úvěrního ústavu (BEBKY), 20 000 000 Kč držela Americko-slovenská banka a 6 000 000 Kč Magyar általános hitelbank.⁹⁰⁷

Afilační jednání byla podle protokolů správní rady BČL zahájena z iniciativy ministerstva financí, které vykonalo dne 15. května 1930 opci na akcie Svúbky od *České eskomptní banky a úvěrního ústavu v Praze*. Počet akcií činil 177 161 kusů v nominální hodnotě 35 432 200 Kč, ale přijímací cena byla nižší: 1 akcie – nominale 200 Kč, reálně – 150 Kč. Tato opce byla MF vykonána za Legiobanku pro Americko-slovenskou banku v Bratislavě v důsledku dřívějších ujednání o nostrifikaci.⁹⁰⁸

Jak bylo uvedeno výše Americko-slovenská byla kapitálově slabá a nebyla schopna majoritu získat, ujala se tohoto úkolu Legiobanka, jako majoritní vlastník akcií Americko-slovenské banky.⁹⁰⁹ Na počátku roku 1930 se do věci vložila velmi razantně BEBKA (*Česká eskomptní banka a úvěrní ústav v Praze*), která chtěla Svúbku sanovat a zrušit smlouvu Americko-slovenskou o majoritě. MF to ale nepřipustilo a BEBKA byla nucena nabídnout majoritu akcií Svúbky ministerstvu financí, resp. Legiobance. Jednalo se o 98% celého akciového kapitálu Svúbky, které BČL převzala.⁹¹⁰

V souvislosti s převzetím majoritního balíku akcií Svúbky musela BČL provést výměnu kaucí jejích dřívějších majoritních vlastníků, Maďarské všeobecné úvěrné banky a České eskomptní banky a úvěrního ústavu v Praze za své členy ve správní radě Svúbky.⁹¹¹

---

⁹⁰⁴) Archiv Slovenské národní banky v Bratislavě (A SNB), Jozef Faltus, strojopis práce: Slovenská všeobecná úvěrná banka v Bratislavě, vznik a vývoj nostrifikované banky, s. 6.

⁹⁰⁵) Tamtéž, s. 9.

⁹⁰⁶) V roce 1927 se ve správní radě Americko-slovenské banky objevil Pavel Varsik, ředitel Legiobanky a její „specialista“ na Slovensko.

⁹⁰⁷) A SNB v Bratislavě, Jozef Faltus, c.d. s. 12.

⁹⁰⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 28. 5. 1928, Slovenská všeobecná úvěrná banka, úč. spol., Bratislava.

⁹⁰⁹) Tamtéž.

⁹¹⁰) Tamtéž.

⁹¹¹) Tamtéž, PSR ze dne 25. 6. 1930, Svúbka, Záměna kaucí Slovenské všeobecné úvěrné banky.

BČL proto složila kauci za své delegáty ve výši 6% čsl. státních cenných papírů v hodnotě 1 150 000 Kč.⁹¹² Americko-slovenská své kauce za ředitele Varsika a ing. Krno ponechala v platnosti. O významu této afilace svědčí fakt, že BČL delegovala do jejích statutárních orgánů své nejvyšší představitele: Františka Šípa, Josefa Khyna, Josefa Becka, Pavla Varsika, Josefa Kuklu a Emila Řepku, a také ředitele svých nejstarších slovenských poboček.⁹¹³ Prestižní postavení Svúbky ve slovenském peněžním systému byl také důvodem, proč se Legiobanka rozhodla, i přes problematické bilanční výsledky, vyplácet v roce 1931 dividendu ve výši 3%, aby dokázala svůj ozdravný vliv na hospodaření banky.⁹¹⁴ Tento krok byl velmi diplomatický a efektivní, protože v době, kdy držela majoritu Altalánoška a Bebka, nebyla dividendy nikdy vyplácena. Její hospodaření se snažila BČL pochopitelně uvést rychle do rovnováhy a k vytvoření dostatečných rezerv pro případ nenadálých dubios vytvořila Fond pro ztráty ve výši 1 000 000 Kč, stabilizační rezervu ve výši 10 000 000 Kč a další rezervy ve výši 8 352 000 Kč.⁹¹⁵

Legiobanka ale při převzetí Svúbky narazila na problém s tzv. pragmatikalisty – zaměstnanci, většinou maďarské národnosti, kteří byli chráněni zvláštní smlouvou (pragmatikou). Ta jim zajišťovala značné peněžní výhody, které neúměrně navyšovaly režijní náklady. Pro ilustraci je dobré uvést, že pod všeobecně platné zákonné předpisy týkající se zaměstnanců spadalo jen 39 úředníků. BČL se po převzetí Svúbky pochopitelně snažila tuto záležitost vyřešit nejdříve cestou dohody se zaměstnanci, poté cestou kategorických intervencí na MF, ale bez výsledku. Požadavek Legiobanky, aby tyto náklady zaplatilo MF ze sanačního fondu byl ministerstvem striktně odmítnut s doporučením, že to má uhradit sama BČL s penzijního fondu Svúbky.⁹¹⁶ Khyn nesl tento postoj MF velmi těžko a snažil se docílit svého využitím nacionální struny: „Poznovu při této příležitosti konstatována nemorálnost služební pragmatiky Svúbky, která skýtá neohrazené výhody jen maďarskému úřednickému a nám nepřátelsky orientovanému elementu a bude znovu intervenováno u ministerstva financí z poukazem na to, že podobná ohraničení jsou jen na závadu naší konsolidační činnosti na Slovensku.“⁹¹⁷

---

⁹¹²) Tamtéž.

⁹¹³) Tamtéž, PSR ze dne 24.9.1930, Ustavení správní a dozorčí rady Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava, č. 5., Jaroslav Svoboda - ředitel BCL v Berehově, Jaroslav Kozel - ředitel BCL v Bratislavě, František Odložilík - ředitel BCL v Popradě, Vincenc Procházka - ředitel BCL Praha.

⁹¹⁴) Tamtéž, PSR ze dne 2. 3. 1932, Předbíláční zpráva Svúbky.

⁹¹⁵) Tamtéž, PSR ze dne 28.2.1934, Bilanční výsledky Slovenské všeobecné úverné banky v Bratislavě.

⁹¹⁶) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 13.3.1933, Slovenská všeobecná úverná banka, služební pragmatika a restrikce správních výloh osobních a věcných.

⁹¹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 3.4.1934, Causa Markéty Strasserové.

Banka se nemínala jen tak podrobit a během svých jednání s ministerským předsedou M. Hodžou v červenci roku 1934, intervenoval J. Khyn za zrušení pragmatiky: „Pan vrchní ředitel Khyn upozorňuje rovněž pana ministra Hodžu na obtíže, s kterými pracujeme ve Svúbce, což se týká hlavně služební pragmatiky, při čemž pan ministr Hodža s plným porozuměním nás ujistil, že zakročí plnou vahou a postaví se za náš požadavek, aby pragmatika byla zrušena, na což dle jeho názoru by stačil zmocňovací zákon. (nebo jeho novela) Se zájmem ptal se na osobní otázku ve Svúbce a plně chápal naše stanovisko, když jsme mu sdělili, že odbourací akce nás stála 5 milionů Kč, takže zaměstnanecký fond, jak již řečeno, byl plně stráven.“⁹¹⁸

Ovšem Hodžova ujištění ohledně zrušení pragmatiky byla planá. BČL tuto záležitost brala jako výrazné politikum a podle toho s celou kauzou zacházela. Snažila se neustále přesvědčit nejvyšší představitele ČSR, že pragmatika je „...jedna z nejsilnějších závor proti pronikání československého elementu do těchto bankovních míst, poněvadž maďarský element podle této pragmatiky byl nesesaditelný, nepřeložitelný a materiálně plně doživotně zabezpečený.“⁹¹⁹ ale fakticky zůstala pragmatika v platnosti až do konce sledovaného období.

Afilování Svúbky Legiobankou se pochopitelně setkalo na maďarské politické scéně s nevolí. Např. senátor Dr. Szilassy vznesl, dne 12. února 1931, na zasedání Senátu interpelaci o bankovní politice vlády v době krize. Senátor Szilassy zde vyslovoval zásadní pochybnost o nezájatosti vlády v provádění bankovní a hospodářské politiky. Nejdříve zmínil skutečnost, že ministr financí, poskytnutím celých 300 mil. Kč na fúzi Anglo-československé banky s Pražskou úvěrní bankou v Praze z Konsolidačního fondu, obešel bankovní zákony což „vyvolalo vážné obavy i v kruhoch, ktoré podporujú vládu“. A dále pokračoval: „Je všeobecně známý zástoj, ktorý hral pán minister financí při fúziích Slovenskej všeobecnej úvernej banky s Legiobankou. ... , vyvolávajú tieto zvesti nekľud, lebo jednaním ministra financí má byť celý úverový život Slovenska postúpený jako privilegium týmto peňažným ústavom.“⁹²⁰

Ministr financí na toto obvinění, do značné míry pravdivé, odpověděl na 4. zasedání Senátu Národní rady z 2. dubna 1931.⁹²¹ Karel Engliš v odpovědi načrtl stručnou

⁹¹⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 2.7.1934, Tatrabanka.

⁹¹⁹) Archiv Masarykova ústavu AV ČR v Praze (A MÚ AV ČR), fond: Edvard Beneš, sign R 184 , Dopis Josefa Khyna Dr.Milanu Hodžovi ze dne 18. ledna 1936, k. 83.

⁹²⁰) A ČNB v Praze, f. BČL - Právní oddělení, sign. LB-IV-205, Sanace bank.

⁹²¹) Tamtéž.

charakteristiku vývoje slovenského a podkarpatorského peněžnictví, včetně výčtu peněžních ústavů a jejich následné redukci k roku 1930 z hlediska nacionální příslušnosti.⁹²²

I když z jeho odpovědi bylo patrné, že akciové banky, pod správou „nestátotvorných“ národností, byly rušeny v rámci centralizační akce častěji než ty, pod správou československou, K. Engliš zdůraznil, že „...nelze v tom spatřovati osten proti maďarské menšině.“ Pak převedl řeč na účast BČL v kauze převzetí Slovenské všeobecné úvěrné banky, kdy zásadně odmítl, že by banka měla přímou podporu ministerstva financí - „stalo se tak bez jakéhokoliv vlivu vlády nebo ministra financí. Tvrzení, že ministr financí hrál úlohu při fúzi Slovenské všeobecné úvěrní banky s Legiobankou není opodstatněno. Legiobanka nabyla většiny akcií Svúbky koupí od České eskomptní banky a úvěrního ústavu, když se tato banka dobrovolně rozhodla tuto většinu prodati. Vláda neměla ani možnost, ani příčin tento prodej zakázati, ani zmařiti.“ Tím tedy iniciační úlohu ministerstva financí v celém afilačním procesu Svúbky popřel, oproti tvrzení správní rady BČL, která naopak tvrdila, že zahájila jednání na přímou výzvu MF. Na druhou stranu ale nechyběly jak na afilaci Svúbky, tak na celou slovenskou akci Legiobanky kladné ohlasy. Zastáncem celé akce byl například tajemník Svazu slovenských bank Fridolín Vogt, který ve člancích věnovaných slovenskému peněžnictví hodnotil úlohu Legiobanky příznivě.⁹²³

Z výše uvedených afilovaných bank v pramenech chybí podrobnější údaje o *Berego-mukačevské bance*, *Mukačevo* a *Úvěrné bance*, *Výlok*.

---

⁹²²) K. Engliš vykázal k roku 1922 na Slovensku 228 akciových bank (čsl. statistika – 165) a na Podkarpatské Rusi 51 (čsl. statistika – 35), kdy se do konce roku 1930 podařilo zredukovat počet těchto ústavů na Slovensku sedmdesát a patnáct na Podkarpatské Rusi. K. Engliš vše převedl na procenta, která byla z hlediska nacionálního k celému centralizačnímu procesu lichterovější: z 28 bank se správou českou zaniklo 12 (43%), ze 4 bank s českoněmeckou správou zanikly 3 ústavy (75%), z 11 bank se správou německou zanikly 4 (necelých 37%), ze 33 nacionálně slovenských bank ztratilo samostatnou existenci 23 bank (téměř 67%) a ze 195 akciových bank s převážně maďarskou správou zaniklo 137 (tedy 66%).

Zde je ale nutné zdůraznit skutečnost, že níže uvedené počty akciových bank k roku 1922 nesouhlasí s údaji v oficiálních statistikách., Statistická příručka republiky československé I., Praha 1932, s. 262 uvádí počet akciových bank na Slovensku v roce 1922 – 165 a na Podkarpatské Rusi – 35.

⁹²³) „Nástup Banky čsl. legií na Slovensku a její rozhodný zákrok v květnu 1930 zakoupením Slovenské všeobecné úvěrné banky v Bratislavě postavil Legiobanku na prvé místo na Slovensku a urychlil tím tvoření se bankovních skupin, takže je jen otázkou času, kdy tyto útvary spojí se v jeden celek a tím přivodí zmenšení počtu bank na Slovensku, což v zájmu celostátní politiky bankovní jest nutno a je si toho též přáti.“, in: NA v Praze, f. MZV – VA - I, sign. 865, 14h, Koncentrace bankovníctví na Slovensku, Národní listy 20.11.1930.

Použská banka, akc. spol., Veľká Berezná - afilace BČL (1930)

Ústav byl založen roku 1894 v okresním městečku Veľká Berezná, čítající 3 000 obyvatel, do jehož působnosti spadalo cca 72 obcí. Kraj byl převážně dřevařský a bohužel byl nejvíce ze všech okresů Slovenska a Podkarpatské Rusi postižen vystěhovalectvím.⁹²⁴ V době uzavření afilační smlouvy s Legiobankou měla Použská 200 000 Kč akciového kapitálu, vykázaných rezerv 450 000 Kč a skrytých 100 000 Kč, vkladů na knížky 4 500 000 Kč, směnek 3 750 000 Kč a vyplácela 12,5% dividendu. Byl to tedy kvalitně hospodařící ústav, o jehož afilování Legiobanka usilovala několik let a teprve po dlouhém přemlouvání se jí podařilo v březnu roku 1930 podepsat afilační smlouvu.⁹²⁵ Ale úspěch Legiobanky v případě získání Použské banky byl relativizován nástupem krize, která zvláště těžce postihla slovenský dřevařský průmysl a tím pádem i Použskou banku.⁹²⁶ Legiobanka nakonec Použskou banku k 25. červnu 1935 z afilační smlouvy vyvázala.⁹²⁷

Ružomerská všeobecná banka, Ružomberok (dříve Ružomerská spořitelna) – afilace BČL (1930)

Ústav byl založen roku 1870 ve Mestě čítajícím zhruba 13 000 obyvatel, které bylo významným obchodním centrem severozápadního Slovenska. Klientelu banky tvořili především obchodníci a sedláci.

O afilování tohoto ústavu se BČL snažila již od poloviny 20. let, ale dlouho nemohla překonat odpor ředitele banky Kleina.⁹²⁸ BČL tehdy přesvědčováním pověřila Úvěrní banku v Žilině a pro své záměry získala i jednoho (blíže neuvedeného) člena správní rady Ružomerské všeobecné banky.⁹²⁹

Nevyjasněná situace trvala až do října příštího roku (1930), kdy se BČL naskytla jedinečná příležitost k proniknutí do Ružomerské všeobecné banky. BČL získala, jako krytí na poskytnutý kontokorentní úvěr od senátora Trčky a Dra Lasslauera potvrzenky na akcie Ružomerské znějící na jméno S. Grosze. S. Grosz si ale úvěr nevyčerpal a BČL tím byla postavena před nutnost akcie vrátit, což se jí pochopitelně nechtělo. Zahájila proto ihned jednání s výše uvedeným a podařilo se ho přesvědčit, aby Legiobance tento balík 2 546 akcií prodal. Protože celkový balík akcií Ružomerské všeobecné činil 5 000 kusů, získala tak BČL

⁹²⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 5. 3. 1930, Afilační návrh s Použskou bankou akc. spol., Veľký Berezny.

⁹²⁵) Tamtéž.

⁹²⁶) Tamtéž, PSR ze dne 23. 3. 1932, Použská banka, akc. spol., Veľký Berezny.

⁹²⁷) Tamtéž, PSR ze dne 19.12.1934, Vypovězení smlouvy s Použskou bankou, Veľký Berezny.

⁹²⁸) Podle údajů ředitelství Legiobanky bylo řediteli Ružomerské všeobecné úvěrné banky 92 roků.

⁹²⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 4. 9. 1929, Ružomerská všeobecná banka, ú. s., Ružomberok.

majoritu. Akciový kapitál činil 1 000 000 Kč, rezervy 528 752,67 Kč, vklady na knížky 11 140 066,55 Kč a zisk za rok 1929 297 074,14 Kč, dividenda 8% a bilanční úhrn 14 603 209,49 Kč.⁹³⁰ První roky existence ústavu jako afilace BČL byly poměrně krušné. Krize bance značně narušila hospodaření a musela proto přistoupit k vyčištění všech rizikových úvěrů a značným odpisům, k čemuž jí Legiobanka poskytla dotaci ve výši 450 000 Kč. Optimistické vyhlídky, které ústavu BČL prorokovala se ale nevyplnily⁹³¹ a BČL v březnu 1933 přistoupila k jejímu fúzování a přeměně na vlastní pobočku Ružomberok.⁹³²

Výlocká hospodářská banka, Výlok a Úverná banka, Výlok - afilace Svúbky (1931)

Výše uvedené banky byly sloučeny a zároveň afileovány, ale na rozdíl od dřívějších ústavů již přímo Slovenskou všeobecnou úvernou bankou. Po fúzi vykázala nová banka akciového kapitálu v hodnotě 1 043 000 Kč, rezerv 252 500 Kč a celkem 2 000 000 Kč vkladů. Jak je vidět šlo o malou banku lokálního významu, ale ředitelství BČL ohodnotilo její vyhlídky do budoucna jako dobré.⁹³³ Afilací získala Svúbka téměř absolutní většinu jejich akcií, ze 3 860 kusů celých 3 400 kusů.

Počátek nové etapy je datován rokem 1932, kdy si zkušenost po fatálním ekonomickém propadu vyžádala razantnější postup v otázce centralizace slovenského peněžnictví. Ministerstvo financí tehdy, alespoň podle protokolů ze schůzí ředitelství, přímo vyzvalo Legiobanku ke zjednodušení hospodářských poměrů na Slovensku: „Víte, že Legiobanka převedla obor své působnosti na Slovensko a že se snažila získat pokud možno silný koncern... Dnešní poměry nedovolují velkou expansi na Slovensku, naopak finanční opatrná politika dnes nutí k tomu a je to dokonce nepřímý diktát ministerstva financí, které nás vyzvalo, abychom se pokusili o zjednodušení a konsolidaci hospodářských poměrů na Slovensku.“⁹³⁴ Tato výzva se ale v dochovaných pramenech neobjevila a byla spíše vznesena při osobních a zákulisních jednáních, jak napovídá následující citát Josefa Khyna: “Mám konekxe a známosti v různých ministerstvech, tyto jsou toho druhu, že vím co se

⁹³⁰) Tamtéž, PSR ze dne 8. 10. 1930, Ružomerská všeobecná banka, úč. spol, Ružomberok.

⁹³¹) Tamtéž, PSR ze dne 23. 3. 1932, Ružomerská všeobecná banka, úč. spol, Ružomberok.

⁹³²) Tamtéž, PSR ze dne 8. 3. 1933, Návrh pro valnou hromadu na převzetí Ružomerské všeobecné banky, úč. spol, Ružomberok.

⁹³³) Tamtéž, PSR ze dne 20. 5. 1931, Afileování Hospodářské banky a Úverné banky ve Výloku Slovenskou všeobecnou úvernou bankou v Bratislavě.

⁹³⁴) A SNB v Bratislavě, f. BČL, fil. Bratislava, Zápis o sedmé pracovní schůzi ředitelů a dirigentů Legiobanky, jejich filiálék a afilací, ze dne 31.3.1933, inv. č. 4, k. 1.

připravuje a mohu Vás ujistiti, že když to nepůjde po dobrém, tedy se to nařídí. Proto bude pro nás jistě velikým plus, když provedeme vše dobrovolně.“⁹³⁵

Na tento požadavek BČL reagovala rozsáhlými fúzemi peněžních ústavů s cílem zrušit kapitálově slabé, posílit silné, omezit maďarský a židovský ekonomický vliv a podpořit slovenské podnikání.

Na počátku roku 1932 proto Legiobanka fúzovala několik dříve afilovaných ústavů za současné přeměny jejich centrál na pobočky Legiobanky: *Komárňanské korunové banky, Komárno (1932); Žilinské obchodní banky, Žilina (1932); Zemplínské eskomptné a ľudové banky, Michalovce (1933); Ružomberocká všeobecná banka, Ružomberok (1933); Zlatomoravecká agrárná a priemyselná banka, Zlaté Moravce (1933)*. V letech 1932 – 1933 afilovala za značných komplikací, které trvaly prakticky až do konce I. republiky dva další peněžní ústavy: *Povážskou agrárnou a priemyselnou banku, Žilina (1932)* a *Podkarpatskou banku, Užhorod (1933)*.

Na počátku roku 1932 zahájila BČL další etapu svého postupu na Slovensku návrhem zřídit tři nové pobočky v Komárně, Užhorodu a Žilině. Odpověď ministerstva financí a doprovodné posudky Jednoty revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank na podanou žádost byly prakticky oficiálním postojem státu k dalšímu postupu na Slovensku a Podkarpatské Rusi a akceptováním výjimečné role Legiobanky v celé akci.⁹³⁶ Právě podkladový posudek Jednoty, je zcela výmluvný, protože dosavadní postup Legiobanky na Slovensku ospravedlňuje: „Jednota uznává, že BČL jsou poskytovány na Slovensku výjimky ze striktního zákazu zakládání nových poboček, protože to kompenzuje rušením dalších.“⁹³⁷

Na to konto pak vydalo MF své prohlášení: „Důvody, jež Legiobanka uvádí pro povolení žádaných tří filiálek, jsou závažné a nebylo-li dosud povolení uděleno, bylo to jen z ohledů na národně – slovenské banky, hlavně pak na Slovenskou banku, která se obává konkurence Legiobanky pro její důvěru na Slovensku. Ovšem natrvalo nebude asi lze toto stanovisko hájiti, protože Legiobanka vniká víc a více na Slovensko i bez zřizování vlastních filiálek tím, že přejímá tamní malé banky do afiláčního poměru, kteréžto banky pak působí sice pod vlastní firmou, avšak ve skutečnosti jako filiálky Legiobanky. ... Těmito afilacemi se však nemenší počet provozoven peněžních ústavů – nemenší se režie, takže touto cestou nelze dospěti ku zlevnění úrokové míry z úvěrů. Hospodářské důvody tedy mluví pro to, aby BČL proměnila své afilace na filiálky. Tyto hospodářské důvody musí zvítěziti nad dosavadními

---

⁹³⁵) Tamtéž.

⁹³⁶) NA v Praze, f. MF (1918 – 1939), Banka čsl. legií, spis 38 630/1932, ze dne 1.6.1932., k. 955.

⁹³⁷) Tamtéž, spis 25271/32 – II A/3, ze dne 25.2.1932, k. 955.

ohledy na vedoucí slovenské banky, které jsou finančně slabé a nemohou plnit úkoly, které tam plní Legiobanka.“⁹³⁸

BČL měla volnou cestu a mohla přikročit k přeměně *Komárňanské korunové banky* na svou pobočku, což bylo jednou z podmínek zřízení filiálky v Komárně. Jak již bylo uvedeno výše, tuto záležitost již silně zvažovala v době uzavření afilační smlouvy s touto bankou, a proto se také poměrně dlouho zdráhala požádat MF o znovuudělení jejího práva přijímat vklady. Tuto skutečnost pak neváhala použít jako hlavní důvod, proč banka neprosperuje a proč by měla být přeměněna na filiálku Legiobanky. Ministerstvo financí přeměnu Komárňanské na pobočku Legiobanky nakonec povolilo již v roce 1931, ale kvůli slibu ministerského rady Josefa Kudely danému Slovenské bance v Komárně v roce 1930, že po určitý čas zde nebude zřízen další peněžní ústav nebo jeho filiálka se celá záležitost protáhla až do roku 1932,⁹³⁹ kdy byla přeměna na filiálku Legiobanky povolena.⁹⁴⁰ MF stanovilo pro povolení nové pobočky několik podmínek. Jednou z nich bylo zrušení několika místních peněžních ústavů a jejich poboček: Komárňanské korunové banky, Všeobecné úverné banky v Komárně, filiálek Americko-slovenské banky ve Velkém Mederu, Velkých Levárech a Holíči. Dále pak likvidace poboček Novozámské ľudové banky a Slovenské banky ve Staré Ďale.⁹⁴¹

Současně s jednáním o přeměně Komárňanské korunové banky se dostala Legiobanka do soukolí dvou problematických kauz: afilace a sanace *Povážské agrárne a priemyselne banky v Žilíně a Podkarpatské banky, Užhorod*, jejichž řešení bylo velmi komplikované a protáhlo se prakticky do začátku roku 1938. Obě kauzy zasáhly široké vrstvy místních vkladatelů a v neposlední řadě rozdmýchaly také řadu nacionálně motivovaných vášní odrážející již proměnu politicko-ekonomického prostředí republiky a mezinárodního pozadí.

Povážskou agrárnou a priemyselnou banku v Žilíně (Povagro) s akciovým kapitálem 2 000 000 Kč prakticky vlastnila slovenská rodina Szélů, jejíž zástupce také zasedal v její správní radě. Banka se dostala do potíží v průběhu roku 1930, kdy následkem moratoria v Úverné bance, Žilina propukla nedůvěra v peněžní ústavy, což se odrazilo v runu na Povagro. Rodina Szélů byla proto nucena požádat o pomoc nějaký silnější peněžní ústav i za cenu afilace. Jako první se obrátila na BČL, která tehdy ale Povážskou agrárnou odmítla, protože se soustředila na afilaci Svúbky. V souvislosti s touto plánovanou afilací spekulovala Dunajská banka, Bratislava že část německo-maďarské klientely Svúbky přejde k ní. Během

⁹³⁸) NA v Praze, f. MF-I, Banka čsl. legií, spis 25271/32 – II A/3, ze dne 25.2.1932, k. 955.

⁹³⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 8. 2. 1932, Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁹⁴⁰) Tamtéž, PSR ze dne 3. 2. 1932, Bilanční referát afilací Komárňanská korunová banka, Komárno.

⁹⁴¹) NA v Praze, f. MF-I, Banka čsl. legií, spis 38630/1932, 1.6.1932, k. 955.

tří měsíců rozvinula rozsáhlou akci, ústící v afilaci několika židovsko-maďarských ústavů na Slovensku, kdy jedním z těchto ústavů byla nakonec i Povagro s níž prý podepsala afilační smlouvu během 48 hodin, aniž by udělala řádnou revizi. Josef Khyn později ohodnotil okolnosti podpisu následovně: „Ředitel Povážské a agrární a průmyslové banky, který tenkrát měl jak výše uvedeno obavu z budoucna, přistoupil bez dalšího a většího uvážení věci na smlouvu, která mu byla Dunajskou bankou nadiktována a jejíž obsah by mohl býti i z morálního stanoviska kritizován.“⁹⁴²

Protože však vybírání vkladů v Povagru pokračovalo a odliv německo-maďarské klientely ze Svúbky nenastal, zahájila Dunajbanka ústupové manévry a hodlala z afilačního závazku ustoupit. Naopak do afilace BČL Žilinské obchodné banky vplynulo během krátké doby přes 6 000 000 Kč, což podnítilo zoufalého ředitele Povagra Széla znovu požádat o pomoc Legiobanku, ale znovu byl odmítnut. Tentokrát se s tím ale nehodlal smířit a obrátil se na vyšší místa (nespecifikováno) a ta v podstatě přinutila Legiobanku se angažovat.⁹⁴³ BČL do jednání vstoupila až po té, co jí Szél ujistil, že vymohl na Dunajské bance slib, že toto saldo může Povagro začít uhrazovat až za nějakou dobu a ve splátkách. Vyslaná revize Legiobanky zjistila celkem 19 617 383,35 Kč ztrát a dalších rizik, z nichž zcela nekrytých zůstalo 6 639 260,20 Kč.⁹⁴⁴ Rodina Szélova byla současně ochotna převzít záruku za 6 000 000 Kč.

Rodina Szélů, ve snaze učinit vše pro to, aby BČL s nimi podepsala afilační smlouvu, zahájila v létě téhož roku akci, v níž se jí podařilo na 50% vkladů vázat na dobu jednoho roku (22 000 000 Kč), v nichž bylo též 4 176 000 Kč již vypovězených vkladů, které se podařilo vrátit zpět. Současně se písemně vyjádřilo na 100 vkladatelů „přátel Povagra“, že všechny své vklady uložené dosud jinde (vyjma u koncernových podniků BČL) převedou zpět do Povagra. Tyto vklady (celkem 8 500 000 Kč) měly být použity jako hotovost pro výplatu v případě náhlého vybírání vkladů. Výše uvedené akce nakonec Legiobanku definitivně přesvědčily, že tento podnik nebude tak zcela ztrátový a afilační smlouvu podepsala dne 8. června 1932.⁹⁴⁵

Když Legiobanka dokončila v listopadu téhož roku vlastní revizi, zjistila tristní stav věcí. Ztráty dosáhly výše 26 000 000 Kč, z čehož se dalo odepsat z akciového kapitálu

---

⁹⁴²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 17. 2. 1932, Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina.

⁹⁴³) Legiobanka tuto transakci odmítala také proto, že Dunajská banka měla u Povagra již 12 000 000 Kč saldo a BČL se bála, že bude muset do ústavu vkládat velké částky.

⁹⁴⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 17. 2. 1932, Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina.

⁹⁴⁵) Tamtéž, PSR ze dne 23. 11. 1932, Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina.

a rezerv jen 12 000 000 Kč.⁹⁴⁶ BČL proto donutila Povagro požádat o 6 měsíční moratorium, během něhož se měla vyjádřit k výsledkům revize a okamžitě požádala o rozvázání afilačního poměru s výpovědní lhůtou jeden rok, za kterou dobu předpokládala vyřešit vnitřní stav ústavu do té míry, že nevyklučovala možnost nové afilační smlouvy za nových podmínek.

Jednání na ministerstvu financí ohledně sanace Povagra, které ohodnotila jako velmi obtížná zahájila Legiobanka na počátku roku 1934. MF se nakonec bylo ochotno uvolnit ze Všeobecného sanačního fondu sumu, která by mu umožnila 75% vyrovnání, nad nímž měla dohlížet BČL.⁹⁴⁷ A tady nastal další problém, který se táhl v podstatě do konce sledovaného období. BČL totiž požadovala, aby se sanačního řízení zúčastnila také Dunajská banka, která z titulu svého afilačního poměru k Povagra slíbila poskytnout záruky ve výši 1 500 000 Kč.⁹⁴⁸

Během léta byla předána Legiobance majorita akcií a ředitel Szél na Legiobanku převedl nemovitosti ve výši 1 000 000 Kč.

Přípisem MF ze dne 6. května 1934 byl Legiobance přiznán příspěvek ve výši 4 666 773,65 Kč ve 4,5% dluhopisech IV. státní půjčky. Tato suma na požadované vyrovnání nestačila a po dalších jednáních ji proto MF zvýšila na 6 000 000 Kč týchž fondových dluhopisů. I ty však stačily jen na vyrovnání ve výši 45%. Bance bylo doporučeno sdělit toto „konečné“ stanovisko vkladatelům.⁹⁴⁹ S tímto stavem se ale nehodlala ani jedna strana smířit a následovala další úporná jednání na všech úrovních, trvajících až do konce roku 1934, během nichž se podařilo nakonec získat ze sanačního fondu MF 10 mil. Kč v hotovosti a 15 mil. Kč v 75% státních dluhopisech.⁹⁵⁰ Jednáním byl pověřen za ředitelství BČL především ředitel Pavel Varsik, který rozeběhl rozsáhlé intervence na ministerstvu vnitra a financí. Legiobanka nelibě nesla, že MF poskytlo na jím stále proklamované 75% vyrovnání zcela nedostatečnou částku, která umožňovala jen 45%. BČL se snažila také průběh jednání s ministerstvem současně sdělovat vkladatelům, aby je podnítila k politickým intervencím. V celé kauze se velmi angažoval také poslanec za republikánskou stranu Jan Ursini, který v zájmu Povagra měl spory s Legiobankou ohledně jí vypracované likvidační bilance, kterou shledal „příliš pesimistickou“. Povagro uváděla své ztráty o 1 557 000 Kč nižší, což pro ni bylo pochopitelně vyhovující. Angažovanost poslance Jana Ursiniho v zájmu Povagra byla motivována také jeho snahou získat hlasy pro svou kandidaturu za okres do poslanecké

⁹⁴⁶) Tamtéž, PSR ze dne 9. 11. 1932, Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina.

⁹⁴⁷) Tamtéž, PSR ze dne 27.6.1934, Povážská agrárni a průmyslová bance v Žilině.

⁹⁴⁸) Tamtéž, PSR ze dne 2.5.1934, Povážská agrárni a průmyslova bance v Žilině.

⁹⁴⁹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 21.7.1934, Povážská agrárni a průmyslové bance v Žilině.

⁹⁵⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 3.9.1934, Povážská agrárni a průmyslové bance v Žilině.

sněmovny. Proto také přislíbil, že vymůže na Dunajské bance převod slíbených 1 500 000 Kč, které dostala od rodiny Szélovya za znehodnocené akcie Povagra.⁹⁵¹

Proponované vyrovnání v 75% se tedy nakonec, v lednu roku 1935, podařilo prosadit. V jeho rámci byl během roku okolkován akciový kapitál ze 2 000 000 Kč na 10 000 Kč⁹⁵² a k říjnu téhož roku vykázáno podle likvidační bilance aktiv za 18 140 000 Kč a pasiv za 16 930 000 Kč.⁹⁵³ Tento úspěch byl ale kalen dosud neuzavřenou související kauzou vrácení 1 500 000 Kč neoprávněně držených Dunajskou bankou. Značně problematická jednání s Dunajbankou byla vedena, prakticky od března 1934. Podstatou sporu byla neochota Dunajské vrátit Povagru výše uvedených 1 500 000 Kč a také vkladní knížky Povagra, které si Dunajbanka neoprávněně zajistila (těmito vkladními knížkami zaplatil Szél Dunajské bance za zpětný odkup dříve jí prodaných akcií). BČL požadovala, aby se Dunajská účastnila z výše uvedených titulů 5% na sanaci Povagra, čemuž se Dunajská kategoricky bránila. Vzhledem k její neústupnosti zvažovala i BČL drsná řešení. Když se na jaře roku 1934 chystalo svolání valné hromady Dunajské, ředitelství BČL rozhodlo, že když Dunajská nesplní její podmínky „... zúčastní se demonstrativně osobně pp. řed. Dr. Beck a Varsik valné hromady Dunajské banky a na podkladě naší akciové držby vystoupí jiná námi zplnomocněná ruka /o vhodné osobě bude ještě uvažováno/ s dotazem na členy správy Dunajské banky, jak se věc má s uplatňováním náhrady škody Povagro. Toto bylo by dostatečnou provokací pro členy správy, aby se konečně k ústupku rozhodli.“⁹⁵⁴

Další rozpory mezi Dunajskou a Povagrem vznikly z titulu vyplácení úroků z vkladních knížek, které měly pro Dunajskou banku činit 7% podle vzájemné dohody mezi Dunajskou a Povagrem a nakonec vyplácených podle vládní vyhlášky č.59/33 k 30. dubnu 1935 jen ve výši 4,5%, čímž vznikla dlužná částka 381 000 Kč. Dunajská byla ochotna přijmout od Povagra na vyrovnání této částky 162 000 Kč s podmínkou, že bude vzata zpět žaloba na zaplacení 262 000 Kč, kterou musela Dunajbanka zaplatit Povagru, podle nálezu Revizní jednoty (neboť touto částkou Povagro zatížila) i když k tomu dle afilační smlouvy nebyla oprávněna. S tím ale Dunajbanka nesouhlasila, protože Povagro toto zatížení dříve uznala a vzdala se jakýchkoliv nároků vůči Dunajbance.⁹⁵⁵ Celý tento spor se táhl až do července roku 1936, kdy byla nakonec uzavřena dohoda v níž nakonec Legiobanka

⁹⁵¹) Tamtéž, SŘ ze dne 13.2.1934, Povážská agrární a průmyslové bance v Žilině.

⁹⁵²) Tamtéž, SŘ ze dne 18.2.1935, Povážská.

⁹⁵³) Tamtéž, SŘ ze dne 7.10. 1935, Povážská.

⁹⁵⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 12.3.1934, Dunajská banka, Bratislava.

⁹⁵⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 8.6.1935, Diference mezi Dunajbankou a Povagro.

dosáhla své i když za jistý ústupek. Dunajbanka musela vyplatit Legiobance 1 600 000 Kč a Legiobanka Dunajské 600 000 Kč v nichž byla i částka za slíbené 7% úroky.⁹⁵⁶

Úspěšné řešení sporu bylo stimulováno ráznými kroky ze strany Legiobanky, která z titulu své držby 26% akcií Dunajbanky chtěla získat adekvátní zastoupení v jejích statutárních orgánech.⁹⁵⁷ Celá situace se nakonec vyřešila dalšími událostmi, proběhnuvšími během jara a léta roku 1937. Tehdy se objevily zprávy o tom, že Dunajská hodlá splynout v Tatrabankou a současně o tom, že Svaz vzájemných rolnických pokladnic odkoupil neurčenou část akcií Dunajbanky. Ředitelství BČL bylo na rozpacích co dělat dál, Josef Beck s Josefem Khynem navrhovali v případě spojení s Tatrabankou spolupracovat se Svazem nebo přetáhnout na sebe a Svúbku část, především slovenských vkladatelů a úvěrních spojení.⁹⁵⁸ Celá záležitost provázena ostrými spory na nejvyšších místech, zvláště s ministerským předsedou Milanem Hodžou, a v souvislosti s tím, zde v podstatě poprvé bylo výslovně uvedeno, že jsou vedena stínová jednání a to na Garden Party ve Společenském Slovenském domě. Výsledkem těchto jednání bylo rozhodnutí Legiobanky prodat své akcie Dunajbanky agrární straně. BČL tlačila na agrární stranu tím, že buď je odkoupí za regulérní cenu nebo Legiobanka zahájí ofenzivní postup v rámci statutárních orgánů Dunajské ve smyslu čistky: „Pro tento případ bude nutno říci, že věc tak snadno nepůjde, neboť jako akcionáři máme doklady o tom, že v Dunajské bance je třeba veliké čistky a že máme obavy ze znehodnocení naší účasti, takže bychom k tomu trpně přihlížeti nemohli. Tím méně bychom mohli mlčeti, kdyby mělo dojít k fúzi s Tatrabankou“⁹⁵⁹

Všechna tato nátlaková jednání měla za cíl prodat agrárářům akcie Dunajbanky za 2 000 000 Kč a zabránit vzniku menšinové čistě maďarské banky proponovanou fúzí Dunajské s Tatrabankou. Na audiencích u ministerského předsedy Hodži jej BČL upozornila, že to bude Legiobanku jen podněcovat k fúzi se Svúbkou, před čímž Hodža varoval. Z výše uvedeného je patrné, že od poloviny třicátých let se nacionalizační akce na Slovensku dostávala do patové situace.⁹⁶⁰ Konečné řešení celé záležitosti nastalo za změněné politicko-geografické situace, tedy s rozpadem I republiky a vznikem Slovenského státu.

---

⁹⁵⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 13.7.1936, Dunajská banka, Bratislava.

⁹⁵⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 22.2.1937, Dunajská banka, Bratislava.

⁹⁵⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 7.6.1937, Otázka Dunajské a Tatrabanky.

⁹⁵⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 14.6.1937, Dunajská banka, Bratislava.

⁹⁶⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 27.12.1937, Dunajská banka, Bratislava.

V lednu 1932 zahájila BČL také zdlouhavá a náročná jednání o sanaci, případně afilaci nejvýznamnějšího podkarpatoruského peněžního ústavu – *Podkarpatské banky, Užhorod*.

Legiobanka byla do této kauzy vmanévrována proti své vůli ministerstvem financí a místními politickými kruhy. Samo ředitelství tuto situaci hodnotilo takto: „Vedoucí političtí činitelé Podkarpatské Rusi, chtějíce zachovati tento jediný ústav Rusínů, podnikli vše možné u vlády, aby bylo ústavu pomoheno.“⁹⁶¹ Na základě této intervence se ministerstvo financí přímo obrátilo na Legiobanku s požadavkem aby provedla sanaci Podkarpatské banky. Ta sice podepsala formální afilační smlouvu, ale vymínila si, že má nabýt pro Legiobanku platnosti až v okamžiku předání sanačního obnosu Kuratoriem sanačního fondu Legiobance.⁹⁶² K 31. prosinci 1930, kdy byla banka ještě zisková činil akciový kapitál Podkarpatské 5 000 000 Kč, rezervy 620 948 Kč a vklady 30 026 971 Kč.⁹⁶³ Požadavek BČL o státní sanační příspěvek byl kladně vyřízen výnosem MF čj. 98185/33 – II A/3 ze dne 7. září 1932, kterým bylo ze Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů dle článku IV. Bankovního zákona č. 54/32 Sb. z. a n. vyčleněno na sanaci celkem 11 000 000 Kč nominální hodnoty 4% dluhopisů II. emise s nárokem na úrok od 1. června 1932.⁹⁶⁴

Podmínkou k vyplacení sanačního příspěvku na účet Legiobanky bylo okolkování akciového kapitálu ve výši 5 000 000 Kč na 3 000 000 Kč, odepsání poloviny rezerv (620 948 Kč) a setrvání afilačního poměru k BČL, což bylo urychleně splněno. Legiobanka tak mohla poslat MF již 27. listopadu 1933 přípis č. 297529, kde potvrzuje splnění všech podmínek stanovených ministerstvem. „Pragmatická část“ ředitelství BČL, ředitelé Kukla, Varsik, Khyn a Beck, měla velmi rozporuplné pocity ohledně celé kauzy a shodovala se na tom, že banka absolutně nemá šanci se udržet bez zásadní angažovanosti státu. Ale ani v tomto případě si nebyli příliš jisti úspěchem a Varsik vůbec navrhoval ponechat banku napospas osudu.⁹⁶⁵ Během celého podzimu probíhala další křížová vyjednávání mezi ministerstvy, BČL a Podkarpatskou bankou, během nichž se nakonec chopila Legiobanka iniciativy (chránila tak pochopitelně své zájmy) a rozeběhla rozsáhlé intervence u: ministra

---

⁹⁶¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 20.1.1932, Dohoda s Podkarpatskou bankou, Užhorod.

⁹⁶²) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 20.1.1932, Dohoda s Podkarpatskou bankou, Užhorod.

⁹⁶³) Další bilanční hodnoty k 31.12.1930 - Směnek – 8 750 893 Kč, Dlužníci – 25 567 446 Kč, Cenné papíry – 1 886 575 Kč, hotovost – 628 939 Kč a čistý zisk – 37 442,66 Kč, in: PSR 20.1.1932, Dohoda s Podkarpatskou bankou.

⁹⁶⁴) Tamtéž, PSR ze dne 20.1.1932, Dohoda s Podkarpatskou bankou, Užhorod.

⁹⁶⁵) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 5.9.1933, Podkarpatskij bank, Užhorod.

zahraničí Edvarda Beneše, ministra financí Trapla, podkarpatoruských poslanců, úředníků Zemského úřadu v Užhorodě, zemského prezidenta Rozsypala atd.⁹⁶⁶

Samotná ozdravovací akce probíhala fakticky tak, že si BČL uvedených 11 000 000 Kč ponechala jako krytí k poskytnutému úvěrů ve výši 12 000 000 Kč současně s hypotečním jištěním pozemků v Městě Užhorodě tzv. „Galago“ v hodnotě 2 500 000 Kč a 1 000 000 Kč směnek. Situaci podle ředitelství Legiobanky ale komplikovaly spory mezi jednotlivými členy statutárních orgánů banky, které prý byly příčinou, že banka stále neměla v rovnováze své hospodaření. Za půldruhého roku protahující se sanace bylo vybráno při neustále se prohlubující nedůvěře obyvatelstva na 15 000 000 Kč vkladů. Tyto průtahy a v podstatě patová situace donutily všechny představitele vládních podkarpatských stran sepsat žádost o vyplacení dalšího sanačního příspěvku v hodnotě 25 000 000 Kč ve formě bezúročného tříletého vkladu. Toto memorandum bylo zhotoveno dne 23. září 1933. Bylo podepsáno všemi poslanci a senátory Podkarpatské Rusi a adresováno na prezidentskou kancelář, ministerskému předsedovi a všem příslušným ministrům. Výše tohoto obnosu byla prakticky určena na úmor dluhů, které měla Podkarpatská u Legiobanky, Zemské banky a Hypoteční banky a pouze 3 – 4 000 000 Kč mělo být použito na běžný chod banky.⁹⁶⁷ Ministerská rada na své schůzi ze dne 27. dubna 1934 vyřídila žádost banky a povolila jí další 4% vklad ve výši 15 000 000 Kč v cenných papírech ve 4 ½% IV. Státní půjčky nebo v 5% Půjčky práce.⁹⁶⁸

Tento sanační příspěvek byl těžce vydobytý a byl důsledkem řady intervencí ředitelů BČL, především u Edvarda Beneše, kterého Khyn přesvědčil, že další sanace je politikum a získal tak jeho absolutní podporu. E. Beneš pak intervenoval v tom smyslu u ministerského předsedy Milana Hodži.⁹⁶⁹ Celý ozdravovací postup vypracoval osobně Josef Khyn, ale i v tomto případě se vyjadřoval skepticky o jejím úspěchu s tím, že uvedených 15 000 000 Kč bude stěží stačit na umoření pohledávky BČL u Podkarpatského banku. Khyn vypočetl, že pro zajištění běžného provozu by bylo potřeba dalších 6 700 000 Kč. A opět se vynořila váhavost a nechut' pragmatických ředitelů dále se v celé kauze angažovat. Nicméně věděli, že couvnout by bylo problematičké: „Otázka je tím ožehavější, že na přímluvu pana

⁹⁶⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 27.11.1933, Osobní půjčky zaměstnanců VÚÚ a schůze ze dne 30.10.1933, Podkarpatskij bank, Užhorod.

⁹⁶⁷) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 6.12.1933, Podkarpatskij bank, Užhorod.

⁹⁶⁸) Tamtéž, PSR ze dne 2.5.1934, Podkarpatskij bank, Užhorod.

⁹⁶⁹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 9.4.1934, Podkarpatskij bank, Užhorod.

vrchního ředitele Khyna tuto sanaci jako politicum prosadil pan ministr JUDr. Edvard Beneš...⁹⁷⁰

V květnu roku 1934 navrhla BČL sloučit Podkarpatskou banku s dalšími podkarpatorskými peněžními ústavy, aby mu zajistila perspektivnější budoucnost. BČL poslala na MF návrh na sloučení Podkarpatské banky s Výlockou hospodářskou bankou, Použskou bankou, Čopským sporivým a úvěrným ústavem, Všeobecnými úvěrnými ústavy v Sevljuši, Chustu, Rachově a s vlastní filiálkou Užhorod.⁹⁷¹ K těmto plánovaným rozsáhlým fúzím nakonec nedošlo, jak je uvedeno níže, kdy jedním z hlavních důvodů byla reálná obava z odlivu maďarských a židovských vkladů a to jak v případě navrhované fúze s Podkarpatskou nebo Slovenskou všeobecnou a úvěrnou bankou.⁹⁷² K 30. říjnu 1934 vykazovala Podkarpatská na 9 941 346,96 Kč ztrát.⁹⁷³ Součástí plánované centralizace byla reorganizace vybraných poboček podkarpatorských peněžních ústavů v Rachově, Mukačevě, Chustu, Sevljuši, Ťačova, Veľkého Berezného a Prešova a to kombinací jejich likvidací, slučováním a různým převáděním mezi afilacemi BČL a Svúbky.

Celý následující rok 1935 probíhala další složitá jednání s jediným cílem, získat od státu další sanační příspěvek a stanovit nějaké smysluplné řešení v rámci centralizace podkarpatorského peněžnictví. O atmosféře panující na ministerstvu okolo další sanace svědčí zápis ze schůze ředitelství BČL ze dne 30. říjnu 1934. O něm bylo explicitně řečeno, že žádost o další sanaci předloží expert na slovenské peněžnictví a afilační záležitosti Legiobanky Pavel Varsik, protože „...není vhodné, aby tuto žádost podávala BČL a také ne Podkarpatskij bank, který už téměř všichni referenti nesnáší.“⁹⁷⁴

Výsledkem usilovných jednání bylo nakonec schválení další sanační částky ve výši 14 712 000 Kč a odpis dříve poskytnutého sanačního vkladu ve výši 15 000 000 Kč.⁹⁷⁵ Podmínkou bylo, že Podkarpatská banka zvýší svůj kapitál opět na 5 000 000 Kč s tím, že celá nová emise bude předána Legiobance a ta společně s MF, které bude vlastnit 1 834 kusů akcií staré emise bude mít majoritu.⁹⁷⁶ Podmínkou ministerstva bylo také převedení všech místních Všeobecných úvěrných ústavů Legiobanky, její pobočky Užhorod a Výlocké hospodářské banky na Podkarpatský bank, který měl převzít také filiálku Svúbky Ťačovo. Podle plánu MF tak měl vzniknout jediný samostatný ústav na Podkarpatské Rusi

⁹⁷⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 14.5.1934, Podkarpatskij bank, Užhorod.

⁹⁷¹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 28.5.1934, Podkarpatskij bank, Užhorod.

⁹⁷²) Tamtéž, SŘ ze dne 22.5.1934, Podkarpatskij bank.

⁹⁷³) Tamtéž, SŘ ze dne 30.10.1934, Podkarpatskij bank.

⁹⁷⁴) Tamtéž.

⁹⁷⁵) NA v Praze, f. PMR, Bankovní zákon, Přípis ministerstva financí Podkarpatské bance ze dne 5.9.1936 a přípis ministra financí Podkarpatské bance ze dne 8.7.1936, k. 199.

⁹⁷⁶) Tamtéž, přípis ze dne 8.7.1936, k. 199.

v koncernu Legiobanky.⁹⁷⁷ Fúze pobočky Legiobanky v Užhorodě, která zahájila svou činnost ke dni 1. ledna 1934,⁹⁷⁸ s Podkarpatskou bankou způsobila v ředitelství opět nedůvěru a rozruch. Jejich hlavní příčinou byla obava z odlivu německo-židovských a maďarských vkladů (k začátku roku 1936 evidovala pobočka Užhorod na 4 000 000 Kč českých vkladů, 300 000 Kč rusínských a 1 700 000 Kč maďarsko-židovských).⁹⁷⁹ Přitom právě vklady užhorodské pobočky Legiobanky měly výraznou měrou přispět ke zlepšení finančního stavu sanované banky.⁹⁸⁰ Problém spočíval v tom, že fúze byla přímo požadována ministerstvem a ředitelství BČL mělo jen malý prostor k manévrování. Za této situace zbývala jen jediná věc – přesvědčování. Vrchní ředitel Josef Khyn tedy pověřil Pavla Varsika, specialistu na slovenské záležitosti, vykonáváním informativních návštěv u těchto vkladatelských skupin.⁹⁸¹ Skepticismus pragmatické části ředitelství byl oprávněný, protože i po nadirigované fúzi pobočky Užhorod s Podkarpatskou bankou byla k listopadu 1935 stále pasivní a Beck mu předpovídal, že stejně do 4-5 let zanikne.⁹⁸²

V souvislosti se sanací Podkarpatského banku opět na povrch vyplavala dvojakost přístupu Legiobanky k prosazování ekonomického a politického nacionalismu, který vždy stál v pozadí jejích aktivit. Dokud byl nacionalismus a ekonomické protektorství Čechů a Slováků vlnou která Legiobanku nesla k zisku, hodlala na ní vydržet co nejdéle. Ale když se dostala do prostředí, kde začaly být tyto ideje brzdou, neváhala je opustit. Všechny tyto úvahy se samozřejmě nikdy nedostaly na veřejnost, ani do správní rady, vše probíhalo jen na půdě ředitelství, které ve třicátých letech fakticky určovalo politiku banky. Zcela výmluvný je výrok ředitele Hugo Knotka, který byl přesvědčen, že čistě rusínský element bude bance jen na škodu, protože „živel maďarský, německo-židovský bude tendovat do místní expozitury vinohradské spořitelny“.⁹⁸³ Není bez zajímavosti uvést, že potíže se sanací Podkarpatské banky a změna ekonomicko-politické situace přiměly ředitelství k úvahám o změně kurzu, kdy na jeho schůzi konané dne 4. listopadu 1935 bylo navrženo, aby se BČL prioritně stáhla do historických zemí, Slovensko nechala Svúbce a Podkarpatskou Rus Podkarpatské bance. Bohužel v protokolech není zaznamenáno kdo s tímto návrhem přišel, ale podnítilo to zřejmě závažnou debatu, kterou ukončil Josef Khyn prohlášením: „... že obětovali jsme dosti peněz na záchranu malých slovenských lidí, jest třeba, aby také

⁹⁷⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 23.9.1936, Podkarpatský bank, Užhorod.

⁹⁷⁸) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 21.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Užhorodě.

⁹⁷⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 21.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Užhorodě.

⁹⁸⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 4.11.1935, Filiálka Užhorod.

⁹⁸¹) Tamtéž, SŘ ze dne 21.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Užhorodě.

⁹⁸²) Tamtéž, SŘ ze dne 4.11.1935, Filiálka Užhorod.

⁹⁸³) Tamtéž, SŘ ze dne 21.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Užhorodě.

z druhé strany dostalo se těmto snahám nejen ocenění, ale také náležitého odškodnění a vyzývá při této příležitosti řed. Varsika, aby uspíšil vypracování memoranda o němž ještě bude řeč.⁹⁸⁴ Zbývá jen dodat, že ani k jednomu nedošlo, ani ke změně kurzu a ani k ocenění ze strany slovenských lidí, jak ukázaly události dalších let.

Vrátíme-li se na podzim roku 1932 zjistíme, že Legiobanka předložila ministerstvu financí plán na fúzi řady dříve afileovaných bank jak se Svúbkou, tak s vlastním ústavem, za účelem plánované centralizace slovenského peněžnictví. Podle návrhu měla do Slovenské všeobecné úverné banky fúzovat *Americko-slovenská banka, Bratislava; Novozámská ľudová banka, Nové Zámky; Spišsko-Novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves; Hospodářská úverná banka, Tornalja; Hontianská ľudová banka, Ipoľské Šáhy; Mukačevská lidová banka, Mukačevo; Berego-Mukačevská banka, Mukačevo; Nitranská všeobecná banka, Nitra.*⁹⁸⁵

Do Legiobanky měly fúzovat *Prvá Prievidzská banka, Prievidza; Ružomerská všeobecná banka, Ružomberok; Trnavská I. banka, Trnava; Ústredná ľudová banka, Žitný ostrov; Zemplínská eskomptná a ľudová banka, Michalovce; Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce a Žilinská obchodní banka, Žilina.*⁹⁸⁶

Tento první návrh nabyl konkrétní podoby v lednu 1933 na zasedání ředitelství BČL, kde byly uvedeny veškeré plánované likvidace a přesuny filiálek výše uvedených peněžních ústavů po proponovaných fúzích. V tomto návrhu BČL předpokládala získat následující pobočky.⁹⁸⁷ Pro BČL tyto: *Expozitura Praha, Bátovce (možná), Dunajská Streda, Levice, Michalovce, Nitra, Nové Mesto nad Váhom (již stávající filiálka by převzala filiálku Prvé Prievidzské banky), Nové Zámky (zde se návrhy kryly se Svúbkou), Poprad (již stávající filiálka BČL by převzala pobočku Spišsko-Novoveské), Prievidza, Šaštín, Ružomberok, Tornala, Trnava, Zlaté Moravce.*⁹⁸⁸ Naopak Legiobanka by zrušila svou pobočku v *Piešťanech*, kterou předala Trnavské I. bance v Trnavě.

Svúbka měla získat: *Bardějov, Kežmarok, Malacky, Mukačevo, Nitra,*⁹⁸⁹ *Nové Zámky (zde se návrhy kryly s BČL), Skalice, Šaštín, Spišská Nová Ves, Topolčany, Tornala, Šáhy.*

---

⁹⁸⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 4.11.1935, Filiálka Užhorod.

⁹⁸⁵) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 25. 1. 1933, Reorganizace afileovaných ústavů na Slovensku.

⁹⁸⁶) Tamtéž.

⁹⁸⁷) Tamtéž.

⁹⁸⁸) Tamtéž.

⁹⁸⁹) Tamtéž, PSR ze dne 25. 1. 1933, Reorganizace afileovaných ústavů na Slovensku, „Za účelem konsolidace bankovníctví na Slovensku a Podkarpatské Rusi rozhodli jsme se v intencích Ministerstva financí ty akciové banky, jichž majoritu akcií vlastníme a které tudíž spadají do zájmové sféry našeho ústavu, buďto sloučiti a to cestou fuse jednak se Slovenskou všeobecnou úvernou bankou, jednak s Bankou československých legií, aneb likvidováním většiny poboček....“

BČL si hodlala rozdělit agendu se Svúbkou tak, že v oblastech s převahou maďarsko-německého obyvatelstva měla působit Svúbka a ve slovenských krajích BČL a současně začala s rozsáhlou revizí stávajících VÚÚ za účelem jejich redukce (viz *Podkapitola Všeobecné úvěrné ústavy*).

Ředitel Kukla ale současně vyslovoval obavu z přílišného posílení Svúbky na Slovensku na úkor BČL, když by to mělo být právě naopak: ..“aby postupným zakládáním dalších filiálek zesílila na Slovensku Legiobanka, která by pak mohla absorbovat Svúbku.“⁹⁹⁰

Nakonec byly v letech 1932 – 1935 Slovenskou všeobecnou afileovány: *Nitranská všeobecná banka, Nitra*; *Novozámská ľudová banka, Nové Zámky*;⁹⁹¹ *Prvá Prievidzská banka, Prievidza*; *Trnavská I. banka, Trnava*; *Ústredná ľudová banka, Žitný ostrov*; *Všeobecná úvěrná banka, Komárno*; *Výlocká hospodářská banka, Výlok* a *Úvěrná banka, Výlok*.

Svúbkou byly fúzovány *Americko-slovenská banka se Spišsko-novoveskou bankou (dřívější afileace BČL)*; *Berego-mukačevské (afileace Svúbky) s Mukačevskou ľudovou bankou, Mukačevo (afileace BČL)*.

Z plánovaných fúzí byly na valné hromadě BČL schváleny v březnu 1933 jen fúze s *Ružomerskou všeobecnou bankou, Ružomberok*; *Zemplínskou eskomptnou a ľudovou bankou, Michalovce*; *Zlatomoraveckou agrárnou bankou, Zlaté Moravce* a *Žilinskou obchodní bankou, Žilina*.⁹⁹²

Během roku 1933 přistoupila Legiobanka k fúzi *Zemplínské eskomptné a ľudové banky se Žilinskou obchodní bankou* a *Ružomerskou všeobecnou bankou*, kdy jejím výsledkem bylo zřízení poboček Žilina, Ružomberok a Michalovce.⁹⁹³ Celou akci završila k 1. lednu 1934 fúzí *Zlatomoravecké agrární banky*, kdy stanovila výměnný kurz akcií na poměr 2:1 a centrálu Zlatomoravecké přeměnila na pobočku BČL - Zlaté Moravce.⁹⁹⁴

Ostatní pobočky Zlatomoravecké banky: Oslany, Vráble, Svätý Kříž nad Hronom a Žielezovce byly zlikvidovány, kdy jejich agenda a nemovitosti byly převedeny na příslušné Všeobecné úvěrné ústavy.⁹⁹⁵

---

⁹⁹⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ 2.2.1933, Fúze Americko-slovenské banky a Spišsko-Novoveské úvěrné banky se Slovenskou všeobecnou úvěrnou bankou, úč. spol., Bratislava.

⁹⁹¹) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 25. 1. 1933, Reorganizace afileovaných ústavů na Slovensku.

⁹⁹²) Tamtéž, PSR ze dne 8. 3. 1933, Návrh pro valnou hromadu na převzetí.

⁹⁹³) Tamtéž.

⁹⁹⁴) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 20.11.1933, fúze Zlatomoravecké agrární banky, Zlaté Moravce.

⁹⁹⁵) Tamtéž.

Fúze Svúbky s Americko-slovenskou bankou a Spišsko-Novoveskou úvernou bankou (1933) Chystaná fúze měla za cíl mimo jiné také zakrýt faktický krach Americko-slovenské banky, kdy byl její akciový kapitál prakticky celý stráven. Zvláštním usnesením vlády ze dne 22. 12. 1932 byla Americko-slovenské bance poskytnuta nevratná peněžní podpora ve výši 18 000 000 Kč 4% dluhopisů Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů II. emise a odpuštění vrácení státního sanačního vkladu ve výši 14 000 000 Kč pod podmínkou, že bude do konce roku 1932 fúzována do Svúbky.⁹⁹⁶

Fúze neprobíhala bez jistých pochyb a střetů zájmů mezi Svúbkou a Legiobankou. Ředitelství BČL nebylo jednotné, kdy zejména ředitel Kukla nesouhlasil s dalším posilování pozice Svúbky na Slovensku. Nelíbilo se mu, že to bude na úkor BČL a navrhoval: „...aby postupným zakládáním dalších filiálek zesílila na Slovensku Legiobanka, která by pak mohla absorbovat Svúbku.“. Jeho názor podpořil i Khyn, který k tomu přidal ještě ekonomické hledisko: „... Nutno uvážit, že nás Svúbka samotná stála značný peníz cca Kč 180 000 000, který ovšem reprezentuje quasi celou investiční akci na Slovensku a rádi bychom tyto peníze vhodnou formou dostali zpět, poněvadž není dosti dobře myslitelné, abychom na svých bedrech nesli sami celou hospodářskou reorganizaci Slovenska. Pomýšlíme proto již nyní na to, abychom při vhodné příležitosti žádali vhodnou sanační podporu pro Svúbku, k čemuž by snad byl příhodným okamžik splynutí Svúbky s Legiobankou a podpora by se dala reklamovatí docílením přiměřeného vkladu Ministerstva financí.“⁹⁹⁷

Oproti rozporům uvnitř ředitelství BČL schválily valné hromady Americko-slovenské a Svúbky na konci roku 1932 plánované fúze bez výraznějších problémů. Na to konto snížila Americko-slovenská svůj akciový kapitál ze 25 000 000 Kč na 11 312 800 Kč a Svúbka převzala Americko-slovenskou banku se všemi jejími aktivy a pasivy.⁹⁹⁸ Fúzí zanikla samotná centrála Americko-slovenské a pět poboček (*Holič, Skalica, Velké Leváre, Velký Meder, Prešov*) a ostatních 10 bylo většinou převzato filiálkami Svúbky nebo likvidováno.⁹⁹⁹ Jedinou výjimkou byla její pobočka v Praze na Náměstí republiky, kterou převzala od 1. ledna 1934

---

⁹⁹⁶) NA v Praze, f. PMR, Výtah z protokolu o schůzi ministerské rady konané dne 22.12.1932, Provádění bankovního zákona, k. 199.

A SNB, Jozef Faltus, strojopis práce: Slovenská všeobecná úverná banka v Bratislavě, vznik a vývoj nostrifikované banky, s. 16.

⁹⁹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 5. 9.1.1933.

⁹⁹⁸) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 21. 12. 1932, Fúze Americko-slovenské banky se Slovenskou všeobecnou úvěrní bankou, Bratislava.

⁹⁹⁹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 9. 1. 1933, Fúze Americko-slovenské banky a Spišsko-novoveské úverné banky se Slovenskou všeobecnou úvernou bankou úč. spol. v Bratislavě

samotná Legiobanka a přeměnila ji na svou expozituru.¹⁰⁰⁰

Podobně jako v případě Americko-slovenské banky, byla fúze schválena valnou hromadou Spišsko-Novoveské již na podzim roku 1932. Poměr mezi akciemi Svúbky a Spišsko-novoveské byly stanoveny na 1:10, což bylo nevýhodné pro BČL, která vlastnila jejich 7 390 kusů. Po fúzi jí tak zůstalo v držení pouhých 739 akcií a to znamenalo současně finanční ztrátu ve výši 1 924 898 Kč.¹⁰⁰¹ Vzhledem k majoritnímu podílu akcií ve Svúbce si BČL vymínila slib, že ji tuto ztrátu Svúbka nahradí z výnosu filiálek vzniklých fúzí obou bank.¹⁰⁰² Podobně jako v případě filiálek Americko-slovenské banky měly být pobočky Spišsko-Novoveské buď likvidovány, přeměněny na Všeobecné úvěrní ústavy (filiálka Spišské Podhradí) nebo převzaty Svúbkou (např. Kežmarok, Spišská Nová Ves). Jak bylo nakonec v otázce poboček rozhodnuto prameny mlčí.

Fúze Mukačevské ľudové banky do Berego-Mukačevské banky (1933)

Fúze těchto dvou podkarpatoruských ústavů měla zajistit jejich lepší ekonomické postavení. V tomto případě byla silnějším ústavem Berego-Mukačevská banka, jejíž akciový kapitál činil 3 510 000 Kč a rezervy 2 120 000 Kč. Berego-Mukačevská byla afilací Svúbky, která zde vlastnila 60% jejího akciového kapitálu.¹⁰⁰³ Naproti tomu Mukačevská ľudová banka, jedna z prvních afilací BČL disponovala pouze 1 200 000 Kč akciového kapitálu a 415 000 Kč rezerv. BČL zde vlastnila celých 75%.¹⁰⁰⁴ Ani tato fúze však neproběhla bez problémů, především kvůli nekompromisním postojům Berego-Mukačevské. Nevíme sice jaké motivy nebo pozadí byly příčinou těchto komplikací, ale dá se předpokládat, že Berego-Mukačevská nelibě nesla diktát svých dvou patronek. Berego-Mukačevská především požadovala bezztrátovou likvidaci úvěru Pasické dřevoprůmyslové společnosti, u níž se očekávala ztráta ve výši 1 000 000 Kč. Legiobanka s tím souhlasila pod podmínkou, k tomu budou použity latentní rezervy Mukačevské banky ve výši 500 000 Kč, které by Beregbance nepředala. Ale i tak by zůstala nekrytá ztráta 500 000 Kč. Ředitelství BČL si stěžovalo, že s Beregbankou není v podstatě řeč a že „odmítá jakékoliv polemiky“. Tato situace byla pochopitelně pro vedení Legiobanky zcela nepřijatelná a proto byl vydán okamžitý vnitřní

---

¹⁰⁰⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 21. 11. 1933, Filiálka BČL na Náměstí republiky.

¹⁰⁰¹) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 9. 11. 1932, Fúze Spišsko-Novoveské úvěrní banky, Spišská Nová Ves se Slovenskou všeobecnou úvěrnou bankou, Bratislava.

¹⁰⁰²) Tamtéž.

¹⁰⁰³) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 13.3.1933, Mukačevská lidová banka – převzetí Berego-Mukačevskou bankou.

¹⁰⁰⁴) Tamtéž.

příkaz k získání majority v této bance.¹⁰⁰⁵ Z uvedeného případu je patrné, že přestože Legiobanka byla patronkou Slovenské všeobecné úverné banky, která byla tudíž povinna dodržovat její regule a zájmy, ve skutečnosti tomu tak nebylo. Obě banky sledovaly pochopitelně především vlastní profit a ve hře vzájemných vztahů stále více působily i nacionálně-emanipační tendence představitelů Svúbky vůči své patronce.

Rok 1934 byl velmi rušný, především z toho titulu, že vlivem, stále ještě hluboké, krize dostávala nacionalizační a centralizační akce na Slovensku mnohem vážnější akcent. Jak bylo uvedeno výše, musela Legiobanka toho roku řešit problematické kauzy Povážské agrární a priemyselné banky s následnými spory s Dunajskou bankou, náročnou sanaci Podkarpatské banky a v neposlední řadě pokračovala redukce bankou dříve založených Všeobecných úvěrních ústavů. A do této situace vstoupila záležitost případné *sanace Tatrabanky* a její případná *fúze se Slovenskou bankou*, která, jak se ukázalo později, prošla značnými zvraty, reflektující již změny politického klimatu. Kauza Tatrabanka se poprvé na programu dne objevila v červnu roku 1934. Tehdy se na Legiobanku obrátilo ministerstvo financí se žádostí, zda-li by neprovedla fúzi této banky, která byla již dvakrát sanována a stejně se nacházela v katastrofální situaci. Současně ji také nabídlo fúzi se Slovenskou bankou. Josef Khyn na schůzi ředitelství vyjádřil uspokojení s tím, že pro BČL to bude znamenat další zisk, protože MF „chápalo“, že bude muset náklady na fúzi Legiobance uhradit. Jediné, co odmítl, fúzovat obě banky najednou, protože prioritní zájem měl Khyn o Tatrabanku. První odhad stanovil ztráty na 200 000 000 Kč¹⁰⁰⁶ a současně bylo doporučeno absolutní mlčení jak explicitně vyjádřil Josef Khyn: „Samozřejmě, že budeme požadovati, aby byly nám dány k dispozici potřebné částky, ježto se dle odhadu předpokládá další ztráta Kč 150.000 – 200.000. Poněvadž zveřejnění této záležitosti mohlo by celou akci poškoditi, žádá se o zachování naprosté důvěrnosti.“ Ministr financí současně slíbil, že v této záležitosti osloví i min. radu Jeřábka a vrchního ředitele Československého reeskontního a lombardního ústavu pana Špičku.¹⁰⁰⁷

Nejdůležitější následná jednání probíhala v rámci těchto tří lidí. Pro banku nevýhodný byl především požadavek Milana Hodži, aby byly fúzovány Slovenské a Tatrabanka najednou, k čemuž nebude by nebylo třeba svolení parlamentu, ale jen ministerské

---

¹⁰⁰⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 18.4.1933. Svou pozici si BČL zajistila také bývalým ředitelem Mukačevské ľudové (jeho jméno není bohužel uvedeno), který slíbil že bude v Beregbance hájit barvy své bývalé patronky.

¹⁰⁰⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 26.6.1934, Tatrabanka.

¹⁰⁰⁷) Tamtéž.

nařízení.¹⁰⁰⁸ Zde je nutné také uvést skutečnost, že Milan Hodža měl na kvalitním hospodaření těchto ústavů osobní zájem, protože vlastnil celkem 2 329 kusů akcií všech zainteresovaných bank: Svúbky, Slovenské banky a Tatrabanky, které měl uloženy u Svúbky. V souvislosti s tím, musela BČL čelit také úniku informací o plánovaném postupu na Slovensku, které byly otištěny v maďarském tisku a v ředitelství to vyvolalo vlnu nepokoje s hledáním viníka. Pavel Varsik nakonec debatu skončil výrokem: „...že zprávy podobného druhu nepocházejí z našeho středu.“¹⁰⁰⁹

Fúze obou bank ale ředitelství BČL děsilo, na své schůzi ze dne 2. července 1934 vyčíslili prozatímní náklady, které by tedy podle slibu musel uhradit stát, na: 300 000 000 Kč. Padl také návrh na fúzi obou bank se Svúbkou, kvůli které byly vyčísleny vklady Tatrabanky na 330 000 000 Kč, Slovenské banky na 428 000 000 Kč a Svúbky na 323 000 000 Kč s tím, že akciový kapitál má v podstatě jen Svúbka a to ve výši pouhých 50 000 000 Kč; ostatní dvě jej měly prakticky stráveny. Josef Khyn navrhoval ještě další řešení – přeměnit stávající pobočky obou bank na pobočky Legiobanky, které by mohly vklady převzít a vyrovnat tak ten obrovský nepoměr mezi akciovým kapitálem a výši vkladů.¹⁰¹⁰

V září téhož roku ale bylo nakonec přistoupeno k variantě fúze Svúbky, Tatrabanky a Slovenské banky, kdy by nová banka nesla název Slovenská všeobecná a Tatrabanka, úč. spol., Bratislava.¹⁰¹¹ Tato proponovaná fúze znovu oživila stále rostoucí nechuť Legiobanky ke své slovenské akci, motivovaná vlastními velkými náklady na tuto akci a neochotu státu platit. Tehdejší schůze ředitelství ze dne 4. září 1934 byla vzrušená a plná kategorických stanovisek. Ředitelé se shodli na tom, že náklady na centralizační akci jsou značné a dosahují podle vlastních odhadů 61 000 000 Kč (40 000 000 náklad na konsolidaci peněžnictví a 21 000 000 Kč ztráty ve Svúbce) a že je absolutní nutností obrátit se na MF s kategorickým požadavkem o jejich zaplacení. Josef Khyn hodlal použít slib tehdejšího ministra financí Engliše: „... který slíbil, že budou jednou nahrazeny Legiobance ony oběti, které pro konsolidaci slovenského peněžnictví Legiobanka při přebírání a reorganizaci Svúbky a jiných ústavů přinesla a stále přináší.“¹⁰¹² Přesto hodlala Legiobanka postupovat jakoby ze zákulisí: „Formálně pak se tyto podmínky stanoví jakoby ve schůzi správní rady Svúbky, že na jejich podkladě a při jejich splnění ministerstvem je ochotna Svúbka podjati se těžkého úkolu nabídnuté fuse a Legiobanka by zaujala oproti ministerstvu jako majoritní

---

¹⁰⁰⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 2.7.1934, Tatrabanka.

¹⁰⁰⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 16.2.1934, Závazek Dra. Milana Hodži u Svúbky v Bratislavě.

¹⁰¹⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 2.7.1934, Tatrabanka.

¹⁰¹¹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.9.1934, Proponovaná fúze Tatrabanky, Slovenské banky se Svúbkou.

¹⁰¹²) Tamtéž.

akcionář Svúbka stejné stanovisko.

Provedením celého postupu byla pověřena k tomu účelu jmenovaná komise v čele s J. Beckem, J. Vojtěchovským a P. Varsikem, s tím, že pokud nebude MF souhlasit, má BČL prostředky (blíže nespecifikované) k tomu, aby na státu požadovala 130 000 000 Kč na sanaci Tatrabanky.¹⁰¹³

O výjimečném postavení Legiobanky, které vyplavalo více než kdy jindy na povrch právě v tomto případě svědčí i výrok ředitele Khyna, který ředitelství důvěrně informoval o své návštěvě poslaneckého klubu agrární strany, kam byl pozván a kde byl informován, že: „Důvěrně pak informuje pan vrchní ředitel Khyn, že v protokolu schůze hospodářských ministrů bylo dnes zaneseno, že akce, kterou Legiobanka na Slovensku provádí, je hospodářsky státotvorná a je povinností hlavně slovenských ministrů, aby v tomto směru Legiobanku, která má v programu úplnou konsolidaci peněžnictví na Slovensku, plně podpořili a to také svými resorty.“¹⁰¹⁴

Rok 1934 byl, jak výše naznačeno spíše ve znamení složitých sanačních jednání a kontroly dosud vykrytalizované afilační sítě, než ve znamení další expanze. BČL věnovala svou pozornost její stabilizaci, v důsledku čehož rozeběhla rozsáhlou akci podrobné kontroly afilací svých a Svúbky. Hospodaření ve Svúbce po převzetí Legiobankou muselo být reorganizováno, protože se zjistilo, že úvěrová agenda není centrálně evidována, čímž se otevíralo mnohem větší pole pro případné ztráty nebo machinace. Josef Khyn proto k 30. ledna 1934 nařídil jejich centrální evidenci ve zvláštním rejstříku.¹⁰¹⁵ Hospodaření Svúbky bylo během krize celkem kvalitní, v roce 1933 vykázala při akciovém kapitálu 50 000 000 Kč celkem rezerv 21 528 000 Kč, vkladů 261 758 000 Kč, dlužníků 264 700 000 Kč, směnek na 76 119 000 Kč, věřitelů na 137 616 000 Kč a zisk 960 000 Kč. Přesto zažívala pokles u tří bilančních položek: u vkladů téměř o 58 868 000 Kč, u směnek o 33 400 000 Kč a u dlužníků 19 093 000 Kč, ale naopak věřitelé vykázali vzestup o 31 000 000 Kč. Hrubý zisk vykázalo celkem 23 jejích poboček ve výši 2 821 277 Kč a jen tři pobočky spolu s centrálou skončily ztrátou, která ale byla značná: 1 542 846,96 Kč.¹⁰¹⁶ Bilanční úhrn činil k roku 1935 celkem 520 012 000 Kč a hrubý zisk zisky centrály a filiálek dohromady 2 741 919,15 Kč.¹⁰¹⁷

¹⁰¹³) Tamtéž, SŘ ze dne 4.9.1934, Proponovaná fúze Tatrabanky, Slovenské banky se Svúbkou.

¹⁰¹⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 12.9.1934, Proponovaná fúze Tatrabanky, Slovenské banky se Svúbkou.

¹⁰¹⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 30.1.1934, Centralizace úvěrových odpisů ve Svúbce.

¹⁰¹⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 5.3.1934, Posudek Revizní jednoty o hospodaření banky.

¹⁰¹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 16.12.1936, Referát o bilanci k 31.12.1935.

Vybrané bilanční položky Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava

Bilanční položky	1933	1934	1935
Rezervy	21 528 000		11 828 000
Vklady	261 758 000	Neuvedeno	328 617 000
Dlužníci	264 700 000	255 064 000	290 613 000
Věřitelé	62 504 000 75 112 000	Neuvedeno	120 846 000
Směnek	76 119 000	100 025 000	120 242 000
Zisk	960 000	Neuvedeno	53 000

Pramen: A ČNB v Praze, sign. – BČL – SI/c-3, Schůze ředitelství Legiobanky 1933 - 1935

Během roku 1934 si Legiobanka také vyžádala detailní mobilní výkazy všech jednotlivých poboček Svúbky, s prioritním výkazem všech rizik a ztrát, které vykázaly ke konci roku na 59 923 104 Kč kurzovní ztráty u sanačních dluhopisů, které po odpisu všech rezerv činily nekrytých 44 141 300 Kč. Intaktní vlastní kapitál činil 38 239 782,75 Kč, akciový kapitál 50 000 000 Kč, latence 22 140 220,20 Kč a rezervy po odečtení latencí 11 760 217,25 Kč.¹⁰¹⁸ Podrobná evidence ztrát a rizik byla Legiobankou vyžádána i u afilací Svúbky, které se podařilo dokončit v červenci roku 1935. K 22. červenci 1935 bylo vykázáno u afilací Svúbky na 9 426 000 Kč ztrát a rizik. Ale toto číslo zřejmě není zcela přesné, protože započítává jen afilace (Berego-Mukačevské, Nitrianské všeobecné banky, Novozámské ľudové, Trnavská I. banka, Ústředná ľudová banka Žitného ostrova, Výlocká hospodárska banka, Prvá prievidzská banka).

Vedle výše naznačených fúzí a jednání se BČL toho roku zbavila své gesce akcií v *Hontianské ľudové bance*, *Ipoľské Šáhy*¹⁰¹⁹ a stále likvidovala Spišsko-Novoveskou úvernou banku, v rámci souběžně probíhajícího slučování a likvidace Všeobecných úvěrních ústavů (viz níže). V tomto případě mělo dojít s likvidací Spišsko-Novoveské úverné banky, Spišská Nová Ves k převzetí místních Všeobecných úvěrních ústavů (Námestovo, Trstěná, Tvrdošín) Ľudovou bankou v Ružomberku k 1. květnu 1934. Naproti tomu Ľudová banka předala Legiobance své pobočky v Popradu a Spišské Nové Vsi, kterou převzala k 1. března 1934 Svúbka.¹⁰²⁰

Konsolidace afilační sítě se v roce 1934 přesunula na zmenšení počtu Všeobecných úvěrních ústavů Legiobankou zakládaných od roku 1928. Krize jen vyhrotila již dříve jasný fakt, že zakládání všeobecných úvěrních ústavů na Slovensku bylo zcela v rozporu se snahami o centralizaci slovenského peněžnictví, tak jak byly proklamovány státem a věrně

¹⁰¹⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 22.7.1935, Situační zpráva a likvidační rozbor Svúbky, jejích filiálek a afilací, ke dni 31.12.1934.

¹⁰¹⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 16.1.1934, Hontianská ľudová banka, Ipoľské Šáhy.

¹⁰²⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 30.1.1934, Jednání o dohodě s Ľudovou bankou v Ružomberku ohledně vzájemné výměny některých poboček ve Spiši.

reprodukovány Legiobankou od počátku 20. let. V tomto duchu vedl Klyn řadu rozhovorů s guvernérem Národní banky československé K. Englišem (viz *podkapitola Všeobecné úvěrní ústavy*).¹⁰²¹

K 1. lednu 1934 sice měla proběhnout fúze *Trnavské I. banky, Trnava se Slovenskou všeobecnou a úvěrnou bankou, Bratislava*.¹⁰²² Ale k tomu z blíže neurčených důvodů nedošlo a byla jen sepsána o čtyři měsíce později afilační smlouva, v níž se Svúbka zavázala, že bude respektovat samostatnost ústavu do roku 1942.¹⁰²³

Téhož roku se podařilo dotáhnout do konce zdlouhavou likvidaci *Úverné banky v Žilině*. Správní rada BČL se touto kauzou začala zabírat na své schůzi dne 11. února 1931, kdy navrhla vyrovnání v 75% kvótě. Likvidace se ihned začala protahovat, kvůli neochotě BČL vstoupit do této záležitosti bez sanačního příspěvku MF. Ten se jí o rok později nakonec podařilo získat ve výši 4 000 000 Kč fondových dluhopisů od Všeobecného fondu peněžních ústavů a 12 500 000 Kč v hotovosti nebo v nových dluhopisech, pokud to nový bankovní zákon umožní.¹⁰²⁴ BČL požadovala také záruky za provedení likvidace a to ve formě majority akcií Úverné banky z 25 000 kusů 24 762 kusů. Pasiva banky činila: 107 726 889,19 Kč a aktiva: 64 947 925,18 Kč. Po úmoru ztrát z fondových dluhopisů zůstal nekrytý schodek 1 185 576,72 Kč. Ministerstvo financí dalo příkaz Skupinové komisi III. Kuratoria Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů příkaz k vyřízení dohody mezi Legiobankou a ministerstvem. Ze stavu banky vysvívalo, že bylo v první řadě nutné uspokojit drobné vkladatele, kteří byli nejvíce postiženi, ale akcionáři náhradu za své akcie nedostali. V září 1932 se podařilo získat absolutní většinu věřitelů pro 75% vyrovnání, ale problémy vyvstaly jinde. V místech některých poboček nesouhlasilo místní obyvatelstvo s nařízenou likvidací banky a začalo iniciativně zakládat Všeobecné úvěrní ústavy a Legiobanku požádaly o předání tamních poboček Úverné banky.¹⁰²⁵ BČL na to okamžitě reagovala tak, že nově založené úvěrní ústavy pověřila vyplácením první kvóty a zavázala je spolupracovat s BČL v rámci afilačních smluv.¹⁰²⁶ Likvidace banky probíhala ještě na konci roku 1933 a prokurista

---

¹⁰²¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 11.6.1934, Konsolidace peněžnictví na Slovensku.

¹⁰²²) Tamtéž, SŘ ze dne 27. 11. 1933, I. Trnavská banka.

¹⁰²³) Tamtéž, SŘ ze dne 10.4.1934, Afilací smlouva Trnavské I. banky, Trnava se Svúbkou.

¹⁰²⁴) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 6. 4. 1932, Vyrovnání a likvidace Úverné banky, Žilina.

¹⁰²⁵) Tamtéž, PSR ze dne 21. 9. 1932, Likvidace Úverné banky, Žilina.

¹⁰²⁶) Tamtéž, PSR ze dne 21. 9. 1932, Likvidace Úverné banky, Žilina.

Zde se údaje různé - protokoly správní rady uvádějí 7 takto založených VÚÚ: Dolní Kubín, Tvrdošín, Ílava, Pruské, Púchov, Štrbská Teplice, Kremnice. Ale ředitelství v listopadu roku 1933 uvedlo jen pět: Ílava, Púchov, Štr. Teplica, Námestovo, Tvrdošín

Vojtěchovský naléhal na rychlé ukončení likvidace bez ohledu na náročnost rychlého vyplácení vkladů.¹⁰²⁷

Celá likvidace se nakonec pohnula po intervencích Josefa Khyna na ministerstvu financí. Ministr Trapl BČL ujistil, že likvidace Úverné banky v Žilině je chápána jako politikum a jako takové bude řešena.¹⁰²⁸ Na konto toho bylo v květnu roku 1934 vyplaceno Legiobance na 3 400 000 Kč v dluhopisech 4 ½% IV. státní půjčky.¹⁰²⁹

Pro názornost je třeba rekapitulovat celou centralizační akci Legiobanky od počátku do konce roku 1934. BČL se podařilo získat v období let 1925 – 1934 do svého koncernu na 22 bankovních institucí: *Americko-slovenská banka, Bratislava; Berego-Mukačevská banka, Mukačevo; Gemerská ľudová banka, Rožňava; Hontianská ľudová banka, Šáhy; Komárňanská korunová banka, Komárno; Komárňanská všeobecná banka, Komárno; Lučenecká úverná banka, Lučenec; Michalovská eskomptná banka, Michalovce; Mukačevská lidová banka, Mukačevo; Novozámská ľudová banka, Nové Zámky; Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina; Ružomerská všeobecná úverná banka, Ružomberok; Slovenská všeobecná úverná banka, Bratislava; Spišsko-novoveská úverná banka, Spišská Nová Ves; Trnavská prvá banka, Trnava; Trebišovská hospodárska banka, Trebišov; Tornalská banka, Tornala; Úverná banka, Výľok; Úverná banka, Žilina; Vranovská úverná banka, Vranov; Zemplínská ľudová banka, Michalovce; Zlatomoravecká agrárna banka, Zlaté Moravce; Žilinská obchodná banka, Žilina.*¹⁰³⁰ Těchto 22 bank mělo spolu s BČL na Slovensku u Podkarpatské Rusi celkem 77 filiálek a 7 expozitur a směnárén.¹⁰³¹

Po centralizaci probíhající prakticky od roku 1928 byl do téhož data afilací či fúzemí restringován jejich počet na dva bankovní domy: ***Slovenskou všeobecnou úvernou banku, Bratislava a Banku československých legií, Praha;*** o 2 centrálách, 6 expoziturách a směnárnách a 42 filiálkách. Celkem bylo restringováno na 21 peněžních ústavů a jejich centrál, 1 expozitura a 35 filiálek.¹⁰³²

Před redukcí čítala BČL na 41 Všeobecných úvěrních ústavů, z nichž bylo do konce roku 21 zrušeno a do budoucna se počítalo s dalším početní restrikcí.¹⁰³³ Celkem bylo tedy zrušeno na 78 bankovních míst.

¹⁰²⁷) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 21. 11. 1933, Úverná banka v Žilině – likvidační návrh.

¹⁰²⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 9.4.1934, Úverná banka, Žilina.

¹⁰²⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 14.5.1934, Úverná banka, Žilina.

¹⁰³⁰) Tamtéž, f. Legiobanka, sign. BČL – 267-1-8, Právní oddělení (1926 – 1948), Restrikční činnost Banky čsl. legií na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

¹⁰³¹) Tamtéž.

¹⁰³²) Tamtéž.

¹⁰³³) Tamtéž, f. Legiobanka, sign. BČL – 267-1-8, Právní oddělení (1926 – 1948), Restrikční činnost Banky čsl. legií na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Rok 1935 byl z hlediska afilačních aktivit Legiobanky poměrně klidný. Banka se věnovala především dořešení stávajících afilačních kauz a v neposlední řadě také stabilizaci vlastního hospodaření.

V roce 1936 se Legiobance podařilo dotáhnout relativně do konce dlouholetý spor s Dunajskou bankou ohledně sanace Povagra, kdy došlo po tříletém sporu k vzájemné dohodě. Legiobanka měla obdržet od Dunajské banky blíže nespecifikovaných hodnot za 1.600.000 Kč a BČL Dunajské vyplatila 600 000 Kč.¹⁰³⁴ Ovšem BČL sice vyřešila finanční diference, ale až do konce roku 1937 usilovala o dosazení svých zástupců do statutárních orgánů Dunajbanky, kteří by zde radikálně prosazovali vliv BČL.¹⁰³⁵ Kauza Dunajské banky ředitelství zaměstnávala dlouho a celá záležitost nabyla na důležitosti poté, co se během roku 1937 začalo uvažovat o fúzi Dunajské s Tatrabankou. Proti proponované fúzi Legiobanka ostře protestovala u Milana Hodži s tím, že by tak byl posílen maďarský vliv, ale na straně druhé byla okamžitě ochotná se spojit se Svazem Rolnických vzájemných pokladnic, který koupil blíže nespecifikovaný počet akcií Dunajské banky. Ředitelé BČL měli značné rozpory jak v celé věci postupovat; jednou padl návrh na prodej vlastních akcií Dunajské, pak návrh spolupracovat s Svazem rolnických vzájemných podkladnic za účelem posílení slovenského vlivu v těchto peněžních ústavech, aby byl tento návrh zamítnut jako nereálný, kvůli „ostrým loktům“ agrární strany, která spojení s BČL příliš nevyhledávala.¹⁰³⁶ Josef Khyn nakonec rozhodl akcie prodat agrární straně a pokud by se zdráhala je odkoupit, byl ochoten uplatňovat své minoritní právo banky v Dunajské bance a vší mocí bude bránit její fúzi s Tatrabankou. „Pro tento případ bude nutno říci, že věc tak snadno nepůjde, neboť jako akcionáři máme doklady o tom, že v Dunajské bance je třeba veliké čistky a že máme obavy ze znehodnocení naší účasti, takže bychom k tomu trpně přihlížeti nemohli. Tím méně bychom mohli mlčeti, kdyby mělo dojít k fúzi s Tatrabankou“¹⁰³⁷ Stínová jednání probíhala na Garden Party ve Společenském Slovenském domě a vlastně to bylo poprvé, kdy je v zápisech ředitelství explicitně uvedena informace tohoto typu.¹⁰³⁸

Celá kauza pro BČL končila nejasně, kdy jen konstatovala, že na audienci u ministerského předsedy Hodži, v prosinci 1937 jej Josef Khyn upozornil na skutečnost, že bude-li vytvořena menšinová maďarská banka, podnikne Legiobanka protiopatření,

---

¹⁰³⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 13.7.1936, Dunajská banka, Bratislava. Ohledně sporu, kdy BČL měla vyplácet Dunajské 7% úroků a platila jí jen 4,5% a vznikla tak diference ve výši 450 000 Kč, nakonec BČL „uhádala“ na pouhých 175 000 Kč

¹⁰³⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 22.2.1937, Dunajská banka, Bratislava. – BČL zde vlastnila na 26% akcií.

¹⁰³⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 7.6.1937, Otázka Dunajské a Tatrabanky.

¹⁰³⁷) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 14. 6.1937, Dunajská

¹⁰³⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 13.7.1936.

kdy se sloučí se Svúbkou. Od toho ale M. Hodža Josefa Khyna důrazně odrazil.¹⁰³⁹ Ve hře již zcela jistě byla nechuť stále silněji se projevující části slovenské veřejnosti proti vlivu BČL na slovenské peněžnictví. Tím celá záležitost Dunajské banky mizí ze scény.

V letech 1936 – 1937 se dořešovala poslední fáze sanace *Podkarpatské banky v Užhorodě*. Ministerstvo financí bylo ochotno odepsat ze svého vkladu u BČL určených na sanaci Podkarpatského banku ve výši 15 000 000 Kč celých 14 000 000 Kč, pod podmínkou, že Podkarpatská zvýší svůj kapitál ze 3 000 000 Kč na 5 100 000 Kč a celou emisi nabídne Legiobance. Ta ovšem musela 15% této emise uložit u Podkarpatské jako její rezervní fond a Podkarpatská odevzdat ministerstvu financí na 1 834 kusů akcií staré emise.¹⁰⁴⁰ Dále pak BČL musela, jak je uvedeno výše, předat Podkarpatské svou pobočku v Užhorodě, ale rozhodla si vymoci zřízení nových poboček pro Podkarpatskou banku v Chustu, Rachově, Sevljuši, Ťačevě a Výloku likvidací místních všeobecných úvěrních ústavů, Výlocké hospodářské a Beregbanky.¹⁰⁴¹ Podle propočtu ředitelství BČL činila hodnota všech rušených úvěroustavů k 25. září 1937 na 7 796 972,80 Kč, které měly být převedeny na zvláštní účet znějící na jméno Podkarpatská banka, Užhorod, konto Úvěroustavu. A ztrát vykazováno na 442 191,30 Kč.¹⁰⁴²

Fúze výše uvedených úvěroustavů byla schválena na jejich valných hromadách do listopadu 1937 a k 1. lednu 1938 fúzovala Podkarpatská Výlockou hospodářskou banku, v níž vlastnila 80% akciového kapitálu v nominální hodnotě 360 000 Kč.¹⁰⁴³ Sanace Podkarpatského byla provedena úspěšně, takže v bilanci za rok 1937 mohla banka vykázat zisk ve výši 136 935,35 Kč, vkladů na knížky za 17 250 000 Kč, z nichž ale plných 12 330 000 Kč byly vklady ze zrušené filiálky Legiobanky v Užhorodě.¹⁰⁴⁴

Politické události podzimu roku 1938 a rozpad I. republiky zastihl tedy Podkarpatskou banku v bilanční rovnováze s dobrými vyhlídkami do budoucna, které byly teoreticky zajištěny usnesením všech zástupců afileovaných peněžních ústavů ze 7. listopadu 1938, kterým bylo rozhodnuto, aby tyto ústavy, zvláště na okupovaném území pokračovaly ve své činnosti.¹⁰⁴⁵

---

¹⁰³⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 27.12.1937, Dunajská banka.

¹⁰⁴⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 13.7.1936, Podkarpatská banka, Užhorod, sanace.

¹⁰⁴¹) Tamtéž, SŘ ze dne 18.5.1937, Podkarpatská banka, Užhorod, sanace.

¹⁰⁴²) Tamtéž, SŘ ze dne 25.9.1937, Podkarpatská banka.

¹⁰⁴³) Tamtéž, SŘ ze dne 10.1.1938, Podkarpatská banka: Za akciový kapitál držený Podkarpatskou ve Výlocké hospodářské bance bylo ale zapláceno 702 430,85 Kč.

¹⁰⁴⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 28.3.1938, Podkarpatská banka, Užhorod.

¹⁰⁴⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 7.11.1938. Podkarpatská banka, Užhorod.

Dosavadní kapitálovou expanzi Legiobanky na Slovensko a Podkarpatskou Rus, včetně motivů a idejí, kterými se při ní řídila, shrnul vrchní ředitel Josef Khyn, v lednu roku 1936, ve svém dopise ministerskému předsedovi Dr. Milanu Hodžovi následujícím způsobem. Podrobnější citace tohoto osmistránkového přípisu stojí za uvedení, protože dokumentují jak ideologické pozadí celé akce, tak návrh na další postup Legiobanky v této oblasti.

V první řadě zde Josef Khyn rozebíral průběh nacionalizace a racionalizace slovenského peněžnictví od ledna 1918, kdy bylo nejprve přikročeno ke stabilizaci slovenských bank Tatrabanky a Slovenské banky a současně s tím rozšiřován vliv českých bank. BČL se k tomuto vyjádřila následovně: „Toto rozšiřování vlivu, většinou českých bank, dalo se však nikoliv z hlediska celkových národohospodářských zájmů nového státního celku, nýbrž spíše z hlediska soukromohospodářského zájmu jednotlivých bank – ať to již bylo zakládání nových filiálek, ať již to bylo získávání vlivu na průmysl na Slovensku. Banka československých legií nepostupovala tímto způsobem, tj. nedala se vésti jen svým čistě úzkým zájmem soukromého podnikatele, nýbrž chápajíc nutnost hospodářského ovlivnění československým kapitálem, svůj postupně realizovaný program hospodářského pronikání uskutečňovala bez ohledu na dočasné soukromé hospodářské zisky, či ztráty. Nesmělo se to však díti nějakou násilnou formou a proto volen byl postup takový, že kromě zakládání svých vlastních odboček Legiobanka postupně a s nemalými oběti nenápadně získávala majoritu v řadě ne zvlášť velikostí významných, do té doby však čistě maďarských aneb maďarsko-židovských bankovních ústavů.“¹⁰⁴⁶

Je pochopitelně otázkou do jaké míry byla Legiobanka skutečně motivována snahou omezit vliv „nestátotvorných“ národností na slovenské a podkarpatoruské peněžnictví a do jaké míry snahou získat sféru vlastních zájmu a obdržet zisk. Tyto dva motivy byly totiž v podnikatelských aktivitách Legiobanky příliš svázány na to aby se daly od sebe striktně oddělit a stanovit jejich vzájemný poměr. Nacionálně protektorský moment byl zcela jistě přítomen prakticky ve všech jejích afilačních aktivitách, ale protože byla především peněžním ústavem, vyžadujícím ziskové hospodaření, musel být tento aspekt pochopitelnou prioritou. Ve vztahu k nejvyšším státním orgánům, v tomto případě k ministerstvu financí, pochopitelně zdůrazňovala právě nacionálně protektorské motivy a své oběti a minimalizovala výhody, které z celé akce nesporně měla.

Ke konci roku 1936 tímto způsobem Legiobanka získala majoritu v celkem 17 peněžních maďarských ústavech. V chronologickém řazení: *Mukačevská ľudová banka*,

---

¹⁰⁴⁶) A MÚ AV ČR V Praze , f: Edvard Beneš, sign. R 184, Banka čl. legií, Dopis Josefa Khyna Dr. Milanu Hodžovi, k. 83.

*Mukačevo; Tornalská banka, Tornalja; Gemerská ľudová banka, Rožňava; Hontianská ľudová banka, Šáhy; Zemplínská ľudová banka, Michalovce; Trebišovská hospodárska banka, Trebišov; Vranovská úverná banka, Vranov; Žilinská obchodná banka, Žilina; Komárňanská korunová banka, Komárno; Spišsko-Novoveská banka, Spišská Nová Ves; Lučenecká úverná banka, Lučenec; Zlatomoravecká agrárna banka; Zlaté Moravce; Použská banka, Veľký Berezný; Úverná banka, Žilina a Povážská agrárna a priemyselná banka, Žilina.*¹⁰⁴⁷

BČL ovšem považovala za svůj nejdůležitější úspěch získání nejsilnějšího slovenského ústavu **Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava**, která byla do té doby „v područí“ Maďarské všeobecné úverné banky a České eskomptní banky a úverního ústavu.¹⁰⁴⁸ „...tehdy vyzvala vláda Banku čsl. legií, aby neohledíc na nebezpečí značných ztrát a obětí s radikálním řešením spojených, využila téměř během 24 hodin opce na zakoupení kvalifikované majority akcií tohoto ústavu a Banka čsl. legií v plné důvěře na budoucí věcnou a hmotnou podporu se strany vlády, nerozpakujíc se a nemajíc majoritu této banky, čímž – jak se později ukázalo – zasadila nejsilnější hospodářskou ránu budapešťskému hospodářskému a politickému vlivu na slovenské poměry. ...,ale tímto způsobem automaticky získala Banka československých legií jako representant československého vlivu na Slovensku současně i majoritu a vliv na všechny afilované podniky této Slovenské všeobecné úverné banky, tj. na: Berego-mukačevskou banku, Mukačevo; Nitrianskou všeobecnou banku, Nitra; Novozámskou ľudovou banku, Nové Zámky; Prvou Prievidzskou banku, Prievidza; Trnavskou I. banku, Trnava, Ústrednou ľudovou banku Žitného ostrova, Dunajská Streda; Všeobecnou úvernou banku, Komárno; Výlockou úvernou banku, Výlok; Výlockou hospodářskou banku, Výlok.“¹⁰⁴⁹

Josef Khyn vypočítal, že k lednu 1936 se ocitla pod vlivem koncernu BČL na Slovensku a Podkarpatské Rusi cca 1 miliarda Kč, současně s tím ovšem upozornil, že dosavadní stav věcí je pouze polovinou toho, co by bylo ještě třeba vykonat a i když „Neosobujeme si práva návrhu na jedině rozhodující postupy, v dalším dáváme však v úvahu následující:“ V přípisu se uvádělo, že k lednu 1936 se na Slovensku a Podkarpatské Rusi nachází 55 peněžních ústavů (hovořil pouze o akciových bankách) se 139 filiálkami, které Josef Khyn rozdělil do tří skupin: a) skupina elementu československého a slovenského; b) skupina elementu maďarsko-židovského; c) na skupinu čistě maďarskou.

¹⁰⁴⁷) A MÚ AV ČR v Praze, fond: Edvard Beneš, sign. R 184, Banka čsl. legií, Dopis Josefa Khyna Dr. Milanu Hodžovi, k. 83.

¹⁰⁴⁸) Tamtéž.

¹⁰⁴⁹) Tamtéž.

V případě *skupiny a)* hodlal Khyn postupovat již známým způsobem a postupně je afilovat či fúzovat se Svúbkou s tou výjimkou, že čistě slovenské ústavy hodlal ponechat k případným afilacím Tatrabance a Slovenské bance. A současně počítala s tím, že se tak uvolní prostor pro aktivity Svazu rolnických vzájemných pokladnic, „...jehož obor působnosti tím bude nepoměrně rozšířen a v důsledku toho bude i s to vykonávati onen vliv, za jehož účelem tento Svaz rolnických vzájemných pokladnic byl vlastně na Slovensku zřízen.“

V případě *skupiny b)* BČL navrhovala „*v příhodné době a formou nejpřijatelnější*“ fúzovat Dunajskou banku se Svúbkou, kdy tak hodlala prakticky zlikvidovat afilace Dunajské, protože v řadě místech konkurovaly buď afilacím BČL, Svúbky a dalším ryze slovenským ústavům. Fúze Dunajské považovala BČL za velmi obtížnou z hlediska investic, které měl pochopitelně uhradit stát a který „...však bude plně ospravedlněn výsledkem, kterého se tím dosáhne a to jak výsledkem hospodářským, tak i neméně výsledkem politickým.“

Ohledně *skupiny c)* pak už BČL neměla žádné obavy, protože kdyby se podařily výše uvedené kroky u předcházejících skupin, byly by tyto většinou jen lokální peněžní ústavy odříznuty od hlavních tepen peněžního trhu a musely by se v budoucnu jednoduše přizpůsobit změněným podmínkám.

Dle propozic BČL činily zisky všech slovenských a podkarpatoruských bank cca 17 000 000 Kč a náklady 14 000 000 Kč, čímž se dosáhlo čistého zisku jen 3 500 000 Kč (ani 1 ‰). J. Khyn stejně pochyboval, zdali tento zisk není ještě menší, pod dojmem vlastních zkušeností s nadsazováním bilančních čísel slovenských ústavů během jednání o afilaci Legiobankou. Josef Khyn pochopitelně všemi těmito vývody apeloval na M. Hodžu, aby si vláda uvědomila ziskovost celé operace v dlouhodobé perspektivě a poskytla BČL patřičné obnosy na její provádění.¹⁰⁵⁰

Toto podrobné shrnutí dosavadní kapitálové expanze za účelem narušení linie „nestátotvorných“ ekonomických subjektů a zajištění trvalého rozmachu „státotvorného“ tedy československého národa předkládá část mozaiky nacionálního rozvrstvení bankovního kapitálu na Slovensku a Podkarpatské Rusi. BČL zde vystupovala jako zastánce státem podporované „nacionalizace“ a centralizace slovenského a podkarpatoruského peněžnictví, ale současně se u ní působily pragmatické snahy překročit své ideové a stavovské limity a otevřít se „nestátotvorné“ klientele. Zejména v první polovině 20. let, banka rozhodně ideově souzněla s nacionálně-protektorsky podbarvenými aspekty státní hospodářské politiky a byla jejich věrnou vykonavatelkou, protože jí to mimo jiné zabezpečilo sféru podnikání.

¹⁰⁵⁰) A MÚ AV ČR v Praze, fond: Edvard Beneš, sign. R 184, Banka čl. legií, Dopis Josefa Khyna Dr. Milanu Hodžovi, k. 83.

Vlivem krize první poloviny 30. let ovšem nastala určitá změna. Část jejího ředitelstva (zejména Josef Khyn, Josef Beck a Josef Vojtěchovský) se stále více klonila k názoru otevřít se více maďarské úvěrové klientele, aniž by ale opustila linii centralizace a nacionalizace. BČL se totiž stále vyplácelo tuto politiku využívat, ale současně si byla vědoma, že nacionalizace má svou určitou mez, za kterou nelze zajít a že bez Maďarů, Němců a Židů v této oblasti podnikat prakticky nelze, a proto měla eminentní zájem na jejich získání. Mimochodem zvláště Němci usdlí na Slovensku se nezříkali vkladatelských služeb Legiobanky a jejích afilací, protože vnitřní disciplína ovládající celý systém banky a strukturovaný postup byl německému etniku blízký a dával mu záruku že o své vklady nepřijde. BČL, aby si zajistila co největší zisk se proto logicky musela obrátit na „nestátotvorné elementy“. Množství a vzájemný poměr vkladů jednotlivých národností ovšem nelze přesně zjistit, protože k tomu chybí potřebné doklady. Tyto údaje se vyskytují jen sporadicky a pravidelně jsou k dispozici pouze od poloviny 30. let v tzv. situačních zprávách poboček BČL. Ale množství a podrobnost údajů záviselo výhradně na dirigentech jednotlivých poboček. Z pramenů nicméně vyplývá, že BČL měla eminentní zájem získat úvěrová spojení s firmami ovládanými „nestátotvorným“ kapitálem a stejně tak jednotlivci. Je nutné ale zdůraznit, že Legiobanka ochotu tyto snahy nijak navenek neprezentovala a rozhodně tyto úvahy nebyly protokolovány ve správní radě.

Nacionalizační aktivity Legiobanky na Slovensku nebyly pochopitelně vždy korunovány úspěchem a vyskytlo se několik ústavů o něž měla BČL zájem, ale s afilačních jednání nakonec sešlo – jako vždy, bez udání důvodů.¹⁰⁵¹

Poslední, ale díky politickým událostem podzimu roku 1938 nedokončeným aktem byl *návrh na fúzi Slovenské všeobecné úvěrní banky v Bratislavě s Legiobankou*. Iniciativa vzešla ze strany Josefa Khyna, který v této věci intervenoval v květnu roku 1938 u sekčního šéfa Rosiho a ministra financí Emila Frankeho. Podle zápisu ředitelské schůze ze dne 2. května 1938 ji MF dokonce vítalo. Hlavním důvodem proponované fúze byl neustále pasivní provoz centrály Svúbky v důsledku stále trvající služební pragmatiky.¹⁰⁵² Nová banka měla nést název Banka československých legií, měla disponovat 70 000 000 Kč akciového kapitálu

---

¹⁰⁵¹) Konkrétně se jednalo o Marmarošskou všeobecnou úvernou bankou, Chust; Mukačevskou eskomptnou bankou, Mukačevo; Košickou úvernou bankou, Košice; Košickou ľudovou bankou, Košice; Bratislavskou průmyslovou bankou, Bratislava a Eskomptní a hospodářskou bankou, Bratislava, (Obě posledně jmenované banky byly pro Legiobanku lákavé kvůli své klientele, která se rekrutovala z bratislavských starousedlíků, bratislavských německých vinařů a obchodníků tzv. Kraxelhuberů, mezi které se Legiobanka snažila, podle zápisů ze schůzí správní rady, dlouho proniknout.) a Bratislavskou všeobecnou úvernou bankou, Bratislava.

¹⁰⁵²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 20.6.1938, Fúze Slovenské všeobecné úverné banky a jejích afilací s Bankou čsl. legií.

a sloučit dosavadní strukturu poboček obou bank.¹⁰⁵³ Výměna akcií by byla v poměru 2 akcie Svúbky za 1 akcii BČL a akcie současně fúzovaných bank: Trnavské, Nitrianské všeobecné a Prievdzské banky v poměru 1:1. Pro BČL z toho pramenila jedna velká výhoda, získání obrovské sítě přímých pobočných závodů na celém Slovensku a Podkarpatské Rusi.¹⁰⁵⁴

Zamýšlenou fúzi by za jiných politických okolností bylo pravděpodobně možné provést, ale proti Legiobance stál čas a neúprosně se blížící události podzimu roku 1938, které obrátily všechny dosavadní záměry BČL na východě republiky vniveč a začala se utvářet již nová kapitola, která stojí mimo zaměření této práce.

Všeobecné úvěrní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi

Součástí centralizační a nacionalizační akce Legiobanky bylo zakládání všeobecných úvěrních ústavů na východě republiky, kdy hlavním motivem byla snaha obejít zákaz českým peněžním ústavům zakládat zde své pobočky. Celá akce začala v roce 1928, kdy založila Legiobanka celkem 17 všeobecných úvěrních ústavů (VÚÚ): *Čop, Dobšinná, Humenné, Chust, Iršava, Jasina, Kosino, Modrý Kameň, Moldava, Plešivec, Rahovo, Sečovce, Sevljuš, Snina, Svalava, Tiačevo, Velké Kapušany*.¹⁰⁵⁵ Všechny ústavy nesly stejný název „Všeobecný úvěrní ústav“, téměř ve všech banka jako celek upsala prostřednictvím svého Hospodářského fondu I. (ruského) 25 000 Kč podílů, její správní rada upsala podílů ve výši 100 000 Kč a všem ústavům jednotně povolila reeskontní úvěr do 100 000 Kč a kontokorentní ve výši 25 000 Kč.¹⁰⁵⁶ První rok hospodaření těchto ústavů byl natolik úspěšný, že se v prosinci 1929 rozhodla Legiobanka navýšit dosavadní celkové množství podílů ve výši 966 350 Kč na 1 426 000 Kč z nichž by BČL odkoupila dalších 610 000 Kč proti dosavadním 450 000 Kč.¹⁰⁵⁷

Úspěšné hospodaření a opožděný nástup krize v ČSR podnítil Legiobanku k dalšímu postupu, kdy se jí podařilo do začátku roku 1932 založit dalších 20 všeobecných úvěrních ústavů: *Bátovce, Dolní Kubín, Giraltovce, Chynorany, Ilava, Královský Chlumec, Kremnice, Parkáň, Pruské, Púchov, Sabinov, Š. Teplice, Šurany, Volové, Vráble, Turňa, Trebišov, Tvrdošín, Užhorod a Železovce*. Uvážíme-li ještě náročné afileční a sanační jednání s řadou slovenských peněžních ústavů a probíhající krizi, vidíme, že počátek 30. let byl pro BČL

¹⁰⁵³) Centrála, 52 filiálek, 6 expozitur, 4 sezonní směnárny.

¹⁰⁵⁴) Tamtéž.

¹⁰⁵⁵) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 21. 11. 1928, Ustavení úvěrních ústavů a společenstev s r. o. na Slovensku a Podkarpatské Rusi a upsání podílů.

¹⁰⁵⁶) Tamtéž.

¹⁰⁵⁷) Tamtéž, PSR ze dne 18.12.1929.

silným expanzivním obdobím, kdy se jí, v případech všeobecných úvěrních ústavů ještě dařilo udržovat aktivní bilanci.

V roce 1931 zaznamenávaly VÚÚ neustálý růst, kdy se všechny ústavy podílely na celkovém zisku 1 023 794,85 Kč. Během téhož roku odvedly ústavy v důsledku smluvních afilačních povinností Legiobance na 532 000 Kč, proti pouhým 106 000 Kč v roce 1930 a Legiobanka nemusela žádnému ústavu dávat dotaci.¹⁰⁵⁸ Téměř všechny ústavy, až na čtyři, si udržely zisky a podařilo se jim získat nové vklady a stouply jim bilanční úhrny ze 41 183 030,65 Kč v roce 1930 na 49 935 242,15 Kč v roce 1931. A vklady vzrostly o 6 741 593,20 Kč.

V březnu 1932 dala správní rada podnět k sepsání jednotných afilačních smluv s VÚÚ v poněkud propagandistickém znění, kde BČL nestačilo uvést jen regule smluvního vztahu, ale nutila VÚÚ k podpisu apologetických prohlášení, které sama sepsala.¹⁰⁵⁹ „Jest nám známo, jakým účinným způsobem přispěli jste k vybudování našeho ústavu a neváháme prohlásiti, že kdyby nebylo Banky československých legií, nedošlo by vůbec k jeho založení, neboť nebylo zde finančních prostředků, které by umožnily naši existenci. Nehledě na tuto zakladatelskou Vaši pomoc jest našemu ústavu třeba i do budoucna Vaši všestranné podpory a to jak peněžní, tak i poradní a jiné tak, abychom měli vědomí, že v nastalých potřebách je zde Banka československých legií, o kterou se může náš ústav opřít. Pokládám tudíž za spravedlivé, abychom Vašemu ústavu dali takové ubezpečení konkrétní formou splatiti Vám veškeré úsluhy našemu ústavu Vámi prokázané.“¹⁰⁶⁰

Dohoda byla uzavřena na 20 let počínaje 1. ledna 1932 a pokud by ze strany Legiobanky nebyla vypovězena, měla být automaticky prodloužena na dalších 10 let.¹⁰⁶¹ BČL si mohla sama určit výši a podmínky úvěrů poskytnutých VÚÚ a měla také pravomoc předat tyto úvěry na jiné své afileované ústavy. VÚÚ musely dávat ke schválení úvěry od 25.000 Kč a Legiobanka měla plnou pravomoc odvolat správní a dozorní radu BČL. Veškerá vnitřní organizace a agenda, včetně podoby tiskopisů atd. byla přesnou kopií agendy Legiobanky. Dirigenti mohli býti jmenováni jen s výslovným souhlasem banky a ústavy na vlastní náklady živily delegovaného úředníka Legiobanky, který kontroloval veškerou korespondenci a měl v podstatě nejdůležitější slovo. Veškeré peněžní transakce se zavázaly provádět u Legiobanky nebo jejích koncernových peněžních ústavů.

¹⁰⁵⁸) Tamtéž, PSR ze dne 2. 3. 1932, Všeobecné úvěrní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

¹⁰⁵⁹) Tamtéž.

¹⁰⁶⁰) Tamtéž.

¹⁰⁶¹) Tamtéž.

BČL si ale vymínila, že v případě, že banka odvolá svou afilační dohodu, VÚÚ má povinnost Legiobance zaplatit všechny závazky a navíc po celou dobu formálního trvání dohody (tedy 20 – 30 let) má ústav povinnost nadále platit Legiobance afilační odměnu, i když dohoda byla již zrušena. Výše afilační odměny byla určována výší bilančního výsledku jednotlivých let. Všechny příkazy k nákupu deviz, burzovních a jiných operací vyřizovala za ústavy Legiobanka.¹⁰⁶²

Nadějně vyhlídky úvěrních ústavů ale byly zmařeny ekonomickým propadem stále se prohlubující krize a také nutností omezit počet peněžních ústavů působících na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Mohutné zakládání VÚÚ bylo, objektivně nahlíženo, zcela v rozporu se zachovávanou praxí ministerstva financí udělovat zde jen minimální měrou povolení ke zřizování nových poboček stávajícím peněžním ústavům, zvláště těm, které měly své centrály v historických zemích. VÚÚ tak fungovaly prakticky jako pobočky Legiobanky. Tato skutečnost se samozřejmě stala v trnem v oku určité části slovenské veřejnosti. Pro ilustraci uvedme tento případ - dne 15. prosince 1932 došla na ministerstvo financí stížnost podepsaná Nagy Istvánem, která obviňuje Legiobanku, že zakládáním úvěrních ústavů obchází výše uvedenou praxi v záležitosti zakládání pobočných závodů. Tato stížnost se týkala zejména chystané likvidace pobočky Americko-slovenské banky ve Velkém Mederu, kterou hodlá přeměnit na úvěrní ústav a na dovršení všeho prý BČL nutí dlužníky této banky upisovat podíly na proponovaném VÚÚ a úvěry poskytuje na 12% - 14% úrok.¹⁰⁶³ Celá záležitost se samozřejmě řešila, ale stížnost nebyla uznána za opodstatněnou. Pravděpodobné ale bylo, že BČL minimálně doporučovala zavázaným osobám upisování těchto podílů a zakládáním VÚÚ skutečně předpisy zamezující zakládání dalších poboček obcházela.

Situace ohledně VÚÚ se změnila na jaře roku 1933, kdy ředitelství BČL rozhodlo zahájit jednání se Svazem Rolnických vzájemných pokladnic o odprodání úvěrní ústavů. Hlavními důvody byla jak skutečnost, že jejich existence byla zcela proti duchu centralizační akce BČL na Slovensku a Podkarpatské Rusi, tak se zproblematizovalo zásadním způsobem jejich hospodaření vlivem nadekretovaných úrokových sazeb (na úvěrech pouze 2.5%, na vkladech místo 6% - 4,5%, debetní úroky 9%). Ponechány měly být jen ty VÚÚ, kde suplovaly funkci poboček.¹⁰⁶⁴

---

¹⁰⁶²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 2. 3. 1932, Všeobecné úvěrní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

¹⁰⁶³) NA v Praze, f. MF-I, Banka čsl. legií, spis 12282, Stížnost na BČL pro obcházení předpisů o zakládání pobočných závodů, k. 955.

¹⁰⁶⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 21. 3. 1933, Úvěroústavy.

Za účelem naplánované redukce byl v květnu roku 1933 vyslán na Slovensko ředitel Pavel Varsik – expert na slovenské záležitosti a prokurista Josef Vojtěchovský, aby provedli revizi. Na základě těchto revizí byly voleny různé varianty řešení, jejichž podrobné uvádění by bylo poněkud matoucí a pro dané téma i zavádějící. Proto jsou zde uvedeny pouze konkrétní výsledky akce.

Hledání optimálního řešení bylo tématem celého následujícího roku 1934, které se opět vyznačovalo neustále se měnícími návrhy. Místoředitel Vojtěchovský např. důrazně doporučoval jejich tichou likvidaci s tím, že je velká poptávka po jejich podílových pláštích, které by mohla BČL výhodně, po uklidnění situace, prodat.¹⁰⁶⁵ Jeho návrh byl ale odmítnut samotným Josefem Khynem, který naopak nasměroval celou akci na jednání se Svazem Rolnických vzájemných pokladnic. Jako hlavní důvod uvedl, že Svaz má politické konexe a doporučoval předání všech VÚÚ „en bloque“. BČL zde měla na 37 000 000 Kč pohledávek a předpokládala, že Svaz by od Reeskotního ústavu získal přiměřený lombard pro přejeté směnky. Veškerá jednání se Svazem probíhala prostřednictvím poslance Ursiniho¹⁰⁶⁶ a J. Khyn využil k nátlaku na Svaz i intervencí u guvernéra ČNB K. Engliše a Hodži.¹⁰⁶⁷

Jednání se Svazem vypadala zprvu nadějně, i když pochopitelně docházelo k vzájemným diferencím, které se ale nakonec podařilo vyřešit. Svaz si např. vymínil, že přebírání rozhodně nebude probíhat plošně,¹⁰⁶⁸ BČL naproti tomu odmítla protihodnotu svého goodwillu ve výši 1 500 000 Kč v nemovitostech. Nicméně k lednu 1935 byla dohoda uzavřena. Ovšem i tato smlouva nakonec nebyla realizována, zřejmě kvůli nátlakovému jednání BČL, která si celou kauzu vynucovala jako politikum a nutila Svaz k bezpodmínečnému přijetí svých podmínek.

Celá záležitost proto byla nakonec řešena formou veřejných a tichých likvidací slabých ústavů, sloučením s Rolnickými vzájemnými pokladnicemi a vzájemnými fúzemi. K 31. prosince 1935 vykazala BČL tento stav: Vzájemnými fúzemi bylo likvidováno na 10 ústavů (Šurany do *Vráblí*, Bátovce do *Želiezovců*, Lipiany do *Sabinova*, Kremnica do *Sv.Kříže*, Snina do *Humenného*, Turňa do *Moldava*, Pruské do *Púchova*, Jasina do *Rachova*, Volové do *Chustu* a Sečovce do *Trebišova*)¹⁰⁶⁹ Sloučením s Rolnickými

---

¹⁰⁶⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 12.2.1934, Pláště všeobecných úvěrních ústavů.

¹⁰⁶⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 23. 4. 1934, Zpráva o první části zájezdu pp. Řed. Varsika a místopředs. Vojtěchovského na Slovensko a Podkarpatskou Rus.

¹⁰⁶⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 11.6.1934, Konsolidace peněžnictví na Slovensku.

¹⁰⁶⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 1.8.1934, VÚÚ.

¹⁰⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 16.12.1935, Zpráva o dosavadních výsledcích slučovacích akce u Všeobecných úvěrních ústavů.

vzájemnými pokladnicemi zanikly 3 ústavy: *Giraltovce, Královský Chlumeck a Ilava*.¹⁰⁷⁰ V tiché likvidaci se nacházelo na 9 ústavů: *Čop, Dobšíná, Chynorany, M. Kameň, Plešivec, Trebišov, Iršava, Kosino a Svalava*. Filiálky Svúbky likvidovaly 5 ústavů: *Rožnava, Topolčany, Lučenec, Tornala, Berehovo* a filiálka Beregobanky v *Mukačevu* tamní úvěroustav.¹⁰⁷¹ V činnosti zůstalo celkem 15 samostatných ústavů: *Humenné, Moldava, Sabinov, Velké Kapušany, Vráble, Želiezovce, Dolní Kubín, Sv. Kříž, Púchov, Štrbská Teplice, Tvrdošín, Chust, Rachov, Sevljuš, Ťačovo*, ale BČL si v budoucnu chtěla nechat jen šest ústavů: *Sabinov, Sv. Kříž, Vráble, Púchov, Želiezovce, Tvrdošín* (3 filiálky).¹⁰⁷²

Přejímání VÚÚ Svúbkou se dělo následujícím způsobem, Svúbka převzala jen dobré úvěry, špatné kompletně převzala Legiobanka a současně přišla o všechny své podíly v těchto ústavěch ve výši 918 100 Kč, rezervy ve výši 159 611 Kč a 505 000 Kč podílů upsaných v rámci svého Hospodářského fondu.¹⁰⁷³ Likvidované ústavy byly pro BČL problémem, protože část z nich probíhala tichou cestou, která nutila Legiobanku vyplácet podílníkům jejich podíly, což by při veřejné likvidaci odpadlo. BČL by při veřejné likvidaci odsunula vyplácení podílů až po dokončení likvidace, která by proběhla za několik let a vzhledem k tomu, že by stejně vykazala ztrátu nebylo by co vyplácet a BČL by tak ušetřila na 413 000 Kč z investovaných podílů.¹⁰⁷⁴

K 31. prosinci 1934 vyčíslila BČL ztrát VÚÚ na 5 422 000 Kč a ztrát 267 000 Kč.¹⁰⁷⁵ K 30. června 1935 se ztráty zvýšily o 379 000 Kč.¹⁰⁷⁶ Likvidace probíhaly až do konce sledovaného období, kdy se ještě Legiobance podařilo u zbývajících úvěroustavů zřetelně zlepšit jejich hospodaření. Podle bilance k 31. prosince 1938 stouply svěřené prostředky z 27 142 000 Kč na 29 812 000 Kč, úvěrů z 27 041 000 Kč na 33 562 000 Kč, ztrát se podařilo snížit na 1 063 000 Kč a celkový zisk dosáhl 174 000 Kč. Nicméně události podzimu 1938 postavily Legiobanku a zbývajících úvěrní ústavy před nové skutečnosti, v jejichž důsledku se již tak redukováný počet úvěroustavů zmenšil o 4 Všeobecné úvěrní ústavy v *Moldavě, Vráblích, Želiezovcích, Velkých Kapušanech* předaných Maďarsku na základě vídeňské arbitráže. A zbytek byl předán Svúbce.¹⁰⁷⁷

---

¹⁰⁷⁰) Tamtéž.

¹⁰⁷¹) Tamtéž.

¹⁰⁷²) Tamtéž.

291) Tamtéž, SŘ ze dne 7.1.1935, Převzetí VÚÚ filiálkami Svúbky.

¹⁰⁷⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 14.1.1935, Likvidace úvěroustavů.

¹⁰⁷⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 14.5.1935, Zpráva o úvěroustavěch.

¹⁰⁷⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 25.11.1935, Zpráva o úvěroustavěch na podkladě bilance 30.6.1935.

¹⁰⁷⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 7.11.1938, Situace Svúbky po záboru.

Zánik I. republiky a jeho vliv na síť afilací BČL na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Podpis Mnichovské dohody v noci z 29. září na 30. září spustil celý sled dalších událostí, znamenající ve svém důsledku rozpad jak I. republiky, tak Legiobanky s tímto státním útvarem a jeho ideologií neodbytně spjatou. Bezprostředně po podpisu Mnichovské smlouvy byla svolána do Žiliny schůze Hlinkovy slovenské ľudové strany a zástupců dalších slovenských stran, která přijala historické rozhodnutí, že vládní a výkonná moc musí být neprodleně vrácena do slovenských rukou, tedy vzápětí ustavené Tisovy vlády. V těsném sledu byla ustavena i vláda podkarpatoruská, čímž *via facti* došlo k vyhlášení autonomie obou územních celků. Obě události byly zaštitěny zákonem o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi, přijatém dne 19. listopadu 1938 pod číslem. 209 Sb. z. a n.¹⁰⁷⁸ Současně s tím vzneslo své územní nároky také Maďarsko o nichž se začalo jednat nejdříve v Komárně 9. října. Protože ale nebylo dosaženo nějakého konkrétního výsledku byla jednání přenesena na arbitráž. Arbitrážní řízení proběhlo dne 2. listopadu 1938 ve vídeňském Belvederu, kdy bylo vyhověno téměř všem maďarským nárokům. Tato radikálně změněná situace kladla na vedení BČL značné nároky, kdy muselo v první řadě urychleně stanovit evakuační plán nejhroženějších poboček vlastních a svých afilací.

BČL reflektujíc výše uvedené politicko-geografické změny se snažila pochopitelně získat čas a zahájila již v říjnu roku 1938 intenzivní jednání Josefa Khyna s ústředními slovenskými úřady, kdy se je snažil přesvědčit, aby neuváděly v život zákony, které by postihly český kapitál. Těmto jednáním byl přítomen pouze ministr Pavel Teplanský, který je ujistil o ochotě slovenské vlády nadále s Legiobankou spolupracovat; BČL měla totiž eminentní zájem na přímých rozhovorech s Tisem. Svůj osobní názor na současnou situaci vyjádřil Josef Khyn následovně: „Původní návrh byl velmi dvojsečný hlavně pokud se týká našeho ústavu.¹⁰⁷⁹ ...předsedající nabyl dojmu, že vláda bude postupovat ve věcech peněžnictví rozumně, myslí také, že hospodářsky neudělají mnoho chyb, jelikož mají dosud málo zkušených lidí. Jinak všechno to, co viděl, dělalo dojem chaotický, ľudová strana rozštěpuje se v konservativní a radikální křídlo“¹⁰⁸⁰

Současně s tím probíhala jednání s předsedou podkarpatoruské vlády Vološinem, který banku uklidnil, že nemusí vyklízet Mukačevo.¹⁰⁸¹ Situace na Podkarpatské Rusi byla zcela zmatená a BČL měla potíže se orientovat. Dala proto urychlené příkazy k evakuaci nejzásadnějších písemností, ke stanovení přímé odpovědnosti a pravomoci jednotlivých

¹⁰⁷⁸) Dějiny čsl. státu a práva 1918-1945, Brno 1991, s. 98.

¹⁰⁷⁹) Znění návrhu není v pramenech uvedeno.

¹⁰⁸⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 31.10.1938, Jednání se slovenskými úřady.

¹⁰⁸¹) Tamtéž, SŘ ze dne 31.10.1938, Podkarpatská Rus.

ředitelů a úředníků na koncernovými podniky, pobočkami všech afilací nacházejícími se na Podkarpatské Rusi.¹⁰⁸²

Na území nárokovaným Maďarskem se ocitly následující pobočky Svúbky: *Berehovo, Dunajská Streda, Košice, Kežmarok, Lučenec, Mukačevo, Nové Zámky, Rožňava, Tornala, Stará Lubovňa a Užhorod*.¹⁰⁸³ Všem ředitelům těchto filiálek zaslala centrála dne 15. října 1938 přísně důvěrný dopis, kde je upozorňuje na skutečnost, že jejich filiálky se mohou ocitnout na cizím státním území a proto musí připravit k evakuaci do vnitrozemí všechny nostro depot, účetní knihy, všechny saldakonta debetní a kreditní a ponechají jen kontokorenty. Evakuovány měly být také všechny vklady s výjimkou kontravkladů, úvěrové elaboráty s korespondencí minimálně od 1. ledna 1938 atd., jednoduše vše důležité. „Hlavním účelem tohoto opatření jest, abychom v nových poměrech mohli kdykoliv prokázati u dlužníků svoji pohledávku a u věřitelů tj. u vkladatelů výši jejich vkladů. Proto se touto hlavní zásadou musíte řídit a přestěhování zařídit tak, aby nám v budoucnu nevznikla žádná újma, že bychom ... nemohli svoji pohledávku resp. Svůj závazek prokázati.“¹⁰⁸⁴

Nicméně evakuace neprobíhala hladce a zejména pobočky Svúbky na východě Slovenska a na Podkarpatské Rusi se nacházely v dost složitých situacích. Zvláště „divoká“ byla evakuace poboček Mukačevo a Berehovo, kde protestující a hysteričtí vkladatelé obsadili pobočku a téměř násilím vnikli do ředitelny a situaci poněkud uklidnil až starosta Ortutay.¹⁰⁸⁵ Nicméně na řediteli pobočky si dav vynutil slib, stvrzený protokolem, že vše zůstane na místě. Osobní interes na celé věci měl i ministerský předseda podkarpatoruské vlády Vološin, který představitele pobočky Mukačevo uklidňoval, že není důvod k evakuaci.

Podobná situace nastala u pobočky Berehovo, kde byla situace vyhrocená do krajnosti již zcela chaotickou a z lidského hlediska brutální evakuací tamní nemocnice a kde vkladatelé nejenže obklíčili pobočku, ale také vyhrožovali smrtí v případě, že se něco odveze. Podobné telegramy, telefonáty a urgentní dopisy následovaly prakticky den po dni žádající nové instrukce v měnících se a vypjatých podmínkách a současně podávající přehled o situaci.

Po podepsání vídeňské arbitráže dne 2. listopadu 1938 se stala situace „přehlednější“ ne však jednodušší. Největší afilace Legiobanky Svúbka tím přišla o na 9 poboček (*Dunajská Streda, Nové Zámky, Tornala, Rožňava, Košice, Užhorod, Mukačevo, Berehovo, Lučenec*)¹⁰⁸⁶

¹⁰⁸²) Tamtéž, SŘ ze dne 7.11.1938, Podkarpatská Rus.

¹⁰⁸³) Tamtéž, sign. LB – IV-375, Právní oddělení, Situační zprávy filiálek v době ztráty území – podzim 1938, Maďarsko-Slovensko 1939.

¹⁰⁸⁴) Tamtéž, Evakuace filiálek, ze dne 15.10.1938.

¹⁰⁸⁵) Tamtéž, Evakuace filiálek, ze dne 22.10.1938.

¹⁰⁸⁶) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 7.11.1938, Situace Svúbky po záboru.

a arbitráž připravila banku také o 4 Všeobecné úvěrní ústavy (*Moldavě, Vráblích, Železovcích, Velkých Kapušanech*).¹⁰⁸⁷

BČL na to konto ihned došly zprávy, že úvěry těchto filiálek klesly o plných 61%, objem úvěrů celkem poklesl z 389 000 000 Kč na 198 000 000 Kč, objem vkladů na knížky z 288 000 000 Kč na 155 000 000 Kč a věřitelé z 113 000 000 Kč na 92 000 000 Kč. Na zabraném území vykazovaly filiálky na 190 000 000 Kč úvěrů a vkladů na knížky s věřiteli dohromady na 154 000 000 Kč. Ředitelství tento stav označil za kritický, ale předpokládal, že jej dalšími fúzemi svých současných afilovaných podniků zastaví. Jednoduše BČL věřila, že obratným vyjednáváním a svými konexemi dokáže pokračovat dál aniž by to v zápisech ředitelství nebo správní radě nějak blíže komentovala.¹⁰⁸⁸ Tato „neochota“ cokoliv z politického dění komentovat byla ostatně zcela typická.

Svúbka ihned také Legiobanku požádala, aby všechny směnky jejích filiálek u BČL a u Poštovní spořitelny eskontovaných při splatnosti vraceli přímo dotyčným filiálkám, i když tyto byly na území zabraném Maďarskem.¹⁰⁸⁹ O osudu Svúbky pak rozhodla vzájemná „přátelská“ dohoda mezi BČL a *Oesterreichische Creditanstalt – Wiener Bankverein* o vzájemné spolupráci na Slovensku a Podkarpatské Rusi a oblastech podstoupených Maďarsku, uzavřená v Praze dne 10. května 1939.

Podle této dohody BČL nabídla Creditanstaltu 50% své účasti na Svúbce, protože jí bylo jasné, že by bez přímé kapitálové účasti říšských hospodářských kruhů nemohla fungovat.¹⁰⁹⁰ A tím se uzavřelo 18 let trvající období působení „původní“ Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Sledování dalších osudů jejích afilací v době od vzniku II. Republiky a za fungování Slovenského štátu, již není tématem této práce.

V polovině listopadu byla ještě evakuována centrála Podkarpatské banky, a to opět za velmi chaotických podmínek, do Michalovců, protože BČL do poslední chvíle věřila, že Mesto nebude zahrnuto do území postoupeného Maďarsku.

BČL také dostala nejasné zprávy o tom, že část zaměstnanců Podkarpatské se přihlásila k maďarské národnosti. S evakuací Podkarpatské souvisel i odvoz písemností koncernových podniků Legiobanky Užhorodského kamenolomu a Obilní společnosti, kdy se nepodařilo vyvézt akcie Užhorodského lihovaru.¹⁰⁹¹

---

¹⁰⁸⁷) Tamtéž.

¹⁰⁸⁸) Tamtéž.

¹⁰⁸⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 7.11.1938, Situace Svúbky po záboru.

¹⁰⁹⁰) Tamtéž, PSR ze dne 24.5.1939, Referát o Slovenské všeobecné úvěrné bance, úč. spol. Bratislava.

¹⁰⁹¹) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 14.11.1938, Podkarpatskij bank,

Z výše uvedeného lze rozpoznat několik trendů ovládajících afilační politiku Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. První a zásadní charakteristikou Legiobanky v tomto směru bylo její využití ve státě prosazované nacionalizaci slovenského a podkarpatského peněžnictví, kdy byla v tomto směru kompetentními vrcholnými institucemi státní správy privilegována.

Důvody proč to byla právě Legiobanka spočívaly v jejím úzkém sepětí s osobnostmi a ideovou linií Hradu, která se promítala vnitřní i vnější politiky nové republiky. Toto výjimečné postavení jí umožnilo, prakticky jako jediné české bance, rozvinout na Slovensku a Podkarpatské Rusi tak rozsáhlou podnikatelskou aktivitu. Podobně jako v případě surovinové akce, kdy banka dokázala využít vlastní zájem (zhodnotit své vklady a akciový kapitál) díky akci prováděné ve veřejném zájmu, i v tomto případě banka dokázala využít zájem nejvyšších státních složek k vlastním účelům (vytvoření rozsáhlé sítě poboček a afilací po celé východní části republiky).

Faktem je ale i to, že BČL byla pro ministerstvo financí, odpovědné za provádění centralizace a nacionalizace peněžnictví vhodným partnerem pro své nesporné obchodní kvality a vnitřní disciplínu ovládající celý systém banky. Stát se tedy nemusel obávat žádné neseříznosti nebo neuváženého postupu, který by měl za následek diskreditaci státu. Neznamená to ale, že nenastávaly potíže. Výše uvedená politika nebyla přijímána beze zbytku, kdy zejména kruhy okolo slovenské ľudové strany sledovaly aktivity Legiobanky s nebývalým zájmem a obavami. Ale nebyly to jen motivy politické, které stavěly určitou část slovenského a podkarpatoruského politického spektra proti Legiobance, ale byly to i motivy ekonomické. Místní peněžní ústavy se pochopitelně cítily ohroženy, právě pro zcela strukturovaný a promyšlený postup Legiobanky a pro její podporu ze strany státu. Na druhou stranu ale musíme přiznat, že řada ústavů afilační smlouvu s Legiobanku vítala a to z několika důvodů: buď jejich představitelům, zajistila další slušnou existenci nebo je minimálně zbavila starostí o provedení likvidace nebo vyrovnání.

V souvislosti se „slovenskou akcí“ byla banka silně konfrontována s nutností vymanit se ze svého stavovského zaměření. Konkrétně šlo o to, povolit do statutárních orgánů Legiobanky nejen nelegionáře, ale třeba i příslušníky „nestátotvorných“ národností, i když tato otázka byla v pramenech naznačována jen opatrně. Zastánci této změny byli zejména tři ředitelé Josef Khyn, Josef Beck a Josef Vojtěchovský, kteří byli motivováni snahou získat maďarskou, židovskou a německou klientelu, aniž by ale opustili linii centralizace a nacionalizace slovenského a podkarpatoruského peněžnictví, protože bance stále zajišťovala profit. Ředitelé banky si ale byli současně vědomi faktu, že tato politika má svou hranici,

za kterou není možné zajít a že „nestátotvorné“ národnosti se stejně musejí v budoucnu stát partnery a ne soupeři.

K faktické změně ale nedošlo a Legiobanka zůstala do konce sledovaného období personálně legionářskou bankou, jednající ve veřejném zájmu a vnějškově do značné míry vymezenou proti „nestátotvorným“ národnostem, byť o jejich získání za klienty usilovala.

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Daniela Brádlarová

Banka československých legií v letech 1919 – 1938

hospodářské dějiny

vedoucí práce - Doc. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

2005

V. K úvěrové politice Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Pro vyhodnocení objemu úvěrování Legiobanky byla, vzhledem k rozsáhlosti práce, zvolena metoda sondy. Klíčem pro jejich výběr byla obecná ekonomická hlediska. Sondy byly provedeny v letech 1922, 1928, 1934 a rok 1937. Rok 1922 byl zvolen za první sondu z těch důvodů, že vrcholila poválečná konjunktura a Legiobanka v té době již plně rozvinula své úvěrové aktivity a vyprofilovala prioritní oblasti svého obchodního zájmu. Rok 1928 byl posledním konjunkturálním rokem před začátkem světové krize, která se začala projevovat již v roce 1929 a dával tak kvalitní přehled o, ekonomickými výkyvy nenarušovaných, úvěrových aktivitách banky. V roce 1934 končila světová krize a banka v něm vykazovala zásadní redukci svých úvěrových aktivit. Vedle výše uvedených faktorů, hrál podstatnou úlohu také fakt, že uvedené roky dělí stejnoměrné pětileté období. V roce 1937 zažívalo hospodářství Československa určitý rozmach a z hlediska politického to byl poslední rok, kdy mohla Legiobanka nerušeně fungovat v systému I. republiky.¹⁰⁹²

Analýza úvěrových aktivit Legiobanky vychází především z protokolů správní rady banky. V materiálech chybí podrobné a soustavné údaje o úrokové míře poskytovaných úvěrů. Ty jsou podrobněji, v rámci možností, uvedeny v kapitole Analýza hospodaření Banky československých legií a zde nejsou tyto fragmentární údaje nadále rozebírány. Jediným vodítkem zůstávají prohlášení ve výročních zprávách banky o tom, že se banka drží úrokových sazeb Svazu bank a to minimálně od poloviny 20. let.¹⁰⁹³ Ohledně výše úrokových sazeb máme k dispozici údaj o tom, že banka v určitých případech přizpůsobovala výši úroků klientovi. To přicházelo v úvahu v případech, že měla o klienta eminentní zájem a později jej mohla začlenit i do svého koncernu nebo tak jednala z důvodu eliminace konkurence jiných peněžních ústavů. Bohužel nejsou k dispozici konkrétní údaje o tom, kterých firem se to týkalo a za jakých konstelací se banka k tomuto postupu uchýlovala.

Níže uvedená tabulka poskytuje přehled o celkovém počtu poskytnutých úvěrů v jednotlivých letech z hlediska jejich výše a to v celkem sedmi kategoriích.

Tabulka ukazuje dvě maxima: první v roce 1922 a druhé v roce 1937, což představuje navýšení o plných 59,35%; naproti tomu roky 1928 a 1934 vykazují pokles až na minimální

¹⁰⁹²) Použitá metodika zpracování úvěrových aktivit Legiobanky částečně vychází z metody použité ve studii J. Novotný a J. Šouša, Úvěrování československého průmyslu bankami v meziválečném období (Živnostenská banka a její klienti), Acta universitatis Carolinae – Philosophica et Historica 5, Studia Historica XL, Československo a Střední Evropa v meziválečném období, s. 93-105.

¹⁰⁹³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1924.

počet 168 nově poskytnutých úvěrů v krizovém roce 1934. Oproti roku 1922 šlo o 71,42% pokles. Rok 1937, kdy čsl. hospodářství zažívalo opětou konjunkturu, naproti tomu vykázal absolutní maximum nově poskytnutých úvěrů. (proti roku 1934 se jednalo o 457% nárůst).

Z hlediska výše poskytovala Legiobanka největší počet úvěrů v kategorii **III** (úvěry nad 100 000 Kč do 500 000 Kč), na místě druhém vykazovala podobnou stabilitu kategorie **II**. (úvěry nad 50 000 Kč do 100 000 Kč) a na místě třetím kategorie **I** (úvěry do 50 000 Kč).

V případě kategorií **IV** a **V** se již vyskytly určité variace: např. kategorie **IV** (úvěry nad 500 000 Kč do 1 000 000 Kč) sice procentuálně zaujala čtvrté místo, ale z hlediska udělených úvěrů jej zaujímal pouze v roce 1937 a v roce 1934 se o něj dělila s kategorií **V** (nad 1 000 000 Kč do 5 000 000 Kč).

Tabulka: Počet poskytnutých úvěrů a jejich procentuální zastoupení ve vybraných letech.

Rok	1922	%	1928	%	1934	%	1937	%	Celkový průměr %
Kategorie									
I.	92	15,64%	54	12,30%	25	14,88%	199	21,23%	16,01%
II.	134	22,78%	92	20,95%	44	26,19%	210	22,41%	23,08%
III.	240	40,81%	179	40,77%	72	42,85%	372	39,70%	40,53%
IV.	53	9,01%	47	10,70%	13	7,73%	87	9,28%	9,18%
V.	57	9,69%	56	12,75%	13	7,73%	59	6,29%	9,11%
VI.	9	1,53%	8	1,82%	1	0,59%	4	0,42%	1,09%
VII.	3	0,51%	3	0,68%	0	0%	6	0,64%	0,45%
Celkem	588	100%	439	100%	168	100%	937	100%	100%
	úvěrů		úvěrů		úvěrů		úvěrů		

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/a-1, Protokoly správní rady Legiobanky 1920 - 1938

Vysvětlivky: **I. kategorie** - úvěry do 50 000 Kč, **II. kategorie** - úvěry nad 50 000 - 100 000 Kč, **III. kategorie** - úvěry nad 100 000 - 500 000 Kč, **IV. kategorie** - úvěry nad 500 000 - do 1 000 000 Kč, **V. kategorie** - úvěry nad 1 000 000 - 5 000 000 Kč, **VI. kategorie** - úvěry nad 5 000 000 - 10 000 000 Kč, **VII. kategorie** - úvěry nad 10 000 000 Kč.

Minimální počet úvěrů poskytovala BČL v kategoriích **VI** (nad 5 000 000 Kč - 10 000 000 Kč) a **VII** (nad 10 000 000 Kč).

Největší podíl poskytnutých úvěrů v kategorii **I** (do 50 000 Kč) se vyskytl v roce 1937, kdy všeobecná konjunktura a zvýšená aktivita slovenských poboček bance dovolovala poskytovat větší počet malých úvěrů. Banka v prvních dvou letech své činnosti poskytovala

poměrně velké množství úvěrů osobních, živnostenských a družstevních,¹⁰⁹⁴ ale již v roce 1922 od tohoto trendu začala ustupovat. Malé osobní a živnostenské úvěry přeměrovala buď na legionářské záložny nebo na své dva Hospodářské fondy. Tento odklon se sice neslučoval s ideologickými důvody jejího založení, ale byl vynucen realitou poválečného Československa.

V roce 1922 bylo v kategorii I poskytnuto v historických zemích 96,73% a na Slovensku 3,26%. Největší podíl na těchto úvěrech měly české kožedělné firmy (86%), dopravní podniky (60%), hotely (60%), chemické podniky (38,46%), strojírenské (33%), textilní (31%), soukromníci (25%) a stavební firmy (21%). Poměrně silné zastoupení měly také dřevozpracující firmy (18,18%), potravinářské firmy (17%), živnostníci (13%) a družstva (11,47%).

Na Slovensku se tato kategorie úvěrů týkala jen slovenských obchodních firem (33,33%), družstev (5,5%) a pak koncernového podniku Tatradráha.

V dalším roce počet úvěrů I. kategorie značně poklesl, ale současně s tím se začal vyrovnávat poměr mezi slovenskými firmami (33,34%) a podniky v historických zemích (66,66%). Vzestup podílu poskytování malých úvěrů na území Slovenska a Podkarpatské Rusi byl dán rozšířením pobočkové sítě Legiobanky na tato území. V roce 1934 činil podíl malých úvěrů na východě republiky již 68%, což bylo dáno přenesením úvěrové aktivity z centrály na slovenské pobočky. Ale v posledním roce 1937 se poměr mezi malými úvěry umístěnými do historických zemích a na východě republiky téměř vyrovnal (50,25% - 49,74%).

V roce 1934 bylo největší množství malých úvěrů poskytnuto na Slovensku a Podkarpatské Rusi do potravinářského průmyslu (50%), družstev a živností (20%), obchodu (18%) a soukromníkům (16%). V historických zemích byla struktura odlišná, nejvíce jich plynulo do stavebního a automobilového průmyslu (66%), dřevařského (33%), družstvům (25%) a do obchodu (7,7%).

Největší množství malých úvěrů na východě republiky bylo v roce 1937 poskytováno: textilnímu průmyslu (100%), pohostinství (100%), automobilovém průmyslu (75%), spolkům (75%), tabákovým skladům (66%), neurčeným firmám (52%), stavebním firmám (51%), živnostem (50%), obchodu (44%), velkostatkům (40%), penzionům (38%), soukromníkům (32%), potravinářským firmám (30%) a státní správě (30%).

---

¹⁰⁹⁴) Vedení Legiobanky používalo pro označování typů povolovaných úvěrů termínů, které se u ostatních akciových bank nevyskytují.

V historických zemích bylo umístění těchto úvěrů odlišné a současně byl celkový podíl malých úvěrů v jednotlivých odvětvích menší. Nejvíce jich bylo poskytnuto v potravinářském průmyslu (42%), pak v tabákových skladech (40%), živnostníkům (40%), restauracím (33%), statkům (32%), obchodním firmám (31%), dřevozpracujícímu průmyslu (31%), strojírenskému (23,52%), soukromníkům (20%). Menší zastoupení malých úvěrů měly firmy stavební (13%), filmové (12%) a jen minimální družstva (3,84%).

Celkově umísťovala Legiobanka malé úvěry do široké palety odvětví, kdy se v zásadě nevykristalizovala výrazná oblast, kam by byly prioritně investovány. Podíváme-li se ale na umístění těchto úvěrů z hlediska územního určení, zjistíme, že jsou výraznou až převažující měrou povolovány na Slovensko a Podkarpatskou Rus. Tato skutečnost je dána vyšším procentem malých podniků na tomto území, přirozeně preferujících pro zajištění svého podnikání malé úvěry.

V kategoriích II (nad 50 000 – 100 000 Kč) a **III** (nad 100 000 do 500 000 Kč) dochází k dosažení maxima v roce 1937. Faktický početní nárůst činil oproti roku 1922 56,71% v kategorii II. a 55% v kategorii III. V roce 1928 dochází v obou kategoriích k výraznému poklesu oproti roku 1922 v kategorii II o 31,34% a v kategorii III o 25,41%, který se kvůli krizi prohloubil v roce 1934 o dalších 52,17% v kategorii II a v kategorii III o 70%. Celkově došlo oproti výchozímu roku k poklesu nově poskytovaných úvěrů v roce 1934 o 67,16% kategorie II a 70% kategorie III. Nicméně je nutné povšimnout si skutečnosti, že vzájemné proporce mezi kategoriemi úvěrů v rámci jednotlivých let zůstaly víceméně na stejné úrovni.

Po opětné stabilizaci hospodářství v roce 1937 vykazovala BČL přímo expanzi poskytování úvěrů těchto dvou kategorií. Oproti roku 1934 se zvýšil počet úvěrů II. kategorie o plných 377% a u úvěrů III. kategorie byl vzestup ještě razantnější o celých 416%. Úvěry těchto dvou kategorií byly víceméně rovnoměrně rozprostřena na všechna úvěrovaná odvětví bez výraznějších specifických oblastí.

V kategoriích IV (nad 500 000 – 1 000 000 Kč) a **V** (nad 1 000 000 – 5 000 000 Kč) je od roku 1922 vykazován, podobně jako u předcházejících kategorií, neustálý pokles. V kategorii IV - v roce 1928 pokles o 11,32% a v roce 1934 až o 72,34%. U kategorie V - je v roce 1928 vykázán pokles o 1,75% a v roce 1934 pokles až o 77,19%. Snižování počtu úvěrů v rozmezí nad 500 000 Kč do 5 000 000 Kč je celkem logický, protože získat stabilní záruky na tak vysoké úvěry v době stagnace ekonomiky, bylo obtížné. Vysoké několika milionové úvěrové rámce se znovu objevují až v roce 1937, kdy vykázaly obě kategorie oproti roku 1934 podstatné zvýšení: kategorie IV o 569% a kategorie V o 353%.

Odhlédneme-li od krizového roku 1934 zjistíme, že kategorie úvěrů nad 1 mil. Kč do 5 mil. Kč si zachovávala v podstatě stabilní úroveň. Počet úvěrů kategorie nad 500 000 Kč do 1 mil. Kč naopak vykazuje poměrně značné výkyvy ve prospěch značného nárůstu tohoto typu úvěrů v druhé polovině 30. let. V celkovém kontextu poskytovaných úvěrů ovšem obě kategorie zabíraly stabilně v průměru 9,14%.

Podíváme-li se na rozmístění výše uvedených kategorií úvěrů do jednotlivých odvětví ekonomiky, státní správy, zájmových organizací, soukromníkům, popř. jinam, zjistíme značnou variabilitu těchto úvěrových alokací ve vybraných letech a současně jejich omezené umístování na Slovensko a Podkarpatskou Rus.

V roce 1922 bylo jen naprosté minimum úvěrů v kategorii IV poskytováno na Slovensko. Tyto úvěry byly poskytnuty jen do třech oborů: slovenským elektrárnám (40%), státní správě (50%), peněžním ústavům (14%) a družstvům (5,88%). Ostatní slovenské průmyslové obory, obchod a zemědělská hospodářství byla úvěrována úvěry v rozpětí nad 50 000 Kč do 500 000 Kč. Nutno ale zdůraznit, že v roce 1922 spočívalo hlavní těžiště úvěrování v historických zemích, Rumunsku a Jugoslávii, kdy Slovensko bylo zastoupeno jen zcela minimálně (z celkového množství poskytnutých úvěrů 588 bylo na Slovensko umístěno jen 59 úvěrů, tedy jen 10,03%).

Procentuálně největší zastoupení těchto úvěrů nacházíme ve farmaceutickém průmyslu (50%), pletářském (33%), v koncernových podnicích Legiobanky (27%), v dopravě (20%), státní správě (20%), u peněžních ústavů v historických zemích (25%), ve dřevozpracujícím průmyslu (18%), v zahraničních peněžních ústavech - rumunských (17%), zahraničních peněžních ústavech - jugoslávských (15%), v automobilovém průmyslu (14,28%), v družstvech (13%), ve strojírenském průmyslu (13%), u elektráren (12%) a v tabákových skladech (5,08%). Z hlediska procentuálního získaly 100% zastoupení jen zahraniční peněžní ústavy - maďarské, jenže tuto hodnotu silně relativizuje skutečnost, že šlo o jediný poskytnutý úvěr do této oblasti.

V roce 1928 zcela mizí úvěry poskytované zahraničním peněžním ústavům jugoslávským a maďarským, farmaceutickému průmyslu, dopravním podnikům, elektrárnám, orgánům státní správy a na Slovensku zůstalo z roku 1922 jen úvěrování peněžních ústavů (21%). Novinkou je ale 50% zastoupení úvěrů kategorie IV v elektrotechnickém průmyslu. V roce 1934 tedy dochází jednak k redukci rozpětí oborů kam byly umístovány úvěry kategorie IV jednak k omezení těchto úvěrů ve prospěch úvěrů ostatních kategorií.

V historických zemích byla kategorie IV procentuálně zastoupena nejvíce v úvěrování hotelů (50%),¹⁰⁹⁵ dále pak potravinářského průmyslu (17%), velkostatků (17%), českých peněžních ústavů (13%), stavebního a dřevozpracujícího průmyslu (11%), rumunských peněžních ústavů (5%), obchodu (3,44%) a družstev (0,16%).

V roce 1934 došlo k celkové redukci úvěrů této výše a současně k jejich víceméně rovnoměrné alokaci mezi Slovensko a historické země. Největší počet úvěrů IV. kategorie umístěných na Slovensko bylo v dřevařském průmyslu (33%), v afilacích Legiobanky (27%), stavebním průmyslu (25%) a mlynářství (16%). V historických zemích přicházely v úvahu jen soukromé osoby (50%), potravinářský průmysl a živnosti (33%).

V roce 1937 se díky oživení ekonomiky sice opět rozšířila struktura odvětví do nichž banka umísťovala vysoké úvěry, ale současně došlo k zásadní redukci těchto úvěrů na Slovensko a Podkarpatskou Rus, kde byly umístěny jen úvěry kategorií IV a V do peněžních ústavů (20%), stavebního průmyslu (15%) a do státní správy (9%). Drtivá většina byla umístěna do historických zemích. Oproti ostatním vybraným rokům zde vidíme nové rubriky: úvěry poskytované pobočkám Legiobanky (11%) za účelem financování státních dodávek, letecký průmysl (100% - jediný úvěr firmě Letov Letňany), hutnický průmysl (50%), průmysl kamene (33%), filmový (29%) a chemický (16%). Vedle výše uvedených oborů byly úvěry IV. kategorie umísťovány opět do „starých„ odvětví: stavební průmysl (20%), textilní (12%), strojírenský (12%), automobilový (14%), družstva (7,7%), statky (15%), mlýny (50%), obchod (5%) a živnosti (8%).

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že jen minimum úvěrů IV. kategorie bylo umísťováno na Slovensko a Podkarpatskou Rus, kde byly nejstabilněji umísťovány do státní správy, peněžních ústavů, včetně slovenských afilací Legiobanky, a do stavebního průmyslu. Nezanedbatelná část těchto úvěrů byla umístěna také do slovenských elektráren a ve třicátých letech do dřevozpracujícího průmyslu a mlýnů.

Nejvíce úvěrů IV. kategorie bylo tedy umísťováno do historických zemí, kde pokryly širokou škálu průmyslových odvětví. Určitým specifikem bylo úvěrování jugoslávských a rumunských peněžních ústavů, které ale v důsledku krize 30. let z úvěrových aktivit Legiobanky vymizely. Nejstabilněji byly úvěry IV. kategorie umísťovány do dřevozpracujícího průmyslu, stavebního, automobilového průmyslu, strojírenství, potravinářského průmyslu, peněžních ústavů, družstev, velkostatků a statků, obchodu a

---

¹⁰⁹⁵) Ale to představovalo jen jeden úvěr z celkově dvou poskytnutých.

živností a značnou měrou byly zastoupeny v leteckém průmyslu, farmaceutickém, hutnickém a v průmyslu kamenem, v maďarských peněžních ústavů a hoteliérství.

Kategorie V (úvěry nad 1 mil. Kč do 5 mil. Kč). Poměrně značná část této kategorie úvěrů byla v roce 1922 umístěna na východ republiky: ve 100% sanatoriím, dřevařskému průmyslu, a mlýnům, 50% státní správě, 40% elektrárnám, 20% potravinářskému průmyslu, 16% peněžním ústavům a 12% družstvům.

Přesto zůstalo těžiště v historických zemích, kde se zásadní měrou uplatnily v hutním průmyslu, sklářském, pletářském průmyslu a mlynářství (100%). U 100% zastoupení v celé kategorii je ovšem nutné zdůraznit, že se, až na výjimku (sklářny), jednalo o jediné úvěry umístěné do výše uvedených odvětví.

U ostatních odvětví měly největší zastoupení elektrárny (50%), státní správa (40%), kina (20%), koncern Legiobanky (18%), obchod (12%), družstva (10%), polygrafický a stavební (9%), potravinářský průmysl a jugoslávské peněžní ústavy (8%) a české peněžní ústavy (5%).

V roce 1928 došlo k další redukci úvěrů umístěovaných na Slovensko, kde z původně poměrně širokého rozvrstvení zůstaly jen tři obory: peněžní ústavy (33%), dopravní podniky (50%) a stavební firmy (14%).

V historických zemích byly vysoké úvěry V. kategorie umístěny zejména do dopravy, skláren a kin (100%). Vysoké zastoupení měly pobaltské peněžní ústavy, státní správa a mlýny (50%) a z ostatních: textilní průmysl (37%), polygrafický průmysl (33%), družstva (25%), obchod (14%), peněžní ústavy (13%) a různé (9%).

Výrazný pokles v roce 1934 vykazaly úvěry do 5 mil. Kč, jako přirozená reakce banky na stále přetrvávající krizi. Poměr mezi historickými zeměmi a Slovenskem se sice téměř vyrovnal, ale jen z titulu všeobecné redukce úvěrů umístěných do českých zemí. Největší počet úvěrů kategorie V. bylo poskytnuto do české státní správy (50%), potravinářského průmyslu (33%), firem blíže neurčených (14%) a obchodu (7,7%). Na Slovensku a Podkarpatské Rusi umístila banka tyto úvěry pouze do afilovaných peněžních ústavů (33%) a 25% do stavebního průmyslu a družstev.

V roce 1937 se opět naplno projevila disproporce mezi západní a východní částí Československa, neboť převážná většina úvěrů V. kategorie byla umístěna do historických zemí. Dalším charakteristickým rysem bylo větší rozptýlení těchto úvěrů do celkem 15 oborů. Největší zastoupení v historických zemích měl strojírenský průmysl (17,6%), elektrárny (17%), koncern Legiobanky a chemický průmysl (16%), potravinářský (12%) a kožedělný

(10%). Dále pak zastoupení úvěrů této kategorie klesá: u soukromníků (8%), dřevozpracujícím (7,7%), ve filmovém a textilním průmyslu a statků (6%).

Na Slovensku a Podkarpatské Rusi byly tyto úvěry umístěny pouze do pěti odvětví, z nichž největší procentuální zastoupení měly koncernové podniky Legiobanky (37%) a její afilace (6,7%). Z dalších oborů bylo 11,7% umístěno do potravinářského průmyslu, státní správy 9,1% a neurčených firem 4,54%.

Podobně jako v předcházející kategorii bylo nejvíce úvěrů kategorie V. umístěno do historických zemí a pouze v roce 1934 lze vidět náznak vyrovnání mezi oběma částmi republiky, který byl ale uměle vyvolán jak všeobecnou redukcí úvěrů v českých zemích tak omezením vysokých úvěrů.

Odhlédneme-li od 100% těchto úvěrů u sanatorií, dřevozpracujícím průmyslu a mlynářství, které byly představovány jen jediným úvěrem, zjistíme, že ve sledovaných letech bylo na Slovensko a Podkarpatské Rusi umístěno největší množství těchto úvěrů do peněžních ústavů, afilací Legiobanky a jejích koncernových podniků. Na dalším místě stála státní správa, stavební firmy, potravinářský průmysl a družstva. Na přechodnou dobu byly tyto úvěry umístěny také do standardně Legiobankou úvěrovaných oborů: elektráren a dopravních podniků. Alokace vysokých úvěrů do výše uvedených odvětví v podstatě kopíruje stěžejní oblasti úvěrového podnikání Legiobanky na východě republiky.

V českých zemích bylo sice mnohem větší rozpětí odvětví kam Legiobanka umísťovala vysoké úvěry do 5 milionů, ale i v tomto případě se vykristalizovalo několik protěžovaných oborů - státní správa, obchod, potravinářský průmysl včetně mlýnů, elektrárny, sklářský průmysl, koncernové firmy Legiobanky a družstva.

Kategorie VI a VII (úvěry nad 5 mil. Kč a nad 10 mil. Kč) byly v úvěrování Legiobanky zastoupeny jen minimálně. Ve sledovaných letech nedosáhly ani počtu deseti a celkově představovaly v průměru pouhých 0,77%. Což ukazuje skutečnost, že BČL neměla ve svém zájmovém okruhu mamutí průmyslové a další podniky. Vysoké úvěry byly v naprosté většině (80%) umísťovány centrálou a zbytek šel skrze pobočky Olomouc a Bratislava. Tyto vysoké několikamilionové úvěry byly povolovány ze 40% do slovenských peněžních ústavů a ostatní do elektráren, potravinářských, obchodních, stavebních firem a koncernových firem Legiobanky.

V následující tabulce je uvedeno rozdělení úvěrů dle jejich typů, přičemž je zachováno dobové rozdělení tak, jak byly uvedeny v protokolech správní rady Legiobanky.

Tabulka: Počet poskytnutých úvěrů z hlediska typů úvěrů v jednotlivých vybraných letech.

Rok	1922	%	1928	%	1934	%	1937	%	Celkem	%
Typ úvěru										
Akceptační			8	1,82%	30	17,86%	48	5,12%	86	4,03%
Amortizační							1	0,11%	1	0,05%
Eskontní	58	9,86%	56	12,76%	13	7,74%	95	10,14%	222	10,41%
Garanční	12	2,04%	41	9,34%	22	13,10%	111	11,85%	186	8,72%
Hypotekární					1	0,60%	2	0,21%	3	0,14%
Investiční	2	0,34%							2	0,09%
Interní			2	0,46%	1	0,60%	4	0,43%	7	0,33%
Kauce a vadia					2	1,19%	7	0,75%	9	0,42%
Kombinovaný			1	0,23%					1	0,05%
Kontokorent	292	49,66%	151	35,40%	68	40,48%	413	44,07%	924	43,34%
Konsorciální	1	0,17%							1	0,05%
Lombard			4	0,91%			2	0,21%	6	0,28%
Nezjištěno	17	2,89%			2	1,19%			19	0,89%
Nákupní	1	0,17%							1	0,05%
Osobní	1	0,17%							1	0,05%
Postoupené pohledávky	76	12,93%	73	16,63%	19	11,31%	85	9,07%	253	11,87%
Poštovní	39	6,63%	40	9,11%			4	0,43%	83	3,89%
Provozní	1	0,17%	1	0,23%	1	0,60%			3	0,14%
Přechodný							1	0,11%	1	0,05%
Reeskontní	3	0,51%	44	10,02%	4	2,38%			51	2,39%
Remburzní			2	0,46%			5	0,53%	7	0,33%
Reportní					1	0,60%			1	0,05%
Separátní			1	0,23%	3	1,79%	3	0,32%	7	0,33%
Směnečný	49	8,33%	4	0,91%					53	2,49%
Stavební	29	4,93%	2	0,46%					31	1,50%
Na převzetí skladu	6	1,02%							6	0,28%
Na financování engagement	1	0,17%	7	1,59%	1	0,60%	2	0,21%	11	0,52%
Základní			1	0,23%					1	0,05%
Upisovací							1	0,11%	2	0,09%
Na státní dodávky							152	16,22%	152	7,13%
Celkem	588	100%	439	100%	168	100%	937	100%	2 132	100%
Celkem	588	27,58%	439	20,59%	168	7,88%	937	43,95%	2 132	100%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Legiobanky 1920 – 1938

Vysvětlivky: Typy úvěrů označených jako amortizační, interní, kombinovaný, postoupené pohledávky, na převzetí skladu, upisovací jiné akciové banky nespecifikují.

Uvedené počty úvěrů jsou ovšem přibližné, a to zejména ve 30. letech, protože tehdy byly malé úvěry povolovány samostatně ředitelstvím a ve správní radě byly uvedeny jen souhrnně a variabilně buď jejich počet nebo jejich celková výše a jen někdy jejich typ. Proto byly vzaty v potaz jen úvěry schválené správní radou a malé úvěry povolené ředitelstvím jen doplňkově v textu. Největší objem zaujímaly úvěry kontokorentní (892) – z celkového množství celých 43,34%. Na druhém místě stály úvěry eskontní (222) – 10,41%, na třetím místě úvěry na postoupené pohledávky (253) – 11,87%. Na čtvrtém místě byly úvěry garanční (186) – 8,72% a na místě pátém úvěry na státní dodávky (152) – 7,13%. Další místa obsadily úvěry akceptační (86) – 4,03%, poštovní (83) – 3,89%, směnečné (53) – 2,49% a úvěry reeskontní (51) – 2,39%.

Následující tabulka uvádí rozdělení úvěrů podle filiálek a expozitur, které úvěry umísťovaly.

Z tabulky je patrné, že největší objem úvěrů (38,36%) povolovala centrála, až na výjimku v roce 1934, kdy úvěry radikálním způsobem omezila na pouhé dva. Z poboček poskytovaly největší množství úvěrů v roce 1922 tři filiálky: Brno (69) – 11,73% úvěrů, pak Plzeň (44) – 7,48% a Bratislava (42) – 7,14%. V dalších letech, v závislosti na rozšiřování pobočkové sítě, klesal objem poskytovaných úvěrů těmito třemi základními filiálkami ve prospěch nově založených poboček a současně s tím poklesl i podíl úvěrů poskytovaných centrálou.

V roce 1928 sice centrála stále držela první místo, ale na celkovém množství se podílela již jen 46,92%. Podíl výše uvedených poboček, které tvořily širší jádro banky, také klesal, ale mnohem podstatnějším způsobem. Objem úvěrů povolovaných pobočkou Brno poklesl o 5,58%, ale stále si držela po centrále druhé místo. O místo třetí se Plzeň dělila s pobočkou Jihlava, z nichž obě povolily 26 úvěrů, což z celkového množství toho roku povolených úvěrů představovalo 5,92%. V roce 1928 také stoupl podíl povolovaných úvěrů pobočkou Kolín (20 – 4,55%) a ze slovenských poboček se podstatně zvýšily úvěrové aktivity Popradu a Zvolenu.

Zcela neobvyklý vývoj nastal v roce 1934, kdy došlo jednak k naprosto radikálnímu omezení úvěrů povolovaných centrálou ve prospěch dvou slovenských poboček – Michalovce a Zlaté Moravce - a současně k poklesu celkového objemu úvěrů poboček v historických zemích ve prospěch slovenských a podkarpatoruských poboček. Pobočky na východě republiky se na celkovém objemu povolených úvěrů podílely 59,48%.

Tabulka: Poměr poskytnutých úvěrů v jednotlivých vybraných letech centrálou a pobočkami

Rok	1922	%	1928	%	1934	%	1937	%	celkem	%
Centrála	312	53,06%	206	46,92%	2	1,19%	298	31,80%	818	38,36
Berehovo			2	0,45%	2	1,19%			4	0,18
Brno	69	11,73%	27	6,15%	9	5,35%	49	5,22%	154	7,22
Bratislava	42	7,14%	17	3,87%	2	1,19%	30	3,20%	91	4,26
Duchcov	25	4,25%	2	0,45%	1	0,59%	11	1,17%	39	1,82
Hradec Králové	16	2,72%	22	5,01%	10	5,95%	15	1,60%	63	2,95
Jihlava	21	3,57%	26	5,92%	1	0,59%	4	0,42%	52	2,43
Kolín	17	2,89%	20	4,55%	5	2,97%	35	3,73%	77	3,61
Komárno					5	2,97%	16	1,70%	21	0,98
Košice							7	0,74%	7	0,32
Královské Vinohrady			1	0,22%	2	1,19%	11	1,17%	14	0,65
Libeň			2	0,45%	0	0%	6	0,64%	8	0,37
Louny	16	2,72%	11	2,50%	4	2,38%	47	5,01%	78	3,65
Lovosice			2	0,45%	3	1,78%	5	0,53%	10	0,46
Michalovce					23	13,69%	18	1,92%	41	1,92
Náměstí Republiky							28	2,98%	28	1,31
Nové Mesto nad Váhom	7	1,19%	2	0,45%	11	6,54%	15	1,60%	35	1,64
Nusle			9	2,05%	14	8,33%	7	0,74%	30	1,40
Olomouc	9	1,53%	5	1,13%	1	0,59%	20	2,13%	35	1,64
Ostrava			13	2,96%	4	2,38%	57	6,08%	74	3,47
Piešťany	10	1,70%	5	1,13%	4	2,38%			19	0,89
Plzeň	44	7,48%	26	5,92%	6	3,57%	25	2,66%	101	4,73
Poprad			18	4,10%	8	4,76%	66	7,04%	92	4,31
Ružomberok					5	2,97%	24	2,56%	29	1,36
Turnov			2	0,45%	2	1,19%	7	0,74%	11	0,51
Užhorod					7	4,16%			7	0,32
Zlaté Moravce					20	11,90%	16	1,70%	36	1,68
Zvolen			13	2,96%	4	2,38%	48	5,12%	65	3,04
Žilina					9	5,35%	46	4,90%	55	2,57
Žižkov			8	1,82%	4	2,38%	26	2,77%	38	1,78
Celkem	588	100%	439	100%	168	100%	937	100%	2 132	100%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Legiobanky 1920 - 1938

Bezkonkurenčně první místo zaujaly toho roku Michalovce, které se podílely na celkovém objemu povolených úvěrů 13,69% a poté Zlaté Moravce s 11,90%. Poměrné navýšení vykazala také pobočka Nové Mesto nad Váhom – 6,54%, což souviselo s podporou peněžního a průmyslového koncernu Legiobanky na Slovensku. K podstatným změnám došlo i případě poboček v historických zemích a tzv. „základních“ poboček. Všechny „základní“ pobočky omezily povolování nových úvěrů, z nichž nejvíce Brno – o celých 33,33% méně a pak Plzeň – méně o 23,08% a také Bratislava, i když jen o 11,76% méně, protože zde působil výše uvedený „protiproud“ ve prospěch slovenských poboček.

Jak již bylo řečeno, objem poboček na historickém území celkově poklesl, ale na tomto snížení měla lví podíl radikální restrikce úvěrů u centrály, omezení úvěrování „základních“ poboček a filiálek Jihlavy a Kolína. Výjimečný nárůst naproti tomu ale vykazaly Nusle, které se podílely na celkovém množství 8,33%.

Z hlediska počtu povolených úvěrů byl zcela bezprecedentní rok 1937, kdy bylo povoleno 937 úvěrů. Centrála se svými 298 povolenými úvěry a 31,80% podílem na celkovém objemu zaujala opět bezkonkurenční první místo a došlo k opětné převaze poboček v historických zemích. Slovenské a podkarpatorské pobočky zaujímaly v celkovém objemu povolených úvěrů 30,48%, centrála 31,80% a zbývajících 37,72% pobočky v Čechách a na Moravě. Podíváme-li se ale na tabulku z hlediska počtu udělených úvěrů, zjistíme, že většina poboček jich povolovala mnohem více než v ostatních letech, v nichž byla provedena sonda. V případě slovenských a podkarpatorských poboček došlo ke změnám jejich počtu zrušením Berehova a Užhorodu v rámci centralizační akce a Píšťan, kvůli jejich dlouhodobé nerentabilitě a kvůli založení nové pobočky v Košicích. Zcela zásadní nárůst počtu nových úvěrů vykazaly pobočky Poprad (o 58 více), Zvolen (o 44 více), Žilina (o 37 více) a Ružomberok (o 19 více).

V roce 1937 se zvýšil také podíl „základních“ poboček na celkovém úvěrování; dohromady činil 11,08% s největším nárůstem u pobočky Bratislava. Z ostatních českých a moravských poboček vykazaly zvýšení procentuálních objemů pobočky Olomouc z 0,59% (1 úvěr) na 2,13% (20 úvěrů) a Ostrava z 2,38% (4 úvěry) na 6,08% (57 úvěrů).

Také v tomto roce můžeme spatřit pokračování trendu nastoleného již v roce 1934 - zvýšení objemu povolovaných úvěrů pražskými expoziturami; na prvním místě expoziturou Královské Vinohrady, Žižkov a novou expoziturou Náměstí republiky.

Poslední dvě tabulky uvádějí objem jednotlivých odvětví průmyslu, zemědělství, peněžních ústavů apod. v úvěrování Legiobanky. Jde ale do značné míry jen o ilustrativní

vzorek, protože největší procento úvěrovaných firem ve vytipovaných letech představovaly firmy tzv. *neurčené*, tedy ty, jejichž výrobní nebo profesní zaměření nebylo uvedeno ani v protokolech správní rady, ani v hospodářských kompasech. I přesto si lze udělat představu o hlavních směrech úvěrování Legiobanky v průběhu její činnosti v rámci I. republiky. První místo zaujal bezkonkurenčně obchod, který se podílel na celkovém objemu 12,38%, druhé místo – stavební průmysl (7,92%), třetí - družstva (5,53%), čtvrté - peněžní ústavy na Slovensku a Podkarpatské Rusi (5,36%), páté – soukromé osoby (4,95%), šesté – peněžní ústavy v Rumunsku (3,96%), sedmé – velkostatky, statky a rolnická hospodářství (3,79%), osmé – potravinářský průmysl (3,63%), deváté - peněžní ústavy Čech a Moravy (3,13%), desáté - živnosti a koncern Legiobanky (2,97%).

Úvěrování obchodních firem stálo na jedním z předních míst již v roce 1922, kdy jejich objem v následujících letech stále stoupal, až dosáhl v roce 1937 – 19,07%. Úvěrování obchodních firem tak tvořilo stabilní součást úvěrových aktivit Legiobanky po celou její existence v meziválečném období. Postupem času došlo pouze k výraznému zjednodušení vnitřní struktury obchodních firem, jak bude uvedeno níže.

Specifickou součástí tohoto odvětví bylo úvěrování *tabákových skladů*, kdy umístění úvěrů do této podnikatelské sféry odráželo tehdejší úvěrové priority Legiobanky, reflektující požadavek finanční podpory legionářského podnikání. Tabákové sklady byly totiž přednostně přidělovány legionářským vysloužilcům a invalidům. V roce 1922 tvořily plných 44,44% všech obchodních firem, ale jejich počet, zejména po deflační krizi, stále klesal a již nikdy tyto firmy nedosáhly v úvěrových aktivitách banky tak výrazné místo. Tato skutečnost byla dána jak těžkými dopady deflační krize na tabákové sklady, tak minimalizováním na svépomoc zaměřených bankovních obchodů banky.

Důkazem tohoto trendu je skutečnost, že v roce 1928 Legiobanka úvěrovala již jen jeden tabákový sklad - *Taussig a Hájek, hlavní sklad tabáku, Plzeň*, který požíval 150tisícového úvěru kontokorentního a 500 tisícového garančního úvěru od pobočky Plzeň. V roce 1934 již nenajdeme mezi úvěrovanými podniky ani jeden. Do úvěrových aktivit Legiobanky se sice v druhé polovině 30. let tabákové sklady znovu vrátily, ale představovaly jen zlomek jejich původního objemu (8,05%). Většina z nich (4) se nacházela v Čechách, dva na Moravě a jen jeden na Slovensku. Největší a nejpočetnější úvěry požívala firma *Špatenka Ladislav, kpt. v.v., velkoobchod tabákem, Teplice* úvěrovaná pobočkou Duchcov – dva kontokorentní úvěry ve výši 50 000 Kč a 250 000 Kč a dva garanční, oba ve výši 200 000 Kč. Druhý nejvyšší úvěr požívala moravská firma *Maceček Jan, velkoobchod tabáku, Slezská*

Ostrava – kontokorentní úvěr ve výši 180 000 Kč. Ostatní tabákové sklady se pohybovaly v úvěrových rámcích do 50 000 Kč.

Charakteristické, pro úvěrování tabákových skladů byl i pokles úvěrových rámců při zachování typů povolovaných úvěrů kontokorentních a garančních. Podíváme-li se na výši povolovaných úvěrů v roce 1922 zjistíme, že z 15 povolených úvěrů bylo pět povoleno ve výši 100 tisíc, šest do 250 tisíc a dva v rozmezí 400 tisíc – 700 tisíc. Jako v předcházejícím případě se naprostá většina těchto firem (75%) nacházela v Čechách a byla úvěrována centrálou a pobočkou Plzeň, jen dvě firmy se nacházely na Slovensku a dvě na Moravě.

Největší úvěry obdržely firmy - *Čapková R., Drtílek J., Navrátil F., tabákový sklad, Ostrava* – 700 tisícový a 70 tisícový, oba na převzetí skladu, úvěrována centrálou; firma *Wurm Josef, nájemce hlavního tabákového skladu, Strakonice* – 400 tisícový úvěr na nákup tabáku, úvěrována pobočkou Plzeň; firma *Švarc Matěj, tabákový sklad, Uherčice* – 200tisícový na převzetí skladu a 120 tisícový kontokorentní, úvěrována pobočkou Brno a firma *Klouda V., Laub J., Fleischman O., tabákový sklad, Klatovy* – 200 a 100tisícové úvěry na provozování skladu od pobočky Plzeň.

Vnitřní struktura obchodních firem úvěrovaných Legiobankou byla nejrozsáhlejší v letech 1922 a 1937. Nejstabilnější položkou mezi obchodními firmami byly firmy obchodující s potravinářskými výrobky, dřívím, uhlím a zemědělskými a živočišnými plodinami s tou výhradou, že obchod dřívím, uhlím a stavebním materiálem byl nejvíce zastoupen v letech 1922 a 1937 a firmy se zemědělskými a živočišnými plodinami se objevily v úvěrování Legiobanky až ve 30. letech, zejména v jejich druhé polovině. Dále banka úvěrovala firmy obchodující kovy a železem, látkami, kůžemi, textilem a v roce 1937 po jedné firmě se sklem a chemickými výrobky.

Největší počet obchodních firem se nacházel v roce 1922 v historických zemích - 88,90%. Největšími úvěrovými komitenty byly firmy: *Herbst F. J., velkoobchod vínem, Praha* – čtyři úvěry v celkové výši 8 750 000 Kč; firma *Ilk a spol., obchod kovy, Praha* – šest úvěrů v celkové výši 1 400 000 Kč; *Kondrád A. M., obchod látkami, Brno* – úvěr ve výši 11 000 000 Kč; *Čsl. akciová společnost pro obchod, průmysl a hospodářství, Zvolen* – úvěr ve výši 6 000 000 Kč; *Kabeláč Adolf, komisionářství, Praha* – dva úvěry v celkové výši 5 500 000 Kč; *Ilie E. Stratulat, česko-rumunská obchodní společnost, Praha* – jeden úvěr ve výši 1 000 000 Kč a *Zelený a Deutsch, komisionářství, Brno* – tři úvěry v celkové výši 4 000 000 Kč, úvěrován Brnem. Až na poslední byly všechny firmy úvěrovány centrálou.

Úvěrový vztah Legiobanky k jednotlivým odvětvím průmyslu, obchodu, zemědělství a soukromníkům I.

Rok	1922	%	1928	%	1934	%	1937	%	Celkem	%
Expozitury Legiobanky							15		15	1,23%
Koncern	5	1,20%	21	9,50%	1	0,88%	9	1,97%	36	2,97%
Automobilový Průmysl	3	0,72%	2	0,90%	1	0,88%	7	1,53%	13	1,07%
Dřevozpracující průmysl	8	1,93%	2	0,87%	4	3,53%	16	3,50%	30	2,47%
Elektrotechnický Průmysl	3		3	1,35%	1	0,88%	1	0,21%	8	0,65%
Farmaceutický průmysl	1	0,24%							1	0,08%
Filmový průmysl	7	1,69%			1	0,88%	12	2,63%	20	1,65%
Fotografický průmysl	2	0,48%							2	0,16%
Hutní průmysl							3	0,65%	4	0,33%
Chemický průmysl	6	1,44%			1	0,88%	5	1,09%	12	0,99%
Koždělný průmysl	3	0,72%	1	0,45%			5	1,09%	9	0,74%
Letecký průmysl							1	0,21%	1	0,08%
Potravinářský průmysl	13	3,14%	6	2,71%	7	6,19%	18	3,94%	44	3,63%
Mlýny	2	0,48%	1	0,45%	5	4,42%	3	0,65%	11	0,90%
Polygrafický Průmysl	11	2,65%	2	0,90%			5	1,09%	18	1,48%
Sklářský průmysl	2	0,48%	1	0,45%					3	0,24%
Stavební průmysl	21	5,07%	19	8,59%	6	5,30%	50	10,96%	96	7,92%
Strojírenský průmysl	12	2,89%	2	0,90%			7	1,53%	21	1,73%
Textilní průmysl	6	1,44%	7	3,16%			12	2,63%	25	2,06%
Průmysl kamenem	1	0,24%	1	0,43%			3	0,87%	3	0,24%
Obchod	27	6,52%	19	8,59%	17	15,04%	87	19,07%	150	12,38%
Tabákové sklady	12	2,89%	1	0,45%			7	1,53%	20	1,65%
Doprava			2	0,90%	1	0,88%			3	0,24%
Družstva	51	12,31%	6	2,71%	3	2,65%	7	1,53%	67	5,53%
Elektrárny, vodárny, plynárny	13	3,14%	1	0,45%			6	1,31%	20	1,65%
Statky a velkostatky	1	0,24%	6	2,71%	6	5,30%	33	7,23%	46	3,79%
Neurčeny	92	22%	24	10,85%	25	22,12%	70	15,35%	211	17,42%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – Sl/a-1, Protokoly správní rady Banky československých legií

Úvěrový vztah Legiobanky k jednotlivým odvětvím průmyslu, obchodu, zemědělství a soukromníkům II.

Rok	1922	%	1928	%	1934	%	1937	%	Celkem	%
Orgány státní správy a samosprávy	5	1,20%	2	0,90%	6	5,30%	4	0,87%	17	1,40%
Peněžní ústavy Bulharsko	1	0,24%							1	0,08%
Peněžní ústavy Čechy a Morava	16	3,86%	21	9,50%			1	0,21%	38	3,13%
Peněžní ústavy Jugoslávie	12	2,89%							12	0,99%
Peněžní ústavy Maďarsko	1	0,24%							1	0,08%
Peněžní ústavy Pobaltí			1	0,45%					1	0,08%
Peněžní ústavy Polsko	1	0,24%	7	3,16%					8	0,66%
Peněžní ústavy Rakousko	1	0,24%							1	0,08%
Peněžní ústavy Rumunsko	17	4,10%	30	13,57%					48	3,96%
Peněžní ústavy Slovensko a Podkarpatská Rus	28	6,76%	21	9,50%	8	7,08%	8	1,75%	65	5,36%
Peněžní ústavy Západní Evropa			1	0,45%					1	0,08%
Hotely a restaurace	5	1,20%	1	0,45%	1	0,88%	9	1,97%	16	1,32%
Lázně a sanatoria	1	0,24%							1	0,08%
Divadla			1	0,45%					1	0,08%
Různé	1	0,24%	3	1,35%			8	1,75%	12	0,99%
Soukromé osoby	8	1,93%	2	0,90%	14	12,38%	36	7,89%	60	4,95%
Spolky a zájmové instituce	7	1,69%					3	0,65%	10	0,83%
Živnosti	7	1,69%	4	1,80%	5	4,42%	20	4,38%	36	2,97%
celkem	414		221		113		456		1211	

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Protokoly správní rady Banky československých legií

V roce 1928 bylo na 84% obchodních firem úvěrováno v historických zemích a zbytek na Slovensku. Největšími úvěrovými komitenty v tomto roce 1928 byly firmy: *Jaroš Alois, obchod dřívím, Uherské Hradiště* – čtyři úvěry v celkové výši 3 200 000 Kč; *Akciová společnost pro obchod mezinárodní, Praha* – tři úvěry v celkové ve výši 5 200 000 Kč. Na Slovensku byly úvěrovány jen firmy: *Brier Ignatz, obchod dřevem, Sliač* – tři úvěry v celkové výši 600 000 Kč a *Feuereisen Armin, obchodní dům, Štrba* – dva úvěry v celkové výši 75 000 Kč; obě úvěrované pobočkou Poprad.

Toho roku úvěrovala Legiobanka jedinou českou firmu operující v zahraničí: *Holub Jaroslav, import a export, Paříž* – jeden kontokorentní ve výši 100 000 Kč. S ohledem na pozdější poměrně vysokou účast na filmovém průmyslu je třeba uvést firmu *Wetebfilm, obchod filmy, Praha* – s rámcovým úvěrem ve výši 160 000 Kč.

V roce 1934 se ovšem poměr obchodních firem v historických zemích podstatným způsobem snížil na pouhých 47,06 %. V tomto posledním krizovém roce se také zásadním způsobem zjednodušila vnitřní struktura úvěrovaných firem na firmy obchodující zemědělskými plodinami a živočišnými produkty a firmy obchodující s potravinářskými výrobky. Největším komitentem byla firma *Kellner František, velkoobchod chmelem, Žatec* s kontokorentním úvěrem ve výši 2 500 000 Kč. Výjimkou z výše uvedených firem byla jen firma *Dvořáček a spol., sklad a obchod dřívím, Brno*, která obdržela od banky pět úvěrů v celkové výši 1 250 000 Kč. Další byla firma *Bří Goldmannové, komisionáři dobyt看em a masem, Ostrava* – dva úvěry v celkové výši 450 000 Kč. Zajímavostí roku 1934 byl velký podíl úvěrovaných firem expoziturou *Žižkov* a v tomto oboru zvláště obchodníků s vejci, jmenovitě: *Maisels a Keves, obchod vejci, Žižkov* – úvěr kontokorentní ve výši 360 000 Kč, *Šipan Tomáš, velkoobchod vejci, Žižkov* – kontokorentní úvěr 320 000 Kč a *Englander Moses, velkoobchod vejci, Trstená* – kontokorentní úvěr ve výši 300 000 Kč. Poměr těchto firem bude v druhé polovině 30. let stále narůstat.

Ze slovenských firem jmenujme ty největší: *Ackermann Simon, velkoobchod papírem, Ružomberok* – kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč a *Landemann Max, obchod obilím, Michalovce* – eskontní ve výši 249 410 Kč.

V roce 1937 činil podíl obchodních firem v historických zemích 63,22% a současně s tím došlo k opětovnému rozšíření vnitřní struktury těchto firem. 45,68% představovaly firmy obchodující zemědělskými a živočišnými produkty, 18,39% firmy obchodující dřívím a stavebním materiálem, 9,20% firmy obchodující železem, 8,05% firmy obchodující uhlím, 6,90% firmy obchodující koloniálním zbožím, 2,30% firmy obchodující textilem, 2,30% firmy obchodující kůžemi a jen 1,15% firma obchodující se sklem a chemickými výrobky.

Zajímavostí je, že téměř čtvrtina firem obchodujících zemědělskými a živočišnými produkty představovala firmy obchodující s vejci úvěrované především expoziturou *Žižkov* a několika případech i expoziturou *Královské Vinohrady*. Výše povolovaných úvěrů se pohybovala v rozmezí nad 50 000 Kč do 300 000 Kč a všechny byly kontokorentní.¹⁰⁹⁶

Z ostatních obchodních firem požívaly největší úvěry firmy: *Společnost pro obchod obilím, Praha* – eskontní úvěr ve výši 10 000 000 Kč.; *Libiger Karel, velkoobchod dřevem,*

---

¹⁰⁹⁶) Uvedeny jsou jen největší klienti: *Englander Max, velkoobchod vejci, Praha* – dva kontokorentní v celkové výši 425 000 Kč; *Miškovský Josef, velkoobchod vejci, Praha* – kontokorentní ve výši 300 000 Kč; *Hirschová Malvína, velkoobchod vejci, Praha* – kontokorentní ve výši 250 000 Kč; *Šimon Josefovič, velkoobchod vejci, Praha* – kontokorentní ve výši 280 000 Kč; *Neumann Leopold, vejce, drůběž, Praha* – kontokorentní ve výši 300 000 Kč. Výjimkou z výše uvedeného pravidla byla firma *Šipan T. a spol, velkoobchod vejci, Žižkov* – s úvěrem ve výši 500 000 Kč.

Praha – pět úvěrů v celkové výši 2 380 000 Kč; *Ruja, obchod elektrickými ohřívači vody, Praha* – tři úvěry ve výši 1 000 000 Kč; *Kovář K. V., velkoobchod uhlím, Praha* – dva kontokorentní úvěry v celkové výši 1 000 000 Kč. Firmě *Laufer Julius, velkoobchod dobyt看em, Praha* byly dva kontokorentní úvěry ve výši 100 000 Kč zrušeny a nahrazeny jedním kontokorentním – 650 000 Kč a jedním garančním – 50 000 Kč.

Z průmyslových odvětví zaujalo první místo úvěrování stavebních firem, v celkovém objemu 7,92%. Ve dvacátých letech spočívalo těžiště těchto firem v historických zemích (cca 90%), kdy však jejich podíl, postupně snižoval, až ve 30. letech poklesl na průměrných 33% ve prospěch slovenských a podkarpatoruských stavebních firem.

V roce 1922 byly největšími úvěrovými komitenty koncernový podnik *Silika, akc. spol., Praha* - tři úvěry v celkové výši 3 700 000 Kč; *Skorkovský K., betonové a železobetonové stavby, Brno* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Západočeská stavební společnost, Škvrňany* – tři úvěry ve výši 1 550 000 Kč; *Kroupa a Suchý, architekt, Praha* - tři úvěry ve výši 1 500 000 Kč a *Bří. Jarošové, stavební spol., Uherské Hradiště* – úvěr ve výši 1 500 000 Kč.

V roce 1928 byla absolutně největším úvěrovým komitentem firma *Kruliš Zdeněk a ing. Vladislav Vlášek, podnikatelství staveb, Praha* – požívající pět kontokorentních úvěrů v celkové výši 47 500 000 Kč. Tato firma, budující zahradní město v Záběhlicích pro Obecně prospěšné družstvo „Nová Praha“, byla bankou úvěrována od druhé poloviny 20. let. Když se firma dostala v roce 1932 do finančních potíží, využila Legiobanka příležitosti a firmu de facto převzala do své správy. Do představenstva firmy, čítajícího celkem dvanáct členů, zvolila jedenáct svých úředníků, převzala prodej pozemků a obytných domků.¹⁰⁹⁷

Firma *Skorkovský K. a Ing. Zdeněk Kruliš, Brno* a firma *Ing. Vladislav Vlášek, Praha* byly také jedny z významných firem pracujících v rámci státních zadávek pro ministerstvo národní obrany při výstavbě pohraničního opevnění,¹⁰⁹⁸ proto je jejich úvěrování Legiobankou třeba chápat jako jeden z důkazů jejího úzkého sepětí s tímto ministerstvem.

Dalšími velkými komitenty byly firmy *Frič Rudolf, ing. podnikatelství staveb, Bratislava* – tři úvěry v celkové výši 4 500 000 Kč; *Mandas, Doubek, Pechmann a spol. stavitelé, Plzeň* – tři úvěry v celkové výši 2 600 000 Kč; *Horák Karel Ing., podnikatelství staveb, Klatovy* – pět úvěrů v celkové výši 1 850 000 Kč a *Kolín Václav, stavitel, Dolní Kubín* – sedm úvěrů ve výši 1 165 000 Kč.

¹⁰⁹⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR 21 12 1932, Arrangement úvěru Zdeněk Kruliš – Ing. VI. Vlášek, zahradní město, Praha – Záběhllice.

¹⁰⁹⁸) Z. Kárník, Česká země v období I. republiky, díl III. s. 459 – 461.

V roce 1934 úvěrovala banka jen šest stavebních firem z nichž 66,67% se nacházelo na východě republiky a z toho 50% v Užhorodě: *Frič Rudolf, podnikatelství staveb, Bratislava* – dva úvěry v celkové výši 4 850 000 Kč; *Havlík a Říčař, stavitel, Užhorod* – tři úvěry ve výši 1 400 000 Kč; *Winkelberg František a spol. stavební kancelář, Užhorod* – dva úvěry ve výši 950 000 Kč.

V roce 1937 se dvě třetiny úvěrů stavebních firem pohybovaly ve III. kategorii – tedy od 100 000 Kč do 500 000 Kč. Výjimkou bylo několik velkých firem: *Lanna, akc. stavební spol., Praha*, které banka povolila celkem 14 úvěrů, z nich 11 na financování státních dodávek, v celkové výši 24 987 250 Kč; dále pak *Skorkovský Karel Ing., stavitel, Brno* požívající na 15 nových úvěrů v celkové výši 19 042 750 Kč, z nichž 8 bylo určeno na financování státních dodávek. Úvěry povolovaly vedle centrály také pobočky Plzeň a Bratislava. Třetí největší úvěrový komitent byla firma *Mandaus, Ing. Švajcr a spol., společnost stavitelů, Plzeň*, které banka povolila dva kontokorenty v celkové výši 3 000 000 Kč.

Poměrně velká část stavebních firem (16%) byla úvěrována pobočkou Ostrava. Největší z nich byly firmy *Rozhon Artur, ing., stavitel, Ostrava* – celkem pět úvěrů v celkové výši 2 400 000 Kč; *Špačkové brí, stavitel a civilní inženýr, Slezská Ostrava* – tři úvěry v celkové výši 2 100 000 Kč; *Pazourek Otmar, stavitel, Moravská Ostrava* – tři úvěry v celkové výši 1 300 000 Kč a *Technika, stavební společnost, Žilina* – čtyři úvěry v celkové výši 545 000 Kč.

Ze slovenských firem patřili k největším úvěrovým komitentům: *Frič Rudolf, Ing., stavitel, Bratislava* – pět úvěrů v celkové výši 22 795 000 Kč; *Šašinka Josef, stavitel, Poprad* – šest úvěrů v celkové výši 4 459 000 Kč; *Kodl Jan, Ing., podnikatelství staveb, Bratislava* – tři úvěry v celkové výši 3 550 000 Kč a *Sdružení stavebních firem pro výstavbu kasáren dělostřeleckého pluku, Kežmarok* – tři úvěry v celkové výši 3 300 000 Kč.

Ze stavebních firem byly nejstabilnějšími klienty firmy: *Ing. Frič Rudolf, stavitel, Bratislava* a *Ing. Horák Karel, stavitel, Klatovy*, které úvěrovala Legiobanka po celou dobu své činnosti za I. republiky.

Po stavebním průmyslu zaujal druhé místo v úvěrových aktivitách Legiobanky *potravinářský průmysl*. V roce 1922 převažovaly firmy v historických zemích v poměru 8:5. Nejvíce úvěrů, v každé kategorii 35,29% bylo povoleno v kategoriích II a III. Na zbytku se podílely kategorie V (11,76%) a kategorie IV (5,88%).

Největšími úvěrovými komitenty byly následující firmy: *Měšťanský pivovar v Plzni* – kontokorentní úvěr ve výši 5 mil. Kč; *Mojsovič Petr, cukrovinky a čokoláda, Bratislava* – kontokorentní ve výši 1 700 000 Kč; *Froněk J., Dáňa K., továrna na margarín, Satalice* – kontokorentní ve výši 600 000 Kč; *Horák Jindřich, vinné sklepy, Praha* – kontokorentní ve výši 500 000 Kč; *Hruška a Kratochvíl, sodovkárna, Piešťany* – dva kontokorentní v celkové výši 800 000 Kč; *Bří. Prchalové a spol., kávovinové náhražky, Třebíč* – tři úvěry v celkové výši 370 000 Kč, úvěrovaná pobočkou Jihlava; „*Silica*“, *slovensko-americká továrna na rum, Bratislava* – kontokorentní ve výši 160 000 Kč, úvěrovaná pobočkou Bratislava; *Feldman, továrna Fortuna, Královo Pole* – dva úvěry ve výši 130 000 Kč; *American Bonbons and Chocolat Comp., Kolín* – kontokorentní ve výši 100 000 Kč; *Houba, Soyka, konzervárna, Liblice – Byšice* – na postoupené pohledávky ve výši 100 000 Kč.

V roce 1928 došlo jednak v úvěrování potravinářských firem k redukci jednak k výhradnímu zaměření na české a moravské firmy. Největším klientem se toho roku stala již dříve úvěrovaná firma *Bří. Prchalové a spol, továrna kávovinových náhražek, Třebíč*, které banka povolila celkem 14, převážně kontokorentních úvěrů v celkové výši 4 456 000 Kč a firma *ZORA, továrna na cukrovinky a čokoládu, Olomouc*, které banka povolila dva kontokorentní úvěry v celkové výši 7 000 000 Kč.

Ve třicátých letech se v tomto oboru opět objevily slovenské a podkarpatorské potravinářské firmy, které ale tvořily většinu jen v roce 1934. Výše úvěrových rámců se pohybovala převážně v kategoriích III (53%), I. (11%) a II (25%) s určitými výjimkami, představovanými firmami: *Pachl Rudolf, továrna na cukrovinky a čokoládu, Rupa, Nusle* – dva úvěry v celkové výši 2 500 000 Kč (1934), úvěrovaná pobočkou Nusle a dva úvěry v celkové výši 2 400 000 Kč (1937); *Wittmann Ignác a syn, bryndzárna a výroba sýrů, Zvolen* – tři úvěry v celkové výši 960 000 Kč, úvěrovaná pobočkou Zvolen.

V případě slovenských firem je charakteristické, že oproti firmám v historických zemích, které pokrývaly širokou paletu výrobního zaměření, vyráběla většina bankou úvěrovaných potravinářských firem na Slovensku lihoviny, jako například: *Eisner Isidor, výroba octa a lihovin, Nové Mesto nad Váhom* – kontokorentní úvěr ve výši 250 000 Kč; *Wister Leopold, továrna na likéry, Nové Mesto nad Váhom* – kontokorentní úvěr ve výši 200 000 Kč, obě úvěrované tamní pobočkou; *Moskovitz Armin, výroba rumu a likérů, Michalovce* – akceptační úvěr ve výši 144 200 Kč, úvěrovaný pobočkou Michalovce. Oproti firmám v českých A také čerpané úvěrové rámce byly poměrně malé.

Druhým převažujícím slovenským potravinářským odvětvím byly bryndzárny a sýrárny, škrobárny a uzenáři *Krejsa Method, velkouzenářství, Kežmarok* – pět úvěrů

v celkové výši 620 000 Kč a *Popradská továrna na bramborový škrob, Poprad* – dva úvěry v celkové výši 200 000 Kč Pak firma *Wittmann J. a syn, bryndzárna a sýrárna, Zvolen* – pět úvěrů v celkové výši 1 110 000 Kč.

Stabilní úvěrové spojení udržovala Legiobanka s firmou *Zora, akc. továrna na cukrovinky a čokoládu, Olomouc* a firmou *Hartmanová a spol., suroviny pro továrny na cukrovinky, Praha* a firmou *Svoboda a Šišma, sladovna, Žerotín na Hané*.

Z hlediska úvěrovaných firem byly sice početně malou skupinou mlýny, ale ve dvacátých letech sem umísťovala výhradně vysoké milionové úvěry v kategorii V. – VI: firma *V. Loupal, automatický mlýn, Starý Kolín nad Labem* – dva úvěry v celkové výši 6 000 000 Kč; *Plešivecký a Jelšavský mlýn, Jelšava* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Parní mlýn v Chodouni, spol. s r.o., Chodouň* – jeden úvěr ve výši 6 000 000 Kč.

Ve třicátých letech se počet úvěrovaných mlýnů zvýšil, ale poklesla výše úvěrů, kdy 50% bylo povolováno v kategorii III, 30% v kategorii II a po 10% v kategorii I a IV. Největšími úvěrovými komitenty v mlynářském průmyslu byly firmy: *Winter Alexandr a synové, Píšťany* – čtyři úvěry v celkové výši 1 710 000 Kč; *Parní mlýn v Chodouni spol. s r.o., Chodouň* – jeden úvěr ve výši 1 000 000 Kč; *Jiránek Josef, turbínový válcový mlýn, Neradice* – úvěr ve výši 400 000 Kč; *Jirásek Jaroslav, spolumajitel mlýna, Louny* – dva úvěry v celkové výši 400 000 Kč.

Významnou složkou obchodních aktivit Legiobanky tvořilo, zvláště ve 30. letech úvěrování *dřezpracujících firem*. V první polovině dvacátých let umísťovala většinu úvěrů centrála a v jejich druhé polovině se těžiště přesunulo na pobočkovou síť. Celých 40% představovaly slovenské firmy, mimo jiné i dva budoucí koncernové podniky Legiobanky: „*Asdus*“, *americko-slovenská dřezpracující spol., Nové Mesto nad Váhom* – kontokorentní úvěr ve výši 4 500 000 Kč a „*Tuz*“, *dřevařské podniky, spol. s r.o., Praha* – dva kontokorentní úvěry v celkové výši 7 500 000 Kč. Mezi největší úvěrové komitenty patřily dvě slovenské firmy: *Slovenská papírna, Ružomberok* – dva úvěry v celkové výši 1 500 000 Kč; *Figusch Samuel, továrna na nábytek, Zvolen* – pět úvěrů v celkové výši 500 000 Kč a z českých firem: *Želivský, Trdlica and Urban, dřevařské podniky, Praha* – dva kontokorentní úvěry 7 500 000 Kč; *Jirát A., parní pila, Solnice* – čtyři úvěry v celkové výši 900 000 Kč; *Frančík Josef, továrna na nábytek, Kolín* – kontokorentní ve výši 600 000 Kč.

Ve třicátých letech došlo ke zvýšení podílu českých dřezpracujících firem oproti slovenským na 56% a současně k přenesení těžiště povolování úvěrů na pobočkovou síť Legiobanky. Centrála se na úvěrování těchto firem podílela jen minimálně (11%), kdy naopak

poměrně značnou aktivitu v tomto průmyslovém oboru vykazaly slovenské pobočky Zvolen (11%), Ružomberok (17%) a Žilina (17%).

Převážná většina úvěrů se pohybovala v kategorii III (43%), pak kategorii II (25%) a v kategorii I (22,4%). Pouze několik firem požívalo vysokých úvěrů kategorie IV (6,12%) a V (4,08%). K největším úvěrovým komitentům ve třicátých letech patřily firmy: *Tisa, dřevozpracující úč. spol, Žilina* – čtyři úvěry v celkové výši 4 100 000 Kč; *Červinka Břetislav, dřevoprůmysl, Praha* – šest úvěrů v celkové výši 1 670 000 Kč; *Figusch J. a synové, továrna na nábytek a čalounictví, Zvolen* – pět úvěrů v celkové výši 1 350 000 Kč; *Jirát A., továrna na překližku, pila, Solnice* – tři úvěry v celkové výši 1 250 000 Kč; *Slovenská lesná a dřevopriemyselná úč. spol. Žilina* – garanční úvěr ve výši 800 000 Kč; *Velčovský Petr, parní pila a výroba dřevité vlny, Lipt. Sv. Michal* – dva úvěry v celkové výši 270 000 Kč.

Stabilně úvěrovaným průmyslovým odvětvím se staly také *textilní a pletářské firmy*, které ve dvacátých letech tvořilo převážnou většinu úvěrů v kategorii III (40%), ale současně bylo 20% úvěrů povolováno jak v nejnižší kategorii I, tak ve vysokých kategoriích IV (8%) a V (20%), ostatních 12% v kategorii II. Z hlediska povolovaných typů úvěrů 50% představovaly kontokorentní úvěry, 36% úvěry na postoupené pohledávky, 10% směnečné a 4% garančních.

Největšími úvěrovými komitenty ve dvacátých letech byly *Ústřední svaz lnářských sdružení v republice československé, Praha* – kontokorentní úvěr ve výši 5 000 000 Kč; *Lowenbach Julius, přádelna juty, Dvůr Králové* – dva úvěry v celkové výši 2 300 000 Kč (1922) a jeden kontokorentní ve výši 2 000 000 Kč (1928); *Matouš F., textilní závody, Benešov u Semil* – dva úvěry v celkové výši 2 300 000 Kč; *Eduard Gutfreund, továrna na klobouky, Katovice* – čtyři úvěry v celkové výši 2 002 279 Kč (1928); *Bartůněk Rudolf, textilní továrna, Třešť* – tři úvěry v celkové výši 1 245 000 Kč; *Moravia, závod pletářský, Jihlava* – kontokorentní úvěr ve výši 800 000 Kč; *Prouza V., továrna na prádlo, Klatovy* – tři úvěry v celkové výši 900 000 Kč; *R. Kotík, továrna nákrčníků, Praha* – čtyři úvěry v celkové výši 305 000 Kč.

V roce 1934 textilní a pletářské firmy z obchodních aktivit Legiobanky mizí, jako odraz těžkého dopadu krize na toto odvětví a objevují se až v druhé polovině 30. let. Struktura typů povolovaných úvěrů a struktura výše zůstala prakticky stejná.

K největším úvěrovým spojením v roce 1937 patřily firmy: *Pelly V., přádelna a tkalcovna, Police nad Metují* – tři úvěry v celkové výši 3 000 000 Kč; *Franke Emanuel,*

výroba suken a modistických látek, Brno – jeden úvěr ve výši 500 000 Kč; *Mechanická tkalcovna, Místek* – úvěr ve výši 300 000 Kč; *Manila, přádelna, Olomouc* – úvěr ve výši 250 000 Kč; *Klatovská továrna na prádlo, Klatovy* – úvěr ve výši 100 000 Kč; *Rybář Oskar, dámské klobouky, Brno* – dva úvěry v celkové výši 155 000 Kč. Charakteristické pro toto odvětví byla skutečnost, že všechny úvěrované firmy se nacházely v historických zemích a ani jedna na východě republiky.

Strojírenské firmy měly s textilními společné, že se všechny nacházely v historických zemích. Oproti ostatním odvětvím byla většina úvěrů ve dvacátých letech povolena v kategorii I (39%), II (33%) a III (16%). Uděleno bylo jen 11% vysokých úvěrů do 1 mil. Kč. Naprostá většina úvěrů bylo kontokorentních (55%) a na postoupené pohledávky (28%). Jen 12% bylo směnečných a 5% akceptačních.

Největšími úvěrovými komitenty byly firmy: *Zeithaml a Vočka, Královské Vinohrady* – dva úvěry v celkové výši 1 000 000 Kč; *Kunšta Bohumil, Žižkov* – kontokorentní úvěr ve výši 911 000 Kč; *J. Prokopa synové, továrna mlýnských strojů, Pardubice* – kontokorentní ve výši 400 000 Kč; *Štěpánek Emil, strojírna, Jihlava* – kontokorentní úvěr ve výši 250 000 Kč; *Rosický Josef, strojírna v Kolíně* – dva úvěry v celkové výši 170 000 Kč; „*Dendep*“, *niklárna, Praha* – dva úvěry v celkové výši 100 000 Kč; *American Heating, akc. spol., Praha* – kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč.

Další podobnost tohoto odvětví s textilním spočívala ve skutečnosti, že strojírenské firmy z úvěrování mizí v roce 1934 a objevují se až v druhé polovině 30. let. Z hlediska výše poskytovaných úvěrů došlo v roce 1937 k zásadní proměně vnitřní struktury, kdy většina úvěrů byla v kategoriích III (41%), V (24%) a I (23%) a po 6% byly zastoupeny kategorie II a IV. Z hlediska typů poskytovaných úvěrů byla většina kontokorentních (54%) a pak 15% úvěry směnečné a akceptační a 8% na postoupené pohledávky. Bezkonkurenčně největším úvěrovým komitentem v roce 1937 byla firma *Tauš, továrna na armatury, Praha* – sedm úvěrů v celkové výši 10 950 000 Kč. S dalších firem požívaly velké úvěry firmy: *Premo, továrna na kovové zboží, Protivín* – dva úvěry v celkové výši 1 200 000 Kč; *Schifauer Leopold, továrna na stroje, Klatovy* - dva úvěry v celkové výši 350 000 Kč a *Skočovský Antonín, továrna na výrobu výtahů a strojírna, Brno* - dva úvěry v celkové výši 250 000 Kč.

Specifickým odvětvím, které Legiobanka úvěrovala byly *firmy filmového průmyslu a kina*. Hlavním důvodem, proč do tohoto odvětví banka směřovala pozornost byla skutečnost, že kina často byla ve vlastnictví legionářských družstev. Tyto firmy byly sice úvěrovány především úvěry kategorie II (55%), III (22%) a I (11%), ale vedle toho i kategorií

V (11%), tedy velmi vysokými úvěry. Z hlediska typů jasně převažovaly kontokorenty (55%) a zbytek představovaly úvěry na postoupené pohledávky a úvěry směnečné (22%). Největším úvěrovým komitentem byla firma „*Tempo-Film*“, Praha, které banka povolila v roce 1922 čtyři úvěry v celkové výši 1 520 000 Kč. Vysoký úvěr dostaly i firmy: *Kino Republika, Brno* – úvěr ve výši 375 000 Kč; „*Atropos*“ – *Film, spol. s r.o., Praha* – jeden úvěr ve výši 150 000 Kč.

V roce 1934 jediným podnikem tohoto odvětví byla firma *Heller Artur, majitel fy. Arko film, Praha* – jeden úvěr ve výši 130 000 Kč. Ale v souvislosti s oživením ekonomiky v druhé polovině 30. let došlo nejen k opětnému navýšení těchto firem v obchodních aktivitách banky, ale současně k zásadnímu navýšení poskytovaných úvěrů. Převážná většina nových úvěrů se pohybovalo v kategorii III (41%) a IV (29%), po 11,7% v kategoriích I a II a 5,8% v V kategorii. Největšími úvěrovými komitenty byly firmy: *A-B akciová filmová továrna, Praha* – tři úvěry v celkové výši 3 681 000 Kč; *Heller Beda, půjčovna a prodej filmů, Praha* – čtyři úvěry v celkové výši 2 020 000 Kč; *Espo-film, výroba a půjčovna filmů Praha* – dva úvěry v celkové výši 717 000 Kč; *Líska Josef, majitel firmy Projektor, prodejna a půjčovna filmů, Smíchov* – úvěr ve výši 851 000 Kč; *Lucernafilm, spol. s r.o., Praha* – jeden úvěr ve výši 450 000 Kč. Charakteristické bylo, že prakticky všechny firmy filmového průmyslu se nacházely v historických zemích a byly z převážné většiny úvěrovány centrálou.

Dalším úvěrovaným odvětvím byly firmy *polygrafického průmyslu*, které ale byly akcentovány zejména v první polovině dvacátých let. V roce 1934, v důsledku těžkého zásahu krize v tomto odvětví tyto firmy z obchodních aktivit Legiobanky dočasně vymizely. Většina úvěrů byla poskytována v kategorii III (43%) a II (28%). Nicméně byly poskytovány i vysoké úvěry IV a V kategorie (14,3%) a z 80% šlo o kontokorentní úvěry. Největší komitentem byla pozdější koncernová firma *Legiografie*, grafické a vydavatelské podniky, Praha, která dostala tři úvěry v celkové výši 3 500 000 Kč; dále pak *Bří Rudolfové, barvírna a tiskárna, Zálesí* – dva úvěry v celkové výši 1 800 000 Kč; „*Comenius*“, literární ústav, Bratislava – jeden úvěr ve výši 500 000 Kč; *Horký a spol., knihtiskárna, Praha* – dva úvěry v celkové výši 470 000 Kč; *Havlíček Boleslav, ukrajinské knihkupectví, Praha* – jeden úvěr ve výši 350 000 Kč.

V roce 1937 se největšími komitenty staly firmy *Jarkovský a Svoboda, litografický ústav, Brno* – požívající čtyř úvěrů v celkové výši 275 000 Kč a *Knihospol, nakladatelská a vydavatelská společnost s r.o., Bratislava* – jeden úvěr ve výši 150 000 Kč.

Úvěrové investice do *automobilového průmyslu* tvořily jen malou část úvěrových aktivit Legiobanky. Ve dvacátých letech se všechny firmy nacházely v historických zemích a byly úvěrovány z převážné míry centrálou. Nejvyšší úvěrové rámce šly do dvou firem, které se dostaly díky deflační politice do finančních a odbytových nesnází a Legiobanka je později začlenila do svého koncernu: *Bří Glancové, továrna na vozy, Mnichovo Hradiště* – kontokorentní úvěr ve výši 1 000 000 Kč a *Jakl Rudolf, prodej pryžových obručí Praha* – pět úvěrů v celkové výši 900 000 Kč. Vysoké úvěry poskytla také firmě *Bří Spiglové, autoprůmysl, Brno* – tři úvěry v celkové výši 506 000 Kč. Z hlediska typů bylo 40% úvěrů na postoupené pohledávky a po 20% kontokorentních, eskontních a garančních.

Ve třicátých letech 50% všech automobilových firem financovala centrála. Druhou polovinu firem ze 75% úvěrovaly slovenské pobočky Poprad a Bratislava a jen jedné firmě *Procházka Jan, západočeské autodílny, Plzeň* poskytla tři úvěry v celkové výši 183 000 Kč pobočka Plzeň. Největšími úvěrovými komitenty tohoto oboru byly firmy *Motor Company, výroba automobilových součástek, Praha* – čtyři úvěry v celkové výši 1 457 000 Kč, z nichž dva ve výši 407 000 Kč byly určeny na financování státních dodávek; dále pak firma *Auto Commerz Company, Praha* – úvěr ve výši 100 000 Kč; *Jakl Rudolf, Praha* – úvěr ve výši 100 000 Kč; *Török Emerich, výroba automobilů, Bratislava* - úvěr ve výši 100 000 Kč Pobočka Poprad poskytla nejvíce úvěrů firmě: *Scholta Ludevít, autodílny, Poprad* – tři úvěry v celkové výši 55 000 Kč.

Z dalších odvětví měly jen minimální zastoupení firmy *elektrotechnického, farmaceutického, fotografického, hutního, chemického, kožedělného, leteckého, sklářského a těžářského průmyslu*, jejichž procentuální zastoupení v celkovém objemu úvěrových aktivit banky nedosáhlo ani 1%. Z výše uvedených odvětví přitom některé z nich (elektrotechnické, farmaceutické, sklářské a fotografické firmy) figurovaly v úvěrových aktivitách banky zejména ve dvacátých letech.

Nejpočetněji z výše uvedených firem byly zastoupeny *elektrotechnické firmy* (4 firmy), kdy největším a nejstabilnějším úvěrovým komitentem byla firma *Tauš a Spěváček, elektrotechnická továrna, Bratislava*, které banka v první desetiletí své činnosti poskytla čtyři úvěry v celkové výši 2 500 000 Kč. Vzhledem ke skutečnosti, že se jednalo o moderní, teprve se rozvíjející odvětví jsou firmy uvedeny všechny: *Elektrotechnická stavební společnost, Brno* – úvěr ve výši 500 000 Kč; *Bří Prchalové, elektrotechnický závod, Kolín* – dva úvěry v celkové výši 400 000 Kč a firma *Gemperk a spol., elektrické měřicí stroje, Praha* – jeden úvěr ve výši 100 000 Kč.

V roce 1922 úvěrovala jednu farmaceutickou firmu *Remed, výroba léčivých přípravky, Praha* – dva úvěry v celkové výši 950 000 Kč a dvě firmy ve fotografickém průmyslu: *Farský, umělecký závod, Praha* – úvěr ve výši 150 000 Kč a *Wittmann and Kabát, Plzeň* – dva úvěry v celkové výši 300 000 Kč.

Ve sklářském průmyslu úvěrovala celkem dvě firmy, z nichž největším klientem byla firma *Kavalier Vladimír Josef, sklárny, Sázava*, kterou Legiobanka úvěrovala prakticky po celou dobu své meziválečné existence. Jí poskytla celkem šest kontokorentních úvěrů v celkové výši 15 000 000 Kč V roce 1922 poskytla poměrně malý úvěr firmě *Skelné hutě, Lukeš a spol., Praha* – úvěr ve výši 80 000 Kč.

Úvěry umísťované do *chemického průmyslu* se pohybovaly ve dvacátých letech zejména v nižších relacích kategorií I a II (38,5%) a 23% v kategorii III, kdy se většinou jednalo o úvěry na postoupené pohledávky (46%) a kontokorentní (38,5%), zbytek 18,5% představovaly úvěry směnečné. Největšími úvěrovými komitenty byly firmy: *Oloma, továrna na mýdlo, Olomouc* – jeden úvěr ve výši 300 000 Kč; *Víšek a spol., chemické podniky, Brno* – jeden úvěr ve výši 200 000 Kč.

Ve třicátých letech došlo ke zvýšení poskytovaných úvěrů, kdy většina z nich byla poskytována v kategorii III (54%), 18% v kategoriích II a V a 9,09% v kategorii IV, přičemž na struktuře typů úvěrů nedošlo k zásadním změnám. Největší úvěrové rámce byly poskytnuty firmám *Arfis, továrna barev, ing. A. Fišer, Praha* – čtyři úvěry v celkové výši 2 150 000 Kč; *Evona, továrna toaletních mýdel a parfumerie, Uhřetěves* – dva úvěry v celkové výši 2 000 000 Kč; *Ryšán Rudolf, ing., chemická továrna, Kutná Hora* – čtyři úvěry v celkové výši 1 750 000 Kč.

Úvěrové rámce povolované do firem v průmyslu kamenem nepřesáhly v převážné většině výši 150 tisíc. Výjimkou z tohoto pravidla byla firma *Hnědouhelné doly Union, spol. s r.o., Lískovice u Bíliny* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč.

Výhradně ve třicátých letech Legiobanka úvěrovala tři *hutní* a jednu *leteckou* firmu. Z největších úvěrových komitentů v hutním průmyslu byla firma: *Pánek f., válcovna Trub, Modřany* – úvěr ve výši 1 000 000 Kč a firma *Schmidt Václav a syn, smaltovna a železárna, Hořovice* – čtyři úvěry v celkové výši 2 300 000 Kč. Letecký průmysl reprezentovala firma *Letov, Letňany* – úvěr ve výši 1 000 000 Kč.

Do *kožedělného průmyslu* umísťovala banka zpravidla jen malé úvěry I. kategorie (75%), kde pouze firma *Malota Eduard, továrna obuvi, Zlín* získala i vysoké úvěry kategorie III a byla nejstabilnějším komitentem. Legiobanka jí poskytla celkem čtyři úvěry na postoupené pohledávky v celkové výši 550 000 Kč. Převážná většina firem se nacházela v historických zemích a jen v roce 1937 banka úvěrovala dvě slovenské firmy: *Svit, úč. spol., Batizovce* – dva úvěry v celkové výši 1 750 000 Kč a *Wasserberg Mark, kožešník, Košice* – úvěr ve výši 200 000 Kč. V českých zemích byly úvěrovány firmy *V. Navrátil, velkoobchod a kůžemi a výroba obuvi, Kolín* – tři úvěry v celkové výši 455 000 Kč; *Trojánek H., továrna na obuv, Žďár nad Sázavou* – dva úvěry v celkové výši 350 000 Kč a *Strebinger Felix a Emil, obchod a zpracování kůží, Ostrava* – dva úvěry v celkové výši 190 000 Kč.

Významnou součástí úvěrových aktivit Legiobanky, zejména ve dvacátých letech, představovala *družstva*, kdy v celkovém přehledu svými 5,53% zaujala třetí místo. Toto místo zaujala ale díky tomu, že v roce 1922 jejich procentuální zastoupení dosáhlo až 12,31%. Velký podíl družstev v celkovém objemu úvěrových aktivit banky v prvních třech letech její činnosti byl důsledkem naplňování slibu podporovat legionářské družstevní podnikání. Pod vlivem deflační krize, která řadu družstev značně poškodila, ale od úvěrování družstev poměrně razantně ustoupila. Tato oblast se pro ni nadále stala nerentabilní a počet povolených úvěrů do tohoto odvětví trvale výrazně omezila.

V roce 1922 družstva vykazovala poměrně bohatou vnitřní strukturu. V roce 1922 činila celých 41% družstva stavební, čím navýšila a relativizovala celkový podíl stavebních firem úvěrovaných bankou; 9 80% představovala obchodní družstva, 7,84 % textilní, 3,92% zemědělská, 3,92% družstva válečných invalidů a zbytek představovala družstva různého zaměření.

Stavební družstva požívala většinu úvěrů v kategorii III a IV a z hlediska jejich geografického umístění se převážná většina nacházela v historických zemích. Pouze 14,29% družstev se nacházela na Slovensku, většinou v Bratislavě. Bratislavská stavební družstva, na rozdíl od stavebních družstev v historických zemích čerpaly jen zcela výjimečně vysoké milionové úvěry: *Obecně prospěšné družstvo pro stavbu rodinných domov v Teplej a Trenčianských Teplícih* – dva úvěry v celkové výši 4 000 000 Kč; *Stavební družstvo státních železničních zaměstnanců, Bratislava* – stavební úvěr ve výši 12 000 000 Kč a *Stavební družstvo čsl. legionářů, Bratislava* – stavební úvěr ve výši 1 000 000 Kč.

V historických zemích obdržela nejvyšší úvěry tato stavební družstva: *Legionářské stavební a bytové družstvo v Praze* – dva stavební úvěry v celkové výši 12 300 000 Kč;

Obecně prospěšné stavební a bytové družstvo „Vlast“, Osek – stavební úvěr ve výši 1 890 000 Kč; *„Vlastní silou“ družstvo želez. zřízenců, Kyšperk* – dva stavební úvěry v celkové výši 3 700 000 Kč; *Stavební a bytové družstvo čsl. svazu st. kancelářského úřednictva, Praha* – stavební úvěr ve výši 1 500 000 Kč; *Stavební a hospodářské družstvo, Hostomice* – dva stavební úvěry v celkové výši 800 000 Kč a *Stavební a úsporné družstvo pro Horní Litvínov* – dva stavební úvěry v celkové výši 800 000 Kč.

Obchodní družstva obdržela v drtivé většině úvěry v kategoriích I a II a byla rovnoměrně rozdělena mezi české země a Slovensko Největší úvěry Legiobanka povolila dvěma družstvům *„Legii“, výrobní, nákupní a prodejní družstvo čsl. legionářů, Bratislava* - kontokorentní ve výši 400 000 Kč a *Obchodnímu družstvu čsl. legionářů, Praha* – kontokorentní ve výši 1 000 000 Kč.

Stejně početní zastoupení měla družstva zemědělská (2) a legionářských invalidů (2), úvěrovaná centrálou a pobočkou Hradec Králové, požívající v drtivé většině úvěrů kategorie II a III: *Řeznicko–uzenářské družstvo čsl. legií, Hradec Králové* – dva kontokorentní úvěry v celkové výši 550 000 Kč; *Družstvo řezníků a obchodníků dobyt看em, Praha* – garanční úvěr ve výši 1 000 000 Kč; *Výrobní a nákupní ortopedické družstvo válečných invalidů, Hradec Králové* – dva směnečné v celkové výši 100 000 Kč a dva na postoupené pohledávky v celkové výši 110 000 Kč a *Výrobní, nákup. a úspor. orthopedické družstvo válečných invalidů, Praha* – dva kontokorentní úvěry ve výši 650 000 Kč.

Z družstev různého zaměření bylo 37,04% úvěrů poskytováno v kategorii II a 40,74% v kategorii III a 11,11% v V. kategorii. Nejvyšší celkové částky obdržela družstva: *Jednota svépomocných družstev zast. spol. s r.o. Brno* – kontokorentní úvěr ve výši 5 000 000 Kč; *Družstvo Slovenského Národního divadla, Bratislava* – stavební úvěr ve výši 2 300 000 Kč; *Hospodářské družstvo, Libochovice* – kontokorentní úvěr ve výši 1 250 000 Kč; *Severočeské hosp., úvěrní, sklad., obchodní, výrobní družstvo legionářů, hospod. korporací a čsl. lidu, Duchcov* – dva úvěry ve výši 1 050 000 Kč; *Družstvo čsl. legionářů v Chustu* – čtyři kontokorentní úvěry v celkové výši 630 000 Kč a *Družstvo čsl. legionářů v Mukačevu* – tři kontokorentní ve výši 650 000 Kč.

V roce 1928 bylo 42,11% úvěrů poskytováno v kategorii III., 26,32% v kategorii V a po 10,53% v kategoriích I, II a IV. Ze slovenských družstev *Centrálne rolnické družstvo, Košice* – akceptační a garanční úvěry v celkové výši 800 000 Kč, *„Legie“, výrobní a obchodní družstvo čsl. legií, Bratislava* – dva kontokorentní v celkové výši 100 000 Kč, dva na postoupené pohledávky v celkové výši 460 000 Kč a snížení garančního úvěru z 500 000 Kč na 300 000 Kč; *Obecno-prospěšné stavební a bytové družstvo legionářských*

domů, Jihlava – dva kontokorentní úvěry ve výši 525 000 Kč; *Venkodružstvo* - tři úvěry v celkové výši 4 000 000 Kč a „*Svépráce*“, *spol.s r.o.*, Brno – pět úvěrů v celkové výši 2 250 000 Kč.

V roce 1934 úvěrovala Legiobanka jen dvě slovenská družstva: *Americko-slovenské krejčířské družstvo, Nové Mesto nad Váhom* – čtyři úvěry v celkové výši 700 000 Kč; *Autonomní ortopedická židovská náboženská obec, Michalovce* – akceptační ve výši 500 000 Kč.

V roce 1937 se 72% úvěrů pohybovalo v kategorii III, 13,64% v kategorii II, 9,09% v kategorii IV a 4,55% v kategorii I. Největší počet úvěrů obdržely od Legiobanky dvě družstva *Oděvní družstvo čsl. legií, Praha* – 11 úvěrů v celkové výši 1 740 500 Kč, z nichž pět úvěrů v celkové výši 739 625 Kč bylo určeno na státní dodávky a *Poštovní nákupna, družstvo poštovních zaměstnanců, Praha* – pět úvěrů v celkové výši 2 150 000 Kč.

Vnitřní struktura družstev byla již velmi zjednodušena a nepřevládala žádná odvětví *Hospodářské družstvo, spol. s r.o. Louny* – dva úvěry v celkové výši 1 000 000 Kč; *Nákupna a prodejna inženýrů, spol. s r.o., Praha* – na postoupené pohledávky ve výši 150 000 Kč; *Obchodní družstvo, Moravská Ostrava* – dva úvěry v celkové výši 170 000 Kč; *Orthos, orthopedické a obuvnické družstvo invalidů, Plzeň* - na postoupené pohledávky ve výši 100 000 Kč a *Výrobní krejčovské družstvo čsl. leg., Praha* na státní dodávky ve výši 50 875 Kč.

Družstva tvořila zásadní součást úvěrování firem především v prvních třech letech 20. let. Vzhledem k tomu, že družstva nepatřila k rentabilním podnikům a byla velmi postižena deflační krizí, ustoupila záhy do pozadí a jejich úvěrování se udržovalo na poměrně malé úrovni.

V úvěrových aktivitách Legiobanky mělo, zejména v roce 1922, zásadní zastoupení *úvěrování elektráren, vodáren a plynáren*. Tyto kategorie jsou uvedeny dohromady z toho důvodu, že většina firem v sobě obsahovala různé výše uvedené kombinace. Pro toto odvětví je charakteristické, že se většina firem nacházela na Moravě a byla úvěrována pobočkou Brno (46%), ale poměrně vysoký počet těchto firem úvěrovala též bratislavská pobočka Legiobanky. Specifikem byla výše poskytovaných úvěrů, kdy ve dvacátých letech bylo 41% úvěrů poskytováno v kategorii V, 16% v kategoriích III a IV a 25% v kategorii II. Z hlediska typů úvěrů jednoznačně převážily kontokorentní úvěry.

Vzhledem k tomu, že úvěrování elektráren, vodáren a plynáren bylo motivováno snahou umístit úvěry do rychle se rozvíjejícího a státem a samosprávnými orgány

protěžovaného odvětví, jsou uvedeni všichni úvěroví komitenti: *Elektrické podniky města Loun* – dva úvěry v celkové výši 1 650 000 Kč; *Městská elektrárna, Brno* – úvěr ve výši 2 304 232 Kč; *Severomoravské elektrárny, Zábřeh* - dva úvěry v celkové výši 5 000 000 Kč; *Brněnská městská plynárna a elektrárna, Brno* – úvěr ve výši 100 000 Kč; *Elektrárna a pouliční dráha města Olomouce* - dva úvěry v celkové výši 4 000 000 Kč; *Městská vodárna, Brno* - úvěr ve výši 3 000 000 Kč; *Plynárna a vodárna města Olomouce* - dva úvěry v celkové výši 2 000 000 Kč; *Obecní plynárna města Plzně* – úvěr ve výši 200 000 Kč; *Ing. Matička Jaroslav, kanalizace a vodovody, Karlín* – šest úvěrů v celkové výši 879 000 Kč.

Ze slovenských firem: *Kraxner Imrich, elektrárna, Šajovský Gemer* - tři úvěry v celkové výši 4 500 000 Kč; *Vodárna a Plynárna města Bratislavy* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Závody pro vodovod a osvětlení města, Bratislava* – úvěr výši 1 000 000 Kč.

Elektrárny a vodárny se objevily v úvěrování až v roce 1937 a jejich počet se zásadně snížil na pouhých šest, výhradně českých firem a došlo také ke snížení úvěrových rámců, kdy 34% úvěrů bylo v kategorii II a III a největší úvěry v kategoriích IV a V byly uděleny firmám *Elektrické podniky města Loun, Louny* – úvěr ve výši 1 250 000 Kč; *Plhák Eduard, majitel elektrárny, Nové Mlýny* - úvěr ve výši 6 200 000 Kč a firmě *Standard Electric, Doms a spol., Vršovice* – dva úvěry v celkové výši 4 100 000 Kč.

Jedním z hlavních motivů úvěrování tohoto odvětví, zejména elektráren, byla snaha sledovat hospodářskou politiku státu, v jejímž rámci měla podpora elektrifikace prvořadý význam.

Z hlediska procentuálního zastoupení zaujaly v úvěrových aktivitách Legiobanky sedmé místo *velkostatky, statky a rolnická hospodářství*. Charakteristické pro toto odvětví bylo jeho ve 20. letech nízké zastoupení. Tato skutečnost byla v přímém rozporu s příslušnými články stanov banky, pojednávajícím o jejích obchodech. V paragrafu 17 stanov měla na jednom z předních míst uvedeno, že bude provádět dělení zabraných nebo koupených velkostatků za účelem jejich rozdělení mezi drobné rolníky, kterým současně bude poskytovat úvěr „na zavedení racionelního hospodaření“. Současně banka měla oprávnění zcelovat drobná a střední hospodářství a na vlastní nebo cizí účet je prodávat nebo vyměňovat, zejména zemědělským legionářským družstvům, „...aby tím pomáhala k uskutečnění pozemkové reformy v republice.“

Ke zvýšení počtu úvěrových spojení mezi zemědělskými hospodářstvími došlo až v druhé polovině 30. let. Ve dvacátých letech se přitom většina (5) úvěrovaných usedlostí nacházela v historických zemích a jen 2 na Slovensku. Všechny úvěry šly přes pobočky v zemědělských krajích, Hradec Králové, Louny, Lovosice a na Slovensku přes Poprad

a Nové Město nad Váhom. Charakteristické bylo, že většina firem v tomto období byla tvořena velkostatkáři, pouze v roce 1922 poskytla jeden úvěr *Jakubu Grünwaldovi, rolníku v Uhříněvci* ve výši 80 000 Kč.

Největším klientem byl *Snopek Jaroslav, statkář, Hvězda*, kterému banka v roce 1928 povolila dva úvěry v celkové výši 1 050 000 Kč, dále *Kellner Max, majitel velkostatku, Podsedice* – dva úvěry ve výši 200 000 Kč a *Holub Alois Dr., velkostatkář, Vičice* – akceptační ve výši 155 000 Kč.

Na Slovensku měla Legiobanka jen dva nové úvěrové komitenty: *Kellermann Ernest, nájemce velkostatku, Luka* – dva akceptační úvěry v celkové výši 110 000 Kč a *Kustrovi Josef a Irena, majitelé zbytkového velkostatku* – kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč.

Z hlediska umístění nových úvěrů došlo v roce 1934, v souvislosti s přenesením úvěrových aktivit z historických zemí na východ republiky také k přenesení těžiště úvěrování na slovenské zemědělské usedlosti. Dalším specifickým rysem byla skutečnost, že pět ze šesti zemědělských firem byly úvěrovány pobočkou Zlaté Moravce, zbytek pobočkou Michalovce. Všechny firmy požívaly úvěry kryté akcepty, které se pohybovaly v rozpětí 59 000 Kč – 115 000 Kč.

V druhé polovině 30. let se sice poměr mezi úvěrovanými zemědělskými usedlostmi v historických zemích a na východě republiky poprvé dostal do víceméně vyrovnaného poměru 17:16, ale těžiště nadále zůstávalo na východě republiky. Největší počet těchto firem úvěrovala pobočka Louny (9), na druhém místě pobočka Kolín (3), centrála a Kolín (každá po 2) a na ostatních se podílely rovnoměrně Olomouc, Ostrava a Nusle (1). Na Slovensku bylo úvěrování zemědělských usedlostí rozmístěno víceméně rovnoměrně s mírnější koncentrací na Bratislavu a Michalovce (každá po 3) a pak na Nové Město nad Váhom a Komárno (každá 2).

Vzhledem k oživení ekonomiky, byly navýšeny i úvěrové rámce s tím, že největší byly ale zásadně umístěny skrze centrálu, nebo silnými pobočkami Kolín a Louny a to i v případě, že byly umístěny na Slovensko. To týkalo zejména dvou firem: *Správa velkostatku Krajná Polana, Praha* – dva úvěry v celkové výši 2 452 000 Kč, úvěrovaná centrálou a *Správa velkostatku Gonárovice* – dva kontokorentní úvěry ve výši 2 150 000 Kč úvěrovaná Kolínem. Z hlediska výše poskytovaných úvěrů byla charakteristická převaha úvěrů v kategorii I (38,46%), kategorii III (28,84%) a v kategorii II (23,07%). Pouze dva úvěry byly povoleny v kategorii IV: *Zessner Josef, velkostatek, Dobříčany* – kontokorentní ve výši 700 000 Kč úvěrovaná Hradcem Králové a *Holub Alois, JUDr., velkostatkář, Vičice*

u Chomutova – akceptační ve výši 800 000 Kč úvěrovaná Louny. A pouze dva úvěry v kategorii V (viz výše – Správa velkostatků v Krajné Polaně a Gonárovicích).

Legiobanka stabilně úvěrovala také *orgány státní správy a samosprávy*. Alokace úvěrů do této oblasti je odrazem její prezentace jako peněžního ústavu úzce spjatého se zájmy státu. Z hlediska početního zastoupení sice netvořily významnou součást jejich aktivit, ale ve dvacátých letech sem umísťovala vysoké milionové, většinou kontokorentní úvěry v kategoriích III (37,5%), V (50%) a IV (12,5%). Vzhledem ke specifčnosti této skupiny, jsou úvěroví komitenti uvedeni kompletně: *Město Jihlava* – tři úvěry v celkové výši 5 500 000 Kč; *Zemský výbor Brno* – úvěr ve výši 5 000 000 Kč; *Město Bratislava* - úvěr ve výši 4 000 000 Kč; *Obec České Budějovice* - úvěr ve výši 3 000 000 Kč; *Město Nové Zámky* - úvěr ve výši 650 000 Kč; *Obec Souš u Mostu* - úvěr ve výši 200 000 Kč; *Okresní správní komise silničního okresu jihlavského, Jihlava* - úvěr ve výši 150 000 Kč.

Ve třicátých letech se těžiště poskytovaných úvěrů přeneslo do nižších kategorií III (41%), II (23,5%) a I (17,6%), kdy původně převažující několikamilionové úvěry kategorie V poklesly na 17,6%. Z hlediska typů nedošlo k podstatným změnám a nadále byla většina poskytovaných úvěrů kontokorentních. Z orgánů státní správy a samosprávy v historických zemích byly úvěrovány: *Zemské hlavní město Brno* – kontokorentní úvěr ve výši 4 000 000 Kč; *Městská rada hlavní města Olomouce* – kontokorentní úvěr ve výši 2 600 000 Kč; *Městský úřad v Duchcově* - kontokorentní úvěr ve výši 500 000 Kč; *Městský úřad v Úpici* - kontokorentní úvěr ve výši 181 106 Kč.

Na Slovensku úvěrovala: *Městskou radu města Popradu* – pět úvěrů v celkové výši 243 240 Kč; *Město Komárno* – hypoteční úvěr ve výši 2 175 130 Kč; *Město Zvolen* – dva úvěry v celkové hodnotě 650 000 Kč; *Obec Michalovce* – dva kontokorentní úvěry v celkové hodnotě 900 000 Kč, ale současně jí zrušila tři vysoké úvěry v celkové výši 1 600 000 Kč, které byly určeny na stavbu kanalizace, školy a vodovodu.

Stěžejní oblastí úvěrového podnikání Legiobanky bylo úvěrování *peněžních ústavů Slovenska a Podkarpatské Rusi* (včetně afilovaných ústavů). Těžiště zájmu banky o toto odvětví leželo v druhé polovině 20. let, zejména v roce 1928, jako důsledek snahy Legiobanky o průnik do peněžních ústavů na východě republiky. Ve třicátých letech však jejich procentuální podíl v celkovém objemu úvěrových aktivit banky klesal. V roce 1934 na 2,65% z celkového podílu a v roce 1937 na 0,87%. Důvodem byla jak skutečnost, že afilované peněžní ústavy byly rušeny a slučovány, tak fakt, že byly v převážné většině úvěrovány Slovenskou všeobecnou úvěrní bankou (afilací Legiobanky).

Z hlediska typů poskytovaných úvěrů 89,19% představovaly eskontní úvěry, zbytek úvěry reeskontní, garanční a kontokorentní. 58,33% úvěrů bylo povoleno v kategorii III, 16,67% v kategorii V, 13,89% v kategorii IV, 8,33% v kategorii II a jen 2,78% v kategorii I.

Všechny úvěry byly v roce 1922 umíst'ovány zásadně centrálou. Největšími úvěrovými komitenty byly následující banky: *Dunajská banka, úč. spol., Bratislava* – dva úvěry v celkové výši 5 000 000 Kč; *Průmyslová obchodná a hospodářská banka, Parkáň* – tři úvěry v celkové výši 2 300 000 Kč; *Bratislavská I. sporivá banka, Bratislava* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Košická hypotečná banka, Košice* – dva úvěry v celkové výši 2 000 000 Kč; *Úverná banka úč. spol., Turč. sv. Martin* – úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Zipser Bank A. G. Kežmarok* – úvěr ve výši 1 500 000 Kč; *Komorner Regional Kreditbank a. g. Komárno*; *Košická vkladná banka úč. spol., Košice*; *Liptovská úverná banka, Lipt. sv. Mikuláš* – všechny po jednom eskontním úvěru ve výši 1 000 000 Kč.¹⁰⁹⁹

V roce 1928 se původně drtivě převažující podíl eskontních úvěrů podstatně snížil na pouhých 12,50% ve prospěch reeskontu – 51,56%, kontokorentu – 28,13%, poštovního úvěru – 3,13% a po 1,56% - úvěrů lombardních, stavebních a separátních. Oproti roku 1922 se pozměnila také struktura úvěrů z hlediska jejich výše: 34,38% úvěrů se pohybovalo v kategorii III a 34,38% v kategorii V; kategorie IV se zvýšila na 18,75%, kategorie VI a II činily obě po 4,69%; kategorie VII – 1,56% a kategorie I – 1,56%. Oproti roku 1922 tedy došlo k podstatnému zvýšení úvěrů v milionových částkách a omezení úvěrů do 100 000 Kč. Podobně jako v roce 1922 umíst'ovala všechny úvěry centrála.

V roce 1928 patřily k největším úvěrovým komitentům tohoto odvětví *Americko-slovenská banka, Bratislava* – tři úvěry v celkové výši 28 000 000 Kč; *Lučenecká úverná banka, Lučenec* – devět úvěrů v celkové výši 15 850 000 Kč; *Komárňanská korunová banka, Bratislava*; *Mukačevská ľudová banka, Žilina* – každá tři úvěry v celkové výši 14 000 000 Kč;

---

¹⁰⁹⁹) Vzhledem k důležitosti tohoto odvětví jsou uvedeni všichni komitenti: Vzhledem k výjimečné úloze Legiobanky ve slovenském peněžnictví jsou uvedena všechna úvěrová spojení: *Gazdovská a priemyselná banka úč. spol.* – dva úvěry v celkové výši 700 000 Kč; *Gemerská úverná banka úč. spol., Rimavská Sobota*; *Lučenecká úverná banka, úč. spol., Lučenec*; *Ľudová banka, úč. spol. Ružomberok*; *Povážská agrárna a priemyselná banka úč. spol., Žilina*; *Tornalská banka, úč. spol., Tornalja*; *Zlatomoravecká agrárna banka úč. spol., Zlaté Moravce* - všechny po jednom úvěru eskontním ve výši 500 000 Kč, *Lučenecká priemyselná obch. a hospod. banka, Lučenec* – eskontní ve výši 400 000 Kč, *Eskomptní banka akc. spol. Munkač*; *Južno-Spišský úverný ústav úč. spol. Spišské podhradí*; *Novohradská ľudová banka, úč. spol. Lučenec* - eskontní ve výši 300 000 Kč, *Gemerská ľudová banka, Rožnava*; *Hontianská ľudová banka, úč. spol. Ipoľské Šáhy*; *Prvá Prievidzská banka, úč. spol. Prievidza*; *Ružomerská priemyselná banka, Ružomberok*; *Velkopolčianska úverná banka úč. spol., Velké Topolčany* – všechny po jednom eskontním úvěru ve výši 200 000 Kč, *Parkáňská prvá sporivá banka úč. spol. Parkáň* – eskontní úvěr ve výši 250 000 Kč, *Rolnická a obch. banka úč. spol., Stará Ľubovňa* – eskontní úvěr ve výši 150 000 Kč, *Žabokrečká okresná banka, Nitranské Žabokreky* – eskontní úvěr ve výši 100 000 Kč.

Svaz rolnických vzájomných pokladnic, Bratislava – jeden úvěr ve výši 10 000 000 Kč; *Michalovská eskomptní banka, Michalovce* – tři úvěry v celkové výši 8 400 000 Kč; *Spišsko - Novoveská úverná banka, Spišská nová Ves* – čtyři úvěry v celkové výši 8 000 000 Kč; *Gemerská ľudová banka, Rožnava* - tři úvěry v celkové výši 6 300 000 Kč; *Podkarpatskij Bank, Užhorod; Úverná banka, úč. spol., Žilina* – dva úvěry v celkové výši 6 000 000 Kč.¹¹⁰⁰

V roce 1934 se podíl úvěrovaných slovenských a podkarpatských peněžních ústavů snížil na pouhých 8 ústavů, z nichž 62,50% představovalo afilace Legiobanky. Zajímavé je, že v závislosti na snížení počtu úvěrovaných peněžních ústavů na východě republiky nedošlo ke snížení vysokých úvěrů nad 100 000 Kč. Naopak vymizely úvěry do výše 100 000 Kč a většinu činily vysoké úvěry nad 100 000 Kč, 50% - úvěry v kategorii III, 28,57% - úvěry v kategorii V a 21,43% v kategorii IV. Vzhledem k radikálnímu omezení poskytování nových úvěrů centrálou, byly všechny tyto peněžní ústavy úvěrovány slovenskými pobočkami Zlaté Moravce, Michalovce, Poprad, Berehovo, Ružomberok a Užhorod. Z hlediska poskytovaných typů úvěrů převažoval kontokorent – 33,33% a reeskont – 25%, po 16,67% eskont a separátní úvěry.

Největší úvěry obdržely následující peněžní ústavy (řazeno sestupně podle velikosti úvěrů): *Všeobecný úvěrný ústav, Trebišov* – pět úvěrů v celkové výši 6 300 000 Kč; *Všeobecný úvěrný ústav, Vráble* – dva úvěry ve výši 3 400 000 Kč; *Všeobecný úvěrný ústav, Chust* – dva úvěry v celkové výši 3 450 000 Kč a *Všeobecný úvěrný ústav, Železovce* – jeden úvěr ve výši 750 000 Kč.¹¹⁰¹

Přestože v roce 1937 Legiobanka úvěrovala největší počet firem ze všech sledovaných let, podíl slovenských a podkarpatských peněžních ústavů byl v celkovém objemu toho roku jen malý – 1,75%. To bylo dáno, již dříve zmíněnou skutečností, že afilace Legiobanky byly prioritně úvěrovány Slovenskou všeobecnou úvernou bankou. Nicméně se v úvěrování

¹¹⁰⁰) Žilinská obchodní banka, Žilina – dva úvěry ve výši 2 000 000 Kč, Nitrianská všeobecná banka, Nitra; Trebišovská hospodářská banka, Trebišov; Sevljušský úvěrní ústav, Sevljuš; Novozámská sporobanka, Nové Zámky - každá po jednom úvěru ve výši 2 000 000 Kč, Chynoranská ľudová banka, Chynorany – dva úvěry v celkové výši 1 800 000 Kč, Hontianská ľudová banka, Šáhy; Tornalská banka, úč. Spol., Tornala; Ugočka bankovní jednota, Sevljuš – každá jeden úvěr – 1 000 000 Kč, Humenský všeob. úvěrní ústav, Humenné – dva úvěry v celkové výši 650 000 Kč, Turňanský úvěrní ústav, Turňa; Všeobecný úvěrní ústav Modrý Kameň; Všeobecný úvěrní ústav, Plešivec – dva úvěry v celkové výši 600 000 Kč, Všeobecný úvěrní ústav, Dobšinná – dva úvěry v celkové výši 530 000 Kč, Zemplínská ľudová banka, Michalovce; Vranovská úverná banka, Rimavská Sobota – každá jeden úvěr ve výši 500 000 Kč, Všeobecný úvěrní ústav ve Snině; Všeobecný úvěrní ústav, Čop – každý dva úvěry v celkové výši 450 000 Kč, Ústřední úvěrní ústav, Užhorod – dva úvěry ve výši 400 000 Kč, Živnostenský úvěrní ústav, Zvolen – jeden úvěr ve výši 250 000 Kč, Marmarošská všeobecná úverná banka, Hust – jeden úvěr ve výši 150 000 Kč, Živnostenský úvěrní ústav, Poprad – jeden úvěr ve výši 150 000 Kč.

¹¹⁰¹) Ľudová banka, Ružomberok – jeden úvěr ve výši 250 000 Kč; Mezidrogský všeobecný úvěrní ústav, Kráľovský Chlumec – jeden úvěr ve výši 150 000 Kč; Podkarpatskij bank, akc. spol. Užhorod – jeden úvěr ve výši 125 000 Kč a Čsl. zúčtovací ústav úradovna, Bratislava – jeden úvěr ve výši 111 950 Kč.

Legiobanky její afilace včetně Svúbky objevily také. Z hlediska poskytovaných typů úvěrů došlo k zásadní proměně: 67,50% tvořily úvěry na státní dodávky, 17,50% - eskontní, 5% - rámcový, 5% - reeskontní, 2,5% na postoupené pohledávky a 2,5% - garanční. Z hlediska výše poskytovaných úvěrů zůstalo zachováno 50% zastoupení kategorie III, ale změnu zaznamenala kategorie II, která zaujala druhé místo – 22,50%, na třetím místě stála kategorie IV – 17,50%, 5% - kategorie úvěrů V a po 2,50% kategorie I a VII. V roce 1937 se opět těžiště poskytování úvěrů přeneslo na centrálu, zejména úvěrů na státní dodávky – 73,33%.

Největší úvěry povolila Legiobanka *Slovenské všeobecné úvěrní bance, Bratislava* – 13 úvěrů na státní dodávky v celkové výši 2 950 750 Kč a jeden rámcový ve výši 42 000 000 Kč, *Podkarpatskému banku, Užhorod* – sedm úvěrů na státní dodávky v celkové výši 2 696 375 Kč; jeden eskontní úvěr ve výši 3 000 000 Kč a jeden rámcový ve výši 5 000 000 Kč a *Trnavské I. bance, Trnava* - pět úvěrů na státní dodávky v celkové výši 2 238 500 Kč.¹¹⁰²

Shrneme-li úvěrování slovenských a podkarpatských peněžních ústavů zjistíme, že v první polovině 20. let zásadním způsobem převažovaly eskontní úvěry 89,19%, v druhé polovině 20. let již jejich podíl klesl na 12,50% a většinu představovaly úvěry reeskontní – 51,56% a kontokorentní – 28,13%; tyto tři typy úvěrů tvořily většinu ještě v roce 1934. Změna nastala až v posledním sledovaném roce, kdy nadpoloviční většinu tvořily úvěry na státní dodávky – 67,50% a 17,50% úvěry eskontní.

Z hlediska výše poskytovaných úvěrů v prvních třech sledovaných letech úvěry v kategorii III a V a pak kategorie IV. Teprve rok 1937 představoval určitou výjimku, protože na druhém místě po kategorii III, stála kategorie II.

V celkovém objemu stála na místě šestém skupina, představující specifikum Legiobanky, *rumunské peněžní ústavy*. V celkovém objemu úvěrovaných podniků obsáhly 4%, ale jen díky svému vysokému zastoupení ve dvacátých letech. První nápor krize první poloviny 30. let je totiž z úvěrových aktivit banky zcela vyřadil. Nicméně Legiobanka toto odvětví opouštěla nerada a až po důkladném prošetření celé situace. Na konci roku 1930 vyslala do Rumunska své úředníky, kteří osobně navštívili 62 rumunských peněžních ústavů, kdy zjistili, že v důsledku krize padla řada bank a do budoucna neočekávali zlepšení.¹¹⁰³

¹¹⁰²) Humenský všeobecný úvěrní ústav, Humenné – pět úvěrů v celkové výši 1 510 000 Kč, Židovské úvěrné družstvo, Košice – dva úvěry v celkové výši 500 000 Kč, Živnostenský úvěrní ústav, družstvo, Michalovce – dva úvěry ve výši 250 000 Kč, Hospodářský a obchodný úvěrní ústav, Bánovce – jeden úvěr ve výši 200 000 Kč, Všeobecná banka, Nitra – dva úvěry na státní dodávky v celkové výši 101 770 Kč.

¹¹⁰³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 19. 11. 1930, Referát zahraničního oddělení - zpráva o informační cestě do Rumunska, a PSR ze dne 11.3 1931, Referát zahraničního oddělení – Referát o cestě do Rumunska: Úředníci zahraničního oddělení navštívili například banky: Nathan Boral, Israel Gottesmann

Úvěrování peněžních ústavů v Rumunsku Legiobankou bylo přirozeným důsledkem skutečnosti, že banka vystupovala jako peněžní ústav úzce spjatý s idejemi a politickými koncepcemi formulovanými nebo propagovanými oběma vrcholnými představiteli Československa.

V roce 1922 se úvěrování rumunských peněžních ústavů podílelo na celkovém ročním objemu 4,43%, o pět let později se podíl dokonce ještě zvýšil na 13,15%, ale pak se v dalších sondách již neobjevuje. Příčinou byl velmi těžký a ochromující dopad světové hospodářské krize na Rumunsko, v jejímž důsledku se dostalo do zásadních potíží také množství peněžních ústavů. Tím se stalo úvěrování rumunských peněžních ústavů pro Legiobanku vysoce rizikové a proto se z tohoto odvětví a regionu stáhla.

Všechny povolené úvěry byly poštovní a výhradně poskytované centrálou. 58,82% jich bylo poskytováno v kategorii III, 23,53% v kategorii II a 11,76% v kategorii IV, jen 5,88% se nacházelo v kategorii I. Největšími úvěrovými komitenty byly *Banque d'Industrie et de Commerce de Bucarest, S. A.* - poštovní ve výši 1 000 000 Kč; *Marmarosch Blank & Company, Brasov* - poštovní ve výši 1 000 000 Kč, *Temesvarer Bank & Handelsaktiengesellschaft* - poštovní ve výši 500 000 Kč, „*Timisiana*“ *Institut de credit si economii, Timișoara* - poštovní ve výši 500 000 Kč.¹¹⁰⁴

V roce 1928 zůstala zachována z hlediska výše poskytovaných úvěrů víceméně struktura roku 1922: 47,06% úvěrů v kategorii III, 38,24% v kategorii II; značně se snížila kategorie IV – 5,88% a lehce se zvýšila kategorie I – 8,82%. Z hlediska typu byl převážnou většinou povolován poštovní úvěr. Největšími klienty byly peněžní ústavy *Banque commerciale Roumanie, Bucarest* - kontokorentní ve výši 2 000 000 lei, *Banca de Credit S.A. Romana* – dva úvěry v celkové výši 1 500 000 Kč, *Victoria, Institut de credit si economii, Arad* – poštovní ve výši 500 000 Kč, *Banca Marmarosch Blank and Company, Satu Mare* – dva úvěry v celkové výši 1 500 000 Kč.¹¹⁰⁵

---

and Company, Oehlgieser and Horowitz, Dr. Miseles and Noe, Marcus Reichmann, Friedlander and Peritz, Bruder Soifer, Twecker, Greif and Company, které se zatím držely.

¹¹⁰⁴) Vzhledem k důležitosti této skupiny je uvedena kompletně (abecedně): Agrar Caisse d'Épargne Société a Targu Mures – poštovní ve výši 100 000 Kč, Arader Erste Sparkassa, Arad – poštovní ve výši 250 000 Kč, Banca Braila, Braila - poštovní ve výši 250 000 Kč, Banka Cerealiștilor, Bukarest - poštovní ve výši 1 mil. Kč, Banca Comerciala și Agricola, Timișoara - poštovní ve výši 250 000 Kč, Banca Economica, Timișoara - poštovní ve výši 100 000 Kč, Banca Frontiera, Arad - poštovní ve výši 250 000 Kč, Banque Roumaine de Commerce de Crédit de Prague - poštovní ve výši 100 000 Kč, Carasana. cassa de écononii, Lugos - poštovní ve výši 250 000 Kč, Casa de Păstrăre Civila s.o., Aradea Mare - poštovní ve výši 350 000 Kč, Lloyd Bank & Handels A. G. Timișoara - poštovní ve výši 350 000 Kč, Nagyvarader Agrar – Sparkassa, Aradea Mare - poštovní ve výši 50 000 Kč, Zentralbank, Wechselstube & Handels A. G., Timișoara - poštovní ve výši 250 000 Kč.

¹¹⁰⁵) Aradea Central Sparkassa, Arad - kontokorentní ve výši 25 000 Šv. frs.; a kontokorentní ve výši 200 000 Kč, Hermes, Bank und Handelsaktienges, Temešvár – poštovní ve výši 2 000 Liber, Banater Kreditbank, a.g., Timișoara – kontokorentní ve výši 100 000 Kč, Banca Agrara Timișiana, Timișoara – poštovní

V celkovém objemu zaujaly místo deváté *peněžní ústavy historických zemí*. Pro tuto kategorii je charakteristické, že tvořila významnou součást obchodních aktivit Legiobanky pouze ve dvacátých letech, kdy v následujícím desetiletí poklesla na minimální úroveň. Dalším významným specifickým byla skutečnost, že převážnou většinu v této kategorii tvořily záložny Schultz-Delitschova typu.¹¹⁰⁶

Oproti ostatním odvětvím sem Legiobanka umísťovala velké množství vysokých úvěrů. Většina úvěrů byla poskytována v kategorii III (52,4%) a IV (23,8%). Milionové úvěry v kategorii VI zaujaly 14,3% a v kategorii VII 4,8%. Prakticky všechny peněžní ústavy byly v roce 1922 úvěrovány centrálou a naprostá většina úvěrů byla eskontních. K největším úvěrovým komitentům patřily *Banka stavebních živností a průmyslu, Praha* – dva eskontní úvěry v celkové výši 15 000 000 Kč; *Moravská agrární a průmyslová banka, Brno* - eskontní úvěr ve výši 15 000 000 Kč; *Eskomptní spol. pro obchod a průmysl, Praha* – eskontní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; *Moravsko-slezská banka, Brno* - eskontní úvěr ve výši 8 000 000 Kč.¹¹⁰⁷

Rok 1928 představuje v této kategorii vrchol, jak počtem úvěrovaných peněžních ústavů, tak procentuálně. Z hlediska výše poskytovaných úvěrů sem Legiobanka přestala udělovat vysoké úvěry kategorie VI a VII. Podobně jako v předchozím sledovaném roce převážnou většinu úvěrů umísťovala přímo centrála. Jedinou změnou byla větší rozmanitost poskytovaných úvěrů, kdy mizí monopolní zastoupení eskontních úvěrů (na 33,%) ve prospěch kontokorentních úvěrů (24%), reeskontních (21%), lombardních (8%) a garančních (5,6%) a na postoupené pohledávky (4,6%) a rembuzní (3,8%)

---

ve výši 300 000 Kč, Banca Banatului, s. a., Craiova - poštovní ve výši 100 000 Kč, Banca Besarabia, fil. Cernauti - poštovní ve výši 100 000 Kč, Banca commerciale Italiana a Romana, Sibiu - poštovní ve výši 25 000 Kč, Banca si Casa de economie Fuzionate, Aradea – poštovní ve výši 100 000 Kč, Banca si Credit, s. a., Romana - poštovní ve výši 100 000 Kč, Banca Peritz and Schröder, Cernauti – poštovní ve výši 50 000 Kč, Banque de industrie et de Commerce, Bucarest - poštovní ve výši 250 000 Kč, Banque de Thessalie, Volo - poštovní ve výši 100 000 Kč, M.L. Barbasch and Albin, Cernauti - poštovní ve výši 100 000 Kč, Biharer komitats Sparkassa and Oekonomiebank, Aradea – dva úvěry ve výši 400 000 Kč, Bürgerliche Sparkassa, Timișoara - poštovní ve výši 200 000 Kč, Casa Noastra A.S. - poštovní ve výši 100 000 Kč, Friedländer et Peritz et Legerhans gesellschaft, Cernauti - poštovní ve výši 320 000 Kč, Hermannstädter allgemeine Sparkassa, Cluj - poštovní ve výši 200 000 Kč, Chodrower, Feinstein and Horowitz, Cernauti - dva úvěry ve výši 100 000 Kč, Kronstadter Allg. Sparkassa Filiale, Bucarest - poštovní ve výši 200 000 Kč, Kronstadter Volksbank, Brasov - poštovní ve výši 100 000 Kč, Mayer and Aftalion, bank. dům, Bukurešť - poštovní ve výši 100 000 Kč, Nagyvarader Agrar Sparkassa A.G., Aradea – čtyři poštovní v celkové výši 950 000 Kč, Ost bank, a.g. filiale, Botosani – poštovní ve výši 100 000 Kč, Timisiana Banca de credit și economii, Timișoara – kontokorentní ve výši 100 000 Kč, Vereinigte bank und Sparkassa, Aradea - poštovní ve výši 100 000 Kč.

¹¹⁰⁶) V roce 1922 představovalo jen 25% banky, kdy v dalším sledovaném roce jejich poměr dále poklesl na 14,3%.

¹¹⁰⁷) Ze záložen dostaly největší úvěry: Okresní záložna, Přerov – eskontní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; Ústřední záložna čsl. legionářů, Praha - eskontní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; Záložna čsl. legionářů, České Budějovice - eskontní úvěr ve výši 740 000 Kč; Záložna Jednota, Praha - eskontní úvěr ve výši 600 000 Kč; Moravská lidová záložna v Brně, z. s. s.r.o. – tři eskontní úvěry v celkové výši 1 300 000 Kč; Všeobecná záložna menšinová v Teplicích – tři kontokorentní úvěry v celkové výši 500 000 Kč.

Z největších úvěrových komitentů této skupiny byla *Legiozáložna, Praha* – reeskontní úvěr ve výši 4 000 000 Kč; *Občanský úvěrní ústav, Praha* – tři úvěry v celkové výši 2 200 000 Kč; *Středočeská záložna, Praha* – dva eskontní v celkové výši 2 500 000 Kč; *Záložna Družina, Praha* – dva eskontní úvěry v celkové výši 2 500 000 Kč; *Živnostenský úvěrní ústav Čechů a Slováků z Ruska* – eskontní úvěr ve výši 2 000 000 Kč; *Svépomocná záložna dříve Legie v Brně* – čtyři úvěry v celkové výši 1 250 000 Kč; *Hospodářská a obchodní banka, Královský Chlumec* – eskontní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; *Občanská záložna, Klatovy* – lombardní ve výši 1 000 000 Kč.

Jak bylo uvedeno výše, počet úvěrovaných peněžních ústavů ve třicátých letech klesl na minimum. Ve sledovaných letech to byl jediný ústav *Záložna Postalia, Praha* úvěrovaná pobočkou Královské Vinohrady, která obdržela kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč.

Ke specifickým úvěrových aktivit Legiobanky patřilo umístění úvěrových rámců do *zahraničních peněžních ústavů*. Vyjma rumunských peněžních ústavů měly největší podíl na úvěrových aktivitách v této kategorii jugoslávské peněžní ústavy a pak polské peněžní ústavy. Základní charakteristikou tohoto odvětví byla skutečnost, že zahraniční peněžní ústavy byly úvěrovány jen ve dvacátých letech a převážná většina z nich jen v jejich první polovině.

Jugoslávské peněžní ústavy byly Legiobankou akcentovány z týchž důvodů jako rumunské peněžní ústavy. Banka využívajíc svého image peněžní instituce jejíž aktivity jsou v souladu s idejemi a politickými koncepcemi postulovanými T.G.M. a E. Benešem se na tuto oblast zaměřila ihned na počátku 20. let. Ale jak vyplývá z úvěrové analýzy, sledování této orientace mělo své meze. Jugoslávie a Rumunsko měly prakticky od svého vzniku velké ekonomické potíže, které se staly hlavní příčinou ústupu Legiobanky z této oblasti. Úvěrování jugoslávských peněžních ústavů nepřežilo první polovinu 20. let a pouze rumunské peněžní ústavy se udržely ve sféře pozornosti Legiobanky do jejich konce, kdy nakonec pod náporom celosvětové krize z úvěrování také definitivně mizí.

Legiobanka poskytovala zahraničním peněžním ústavům převážně úvěry poštovní (74%), pak kontokorentní (12,9%) a zbytek tvořily úvěry eskontní (9,7%) a garanční (3,22%). Až na jedinou výjimku, byly všechny zahraniční peněžní ústavy úvěrovány přímo centrálou a byly jim poskytovány statisícové úvěry v československých korunách, zpravidla v kategorii II a III. Největšími komitenty mezi jugoslávskými peněžními ústavami byly *Prva hrvatska obrtna banka, Zagreb* – poštovní ve výši 2 000 000 Kč; *Hrvatski ópci vjeresijsky závod,*

Zagreb – poštovní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; Beogradska Ujedinjena Banka, Bělehrad - dva poštovní v celkové výši 1 000 000 Kč.¹¹⁰⁸

Z ostatních zahraničních peněžních ústavů banka úvěrovala: Všeobecnou průmyslovou banku, Vídeň – poštovní úvěr ve výši 250 000 Kč, Bulgarskou banku, Sofia - poštovní úvěr ve výši 250 000 Kč; Ungarische Allgemeine Credit Bank - poštovní úvěr ve výši 1 000 000 Kč; Komercijalna, Ljubljana - dva poštovní úvěry v celkové výši 1 000 000 Kč; Akcijny Bank Zwiaskowy, Lwów – dva poštovní úvěry v celkové výši 500 000 Kč;¹¹⁰⁹ francouzský peněžní ústav Compagnie commerciale Franco-africaine, Le Havre – poštovní úvěr ve výši 500 000 Kč; Britisch Ungarische Bank, Budapest - poštovní úvěr ve výši 500 000 Kč a Revaler Judische Kooperativbank, Reval – poštovní ve výši 50 000 Kč.

V celkovém objemu stálo na místě pátém, *úvěrování soukromých osob*. Tato skupina se skládala zejména s majitelů realit, advokátů, notářů, lékařů, lékárníků, představitelů zdravotních zařízení, úředníků státní správy a samosprávy; v případě Slovenska i představitelů církve a společníků majitelů firem. Skutečnost, že tato skupina zaujala tak významné místo bylo způsobeno především díky jejímu nárůstu ve 30. letech, kde se jejich procentuální podíl pohyboval v rozmezí 12,38% - 7,89%, oproti 20. létům, kde představovali jen 1,99% - 0,87%.

Ve dvacátých letech tvořili 30% této položky lékaři, 30% právníci a notáři, 20% legionáři a společníci soukromých firem. Z hlediska výše úvěrů 53,85% představovaly úvěry III kategorie, 30,77% kategorie II a zbytek v kategorii I. Z hlediska typů převažovaly kontokorenty, směnečné a na postoupené pohledávky.

Z hlediska výše poskytnutých úvěrů *soukromým osobám* ve třicátých letech byly zachovány v podstatě stejné trendy, kdy 40% úvěrů představovala kategorie II a 38,89% v kategorii III. Ve třicátých letech se sice lehce zvýšil podíl akceptačních úvěrů a úvěrů na postoupené pohledávky vůči dříve převažujícím kontokorentům, ale kontokorent zůstal převažujícím typem úvěrů u této skupiny.

---

¹¹⁰⁸) Banka Metropol, Bělehrad, Eskontna banka d.d. Bělehrad, Gradjanska banka, Bělehrad, Komercijalna banka d.d. Záhřeb, Zemaljska banka, Bělehrad – každá po jednom poštovním úvěru ve výši 250 000 Kč, Požarevačka trgovačka banka, Požarevac – poštovní úvěr 200 000 Kč, Dobrovoljačka banka, Záhřeb, Medjunarodna banka d.d., Zagreb - poštovní úvěr 100 000 Kč a Prva hrvatska Štedionica, Záhřeb - poštovní úvěr 50 000 Kč.

¹¹⁰⁹) Z polských peněžních ústavů: Bank Handlowo-przemyslowy, Lodz - dva směnečné úvěry v celkové výši 500 000 Kč, Lodzki Bank Depozytowy, pobočka Lwov – jeden poštovní úvěr ve výši 500 000 Kč, Agrar Hypotekenbank, pobočka Lvov - dva směnečné úvěry v celkové výši 500 000 Kč, Zakopianska spółka samochodowa, Zakopanie – kontokorentní ve výši 2 000 zlotých a garanční ve výši 14 700 šv. fr.

Spolky a zájmové organizace byly úvěrovány pouze v roce 1922 (7) a 1937 (3). Zajímavé bylo, že banka úvěrovala pouze jednu legionářskou obec, *Československou obec legionářskou, Praha*, které poskytla jeden kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč a jen jeden emigrantský spolek *Jednota Čechů a Slováků z Ruska*, které poskytla kontokorentní úvěr ve výši 20 000 Kč Ostatní klienti tohoto odvětví byly sportovní kluby a židovské obce.¹¹¹⁰

Výrazný podíl v úvěrových aktivitách banky získaly také *živnosti*.¹¹¹¹ Pro toto odvětví bylo charakteristické, že v roce 1922 bylo 75% úvěrů poskytováno centrálou, ale v roce 1928 došlo k přesunu těžiště na dvě slovenské pobočky Poprad a Píšťany, které úvěrovaly převážně uzenáře a řezníky. Ti představovali ve dvacátých letech 54% všech tehdy úvěrovaných živnostníků a tvořili jedinou vykrytalizovanou skupinu v rámci této kategorie. Vyjma výše uvedené skupiny řezníků a uzenářů, úvěrovala banka široké spektrum živností, jako například: pekaře, čalouníky, drogisty, košíkáře, zámečnické mistry, kožešníky, stolaře, povoznictví atd.

Z hlediska výše poskytovaných úvěrů výraznou měrou převažovaly úvěry v kategorii III (v průměru 42%), dále pak II (27%) a kategorie I (28%). Z hlediska typů poskytovaných úvěrů dávala ve dvacátých letech převážně kontokorentní úvěry (66%), pak na postoupené pohledávky (25%) a zbývajících 9% představovalo úvěry směnečné.

Ve třicátých letech došlo k jediné zásadní změně a to k rozšíření typů poskytovaných úvěrů. Naprostou převahu měly nadále úvěry kontokorentní (44%), i když se jejich podíl snížil; na druhém místě stály úvěry na postoupené pohledávky (16%), dále pak úvěry garanční (13%), akceptační (11%) a eskontní (6,7%).

Ve dvacátých letech převažovaly v koncernu Legiobanky úvěry kontokorentní (v průměru 56%) a eskontní (38%) a naprostá většina podniků byla úvěrována centrálou, s jedinou výjimkou. Popradské koncernové podniky Autocar Poprad a Tatranská vicinálna dráha úvěrovala tamní pobočka Legiobanky, která jim poskytovala značně vysoké úvěry: *Tatranská vicinálna dráha, Poprad* – dva kontokorentní úvěry v celkové výši 6 000 000 Kč (1928); dva úvěry v celkové výši 1 500 000 Kč (1937) a druhý popradský koncernový podnik *Autocar Tatra, Poprad* – kontokorentní úvěr ve výši 100 000 Kč (1928).

¹¹¹⁰) A.C. Sparta, sportovní klub, Praha – dva úvěry v celkové výši 470 000 Kč; Západočeský dostihový klub, Plzeň a Odbor klubu čsl. turistů, Brno – každý po jednom úvěru ve výši 200 000 Kč; Tělocvičná jednota „Sokol“, Hostomice – úvěr ve výši 200 000 Kč a Tělocvičná jednota „Sokol“, Ilava – úvěr ve výši 20 000 Kč, Židovské ortodoxní náboženské obci, Poprad – úvěr ve výši 250 000 Kč a Židovské ortodoxní náboženské obci, Žilina – tři úvěry v celkové výši 81 700 Kč.

Většina úvěrů byla poskytnuta v kategorii III (36%) a IV (27%); 18% byla zastoupena kategorie V a zbytek kategorie I a II (9,09%). Největší úvěrové částky obdržela firma *Naftaspol* – dva kontokorenty v celkové výši 2 000 000 Kč; *Bohemie* – tři úvěry v celkové výši 2 300 000 Kč; *Pragovar* – kontokorent ve výši 1 150 000 Kč a *Naša Rječ* – čtyři úvěry v celkové výši 1 190 000 Kč. V roce 1928 obdržela vedle již zmíněné *Tatradráhy* největší úvěr firma: *Čedok* – kontokorentní úvěr ve výši 2 500 000 Kč a *Záložna na Florenci* – reeskontní úvěr ve výši 4 000 000 Kč.

Ve třicátých letech došlo ke změně poskytovaných typů úvěrů, kdy se zásadním způsobem zvýšil počet úvěrů na financování státních dodávek (56,3%) a rámcových úvěrů (25%), kdy zbytek 15,6% představovaly úvěry kontokorentní a 3,1% garanční. Úvěry na státní dodávky požívala nejvíce firma *Naftaspol*, *Techna* a *Záložna na Florenci*.

Převážná většina úvěrů byla poskytnuta ve třech kategoriích III (37,5%), V (25%) a IV (18,8%). Nejvíce úvěrů a v největších částkách bylo úvěrováno šest firem: *Záložna na Florenci* – šest úvěrů v celkové výši 17 585 875 Kč; *Centrokomise* – dva úvěry ve výši 16 470 000 Kč; *Slovenka* – pět úvěrů v celkové výši 9 054 575 Kč; *Techna* – pět úvěrů v celkové výši 8 138 375 Kč; *Naftaspol* – šest úvěrů v celkové výši 3 712 200 Kč; *Silika* – čtyři úvěry v celkové výši 1 661 435 Kč a *Tatradráha* – dva úvěry v celkové výši 1 500 000 Kč.

Součástí úvěrové analýzy je také rozbor počtu vyrovnání v jednotlivých sledovaných letech a změn úvěrových rámců. V roce 1922 banka povolila 83 zvýšení stávajících úvěrů, snížila jen tři povolené úvěrové rámce a u pěti firem povolila změnu jistění. Nepočítáme-li neurčené úvěrové komitenty, kteří představovali 15,66% těchto zvýšení, vzaly největší podíl na těchto zvýšeních družstva 25,30%; české peněžní ústavy 8,43%; obchodní a strojírenské firmy 7,22%; slovenské peněžní ústavy, potravinářské firmy a kina 4,82%; dále pak stavební firmy 3,75% a 2,40% kožedělné a dopravní podniky.

Současně byly sníženy pouze tři blíže neurčené úvěrové rámce. Podíváme-li se na počet vyrovnání zjistíme, že se ve vyrovnávacím řízení nacházelo jen 34 firem. Největší koncentrace těchto firem byla u centrály (10 firem), ale ztráty očekávala jen u jediné firmy *Novák František, biograf, Praha* ve výši 19 000 Kč. Největší úvěrové rámce požívaly dvě firmy ve vyrovnávacím řízení: *Československá účastinářská společnost pro obchod, priemysel a hospodárstvo v Praze*, ve výši 5 914 306 Kč a firma *Herbst F. J., Královské Vinohrady*, které povolila úvěr 5 648 190 Kč, ale obě měly velmi dobré krytí na realitách, zásobách a inventáři.

Značná část firem ve vyrovnání se také soustřeďovala u tří poboček: Plzeň (7), Píšťany (4) a Duchcov (3). Přestože největší počet firem ve vyrovnávacím řízení se nacházel u pobočky Plzeň, kalkulovala zde centrála jen minimální ztráty v celkové výši 20 000 Kč. V případě ostatních dvou poboček byla situace horší. V Piešťanech se očekávaly sice jen ztráty na firmě „*Culmus*“, *velkoobchod slámou, Piešťany*, ale ty dosáhly již 90 000 Kč. Nejhuře na tom byla pobočka Duchcov, která očekávala ztrátu u jediné firmy *Severočeské sdružení obchodní, Duchcov*, ale ve značné výši 307 352,69 Kč. Stotisícovou ztrátu vykazala také pobočka Bratislava na neurčené firmě *Pavel Kutálek, Myjava*. Celkové ztráty za rok 1922 vyčíslila na 1 068 704 Kč.

O stabilitě a prosperitě dlužnické základny svědčí skutečnost, že v roce 1928 dosáhl počet zvýšení stávajících úvěrových rámců počtu 191. Současně s tím nedocházelo k žádným změnám podmínek v jištění povolených úvěrů a žádné nebyly sníženy. Podobně jako v předcházejícím sledovaném roce největší podíl na zvýšení představovaly neurčené firmy 18,32%, stavební firmy 14,65%, slovenské peněžní ústavy 12,02%, obchodní firmy 9,42%, rumunské peněžní ústavy 6,28%, české peněžní ústavy 4,71%. Zvýšení úvěrových rámců pokrývalo víceméně rovnoměrně všechna úvěrovaná odvětví. Ztráty banky byly oproti roku 1922 malé, jen 294 566 Kč a podílely se na nich *Pozemková banka, Praha; Legiodružstvo, Lučenec; Harstark a spol., Praha a Radislav Petrič, velkoobchod vínem, Praha*.

Situace se pochopitelně zcela změnila v roce 1934, kdy se v úvěrových aktivitách banky promítlo několik trendů, zásadní redukce nově povolených úvěrů, nárůst snížení úvěrových rámců (15) a změn v jejich jištění (23). Největší pohyby vykazalo stavební odvětví, kde se vyskytovalo na 24,44% zvýšení, 40% snížení a 26% změn podmínek a pak obchodní firmy (15,55% zvýšení, 33% - snížení a 26% změn podmínek). Ve vyrovnání se toho roku nicméně ocitlo jen málo firem (13), u kterých banka kalkulovala se ztrátami ve výši 277 754 Kč a 2 973 rakouských šilinků.

Rok 1937 byl zcela výjimečný tím, že banka nevykazala ani jedinou firmu ve vyrovnávacím řízení. Naopak zcela bezprecedentně narostla zvýšení úvěrových rámců, jako odraz všeobecného oživení ekonomiky. Banka celkem zvýšila 199 úvěrů, pokrývajících víceméně celé spektrum výše uvedených odvětví, ale přesto se vymezilo několik oblastí, kam byla zvýšení stávajících úvěrových rámců nejvíce umisťována. V první řadě to byl stavební průmysl (21,60%), pak obchod (16,80%), dřevozpracující a strojírenský průmysl (oba po 6,53%), soukromníci (6,03%), potravinářský průmysl (5,02%) a statkáři (4,52%), rolníci (2,51%) a po 2,01% pletářský, kožedělný a chemický průmysl.

Současně bylo sníženo 16 úvěrů, kde největší podíl vzaly obchodní firmy (25%), potravinářské (18,7%) a firmy textilní (12,5%) a u 6 firem byly změněny blíže nespecifikované podmínky jištění.

Shrňme-li výsledky výše uvedené analýzy úvěrových aktivit Legiobanky ve vybraných letech, vykryštalizuje se několik základních trendů, doprovázených konjunkturálními změnami. Základem úvěrových alokací Legiobanky bylo několik odvětví. V procentuálním zastoupením stály na prvním místě obchodní firmy s tabákovými sklady, z průmyslových odvětví pak následovaly firmy stavební, potravinářské, dřevozpracující, textilní a pletařské, strojírenské, polygrafické a podniky filmového a automobilového průmyslu.

Z dalších odvětví tvořily podstatnou součást úvěrových aktivit banky slovenské a podkarpatskoruské a zahraniční peněžní ústavy. Nicméně právě úvěrování zahraničních peněžních ústavů, vyjma rumunských, patřilo k přechodným trendům. Do určité míry můžeme za dočasný trend považovat i úvěrování družstev, přestože měla své zastoupení ve všech sledovaných letech. Hlavním důvodem pro toto tvrzení je zásadní pokles jejich počtu oproti roku 1922 (v průměru o 83%) a na této úrovni se družstva držela do konce sledovaného období.

Mezi obchodními firmami představovaly specifickou, ale v konečném důsledku také přechodnou součást tabákové sklady, tvořící zejména ve dvacátých letech poměrně významnou součást úvěrových aktivit Legiobanky. Hlavním důvodem jejího zájmu o toto odvětví byla skutečnost, že tabákové sklady byly prioritně přidělovány legionářům a jejich příbuzným. Tím banka tudíž plnila své obchodní povinnosti vůči legionářstvu, vyplývající z jejího původního určení.

Úvěrované obchodní firmy byly poměrně složitě strukturované, kde hlavní těžiště úvěrových alokací spočívalo ve firmách obchodujících potravinářskými výrobky, dřívím, uhlím a zemědělskými a živočišnými plodinami. Převážná většina firem se nacházela v českých zemích, pouze v roce 1934 došlo k téměř vyrovnání podílu slovenských a podkarpatskoruských obchodních firem vůči firmám v historických zemích (53% : 47%). Současně s tím došlo k velkému zjednodušení vnitřní struktury na firmy obchodující zemědělskými plodinami a živočišnými produkty a firmy obchodující s potravinářskými výrobky, kdy velký podíl v tomto odvětví zaujaly obchodníci s vejci, úvěrování zejména expoziturou Žižkov a Královské Vinohrady. Přestože v posledním sledovaném roce, jako odraz oživení ekonomiky došlo k opětovnému rozšíření vnitřní struktury úvěrování obchodních

firem, hlavní místo si již podržely firmy obchodujícími zemědělskými a živočišnými produkty a obchodníci s vejci.

Druhým odvětvím, kam banka směřovala nejvíce prostředků byl stavební průmysl, kdy těžiště ve dvacátých letech spočívalo (cca 90%) v historických zemích. To se zásadním způsobem změnilo v následujícím desetiletí, kdy podíl českých a moravských stavebních firem klesl na průměrných 33% ve prospěch slovenských a podkarpatoruských stavebních firem.

Třetí nejpočetnější skupinou firem byla družstva. Ta podobně jako v případě tabákových skladů patřila ke specifickým úvěrovým aktivitám Legiobanky a jejich podporu ve formě úvěru bance také předepisovaly stanovy. Orientace na družstva byla logická, protože se zde harmonicky slučovaly dva motivy působící při založení banky. Prvním byla skutečnost, že družstevnictví bylo preferovanou a důležitou součástí nacionálně české ekonomiky a současně splňovalo potřebu podporovat ekonomické „rovnostářství“. Neméně důležitým faktem byla skutečnost, že se legionáři po svém návratu do družstev hojně sdružovali. Typické pro toto odvětví bylo, že družstva po deflační krizi již nezískala tak výrazné zastoupení jako v případě roku 1922, protože byla krizí poměrně těžce zasažena a banka je později shledala nerentabilními partnery a další úvěrové alokace značně omezila. Zajímavé je, že v prvních třech sledovaných letech stále stoupal podíl slovenských a podkarpatoruských družstev 1922 - 19,30%, 1928 - 33,33% a 1934 - 100%, aby v roce 1937 zcela vymizely. Co je třeba zdůraznit, je vysoký podíl stavebních družstev (41%) v roce 1922 v úvěrových aktivitách Legiobanky, kam povolovala vysoké úvěry v rozpětí nad 100 000 Kč do 1 000 000 Kč. Podpora družstevní výstavby domů a bytů patřila k jejím významným aktivitám, kterou také explicitně uváděla do roku 1924 ve svých výročních zprávách. Z dalších družstev úvěrovala textilní, obchodní, zemědělská, specializovaná družstva, v nichž jsou zahrnuta i družstva invalidů.

V procentuálním zastoupení stálo na sice místě čtvrtém úvěrování slovenských a podkarpatoruských peněžních ústavů, ale v závěru je nutné vzít toto odvětví v celém kontextu, protože úvěrování československých a zahraničních peněžních ústavů náleželo k podstatným specifickým aktivitám Legiobanky. V roce 1922 sem bylo umístěováno celkem 18,6% všech nových úvěrů (z toho 10,6% - československé peněžní ústavy) a v roce 1937 plných 36,5% (19% - čl. peněžní ústavy). Největší podíl na zahraničních peněžních ústavěch zaujímaly rumunské a jugoslávské banky, což kopírovalo malodohodovou orientaci Československa. Úvěrování slovenských a podkarpatoruských peněžních ústavů mělo,

podobně jako výše, své těžiště ve dvacátých letech a souviselo s nacionalizační a centralizační akcí Legiobanky v této oblasti.

Dalším specifikem, odrážejícím snahu konkrétně pomáhat v prosazování státního zájmu, tentokrát v oblasti elektrifikace a v budování městských sanitárních a ostatních sítí, bylo úvěrování elektráren, vodáren a plynáren.

Ze základních a stabilně úvěrovaných skupin je třeba ještě zmínit soukromé osoby, koncern, živnosti, orgány státní správy a samosprávy, hotely a restaurace a mlýny.

Z hlediska výše poskytovaných úvěrů bylo nejvíce úvěrů poskytováno v kategorii III (nad 100 000 Kč do 500 000 Kč) a v kategorii II (nad 50 000 Kč do 100 000 Kč) a poměrně významný podíl zaujala i kategorie I (do 50 000 Kč) Kategorie II a III byla umísťována do prakticky všech bankou úvěrovaných odvětví, i když se v jednotlivých letech mohly vyskytnout určité výjimky, jako v případě úvěrování elektráren, vodáren a plynáren, kam šly v roce 1922 v naprosté většině vysoké úvěry kategorie IV a V nebo v případě orgánů státní správy.

Podobná nevyhraněnost úvěrových alokací z hlediska určení poskytovaných úvěrů nastala u malých úvěrů do 50 000 Kč. Jedinou charakteristikou u nich byla skutečnost, že byly výraznou měrou povolovány na Slovensko a Podkarpatskou Rus. Tato skutečnost byla dána vyšším procentem malých podniků na tomto území, přirozeně preferujících pro zajištění svého podnikání malé úvěry.

Vysoké úvěry kategorie IV (nad 500 000 Kč do 1 000 000 Kč) byly naopak na Slovensko a Podkarpatskou Rus umísťovány jen výjimečně a to zpravidla do státní správy, peněžních ústavů, včetně afilací Legiobanky a stavebního průmyslu. Poměrně hodně těchto úvěrů banka povolila také do slovenských elektráren a ve třicátých letech do dřevozpracujícího průmyslu a mlýnů. Nejvíce úvěrů IV. kategorie bylo umístěno do historických zemí, kde pokryly širokou škálu průmyslových odvětví, kdy nejstabilněji byly povolovány do dřevozpracujícího, stavebního, automobilového průmyslu, strojírenství, potravinářského průmyslu, peněžních ústavů, družstev, velkostatků a statků, obchodu a živností a převažující měrou byly zastoupeny v leteckém průmyslu, farmaceutickém, hutnickém a v průmyslu kamenem. Poměrně často byly povolovány také jugoslávským a rumunským peněžním ústavům.

Úvěry kategorie V (nad 1 000 000 Kč do 5 000 000 Kč) byly převážnou měrou na Slovensku a Podkarpatské Rusi umísťovány do peněžních ústavů, afilací Legiobanky a jejích koncernových podniků. Na dalším místě stála státní správa, stavební firmy, potravinářský průmysl a družstva. Na přechodnou dobu byly tyto úvěry umístěny také do

standardně Legiobankou úvěrovaných oborů: elektráren a dopravních podniků. Alokace vysokých úvěrů do výše uvedených odvětví v podstatě kopíruje stěžejní oblasti úvěrového podnikání Legiobanky na východě republiky.

V českých zemích bylo sice mnohem větší rozpětí odvětví kam Legiobanka tyto úvěry umísťovala, ale přesto se vyprofilovalo několik preferovaných oborů: státní správa, obchod, potravinářský průmysl, mlýny, elektrárny, sklářský průmysl, elektrárny, koncern a družstva.

Většina úvěrů byla poskytována na základě kvalitního krytí, sestávajícího většinou ze zajištění na nemovitostech, inventáři, strojním zařízení a v bonitních směnkách. Dochované prameny udávají zcela fragmentárně dobu na které byly úvěry poskytovány, proto nebylo možné tuto problematiku analyzovat. Podobně nedostatečné údaje jsou k dispozici ohledně úrokové výše, kdy jako určité vodítko slouží jen, ve výročních zprávách uváděné, prohlášení, že se Legiobanka drží sazeb Svazu bank, přestože sama, až do roku 1935, zůstala mimo tento svaz.

Ve sledovaných letech vykazala banka, oproti celkovému objemu poskytnutých úvěrových rámců jen minimum vyrovnávacích řízení s relativně malými ztrátami. V krizovém roce 1934 pod vlivem těžké ekonomické situace došlo k řadě snížení stávajících úvěrových rámců, změn v jištění a v neposlední řadě k zásadní redukci povolování nových úvěrů, aby banka minimalizovala na nejnižší možnou míru výši potenciálních ztrát. Úvěrová politika banky se obecně zakládala na zdravých a pevných základech a přestože se v jejím úvěrování objevují určité konjunkturální a přechodné trendy, byly prosty neuvážených a spekulativních úvěrových alokací.

VI. Analýza základních hospodářských ukazatelů Banky československých legií v letech 1920 – 1938

Analýza hospodaření Legiobanky je založena na údajích uvedených ve výročních zprávách Banky československých legií z let 1920 – 1938 a vychází rovněž z protokolů správní rady Banky československých legií z téhož období. Doplňkové údaje z období let 1932 – 1938 byly brány ze zápisů schůzí ředitelství. Narativní hodnocení bilancí Legiobanky je rozděleno do dvou časově téměř rovnocenných období: První je vymezeno léty 1920-1929 druhé léty 1930–1938 a je podloženo podrobnými tabulkami zaznamenávajícími vývoj aktivních bilančních položek banky (*viz tabulky v příloze č. 1 A–B*) a vývoj bilančních položek pasivních (*viz tabulky v příloze č. 1 C–D*). Rozbor bilancí Banky čsl. legií vychází z metody užití v knize *Banka ve znamení zeleného čtyřlístku, Agrární banka 1911 – 1938 (1948)*, J. Novotného, J. Šouši.¹¹¹²

Nejdůležitějšími bilančními položkami, podávajícími zásadní obraz o hospodaření banky jsou na straně aktiv položky: *hotovost a ihned splatné pohledávky, cenné papíry, směnky, dlužníci, konsorciální účasti a nemovitosti*. Na straně pasiv pak položky: *akciový kapitál, rezervy, vklady na knížky a vklady na běžné účty (věřitelé)*.

Podíváme-li se na vývoj celkové sumy aktiv ve dvacátých letech, zjistíme v prvních třech letech činnosti banky (1920 – 1922) velmi razantní nárůst o celých 161,62% (z 277 840 933,15 Kč na 726 901 313,38 Kč).

Na vzestupu bilančního úhrnu v těchto letech se zásadním způsobem podílely aktivní položky: *dlužníci, směnky a vlastní cenné papíry*. Položka *dlužníci* vykazovala vzestup o 266%, *směnky* vzestup o 61% a nejmarkantnější nárůst vykazaly *vlastní cenné papíry*, které stouply o celých 7 172%.

Z výše uvedeného je patrné, že banka v tomto období expanzivně umísťovala značné sumy do úvěrových spojení a že největší část úvěrové aktivity Legiobanky se soustřeďovala v položce *dlužníci*, která představovala v roce 1922 v procentuálním poměru k výše

---

¹¹¹²) J. Novotný, J. Šouša, *Banka ve znamení zeleného čtyřlístku. Agrární banka 1911 – 1938 (1948)*, Praha 1996, s. 67-71, s. 161-178, s.314-329, s. 381-388.

Metodika v této publikaci je podložena odbornými dobovými publikacemi: F. Holinka, *O bilancích v praxi, zvláště o bilancích spořitelů a lidových peněžních ústavů vůbec*, Praha 1934 a L. Midloch, *Praktický rozbor bilance peněžního ústavu*. Praha 1938. Nově tuto otázku podrobně rozpracoval: J. Faltus, *The Slovak General Credit Bank in Bratislava, Development of a Nostrified Bank in the Inter-War-Period, 20th Century universal banking: International Comparisons, Report from the International Conference Budapest, 2. – 5. september 1992*, Budapest 1992.

uvedeným třem základním typům úvěrových obchodů 91,48%; úvěry na směnky 5,66% a úvěry kryté cennými papíry 2,84%.

Naopak položky *pokladní hotovost a ihned splatné pohledávky* v tomto období představovaly jen malou část celkové sumy aktiv. Pokladní hotovost určovala míru likvidity banky, tedy kolik ze všech disponibilních prostředků má k dispozici v peněžní formě pro účel okamžitého splnění závazků vůči svým klientům. A tato položka také nepřinášela peněžnímu ústavu žádné zisky. Tehdejší ekonomové se rozcházeli ve stanovení optimální míry likvidity. Rámcově se měla pohybovat v rozpětí mezi 7-15%, přičemž pokles pod 7% byl pro peněžní ústav již značným rizikem v případě runu na banku a horní hranice byla zase už příliš vysoká. Výše pokladní hotovosti byla také závislá na tom, jestli měla banka žirový pokladní styk nebo větší část plateb šla bezhotovostně.¹¹¹³ Pokladní hotovost musela být rovněž větší, pokud ústav disponoval rozsáhlou sítí pobočných závodů, kterým vypomáhal denními penězi, jako tomu bylo v případě Legiobanky.

Pokladní hotovost se pohybovala v letech 1920 – 1922 v rozpětí 1,54% - 0,84% oproti celkové sumě aktiv, což byla stěží výše doporučovaná pro ústavy lidového peněžnictví a pro akciovou obchodní banku to bylo velmi málo. Malá výše pokladní mobility byla dána skutečností, že banka teprve rozbíhala své aktivity, ale na druhou stranu ji kompenzovala částkami v ihned splatných pohledávkách.

Položka *ihned splatné pohledávky* (peníze uložené na žíru u Bankovního úřadu ministerstva financí, později u Národní banky československé, u Poštovního úřadu šekového a denní peníze u jiných bank) se v porovnání s úhrnnou sumou aktiv pohybovala v rozpětí 42,66% - 11,71%, a tím se celková mobilita banky posilovala.

Vykázané maximum této položky v roce 1920 – 118 542 302,05 Kč, představovalo uložené hotovosti u Poštovního šekového úřadu v částce 77 547,36 Kč, u ostatních bank – 12 847 053 Kč; u Finanční správy: zálohy za evakuaci – 43 549 183,90 Kč a v surovinách – 62 068 517,79 Kč). Prostředky umístěné v bankách přitom sloužily Legiobance jako rezerva pro vyřizování úvěrových obchodů, kdežto pohledávky za Finanční správou představovaly obnosy, které dosud nebyly vylikvidovány.¹¹¹⁴ Legiobanka současně musela kvůli nedostatku volných peněžních prostředků státu vyplácet služební požitky vracejícím se legionářům a to ze zisků ze surovinové akce, které používala i k likvidaci Vojenské spořitelny. V roce 1921 tato bilanční položka výrazně poklesla na 72 563 985,05 Kč, díky umořené pohledávce za

¹¹¹³) J. Novotný, J. Šouša – Banka ve znamení zeleného čtyřlístku, Agrární banka v letech 1918 – 1938 (1948), Praha 1996, s. 316

¹¹¹⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1920.

Finanční správou ruských legií, která v tomto roce činila jen 50 502 135 Kč a v roce následujícím se zvýšila na 65 642 095 Kč.¹¹¹⁵

Tento výrazný vzestup bilančních úhrnů a úvěrových aktivit Legiobanky byl podmíněn nejen kvalitním hospodařením, ale zejména příznivými vnějšími ekonomickými podmínkami tohoto období. Jak již bylo uvedeno, odbočka Legiobanky sice působila v Praze pod vedením Josefa Khyna již od podzimu roku 1919, ale ta měla prvořadou povinnost v domácím prostředí dokončit úpis akcií a koordinovat „*surovinovou akci*“. Období do konce roku 1919 z hlediska hospodářského charakterizoval celkový rozklad, průmysl a zemědělství produkovaly stěží 50% své předválečné úrovně, chyběly suroviny a potíže československé ekonomiky umocňovaly dosud neuspořádané mezinárodně-politické poměry, kde se čekalo na výsledky pařížské mírové konference a konečné znění mírových smluv s poraženými státy. Obnova hospodářství nastala až v roce 1920¹¹¹⁶, tedy právě v době, kdy skončila, v červenci téhož roku, evakuační akce legionářského vojska, prozatímní představenstvo Legiobanky, dosud sídlící ve Vladivostoku přijelo do Prahy a mohlo začít vykonávat bez omezení bankovní činnost. Legiobanka tak, sice se zpožděním, vstoupila do období rozsáhlé investiční činnosti trvající až do roku 1922¹¹¹⁷, kdy byla výrazně zpomalena deflační krizí.

Rozšiřování výroby, zavádění nových oborů a zakládání nových společností vyžadovalo volný investiční kapitál, kterým disponovaly zejména nacionálně české banky, které neupsaly tolik válečných půjček jako německé peněžní ústavy. Legiobanka si ze Sibíře přivezla prakticky ihned použitelné disponibilní prostředky, které začala záhy umísťovat v několika určitých, pro ni specifických oblastech (obchod, družstva, stavebnictví)¹¹¹⁸. Nicméně je nutné zmínit skutečnost, že přes expanzivní umísťování úvěrů věnovala úvěrní a právní oddělení Legiobanky velkou pozornost zajištění jednotlivých úvěrových kauz a vedení banky se snažilo investovat peníze jen do rentabilních podniků.

Zpomalení nárůstu bilančních úhrnů Legiobanky v letech 1923 – 1925 způsobila deflační krize¹¹¹⁹ v jejímž důsledku banka zásadním způsobem restringovala stávající úvěry a pečlivě zvažovala povolování nových, a tak utrpěla jen minimální ztráty. Dalším faktorem

¹¹¹⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1922.

¹¹¹⁶) Lacina Vlastislav, Formování československé ekonomiky 1918 – 1923, Praha 1990, s. 182.

¹¹¹⁷) Roku 1918 bylo v republice 605 akciových společností a jejich akciového kapitálu a do roku 1922 jejich počet vzrostl na 1 089, in: Lacina Vlastislav, Formování československé ekonomiky, c.d., s. 184.

¹¹¹⁸) Viz. kapitola Úvěrové aktivity Legiobanky 1918 – 1938.

¹¹¹⁹) Po výměně vlády v září roku 1921 prosadil A. Rašín do funkce ministra financí A. Nováka, věrného stoupence jeho měnové politiky. V Bankovním úřadu ministerstva financí /BÚMF/, měly hlavní slovo též exponenti Živnostenské banky. BÚMF již na podzim roku 1921 shromáždil dostatečné množství deviz v celkové hodnotě 1,25 mld. Kč a v březnu roku 1922 ČSR získala pro deflaci rozhodující anglickou půjčku (Czechloan) od firmy Baring Brothers ve výši 10 mil. liber, in: Lacina Vlastislav, Formování československé ekonomiky, c.d., s. 192 – 193.

byla též skutečnost, že úvěrovala podniky mimo deflací nejpostiženější průmyslové obory: železářství, textilnictví, sklářství, oděvnictví a lihovarnický průmysl. A v neposlední řadě také pět nových bankovních zákonů z roku 1924, které obecně zpřísnily vnitřní a vnější kontrolu akciových bank, ztížily zakládání nových poboček a zakázaly některé bankovní obchody (se zbožím a přímé spekulace na burze).¹¹²⁰ V případě Legiobanky to byly právě obchody se zbožím spíše než spekulace na burze, kterým se od počátku úzkostlivě vyhýbala.

Následná hospodářská deprese, která přerostla v letech 1924–1925 v opětné obnovení investiční činnosti a celkového hospodářského oživení, se projevila u Legiobanky zásadním zmenšením procentuálních nárůstů bilančních úhrnů banky jen o 25,14%. Zmenšený nárůst bilančních úhrnů byl zapříčiněn poklesy dvou bilančních položek, *směnek* a *ihned splatných pohledávek*.

Směnky se pohybovaly v průměrné hodnotě 19 355 627,02 Kč, oproti 22 516 622,17 Kč v roce 1922 a *ihned splatné pohledávky* klesly z původní hodnoty 85 147 719 Kč na 46 13 326,49 Kč.

Naproti tomu zcela zásadní položka *dlužníci* vykazovala neustálý, i když po roce 1922 zmenšený nárůst. Legiobanka si totiž stále úzkostlivě hlídala své klienty a povolovala jen takové úvěry, které měly řádné jistění v nemovitostech, zařízení a zásobách; kromě toho neustále kontrolovala jejich aktuální stav. Jako krytí pro lombardní účty přijímala především státní a zemské ukládací hodnoty.¹¹²¹ V letech 1923 – 1925 sice spočíval nejvyšší podíl úvěrové aktivity v položce *dlužníci*, s tím rozdílem, že se snížil z původních 91,48% v roce 1922 na 86,72% v roce 1925. Toto snížení nastalo ve prospěch *úvěrů na cenné papíry*, které vzrostly z 2,84% na 10% v roce 1925. Naopak položka *směnky* se snížila z 5,66% na 3,26% v roce 1925.

Pokladní mobilita se pohybovala již ve vyšší procentuální hladině než v předcházejících letech (2,29% - 1,62%), podobně klesající tendenci vykazaly i *ihned splatné pohledávky*, které klesly ze 7,05% - 5,10%. Z uvedeného vyplývá, že BČL stále nedisponovala dostatečným množstvím peněz v hotovostech, ale v krizovém roce 1923 se snažila svou mobilitu navýšit, za pomoci *ihned splatných pohledávek*.

Z hlediska bilančního úhrnu byla problematická léta 1926 – 1927, kdy vykázala oproti maximu roku 1925 pokles o celých 11,39%, který se jí ale následujícího roku podařilo již

---

¹¹²⁰) J. Novotný, J. Šouša, Krize bank za první republiky. Otřes české bankovní soustavy a její záchrana ve dvacátých letech 20. století, in: Historický obzor 1-2, roč. 13, 2002, s. 2–14.

¹¹²¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1923.

vyrovnat na 1,70% pokles a nastolit do roku 1929 opět vzestupný trend, v průměru o 11,8% ročně (na konečnou částku 1 019 665 554 Kč).

Snížení bilančního úhrnu bylo způsobeno enormním poklesem položky *ostatní aktiva*, o celých 72% - 79,76%, tedy pohledávkami za lodním oddělením, Hospodářskými fondy legionářskými a Stipendijním fondem BČL a vyrovnávacími účty. A také poklesem položky *dlužníci*.

Pokladní mobilita ústavu se postupně zvyšovala, až na výkyv směrem dolů v roce 1927, ale v roce 1929 vykazala pokladní hotovost oproti aktivnímu úhrnu ve 20. letech své maximum, celých 18,16% a ihned splatné pohledávky 2,12%.

Tato skutečnost je dokladem, že se banka jistila pod vlivem událostí na newyorské burze, proti případným zvýšeným nárokům svých klientů a chtěla dostát svým závazkům. Dne 9. května 1926 byl valnou hromadou Legiobanky schválen jednací řád,¹¹²² kde § 15 přímo předepisoval minimální hotovostní rezervu ve výši 8% přijatých vkladů na knížky a na účty od tuzemských peněžních ústavů. Protože si banka byla vědoma své dosud nedostatečné hotovostní mobility, připouštěla do roku 1930 odchylku v tom smyslu, že tato mobilita může činit jen 3% v roce 1926, ale pak musí být každoročně zvyšována o 1%.¹¹²³

V druhé polovině 20. let vykazovala úvěrová aktivita Legiobanky stabilní nárůst; pokračoval trend nastolený od konce první třetiny 20. let, spočívající v úbytku úvěrových obchodů v položce *dlužníci* ve prospěch položek *úvěrů krytých směnkami a cennými papíry*. V roce 1926 představovala položka *dlužníci* v poměru k ostatním dvěma typům úvěrových obchodů 78,55% a do roku 1929 se poměr snížil na 70,65%. Podíl *směnky* představoval vzestup z 8,97% na 15,18% v roce 1929 a podíl *úvěrů krytých cennými papíry* zaznamenal vzrůst z 12,48% na 14,17%.

Z dalších bilančních položek je třeba zmínit položku *ostatní aktiva*, která mimo jiné soustřeďovala pohledávky vzniklé z činnosti Hospodářského fondu ruských legií, Hospodářského fondu neruských legií, od roku 1926 Stipendijního fondu Banky československých legií a lodního oddělení. Tato položka vykazovala největší vzepětí v roce 1922, kdy stoupla o celých 257%. Poté vykazovala značné výkyvy, ale nakonec v roce 1926 poklesla prakticky na úroveň roku 1921 a okolo této hranice pak položka kolísala až ke svému absolutnímu minimu v roce 1929, kdy vykazovala 27 195 388,65 Kč, tedy oproti roku 1921 pokles o 21,35%.

¹¹²²) Výnosem č.j. 799064-11 A/3 ze dne 2. února 1927 schválen ministerstvem financí.

¹¹²³) A ČNB v Praze, BČL – SV, Jednací řád Banky československých legií, Praha 1927.

Konsorciální účast udávající míru kapitálové angažovanosti BČL na jejím koncernu ve spolupráci s ostatními bankami vykazovala až na menší poklesy průměrný stabilní vzrůst o 85,58%.

Nemovitosti měly optimálně vykazovat reálnou hodnotu všech nemovitostí banky (bankovní palác, budovy filiálek, budovy získané z dražeb apod.). V této položce měla Legiobanka uchovány značné rezervy (vyjma speciálně zřízeného Fondu pro ztráty na realitách v částce 3 000 000 Kč), které mohla v případě potíží použít k úhradě pohledávek.¹¹²⁴

Položka *devizy, valuty a mince* byla v roce 1920 bilančně vykázána hodnotou 223 683,68 Kč, což oproti následujícím dvou letům, kdy se tato položka pohybovala v průměru na částce 82 034 Kč, bylo poměrně vysoké číslo. Výroční zpráva Legiobanky tuto skutečnost hodnotila stručně a v protokolech správní rady, ani v dalších pramenech se k tomu nevyskytuje více: „Zde vykazované valuty, mince a cenné kovy představují jednak zbytky kovů, jichž nakoupeno bylo na Sibiři, jednak zásobu valut odkoupenou od transportů do vlasti příjíždějících.“¹¹²⁵ Bilanční položka *vlastní cenné papíry Legiobanky* vykázala v letech 1920 – 1923 velké vzestupné skoky ze 155 565 Kč na 47 918 781,44 Kč a to i přesto, že burzovní oddělení začalo pracovat až v roce 1922, kdy pro něj byly zřízeny samostatné místnosti.¹¹²⁶

Hlavním důvodem, proč Legiobanka vykázala malou zásobu vlastních cenných papírů v roce 1920, bylo, že tehdy ještě s cennými papíry neobchodovala a podle svých slov neměla také důvod do nich ukládat rezervy, protože ty tvořila na bankovních účtech u jiných bank.¹¹²⁷ Poté následovaly dva poměrně stabilní roky, kdy zásoba cenných papírů rostla v průměru o 4,67% ročně a vzestup cenných papírů pokračoval až do svého maxima v roce 1929 na 123 316 401,50 Kč.

Potíže let 1924 – 1926 se však bance podařilo zvládat v důsledku svého velmi opatrného postupu, protože soustřeďovala výhradní pozornost na obchody se státními papíry a prioritně na pražské burze natolik až byla vlastní klientelou nabádána, aby se více angažovala i na burzách zahraničních.¹¹²⁸

BČL se, vzhledem k nestabilitě na zahraničních burzách v letech 1925 – 1926, rozhodla navýšit lehce svůj stav cenných papírů jako jeden z prostředků její mobility, jako doplněk pokladních hotovostí, uložených přebytků, pohotových deviz, cizích platidel

¹¹²⁴) Tamtéž, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1926.

¹¹²⁵) Tamtéž, VZ za rok 1920

¹¹²⁶) Tamtéž, VZ za rok 1922.

¹¹²⁷) Tamtéž, VZ za rok 1920.

¹¹²⁸) Burze pozňanské, pařížské, londýnské, newyorské, záhřebské, vídeňské, budapešťské, bukurešťské, berlínské.

a směnek.¹¹²⁹ Obecně převažovaly obchody obstaravatelské na pražské burze, v menšině na zahraničních burzách a to v naprosté většině se státními papíry zastavitelnými u Bankovního úřadu při ministerstvu financí a posléze u Národní banky československé se zemskými hodnotami.¹¹³⁰

Z bilančních zpráv Banky československých legií ve 20. letech vyplývá několik základních trendů. Pro úvěrovou aktivitu Legiobanky bylo charakteristické, že podíl úvěrových aktivit zachycených v položce *dlužníci* neustále klesal z 91,48% v roce 1922 (maximum 1. poloviny 20. let) na 70,65% v roce 1929. Tento pokles nastal ve prospěch vzrůstu úvěrů krytých směnkami z 5,66% v roce 1922 na 15,18% v roce 1929 a úvěrů krytých cennými papíry z 2,84% v roce 1922 na 14,17% v roce 1929. Úvěry poskytované ve 20. letech byly vyhodnoceny v rámci čtyř sond, pokrývajících mezníky čsl. meziválečné ekonomiky.¹¹³¹ Ve dvacátých letech to byly roky 1922 (rok deflační krize) a 1928 (v průmyslu a obchodu konjunkturální rok). Největší podíl úvěrů ve 20. letech poskytovala kontokorentních (49,66% - 33,26%), na postoupené pohledávky (12,93% - 16,63%), eskontních (9,86% - 12,76%), směnečných (8,33% - 0,91%), stavebních (4,93% - 0,46%), poštovních (6,63% - 9,11%) a reeskontních (0,51% - 10,02%).

V prvních šesti letech bylo ve výročních zprávách u položky *dlužníci* zvlášť vyznačeno (i když také ne zcela důsledně), kolik poskytla banka legionářských úvěrů (zejména družstvům). Udáváním těchto hodnot v prvních letech své činnosti Legiobanka plnila svůj slib daný svým akcionářům na Sibíři, že peněžní prostředky banky půjdou na zlepšení životního standardu legionářů a podporu jejich podnikání. V roce 1920, kdy se legionářská družstva teprve utvářela, jim Legiobanka poskytla jen 3 617 421 Kč¹¹³² a do roku 1925 částka stále stoupala, až dosáhla 26 646 710,37 Kč.¹¹³³ Úvěrů nelegionářským družstvům v letech 1922 – 1924 poskytla 41 222 942,57 Kč - 44 619 540,89 Kč.

Podrobně udávala v roce 1921 – 1922 i počet úvěrovaných stavebních družstev – 20 050 000 Kč¹¹³⁴ - 36 767 000 Kč.¹¹³⁵ V dalších letech dělení mizí a je nahrazeno rozdělením dle záruk: *Zaručené v první řadě cennými papíry, účty úvěrovými, dopisovateli*

¹¹²⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1925.

¹¹³⁰) V roce 1926 představovaly státní papíry zastavitelné u NBČ 89,09%. V roce 1927 – 89,01%. 1928 – 87,58%. 1929 – 88,33%

¹¹³¹) Vložit citaci a údaje o metodice ze Živnostenská banka

¹¹³²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, Zpráva prozatímního představenstva Banky čsl. legií k 31. prosinci 1920.

¹¹³³) Tamtéž, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1924.

¹¹³⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1921.

¹¹³⁵) Tamtéž, VZ za rok 1922.

zahraničními v Kč a ve valutách. Tento fakt, je dokladem, že se banka začala vymaňovat z limitů svého stavovství ve prospěch běžných obchodních aktivit akciové banky.

Shrnuto, největší položku úvěrových aktivit Legiobanky představovaly ve 20. letech běžné bankovní obchody, pohledávky kryté cennými papíry zastavitelnými v Bankovním úřadě MF a směnkami, dále kolonka nestálci, přechodné položky, dlužníci v zahraničních úhradách a v prvních letech hluboko pod tím úvěrní obchody s družstvy stavebními – legionářskými a nelegionářskými a drobné osobní úvěry.¹¹³⁶ Jako krytí pro účty lombardní přijímala hlavně státní a zemské hodnoty ukládací.

Hotovostní mobilita Legiobanky byla zejména v prvních třech letech její činnosti velmi malá, i když mohla být posílena značně navýšenými, *ihned splatnými pohledávkami*. Následujících pět let se sice mobilita příliš nezvýšila, ale nebyly vykazovány tak velké rozdíly mezi položkami *pokladní hotovost* 2,83% - 2,87% a *ihned splatnými pohledávkami* 7,05% - 5,10%. Nejvyšší mobilitu na *pokladních hotovostech* vykazovala banka v roce 1929 - 18,16% a na *ihned splatných pohledávkách* 2,12% oproti celkovému úhrnu aktiv. To znamenalo, že se banka připravovala pod vlivem událostí na newyorské burze na případné vysoké nároky na výplaty hotových peněz.

Z hlediska obchodů s cennými papíry převažovaly po celá 20. léta hlavně operace obstaravatelské na pražské burze, popř. zahraničních burzách, a to v drtivé většině se státními a zemskými hodnotami.¹¹³⁷

Oproti 20. létům vykazovaly aktivní bilanční položky ve 30. letech určité změny. Od roku 1931 byly na základě nařízení ministerstva financí sloučeny položky *pokladní hotovost* a *ihned splatné pohledávky* a druhou změnou bylo sloučení položky *devizy, valuty a mince* s položkou *pokladní hotovost* od roku 1934.

Bilanční úhrny vykazovaly ve 30. letech přes dočasné poklesy v roce 1932 – 1 198 343 035,50 Kč a v roce 1935 na 1 144 076 783,45 Kč víceméně nárůst do svého maxima v roce 1937. V následujícím roce vykázaný pokles byl zapříčiněn ztrátami Legiobanky v důsledku odstoupení částí území Německu, Polsku a Maďarsku a rozpadem I. republiky.

Procentuální rozpětí bilančních úhrnů Legiobanky ve 20. letech činilo 141,26 %, což bylo dáno rozmachem jejích bankovních obchodů, mimo jiné i v závislosti na vybudování

---

¹¹³⁶) Pohledávky kryté cennými papíry zastavitelnými v BFMF – 14 835 325,89 Kč, družstva legionářská včetně stavebních – 14 043 744,33 Kč, družstva nelegionářská – 41 222 942,57, běžné úvěry bankovní – 63 886 818,97 Kč, drobné osobní úvěry – 3 046 191,36 Kč, nestálci a přechodné položky – 10 398 925,18 Kč, dlužníci v zahraničních úhradách – 16 198 161,25 Kč.

¹¹³⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SVI/b, VZ za rok 1922.

rozsáhlé sítě pobočných závodů. Ve 30. letech procentuální rozpětí bilančních úhrnů představovalo jen 13,22 %. Tato skutečnost byla zapříčiněna především hospodářskou krizí, ale bilanční úhrny neklesly ani v tak obtížné době na úroveň 20. let.

Úvěrové aktivity Legiobanky ve 30. letech se podobně jako v předcházejícím desetiletí soustřeďovaly převážnou měrou v bilanční položce *dlužníci*, jen s určitým rozdílem. Poměr mezi jednotlivými typy základních úvěrových aktivit banky vykazoval poměrně značné kolísání. Nejnižší hodnotu vykazala hodnota *dlužníci* v roce 1930 – 74,80% ve prospěch úvěrů na cenné papíry – 12,83% a směnek – 12,35%. Nejvyšší hodnotu vykazaly naopak v roce 1937 – 84,63%, kdy směnky klesly na 6,09% a cenné papíry na 9,28%.

Ve třicátých letech největší objem úvěrů představoval, jako v minulém desetiletí, kontokorent. V sondážních letech 1934 a 1937: 40,48% - 44,07%, úvěry na postoupené pohledávky 11,31% - 9,07%; úvěry garanční 13,10% - 11,85%; eskontní 7,74% - 10,14%; akceptační 17,86% - 5,12% a v roce 1937 značné množství úvěrů na státní dodávky 16,22%.

Směnky, až na pár nepatrných výkyvů směrem vzhůru v letech 1933 a 1936, vykazovaly během celých 30. let neustálý pokles. Od svého maxima v roce 1930, kdy proti celkovému aktivnímu úhrnu představovaly 10,34%, klesly na 4,86%.

Podobný pokles rezultovala položka vlastní cenné papíry z maximální částky v roce 1930 – 9,95% na minimum v roce 1935 – 8,49% a okolo těchto hodnot se pohybovaly až do konce sledovaného období.

Suma položky *dlužníci* ve 30. letech vykazovala jako v minulém desetiletí prakticky stálý nárůst, jen s tím rozdílem, že byla vlivem krize náchylnější k fluktuacím. První maximum dosáhla v roce 1931, což představovalo oproti roku 1929 nárůst o 26,51%. Druhé maximum položka dostoupila v roce 1933, oproti úhrnu aktiv 63,08%, a poslední maximum v roce 1937, kdy dosáhla proti úhrnu aktiv 67,47%. Retardující vliv krize, jak ukazují bilance nebyl zásadní a banka v podstatě nadále pokračovala v obchodní aktivitě. V tomto období vysoce překračovala dobovými ekonomy, doporučovanou mez 50% poměru dlužníků proti úhrnu aktiv. Kvalitních výsledků docílovala důslednou kontrolou všech klientů a restrikcí.

Hotovostní mobilita Legiobanky ve 30. letech vykazovala také rozdílné údaje v porovnání s 20. lety, ve smyslu důsledného dodržování předepsaných 8%. Vyšší vykázaná mobilita měla ale i jiné příčiny. První bylo nařízení ministerstva financí o sloučení dosud samostatných bilančních položek *pokladní hotovost* a *ihned splatné pohledávky* od roku 1932 a od roku 1934 sloučení s položkou *deviz, valut a mincí*. Za tímto opatřením se skrývala snaha státu skrýt své dočasné zadlužení u bank a inflační tendence.

Pokladní mobilita se oproti celkovému úhrnu aktiv pohybovala v letech 1930 – 1933 v rozpětí 6,75% - 8,38%, od kdy posílena devizami a valutami vykazovala vzrůst, až na 12,43% v roce 1936. Pak nastal mírný pokles na částku 9,36% v roce 1938. Problém dostatečné mobility Legiobanky byl ústředním tématem probíraným ve schůzích ředitelství, v nichž byl vyvíjen značný nátlak právě na pobočky, aby odevzdávaly co nejvíce svých přebytků do centrály a navyšovaly tak mobilitu banky, bez ohledu vlastní potřeby.¹¹³⁸ „Všichni vedoucí našich filiálek ze zemí historických budou povoláni do centrály a otevřeně jim zdůrazněno, že musí uvažovat bez lokálního egoismu, jinak budou z jejich liknavosti a netečnosti vyvozeny krajní důsledky, protože kategorickým imperativem dnešní doby jest udržení a posílení mobility.“¹¹³⁹

V důsledku tohoto příkazu byl vykazován v protokolech správní rady momentální stav vlastní mobility, sice poněkud nesourodě, takže není k dispozici kvalitní srovnávací vzorek, ale na doplnění bilančních čísel k ilustrativní představě postačuje (viz tabulka).

Rok	Předepsaná pokladní mobilita 8%	Faktická mobilita
1930		13,47%
1931		Neuveдено
1932		15,87%
31.12.1933	46 647 020,85	95 850 850,80 16,44%
30.6.1934	47 265 026,40	62 420 980,45 10,56%
30.6.1935	53 118 542,45	78 681 678,40 11,85%
31.12.1935	55 853 681,35	114 339 943,60 16,37%
30.6.1936	56 874 130,70	105 991 018,25 14,91%
30.9.1937	61 994 156,15	83 410 780,65 10,76%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign.- SI/a-1, Protokoly správní rady Banky čsl. legií 1933 – 1937 a sign SI/b - Výroční zprávy 1930 – 1932

Pokladní hotovost obecně vykazovala v krizových letech 1930 – 1934 výkyvy okolo průměrné částky 92.957.016,40 Kč; v druhé polovině 30. let byly výkyvy stabilním úkazem, ale souhrnně lze konstatovat, že si banka udržovala mobilitu ve vyhovující výši.

Konsorciální účast Legiobanky, která je dalším ukazatelem podnikatelské aktivity banky, vykazovala od roku 1929 dvouletý nárůst o 13,63% na částku 57 877 650 Kč poté následoval čtyřletý pokles o plných 33,55%, kdy se sice hodnota položky zvýšila,

¹¹³⁸) Josef Khyn mobilitu banky zajistil jednak restrikcí zejména eskontních úvěrů, ale podmínkou restrikce bylo aby nebyly ohroženy slovenské a filiace, in: SŘ ze dne 15.5.1933 a 16.5.1933.

¹¹³⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 30.10.1933.

ale do konce sledovaného období se držela na průměrné částce 41 173 433 Kč (tedy na úrovni let 1926-1927). Tato položka představovala jistý zdroj zisků, kde ústav inkasoval úroky z poskytnutých úvěrů, dividendy a její funkcionáři zasedající ve statutárních orgánech podniků z ní dostávali tantiemu. Přesto tato položka neměla na hospodaření banky zásadní vliv, protože ve své maximální hodnotě v roce 1932 představovala 4,52% a v minimální částce v roce 1935 jen 3,36%.

V případě položek *nemovitosti a inventář k odpisu* došlo od roku 1932 také ke změně bilančních pravidel, protože byly v účetních výkazech sloučeny. V letech 1931 – 1934 tato položka zásadně vzrostla a proti úhrnu aktiv dosáhla ve svém maximu 5,34%, což bylo ale proti dobovým doporučením stále ještě málo. V druhé polovině 30. let položka klesla zhruba o polovinu, na 2,90% v roce 1938. Nárůst této položky v první polovině 30. let byl zapříčiněn jednak investicemi do budov poboček, případně afilací a ziskem z prodeje nemovitostí v dražbách. Následný pokles mohl být odrazem podkapitalizování hodnoty nemovitostí, aby touto operací banka převedla hodnoty do skrytých rezerv.

Na straně pasiv byly nejdůležitějšími položkami *akciový kapitál, rezervy, vklady na knížky a vklady na běžné účty*.

Akciový kapitál Legiobanky zůstal po celé sledované období na částce 70 000 000 Kč. Byl rozdělen na 350 000 kusů akcií s nominalem 200 Kč. Výše akciového kapitálu nebyla nikdy ohrožena díky kvalitnímu hospodaření a dostatečným rezervám. Na druhé straně správa banky odolala v prvních konjunkturálních poválečných letech výzvám k jeho navýšení ze strany akcionářů. Skutečnost, že banka akciový kapitál nemusela redukovat ani v době krize, je znamením vysoce konsolidovaného hospodaření, které umožnilo zhoršené vnější podmínky díky dostatečným rezervním fondům a obezřetnému podnikání vedení banky překonat.

Veřejné rezervy získávala banka především ze zisků z úroků, různých odměn, provizí, později konsorciální účasti, pravidelných ročních příspěvků, z nevyplacených dividend a superdividend a z ažiového zisku při emisích akcií.¹¹⁴⁰ *Veřejné rezervy (viz tabulky v příloze 2 A–B)* byly ve 20. letech tvořeny celkem 9 fondy: *Všeobecným rezervním (1921 – 1929), Družstevním (1920 – 1921), Zvláštním rezervním fondem pro ztráty na pohledávkách směnečných (1922 – 1929), Zvláštním rezervním fondem pro ztráty na cenných papírech (1929), Živnostenským (1920 – 1921), Ztrátovým fondem na realitách (1920 – 1929), Ztrátovým fondem na kurzovních rozdílech (1920 – 1928, Fondem říční a fondem mořské*

---

¹¹⁴⁰) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SV, Stanovy Banky československých legií 1921, § 68 – Rezervní fondy

plavby¹¹⁴¹ (1920 – 1929). Fond říční plavby v prvním roce činnosti Legiobanky nesloužil k úhradě ztrát, podobně jako fond penzijní a osvětový.

Fond říční plavby měl dle §69 stanov umožňovat organizování samostatných plavebních podniků na československých splavných řekách nebo se účastnit na podobných podnicích spolu se státem, popř. jinými osobami.¹¹⁴² Fond mořské plavby měl zprvu sloužit dle § 69 stanov k organizování a podpoře československé plavby na moři a měl být navyšován pravidelnými dotacemi banky, vklady fyzických a právnických osob majících zájem na československé námořní plavbě. Nakonec ale sloužil jako rezerva pro ztráty při provozování lodi „Legie“.

Existence *družstevního* (400 000 Kč) a *živnostenského* (500 000 Kč) fondů je dokladem tehdejší větší orientace Legiobanky na úvěrování legionářských živnostníků a družstev. Stejně tak jejich zrušení v roce následujícím naznačuje počátek trvalého odklonu od této, na Sibiři postulované, politiky.

V roce 1922 byl Živnostenský fond sloučen s blíže nespecifikovanými „sibiřskými fondy“ a přetvořen na *Zvláštní rezervní fond pro ztráty na pohledávkách směnečných*. V roce 1926 byl vytvořen *Fond mořské plavby* a v roce 1929 *Zvláštní rezervní fond pro ztráty na cenných papírech*. Rezervy vykazovaly ve 20. letech neustálý nárůst s dvěma zásadními vzestupy v roce 1922 (o 45,69%) a v roce 1929 (55,45%).

Ve dvacátých letech tak rezervy narostly o celých 895 %. Podíváme-li se podrobně na jednotlivé položky, zjistíme, že zásadní navýšení celkových rezerv v roce 1922 bylo dáno dotací do Všeobecného rezervního fondu. V letech pozdějším byly ale upřednostňovány dotace do ostatních rezervních fondů, např. *Zvláštního rezervního fondu pro ztráty na pohledávkách směnečných*, *ztrátového fondu na realitách*, *fondu ztrátového z kurzových rozdílů* a *fondu říční plavby*.

K dalším zásadním změnám došlo v roce 1929, kdy byl zcela zásadním způsobem navýšen *Fond mořské plavby* z 2 mil. Kč na 24 036 108,20 Kč, zrušen *Fond ztrátový na kurzových rozdílech* a převeden na *Zvláštní fond pro ztráty na cenných papírech*.

Z uvedených bilančních čísel vyplývá, že Legiobanka věnovala velkou pozornost dostatečné výši svých rezerv, a to pod vlivem pětice nových bankovních zákonů z října roku 1924, které byly reakcí na krizi bankovního sektoru a zásadním způsobem regulovaly dosavadní bankovní praxi včetně zajištění dostatečných rezerv. Například zákonem ze dne 10. října 1924 číslo 239 Sb. z. a n., se podstatně zpřísnila majetkoprávní a trestní odpovědnost členů

---

¹¹⁴¹) Tamtéž, § 69 – Jiné fondy.

¹¹⁴²) Tamtéž.

správních a dozorčích rad. Těm ukládal povinnost zřídit pro případ, že by rezervní fondy klesly pod 10% akciového kapitálu, vlastní účet, kde by byly uloženy cenné papíry požívající sirotčí jistoty ve výši nejméně 2% akciového kapitálu tou dobou stávajícího.¹¹⁴³

Vedle veřejných, bilančně vykazovaných rezerv, udržovala banka také značné skryté rezervy, převážně formou podkapitalizování movitého a nemovitého majetku svých koncernových podniků a afilací. K roku 1925 tak vykazovala celkem 47 558 865,89 Kč skrytých rezerv, což představovalo 68% akciového kapitálu banky, a připočteme-li veřejné rezervy (32 000 000 Kč), zjistíme, že celkové použitelné rezervy převyšovaly akciový kapitál o 13,66% (79 558 865 Kč).¹¹⁴⁴ K dubnu roku 1928 vykazovala 83 300 000 Kč skrytých rezerv na nemovitostech, inventáři, lodi „Legie“, konsorciální účasti a konsorciálních papírech.¹¹⁴⁵

V případě BČL je zřejmé, že rezervám věnovala zvýšenou péči a nikdy nemusela být sanována, i když kolovalo zejména v době deflační krize několik fám o jejím špatném hospodaření. Fámy o bankrotu Legiobanky se rozšířily zejména na podzim roku 1922 a zásadní roli v nich hrál německý poslanec Taube. Legiobanka se nařčením bránila jednak zveřejněním svých bilancí v tisku a rozesláním uklidňujících dopisů soukromníkům, legionářským obcím, státním úředníkům atd. a současně osobním ujištěním vládního komisaře Josefa Lucka o kvalitním a zdravém hospodaření banky u ministra financí Aloise Rašína (který byl původcem prohlášení, že BČL bude sanována 1 mld. Kč).¹¹⁴⁶ Péče o dostatečně velké, jak veřejné, tak skryté rezervy byla pro Legiobanku charakteristická. Učiníme-li pro ilustraci skok do třicátých let, zjistíme, že při revizi Legiobanky (kontrola vyplývala k přistoupení Legiobanky za člena Svazu čsl. bank 1935) v dubnu roku 1936 zjistili úředníci Jednoty revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank značné množství skrytých rezerv: na cenných papírech – 1 160 705,30 Kč, v konsorciálních účastech – 44 984 095 Kč. Další skryté rezervy vykazovala banka ve výši 11 029 175 Kč na nemovitostech a na inventáři 6 126 966,70 Kč,¹¹⁴⁷ na daních – 460 893,25 Kč, na dividendě – 155 732 Kč, na převodu zisku 421 300 Kč, na hotovostech 10,8% a všeobecnou likviditu ve výši 15,15%. Vyčísli-la celkem rezerv po odečtení všech ztrát a rizik na 75 971 974,80 Kč což bylo 108% akciového kapitálu.

¹¹⁴³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 2.9.1925, Bankovní zákony.

J. Novotný, J. Šouša – Krize bank za první republiky, in: Historický obzor 1-2, roč. 13, 2002.

¹¹⁴⁴) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Bilance Legiobanky k 31.12.1925.

¹¹⁴⁵) Tamtéž, PSR ze dne 24.4.1929, Skryté rezervy.

¹¹⁴⁶) Tamtéž, PSR ze dne 8.11.1922 a sign. BČL – S-XIII-1, Korespondence Františka Šípa, Dopis ze dne 9.4.1923.

¹¹⁴⁷) Tamtéž, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 22.4.1936, Revizní zpráva „Jednoty“ revizního a důvěrnického sdružení čsl. bank.

Ve třicátých letech byly rezervy navýšeny zejména v nejtěžších krizových letech 1931 – 1934, a to na 100 mil. Kč a po stabilizaci situace byly drženy do konce sledovaného období na 65 mil. Kč. Rezervy ve třicátých letech vykazovaly oproti 20. létům stabilní číselné hodnoty a zjednodušení jejich struktury. Rezervy byly již tvořeny jen 7 fondy: *Všeobecným rezervním fondem (1930 – 1938)*, *Fondem říční plavby (1930 – 1937)*, *Zvláštním fondem pro ztráty na realitách (1930 – 1938)*, *Zvláštním fondem pro ztráty na pohledávkách směnečných (1930 – 1938)* a přechodně v době krize *Stabilizačním fondem (1931-1934)*.

Jediné změny prodělal *všeobecný rezervní fond*, který si udržoval v letech 1931 – 1937 stabilní hodnotu 20 450 000 Kč, po zrušení *lodního fondu mořské plavby* v roce 1938 navýšenou o jeho částku 24 050 000 Kč. Podstatnou změnou bylo zřízení *stabilizačního fondu* ve výši 35 000 000 Kč, který byl posléze použit na odpis ztrát Legiobanky utrpěných během krize. Tento fond byl zřízen na základě zákona ze dne 15. června 1927 č. 78 Sb. z. a n. o stabilizačních bilancích. Prostředky na zřízení fondu získala tak, že původní podceněnou bilanční hodnotu vlastních nemovitostí činící 24 623 081,45 Kč ohodnotila na 60 880 018 Kč.¹¹⁴⁸

Bilancované částky rezerv byly zdravé a nenadhodnocované a umožnily tak Legiobance prakticky bez vážnějších otřesů přečkat dobu krize první poloviny 30. let a současně s tím ještě rozšiřovat svou afiliační síť na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Položka *vklady na knížky* vykázala ve 20. letech naprosto zásadní nárůst. Největší byl vykázán v roce 1922, kdy vklady na knížky vzrostly ze 40 358 819,28 Kč na 78 950 291,81 Kč tedy o celých 95,62%. V letech 1923 – 1925 rostly v ročním průměru 23,62% a v letech 1926 – 1928 v lehce nižším ročním průměru 20,05%. Procentuální rozpětí vkladů na knížky ve dvacátých letech dosáhlo 623,99 %.

Tato skutečnost svědčí o naprosté důvěře vkladatelů a veřejnosti v konsolidovanost Legiobanky. Bohužel prameny neuvádějí údaje o úrokování vkladů, k dispozici jsou jen souhrnná čísla udávající zisky z aktivních a pasivních úroků. Výroční zprávy z druhé poloviny 20. let se zmiňují pouze o tom, že se banka přidržuje úroků (nespecifikovaných) dle Svazu bank. Vklady na knížky vykázaly ve 30. letech sice mnohem menším procentuální rozpětí - 68,99% ale opět neustálý stabilní nárůst až do svého maxima v roce 1937, kdy tato položka proti aktivnímu úhrnu dosáhla 43,46%. Ve sledovaném období došlo k poklesu nárůstu jen v roce 1938, vlivem ztrát čtyř poboček odtržením Sudet a území postoupeného Maďarsku. Toho roku poklesly z 563 006 587,85 Kč na 522 115 161,20 Kč.

¹¹⁴⁸) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 2.12.1931, Stabilizační bilance.

Níže uvedená tabulka dává podrobný přehled o počtu vkladních knížek a průměrném vkladu na jednu knížku. Co se týká zúročení vkladů, v dochovaných pramenech se nacházejí jen nárazově, a proto je možné tuto problematiku uvést jen ilustrativně. Vklady na knížky byly v roce 1922 úročeny v průměru 4,13% a v roce 1923 v průměru 4,19%. Vklady peněžních ústavů se v tomtéž období pohybovaly ve středním pásu 4,82% - 4,43%. Nicméně Legiobanka minimálně od roku 1925, kdy rekapitulačně rozpracovala ve výročních zprávách vývoj svého hospodaření, uvádí, že se v úrokování dodržuje úrokové míry stanovené Svazem bank.¹¹⁴⁹ Neustále rostoucí počet vkladních knížek a výše vkladů, a to i během krize, je známkou vysoké důvěry vkladatelů v konsolidované a zdravé hospodaření banky. Bohužel v pramenech nejsou údaje o nacionálním složení vkladatelů, ale dá se s jistotou předpokládat, že zejména ve dvacátých letech představovali absolutní většinu Češi a Slováci. S rozšířením působnosti Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi se struktura vkladatelů zřejmě lehce vychýlila směrem k „nestátotvorným“ národnostním skupinám, kdy zejména pobočky na východě republiky nárazově uvedly výčet maďarských, německých a židovských vkladů, ale o míře tohoto posunu můžeme jen spekulovat. K zásadnímu posunu rozhodně do konce sledovaného období nedošlo. Druhý vrchní ředitel Josef Khyn sice nastolil politiku získání maďarských a německých vkladů, ale nebyl úspěšný a vinu sváděl zpravidla na vedoucí poboček Legiobanky.

Položka *věřitelé* vykazovala ve dvacátých letech podobný nárůst jako předcházející vklady na knížky. Razantní nárůst nastal v roce 1922 o celých 60%, pak se nárůst zastavil na ročním přírůstků v průměru o 1,40%, k dalšímu skoku o 12,62% došlo v roce 1926 a pak opětnému stabilnímu nárůstu ročním průměru o 12,50%. Položka *věřitelé* se ve dvacátých letech pohybovala v 139% rozpětí.

Ve třicátých letech se procentuální rozpětí pohybovalo jen 34,01% od svého maxima v roce 1930 754 749 006,85 Kč do minima v roce 1935 – 498 046 879,65 Kč. Poté se částka v roce 1936 zase o 20,29% navýšila, ale do konce sledovaného období kolísala.

Bilanční položka *věřitelé* byla v prvních pěti letech rozdělena na dvě části : *vklady peněžních ústavů* a *ostatní běžné účty* a od roku 1926 do roku 1931 se přidaly další dvě samostatné položky: *dopisovatelé zahraniční v Kč* a *dopisovatelé ve valutách (bilancovaných v Kč)*, poté se bilanční výkaznictví této položky vrátilo k praxi 1. poloviny 20. let.

---

¹¹⁴⁹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/b, VZ za rok 1925.

Rok	Počet knížek	Průměr na jednu knížku
1921	5.376	7.507,22
1922	10.166	7.766,11
1923	12.466	7.544,83
1924	15.737	7.415,62
1925	19.295	7.721,26
1926	21.661	8.214,52
1927	23.573	9.133,07
1928	24.988	10.316,11
1929	26.435	11.064,50
1930	27.897	11.942
1931	29.295	12.194,20
1932	31.583	12.493,40
1933	43.263	10.257,70
1934	41.239	11.215,17
1935	42.143	11.619,64
1936	41.842	12.191,65
1937	42.891	13.126,45
1938	38.989	13.366,85

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií a sign – SI/a-1, Protokoly správní rady

Vklady peněžních ústavů ve 20. letech vykázaly největší nárůst v prvních třech letech, po nichž došlo k 14,13% poklesu v důsledku projevů deflační krize, ale v letech 1924 – 1925 se jejich hodnota držela na průměrné částce 162 228 123,04 Kč. K dalšímu zásadnímu poklesu došlo v roce 1926 o celých 55,29%, na 72 817 272,24 Kč, kdy do roku 1929 vykazovala položka značné kolísání. Oproti úhrnu aktiv dosáhly vklady peněžních ústavů ve svém maximu 23,20% - v roce 1922 a ve svém minimu v roce 1926 – 9,03%.

V letech 1925 – 1932 se vykazování dopisovatelé zahraniční ve valutách pohybovali procentuálním v rozpětí 1,25% - 15,37% s maximem v roce 1930. *Dopisovatelé zahraniční v Kč* se pohybovali v mnohem menším rozpětí 0,80% - 1,97%.

Ve třicátých letech byly vklady peněžních ústavů jako mnohé jiné bilanční položky Legiobanky mnohem stabilnější, pohybovaly se v procentuálním rozpětí 22,95%. Svého absolutního maxima dosáhla položka v roce 1930 – 180 795 954,40 Kč a minima v roce 1933 – 139 298 660,60 Kč. Poté sice následoval dvouletý vzestup o 49,67%, ale pak lze vidět opět kolísání hodnot a konečný pokles v roce 1938 zhruba na úroveň roku 1934. Oproti celkovému úhrnu aktiv vykázaly vklady peněžních ústavů ve 30. letech rozpětí (11,27%.– 17,83%)

Bohužel chybí konkrétní údaje o struktuře vkladatelů. Podíváme-li se na vzájemný poměr mezi vklady na knížky a vklady na účty, zjistíme, že ve dvacátých letech výrazně

převažovaly vklady na běžné účty, ty se ale ve 30. letech dostávají stále více do pozadí a vklady na knížky se dostávaly na téměř rovnocennou úroveň.

Podle jednacního řádu Banky čsl. legií § 17 bylo předepsáno udržovat mobilitu u vkladů na knížky a na účty ve výši 15%. To znamenalo, že těchto 15% z přijatých vkladů bylo uloženo na hotovosti u cedulové banky nebo poštovní spořitelny či u tuzemských peněžních ústavů státních a zemských a ústavů oprávněných vydávat vkladní knížky. Další variantou bylo uložení těchto 15% v cenných papírech sirotčí jistoty, přípustěných k lombardu u cedulové banky nebo ve státních směnkách, devizách, valutách a splatných kuponech.¹¹⁵⁰ Jak bylo uvedeno výše, byly aktuální stavy hotovostní a vkladové mobility vykazovány nestejně, takže lze uvést jen ilustrativní vzorek, z kterého vyplývá, že banka věnovala velkou péči dostatečnému zajištění svěřených prostředků a také tomu, aby byla schopna dostát svým závazkům v případě zvýšených požadavků vkladové klientely (viz tabulka mobilita banky 1933 - 1937).

<i>Mobilita banky 1933 - 1937</i>				
Rok	Vklady na knížky	Vklady na účty	Předepsaná mobilita 15%	Faktická mobilita
31.12. 1930				45,81%
31.12. 1931				38,86%
31.12. 1932				36,87%
31.12.1933	443 789 092	139 298 660	87 906 414	201 906 414 34,62%
30.6.1934	440 839 443	149 973 385	88 621 924	159 317 569 26,96%
31.12.1934	462 502 500	159 038 644	93 231 171	191 866 345 30,87%
30.6.1935	478 225 412	185 756 368	99 597 267	187 166 131 28,19%
31.12.1935	489 656 496	208 484 521	104 725 652	218 142 625 31,24%
30.6.1936	508.346.926	202 579 707	106 638 995	205 886 325 28,96%
31.12. 1936				35,47%
30.9.1937	563 193 788	211 733 183	116 239 042	198 547 561 25,62%
31.12. 1937				27,28%
31.12. 1938				33,48%

Pramen: A ČNB Praze, f. BČL, sign – SI/a-I, protokoly správní rady Banky československých legií v letech 1933 – 1937 a sign – SI/b - Výroční zprávy Banky československých legií v letech

¹¹⁵⁰) A ČNB, f. BČL, sign. BČL-SV, Jednací řád Banky československých legií v Praze 1927.

Dalšími důležitými ukazateli hospodářských výsledků Banky československých legií byly její ztráty a zisky (*viz tabulky v příloze č. 3A – D*).

Největší objem zisků přijímala Legiobanka ve dvacátých letech z úroků z běžných účtů, na druhém místě ze směnek a na místě třetím z cenných papírů. Charakteristický pro toto období je výrazný pokles běžných úvěrů ve prospěch směnečných úvěrových operací a úvěrů podložených cennými papíry. V závislosti na této skutečnosti se pochopitelně proměňuje i podíl úroků z běžných účtů oproti výše uvedeným z 98% v roce 1920 na 64% v roce 1929. Podíl zisků ze směnečných úroků se tak zvýšil z 11,45% v roce 1921 (v roce 1920 nejsou bilancovány) na 25,98% v roce 1929. Typický je současně kontinuální nárůst zisků z běžných účtů a směnek oproti kolísavým ziskům z cenných papírů. Zisky z cenných papírů stoupaly do roku 1923, kdy v poměru k objemu ziskových úroků dosáhly 7,03% a po dvou letech mírného poklesu opět navyšovaly svůj objem na 9,46% v roce 1929.

Ve třicátých letech dosáhly úrokové zisky svého maxima v roce 1931 – 68 058 989,45 Kč a následoval kontinuální pokles trvajícím do roku 1936. V roce 1937 po dlouhé době lze zaznamenat opětový vzrůst úrokových zisků v částce 51 238 632,60 Kč, který sice následujícího roku vlivem otřesu bankovních aktivit v důsledku rozpadu I. republiky neudržela, ale zisky neklesly výrazně, pouze na 50 184 100 Kč.

Podobně jako v předcházejícím období, největší objem zisků pocházel z běžných účtů a pohledávek, jen s určitou výjimkou v roce 1932, kdy jejich procentuální podíl vůči celkovému objemu ziskových úroků činil pouhých 26,59%. Tento výrazný pokles nastal ve prospěch úvěrů podložených cennými papíry, které obsáhly celých 62,31%.

Ve třicátých letech se objem úroků z běžných účtů pohyboval v rozpětí 65,51% (1930) – 70,86% (1936), to souviselo s výše uvedenou skutečností, že v úvěrových aktivitách banky v tomto období větší podíl získávaly úvěry podložené směnkami¹¹⁵¹ a cennými papíry.

Podíl zisků z úroků z cenných papírů se v tomto období pohyboval, vyjma roku 1932, v rozpětí 10,67% - 13,61% a zisky z úroků ze směnek v rozpětí 10,10% (1931) – 24,47% (1930).

Charakteristický pro 30. léta je prvotní nárůst úrokových zisků do svého maxima v roce 1932, kdy následuje pětiletý pokles zhruba na úroveň let 1926/1927. Nárůst v posledních dvou sledovaných letech již nedokázal dosáhnout hranice zisků z roku

---

¹¹⁵¹) Legiobanka dodržovala oficiální úrokovou míru stanovenou Národní bankou československou, tedy rozpětí eskontní sazby od počátku roku 1932 do 24. ledna 1933 (6% - 4,5%) a lombardní (7-7,5% a 6 – 6,5%); in: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SIb, VZ za rok 1932.

1935. Dalším typickým jevem v hospodaření Legiobanky byl ústup od běžných úvěrů a pohledávek a tím pádem navýšení podílů zisků ze směnečných úroků a úroků z cenných papírů. Další položkou podílející se na ziscích banky byly *odměny* za vedení účtů, jejichž výše se pohybovala v závislosti na objemu úvěrových aktivit banky. Tato položka proto ve dvacátých letech vykázala největší nárůst v roce 1922, o celých 97%. Poté sice v důsledku deflační krize nastal poměrně značný pokles na 5 800 778,92 Kč (33,50%), ale pak odměny, přes určité výkyvy v druhé polovině 20. let, vykazovaly stabilní nárůst na své maximum v roce 1930 na částku 11 806 550,50 Kč. Krize a následná restrikce účtů se nejvíce projevila v roce 1932, kdy odměny poklesly opět zhruba na úroveň roku 1922 – 8 921 517,60 Kč. Pokles trval až do roku 1935 – 7 803 641,95 Kč, kdy byl opět vykázán vzrůst do konečné částky 9 115 576,90 Kč v roce 1938, což představovalo zhruba úroveň roku 1927.

Na celkových ziscích se položka *odměn* podílela zmenšenou měrou: ve dvacátých letech v procentuálním rozpětí 20,77% - 13,84% s poklesem v druhé polovině 20. let. Ve třicátých letech jsou patrné jednak výkyvy odměn z roku na rok, jednak menší procentuální rozpětí v porovnání s hrubými zisky Legiobanky: 11,80% (1932) – 15,29% (1933) a současně stabilní pokles podílu odměn na ziscích v druhé polovině 30. let.

Položka různé zisky byla do roku 1926 bilancována dohromady a obsahovala v sobě později odděleně uváděné položky zisků burzovního a devizového oddělení; konsorciální a afilační zisky. Nicméně chybějící rozvrstvení se v letech 1922 - 1934 podařilo částečně rekonstruovat (*viz tabulka v příloze 4A*).

Konsorciální zisky se na hrubých výtěžcích Legiobanky podílely minimálně. Ve dvacátých letech procentuální rozpětí činilo 1,52% (1922) – 4,69% (1929). V první polovině 30. let, kdy jsou konsorciální zisky vykázány, se míra podílu na hrubých ziscích banky zvýšila v přímé úměře k rozvoji afilačních aktivit Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi a stabilizované struktuře svých koncernových podniků. Procentuální rozpětí činilo 3,92% (1934) – 5,17% (1933). *Zisky burzovního a devizového oddělení* jsou vykázány v letech 1922 – 1938. Tato položka vykázala poměrné výkyvy, kdy dosáhla banka nejvíce zisků v roce 1924 a na celkových hrubých výtěžcích banky se podílely 9,10% a nejméně v roce 1929 – 0,89% v důsledku otřesů na zahraničních burzách.

Ve první polovině 30.let zisky opět kolísaly s poklesem na 0,42% v roce 1932, kdy se zkonsolidovaly teprve od druhé poloviny 30. let a na hrubých ziscích banky se podílely v procentuálním rozpětí 7,77% (1935) - 8,16% (1938).

Na *nákladech* se největší měrou podílely vyplácené úroky z uložených vkladů. Vyplácené úroky byly podchycovány při sestavování bilancí v letech 1920 – 1927 dohromady

z běžných účtů, vkladů a reeskontu a zvláště položka tzv. *jiné*. Teprve od roku 1928 byly rozděleny na úroky z vkladů a úroky z běžných účtů, reeskontu a ostatní (*viz tabulka v příloze 4B*).

Vyjma roku 1920, kdy byla úroveň vkladů velmi malá a vyplacené úroky tak dosáhly jen 3,22%, představovaly úroky z vkladů ve dvacátých letech procentuální rozmezí 98,69% (1921) - 78,24% (1929).

Ve třicátých letech vyplatila BČL nejméně vkladových úroků v roce 1932 – 40,66%, to byl ale výjimečný případ. Jinak sice poměr vyplacených vkladových úroků vůči celkovým nákladům oproti 20. letům lehce poklesl, ale stejně procentuální rozpětí činilo 90,58% (1930) – 79,97% (1938) – tedy většinu.

Položka *věcné a osobní výlohy* vykazovala po celá 20. léta, až na pokles v roce 1923, daný šetřením v důsledku deflační krize, pozvolný nárůst do částky 20 068 385,15 Kč v roce 1929. V této položce se odráželo rozšiřování sítě pobočných závodů a příjem nových pracovních sil. Svého absolutního maxima dosáhly náklady na režii v roce 1930, kdy se do konce sledovaného období s určitými výkyvy pohybovaly okolo částky 20 000 000 Kč. Na růstu této položky se podílely zvýšené investice do výstavby nových pobočkových budov, modernizace stávajících a zvýšení počtu zaměstnanců v souvislosti s rozšířenou slovenskou agendou. Od roku 1928 to bylo především zakládání všeobecných úvěrních ústavů (dále úvěroustavů), jejichž počet dosáhl na svém vrcholu 40 a které zpočátku vyžadovaly poměrně značné investice. Vzhledem k rozsáhlosti celé akce, potížím, které ji provázely a následné rušení již zřízených úvěroustavů je s podivem, že položka nevykazovala vyšší hodnoty. Banka totiž důsledně prováděla v nově afilovaných ústavech personální restriktci na nezbytné minimum s důrazem na odbornou kvalifikaci zaměstnanců. Podobně postupovala v případě úvěroustavů a důsledně si hlídala, aby si afilace na sebe po režijní stránce vydělaly. Pokud toho nebyly schopny, ať už z jakýchkoliv příčin, přistoupila k jejich zrušení nebo fúzování se silnějším místním ústavem, který přebíral veškeré náklady.

Ziskovost Legiobanky dokumentují níže uvedené tabulky (A – B), které podávají přehled o výtěžcích banky z přijatých a vyplacených úroků.

Rozdíl výnosů z úvěrů, cenných papírů, směn a běžných účtů a vyplacených úroků z vkladů, pokladničních poukázek a běžných účtů vykázal pasivum pouze v prvním rozjezdovém roce 1920. V první polovině 20. let měla BČL nejvyšší výnosy v roce 1922, což se dá ještě přičíst inflaci panující zhruba do poloviny roku 1922 a pak ještě v roce 1924. Výnosy se v letech 1927 – 1930 držely na víceméně stabilní úrovni až poměrně značným způsobem stouply v roce 1931. Ostrý pokles výnosů nastal v roce 1932, kdy krize ochromila

již všechna odvětví hospodářství a banka restringovala stávající úvěry. Pak výnosy opět stouply a držely se až do konce sledovaného období na víceméně stabilní úrovni.

Procentuální rozpětí aktivních a pasivních úroků Legiobanky
Tabulka A

Rok	Aktivní úroky	Pasivní úroky
1920	31,89%	81,35%
1921	71,69%	29,44%
1922	76,29%	45,16%
1923	78,86%	51,75%
1924	69,18%	38,41%
1925	70,68%	47,30%
1926	73,02%	44,33%
1927	74,44%	45,09%
1928	79,44%	53,03%
1929	78,18%	55,83%
1930	77,99%	56,56%
1931	80,82%	56,33%
1932	79,10%	62,45%
1933	77,10%	56,89%
1934	78,29%	63,81%
1935	79,69%	62,87%
1936	78,32%	59,70%
1937	79,00%	60,80%
1938	76,82%	61,26%

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. – SI/b - Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 - 1938

Tabulka B

	Vyplacené úroky z vkladů, pokladničních poukázek a běžných účtů	Výnosy úroků z úvěrů, cenných papírů, směnek a běžných účtů	Rozdíl
1920	4 342 207	1 702 572	- 2 639 634
1921	6 741 531	16 456 106	+ 9 714 575
1922	21 998 010	37 149 988	+15 151 978
1923	24 560 186	37 423 635	+ 12 863 449
1924	22 292 200	40 151 973	+ 17 859 773
1925	24 981 599	37 327 751	+12 346 152
1926	22 958 127	37 818 165	+14 860 038
1927	26 860 823	44 344 369	+17 483 546
1928	36 407 730	54 534 183	+18 126 453
1929	43 712 330	61 216 062	+17 503 731
1930	45 940 323	63 337 665	+17 397 342
1931	47 433 659	68 058 989	+20 625 330
1932	47 192 358	59 775 992	+12 583 634
1933	41 830 506	56 872 671	+15 042 165
1934	38 183 732	53 250 261	+15 066 528
1935	36 864 678	52 315 527	+15 450 848
1936	31 744 878	47 164 128	+15 419 250
1937	35 047 377	51 238 632	+16 191 255
1938	35 516 902 K	50 184 100 K	+14 667 197

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. – SI/b - Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 - 1938

Údaje o úrocích jsou uváděny jen příležitostně. *Ihned splatné pohledávky* v roce 1924 byly úročeny 8,35%, v roce 1925 – 5,5% a *Vlastní cenné papíry* v roce 1925 – 6,41% a *Vklady na knížky* 5,28%.¹¹⁵²

Do roku 1929 vykazovala Legiobanka, až na poklesy v roce 1923, 1925 – 1926 prakticky neustálý nárůst svých hrubých zisků na částku 78 301 399,25 Kč v roce 1929. Jednoznačnou převahu v hrubých ziscích banky měly úroky z běžných účtů a pohledávek. Vyjma roku 1920, kdy banka teprve rozjížděla své obchodní aktivity a byla tedy z hlediska úrokových výnosů silně pasivní, se úrokové zisky pohybovaly ve dvacátých letech v rozpětí 69,18% (1924) – 79,44% (1928).

Pokud hodnotíme výnosovou stránku hospodaření banky, dosáhla prvního většího navýšení čistého zisku v roce 1924 (o 8,33% více oproti minulému roku). Další skok vykázala v roce 1926, kdy vzrostl o 10,34% a pak v roce 1928, kdy vzrostl o dalších 14,22%. Položka čistý zisk vykázala své absolutní maximum v roce 1929, kdy dosáhla 7 949 775,55 Kč. Dopad krize způsobil v letech 1930 – 1932 pokles o celých 28,86% na 5 065 756,45 Kč. Po tomto propadu již začala položka neustále stoupat, až dosáhla svého maxima v roce 1938 částkou 6 031 737,45 Kč, což představovalo zhruba úroveň roku 1925.

Dle stanov měla banka obligatorní povinnost rozdělit dosažený čistý zisk následujícím způsobem: 5% zisku do všeobecného rezervního fondu dle §68 a 4% splaceného akciového kapitálu půjde na dividendu akcionářům. Zbytek měl být rozdělen nejvýše do 10% jako tantiéma správní rady dle § 51, dále jako odměna dozorčí radě dle § 38, Kapitálovému fondu zaměstnanců Banky čsl. legií (později Penzijní fond Banky čsl. legií), odměna zaměstnancům společnosti dle § 72 a legionářskému fondu Banky čsl. legií a „Podpůrnému fondu čsl. legionářů při MNO.“ dle §69. Po všech výše uvedených dotacích měla být ještě ze zbytku udělena akcionářům superdividenda, pokud by valná hromada neurčila jinak.¹¹⁵³ Ve sledovaném období banka dosažený čistý zisk důsledně rozdělovala dle nařízení stanov (*viz tabulka v příloze 5 A*).

Dotace Rezervnímu fondu a Všeobecnému rezervnímu fondu nebyly poprvé uděleny v roce 1928 a pak definitivně ustaly od roku 1930. Jak vyplývá z příložené tabulky předepsaná 4% dividendy mohla být vyplácena po celé sledované období, včetně superdividendy, jejíž výše byla stanovena příležitostně dle reálného zisku. Do roku 1924 byla

¹¹⁵²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Bilance Legiobanky k 31.12.1925.

¹¹⁵³) Tamtéž, sign. BČL-SV, Stanovy Banky československých legií 1921.

vyplácena ve 2% výši čistého zisku, v roce 1925 ve výši 2,5% a po následující dva roky ve výši 3%. V letech 1928 – 1931 byla zvýšena na 4%. Těžký dopad krize v roce 1932 ovšem přinutil vedení banky její výši opět snížit na 2%, u kteréžto částky zůstalo až do roku 1937. Dividenda byla ale od počátku vyplácena vyšší, než uváděly stanovy (viz tabulka vývoj ústavu). V letech 1920 – 1924 byla vyplácena 6%, v roce 1925 6,5%, 1926 – 1927 7%, 1928 – 1931 8%, 1931 – 1937 6% a pouze v roce 1938 v předepsaných 4%.

Banka také rozdělovala příležitostně čistý zisk na účelově zřízené fondy (jako reakce na první poválečnou krizi): v roce 1924 vyčlenila 500 000 Kč na *Zvláštní rezervní fond pro kurzové ztráty na cenných papírech*, a v roce 1929 dotovala 500 000 Kč *Zvláštní rezervní fond pro ztráty na pohledávkách směnečných*.

BČL také důsledně podporovala ze svého zisku *Podpůrný fond čsl. legií při MNO*. Největší položku – 200 000 Kč poskytla v prvních dvou letech, zřejmě pod vlivem stále přetrvávajícího entuziasmu. Poté sice částku snížila na 150 000 Kč, ale vyplácela ji až do roku 1937. Rozpad I. republiky a přesun ideologických akcentů byl zřejmě příčinou proč nebyla dotace v roce 1938 vyplacena spolu se superdividendou legionářským akcionářům.

Z čistého zisku dotovala Legiobanka také příležitostně další fondy určené v převážné míře na podporu legionářů a na podporu vzdělávacích slovenských a podkarpatoruských spolků a institucí. Výši a dobu vyplácení dotací zejména slovenským a podkarpatoruským spolkům určoval zásadně zisk Legiobanky.

Dotace legionářských spolků byly poskytovány i v době snížené ziskovosti, ale od první třetiny 30. let ustaly. V roce 1921 a 1922 poskytla správní radě 100 000 Kč na dary, uvolňované zpravidla legionářským vzdělávacím spolkům a družstvům. V roce 1924 banka dotovala *Hospodářský fond čsl. legií II* ve výši 60 000 Kč, v letech 1924 – 1927 a 1929 – 1931 *Garanční fond živnostníků při ČOL v Praze* ve výši 40 000 Kč – 135 000 Kč. Od roku 1925 do roku 1931 dotovala nejdříve 50 000 Kč a pak 100 000 Kč. *Legionářský fond BČL stipendijní*; v letech 1928 – 1934 poskytovala částku 100 000 Kč k dispozici ředitelství pro nezaměstnané legionáře. *Jednotě profesorů komercionalistů ve prospěch Stipendijního fondu zřízeného Centrokomisi* poskytovala v roce 1926 – 1928 5 000 Kč a v letech 1929 – 1931 15 000 Kč. V letech 1930 – 1931 dotovala *Podpůrný fond zestárlých legionářů – akcionářů* a *Fond k podpoře obchodního a průmyslového dorostu BČL* částkou 50 000 Kč. Vzdělávací a kulturní slovenské a podkarpatoruské spolky a instituce byly vypláceny zpravidla v rozmezí

let 1926 – 1929 malými, většinou tisícovými částkami.¹¹⁵⁴ V letech 1926-1927 bylo předáno 4 000 Kč – 10 000 Kč Odbočce Národní rady československé.

V letech 1925, 1926 a 1928 dotovala 100 000 Kč – 200 000 Kč *Zvláštní rezervní fond na očekávané ztráty na pohledávkách na běžných účtech* a v roce 1925 – 1 000 000 Kč *Lodnímu fondu mořské plavby* a v roce 1929 témuž fondu jen 13 891,80 Kč.

Nejdůležitější rezervní fondy jako *Všeobecný rezervní fond a Rezervní fond* vznikly již v roce 1920 a postupně do něj vplynula řada dalších účelových drobnějších fondů, vzniklých často již ve Vladivostoku. Do Všeobecného rezervního fondu vplynul v srpnu roku 1921 *Penzijní fond*,¹¹⁵⁵ zřízený ještě ve Vladivostoku a v březnu roku 1922 *Osvětový fond* určený k podpoře blíže neurčeného legionářského deníku.¹¹⁵⁶ Zrušení Penzijního fondu ve výši 100 000 Kč bylo nahrazeno zřízením nového *Kapitálového fondu zaměstnanců BČL* v roce 1921, který obdržel od banky úvěr (výše neuvedena) k nákupu akcií Legiobanky pro její zaměstnance a do vlastní správy mu bylo převedeno 100 000 Kč.¹¹⁵⁷ Do správní rady byl vyslán Josef Kukla.

Tento fond obdržel, u výročí desetiletého trvání republiky, od Legiobanky 5 mil. Kč jako mimořádný dar „*úředníků bývalé Finanční správy legionářům, zaměstnancům Legiobanky.*“¹¹⁵⁸ Jmění fondu bylo uloženo v Záložně na Florenci a z prostředků fondu byly nakupovány akcie Legiobanky (ke konci roku 1933 to činilo 60 631 kusů akcií) a koupena vila Sibiř jako latentní rezerva. Fond měl sloužit k přilepšení důchodů těch zaměstnanců, kteří byli nepřetržitě ve službách banky (ke konci roku 1933 to bylo 87 úředníků). Ale nakonec bylo určeno, že služeb mohou využít i ti zaměstnanci, kteří vstoupili do služeb banky nejpozději do 28. září 1928 (113 úředníků a 55 zřízenců). Přilepšení mohli důchodci čerpat od roku 56 – 65 let, vdovy 70% důchodu svého muže, ale nesměly se opět vdát; v případě, že úředník musel opět nastoupit vojenskou službu a v ní padl nebo zemřel měla jeho vdova dostat 100% penzi svého muže.¹¹⁵⁹

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že vykazované čisté zisky Legiobanky se mohou považovat za zdravé a že banka po celou dobu své činnosti dokázala dostát jak

---

¹¹⁵⁴) Slovenských a podkarpatoruským spolkům (1929 – 1931)– 30.000 Kč, Slovenskému Národnímu Muzeu v Turčianském Sv. Martině a Matici Slovenské v Turčianském Sv. Martině (1926 – 1927) – 4.000 – 6.000 Kč, V roce 1928 udělila Legiobanka jednorázovou podporu těmto spolkům: Legionářskému kulturnímu domu v Liptovském Mikuláši – 2.000 Kč, Národnímu domu Šáhy –1.000 Kč, Slovenské lize pro menšinové školství v Bratislavě – 3.000 Kč, Slovenskému muzeálnímu spolku Turčianském Sv. Martině – 1.000 Kč, Prosvitě Užhorod – 1.000 Kč a drobné přiděly na Podkarpatskou Rus – 5.000 Kč.

¹¹⁵⁵) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 17.8.1921, Penzijní fond.

¹¹⁵⁶) Tamtéž, PSR ze dne 14.3.1922, Osvětový fond.

¹¹⁵⁷) Tamtéž, PSR ze dne 4.1.1922, Kapitálový fond zaměstnanců

¹¹⁵⁸) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 8.1.1934, Fondy BČL.

¹¹⁵⁹) Tamtéž.

svým závazkům vyplývajících ze stanov, tak závazkům morálním. Pokud jí to dovoľovala situace vyčleňovala část zisků na podporu legionářských spolků a organizací, podporovala také osvětové spolky na Slovensku a Podkarpatské Rusi jako státotvorné elementy republiky, přesně podle svých ideologických cílů stanovených při svém vzniku.

Stav *vlastních depozit* (viz *tabulka v příloze č. 6 A–B*) vykazoval ve dvacátých letech prakticky neustálý nárůst. Jedinou výjimkou byl rok 1927, kdy došlo k lehkému poklesu z 917 474 273,09 Kč na 903 807 034,54 Kč. Depozita dosáhla svého maxima v roce 1929 – 996 152 539,75 Kč, kdy zásadním způsobem převažovala depozita uložená v pokladnách Legiobanky – plných 77,90% oproti 22,10% uloženým u jiných peněžních ústavů.

Ve třicátých letech zásoba vlastních depozit vykazovala mnohem větší kolísání než v letech dvacátých. Během krizových let 1930 – 1934 jejich zásoba dále narůstala až do 1 401 543 956,40 Kč; oproti roku 1929 šlo o nárůst ve výši 40,70%. Poté následoval dvouletý pokles na částku 1 217 086 773,55 Kč v roce 1936 (o 15,16%), následovaný v posledních třech letech stabilním nárůstem na částku 1 418 606 274,45 Kč. Podobně jako v předcházejícím desetiletí převažovala depozita uložená ve vlastních pokladnách (74,06%) proti depozitům uloženým u jiných peněžních ústavů (25,94%).

Položka *depozita ústavu svěřená* (viz *tabulka v příloze č. 6 C–D*) vykazovala ve dvacátých letech neustálý nárůst na 797 216 610,40 Kč v roce 1929. Vzestup ovšem pokračoval dál, až do roku 1934, kdy položka dosáhla 1 053 570 302,10 Kč (od roku 1929 to představovalo nárůst o 32,16%). Rok 1935 představoval minimum 30. let, kdy svěřená depozita klesla na 908 884 507,65 Kč, ale do konce sledovaného období již zase stoupala do konečné částky 1 094 259 157,10 Kč.

Nástin problematiky hospodaření poboček Banky československých legií

Prameny o hospodaření filiálek Legiobanky jsou bohužel velmi kusé a nestejnorodé, kdy nejpravidelněji byly udávány kalkulace zisků jednotlivých filiálek z let 1924 – 1934, poté nejkompletněji v roce 1937, ale i ty je nutné brát s určitými výhradami. Kalkulované zisky byly totiž uváděny z jednotlivých poboček různě, někdy k říjnu, listopadu nebo k polovině roku (*viz tabulky 8 A–C*).

V druhé polovině 20. let je z uvedené tabulky zřejmé, že ze tří „základních“ poboček¹¹⁶⁰ byla nejsilnější pobočkou Bratislava, která spolu s Brnem vykazovala v druhé polovině 20. let stabilní vzrůst svých zisků. Ziskovost Plzně naproti tomu silně poklesla v roce 1926 (ze 198 658,14 Kč na 40 348,39 Kč), ale pak se jí podařilo opět zisk navýšit.

Z českých poboček byla ale v tomto období nejstabilnější a nejsilnější pobočka Olomouc, jejíž kalkulované zisky se pohybovaly v průměru na 873 531 Kč. Velmi kvalitní vývoj vykazala i pobočka Kolín jejíž kalkulované zisky stouply do konce roku 1930 ze 165 108,22 Kč na 622 003,29 Kč.

Ze slovenských poboček vykazovala v letech 1924-1925 velmi slibný vývoj pobočka Nové Mesto nad Váhom (na 579 115,25 Kč v roce 1925). Pak její výnosnost, s určitými výkyvy, postupně klesla na 221 587,10 Kč v roce 1929. Vzestupnou tendenci svých kalkulovaných zisků vykazovala také pobočka Zvolen a velmi slušné výsledky vykazala i pobočka Piešťany.

Ve třicátých letech se všechny „základní“ pobočky dostaly do poloviny roku 1934 do červených čísel, kdy největší ztráty sice vykazala pobočka Brno (1 402 000 Kč) a na druhém místě Bratislava (847 756,60 Kč), ale nejhlubší a stále se stupňující propad kalkulovala od roku 1932 pobočka Plzeň (119 791,65 Kč na 158 325,25 Kč v roce 1934).

Ze slovenských poboček se potýkala se ztrátami pobočka Komárno, v roce 1932 (1 820,15 Kč), které se ale nakonec podařilo opět dostat do ziskové hladiny a pobočky Ružomberok, Zlaté Moravce a Berehovo. Slušné zisky vykazala pobočka Piešťany, která se dostala do červených čísel až v roce 1934, ale přesto byla z důvodů centralizační akce zrušena. Naopak postupný pokles zisků vykazaly pobočky Košice, Nové Město nad Váhom, Poprad a Zvolen.

---

¹¹⁶⁰) Brno, Bratislava, Plzeň.

Z českých poboček vykázaly v první polovině třicátých let pobočky Duchcov, Hradec Králové, Jihlava a Kolín podobnou tendenci – vzestup kalkulovaných zisků k roku 1931 s následným prudkým poklesem následujícího roku, který se většině z nich podařilo v roce 1933 zvrátit na opětný vzestup, aby byl vystřídán v roce 1934 ztrátami. Největší kalkulované ztráty vykázala pobočka Hradec Králové (975 191,85 Kč), pak Kolín (569 616,35 Kč), Duchcov (173 740 Kč) a nakonec Jihlava (109 307,65 Kč). Do silné ztráty se dostala od roku 1933 také pobočka Ostrava, která dosáhla příštího roku 517 959,25 Kč.

Naopak statisícové kalkulované zisky vykazovala v prvních letech krize pobočka Olomouc, ale i její zisky postupně klesaly na své minimum v roce 1934 (z 744 984,25 Kč v roce 1930 na 257 271,85 Kč v roce 1934). A vzestupné předpokládané zisky vykázaly během krize jen pobočky Louny a Lovosice.

Z pražských expozitur stabilně kalkulovaly ztráty pobočky Královské Vinohrady a Libeň, zřejmě z toho titulu, že v době krize poskytovaly oproti centrále a českým pobočkám značné množství úvěrů. Naproti tomu Žižkov a Nusle byly stále ziskové.

Bilance jednotlivých filiálek byly uváděny jen výjimečně a záleželo jen na ochotě jejich představitelů a nebo na příležitostném příkazu ředitelství. Poměrně často byly sice uváděny i výkazy vkladů, ale většinou jsou uváděny zcela nejednotně: nebyla dodržena stejná lhůta, velmi často údaje mizí na několik let a bohužel nelze v řadě případů zjistit udává-li číslo pouze vklady na knížky nebo částku dohromady s vklady na účtech. Pouze ve druhé polovině 30. let jednak díky přímému příkazu vrchního ředitele Khyna jednak vlivem probíhající slovenské akce, a v neposlední řadě díky zkušenosti fatální krize první poloviny 30. let, byli představitelé poboček povinni podávat pravidelné situační zprávy se svého rajonu. Tyto údaje jsou k dispozici jen pro dva a půl roku 1935 – 1937, ale v bližším porovnání opět zjistíme, že číselné hodnoty zde uváděné za jeden rok jsou diametrálně odlišné od zpětných údajů v roce příštím. Dalším problémem byla skutečnost, že někteří ředitelé, zvláště slovenských a podkarpatoruských poboček, nadsazovali číselné údaje a stávalo se, že podhodnocovaly akviziční a jiné možnosti svého okolí. Tyto situační zprávy filiálek se dají použít jako doplňkový materiál k údajům uvedeným v centrálních bilancích. Jediným optimálním vzorkem zůstávají pro hospodaření filiálek jen kalkulace zisku.

Hlavním důvodem nadhodnocování nebo podhodnocování údajů v situačních zprávách byla zřejmě obava z přísnosti vrchního ředitele Josefa Khyna, který po převzetí funkce vrchního ředitele Legiobanky nastolil od roku 1934 skutečně strohý režim, kdy nejdříve nařídil všeobecnou revizi všech poboček a pravidelná osobní hlášení ředitelů. Tato hlášení byla provázena častými drsnými, někdy až přemrštěnými invektivami vůči jednotlivým

představitelům poboček ze strany Josefa Khyna. Vzhledem k tomu, že nemáme srovnání pro 20. léta a první polovinu 30. let nemůžeme objektivně říci, zda-li byl tento způsob jednání oprávněný.

Vzhledem k výše uvedenému jsou zmíněny jen pobočky s nejpodrobnějšími údaji, které se v pozdějších letech nelišily a pak jen ty z nacionálního hlediska stěžejní. Při všeobecné kontrole hospodaření poboček Legiobanky naprostý údiv vzbuzuje vysoká a dlouhodobá ztrátovost pobočky Brno, a to přesto, že pobočka neustále kalkulovala zisk. Pobočka měla potíže již od svého založení, kdy se poprvé konstatovalo špatné hospodaření v roce 1926. Hlavní příčinou byla nezkušenost jejích představitelů – ruských legionářů: dirigenta Rudolfa Utěšila a prokuristů Františka Prokopa a Karla Mikeše (bývalí úředníci Finanční správy na Rusi) „s triky obchodnické klientely“. Když to František Šíp zjistil, rozhodl, že se musí pobočka přeorientovat na městské a zemské státní úřady.¹¹⁶¹ O 8 let později, při další kontrole se její situace nijak zvlášť nezlepšila. Revize dokonce konstatovala absurdní skutečnost, že pobočka není veřejnosti vůbec známa. Vzhledem k tomu, že tato pobočka byla jedna z „vlajkových“ poboček bylo toto zjištění naprostým fiaskem původních záměrů jejích zakladatelů. A když se Josef Khyn dotázal na viníka této situace – ředitel pobočky Ptáček za něj označil opět bývalého ředitele Rudolfa Utěšila.

Revize zjistila, že výnosnost filiálky od doby svého vzniku i s rezervami činila 14 003 953,05 Kč a ztrát utržila 20 863 390,01 Kč, čistá ztráta tedy činila 6 859 436,96 Kč a k tomu bylo nutné připočítat i 4 871 925,40 Kč úvěrových rizik.¹¹⁶² Likvidační bilance k 31. říjnu 1934 vykazovala ztrátu 1 402 000 Kč a svěřených prostředků, kterých měla ještě v roce 1929 60 000 000 Kč měla sotva polovinu. Bylo jasné, že bez pomoci centrály nebylo možné ztráty umořit. Pobočka musela být sanována úvěrem ve výši 17 000 000 Kč. Revize také odhalila, že úředníci pobočky byli naprosto laxní v získávání nové úvěrní a vkladové klientely.

Podobné potíže vykazovala další pobočka, založená z nacionálně protektorského hlediska – Duchcov. Hlavním důvodem zde nebyla neschopnost jejích vedoucích, ale těžký dopad krize 30. let. Celý hnědouhelný revír se nacházel v naprosté stagnaci včetně středních obchodnických a podnikatelských vrstev a předlužené samosprávy. Další zhoršení se očekávalo v důsledku chystaného rozdělení duchcovského okresu na dva: duchcovský a bílinský. Duchcovský okres se tak stal převážně průmyslovým, zatíženým současně velkou nezaměstnaností a ze 65% německého obyvatelstva. Naproti tomu okres bílinský s 80%

¹¹⁶¹) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 17.2.1926, Mobilita filiálék.

¹¹⁶²) Tamtéž, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 12.11.1934, Zpráva o situaci filiálky v Brně.

německých obyvatel byl převážně zemědělský, kde Češi, především zemědělci si úvěr nemohli dovolit. Neutěšenost hospodářské situace a pragmatismus Josefa Khyna byl nakonec příčinou, proč BČL ustoupila ze svých nacionálně protektorských požadavků a začala se soustředěnou vkladovou a úvěrovou akvizicí u německého obyvatelstva. Sám Khyn se k tomu vyjádřil následujícím způsobem: „Pokud se týká vkladové akvizice připomíná, že jest třeba věnovati zvýšenou pozornost a činnost klientele německé, která svůj původní názor na nás silně zkorigovala, nabyla důvěry v náš ústav a jest nyní na nás, abychom toho využili....¹¹⁶³

Zisků vykazala od roku 1921 do roku 1934 na 1 159 687,25 Kč a ztratila 1 014 646,79 Kč tedy zisků 145 040,46 Kč. Pobočka Duchcov byla posléze uváděna jako vzor úspěšného prolomení nacionálních bariér ve vkladové akvizici, ale konkrétní údaje o vzájemném poměru mezi nacionálně českými a německými vklady k dispozici nejsou.

Další vlajkovou pobočkou Legiobanky byla filiálka Plzeň, založená hned v roce 1921 a to do velmi, z hlediska konkurence, problematického prostředí. 90% hospodářského života bylo reprezentováno Škodovkou a místním pivovarnickým průmyslem, který byl v prvních letech pro pobočku nedostupný.¹¹⁶⁴ Vedením přikázaný průnik mezi německé obyvatelstvo za účelem získání nových vkladů ale bylo neúspěšné. Ředitel pobočky si stěžoval na značný patriotismus a konzervativismus německého městského obyvatelstva, které odmítalo ukládat a žádat o úvěr jinde než u německých peněžních ústavů. Dalším důležitým faktorem byla kapitálová síla a serióznost těchto ústavů, která prakticky vylučovala touhu po jejich výměně. Pokud by to přeci jen nastalo, byl zde velký výběr nacionálně spřízněných peněžních ústavů. J. Khyn se však proti tomuto tvrzení ohradil s poukazem na poměrnou ochotu německého obyvatelstva ukládat např. v Duchcově, kde razantnost úředníků pobočky dokázala prolomit nacionální hranice a současně upozornil, že: „Stejně je tomu i u elementu německo-židovského, kde s ohledem na události v třetí říši se objevuje citelný příliv vkladů tohoto elementu do čistě českých ústavů.“¹¹⁶⁵

Roční přírůstek vkladů pobočky Plzně činil ve třicátých letech zhruba 500 000 Kč. V roce 1932 dosáhly výše 16 368 000 Kč a v roce 1934 to bylo 14 500 000 Kč. Ale 75% vkladů bylo pod 10 000 Kč a jen 1,5% nad 100 000 Kč.¹¹⁶⁶

Další pobočka Hradec Králové vykazala v prvních letech své činnosti slibný růst, který zásadním způsobem přetrnula krize let 1922 – 1923. Pobočka ukončila samostatné

¹¹⁶³) Tamtéž, SŘ ze dne 31.10.1935.

¹¹⁶⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 29.10.1934, Referát o činnosti filiálky Plzeň.

¹¹⁶⁵) Tamtéž.

¹¹⁶⁶) Tamtéž.

obchody a veškeré úvěrové akvizice, které obnovila až v roce 1926. Další zásah do sbírajícího se hospodaření pobočky přišel s nástupem krize 30. let – likvidační bilance roku 1934 vykazala na 975.191,85 Kč ztrát,¹¹⁶⁷ které téměř strávily dosažené zisky za celou dobu své dosavadní existence ve výši 1 117 072,22 Kč.¹¹⁶⁸ K 31. říjnu 1934 měla pobočka na 255 352,20 Kč směnečných úvěrů (rizik: 57 888,65 Kč a ztrát: 91 591,60 Kč). Dlužníci činili 6 573 725,10 Kč (rizik: 575 134,60 Kč a ztrát 509 660,90 Kč). Vkladů celkem 10 370 157,10 Kč a svěřených prostředků 24 051 613,80 Kč.¹¹⁶⁹

Velmi kvalitní vkladovou akvizici ale prováděla pobočka Louny, která disponovala milionovými zemědělskými vklady¹¹⁷⁰ s vkladovým přírůstkem od roku 1922 ve výši 2.509.098,46 Kč.¹¹⁷¹ Podobně kvalitní bylo hospodaření expozitury Nusle, která operovala především mezi velkoobchodníky s vejci a chladírnami (např. firma Kotýnková),¹¹⁷² kdy docílila za 9 let své činnosti do roku 1935 na 114 084 Kč zisků. Paradoxní byla skutečnost, že v době krize, kdy ostatní pobočky zejména v historických zemích zásadně omezovaly úvěrování, pražské expozitury a především Nusle svou úvěrovou činnost zásadně zvýšily.

Krize 30. let ale v některých případech jen zvýraznila dlouhodobě problematický vývoj. Tento případ nastal u pobočky Ostrava. Ta sice obdržela v roce 1932 na 60 mil. Kč vkladů, které sem přišly ze Žiliny,¹¹⁷³ ale vlastní akviziční činnost byla velmi slabá. Josef Khyn situaci vyřešil tím, že povolal schopného akvizitéra, kterého motivoval zcela „americky“ – musel si na sebe vydělat.¹¹⁷⁴ „...routina a nutný elán, jeho poctivost a přičinlivost jest však zárukou svědomitého vedení pobočky, kterou nemůžeme jednak z důvodů prestižních, jednak proto, že máme tam vlastní dům, v nynější dob dobře likvidovati.“¹¹⁷⁵ Pobočka Ostrava však ani díky tomuto pokusu nebyla schopna zvrátit klesající tendenci svého hospodaření. Likvidační bilance k 31.říjnu 1935 podrobně zaznamenala fatální situaci na místní peněžním trhu, která vyplývala z problematické situace v průmyslu a zemědělství. Obecným problémem pobočky bylo velké množství fluktuujících vkladů a nedostatek akvizičních možností: úředníci státní správy nepřicházeli v úvahu,

---

¹¹⁶⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 14.1.1935 Zpráva o činnosti filiálky v Hradci Králové.

¹¹⁶⁸) Tamtéž.

¹¹⁶⁹) Tamtéž.

¹¹⁷⁰) Tamtéž, sign. BČL– SI/a-1, PSR ze dne 26.6.1929, Louny.

¹¹⁷¹) Tamtéž, sign. BČL– SI/c-3, SŘ ze dne 14.1.1935, Zpráva o činnosti filiálky v Lounech za dobu její činnosti od 1.8.1922 do 30.11.1934.

¹¹⁷²) Tamtéž, SŘ ze dne 2.12.1935, Expozitura v Praze XIV. – Nusle.

¹¹⁷³) Tamtéž, SŘ ze dne 11.6.1934, filiálka Moravská Ostrava.

¹¹⁷⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 4.6.1932, Filiálka Legiobanky, Moravská Ostrava.

¹¹⁷⁵) Tamtéž.

protože si většina z nich nechávala automaticky část výplat jako vklad u bank, které podniky honorovaly. Podobně těžké bylo získání nových dobrých úvěrů. Místní podniky a doly byly již v rukou financujících bank a velkou místní konkurencí byla Živno.¹¹⁷⁶ Filiálka byla na konci roku 1935 zařazena mezi nejslabší pobočky vůbec a kdyby nebylo její úlohy, nacionalizačního centra, ředitelství by ji ihned zlikvidovalo.

Ze slovenských a podkarpatoruských poboček uveďme jen ty nejvýznamnější. Na prvním místě to byla samozřejmě pobočka Bratislava, vůbec první pobočka Legiobanky s výrazným nacionálně propagačním a protektorským nábojem. Její činnost byla v prvních letech hodnocena jako expanzivní. Jen pro ilustraci uveďme, že již v polovině roku 1922 investovala do úvěrů a konsorciální účasti na 54 000 000 Kč, přičemž vlastních prostředků a vkladů na knížky měla pouhých 6% výše uvedené částky.¹¹⁷⁷ Po opadnutí poválečné konjunktury utrpěla Bratislava pochopitelně mnoho ztrát, které ale začala převádět na nově zakládané pobočky a tak je postupně umořovat. Do konce roku 1934 se tak podařilo obligo dlužníků snížit na 17 890 666,50 Kč, tedy na přijatelné minimum.¹¹⁷⁸ Vklady na knížky kalkulačně dosáhly 21 570 640,40 Kč a vklady na účty 7 883 078,15 Kč, kdy pobočka vykázala dle likvidační bilance k 1. prosinci 1934 na 847 756,60 Kč ztrát.¹¹⁷⁹ Oproti jiným pobočkám se ale pečlivě věnovala vkladové akvizici. Zde se tomu věnoval sám ředitel, všichni prokuristé, disponent a všichni členové správní a dozorčí rady. O všech akvizicích vedly také podrobné záznamy ve zvláštních denících.¹¹⁸⁰ Prostor pro akvizici vkladů byl široký, protože Bratislava byla již na počátku třicátých let po politicko-ekonomické stránce bohatě strukturované město s hierarchií státních úřadů a slibně se rozvíjejícím průmyslem.

Druhá polovina 30. let začínala pro bankovní průmysl v okolí Bratislavy celkem dobře. Již od roku 1934 město, za pomoci státních subvencí a půjček ze státních fondů, investovalo do rozsáhlé výstavby veřejných staveb (vysokých škol a ulic) a na léta 1936-1937 byla zadána další řada veřejných staveb (Výstavba Vojenského přístaviště, městské koupaliště, budova Národní banky, Dívčí vysokoškolský internát, palác Dunajbanky, letiště Kuchajda, palác Pojišťovny Slavie – Karpatie a další) a město připravovalo pokračování dlažebního programu a vybudování nouzových silnic na obvodu města. Vzhledem k tomu, že především starousedlíci a Židé začali zvýšenou měrou investovat do pozemků a nemovitostí nastala velká poptávka po velkých, zejména hypotečních úvěrech, které ale

---

¹¹⁷⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 11.11.1935, filiálka Moravská Ostrava.

¹¹⁷⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 10.12.1934, Zpráva o činnosti filiálky BČL v Bratislavě.

¹¹⁷⁸) Tamtéž.

¹¹⁷⁹) Tamtéž.

¹¹⁸⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 18.11.1935, Filiálka Bratislava.

BČL neposkytovala. BČL konstatovala, že rajon se celkem vzpamatovává, ale přesto se obávala velké nezaměstnanosti, umocněné chystaným propuštěním dalších 3.000 dělníků ze Zbrojovky, v důsledku jejího přestěhování do Povážské Bystrice.¹¹⁸¹

Přesto byla pozice pobočky BČL dosti složitá kvůli silné konkurenci ostatních velkých čsl. a německo-maďarských bank a také tím, že město Bratislava byla úvěrována již Městskou spořitelnou Bratislava.¹¹⁸² Velká konkurence panovala v celém rajonu Bratislavy, protkaném hustou sítí ústavů lidového peněžnictví včetně Rolnických vzájemných pokladnic a v neposlední řadě pevnými solitéry velkých a středních bankovních domů jako Živno, Slovenské všeobecné úvěrné banky, Slovenské banky, I. Trnavské banky, Ústředné ľudové banky Žitného ostrova v Dunajské Stredě atd.. Legiobanka se proto rozhodla orientovat se na bohatý a úrodný kraj za řekou Váh osídlený slovenskými a maďarskými rolníky.

V okrese Bratislava (40 000 – 50 000 obyvatel) převažovalo zemědělství, chov dobytka, vinařství a zelinářství a bylo zde poměrně málo průmyslu (např. cementárna Union, Státní kamenolomy v Děvíně, Vápenka v Děvínské Nové Vsi a Slovenské cihelny).

Z ostatních slovenských poboček měla nejvýraznější potíže pobočka Berehovo, která již byla v souvislosti se „slovenskou akcí“ likvidována a sloučena s místní filiálkou Svúbky a také pobočka Komárno. Tato pobočka byla založena v roce 1932 převzetím Komárňanské korunové banky a Všeobecné úvěrní banky, Komárno. Její vklady do roku 1934 stouply 1934 na 5 056 503,45 Kč a vklady na běžných účtech na 261 914,85 Kč.¹¹⁸³ Zajímavé je, že zde bylo uvedeno nacionální rozvrstvení vkladů (to nebylo pravidlem). Zcela převažujícími byly vklady „nestátotvorných“ národů: 48,62% židovské, 31,12% maďarské, 19,57% československé a 0,69% německé.¹¹⁸⁴ Komárňanský rajon patřil také mezi nejchudší v republice i když se zde nacházelo velké množství pěstitelů tabáku, jejichž produkce pokrývala 50% celorepublikové spotřeby. Pobočka poskytovala značné množství úvěrů tzv. gážistům, tedy úředníkům státní správy a samosprávy, kteří měli posléze potíže se splácením. Další problém vyplýval z toho, že odešlo poměrně velké množství zaměstnanců finanční stráže (vkladatelů) do důchodu a mezera po nich se již nezaplnila i když se o to pobočka snažila u vojenské posádky města a důstojníků.¹¹⁸⁵

Velká preference státních podniků, úřadů a legionářského elementu a poněkud nestejnorodě i židovského elementu byla přítomna i v případě pobočky Ružomberok,

---

¹¹⁸¹) Tamtéž.

¹¹⁸²) Tamtéž, Filiálka Bratislava. Bratislava jako město byla dle údajů ředitelství BČL zpracovávána 12. čsl. bankami, 8 německo-maďarskými, 5 záložnami, 1 spořitelnou, 8 bankovními závody a 5-6 úvěrními.

¹¹⁸³) Tamtéž, SŘ ze dne 26.11.1934, Situační zpráva o činnosti naší filiálky v Komárně.

¹¹⁸⁴) Tamtéž.

¹¹⁸⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 25.11.1935, Filiálka Komárno.

kteřá vznikla v roce 1934 přeměnou Ružomerské všeobecné banky. Pobočka měla zprvu potíže překonat počáteční nacionální antagonismus vůči „židovskému nátěru banky (Ružomerská všeobecná banka), v dobách, kdy byla převzata do sféry BČL“. Po převzetí banky došlo k velkému úbytku vkladů díky pan Káczerovi, který přetáhl řadu vkladů do Židovského úverného ústavu a ľudová strana přímo operovala „nekalou soutěží“.¹¹⁸⁶ Filiálce se nakonec podařilo úbytek vkladů celkem vyrovnat získáním vkladové klientely mezi důstojníky, státními zaměstnanci, legionáři, obchodníky a čechoslovakisticky smýšlejícím obyvatelstvem (za rok 1935 více o 1.263.000 Kč).¹¹⁸⁷ Lokální židovský element charakterizovala BČL sice jako slabý ale s možností jeho přetáhnutí pod vliv BČL. Snaha o získání židovské klientely byla charakteristická všude tam, kde se židovský element vyskytoval a Legiobanka se tomu přizpůsobovala svou personální politikou, kdy kvitovala s potěšením, že ředitel Synek mukačevské pobočky je u židovské klientely velmi oblíben.¹¹⁸⁸

Naopak kvalitní vkladovou akvizicí vykázaly pobočky Košice a Michalovce. Podrobná revize na podzim roku 1934 ukázala, že pobočka Košice byla schopna i přes trvající krizi zajistit růst vkladů na knížky, přičemž cca 1/3 z nich tvořily maďarské vklady (4.785.500,20 Kč 30.6.1934. z celkového množství 11.341.886,35 k 30.10.1934)¹¹⁸⁹ Filiálka měla dobré zisky z úvěrování města Košic, městských Veřejných dopravních podniků a Východoslovenských elektráren, které ale již na konci roku 1934 své dluhy zaplatily a tudíž filiálka byla nucena hledat další stálé spojení. Rajon pobočky byl převážně zemědělský, ale obilní monopol vyřadil téměř všechny obchodníky. Druhým dobře prosperujícím průmyslem v oblasti bylo dřevařství, které ale krize vyřadila prakticky z provozu.¹¹⁹⁰

V souvislosti s podrobnými revizemi hospodaření filiálek byly přijaty o počátku roku 1934 také zásadní změny v personální politice banky. Iniciátorem těchto změn byl opět Josef Khyn ale i jeho stoupenec Josef Beck. Ti nařídili striktní restrikcii zaměstnanců poboček a to v přímé závislosti na objemu poskytovaných úvěrů a především bez možnosti ředitelů poboček do jejich rozhodnutí jakkoliv zasáhnout.¹¹⁹¹ Současně dal vrchní ředitel Khyn příkaz ke zjednodušení administrativy tak, aby vedoucí nebyli „obtěžováni“ malými úvěry a nižší úředníci nesli více zodpovědnosti a současně byli nuceni k větší iniciativě.¹¹⁹² Josef Khyn přikázal pořádit soupis všech zaměstnanců, kteří se provinili neuváženým poskytováním

¹¹⁸⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 15.1.1935, Situační zpráva o činnosti filiálky v Ružomberku.

¹¹⁸⁷) Tamtéž.

¹¹⁸⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 2.12.1935, filiálka Plzeň.

¹¹⁸⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 19.11.1934, Zpráva o činnosti naší filiálky v Košicích.

¹¹⁹⁰) Tamtéž.

¹¹⁹¹) Tamtéž, SŘ ze dne 15.1.1934, Restrikce personálu filiálek.

¹¹⁹²) Tamtéž, SŘ ze dne 29.1.1924, Zjednodušení administrativa rozšíření pravomoci vedoucích jednotlivých oddělení.

nerentabilních a špatně krytých úvěrů a ty posléze propustit. Ale „pan vrchní ředitel Khyn ve své příslovečné dobrotivosti má stále slitování s těmito provinilci a rozhodl proto, aby byli pouze pro případ, že by bilanční výsledky banky za rok 1934 nebyly uspokojivé, potrestání progresivním snížením svých požitků a kdyby některý z nich se ještě jednou hrubě provinil, o něm přísně rozhodováno.“¹¹⁹³

Důraz na přijetí vlastní zodpovědnosti a samostatného rozhodování při bankovní práci úředníků se odrazil i v nařízení povinných zkoušek v případě přestupu úředníků z jednoho oddělení do druhého a v případě, že byli povýšeni.¹¹⁹⁴ Ovšem v konečném důsledku to s tou zásadní restrikcí zaměstnanců Legiobanky nebylo tak horké, kdy se počet zaměstnanců ze 605 v roce 1934 snížil jen o třináct do roku 1936 (viz tabulka v příloze č. 7 A). V rámci těchto změn došlo i na zásadní reorganizaci práce a struktury oddělení banky, kdy hlavním účelem bylo zefektivnit jejich chod a vyhnout se ztrátám způsobovaným nejednotností vzájemného postupu. Josef Khyn nejdříve zakázal ředitelům poboček do té doby běžný způsob povolování úvěrů na základě osobní nebo telefonické konzultace s bývalým vrchním ředitelem Františkem Šípem. Takto poskytované žádosti totiž neprošly úvěrovým ani právním oddělením a stávalo se, že byly ztrátové. Josef Khyn konstatoval, že tato praxe byla typická zejména pro poskytování úvěrů rumunským peněžním ústavům.¹¹⁹⁵ V době působení Františka Šípa se tolerovala taková praxe, že na jedné straně představení poboček překračovali 50 000 Kč pouvoř pro samostatné povolení úvěrů a na straně druhé přenášeli rozhodování na centrálu. Zvláště nepřijatelnou byly ústně domluvené úvěry; Josef Khyn je nazýval „sklepní dohody“, při jejichž selhání nebyly žádné podklady pro případnou žalobu. Josef Khyn na to reagoval následovně: „Tento nešvar musí být jednou pro vždy vymýcen a jelikož dosavadní způsob korespondování a důtek nepomáhá, bude přikročeno k trestům přísnějším – hlavně restrikci služného, případně k vyloučení ze služeb ústavu a to tak, že bude vedena o přestupcích černá kniha a každý hrubý případ přestupku bude zvláštním hlášením a detailním rozbořem předán oddělení kontrolnímu. ..jeho přednosta přednese s řádným odůvodněním případ v ředitelské poradě, která vyřkne ortel nad viníkem ...“.¹¹⁹⁶

Abyste zajistil dostatečnou kontrolu nad poskytováním úvěrů stále se rozšiřujícími se afilacemi nařídil pravidelné týdenní porady úvěrního a afilací oddělení¹¹⁹⁷ a zavedl létající revizní komisi k náhlým kontrolám jak v pobočkách tak afilacích. Současně dal příkaz

¹¹⁹³) Tamtéž, SŘ ze dne 9.10.1934, Soupis provinilých zaměstnanců.

¹¹⁹⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 27.2.1934, Zkoušky zaměstnanectva.

¹¹⁹⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 8.1.1934, Referát o činnosti a působnosti právního oddělení v roce 1933.

¹¹⁹⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 3.9.1934, Nedostatek samostatnosti filiálek a afilací BČL v rozhodování a úprava příslušné kompetence.

¹¹⁹⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 15.1.1934, Užší pracovní schůze vedoucích úvěrního a afilací oddělení.

k rekrutování mladých a schopných úředníků k budoucímu dosazení do vedoucích míst poboček.¹¹⁹⁸

Afilační oddělení muselo pro větší přehlednost rozvrstvit svou agendu na staré a nové pobočky, na VÚÚ, malobanky, Svúbku a její koncern a nové afilace.¹¹⁹⁹ Tato celková reorganizace fungovala tak dobře, že již v roce 1936 přistoupil Khyn k další změně – zrušil svůj příkaz o pravidelném zasílání situačních zpráv, kdy stačily měly napříště stačit jen podklady pro sestavení celkové bilance. V roce 1936 do hospodaření filiálek zasáhla devalvace koruny a úprava úrokových sazeb, která postihla především slovenské pobočky: Bratislavu, Komárno, Košice, Nové Město nad Váhom, Michalovce, Poprad, Ružomberok, Zlaté Moravce, Zvolen, Žilina; dohromady utrpěly ztrát na vkladech na 6 870 000 Kč. Nejtěživější ztráty utrpěla Žilina – 10 mil. Kč.¹²⁰⁰ Již od počátku 30. let se těžiště úvěrových obchodů přeneslo právě na slovenské a podkarpatoruské pobočky a afilace jak uvádí zpráva z ledna roku 1937, vykreslující stav povolených a proplacených úvěrů. Filiálky v historických zemích poskytly v roce 1936 celkem 372 úvěrů, ale pobočky na východě republiky včetně afilací jich poskytly 746. Největší objem úvěrů však poskytovala Svúbka – plných 1 171 a úvěroustavy 80 úvěrů.¹²⁰¹ V následujících dvou letech pobočky fungovaly víceméně bez problémů, pouze pobočka Lovosice a Louny vykazaly poklesy vkladů v důsledku velkých úpisů obyvatelstva půjčky na obranu státu a nákupů státních cenných papírů

Shrneme-li hospodářský vývoj Legiobanky v době I. republiky, zjistíme, že vykazoval stoupající tendenci ve všech důležitých bilančních ukazatelích (*viz tabulka v příloze č. 7A*).

Legiobanka se úzkostlivě varovala navýšení svého akciového kapitálu. Odmítání navýšit akciový kapitál spočívalo jednak v neochotě připustit mezi výrazně převažující legionářské akcionáře nelegionáře a jednak v prozíravosti vedení Legiobanky, které se nenechalo zlákat příklady řady ostatních bank ovlivněných konjunkturálními zisky. Jak již bylo podrobně uvedeno výše, věnovala banka zásadní pozornost dostatečným rezervám, a to jak veřejným, tak skrytým. Veřejné rezervy Legiobanky byly poměrně složitě strukturovány do několika fondů více či méně specifických, které pravidelně dotovala ze svého čistého zisku. Do roku 1925 sice veřejné rezervy dosáhly jen 54,29% akciového kapitálu, ale vedle nich udržovala banka dostatečně velké množství tzv. skrytých rezerv zpravidla na svých nemovitostech, které dosáhly až 68% akciového kapitálu (47 558 865,89 Kč). Spolu s veřejnými rezervami dosáhly všechny použitelné rezervy 79 558 865 Kč, tedy o 13,66%, více než byla výše akciového

¹¹⁹⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 30.1.1934, Přeměna části afilačního oddělení v revizní létatějí komisi.

¹¹⁹⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 12.6.1934, Rozvrstvení práce oddělení filiálního a afilačního.

¹²⁰⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 23.11.1936, Úbytek na vkladech v důsledku úpravy sazeb

¹²⁰¹) Tamtéž, SŘ ze dne 1.3.1937, Zpráva o filiálkách a afilacích v zemích historických

kapitálu.¹²⁰² I když bankovní zákony z roku 1924 přikazovaly místo pravidelných dotací zřídit zvláštní účet, na kterém by byly uloženy cenné papíry požívající sirotčí jistoty ve výši nejméně 2% akciového kapitálu, Legiobanka v pravidelných dotacích pokračovala. O kvalitě jejího hospodaření svědčí i skutečnost, že v době plně rozvinuté krize 1931 – 1934 navýšila své veřejné rezervy na 100 mil. Kč, což bylo o 43% více, než byla výše akciového kapitálu. Po skončení krize své rezervy použila na odpis ztrát, které pochopitelně také utrpěla a snížila své veřejné rezervy na 65 mil. Kč. Vedle toho ale udržovala skryté rezervy na hotovostech, cenných papírech, nemovitostech a inventáři atd., které dosáhly v roce 1936 výše 75 971 974,80 Kč a to po odečtení všech ztrát a rizik představovalo 108% akciového kapitálu.¹²⁰³

Podobnou péči, jakou věnovalo vedení Legiobanky rezervám, věnovalo i dostatečné výši své pokladní a vkladové mobility. Součástí zajišťování dostatečné mobility banky bylo přísné evidování dluhů a ukládaných přebytků filiálek u centrály. Josef Khyn požadoval, aby se filiálky zbavily „regionálního egoismu“ a pravidelně ukládaly své přebytky u centrály. K říjnu roku 1933 vykázalo ředitelství u slovenských poboček na 71 mil. Kč a naopak pobočky v historických zemích uložily u centrály na 117 mil. Kč.¹²⁰⁴

Péče o vysokou pokladní a vkladovou likviditu byla ve 30. letech pro Legiobanku zcela charakteristická a je dalším důkazem prozíravého a zodpovědného hospodaření této banky.

Po celou dobu své činnosti v rámci I. republiky vyplácela banka poměrně vysokou dividendu pohybující se v rozpětí 6% - 8%, vyjma roku 1938, kdy vyplatila jen 4%. Nejvyšší hodnotu dividendy 8% vyplácela v letech 1928 – 1931, pak byla v rámci šetření donucena dividendu snížit na 6% (1932 – 1937). V lednu roku 1933 ale ředitelství Legiobanky uvažovalo o opětném zvýšení dividendy na 7%. O této otázce se strhla delší diskuse, kde se zvláště ředitel Kukla obával, že pokud bude BČL vyplácet dividendu v této výši vrhnou akcionáři velkou část akcií na burzu a jejich skoupení bude Legiobanku stát mnoho set tisíc. V té době banka evidovala v lombardu u Hospodářského fondu na 20 986 kusů, jako superkrytí úvěrů a bankovních lombardů vinkulováno 12 789 kusů a na nostru se nacházelo 112 875 kusů.¹²⁰⁵ Není sice zcela jasné, jestli tato obava byla hlavním důvodem pro

¹²⁰²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1, PSR ze dne 7.4.1926, Bilance Legiobanky k 31.12.1925.

¹²⁰³) Tamtéž, PSR ze dne 22.4.1936, Revizní zpráva „Jednoty“ revizního a důvěrnického sdružení čl. bank.

¹²⁰⁴) Tamtéž, sign. BČL-SI/c-3, SŘ ze dne 2.10.1933, Mobilita filiálek.

¹²⁰⁵) Tamtéž, SŘ ze dne 23. 1.1933, Dividenda.

ponechání dividendy na 6%, spíše to byl souhrn několika vzájemně působících vnitřních a vnějších okolností, proč byla nakonec na této výši ponechána až do roku 1937.

Po dobu své činnosti ve sledovaných letech BČL zásadním způsobem navýšila svěřené prostředky (vklady na knížky o 1 298% a běžné účty o 312,54%). Krize sice způsobila sice pokles běžných účtů o 33,75%, ale přesto zaznamenaly číselné hodnoty svěřených prostředků zásadní nárůst, svědčící o důvěře vkladatelské veřejnosti vůči Legiobance.

Podobný vzestup jako vklady na knížky vykázala i depozita, která oproti roku 1920 – 7 643 076,14 Kč vzrostla do roku 1938 na 1 418 606 274,45 Kč. Což představovalo nárůst o celých 18 461%.

Shrnuto, Legiobanka vykazovala po celou dobu své existence v období I. republiky kvalitní a nenadhodnocované bilanční výsledky. Její bilanční úhrny, vklady na knížky a svěřená depozita – položky, fungující jako barometr důvěryhodnosti každého peněžního ústavu po celou dobu stoupaly, a to i v dobách krizí a hospodářských poklesů. Účetní a pokladniční obraty sice podléhaly těmto vnějším vlivům více než předcházející položky, ale v celkovém kontextu nebyly poklesy takové, aby ohrozily ziskovost banky.

Vedení banky se drželo striktní zásady poskytovat jen kvalitně zajištěné úvěry a toto pravidlo se snažilo vstřípit i představitelům jednotlivých poboček. I když pochopitelně docházelo ke ztrátám na úvěrech způsobovaných jak hospodářskými poklesy a krizemi tak v několika případech neopatrným poskytováním nedostatečně zajištěných úvěrů, nikdy nedošlo k zásadnímu všeobecnému propadu banky. K úmoru případných ztrát bylo k dispozici nadstandardní množství ihned použitelných rezerv. Neméně důležitá byla i kvalitní kontrola všech úrovní a vnitřních součástí Legiobanky, i když druhý vrchní ředitel Josef Khyn nebyl se způsobem kontroly hospodaření za svého předchůdce Františka Šípa spokojen. Tato nespokojenost vyplývala jednak z osobnostního profilu Josefa Khyna, jednak byla přirozenou reakcí na změněné podmínky 30. let, které postavily banku před mnohem odlišné hospodářské a politické podmínky. Reorganizace a zefektivnění vnitřní organizace ve 30. letech se staly pevnými základy, na nichž bylo hospodaření banky postaveno, a byly jedním z hlavních důvodů, proč banka dokázala nejen udržet nárůst svých bilančních položek, ale ještě rozšiřovat svůj koncern a síť afilovaných ústavů.

Legiobanka sice zůstala z hlediska personálního stavovscky profilovanou bankou, v níž převážnou většinu akcií drželi akcionáři a jejich příbuzní, ale ve vkladové a úvěrové politice se nezdráhala změnit proklamovanou podporu legionářského podnikání na klasickou obchodní agendu, kde úvěrování legionářů jednotlivců a jejich podniků ustupovalo stále více

do pozadí. Důvodů k tomuto odklonu bylo několik. Na prvním místě to byl pragmatismus vedení Legiobanky, které si uvědomovalo, že nemůže dosáhnout velkých zisků bez rozšíření svých obchodních a úvěrových aktivit. V prvních letech své činnosti v ČSR se banka ale podpoře legionářských, převážně družstevních podniků věnovala hojnou měrou a poskytovala poměrně hodně osobních malých úvěrů do výše 10 000 Kč. Vlivem deflační krize doprovázené řadou úpadků firem a zaujmutím pevné pozice v rámci peněžního systému čsl. republiky banka od výše uvedených trendů začala ustupovat. Prioritou se napříště stal zisk, takže úvěrovala jen ty legionářské podniky, které byly prosperující. Podpory legionářského elementu se ale nezřídila a ze svých zisků pravidelně dotovala Legionářský fond při MNO, zřídila Stipendijní fond, kterým podporovala legionářské sirotky na studiích a vybrané jedince poté zaměstnala. Důležitou součástí této podpory byly dva Hospodářské fondy, odděleně spravované Legiobankou k poskytování malých zpravidla několikatisícových úvěrů k podpoře jednotlivců a malých legionářských firem. Nehledě na to, že malé úvěry poskytovala v rámci své koncernové Záložny na Florenci v Praze.

Z hlediska nacionálního naprostou většinu jejích klientů tvořily podniky české a slovenské. K lehké změně došlo až v souvislosti s rozšířením afiliační sítě Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi, které úvěrovaly i „nestátotvorné“ podniky – maďarské a německé. Tyto změny je ovšem brát s rezervou, nešlo o zásadní změnu kurzu a ani to nebylo potřeba, protože Legiobance poskytoval československý element do konce roku 1938 dostatečný prostor k podnikání. Ve vkladové politice to bylo podobné, zásadní převahu měly české a slovenské vklady. Pro stanovení vzájemného poměru vkladů z hlediska nacionálního rozdělení nejsou prakticky žádné údaje. Rozdělení vkladů podle nacionální příslušnosti vkladatelů bylo uvedeno jen v několika případech v hlášení některých slovenských poboček v druhé polovině 30. let. Ale i z tohoto marginálního vzorku a z hlášení ostatních poboček na nacionálně smíšených územích je zřejmá převaha československého elementu a přednostní orientace Legiobanky na tuto sféru.

O vysoce konsolidovaném hospodaření Legiobanky svědčí skutečnost, že ani v době krizí nemusela redukovat svůj akciový kapitál, protože disponovala nadstandardní výši veřejných a skrytých rezerv z nichž mohla ztráty odepsat. O téměř neotřesitelné důvěře obyvatelstva v solidnost hospodaření Legiobanky svědčil také fakt, že nedocházelo k runům na její vklady. Větší nebezpečí v tomto směru bance hrozilo na Podkarpatské Rusi v souvislosti s jejími centralizačními aktivitami, ale banka tomu dokázala vždy obratným vyjednáváním, přesvědčováním a zveřejňováním svých hospodářských výsledků zabránit. Legiobanka zachovávala ve svém hospodaření vždy jednotný postup. Snažila se poskytovat

úvěry jen těm žadatelům, kteří disponovali adekvátním krytím, většinou o 10% - 30% vyšším než byl poskytnutý úvěr. Krytí preferovala ve formě nemovitostí, provozního inventáře a kvalitních cenných papírů. Při rozšiřování své pobočkové sítě dodržovala až na výjimky zásadu, že pobočky nezakládala tam, kde byla velká konkurence a malá pravděpodobnost dobrých zisků a síť rozšířila až poté, co byly umořeny náklady na zřízení stávajících poboček.

Podobný postup zachovávala u své afilační sítě, kde se v první řadě snažila podrobit ústavy svým pevným zásadám jak ekonomickým, tak personálním. I když v tomto případě byl postup pomalejší, neboť zde působilo více faktorů, dokázala Legiobanka vtisknout i svým afilacím pevný ekonomický rámeček. Podobně jako jiné banky, vlastnila Legiobanka svůj koncern složený většinou z podniků střední velikosti a nacionálně československé. Údaje o hospodaření těchto firem jsou bohužel jen marginální a nepravidelně udávané. Kauzy se na pořadu jednání správní rady nebo ředitelství vyskytovaly více až od první třetiny 30. let. Ale i pro ně platí, že BČL do nich minimálně delegovala jak zástupce do jejich statutárních orgánů, tak úředníky s úkolem kontrolovat jejich obchodní aktivity a hospodaření.

Po celou dobu své činnosti v rámci I. republiky byla Legiobanka zisková, udržující nadstandardní výši svých rezerv. Charakteristická pro ni byla snaha vést transparentní hospodaření i když pro své aktivity ráda používala ústní, písemně nezachycená, kuloární jednání na všech úrovních. Zcela nezpochybnitelnou skutečností je solidnost a pevnost jejího hospodaření a zodpovědná péče o svěřené prostředky, kvůli nimž se vyvarovala všech lákavých spekulací na burzách a konjunkturálním rizikovým obchodům. Za jedinou konjunkturální aktivitu svého druhu se dá považovat její „slovenská akce“, využívající hospodářského čechoslovakistického nacionalismu, trvající až do konce roku 1938. Ale i v tomto případě dodržela to, co slíbila – ekonomické ozdravení a posílení státotvorných národních elementů – českého a slovenského národa.

VII. Podpora legionářů a jejich organizací a politické vazby Banky československých legií v období I. republiky

Zhodnocení úlohy Legiobanky, jakou sehrála v podpoře legionářského stavu za I. republiky, je poněkud komplikované. Na jedné straně se etablovala jako stavovsky orientovaná banka s jistými obchodně-politickými specifiky z toho vyplývající, ale na straně druhé toto vlastní vymezení překračovala.

Nově založená banka byla avizována jako finanční ústav legionářů, který neměl stranit zájmům bohatých jednotlivců na úkor celku a vrstev sociálně slabých. Legiobanka byla ve svých počátcích chápána jako svépomocný finanční ústav, ale akciové formy.¹²⁰⁶ Stavovské zaměření Legiobanky bylo explicitně uvedeno také v paragrafu 1, oddílu I, kde je založení banky odůvodněno snahou „... aby byla základem jednotné hospodářské organizace veškerých československých legionářů, jejíž účelem jest soustředěním intelektuálních a materiálních sil všech legionářů, za plného využití zkušeností nabytých jimi v cizích zemích, přispívati jednak k postupnému hospodářskému přerodu a rozkvětu republiky, jednak napomáhati legionářům k odčinění ztrát, utrpěných účastí v zahraničních osvobozovacích bojích, a tím udržovati ve všech jejich vrstvách ideovou jednotu vypěstovanou za hranicemi, opírajíc ji o hospodářské souručenství.“¹²⁰⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že ekonomické protektorství legionářů tvořilo, zejména na počátku její činnosti, podstatnou součást jejího podnikatelského záměru. Finanční a ekonomické ochránářství legionářů, které nepostrádalo sociální ráz, bylo na místě ať už kvůli jejich invaliditě nebo z prostého důvodu, že se většina z nich vrátila do vlasti mnohem později než vojáci ze zajateckých táborů a to do ekonomicky neutěšené situace. Současně nemůže být podceňován nepřátelský postoj „nestátotvorných“ menšin, zejména Němců a Maďarů vůči navrátilivším se privilegovaným legionářům.

Do stanov bylo zakotveno také výhradní personálně legionářské zaměření Legiobanky. Nejpodstatnějším ustanovením byla zásada, že akcionáři banky mohli být jen legionáři (tedy ti, kterým byl zákonem ze dne 24. července 1919 č. 462 Sb. z. a n. přiznán statut legionáře). Pouze v případě, že by akcie nebyly legionáři rozebrány, mohly být prodány jejich příbuzným a jen ve skutečně výjimečných případech, podléhajících schválení správní rady,

---

¹²⁰⁶) AČNB, f. BČL – SI/a-1, Schůze zakladatelů BČL ze dne 2.7.1920. „Legiobanka má býti především svépomocným podnikem legionářským, který nebude provozovati výdělečnou politiku velkokapitalistickou, jak si zvykl prostý lid dívat se na veliké akciové podniky doma a má sloužiti příkladem svorné hospodářské práce.“

¹²⁰⁷) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SV, Stanovy Banky čsl. legií, Oddíl I, § 1 – Účel společnosti.

nelegionářům. Převažující legionářský charakter akcionářů Legiobanky byl zachován po celou dobu existence banky v období I. republiky.¹²⁰⁸

Stavovský charakter banky byl posilován dalším ustanovením, že ve statutárních orgánech banky mohli zasedat v prvních třiceti letech trvání banky výhradně legionáři a výjimky nebyly připuštěny.¹²⁰⁹ Ve třicátých letech bylo toto striktní nařízení zmírněno na znění „...členové správní rady mají být valnou hromadou voleni podle možnosti z řad akcionářů-legionářů.“¹²¹⁰ Tento mírný odklon byl kompromisem mezi morálním závazkem zachovat legionářský charakter banky a nutností otevřít se více nelegionářům, zejména v souvislosti s podnikatelskými aktivitami banky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Ale nezanedbatelnou úlohu zde hrály také snahy neustrnout v důsledku přirozeného biologického faktoru, jako bylo stárnutí a úmrtí akcionářů. BČL se tak snažila připravit půdu pro výměnu generací, s níž úzce souviselo definitivní opuštění legionářského zaměření banky.

Základní formou podpory legionářů bylo v prvních letech činnosti Legiobanky úvěrování a zakládání legionářských družstev. Toto ustanovení bylo také prvním článkem § 17 oddílu III stanov, pojednávajícího o obchodech banky. Banka měla za úkol zřizovat, organizovat a financovat legionářská družstva všech sdružovacích forem a podporovat je poskytováním zejména stavebních, hypotečních, obchodních a živnostenských úvěrů, a to jak zařizovacími tak provozovacími.¹²¹¹ V praxi se ovšem banka orientovala pouze na jejich úvěrování. Družstva představovala významnou položku jejích obchodních aktivit, pouze v první třetině 20. let. Zakládání družstev, avizované ve stanovách, nebylo z blíže nespécifikovaných důvodů naplněno. Uvážíme-li ale poměrně rychlý odklon banky od svépomocně orientovaných obchodů, dá se předpokládat, že vedení banky shledalo, hned na počátku, zakládání družstev nerentabilní.

Legiobance ale nelze, ve výše uvedených letech, upřít svědomitou a cílenou péči zejména o vyřešení tíživé bytové situace legionářů. Tato snaha se projevila jak v zacílení jejích úvěrových investic do stavebních družstev (ta tvořila až 41% všech úvěrovaných družstev), tak v založení průmyslového oddělení banky. Oddělení mělo namísto správy koncernových podniků banky, jak to bylo běžné u ostatních akciových bank, na starosti

---

¹²⁰⁸) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1931. Naprostá většina akcionářů banky byla ve sledovaném období tvořena ruskými legionáři, v roce 1921 – 93,67% jejich počet sice do roku 1931 poklesl na 85,2%, ale nedá se předpokládat odklon od tohoto trendu. Během dvacátých let došlo pouze k navýšení příbuzných legionářů jako akcionářů banky z 5,2% a 12,3% a nelegionářských akcionářů vykazala k roku 1931 jen 0,84%. Tedy zanedbatelné minimum. V prvních letech činnosti Legiobanky upsaly své akcie také italští a francouzští legionáři, ale ani jedna tato skupina nepřekročila ani 1% v celkovém množství akcionářů.

¹²⁰⁹) A ČNB, f. BČL – Stanovy Banky československých legií, Praha 1921, § 44 – Složení správní rady.

¹²¹⁰) Tamtéž.

¹²¹¹) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky čsl. legií, Praha, § 17 – Obchody banky.

především organizaci, úvěry banky podporované, bytové výstavby pro legionáře. Tyto stavební práce současně zajišťovaly dalším nezaměstnaným legionářům práci. O důležitosti této otázky napovídá i to, že banka zveřejňovala do roku 1925 ve svých výročních zprávách údaje o počtu vystavěných legionářských domků a bytů včetně informací o tom, kolik pracovních příležitostí tím pro legionáře.¹²¹² Do roku 1925 tak Legiobanka zorganizovala výstavbu 617 domů a domků o 1 299 bytech.¹²¹³

Přestože vedení banky průmyslové oddělení k 1.1.1922 zrušilo, agendu přeneslo na svůj nově založený koncernový podnik Techod a dva Hospodářské fondy čl. legií ruských a neruských legií. Převážná většina těchto svépomocně orientovaných obchodů se odehrávala v rámci těchto fondů. Vedení banky zde zpočátku zavedlo také velmi benevolentní praxi.

Úvěry měly být povoleny zejména za účelem získání provozovacího a zařizovacího kapitálu, ke splacení tísnivých předválečných dluhů, na stavbu nebo koupi rodinných domů a nebo mohl být úvěr poskytnut jako doplněk dalšímu úvěru, který žadatel obdržel u jiných peněžních ústavů. Zajímavostí bylo, že úvěr mohl být zpočátku poskytnut i v případě, že bylo jasné, že jej legionář nebude moci splatit. „Důležité je, aby úvěr pomohl legionáři z tíživé životní situace...“.¹²¹⁴ Takový altruismus ale Legiobanka záhy opustila, protože v reálu nebylo možné dlouhodobě tuto politiku udržet. Změna podmínek byla zakotvena do závazných norem obou fondů (jejich kompletní znění se nedochovalo), které byly upraveny tak, aby preferovaly schopnost splatit úvěr žadatele a „... nikoliv podle příslušnosti k nějaké organizaci legionářské, která je pro prozatímní výbor banky úplně irelevantní.“¹²¹⁵ Pragmatismus sledující především zisk pronikl tedy i sem, ale na druhou stranu bez profitu by nebyla možná žádná pomoc. Při splácení úvěrů povolených z obou hospodářských fondů byl volen benevolentnější postup než v případě běžných úvěrů poskytovaných Legiobankou; u nich byly klientům splátky rozvrženy obvykle na tři až pětileté období a při stavebních úvěrech se ve výjimečných případech stanovila lhůta i delší.¹²¹⁶

---

¹²¹²) V roce 1921-1922 zde bylo postaveno 68 legionářských domků, 61 nelegionářských a 35 pro Slováky navrátilivší se z Ameriky. Současně výroční zprávy BČL uváděly, že na stavebních a dodavatelských pracích v Čechách a na Slovensku získalo práci na 345 legionářů, vedle 260 nelegionářů v roce 1921 a 482 legionářů, 89 nelegionářů v roce 1922. Dále se uvádělo, že nelegionáři byli zaměstnáváni jen v případech, kdy nebylo možné legionářské síly získat. /in: Výroční zprávy BČL za rok 1921 a 1922/.

¹²¹³) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1926.

¹²¹⁴) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 25.8.1920, Hospodářský fond ruských legií.

¹²¹⁵) Tamtéž, PSR ze dne 7.7.1921, Fond ruských legií. Hlavním důvodem pro tuto změnu byla skutečnost, že I. pluk požádal o úvěr ve výši celé poloviny vloženého jmění.

¹²¹⁶) Tamtéž, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1930.

Podobná situace nastala i v případě úvěrování legionářských živnostníků. Malé osobní a živnostenské legionářské úvěry poskytovala banka zvýšenou měrou pouze v letech 1920 – 1921. V té době se banka nacházela v situaci, kdy teprve hledala svou klientelu a současně byla ještě silně ovlivněna „ruskou zkušeností“, která jí morálně zavazovala k plnění slibů v zakládací formuli banky stanovených. Po stabilizaci svého postavení v rámci peněžního systému čsl. republiky jí ale tato agenda začala překážet. Proto banka zvolila dvě alternativní řešení.

Prvním řešením bylo upisování podílů v legionářských záložnách, na které poskytování malých úvěrů delegovala.¹²¹⁷ Vzhledem k tomu, že tyto záložny měly Legiobance pomoci decentralizovat drobné legionářské úvěry, šlo o elegantní odklon banky od plnění deklarované povinnosti podporovat legionáře – jednotlivce ve prospěch obchodů typických pro ostatní akciové banky.

Kromě výše uvedené materiální podpory dbala Legiobanka také zvýšenou měrou o podporu vzdělání legionářských sirotků a dětí nemajetných legionářů, aby jim pomohla dosáhnout lepšího životního standardu. Za tím účelem zřídila dne 9. května 1926 *Stipendijní fond Banky československých legií*, prostřednictvím něhož udělovala stipendia ke studiu zejména na středních obchodních a průmyslových školách.¹²¹⁸ Legiobanka fond nadala poměrně značným jměním, ve výši 2 305 029 Kč.¹²¹⁹ Správou fondu byli pověřeni zástupci statutárních orgánů Legiobanky a pedagogové vybraných odborných škol.¹²²⁰

Motiv ekonomického protektorství legionářů a obou „státotvorných“ národů, byl přítomen také v případě budování sítě poboček Legiobanky. Aniž bychom chtěli zpochybňovat pragmatické aspekty nutně zde působící, motiv legionářského protektorství byl nejvýraznější zejména v první polovině 20. let. Na jeho základě byly vedle tří „základních“ poboček Legiobanky založeny ještě pobočky Duchcov, Jihlava, Moravská Ostrava a Olomouc.

---

¹²¹⁷) Ústřední záložně čsl. legionářů v Praze, Úvěrním ústavu čsl. legionářů v Praze, Svépomocné záložně, dříve „Legii“ v Brně, Záložnách čsl. legionářů v Českých Budějovicích, Kutné Hoře, Plzni, Přerově a ve Slaném; Legiojednotě, Svazu legionářských družstev v Praze, Záložně „Družině“ v Praze a Živnostenském úvěrním ústavu Čechů a Slováků z Ruska, kdy v posledně jmenovaném byli zaangažováni jak legionáři, tak krajané z Ruska.

¹²¹⁸) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1926.

¹²¹⁹) Tamtéž, VZ za rok 1930

¹²²⁰) Za správní radu Legiobanky: MUDr. Rudolf Raše, František Šíp, Josef Khyn, Ladislav Váňa, Eduard Nop. Za ředitelství Legiobanky: Pavel Varsík, Miloš Tomandl, Rudolf Lehovec. Za dozorčí radu Legiobanky: Josef Ježek – profesor Československé obchodní akademie v Praze. Za pedagogy: Josef Kudela – profesor Českého státního gymnázia v Brně; Josef Fiala – profesor Československé obchodní akademie Praze; František Lakomý – ředitel Akademického gymnázia v Praze; Václav Najbrt – ředitel Obchodní akademie v Uherském Hradišti.

Tyto pobočky byly založeny na základě řady žádostí místní legionářských organizací, které se na Legiobanku, jako proklamovaného arbitra legionářských zájmů, obraceli se stížnostmi na nepřátelský postoj správních úřadů v národnostně smíšených oblastech ČSR vůči legionářům a na problematické získávání úvěrů od místních etablovaných peněžních ústavů, ovládaných „státu nepřátelskými národnostními skupinami“.¹²²¹

Ekonomické protektorství legionářů bylo dominantní složkou podnikatelského záměru Legiobanky pouze v prvních letech její činnosti, kdy jej, zhruba od poloviny 20. let, nahradil motiv ekonomického protektorství obou „státotvorných“ národů, který Legiobance přinášel velký manévrovací prostor.

Zajímavým momentem odhalujícím napojení banky na Hrad byly v roce 1934 úvahy o založení pobočky v Palestině. Tehdy se na banku obrátil bývalý ředitel firmy Stadion v Rakovníku, pan Heller, který se snažil přesvědčit vedení banky aby v Palestině založilo pobočku. Legiobanka přicházela v úvahu z několika důvodů. Přímým ekonomickým důvodem bylo úvěrování družstev, která hrála v sionistickém osidlování Palestiny důležitou, ne-li přímo stěžejní roli a také její účast (prostřednictvím jejího koncernového podniku Česká kolonizační společnost, spol. s r.o. v Praze na vystěhovalecké politice státu. Ale dalším, hlouběji položeným, důvodem bylo faktické spojení Legiobanky s politickým fenoménem I. republiky, Hradem. Oslovení Františka Šípa s nabídkou založit v Palestině pobočku je dalším momentem, kdy toto imanentní spojení s Hradem nabylo vnější tváře a k Legiobance tím pádem přitahovalo osoby či organizace korespondujícími s jeho zájmy. Prameny sice, jako v mnoha podobných případech, mlčí o tom, jestli byla banka oslovena na základě přímého doporučení ze strany prezidenta nebo ministra zahraničí, ale již fakt, že BČL byla sionistickými předáky oslovena dokládá, že byla vnímána jako instituce spojená se zájmy Hradu.

Podíváme-li se složení statutárních orgánů poboček Legiobanky z hlediska příslušnosti k legiím, zjistíme, že členství v těchto orgánech bylo povoleno v podstatě pouze legionářům – akcionářům.¹²²² Ale i v tomto případě došlo pod vlivem ekonomicko-politických změn

---

¹²²¹) Dle zákona č. 462 Sbírky zákonů a nařízení z 24. července 1919 určil koho bude ČSR pokládat za legionáře. Měl jím být „každý dobrovolník čsl. Revoluční armády, který byl do ní zařazen na základě přihlášky učiněné příslušnému orgánu nebo zástupci Čsl. národní rady v Paříži nebo některé z jejích odboček nejdéle do 28. října 1918 a to dobrovolně a v den převratu skutečně v ní službu konal.“, dále Čechoslováci „rakouského, uherského neb německého státního občanství, kteří během války vstoupili do některé ze spojeneckých a spřátelených pravidelných armád.“ Zákon mimo jiné vyhradoval pro legionáře polovinu volných míst ve státní správě a jiné veřejné službě. Ale situace byla samozřejmě jiná, jak uvedla rezoluce přijatá na legionářském sjezdu v únoru roku 1920 v hotelu Pražská husa. „Zákon o umístování legionářů se systematicky nedodrzuje, v úřadech panuje stará klika a protekce, proti níž jen velmi těžko se můžeme bránit. Neumistují se ani ti, kdo jsou již doma, neřku-li aby se pamatovalo na ty, kdož z Ruska k nám ještě přijdou a již přicházejí.“

¹²²²) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky čsl. legií z roku 1921, § 62.

a slovenské centralizační akce k odklonu od této stavovsky orientované politiky. Ředitelé Legiobanky si byli velmi dobře vědomi, že tvrdošíjné lpění na příslušnosti k legionářskému stavu u představitelů správních orgánů poboček by se zde mohlo stát brzdou a proto v roce 1934 upravili příslušný paragraf 8 jednacího řádu na mírnější znění otevírající jistý manévrovací prostor pro nelegionáře: „Členy představenstev mají býti zásadně jenom legionáři, avšak v uvážení hodných případech může správní rada učiniti výjimku“.¹²²³ Fakticky ale k zásadním změnám ve prospěch nelegionářů nedošlo. Přijetí občanů z řad „nestátotvorných“ národnostních menšin nepřicházelo v úvahu vůbec.

Vzhledem k zaměření Legiobanky by se dalo předpokládat, že bude mít ve statutárních orgánech svých poboček větší množství představitelů místních legionářských obcí, ale opak byl pravdou. Na Slovensku to byli pouze dva zástupci, soustředění v představenstvu pobočky Bratislava (*Jožka Gregor-Tajovský*, přednosta Kanceláře čsl. legií v Bratislavě v letech 1921 - 1922 a *Květoslav Šťastný*, zemský tajemník Čsl. obce legionářské v Bratislavě v letech 1925 - 1928 a v Čechách pouze *Václav Lustig*, učitel, městský radní a předseda Severočeské župy Čsl. obce legionářské zasedající v představenstvu pobočky Duchcov a *PhDr. Josef Kudela*, předseda moravské zemské organizace Čsl. obce legionářské a Svazu národního obrození.

Jasně stanovisko k tomuto faktu v pramenech nelze nalézt, ale příčinu můžeme nepřímou odvodit pouze z jediné konfrontace mezi akcionáři banky na valné hromadě BČL v roce 1921.¹²²⁴ V ní byl ze strany malé skupinky akcionářů vznesen protest proti ustanovení, že ve statutárních orgánech centrály a poboček Legiobanky mohou zasedat výhradně legionáři s odůvodněním, že to bude banku brzdit v dalším rozvoji. Ale většina akcionářů návrh zásadně odmítla a záležitost byla smetena ze stolu.

Nicméně vedení banky si bylo vědomo nebezpečí, které skýtalo její přílišné, po personální stránce, stavovské zaměření, a proto aspoň omezilo zastoupení legionářských organizací ve svých statutárních orgánech ve prospěch předních představitelů místního průmyslu, obchodu a zemědělství a v neposlední řadě také zástupců místních státních a samosprávných orgánů. Minimální zastoupení legionářských obcí bylo ve značném rozporu s proklamovaným stavovstvím banky.

Jak bylo naznačeno výše, vyskytlo se ve statutárních orgánech Legiobanky velké množství členů reprezentující *státní a samosprávné orgány a školství*. Členství starostů, jejich náměstků a vrchních úředníků orgánů státní správy a samosprávy bance zajišťovalo ochranu místních úřadů při prosazování svých cílů. Současně ale korespondovalo s ideovým zázemím

¹²²³) Tamtéž, Jednací řád Banky čsl. legií z roku 1934.

¹²²⁴) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/a-1, Valná hromada ze dne 29.6.1921.

jejích podnikatelských aktivit, spočívající v jejich ztotožnění s veřejným zájmem.¹²²⁵ S tím korespondovalo také početně silné zastoupení *představitelů středních odborných škol, gymnázií a školních inspektorů*, kteří představovali místní intelektuální elitu a jejich členstvím ve vedení svých poboček tak dávala banka najevo svou podporu životně důležité otázky vzdělanosti mladé generace pro kvalitní rozvoj čsl. státu. Na Slovensku a na Podkarpatské Rusi nabývala tato záležitost mnohem ostřejších a naléhavějších kontur než v historických zemích. Úloha učitelů na slovenském a zejména podkarpatoruském venkově, vzhledem k široce rozšířenému analfabetismu, byla mnohem významnější a také mnohem ideologičtěji zaměřená. Učitelé museli vychovat nejen mladou gramotnou mládež a podpořit tak celkový rozvoj slovenského národa, ale současně vychovat i mládež nacionálně uvědomělou, která se měla zapojit do budování nového státu. Skutečnost, že poměrně značná učitelů zasedla do správních a dozorcích orgánů slovenských poboček je opět dokladem aktivní úlohy Legiobanky ve státotvorném procesu.¹²²⁶

Legiobanka se pochopitelně snažila získat pro členství ve statutárních orgánech svých poboček také zástupce zákonodárných orgánů a představitele zahraničních diplomatických misí,¹²²⁷ kteří byli převážně soustředěni v představenstvu pobočky Bratislava. Tato skutečnost odrážela jak státotvornou tak nacionálně protektorskou aktivitu BČL v prvních poválečných letech, prováděnou s tichým souhlasem státu.¹²²⁸

---

¹²²⁵) Největší zastoupení představitelů státní správy se nacházelo v exponovaných pobočkách v Bratislavě, Brně, Duchcově a Popradu. Filiálky Bratislava a Brno bylo možné považovat za úhelné kameny její pobočkové sítě a současně to byla města se silným zastoupením „nestátotvorných“ národnostních menšin. BČL zde, výrazněji než jinde, působila jako protiváha jejich vlivu zejména v hospodářském ale i politickém životě těchto měst a přilehlých regionů. Ale vůbec nejsilnější zastoupení měli představitelé státní správy a samosprávy v pobočce Duchcov, kde představovali celých 40%. Vysoké zastoupení příslušníků státní správy v orgánech pobočky Poprad (5 členů z 28 – 17,85%), mělo zřejmě svůj důvod v exponovanosti Popradu coby turisticky a léčebně známého místa, hojně navštěvovaného cizinci. Poprad spolu s Píšťany tak pomáhaly státu plnit reprezentativní úlohu, protože obě města byla v tehdejší tisku chápána jako budoucí evropsky známá léčebná centra.

¹²²⁶) V českých zemích zasedalo ve statutárních orgánech Legiobanky celkem 21 představitelů středních odborných škol a gymnázií a na Slovensku a Podkarpatské Rusi 15, in: Výroční zprávy BČL 1920 – 1938.

¹²²⁷) V českých zemích zasedalo ve statutárních orgánech Legiobanky celkem 4 a na Slovensku a Podkarpatské Rusi 8 a jeden vyslanec, in: Výroční zprávy BČL 1920 – 1938.

¹²²⁸) Jmenovitě šlo o poslance: JUDr. Ivana Markoviče (1921 – 1922) - národní demokrat; Ing. Igora Hrušovského (1925 – 1926), Martina Oriška (1922 – 1926) a Ján Bečko (1927 – 1929); senátory: Josefa Cholka (1923). V Bratislavě působily ještě další osobnosti čsl. politického života jako Antonín Granatier, tajemník Národní rady (1921 – 1938). Výjimečnou osobností působící v představenstvu této pobočky byl její čestný předseda Bohdan Pavlů, jeden ze zakladatelů BČL, který byl členem formálním, sloužícím spíše jako vývěsní štít pobočky, protože aktivně působil ve vyslaneckých službách v Sofii a Kodani a Moskvě. V Bratislavě působil až do roku 1932 s dvěma přestávkami v roce 1923 a 1925 – 1926.¹²²⁸

Dalšími poslanci zasedajícími v představenstvech poboček Legiobanky byl JUDr. Michal Slávik (1927 – 1931) a poslanec Dr. Ľudevít Medvecký, člen představenstva pobočky Zvolen v roce 1925, který zde ale zasedal až po ukončení svého poslaneckého mandátu.

V historických zemích byl zastoupen v představenstvech poboček jen jeden poslanec *Jaromír Špaček* (1925 - 1929), člen představenstva Moravské Ostravy a jeden senátor *Rudolf Bergmann*, ve filiálce Lounech (1932).

V letech 1926 až 1928 zasedli do představenstva pobočky Berehovo také dva příslušníci čsl. armády: *JUDr. Josef Koutňák*, podplukovník generálního štábu a velitele jízdního pluku č. 10 v Berehově a *Ludvík Tůma*, majorem jezdeckého pluku č. 10 v Berehově. Fakt, že vysocí důstojníci byli zvoleni a ministerstvem národní obrany (MNO) a Hlavním štábem čsl. branné moci akceptováni jako členové představenstva jedné z poboček Legiobanky dokládá především jejich vzájemnou úzkou provázanost s Legiobankou a fakt, že zejména podkarpatoruské pobočky banky plnily do jisté míry také funkci opory orgánů politické správy oblasti.

Stavovský charakter banky byl umocněn dalším ustanovením, že zaměstnanci banky mohli být především legionáři a jejich příbuzní, kdy se výjimky z tohoto pravidla připouštěly jen zcela výjimečně.¹²²⁹ Legiobanka také do roku 1932 ve svých výročních zprávách podávala informace o početním zastoupení legionářů, příbuzných a nelegionářů v úřednictvu banky. Zhruba od poloviny 20. let začala být téměř absolutní převaha ruských legionářů v řadách zaměstnanců banky soustavně narušována stále více převažujícím podílem příbuzných. Do roku 1931 získali dokonce mírnou převahu (příbuzní – 246, ruští legionáři 232). Příslušníci ostatních legií byly po celou dobu zastoupeni jen marginálně, kdy jejich počet nikdy nepřesáhl patnáct. V roce 1931 banka vykazala mezi svými zaměstnanci 9 francouzských a 9 italských legionářů a zbytek – 90, představovali nelegionáři.¹²³⁰ Přestože při novelizaci stanov v roce 1934, bylo z příslušného paragrafu vypuštěno ustanovení o výhradním zaměstnávání legionářů nebo jejich příbuzných, není oprávněna představa, že by konce sledovaného období došlo k podstatnému navýšení úředníků nelegionářů.¹²³¹ Tento předpoklad potvrzuje i skutečnost, že také nedozrála doba ke generační výměně personálu banky, která by přirozeně umožnila navýšení počtu nelegionářů. Změna stanov podobně jako v ostatních případech spíše uvolnila prostor pro budoucí zaměstnání nelegionářů v jejich afilacích.

Vzhledem k tomu, že většina úředníků Legiobanky byli legionáři, mělo k nim vedení zcela jiný vztah než byl běžný u jiných peněžních ústavů. Ve výročních zprávách, zejména z prvních let, byla deklarována bratrská soudržnost mezi vedením banky a zaměstnanci a i když postupem let tento idealistický postoj slábl, nadále výraznou měrou ovlivňoval vnitřní chod banky. Vedení banky, aby své legionářské zaměstnance zabezpečilo na stáří, což chápalo jako svou povinnost, zřídilo „Kapitálový fond zaměstnanců banky československých

---

¹²²⁹) A ČNB, f. BČL, sign – SV, Stanovy Banky čsl. legií z roku 1921, § 60 – Zaměstnanci bankovní.

¹²³⁰) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVI/b, VZ za rok 1931.

¹²³¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 30. ledna 1933.

legií“ (později přejmenovaný na Penzijní fond zaměstnanců Legiobanky).¹²³² Podle § 72 stanov měli zaměstnanci ještě zajištěn podíl na zisku společnosti ve formě dividendy a pokud byli akcionáři banky, tak i ve formě superdividendy. Výše uvedená ustanovení zůstala stejná i při změně stanov v roce 1934.¹²³³ Stanovy stanovily výši dividendy na 4% z akciového kapitálu (2 800 000 Kč), ale ve skutečnosti byla vyplácena mnohem vyšší 6% - 8%. Superdividenda se pohybovala v rozpětí 2% - 1 400 000 Kč až 4% - 2 800 000 Kč. Penzijnímu fondu zaměstnanců banka vyplácela každoroční příplatek ve výši 100 000 Kč až 400 000 Kč.

Obecně se dá říci, že nejzásadnější podporou legionářů jako stavu byla sama existence Legiobanky. Akcionáři a úředníci mohli být v podstatě jen legionáři, kdy vedení Legiobanky chápalo jako jeden z hlavních úkolů zajistit prostřednictvím kvalitního hospodaření svým akcionářům zisk a pravidelné bonifikace svým úředníkům.

Další formou podpory legionářů byly každoroční dotace Podpůrnému fondu čsl. legií při ministerstvu národní obrany v rozpětí 100 000 Kč – 250 000 Kč. Vedle výše uvedeného fondu dotovala banka příležitostně řadu dalších fondů určených především k podpoře legionářům,¹²³⁴ ale vedle nich dotovala také vzdělávací a kulturní slovenské a podkarpatoruské spolky a instituce.¹²³⁵ Nutno ovšem dodat, že všechny dotace ustaly po roce 1934. Příčinu je nutné hledat ve skutečnosti, že vedení banky pod vlivem druhého vrchního ředitele Josefa Khyna začalo i navenek vystupovat ryze pragmaticky bez ohledu na dosavadní legionářské protektorství.¹²³⁶

Vedle výše uvedených dotací se Legiobanky aktivně účastnila založení *Sociálního ústavu legionářského*. Ústav začal fungovat v lednu roku 1928, v místnostech bankovního paláce Legiobanky v Praze II, Na Florenci č. 5, ale přípravné práce se setkaly s odporem významné části legionářstva. Mluvčím protestujících legionářů se stala Ústřední jednota

¹²³²) Tamtéž, sign – BČL - SV, Stanovy Banky československých legií 1921, § 71.

¹²³³) Tamtéž, Stanovy Banky československých legií 1934, § 71.

¹²³⁴) V roce 1921 a 1922 obdržela správní rada banky 100 000 Kč na dary, poskytované zpravidla legionářským vzdělávacím spolkům a družstvům. V letech 1924 – 1927 a 1929 – 1931 banka dotovala Garanční fond živnostníků při Č.O.L. v Praze ve výši 40 000 Kč – 135 000 Kč. Od roku 1925 do roku 1931 poskytovala pravidelné příspěvky v rozpětí 50 000 Kč až 100 000 Kč Legionářskému fondu BČL stipendijnímu; v letech 1928 – 1934 poskytovala částku 100 000 Kč k dispozici ředitelství pro nezaměstnané legionáře a v letech 1930 – 1931 dotovala Podpůrný fond zestárlých legionářů – akcionářů.

¹²³⁵) Slovenských a podkarpatoruským spolkům (1929 – 1931) – 30.000 Kč, Slovenskému Národnímu Muzeu v Turčianském Sv. Martině a Matici Slovenské v Turčianském Sv. Martině (1926 – 1927) – 4.000 – 6.000 Kč, V roce 1928 udělila Legiobanka jednorázovou podporu těmto spolkům: Legionářskému kulturnímu domu v Liptovském Mikuláši – 2.000 Kč, Národnímu domu Šáhy – 1.000 Kč, Slovenské lize pro menšinové školství v Bratislavě – 3.000 Kč, Slovenskému muzeálnímu spolku Turčianském Sv. Martině – 1.000 Kč, Prosvitě Užhorod – 1.000 Kč a drobné přídělky na Podkarpatskou Rus – 5.000 Kč.

¹²³⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 20.5.1935, Garanční fondy legionářských ústředních a SŘ 12.3.1934, Požadavky ČOL na valné hromadě BČL za rok 1933.

legionářů v Brně, zastupující Nezávislou jednotu čsl. legionářů, Družinu čsl. legionářů, Kruh starodružiníků, Svaz invalidů čsl. legií a Kruh francouzských legií.¹²³⁷ Organizace proponovaného ústavu byla svěřena do rukou několika málo lidí, v první řadě ministra Václava Girsy, generálů Jana Syrového a Stanislava Čečka, náměstka vrchního ředitele Josefa Khyna, poslance JUDr. Josefa Patejdl a přednosty Kanceláře čsl. legií ministerské rady Františka Danielovského.¹²³⁸

Ústav byl zřízen ke správě fondů do té doby spravovaných Kanceláří čsl. legií v rámci likvidační podstaty čsl. zahraničního vojska.¹²³⁹ A byl určen k provádění sociální péče o legionáře, jejich pozůstalé, invalidy. Měl za úkol zřizovat útulky a ozdravovny pro legionáře a jejich rodiny a poskytovat jim finanční podporu a půjčky.¹²⁴⁰

Nejenže Sociální ústav legionářů sídlil v místnostech Legiobanky a představitelé banky zasedali ve správním výboru, Legiobanka tento ústav úvěrovala a poskytla ústavu i dar ve formě Fondu vrchního ředitele Františka Šípa na podporu přestárlých legionářů.

Další formou podpory byly pravidelné drobné dary nezaměstnaným, invalidním nebo v tíživých situacích se nalézajícím legionářům, vdovám a místním pobočkám legionářských obcí, svazů a spolků. Výše poskytovaných podpor se pohybovala zpravidla v relacích 100 Kč. – 500 Kč., ale výjimkou nebyly ani velmi nízké, desetikorunové částky nebo naopak vysoké dosahující několika tisíc. Vedle toho, uchovávajíc tradici sounáležitosti s ruským národem, podporovala ruské emigrantské spolky. Vzhledem k tomu, že si Legiobanka uvědomovala důležitost vzdělání, podporovala peněžitými dary také obecní školství, knihovny, místní osvětové spolky a jiné nižší vzdělávací instituce.

Podíváme-li se blíže na napojení Legiobanky na vrcholné instituce státní správy a přední osobnosti Československa uvidíme především ideové souznění prvních dvou vrchních ředitelů Legiobanky s oběma představiteli zahraniční akce a zakladateli

---

¹²³⁷) Legionáři po svém návratu do Československa se začali tříštit do několika skupin. V roce 1919 vznikl levicově orientovaný Svaz čsl. legionářů a pravicová Družina čsl. legionářů, Svaz socialistických legionářů, v roce 1923 Ústřední jednotka čsl. legionářů, 1925 – Nezávislá Jednota čsl. legionářů. Na Slovensku Združenie slovenských legionárov v rámci Čsl. obce legionářské a separatistická Jednota slovenských ľudových legionárov. Svaz invalidů čsl. legií, Kruh starodružiníků, Sdružení legionářů ze srbských armád, Sdružení italských legionářů a Kruh francouzských legionářů, in: K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudivá, Českoslovenští legionáři (1914 – 1920), Praha 1996.

¹²³⁸) Vojenský historický archiv v Praze, fond MNO, sign. 687/9, inv. č. 14922, Sociální ústav legionářský v Praze, Dopis předsednictva „Družiny čsl. legií“ I. oddělení MNO ze dne 21.2.1927, k. 10365.

¹²³⁹) Tamtéž, Memorandum Ústřední jednotka čsl. legionářů v Brně Františku Malypetrovi, předsedovi poslanecké sněmovny ve věci fondů ruských legií ze dne 29.3.1928, k. 10365.

¹²⁴⁰) Tamtéž, Dopis přednosty Kanceláře čsl. legií MNO, ze dne 11.11.1928, k. 10365.

Diplomová práce Libuše Majurníkové, Sociální zabezpečení legionáře a jeho rodinných příslušníků, Paed.F. Ústavu sociálních studií v Hradci Králové 1999. Sociální ústav spravoval jmění ve výši 34 milionů. Podpora ústavu spočívala v udělování jednorázových podpor v mimořádných případech nezaviněné nouze, udělování podpor na léčení nemajetných legionářů a jejich rodin, udělování trvalých důchodů pozůstalým po legionářích, legionářům zestárlým a práce neschopným, existenční úvěry a péče o dorost.

Československa Tomášem Garrigue Masarykem a Edvardem Benešem. S nimi sdíleli snahu vybudovat československému národu prostor pro samostatný a důstojný vývoj.

O vzájemném spojení můžeme hovořit na několika rovinách, i když se budeme opírat zejména o celkový obraz fungování Legiobanky a o vnitřní motivy jejích aktivit, spíše než o přímé písemné doklady. Naprosto zjevné vazby mezi Legiobankou a T.G.M. a E. Benešem byly nejpatrnější při samotném vzniku banky a při provádění surovinové akce, jejímž prováděním byla banka pověřena z přímého podnětu Edvarda Beneše, který měl v té době největší vliv na hospodářskou politiku státu. Důkazem privilegovanosti Legiobanky je i skutečnost, že po neúspěchu celé akce, byl management banky schopen bez problémů, předat veškeré dluhy z akce vyplývající na stát a sobě si ponechat zisky! K tomu mohlo dojít jedině za předpokladu, že banka měla podporu nejvyšších míst. Po návratu legií do Československa bylo přímé spojení upozaděno, kdy našlo výraz pouze v několika osobních audiencích Fr. Šípa a J. Khyna u obou předních politických osobností I. republiky.¹²⁴¹ Hlavní příčina tkvěla s největší pravděpodobností ve změněných podmínkách celkové situace, která kladla na obě dosud úzce spolupracující strany odlišné nároky, kdy by ostentativní vzájemné preference byly v neprospěch obou stran.

Prameny sice mnoho neuvádějí o přímém spojení mezi Legiobankou a Hradem, ale vnitřní souznění, vycházející ze společné legionářské zkušenosti bylo stále přítomno. Správní rada Legiobanky například evidovala významné narozeniny Tomáše Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše. Když měl padesáté narozeniny E. Beneš, vyzval Josef Khyn, všechny ředitele, aby se zúčastnili oslavy ve Smetanové síni Obecního domu a „dokumentovali tak svůj trvalý zájem o osobu pana ministra.“¹²⁴² K osmdesátým narozeninám T.G.M. valná hromada schválila udělení 1 000 000 Kč Stipendijnímu fondu Legiobanky. Zcela výmluvné je svolání akcionářů Legiobanky k jeho výročí: „Náš pan prezident ať nám zůstane ještě dlouhá léta zdravý k naší radosti a ku prospěchu celého národa a naší republiky.“¹²⁴³

A k počtě jeho 85. narozenin banka darovala Ústavu T.G.M. peněžitý dar ve výši 500 000 Kč.¹²⁴⁴ Legiobanka po celou dobu své činnosti přirozeně čerpala z ideového odkazu své legionářské minulosti, která byla úzce spjata s prvními dvěma prezidenty Československa.

---

¹²⁴¹) Khyn byl přijat 23.3.1934 u T.G.M. a „konstatoval jeho neobyčejnou duševní a tělesnou svěžest... V zevrubném rozhovoru informoval pan vrchní ředitel Khyn pana presidenta o činnosti našeho ústavu a byl mile překvapen informovaností pana presidenta, hlavně pak jeho výrokem, že těší pana presidenta, že odpůrci našeho ústavu dnes se jinak na banku dívají, nežli tomu bylo ještě před několika lety.“ In: SŘ 26.3.1934, Audience pana vrchního ředitele Khyna u p. presidenta T.G. Masaryka na Hradě pražském

¹²⁴²) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 22.5.1934, Akademie na počest padesátin pana ministra zahr. věcí . E. Beneše.

¹²⁴³) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/a – 10, Valná hromada ze dne 27.4.1930.

¹²⁴⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 16.12.1935, Personální oddělení.

S největší pravděpodobností byla odrazem tohoto trendu i skutečnost, že management banky ve dvacátých letech následoval malodohodovou zahraniční politiku, postulovanou E. Benešem, úvěrováním jugoslávských a rumunských peněžních ústavů a legionářskou soudržnost posiloval účastí banky na dvou legionářských zahraničních peněžních ústavech: Dobrovoljačce bance v Záhřebu a Banky Romany v Satu Mare.

Z ostatních čelných představitelů politiky I. republiky vystupuje osoba Milana Hodži. S nímž banka udržovala poměrně úzké styky. Kontakty s ministerským předsedou M. Hodžou, ale byly především utilitární a pragmatické, bez emočního náboje, který stál v pozadí vztahů s prvními dvěma prezidenty, ale korespondoval se státopornou úlohou banky na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

S Milanem Hodžou Legiobanka spolupracovala v rámci svých podnikatelských aktivit v tomto regionu. M. Hodža byl mimo jiné také členem významné afilace Legiobanky, Americko-slovenské banky, která byla patronkou nacionalizované Maďarské všeobecné banky (Slovenské všeobecné banky v Bratislavě), největší maďarské banky na Slovensku.

Vrcholný management Legiobanky se na M. Hodžu poměrně často obracel zejména v souvislosti tří problematických afilačních kauz: Povážské agrární a priemyselné banky, Podkarpatské banky a zrušení služební pragmatiky ve Slovenské všeobecné úverné bance.

Prameny opět neposkytují mnoho informací a opírat se můžeme výhradně o reference písemně zaznamenané ve schůzích ředitelství Legiobanky. S Milanem Hodžou spojoval vrcholný management banky zájem na ozdravení a nacionalizaci slovenského a podkarpatoruského peněžnictví. Nicméně nelze pominout sledování vlastních zájmů obou stran, které jsou podrobně popsány v příslušné kapitole. O tom, že Legiobanka byla chápána jako nesporný nástroj státní politiky v tomto regionu svědčí také fakt, že Milan Hodža Legiobanku v červnu roku 1934 vyzval, aby převzala organizaci vydávání „nezávislých“ novin, prozatím pojmenovaných *Slovenský hlas* nebo *Slovenský deník*, které by „paralyzovaly výstřelky zleva a zprava“.¹²⁴⁵ Jednoduše šlo o časopis, který měl vysvětlovat vládní politiku. Hodža chtěl, aby se na jeho vydávání podílely všechny politické strany, ale časopis by vydávala Legiografie, koncernový podnik Legiobanky a kapitálově, ve výši 500 000 Kč se měla zúčastnit „kvůli své působnosti na Slovensku“ právě Legiobanka.

Legiobanka měla dokonce vybrat i redaktory, takže bylo jasné, že šlo o noviny propagující vládní politiku a ne o nestranný tisk.¹²⁴⁶ Skutečnost, že Legiobanka byla vyzvána k výběru redaktorů hovoří sama za sebe. Právě při jednání o účasti na těchto novinách se

---

¹²⁴⁵) A ČNB, f. BČL, sign. – BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 26.6.1934, Vydávání slovenského časopisu v Praze

projevila rozporuplnost vzájemných vztahů mezi Legiobankou a M. Hodžou, jako předním představitelem agrární strany, kdy se obě strany snažily hájit své zájmy.

V největších vnitřních rozporech byl vrchní ředitel Josef Khyn, ten se na jednu stranu vydávání časopisu chtěl zúčastnit, aby jej využil pro propagaci aktivit Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi, ale nechtěl, aby noviny použil pro propagaci vlastní politiky M. Hodža.¹²⁴⁷ V září došlo k dohodě, kdy nová společnost, akciovým kapitálem 100 000 Kč a úvěrem ve výši 1 000 000 Kč (500 000 Kč měla poskytnout skupina okolo Milana Hodži a 500 000 Kč Legiobanka) měla začít činnost od 15. října 1934.¹²⁴⁸ Nicméně J. Khyn si vymínil, že BČL se na podniku zúčastní jen v případě, že bude podnik ziskový. Neuplynulo ale ani čtrnáct dní a situace se radikálně změnila. Objevily se spory mezi Legiobankou a M. Hodžou, blíže nespecifikovaného rázu, které měl vyřešit Pavel Varsik. I když se celá kauza vytratila do ztracena, dá se předpokládat, že ke ztroskotání akce došlo především z důvodů neslučitelnosti zájmů Legiobanky a M. Hodži.¹²⁴⁹

Při vzájemných kontaktech to byl spíše M. Hodža, který se snažil o spolupráci a který měl, i z titulu své funkce, větší zájem o prospěch Slovenska a Podkarpatské Rusi, jako celku. Legiobanku sice uznával jako jeden z efektivních nástrojů vládní politiky nacionalizace a centralizace peněžnictví v těchto oblastech, ale na druhou stranu se snažil krotit její přílišné požadavky. Případné střety vyvstávaly z nutnosti M. Hodži hájit požadavky slovenské agrární strany a jejích Rolnických vzájemných pokladnic, které byly důležitou součástí nacionálně slovenského peněžnictví.¹²⁵⁰

Během své činnosti za I. republiky měla Legiobanka nejužší napojení na tři ministerstva: ministerstvo financí, zahraničních věcí a ministerstvo národní obrany.

Spojení s ministerstvem financí bylo zcela přirozené a vyplývalo jak z jejího statutu akciové banky, tak z úlohy, kterou hrála na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V souvislosti s tím, úzce spolupracovala jak s ministerstvem financí tak *Kuratoriem zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstálých z poválečných poměrů*. Legiobanka tak například převzala, na přímou pobídku Kuratoria, Americko-slovenskou banku v Bratislavě, sanovanou ze Všeobecného fondu peněžního pro zmírnění ztrát z poválečných poměrů.¹²⁵¹

---

¹²⁴⁶) Tamtéž, SŘ ze dne 2.7.1934, Vydávání slovenského deníku.

¹²⁴⁷) Tamtéž, „Pro nás je taktické mítí tisk v rukách, ježto při předpokládaných fůzích můžeme jeho prostřednictvím informovati neb event. uklidniti slovenskou veřejnosť.“

¹²⁴⁸) A ČNB, f. BČL, sign. – BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 3.9.1934, Slovenský hlas.

¹²⁴⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 12.9.1934, Slovenský hlas.

¹²⁵⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 7.6.1937, Návštěva u ministerského předsedy Dra Hodži.

¹²⁵¹) Tamtéž, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 16. 11. 1927, Převzetí reorganizace, resp. likvidace, resp. afilace Americko-Slovenské banky, Bratislava. „Ministerstvo financí klade nám za podmínku, abychom vzhledem

Ale vzájemné vztahy mezi ministerstvem a Legiobankou nebyly zdaleka obapolně přátelské. Antagonistický postoj k Legiobance, vyplývajícího z odporu vůči privilegovanosti legionářů¹²⁵², prvního ministra financí Aloise Rašína byl v té době všeobecně znám a Ministerstvo sice Legiobanku chápalo, jako velmi kvalitní nástroj k provádění centralizace slovenského peněžnictví, ale na druhou stranu by uvítalo její větší sanační angažovanost v celé věci.¹²⁵³ Výtky v tomto duchu byly vzneseny ze strany ministerstva několikrát a Legiobanka na ně vždy stejně reagovala. Zprvu kategorickým odmítnutím jakýchkoliv náznaků o tom, že by měla slovenské peněžní ústavy sanovat ze svých prostředků. Teprve po zdoluhavých, většinou zákulisních jednáních a po vyčerpání všech prostředků, na tyto požadavky přistoupila (např. v případě Podkarpatské banky v Užhorodě a Americko-slovenské banky v Bratislavě). Legiobanka sama sebe po celou dobu chápala jako peněžní instituci jednající ve veřejném zájmu, jejímž cílem bylo omezit vliv nestátotvorného peněžního kapitálu. Tuto argumentaci používala právě v okamžicích, kdy byla nucena ministerstvem vyplácet sanační prostředky do jí afilovaných slovenských peněžních ústavů.

Koordinace sanačních akcí ministerstva financí s Legiobankou v případě slovenských peněžních ústavů je pochopitelná a dala se předpokládat. Zajímavé, ale je, že Legiobanka byla vyžádána jako garant i případě českých bank. To se konkrétně týkalo *České diskontní banky v Praze*, které byl na základě usnesení ministerské rady konané dne 22. července 1932 přidělen státní sanační vklad ve výši 12.000.000 Kč. 4% dluhopisů Zvláštního fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů II. emise.. A právě výplata tohoto státního vkladu byla podmíněná výhradním souhlasem Banky československých legií.¹²⁵⁴

Odlíšného charakteru, mnohem více nasvědčující o výjimečném postavení Legiobanky, bylo spojení banky s ministerstvem zahraničních věcí a národní obrany.

Spojení Legiobanky s ministerstvem zahraničních věcí bylo přirozeným důsledkem vztahů mezi vrcholným managementem banky se zakladateli nové republiky. Osobní vztahy se v důsledku zrodu republiky a založení Legiobanky změnily na vztahy institucionální, které, zejména v prvních třech letech fungování I. republiky, byly velmi těsné.

---

k rozšíření naší působnosti resp. zvětšení těžební základny přinesli obět na vykoupení akci Americko-slovenské banky ... do částky 500.000 Kč“

A ČNB v Praze, fond: Legiobanka, Právní oddělení sign. LB-SVIII/IV – 205, Sanace bank, Převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky, ze dne 16.11.1927, k. 29.

¹²⁵²) Alois Rašín odmítl poskytovat legionářům zásluhy, kdy tvrdil, že se legionáři svými požadavky na odškodnění „zpronevěřili té první velké zásadě, na které stál náš národ a která mu také přinesla svobodu, že to, co se dělá pro národ, se neplatí.“ In: Jan Hrubý, Aféry první republiky, Praha 1984, s. 142.

¹²⁵³) A ČNB, f. BČL, sign. – BČL – SI/a-1, PSR ze dne 29. 2. 1928, převzetí a reorganizace Americko-slovenské banky,

¹²⁵⁴) Tamtéž, f: Legiobanka, Právní oddělení sign. LB-SVIII/IV – 205, Sanace bank, Sanační opatření podle tzv. bankovního zákona ze dne 21. dubna 1932, Přísně důvěrné, k. 29.

Nejtěsněji byly zpočátku obě instituce svázány surovinovou akcí prostřednictvím Centrokomise. Ministerstvo zahraničních věcí akci koordinovalo a bedlivě sledovalo celý vývoj. Přes ministerstvo šla celá agenda vztahující se na snahy navázat obchodní vztahy s Ruskem a Dálným východem a bylo to ministerstvo, které přes svá zastupitelstva a konzuláty zajišťovalo Centrokomisi její obchodní zastoupení a sondovalo situaci pro její působení v zahraničí.¹²⁵⁵ Působení Centrokomise bylo zejména v prvních třech letech chápáno jako součást propagace obchodních úspěchů nového státu.

O významu, který měla Centrokomise svědčí i dopis vyslance ČSR a bývalého ruského legionáře, Vladimíra Hurbana v Káhiře, Františku Šípovi, kde mu sděluje, že ministerstvo zahraničních věcí bude zřizovat Alexandrii konzulát, který hodlá obsadit na základě doporučení vrchního ředitele Legiobanky Františka Šípa. Hlavním důvodem byla skutečnost, že Centrokomise byla v roce 1924 jedinou čsl. firmou v Egyptě.¹²⁵⁶

O sepětí Legiobanky s novým státem a jeho propagací svědčí i provoz námořní lodi Legie v režii Legiobanky. Legie tvořila součást námořního loďstva ČSR a skutečnost, že měla převážně reprezentativní funkci podtrhuje i fakt, že banka žádala zainteresovaná ministerstva (MZV, MVP, MF a MO) v prosinci roku 1927 o státní dotaci na stavbu nové lodi „Legie“.¹²⁵⁷

Žádost Legiobanky, přestože byla nakonec z blíže nespecifikovaných důvodů zamítnuta, byla podrobně rozebírána na ministerských poradách právě z důvodu využití nové moderní lodě k lepší propagaci státu v cizině.¹²⁵⁸

Ministerstvo zahraničních věcí také ostře sledovalo případné útoky ze strany bělogvardějských generálů na Legiobanku a legie, které obviňovala z krádeže ruského zlatého pokladu a drancování apod. Obě instituce v těchto případech úzce spolupracovaly a jednaly v naprostém souladu. Což je také důkazem o chápání Legiobanky jako svébytné instituce těsně spojené se zájmy republiky. Hlavní spojnicí mezi bankou a MZV byl Václav Girska, bývalý politický plnomocník, příznivec Legiobanky a člen její správní rady a výše uvedený Vladimír Hurban¹²⁵⁹

O sledování veřejného zájmu v aktivitách Legiobanky svědčí i založení dvou koncernových podniků: České kolonizační společnosti v Praze a České rejdařské společnosti

¹²⁵⁵) A MZV v Praze, f: Sekce IV – národohospodářská, Obchod a hospodářské věci, Centrokomise – obchodní styky (Dálný východ, repatriace válečných zajatců) 1920 – 1923, Opis dopisu Generálního konzulátu v Hamburku Čsl. ústřední hospodářské komisi ve Vladivostoku, filiálce v Praze ze dne 8.6.1920, k. 713.

¹²⁵⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SXIII-1, Korespondence Františka Šípa, Dopis ze dne 31. 10. 1924.

¹²⁵⁷) A MZV v Praze, f: IV. Sekce národohospodářská, Loďstvo čsl. – loď Legie, Přípis Generálního konzulátu republiky ČSR v Hamburku Československému plavebnímu úřadu v Praze ze dne 1.11.1933, k. 143.

¹²⁵⁸) Tamtéž, Přípis ministerstva veřejných prací (MVP) ministerstvu obchodu ze dne 14 května 1928, k. 143.

¹²⁵⁹) II. místopředseda správní rady v roce 1938, po vystoupení ze služeb MZV.

v Praze, zabývající se přepravou čsl. vystěhovalců do zahraničí a dopravou dělníků a horníků do zemí Západní Evropy.

Úzké vztahy měla Legiobanka také s ministerstvem národní obrany, i když ty nebyly zcela prosty, zejména ve třicátých letech, problémů. Spojení s Ministerstvem národní obrany bylo také zcela přirozené, protože sem byly po válce delegováni legionářští důstojníci a generálové. Stěžejní formou napojení na ministerstvo národní obrany byla účast Legiobanky na státní dodávkách prostřednictvím svých koncernových podniků (*Naftaspol, akc. spol. pro dovoz a obchod minerálními oleji v Praze; Pragoferra, akc. spol. pro výrobu kovového zboží v Praze; Rudolf Jakl, spol. s r.o. v Praze a Techna, realitní, obchodní a průmyslové podnikání v Praze*).

Vedle obchodních firem a peněžních ústavů, které byly v koncernu Legiobanky početně nejvíce zastoupeny, to byly ještě firmy, které se aspoň z části věnovaly zbrojní výrobě nebo zbrojním dodávkám. Nutno ale dodat, že nakonec nebyly pro banku příliš lukrativní. Výroba pneumatik pro armádu firmou Jakl, opravy a následný prodej vojenských nákladních vozů firmou Pragoferra a uskladňování a prodej automobilovém a leteckého benzínu firmou Naftaspol armádě skončilo de facto fiaskem. Jedině výroba civilních plynových masek a vojenských filtrů firmou Techna byla úspěšná.

Privilegovanost Legiobanky se projevila zejména v případě aféry firmy Naftaspol, která propukla v roce 1924. Když aféra propukla, ocitli se představitelé MNO v problematickém postavení, kdy museli hájit zájmy armády, ale současně se obávali diskreditace legionářských důstojníků do aféry zapletených a také nechtěli dopustit diskreditaci Legiobanky. Největší obavy měl generál Radola Gajda a ministr MNO generál Jan Syrový. Z toho důvodu probíhala mezi zástupcem finanční prokuratury Dr. Erbenem a mezi ministrem národní obrany, zastoupeném R. Gajdou, v druhé polovině roku 1925 tajná jednání, která měla za cíl přesvědčit finanční prokuraturu ke stažení všech žalob.¹²⁶⁰ Ale to se jim nakonec nepodařilo.

Ministerstvo národní obrany stálo také u založení firmy Techna, která převzala z iniciativy MNO výrobu plynových masek zrušené firmy Horák V., *továrna a výroba plynových masek, Praha – St. Strašnice*. Převzetí podniku a pokračování výroby bylo přímo podmíněno převzetím kontroly podniku Legiobankou. Což samo o sobě je důkazem o provázanosti banky se zájmy ministerstva národní obrany.

---

¹²⁶⁰) VHA v Praze, fond: MNO, inv. č. 12272, Benzínová aféra, Naftaspol, sign. 74 2/5, Důvěrná zpráva vrchního finančního rady Dr. Erbena (opis) ze dne 29.8.1925 a Dopis přednosta IV. odboru presidia MNO ze dne 17.2.1927, k. 7145.

Legiobanka vedle koncernových podniků, účastnících se zbrojní výroby také uvěřovala několik významných firem výraznou měrou se podílejících na státních dodávkách pro ministerstvo národní obrany: Firmy *Skorkovský Karel., betonové a železobetonové stavby, Brno; Ing. Zdeněk Kruliš, Ing. Vladislav Vlášek, podnikatelství staveb, Praha* a *Ing. Bohuslav Krýsa z Ostravy,*¹²⁶¹ které stavěly pohraniční opevnění. Proto jejich uvěřování Legiobankou je třeba chápat jako jeden z důkazů jejího úzkého sepětí s tímto ministerstvem.¹²⁶²

Sepětí Legiobanky s válečnou minulostí a samostatnou republikou našlo vyjádření také v poskytnutí pětimilionového úvěru Sboru na vybudování památníku Národního osvobození, který byl Legiobance umořován pravidelnými dotacemi ministerstva národní obrany ve výši 1 000 000 Kč.¹²⁶³

V roce 1938, kdy se blížil konec I. republiky, Legiobanka se aktivně zúčastnila všech akcí k obraně státu a v první řadě sama upsala v rámci Půjčky na obranu státu 1 100 000 Kč a Důvěrnický sbor zaměstnanců Legiobanky 350 000 Kč a blíže nespecifikovanými částkami přispěly všechny koncernové podniky Legiobanky a její afilace.¹²⁶⁴

Napojení Legiobanky na výše uvedená centra státní správy bylo de facto přetavením vztahů existujících v době sibiřské anabáze mezi čelnými představiteli Legiobanky a zakladateli republiky: Tomáše Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše. T.G.M. byl z titulu své funkce současně vrchní velitel čsl. armády, který ctil legionáře „...muže, kteří pochopili dějinný význam zápasu o spravedlivější uspořádání světa.“¹²⁶⁵ a jejich odkaz, nalézající mimo jiné i vnější výraz v legionářském úboru hradní stráže a Edvard Beneš byl hlavním tvůrcem zahraniční politiky státu, která byla pro zdárnou existenci nové republiky klíčová. Legiobanka oba zakladatele beze všech pochybností ctila a respektovala a svými obchodními aktivitami se

---

¹²⁶¹) Ing. Bohuslav Krýsa byl členem představenstva filiálky Ostrava.

¹²⁶²) Kárník Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, díl III., Praha 2003, s. 459 – 461.

Systém státních zakázek se stal v důsledku krize přirozenou součástí ekonomiky I. republiky zhruba od poloviny 30. let a fungoval také jako politický nástroj k eliminaci nespolehlivých elementů, jako Němců, členů Sudetendeutsche partei a komunistů, kteří byly ze státních zakázek vyloučeny. Rozhodující slovo ve státních zakázkách mělo ministerstvo národní obrany, v jehož čele stál od poloviny roku 1935 ministr František Machník.

Systém státních zadávek byl následující, ministerstvo zadalo objednávku, na kterou proběhl konkurz, byla vybrána soukromá firma a MNO pak práci převzalo, pokud přesně odpovídala zadaným podmínkám. To nebývalo vždy pravidlem, stávalo se také, že objednávka byla splněna, ale MNO odmítlo práci přijmout a zaplatit. Následovala pak úporná jednání, která končila různými kompromisy. Okruh státních zadávek pokrýval většinu průmyslového spektra. Prioritní postavení měly samozřejmě zbrojní zadávky (výroba zbraní, vojenských vozidel, stavební práce spojené s obranou země /opevnění, silnice, aj/, ale velmi frekventovány byly další obory napojené na vojenský průmysl (obuvnický, textilní, chemický, optický), Kárník Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 – 1938)*, díl III., Praha 2003, s. 75 – 77.

¹²⁶³) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 15.5.1935, Sbor na zbudování Památníku Národního osvobození.

¹²⁶⁴) Tamtéž, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 20.6.1938, dar na sbírku na obranu státu.

¹²⁶⁵) K. Pichlík, B. Klípa, J. Zabloudivá – *Českoslovenští legionáři 1914-1920*, Praha 1996, s. 254.

snažila v rámci svých možností přispět k propagaci státu a napomoci k upevnění jeho stability jak v rámci hranic státu, tak v rámci střeoevropského regionu.

Další otázkou je postavení Legiobanky v rámci peněžního systému I. republiky a její kontakty s ostatními peněžními ústavy. Nebereme-li v úvahu její afilační aktivity, které Legiobanku přirozeně úzce svázaly s mnoha akciovými bankami na území Slovenska a Podkarpatské Rusi a Legiobanka v nich zastávala dominantní postavení, můžeme říci, že se v kontaktech s ostatními peněžními ústavy Československa příliš neangažovala.

Ukázkovým případem bylo její odmítání vstoupit do Svazu bank. O vstupu vážně uvažovala pouze v roce 1920,¹²⁶⁶ ale nevyhovovaly jí podmínky Svazu. Tato otázka se dostala na pořad dne v lednu roku 1933, kdy Legiobanku Svaz vyzval k přistoupení za člena. Ale J. Klyn opět odmítl s odůvodněním: „Nebylo by proto pro stávající dobu taktické, abychom sami z vlastní iniciativy přistupovali za člena Svazu bank, zejména když ve Svazu velkobank jest také již řada bank sanovaných a neradi bychom své osudy spojovali s těmito útvary. Ostatně se konstatuje, že se jedná o soukromé zájmové sdružení bank a nemůže být žádná banka donucena ke členství. Prokurista Tomandl poukazuje také na tu okolnost, že eventuální přistoupením za člena Svazu bank bychom byli také mnoho vázáni na úřednické organizace.,“¹²⁶⁷ Posledně jmenovaný důvod byl mimochodem určující právě ve dvacátých letech, kdy management banky nechtěl své zaměstnance, přistoupením do Svazu, zbavit řady výhod, které jako „legionářští bratři“ požívali.

O devět měsíců později Svaz výzvu opakoval a dostalo se jí stejně zamítavé odpovědi s opětným odůvodněním, že banka nechce poškodit své úřednictvo.¹²⁶⁸ Nakonec se dohodli, že tam přistoupí jedine pod podmínkou, že bude mít BČL zvláštní výhodu ve věcech personálních.¹²⁶⁹ O přistoupení byla do března roku 1935 vedena řada osobních a kuloárních jednání mezi J. Klynem a K. Svobodou, předsedou Svazu bank, který se podle všeho snažil vyjít Legiobance maximálně vstříc a o její přistoupení usiloval.¹²⁷⁰ Legiobanka nakonec vstoupila do Svazu 3.dubna téhož roku a delegovala sem Josefa Klyna a Josefa Kuklu.¹²⁷¹

¹²⁶⁶) A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, PSR ze dne 7. 25.8.1920 a ze dne 24.11. 1920

¹²⁶⁷) Tamtéž, SŘ ze dne 23.1.1933, členství ve Svazu bank.

¹²⁶⁸) Tamtéž, SŘ ze dne 5.9.1933, Sazebník inkasních výloh Svazu bank a Personalie.

¹²⁶⁹) Tamtéž, SŘ ze dne 4.12. 1933, Členství ve Svazu bank.

¹²⁷⁰) Tamtéž, SŘ ze dne 24.2.1934, Členství ve Svazu bank; SŘ 7.1.1935, Svaz československých bank; SŘ 4.3.1935, otázka přistoupení ku Svazu čl. bank: „Klyn hovořil o přistoupení BČL s předsedou svazu bank vrchním ředitelem Agrární banky K. Svobodou který projevil velké potěšení z přistoupení BČL a slíbil, že předjedná, aby bylo jejich přistoupení jednomyslně přijato, při oficiální volbě a v zápisu. Ale Svaz musí respektovat zvláštní postavení BČL na Slovensku což by podle Svobody neměl být problém“.

¹²⁷¹) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 8.4.1935, Členství ve Svazu čl. bank; PSR ze dne 15.5.1935, Přistoupení našeho ústavu do Svazu bank; PSR ze dne 22.1.1936, Přistoupení k dohodě čl. bank.

Asi nejužší, byť také konkurenční vztahy, měla Legiobanka s Agrární bankou a na Slovensku s agrární stranou. S Agrobankou vstoupila, v roce 1921, do konsorciální účasti na podniku *Silika, akciová spoločnosť pro výrobu stavebních hmot v Řeži*, kde obě banky spolupracovaly víceméně bez problému. Současně s tím, se obě banky zúčastnily na dvou paroplavebních společnostech: *Československé plavební akciové společnosti labské v Praze a Československé plavební akciové společnosti dunajské v Bratislavě*¹²⁷².

Obojakost vzájemných vztahů se ale projevila při podnikatelských aktivitách Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Legiobanka se dostala do přímého kontaktu s místními zástupci agrární strany u příležitosti likvidace svých Všeobecných úvěrních ústavů (VÚÚ) v roce 1934. Vrchní ředitel Josef Khyn požadoval, aby Legiobanka zahájila jednání o převzetí těchto ústavů agrárnickým Svazem rolnických vzájemných pokladnic. Jako hlavní důvod uvedl, že Svaz má politické konexe a doporučoval předání všech VÚÚ „en bloque“. BČL zde měla na 37 000 000 Kč pohledávek a předpokládala, že Svaz by od Reeskotního ústavu získal přiměřený lombard pro přejeté směnky. Veškerá jednání se Svazem probíhala prostřednictvím poslance J. Ursiniho¹²⁷³ a J. Khyn využil k nátlaku na Svaz i intervencí u guvernéra ČNB K. Engliše a ministerského předsedy Milana Hodži.¹²⁷⁴ Přestože se podařilo nakonec dohodu o převzetí úvěrních ústavů podepsat, nedošlo, s blíže neurčených důvodů, k její realizaci. Můžeme sice jen spekulovat o příčinách, ale z celkové situace je nejspíše pravděpodobné, že Svaz smlouvu odmítl, kvůli nátlakovému jednání Legiobanky, která celou kauzu předkládala jako politikum a nutila Svaz k bezpodmínečnému přijetí svých podmínek.

Druhé střetnutí se zájmy Legiobanky a agrární strany došlo v případě zdlouhavé sanace Povážské agrární a priemyselnej banky, Žilina (Povagro) Peripetie této kauzy jsou podrobně uvedeny v příslušné kapitole a zde bude jen zdůrazněn výše zmíněný střet zájmů. Když se Legiobanka zaangažovala v afilování a sanaci Povagra dostala se do konfliktu s bývalou patronkou tohoto ústavu Dunajskou bankou, Bratislava, na níž byla účastna také Legiobanka vlastnictvím 20% jejích akcií. Celá kauza probíhala v několika etapách a pro řešení byla volena řada variant. Během roku 1937 se Legiobanka, která celé roky usilovala o přinucení Dunajské banky splnit své závazky vůči Povagru se dozvěděla, že velký, blíže neurčený, balík akcií koupil Svaz rolnických vzájemných pokladnic, za nímž stála slovenská

---

¹²⁷²) A ČNB, f. Agrární banka, sign. SI/c-3, Schůze ředitelství Agrární banky, ze dne 4.4. a 16.5.1929. Legiobanka upsala 1 800 000 Kč a Agrární banka 600 000 Kč ale protokoly správní rady Legiobanky z 29.5.1929 uváděly svou účast na Labské nižší – 1 000 000 Kč, in: PSR 29.5.1929, Čsl. plavební společnost labská a dunajská – snížení akciového kapitálu.

¹²⁷³) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, SŘ ze dne 23. 4. 1934, Zpráva o první části zájezdu pana ředitele Varsika a místopředseda Vojtěchovského na Slovensko a Podkarpatskou Rus.

¹²⁷⁴) Tamtéž, SŘ ze dne 11.6.1934, Konsolidace peněžnictví na Slovensku

agrární strana. Když se celá kauza sanace a převzetí Povagra dále komplikovala, hodlala Legiobanka přistoupit k nátlakovému jednání v rámci Dunajské, od čehož jí zrazoval právě Milan Hodža. Na jeho naléhání se pak sice banka rozhodla svůj balík akcií Dunajské prodat agrárikům, ale za 2 000 000 Kč. a nehodlala přistoupit na jinou cenu. Celá kauza zůstala otevřena a v jednání až do zániku I. republiky.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že na Slovensku a na Podkarpatské Rusi byl jejím potenciálním, oportunně zvoleným, partnerem Svaz rolnických vzájemných pokladnic, opřený o politické zázemí slovenské agrární strany. Ale přesto v jejich vztazích převažovaly konkurenční aspekty, zejména kvůli požadavkům Legiobanky, které skutečnou spolupráci vylučovaly.

Legiobanka po celou dobu své existence v rámci I. republiky cítila jak oba zakladatele svobodné republiky, prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka a ministra zahraničních věcí a druhého prezidenta Edvarda Beneše, tak odkaz legionářské válečné zkušenosti, vedoucí k ustavení samostatného státu. I když se styky mezi vrcholným managementem banky a oběma předními muži ČSR po návratu do vlasti omezovaly na poměrně řídké oficiální kontakty, ideové souznění zůstávalo stále přítomno a nacházelo výraz v podnikatelských aktivitách banky. Legiobanka sama byla také tehdejší společností chápána jako instituce spojená se zájmy Hradu, jejíž aktivity měly výrazný nacionálně a legionářsko protektorský motiv. Její úloha státotvorného činitele, zejména na Slovensku a Podkarpatské Rusi byla nesporná a ministerstvem financí byla v této roli výrazně podporována.

Ministerstvo zahraničních věcí Legiobance pomáhalo prostřednictvím svých zastupitelství získávat obchodní pozice v zahraničí pro její stěžejní koncernový podnik Centrokomisi a mělo i zájem na účastech Legiobanky na zahraničních peněžních ústavech v Jugoslávii a Lotyšsku.

Nebereme-li v úvahu ministerstvo financí, které Legiobance spíše ponechávalo prostor k podnikatelským aktivitám, bylo skutečným obchodním partnerem Legiobanky a jejích koncernových podniků ministerstvo národní obrany. To ji poskytovalo v poměrně hojné míře státní zadávky a v případě benzínové aféry se pokusilo, právě kvůli společné válečné zkušenosti a cílům, vyřešit kauzu interní cestou, aby neutrpěla pověst obou stran.

Po celou dobu své činnosti v rámci I. republiky Legiobanka plnila sliby o podpoře legionářského stavu. Akcionáři Legiobanky byly převažující měrou ruští legionáři a jejich příbuzní a výhradně legionáři zasedali ve statutárních orgánech centrály a poboček banky. Stejně tak úřednictvo banky se v převážné většině rekrutovalo z těchto řad.

V úvěrových aktivitách banky sice úvěrování legionářů jednotlivců a družstev od poloviny 20. let výrazně ustoupilo, ale bylo přeneseno na legionářské záložny a oba Hospodářské fondy, které byly legionáři hojně využívány. Kvalitní hospodaření, prosté všech spekulací a podezřelých transakcí umožňovalo bance vyplácet dividendu a superdividendu a pravidelně dotovat různé legionářské organizace, spolky, včetně vzdělávacích a osvětových. Ostatně Legiobanka již svým zaměřením na polygrafické firmy, které získala do svého koncernu, snahou získávat do statutárních orgánů poboček profesory středních odborných škol a gymnázií a zřízením Stipendijního fondu, dávala prakticky najevo zájem přispět ke zvýšení vzdělanosti mladé generace, v níž je pochopitelně vždy spatřována budoucnost národa.

Závěrem lze konstatovat, že se Legiobanka po celou dobu své existence v rámci I. republiky zachovávala legionářský statut a současně i statut banky jednající výraznou měrou ve státním zájmu.

O sepětí banky s I. republikou svědčí i skutečnost, že po okupaci Československa byla její specifická, vyplývající z legionářského odkazu prakticky zlikvidována, kdy přejmenovaná banka – Českomoravská banka, a. s. v Praze, měla zcela odlišný obchodní charakter orientovaný na úvěrování zemědělských podniků a na Slovensku se nacházela po celou válku v likvidaci.

Z řad Legiobanky se rekrutovalo také poměrně hodně lidí účastnících se odboje ve snaze opět osvobodit vlast, tak jak to již jednou udělali. Podrobné medailony perzekuovaných a umučených úředníků Legiobanky a úředníků jejích koncernových podniků, jsou uvedeny v příloze č. 3. Zde jsou uvedeni jen stručně čtyři, náležející k vysokému managementu banky: *Josef Beck*, který byl deportován z rasových důvodů do Osvětimi, kde zahynul; *Eduard Nop*, zemřel v Osvětimi, kde byl podle jedné veze utlučen k smrti, podle druhé zemřel na zápal plic; *Antonín Pastyřík*, zemřel po osvobození koncentračního tábora Buchewaldu na vyčerpání a *Jaroslav Šejd* – zemřel v táboře Straubinger. Celkem zemřelo následkem válečných útrap 12 úředníků centrály a poboček a 9 úředníků jejích koncernových podniků a většině z nich byl udělen in memoriam válečný kříž 1939.

Legiobanka byla po celou dobu své činnosti v rámci I. republiky stavovsky orientovanou bankou, mající silné státotvorné cíle a nacionálně protektorské motivy, kdy se tyto tři aspekty prolínaly prakticky všemi jejími aktivitami.

VIII. Závěr

Shrneme-li poznatky z jednotlivých kapitol, vyplyne z nich, že Banka československých legií byla bankovní institucí s několika základními specifiky, odlišujícími ji od ostatních soudobých peněžních ústavů akciového typu. Její specifičnost se projevila v několika rovinách. Atypické bylo v první řadě místo, čas a důvody vzniku banky, zaměření jejích obchodních a podnikatelských aktivit, ovlivňujících také vnitřní strukturu banky, a v neposlední řadě také její legionářský charakter. Její zvláštností byl též imanentní rozpor mezi morálním závazkem dodržet stavovskou orientaci svých obchodně-podnikatelských aktivit a nutností tuto linii, pod tlakem nových ekonomicko-politických skutečností, opustit.

Od ostatních čl. akciových bank ji odlišovalo její úzké sepětí s politickým fenoménem I. republiky – Hradem a jeho oběma hlavními představiteli Tomášem Garrigue Masarykem a Edvardem Benešem, a z toho vyplývající akcentuace státoporné úlohy Legiobanky, představující základní kámen jejího podnikatelského záměru. Nejenže byly obchodní aktivity Legiobanky jejím nejvyšším managementem prezentovány jako státoporné a konané ve veřejném zájmu, ale současně takto byly, orgány státní správy a veřejností, reflektovány. Po návratu legionářů do Československa se však spojení mezi Legiobankou a Hradem, dostalo do jiné polohy. Přímé spojení nebylo již tak markantní. Hlavní příčina tkví s největší pravděpodobností ve změněných podmínkách celkové situace, které kladly na obě dosud úzce spolupracující strany odlišné nároky, kdy by byly ostentativní vzájemné preference v prospěch obou stran a proto se odehrávaly spíše v zákulisí.

Prameny sice mnoho neuvádějí o přímém spojení mezi Legiobankou a Hradem, ale z celkové činnosti banky vyplývá, že po celou dobu své činnosti přirozeně čerpala z ideového odkazu své legionářské minulosti, která byla úzce spjata s prvními dvěma československými prezidenty. Odrazem tohoto trendu byla i skutečnost, že management banky ve dvacátých letech následoval úvěrováním jugoslávských a rumunských peněžních ústavů malodohodovou zahraniční politikou, jejímiž velkými zastánci oba představitelé státu byli a legionářskou soudržnost posiloval účastí banky na dvou legionářských zahraničních peněžních ústavech: Dobrovoljačce bance v Záhřebu a Banky Romany v Satu Mare.

Z ostatních čelných představitelů politiky I. republiky udržovalo vedení Legiobanky poměrně četné styky s Milanem Hodžou. Kontakty s ministerským předsedou M. Hodžou, ale byly především utilitární a pragmatické, bez emočního náboje, který stál v pozadí vztahu

s prvními dvěma prezidenty a korespondovaly s centralizační rolí banky na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Banka československých legií byla jedinou československou bankou, jejíž počáteční podnikatelské aktivity měly své těžiště na území cizího státu, navíc zmítaného válkou a úzce souvisely z vojensko-politickými akcemi čsl. vojska na Rusi. Banka tak ve svých počátcích, ve své struktuře, v personálním složení, svými kontakty a v neposlední řadě způsobem provádění některých svých obchodů vykazovala výrazný vojenský charakter. Po „návratu“ centrály z Vladivostoku do vlasti, v červnu 1920, stálo vedení banky před novou ekonomickou-politickou realitou, která ji přirozeně nutila v první řadě opustit dosavadní způsob podnikání a přeorientovat se na změněné podmínky. To, co bylo vyhovující v okamžiku založení banky, na legionářskou svépomoc orientované obchody, absolutní převaha legionářů ve statutárních orgánech banky a v jejím úřednictvu, začalo být postupem času stále větší brzdou. Překročení vlastních limitů, daných stavovským zaměřením Legiobanky se tak stalo ústředním tématem její činnosti v období I. republiky.

Druhým „leitmotivem“ aktivit Legiobanky bylo využití ideového sepětí vrcholného managementu banky s oběma předními představiteli zahraniční akce a tvůrci samostatného Československa – T. G. M. a E. Benešem jako ideologického zázemí pro obchodní činnost banky. Tento ideový plášť Legiobance poskytoval široké pole působnosti, a proto jej, ve sledovaném období na rozdíl od svého legionářského charakteru, nepotřebovala měnit.

Legiobanka vznikla jako důsledek dlouhodobých hospodářských aktivit čsl. legií a současně jako výraz snahy jejich zakladatelů, využít situace k výhodnému zhodnocení peněžních přebytků legionářů ve Vojenské spořitelně a zadržného služného jejich investováním do státem podporované „surovinové akce“. Zakladatelé banky byli již dříve konfrontováni se skutečností, že vojáci disponovali poměrně značným množstvím úspor, které uložili ve svépomocném peněžním ústavu - Vojenské spořitelně. Postupem času, pod vlivem vojensko-politických událostí, které ústily v totální rozklad politických, správních a v neposlední řadě také hospodářských systémů Ruska a Dálného Východu, peníze vyplácené vojákům, a tím de facto i vklady spořitelny, ztrácely stále více na své hodnotě. Současně ale rozpad místních vlád a všeobecný zmatek nahrával spekulacím a konjunkturálním obchodům, které by, pod vhodným vedením, mohly uložené peníze zhodnotit.

Mezitím konstituované samostatné Československo vykazovalo, fatální nedostatek „esenciálních“ surovin, potřebných pro obnovení průmyslové výroby. Rozbití habsburské monarchie přineslo také ekonomickou dezintegraci střední Evropy, kde si jednotlivé

nástupnické státy vytvořily vlastní celní území, chráněná vysokými cly. Obchod mezi státy, byl velmi komplikován zpřetrháním dosavadních obchodních spojení a také skutečností, že dopravní tepny se nacházely buď v dezolátním stavu (železnice) nebo byly ovládnuty zahraničním kapitálem (splavné toky). Prakticky ve všech evropských zemích vládla inflace a nové obchodní a dopravní struktury teprve složitě vznikaly. Se všemi výše naznačenými potížemi se potýkalo pochopitelně i Československo, ale současně jí řešení situace komplikoval také nedostatek kapitálu. Právě v této, pro republiku těžké chvíli, vstupuje do hry nový peněžní ústav – Banka československých legií, založený z cílem využít legionářských peněz k nákupu surovin a zboží, výhodně je prodat a vložené, či spíše zadržené peníze, zhodnotit a vedle toho současně vytvořit image banky jako peněžního ústavu se silným státotvorným posláním.

Celá akce měla direktivní charakter, protože vklady Vojenské spořitelny a zadržené služné byly použity na nákup surovin a další obchody banky, bez souhlasu střadatelů a vojáků, ale s povolením vrchních představitelů státu (politického plnomocníka, prezidenta a ministra zahraničních věcí). Vzhledem k tomu, že zakladatelé Legiobanky použili velmi přesvědčující argumentaci, spočívající v apelu na zohlednění širších, tentokrát ekonomických souvislostí, doprovázel založení banky jen minimální nesouhlas ze strany vkladatelů spořitelny a vojáků. Legionáři si měli především uvědomit, že bitva dosud vedená na poli vojenském bude pokračovat na poli hospodářském a že legionáři, neváhajíc položit za svobodnou vlast své životy, by neměli váhat dát k dispozici i své peníze.

A za to obdrželi od zakladatelů banky určité sliby. Ty se týkaly především skutečnosti, že jak vkladatel, tak akcionář banky si může domů přivést zhodnocené peníze a ne pouze prakticky bezcenné rubly. Dalším slibem byla skutečnost, že nově ustavená banka byla zřízena „... aby byla základem jednotné hospodářské organizace veškerých československých legionářů, jejíž účelem jest soustředěním intelektuálních a materiálních sil všech legionářů, za plného využití zkušeností nabytých jimi v cizích zemích, přispívati jednak k postupnému hospodářskému přerodu a rozkvětu republiky, jednak napomáhati legionářům k odčinění ztrát, utrpěných účastí v zahraničních osvobozovacích bojích, a tím udržovati ve všech jejich vrstvách ideovou jednotu vypěstovanou za hranicemi, opírajíc ji o hospodářské souručenství.“¹²⁷⁵

---

¹²⁷⁵) A ČNB, f. BČL, sign. BČL - SV, Stanovy Banky čsl. legií, Oddíl I, § 1 – Účel společnosti.

To znamenalo příslib, že po návratu domů mohou legionáři v bance nalézt finanční podporu jak pro své podnikání, tak ve chvílích nenadálé životní tísně a současně moci vystupovat nejen jako politická a sociální, ale i jako ekonomická síla.

Máme-li se vyjádřit k otázce, z jakých zdrojů pocházel akciový a provozní kapitál banky, dochovaný písemný materiál dostatečně prokázal, že banka vznikla na základě legionářských úspor a zadržného služného a nikoliv z rekvizicí a krádeží (včetně krádeže části zlatého ruského pokladu, jak byla obviňována). Nicméně její obchodní aktivity na Sibiři byly do jisté míry poznamenány výjimečnými okolnostmi jako byly spekulace na dálnévýchodních burzách a obchody na černém trhu. Zřejmě proto se archivním materiálu objevily nedostatky v účetním materiálu, kdy ale nelze s určitostí říci, do jaké míry byla tato skutečnost vynucena výjimečnými okolnostmi a do jaké míry touhou jednotlivců po vlastním obohacení.

Přesto se Legiobanka v zásadě nepouštěla do riskantních operací. Hlavním důvodem byla snaha i v budoucnosti využít navázaných obchodních kontaktů se sibiřskými družstvy a podniky i po svém návratu do republiky, a proto dbala na korektnost a legálnost svých obchodů. Tyto předpoklady na budoucí obchod s ruskou a dálnévýchodní oblastí se ale nenaplnily a to nejen z důvodu dlouholetého diplomatického bojkotu SSSR Československem, rozkladu prakticky všech původních obchodních struktur a dlouhodobé ekonomické nestability regionu. Rozhodujícím momentem byla skutečnost, že Legiobanka nedisponovala tak velkým kapitálem, aby mohla sama investovat do obchodů s Ruskem. Musela by se proto konsorciálně spojit s dalšími čl. bankami, které ale investice do této oblasti právě kvůli výše uvedeným skutečnostem zásadně odmítaly. O pragmatismu a uvážlivosti vedení banky hovoří skutečnost, že se nijak zvlášť nepokoušelo z těchto okolností do Ruska obchodně proniknout (vyjma obchodů Centrokomise) a případné návrhy na angažování se v této oblasti nedošly ani k projednávání ve správní radě banky a byly ihned zamítnuty vrchním ředitelem banky Františkem Šípem.

Obchodní kontakty s Ruskem, které byly proponovány jako důležitá součást podnikatelského záměru banky nedošly svého naplnění, ale přesto s ruskou oblastí nadále přetrvávalo emocionální sepětí. To nalezlo výraz nejen v pravidelné finanční podpoře ruských a ukrajinských emigrantských spolků, ale také v koncernových aktivitách banky.

Legiobanka, díky své válečné minulosti, legionářskému charakteru, úzkým vztahem jejích představitelů se zakladateli státu a v neposlední řadě svou aktivní účastí na surovinové akci tak banka vytvořila vlastní prezentaci jako banky jejíž aktivity jsou konány ve veřejném zájmu. A tak byla jak osobnostmi určujícími zahraniční a stěžejní trendy vnitřní politiky

(Tomášem Garrigue Masarykem a Edvardem Benešem), tak vrcholnými institucemi státní správy reflektována. Toto „sepětí zájmů“ pak tvořilo během I. republiky nejen ideové zázemí Legiobanky, ale zároveň jí poskytovalo výraznou měrou prostor pro její obchodní aktivity. Důkazem akceptace banky nejvyššími orgány státní správy jako peněžní a obchodní instituce jednající ve veřejném zájmu je skutečnost, že přestože surovinová akce skončila prakticky fiaskem, Legiobanka z ní vyšla dobře, protože si přivlastnila zisky a dluhy bez problémů převedla na stát.

Z hlediska své vnitřní organizace disponovala stejnými statutárními orgány jako ostatní akciové banky (valná hromada akcionářů, správní rada, dozorčí rada a ředitelství), ale odlišovala se od nich jejich vnitřním složením. Oficiálním nejvyšším správním a kontrolním orgánem Banky československých legií, tak jako u všech akciových bank, byla valná hromada akcionářů. Co ji ale odlišovalo, byly regule, do konce sledovaného období prakticky nezměněné, které odrážely snahu zabezpečit co největší stupeň rovnoprávnosti mezi akcionáři tak, jak to vyžadovala tehdy panující atmosféra rovnosti mezi legionáři.¹²⁷⁶ S postupem let se sice tento úzus stal do určité míry brzdou, kterou se vedení banky pokusilo překlenout zvýšením maximálního počtu hlasů a připuštěním nelegionářů jako zástupců akcionářů, ale ani tyto změny neznamenal narušení převažujícího legionářského charakteru akcionářů. Naopak šlo o jediný možný kompromis mezi požadavkem přiblížit se více standardu ostatních akciových bank a mezi požadavkem udržet stavovský charakter banky.

Snahy, blíže nespécifikované části vedení banky, otevřít se více nelegionářům, a to i prostřednictvím navýšení akciového kapitálu, zůstaly nenaplněny. Z pramenů není možné určit, kteří členové správní rady a ředitelství stáli za snahou otevřít se širší veřejnosti a překročit tak meze dané legionářským charakterem Legiobanky, ale lze z nich přesně doložit, že rozhodující osobou, hájící zachování legionářského charakteru akcionářů banky byl její zakladatel vrchní ředitel František Šíp. A nutno dodat, že jeho postoje plně korespondovaly s postoji akcionářů Legiobanky.

Později se otázka navýšení akciového kapitálu banky, a tím pádem i otázka připuštění nelegionářů do správy banky dostala na pořad dne až v polovině třicátých let, v souvislosti se slovenskou akcí. Ale i v tomto případě nedošlo k zásadnímu průlomů a převažující legionářský charakter akcionářů banky zůstal zachován. O vyváženosti vnitřních poměrů

---

¹²⁷⁶) Podle stanov měl právo hlasovat na valné hromadě jen ten akcionář, který složil minimálně 5 akcií po 200 Kč nominale. Vlastnictví 5 akcií opravňovalo držitele disponovat jedním hlasem, ale žádný akcionář Legiobanky nesměl mít více hlasů než deset. Akcionáři, kteří se nezúčastnili valné hromady, se mohli dát zastupovat na základě plných mocí, kdy plnomocník musel být zásadně jen akcionář a nikdo nesměl zastupovat více než 100 hlasů včetně vlastního. Při změně stanov v roce 1927 došlo jen k mírné změně v tom smyslu, že maximální počet hlasů se zvýšil z 10 na 20 a zvýšilo se maximum zastupovaných hlasů ze 100 na 200.

Legiobanky jak po stránce ekonomické, tak po stránce vzájemného vztahu mezi vedením banky a akcionáři, svědčí skutečnost, že ve sledovaném období nemusela být svolána mimořádná valná hromada a nedocházelo k závažným názorovým diferencím.

Převažujícími držiteli akcií Legiobanky tak zůstali po celé sledované období ruští legionáři, přičemž zastoupení příslušníků ostatních legií (srbských, italských, francouzských a amerických) nepřesáhlo 1%. Počet nelegionářských akcionářů byl ještě menší a pohyboval se v rozpětí 0,12% - 0,84%.

Legiobanka byla v průběhu let nucena přizpůsobit se měnícím se ekonomicko-politickým podmínkám, v důsledku čehož eliminovala své původní na svépomoc zaměřené bankovní obchody ve prospěch aktivit běžných pro ostatní akciové ústavy. Po stránce personální ale zůstala výhradně legionářskou bankou. Tento imanentní rozpor mezi stavovským a z něho přirozeně vyplývajícím svépomocným charakterem banky a mezi její akciovou formou, která banku naopak nutila toto určení překročit, byl ve sledovaném období vyřešen kompromisem. Akcionáři banky, pragmaticky si vědomi skutečnosti, že banka nemůže hospodařit se ziskem, nepřekročili-li bankovními obchody své stavovské limity, akceptovali odklon banky od svépomocných obchodů, ale odmítli vpustit mezi sebe nelegionářský element. Otázka přijetí nelegionářů do rozhodovacích orgánů banky byla ožehavá také z hlediska emocionálního, protože by tak banka přišla o poslední pojitko se svou válečnou minulostí a s idejemi z nichž stále čerpala. Tato záležitost tak mohla být vyřešena jedině díky přirozenému biologickému faktoru (úmrtí legionářů), v jehož důsledku v budoucnu muselo zákonitě dojít k překročení stavovských limitů.

Odpověď na otázku jak v bance fungoval proces rozhodování a jakých případných změn v průběhu času doznal, je z pramenů jasná. V prvních letech činnosti banky určoval směr bankovních aktivit vrchní ředitel František Šíp, spolu se svým nejbližším spolupracovníkem a přítelem Josefem Khynem. Vzhledem k jeho razanci a výrazné pragmatičnosti, kterou po svém nástupu do funkce vrchního ředitele J. Khyn uplatňoval bylo zajímavé zjištění, že svého představeného Fr. Šípa plně respektoval a to i v případech, kdy tento uplatňoval spíše hlediska emocionální (ochrana legionářů a obou „státotvorných“ národů) než pragmatická.

Během úřadování Fr. Šípa odpovídal rozhodovací proces víceméně stanovám, kdy směr obchodních a podnikatelských aktivit banky určovala vedle vrchního ředitele správní rada. V souvislosti s nástupem J. Khyna do této funkce, v roce 1932, ale došlo k přenesení těžiště rozhodování na ředitelství, kdy se rozhodovací funkce správní rady stala víceméně formální.

O vzájemném respektu a emocionálním souznění členů správních orgánů Legiobanky, vyplývajících z „bratrské sounáležitosti“ svědčí skutečnost, že navenek zásadně vystupovali

jednotně a nekonfliktně. Pokud nějaké konflikty nastaly, nebyly protokolovány. Na druhou stranu je ale nutno uvést, že politika vedení, která vyvažovala aspekty pragmatické s emocionálními a zajišťovala bance dobré zisky, konfliktům nenahrávala. Osoby do správních orgánů banky zvolené byly ve své převážné většině důvěryhodné a prodchnuté ideou sounáležitosti.

Odrazem naplňování na Sibiři postulované linie podporovat legionářský stav bylo zřízení průmyslového oddělení. To mělo v prvních letech činnosti banky namísto správy koncernových podniků Legiobanky paradoxně prioritní úkol organizovat výstavbu legionářských domků. Tuto agendu, která byla každoročně prezentována ve výročních zprávách banky, plnilo oddělení velmi zodpovědně. Nicméně toto oddělení bylo záhy (k 1. lednu 1922) zrušeno a jeho agenda převedena na nově zřízený koncernový podnik Techod. Tato skutečnost byla důsledkem eliminace na svépomoc zaměřené činnosti banky ve prospěch obchodních aktivit běžných pro ostatní akciové banky. Tím bylo sice de facto řečeno, že tato agenda přestala být pro banku rentabilní, ale současně nelze říci, že by banka na plnění povinností, vyplývajících ze stanov vůči legionářům plně rezignovala. To ani nebylo jak vzhledem k absolutní převaze legionářských akcionářů, tak ke stále přetrvávajícím vlivům „ruské zkušenosti“ možné. Legiobanka tuto agendu přenesla na výše zmíněný Techod a na nově zřízené Hospodářské fondy ruských a neruských legií.

S výše uvedenými skutečnostmi souvisel i odklon od plnění vytčených závazků vůči legionářům v úvěrové politice banky. Legiobanka zhruba od poloviny dvacátých let výraznou měrou omezila povolování nových úvěrů všem legionářským družstvům, včetně družstev stavebních. Podobně restringovala malé osobní úvěry, které delegovala, spolu s družstevními na legionářské záložny, v nichž upisovala podíly, nebo na výše zmíněné Hospodářské fondy ruských a neruských legií. Tyto fondy, jejichž určení umožňovalo poskytovat také úvěry pro případy nenadálé tísně, byly legionáři hojně využívány, mimo jiné i proto, že banka upravovala v jejich prospěch „splátkový kalendář“ a poskytovala jim nižší úrokovou sazbu.

Přestože Legiobanka po deflační krizi začala zásadním způsobem omezovat obchodní aktivity zaměřené na legionářskou svépomoc, neznamená to, že podporu legionářů pustila zcela ze zřetele. Vedle výše uvedených Hospodářských fondů banka poskytovala pravidelné dotace legionářským organizacím, v první řadě Podpůrnému fondu čsl. legií při ministerstvu národní obrany v rozpětí 100 000 Kč – 250 000 Kč. Dva jeho ředitelé Bohuslav Václavík a Stanislav Zavadilík také zasedali ve správní radě centrály. Pokud to bance dovoloval čistý zisk dotovala příležitostně další fondy v převážné míře určené k podpoře legionářů a vzdělávacích slovenských a podkarpatoruských spolků a institucí. Dotace legionářským

spolkům ale byly poskytovány pouze do roku 1935 s odůvodněním druhého vrchního ředitele Josefa Khyna, že „přídělů Legiobanky bylo užíváno lehkomyšlně“. Co se pod tím skrývalo není známo, ale odmítnutí dalších přídělů je dalším důkazem stále více zintenzivňujícího se odcizení od legionářské podstaty banky.

Další formou podpory legionářů byla její aktivní účast na založení Sociálního ústavu legionářského v Praze. V jeho představenstvu zasedal Josef Khyn a Legiobanka ústavu poskytla k užívání kancelářské místnosti ve svém bankovním paláci Na Poříčí.

Vedle toho správní rada Legiobanky prakticky při každé své schůzi udělovala drobné dary nezaměstnaným, invalidním nebo v tíživých situacích se nalézajícím legionářům, vdovám a místním pobočkám legionářských obcí, svazů a spolků, které se pohybovaly v rozpětí několika desítek korun až do několika tisíc. Současně, uchovávajíc tradici sounáležitosti s ruským národem, podporovala ruské emigrantské spolky. Vzhledem k tomu, že si Legiobanka uvědomovala důležitost vzdělání, podporovala peněžitými dary také obecní školství, knihovny, místní osvětové spolky a jiné vzdělávací instituce.

Důležitou formou podpory legionářů bylo založení Stipendijního fondu, který podporoval děti legionářů při studii na středních odborných školách a gymnáziích. Dáme-li tento fond do souvislosti s velkým početním zastoupením profesorů gymnázií a středních odborných škol v představenstvech jejích poboček a s pravidelnými dotacemi různým vzdělávacím spolkům a institucím, uvidíme za tím snahu Legiobanky podporovat v rámci svých možností všeobecnou vzdělanost, jako nutný předpoklad pro kvalitní rozvoj státu.

Odradem válečné minulosti banky byla existence lodního oddělení. Vzhledem k tomu, že námořní park poražených států byl po válce rozdělen mezi nástupnické státy a kompetentní odborné instituce nové republiky předpokládaly její zapojení do mezinárodní námořní plavby, hodlalo vedení banky prostřednictvím své lodi „Legie“ republiku podpořit. Loď byla začleněna do námořního loďstva Československa, kde plnila vedle transportní funkce především úlohu propagační a kompetentními ministerstvy (ministerstvem zahraničních věcí, obchodu a financí), tak byla i reflektována. „Legie“ banka spravovala jen do roku 1933, kdy v důsledku dlouhodobé nemožnosti nalézt pro loď náklad, ji prodala řeckému rejdaři Paternasovi, a tak de facto přišla o poslední sepětí se svou vojenskou minulostí, touto původně repatriační lodí, stále symbolizovanou.

Při budování sítě svých poboček banka vystupovala v řadě případů, zejména v první polovině dvacátých let, nejen jako protektorka ekonomických zájmů legionářů, ale také zájmů dvou „státotvorných“ národů – Čechů a Slováků. Nejen to, rozhodujícími orgány státní správy tak byla i reflektována, což se nejsilněji projevilo při založení prvních tří poboček (Bratislavy,

Brna a Plzně), tvořících po celou dobu existence banky její širší jádro. Proto také ředitelství banky na jejich případné ekonomické neúspěchy nahlíželo s mnohem větší přísností, protože to považovalo přímo za ohrožení prestiže republiky. O sepětí banky s politikou státu svědčí také skutečnost, že některé pobočky, v místech cizineckého ruchu, plnily také funkci propagační (Píšťany a Poprad).

Motivy nacionálního a legionářského ochránářství tvořily po celé sledované období ideové pozadí rozšiřování pobočkové sítě a nutno říci, že to Legiobance přinášelo profit. Převážná většina jejích poboček byla založena v nacionálně smíšených oblastech, kde úzce spolupracovaly s místními orgány státní správy a samosprávy. Převážnou většinu úvěrových klientů poboček tvořili čeští a slovenští podnikatelé a jednotlivci. Co se týká složení vkladatelů byl obrázek podobný.

V souvislosti s centralizační akcí Legiobanky na Slovensku a Podkarpatské Rusi se více než kdy jindy dostala na povrch otázka případného překročení limitu vymezeného legionářským charakterem banky a její ekonomickou orientací na český a slovenský národ. Přebíráním slovenských a podkarpatorských peněžních ústavů do sféry svého vlivu se přirozeně dostala do úzkého kontaktu s „nestátotvornými“ etniky, která tvořila podstatnou součást klientely afilací Legiobanky. Krize, změna celkového společensko-politického ovzduší, časový odstup od vypjatých nacionálních stanovisek poválečných let a v neposlední řadě také změna v nejvyšším vedení Legiobanky byly příčinou nastolení lehké změny kurzu. Lze pouze konstatovat, že se BČL přizpůsobila situaci a otevřela se více možnosti získat tímto způsobem ekonomicky silnou maďarskou, židovskou a německou klientelu. Nicméně je nutné mít na paměti, že nadále setrvala ve své „státotvorné“ linii ozdravení a zpevnění slovenského peněžnictví a podpory českého a slovenského podnikání, která jí stále pochopitelně poskytovala řadu výhod, ale nemůžeme pominout, že vedení banky s touto ideou také vnitřně souznělo, protože korespondovala s cíli, za něž legionáři bojovali.

Zde BČL tedy působila jako jedna z ústředních institucí stabilizující kapitálově roztržštěné a slabé slovenské peněžnictví. Do jaké míry byla skutečně motivována snahou hospodářsky pozvedávat slovenský národ a do jaké míry pragmatickým využitím svého sepětí s politickým centrem Hradu k průniku na toto, dosud pro české banky víceméně uzavřené území, o tom můžeme pouze diskutovat. Podobně jako v případě jejího vzniku oba motivy, jak zájem parciální, tak celospolečenský se překryly.

V dochovaném pramenném materiálu není nikde explicitně uvedeno, že Legiobanka působila v tomto regionu na výzvu nejvyšších správních orgánů (ministerstva financí, ministerské rady), ale existují doklady o tom, že banka jimi, v konečném důsledku, byla

nahlížena jako vykonavatelka politiky, korespondující se státním zájmem. Nejenže dostala na Slovensku a Podkarpatské Rusi *via facti* volné pole působnosti, ale byla kompetentními ministerstvy posléze zvolena za garantku a také nástroj ozdravných procesů v peněžní struktuře tohoto regionu.

Například Legiobankou prováděná sanace z nacionálního hlediska klíčových slovenských akciových bank, Americko-slovenské banky v Bratislavě a Slovenské všeobecné banky v Bratislavě byla vykonávána za úzké součinnosti banky a Kuratoria fondu pro zmírnění ztrát povstalých z poválečného hospodářství, ministerstva financí a ministerské rady. Podobná situace nastala i v případě sanace z nacionálně-politického hlediska stěžejní peněžní instituce na Podkarpatské Rusi – Podkarpatské banky v Užhorodě. Ve všech výše uvedených případech bylo udělení sanačních příspěvků podmiňováno přímou kapitálovou účastí Legiobanky. Náklady a případné ztráty jí byly posléze státem uhrazovány. Na druhou stranu rozhodující ministerstva věděla, že volba Legiobanky bude přínosem, který vnese do peněžního trhu Slovenska a Podkarpatské Rusi stabilizující prvek. Prakticky všechny afilace Legiobanky byly po jejich převzetí záhy uvedeny do rovnováhy. Právě její ekonomická stabilita a nesporná profesionalita ovládající vnitřní chod banky, byla v tomto regionu mostem k „nestátotvorným“ národnostem.

Legiobanka do svého peněžního koncernu získala celkem 22 tuzemských akciových bank, z toho 17 maďarských peněžních ústavů, které měly spolu s Legiobankou celkem 77 filiálek, 7 expozitur a směnárén. Vedle toho banka založila v rozmezí let 1928 – 1934 celkem 41 Všeobecných úvěrních ústavů. Vzhledem k tomu, že ministerstvo financí, v intencích ozdravovací akce slovenského a podkarpatoruského peněžnictví, udělovalo jen minimální měrou povolení ke zřízení nových poboček, natož nových peněžních ústavů na tomto území; lze tuto rozsáhlou zakladatelskou akci považovat za projev privilegovanosti Legiobanky. Nejenže bylo zakládání Všeobecných úvěrních ústavů odpovědnými ministerstvy plně akceptováno, ale tato se zároveň jednohlasně stavěla za Legiobanku proti případným stížnostem upozorňujících na její obcházení zachovávané praxe ve výše uvedené záležitosti.

Afilováním a fúzemi byl v letech 1934 – 1937 počet bankovních míst pod sférou vlivu Legiobanky restringován na 2 centrály (Slovenskou všeobecnou úvěrnou banku a Banku československých legií), 42 filiálek a 6 expozitur. Podobně banka zredukovala počet Všeobecných úvěrních ústavů na 15 a do budoucna počítala s další redukcí na pouhých 6 úvěrních ústavů. Ředitelství Legiobanky vyčíslilo k lednu roku 1936, že se pod vlivem banky nacházelo cca 1 miliarda Kč (akciový kapitál, rezervy, vklady, hotovosti a úvěry).

Legiobanka sama ale považovala za svůj největší úspěch získání, v roce 1930, nejsilnějšího slovenského ústavu Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava (s akciovým kapitálem ve výši 50 mil. Kč), která byla do té doby ovládána Maďarskou všeobecnou úvernou bankou, Budapešť. Z dochovaných pramenů nejde přesně stanovit výši akciového kapitálu jednotlivých peněžních ústavů. Buď není uveden, nebo nebylo přímo zjevné, která varianta jeho snížení, popř. zvýšení nakonec zůstala v platnosti.

V celé akci byla Legiobanka pro ministerstvo financí a předsednictvo ministerské rady, odpovědných za provádění centralizace a nacionalizace slovenského peněžnictví vhodným partnerem pro své nesporné obchodní kvality a vnitřní disciplínu ovládající celý systém banky. Stát se tedy nemusel obávat žádné neserióznosti nebo neuváženého postupu, který by měl za následek jeho diskreditaci. To ale neznamená, že nenastávaly potíže. Výše uvedená akce nebyla přijímána beze zbytku, kde zejména kruhy okolo slovenské lidové strany sledovaly aktivity Legiobanky s obavami. Ale nebyly to jen motivy politické, které stavěly určitou část slovenského a podkarpatoruského politického spektra proti Legiobance, ale byly to i důvody ekonomické. Místní peněžní ústavy se pochopitelně cítily ohroženy, právě pro její strukturovaný a promyšlený postup a podporu ze strany státu.

V případě budování koncernu Legiobanky se v řadě případů přímo odráželo její úzké sepětí s vrcholnými institucemi státního aparátu, zejména ministerstvem zahraničních věcí, ministerstvem národní obrany a také její souznění s ideovým pozadím nově vybudovaného státu.¹²⁷⁷ Máme-li odpovědět na otázku do jaké míry bylo budování koncernu ovlivněno legionářským charakterem Legiobanky musíme konstatovat, že jen minimálně. Jediným odvětvím, které odráželo její „ruskou zkušenost“ byly její polygrafické firmy. Tyto firmy nejenže vydávaly ruské knihy a převážnou měrou zaměstnávaly legionáře, ale současně se ve svých výrobních programech orientovaly na vydávání učebnic pro československé školství a vládní politiku propagujících deníků. Jediné, co se snažila plnit i nadále bylo zaměstnávat ve svých koncernových podnicích legionáře a jejich příbuzné.

Výrazem úzkého sepětí Legiobanky s ekonomickými zájmy Československa byla její účast na Labské a Dunajské paroplavebních společnostech. Kapitálová účast Legiobanky v rámci bankovního konsorcia čsl. bank (Živnostenské banky, Anglo-československé banky, Pražské úvěrní banky, České průmyslové banky) v těchto společnostech byla chápána jako

---

¹²⁷⁷) Ve sledovaném období se v koncernu banky ocitlo celkem 52 firem, převážně malé a střední velikosti. Největší rozmach vykázal koncern v roce 1928 (36 firem), nepočítaje firmy do té doby z koncernu banky vyvázaných (8 firem). Krize hospodaření koncernových firem těžce zasáhla a bance nezbývalo nic jiného než jejich počet výrazně omezit (likvidací, sloučením, pronájmem) v roce 1933 na pouhých 18. Do konce roku 1938 do koncernu přibrala jen 7 nových koncernových podniků.

určitá služba státu. Současně ale vyplývala z ideového pozadí jejích podnikatelských aktivit. V neposlední řadě byla Legiobanka vyzvána k účasti také pro své zkušenosti s organizací lodní dopravy v rámci „surovinové“ a repatriační akce, jejichž pozůstatkem byl provoz lodi „Legie“ ve vlastní režii banky. Poslední dva výše uvedené motivy hrály s největší pravděpodobností rozhodující roli při založení dalších dvou koncernových podniků zabývajících se lodní přepravou (Vltavsko-Labskou paroplavební společností a Rejdařskou plavební společností). Přestože počáteční naděje na míru exportu, zejména v případě Dunajské paroplavební společnosti nebyly nakonec naplněny, zůstaly plavební dopravní podniky v koncernu Legiobanky do konce sledovaného období.

Po celou dobu své existence v období I. republiky měla banka ve svém koncernu dvě firmy, původně úzce spjaté s hospodářskou činností legií na Sibiři. Konkrétně se jednalo o Centrokomisi a Techod, které fungovaly jako oddělení čsl. vojska na Rusi a posléze byly určeny, prakticky souběžně se vznikem Legiobanky, k zajištění surovinové akce. Po návratu do Čech byla banka nucena zrušit jejich vojenský charakter a přeměnit je, v případě Techodu, zprvu na průmyslové oddělení a později na samostatnou koncernovou firmu a v případě Centrokomise na firmu orientovanou na obchod se zahraničím (zvláště Ruskem, Pobaltím a zeměmi Blízkého východu).

Ve dvacátých letech zastávaly důležité místo v koncernu Legiobanky také stavební firmy a lomy (Kamenolom Hronský Sv. Beňadik a Silika), korespondující s tehdejší prioritní angažovaností banky v legionářském stavebním podnikání. Ale neméně silné motivy spočívaly v kalkulaci, že tyto firmy budou dodavateli stavebního materiálu pro očekávaný rozsáhlý plán výstavby nových státních centrálních úřadů, dopravní infrastruktury včetně modernizace měst a obcí.¹²⁷⁸

Specifikem koncernových aktivit Legiobanky byla zejména její angažovanost na zahraničních peněžních ústavech. Kapitálová účast na lotyšské Latvijās Privatbance v Rize byla kompromisem mezi přirozeným tíhnutím banky k obchodu s ruskou oblastí a panujícími nevýhodnými mezinárodněpolitickými podmínkami. Převzetí jugoslávské legionářské banky Dobrovoljačky banky v Záhřebu bylo s největší pravděpodobností motivováno přetrvávajícími pocity sounáležitosti mezi legionáři. Legiobanka první nabídku účasti na této

---

¹²⁷⁸) Nejrozšířenějším odvětvím v koncernu Legiobanky byly české a zahraniční peněžní ústavy, plavební, dopravní, obchodní firmy a poměrně výrazné zastoupení měly také lomy a stavební firmy. Jádrem koncernu, které přetrvalo po celou dobu činnosti Legiobanky v období I. republiky byly především dvě plavební společnosti s významnou kapitálovou účastí státu: Čsl. plavební akciová společnost Dunajská a Čsl. plavební akciová společnost Labská; dále pak Vltavsko-labská plavební společnost; dopravní firma Tatranská vicinální dráha ve Starém Smokovci; obchodní společnosti Centrokomise a Naftaspol; potravinářské firmy Solné mlýny a Pragoavar; Záložna Legie; těžební společnost Legiolom a dvě polygrafické firmy Komenský a Legiografie,

bance sice odmítla, ale nakonec souhlasila, i když věděla, že ústav bude potřebovat značnou sanaci a reorganizaci. Stejně motivy sice sehrály svou roli i v případě peněžního ústavu rumunských legionářů Banca Rômana v Satu Mare; ale z něj se Legiobanka nakonec, z blíže nezjištěných příčin, stáhla.

Jen zcela minimální zastoupení měly v koncernu banky hutní a strojírenské firmy, ve dvacátých letech to byly pouze dvě nerentabilní firmy (Pragoferra a Metallohuť). Pokud máme zhodnotit koncern Legiobanky z hlediska zastoupení nových a rozvíjejících se průmyslových odvětví, zjistíme, že se v nich banka angažovala jen minimální měrou. Tato odvětví byla v koncernu reprezentována pouze dvěma automobilovými firmami (Rudolf Jakl a Bří Glancové), které ale byly od počátku kapitálově slabé a nerentabilní, takže se z nich banka poměrně rychle stáhla.

V roce 1932 Legiobanka projevila zájem hned o dvě elektrotechnické firmy (Radiotechna a firma Krešl a spol.), které navíc náležely koncernu říšskoněmecké firmy Telefunken (koncernového podniku firmy Siemens und Halske). Zajímavé je zejména to, že Legiobanka tak přistoupila do koncernu říšskoněmecké firmy. Banka se sice v rámci Československa kapitálově účastnila (afilovala) na peněžních ústavech ovládaných nestátotvornými národnostmi, ale to vždy za účelem jejich nacionalizace a posílení československého vlivu v této oblasti. Ve svých zahraničních podnikatelských aktivitách se banka soustředila výhradně na země Malé dohody a země s nimiž mělo Československo nadstandardní diplomatické a obchodní styky (Lotyšsko). V případě jediné zahraniční koncernové firmy, založené na území bývalého nepřátelského státu, Bankovního závodu Svoboda a spol. ve Vídni, šlo o čistě spekulativní motivy daňových úlev a odlehčení Legiobance při poskytování úvěrových spojení rumunským a jugoslávským peněžním ústavům.

Otázka důvodů, které Legiobanku přiměly k výhradním obchodním aktivitám na území malodohodových států je otevřená. Na jedné straně zde existovaly předválečné kapitálové investice a účasti českých velkobank a Legiobanka tak pouze navázala na určitý tradiční podnikatelský trend. Na druhou stranu nelze pominout celkový obraz jejích aktivit, který napovídal o značném sepětí banky s vnitřní i zahraničně politickou ideovou linií postulovanou Tomášem Garriguem Masarykem a Edvardem Benešem. A do toho zapadají i její obchodně podnikatelské aktivity v Jugoslávii a Rumunsku. Angažovanost v tomto regionu byla v případě Legiobanky motivována snahou následovat v ekonomické sféře malodohodovou orientaci států spíše než následování tradic.

Ohlas válečné minulosti se v aktivitách Legiobanky projevil několikrát, a to vždy ve snaze zavést ve svých koncernových podnicích zbrojní výrobní program (Pragoferra, Jakl Rudolf), aktivně vyhledávat státní zbrojní zakázky (Naftaspol) a účastnit na firmách, které měly již výrobu zbrojních zakázek zavedenou (Horák a Hlava – Techna).

Ve všech případech měla Legiobanka přímou podporu ministerstva národní obrany, ovládaného legionářskými generály a důstojníky. Napodiv, nebereme-li v úvahu podnikání Techny, nebyly aktivity Legiobanky ve zbrojním průmyslu rentabilní. To se zejména týkalo firem Pragoferry a firmy Rudolf Jakl, které vyráběly a opravovaly vojenské nákladní a specializované vozy (např. vozy se světlomety). Příčinou neúspěchu byla horší kvalita jejich výrobků a fakt, že tyto malé firmy nemohly konkurovat svými malými výrobními sériemi velkými dodavateli jako byla Zbrojovka Brno nebo Škodovy závody. Výjimkou byla výroba filtrů do civilních a vojenských plynových masek v koncernové firmě Techna, která vyráběla až 50% celorepublikové potřeby filtrů do civilních plynových masek.

Porovnáme-li velikost koncernů s ostatními akciovými bankami, blíží se velikost koncernu Legiobanky šíři koncernů tří bank: Pražské úvěrní bance (33 firem), České průmyslové bance (23 firem), Zemědělské bance (24 firem).

Specifičnost koncernového podnikání Legiobanky spočívá v její orientaci na zahraniční peněžní ústavy, korespondující jak s legionářským odkazem tak následováním malodohodové orientace. Sepětí se zájmy státu našlo výraz v účasti na třech paroplavebních společnostech, reprezentujících, přese všechny ekonomické a provozní potíže, nové uspořádání Střední Evropy. Přestože koncern Legiobanky nepatřil, co se týká počtu firem a jejich kapitálové výše, k velkým, výjimečným z něj dělalo jeho vnitřní složení, napovídající o snaze sledovat ideovou linii stanovenou již na Sibiři – pomoci budovat nový samostatný stát.

Úvěrová politika banky se vyznačovala několika základními rysy. Legiobanka alokovala své úvěry zásadně těm firmám a jednotlivcům, kteří poskytli bance dostatečné záruky v inventáři, nemovitostech, kvalitních směnkách nebo cenných papírech. Během deflační krize a velké hospodářské krize banka reagovala vždy razantní restrikcí a snižováním stávajících úvěrových rámců, a tak se jí podařilo ztráty minimalizovat. Shrňme-li výsledky analýzy úvěrových aktivit Legiobanky ve vybraných sondážních letech, vykristalizuje se několik základních trendů, doprovázených proměnlivými konjunkturálními změnami. Základem jejích úvěrových alokací bylo několik odvětví. Na prvním místě stály obchodní firmy s tabákovými sklady 12,38%, z průmyslových odvětví pak firmy stavební 7,92%,

potravinářské 3,63%, dřevozpracující 2,47%, textilní 2,06% a pletářské, strojírenské 1,73%, polygrafické 1,48% a podniky filmového 1,65% a automobilového průmyslu 1,07%.

Ale prvenství obchodu a stavebních firem v úvěrových aktivitách banky je dosti relativizováno zastoupením československých a zahraničních peněžních ústavů (celkově 14%), které ale byly v analýze uvedeny zvlášť, aby bylo zachováno geografické rozvrstvení tohoto odvětví. Nicméně právě úvěrování zahraničních peněžních ústavů, vyjma rumunských (3,96%), patřilo ke konjunkturálním a přechodným trendům.

Do určité míry je možné za přechodný trend považovat i úvěrování družstev, přestože měla své zastoupení ve všech letech v nichž byla provedena sonda. Hlavním důvodem pro toto tvrzení je výrazný pokles jejich počtu, oproti roku 1922 (v průměru o 83%), kdy se na této úrovni družstva držela do konce sledovaného období. Obchodní orientace na družstva byla logická, protože se zde harmonicky slučovaly dva motivy působící při založení banky. Prvním byla skutečnost, že družstevnictví bylo tradiční součástí nacionálně české ekonomiky a současně splňovalo ve stanovách postulovanou nutnost banky podporovat ekonomické „rovnostářství“. Neméně důležitým faktem byla skutečnost, že se legionáři po svém návratu do družstev často sdružovali. Nicméně masivní umístování úvěrů do družstev ukončila deflační krize po jejímž skončení již nikdy nezískala tak výrazné zastoupení, protože je banka shledala nerentabilními partnery a povolování nových úvěrů do tohoto odvětví ukončila. Odmítnutí nadále úvěrovat družstva, kde se výraznou měrou podnikatelsky sdružoval legionářský element bylo důsledkem odklonu banky od jejích stavovscky orientovaných obchodních aktivit.

Podobný vývoj prodělaly úvěrové investice banky do tabákových skladů. Hlavním důvodem zájmu o toto odvětví byla skutečnost, že sklady byly prioritně přidělovány legionářům a jejich příbuzným a banka tak jejich úvěrováním plnila své povinnosti vůči legionářům. Nicméně i v tomto případě od úvěrování tabákových skladů ustoupila.

Ke specifickým banky patřilo také úvěrování slovenských a zahraničních peněžních ústavů. Největší podíl na zahraničních peněžních ústavech vzaly rumunské a jugoslávské banky jako výraz využití sepětí banky s vrcholnými představiteli státu a jimi propagované malodohodové orientace státu k nalezení vlastní sféry podnikání. Nicméně tyto úvěrové investice byly pouze přechodným trendem, který nepřežil v případě jugoslávských peněžních ústavů deflační krizi a v případě rumunských světovou krizi první poloviny třicátých let.

Vedení banky se drželo striktní zásady poskytovat jen kvalitně zajištěné úvěry a toto pravidlo se snažilo vstřípit i představitelům jednotlivých poboček. I když pochopitelně docházelo ke ztrátám na úvěrech způsobovaným jak hospodářskými poklesy a krizemi tak

v několika případech neopatrným poskytováním nedostatečně zajištěných úvěrů, nikdy nedošlo k zásadnímu všeobecnému ekonomickému propadu banky. K úmoru případných ztrát bylo k dispozici nadstandardní množství ihned použitelných rezerv a podstatný vliv na tuto skutečnost měla i kvalitní kontrola všech úrovní a vnitřních součástí Legiobanky. Reorganizace a zefektivnění vnitřní organizace ve 30. letech se staly pevnými kameny na nichž bylo hospodaření banky postaveno a bylo jedním z hlavních důvodů, proč banka dokázala nejen udržet nárůst svých bilančních položek, ale ještě rozšiřovat svůj koncern a síť afilovaných ústavů.

Hospodaření Legiobanky se vyznačovalo po celou dobu její činnosti v období I. republiky uvážlivými úvěrovými investicemi, přijímáním kvalitních záruk a velkou péčí o dostatečné množství rezerv. O kvalitě hospodaření a důvěryhodnosti ústavu svědčil i neustálý, ani krizemi nepřerušovaný, nárůst vkladů, ze 40 358 819 Kč v roce 1921 na 522 115 161 Kč v roce 1938. Výše vkladů záhy výraznou měrou převýšila akciový kapitál banky ve výši 70 000 000 Kč, který zůstal do konce roku 1938 nezměněn. Výší akciového kapitálu se Legiobanka řadila k bankám středního typu jako: Agrární banky, České banky, České komerční banky a Všeobecné bankovní jednoty.¹²⁷⁹

Podobný vývoj vykázala i svěřená depozita, dokumentující prakticky neotřesitelnou důvěru klientely ve kvalitní hospodaření banky. Ta vzrostla z 233 031 Kč v roce 1920 na 1 094 259 157 Kč v roce 1938, kdy převýšila o 50 mil. Kč výši akciového kapitálu banky již v roce 1921.

Legiobanka věnovala velkou pozornost zejména výši svých rezerv a to jak veřejných, tak skrytých. Veřejné rezervy pocházely ze zisků z úroků, odměn a provizí, konsorciální účasti apod., byly strukturovány do několika specializovaných fondů a každoročně dotovány. Skryté rezervy vytvářela několika základními způsoby. Především podkapitalizovala hodnotu svých nemovitostí (bankovní palác, budovy filiálek, budovy získané z dražeb apod.), další

---

¹²⁷⁹) Agrární banka – akciový kapitál – 60 000 000 Kč, rezervy – 27 601 000 Kč, vklady – 140 416 000 Kč a věřitelé – 475 621 000 Kč.

Legiobanka - akciový kapitál – 70 000 000 Kč, rezervy – 39 600 000 Kč, vklady – 177 935 000 Kč a věřitelé – 478 015 000 Kč.

Česká banka - akciový kapitál – 60 000 000 Kč, rezervy – 11 250 000 Kč, vklady – 161 582 000 Kč a věřitelé – 219 885 000 Kč.

Česká komerční banka - akciový kapitál – 75 000 000 Kč, rezervy – 36 501 000 Kč, vklady – 250 964 000 Kč a věřitelé – 366 663 000 Kč.

Všeobecná česká bankovní jednota - akciový kapitál – 75 000 000 Kč, rezervy – 13 840 000 Kč, vklady – 250 266 000 Kč a věřitelé – 475 097 000 Kč.

In: Akciové a veřejné banky v Čechách a na Moravě a ve Slezsku v roce 1926, Statistická příručka republiky československé III, Praha 1928.

rezervy držela na bankovních účtech a na cenných papírech. Čisté skryté rezervy dosáhly v roce 1936 dokonce 108% výše jejího akciového kapitálu.

V době krize banka své veřejné rezervy navýšila na 100 000 000 Kč a po jejím skončení musela odepsat 35 000 000 Kč, ale i poté jí zůstávalo stále velké množství disponibilních rezervních prostředků. Uvážíme-li skutečnost, že v době krize Legiobanka zintenzívnila své afiláčnické a centralizační aktivity ve slovenském a podkarpatoruském peněžnictví, kam musela investovat značné množství sanačních obnosů, nebyly odpisy tak vysoké a na celkové hospodaření a stabilitu banky neměly zásadní vliv.

Po celou dobu své činnosti ve sledovaném období banka udržovala dostatečně vysokou vkladovou mobilitu, která se ve třicátých letech dokonce pohybovala v rozpětí 25,62% - 45,81%. Podle jednacního řádu měla banka udržovat mobilitu ve výši 15%. Mobilitní vklady udržovala na účtech cedulové banky, poštovní spořitelny a tuzemských peněžních ústavů. Banka byla tak schopna dostát svým závazkům v případě zvýšených požadavků vkladové klientely.

Co se týká pokladní mobility ta byla zejména v prvních třech letech velmi malá, oproti celkovému úhrnu aktiv v průměru 1,19%. Malá výše pokladní mobility byla dána skutečností, že banka teprve rozbíhala své aktivity, ale na druhou stranu ji kompenzovala poměrně vysokými částkami v ihned splatných pohledávkách. Vedení Legiobanky začalo systematicky navyšovat pokladní mobilitu až od roku 1926, kdy se mu podařilo do roku 1929 dosáhnout ve sledovaném období svého maxima 18,16%. Ve třicátých letech pak vedení Legiobanky důsledně drželo hotovostní mobilitu v rozpětí předepsaných 8% až 12,36%.

Bilanční úhrny Legiobanky vykazovaly během dvacátých let neustálý vzrůst z 227 840 933 Kč v roce 1920 na 1 019 665 554 v roce 1929 a to dokonce i během krize (v roce 1933 na 1 234 998 Kč), kdy vykazaly své maximum v roce 1936 - 1 295 319 145 Kč.

O solidnosti a kvalitě hospodaření Legiobanky svědčí také skutečnost, že výše čistého zisku vůči akciovému kapitálu se pohybovala v rozpětí 7,38% - 11,35%. Nepočítaje rok 1920, kdy si Legiobanka teprve hledala své místo na čl. peněžním trhu a čistý zisk dosáhl jen 0,76%; vykazovala tato položka poté neustálý nárůst (ze 7,60% v roce 1921 na 11,35% v roce 1929). Důsledky celosvětové hospodářské krize první poloviny 30. let, měly na hospodaření banky pochopitelně také negativní dopad, který se odrazil v poklesu čistého zisku vůči výši akciového kapitálu na minimum v roce 1933 - 7,38%, který se do konce sledovaného období bance podařilo navýšit jen na 8,62% v roce 1938. Nicméně čistý zisk banky byl zdravý a nebyl vykazován na úkor rezerv. V důsledku toho i dividenda vyplácená v rozpětí 6% - 8% a superdividenda ve výši 2% akciového kapitálu odrážela nenadhodnocované bilanční

výsledky. Její bilanční úhrny, vklady na knížky a svěřená depozita – položky, fungující jako barometr důvěryhodnosti každého peněžního ústavu po celou dobu stoupaly a to i v dobách krizí. Účetní a pokladniční obraty sice podléhaly těmto vnějším vlivům více, než výše uvedené položky ale v celkovém kontextu nebyly poklesy takové, aby ohrozily ziskovost banky.

Shrnuto, Legiobanka, která vstoupila na čsl. peněžní trh poměrně pozdě si v něm musela nejprve najít svou klientelu a své místo. Vzhledem k tomu, že sem vstoupila jako akciová banka s výraznou orientací na svépomocné legionářské podnikání vykazala v prvních letech prioritní orientaci na tyto stanovami předeepsané obchody. Současně s tím, využívaje svého, již na Sibiři vzniklého, úzkého sepětí s vrcholnými orgány státní správy a předními představiteli státu, se zaměřila na ty sféry ekonomiky, kam směřoval jejich zájem. Brzy se ale ukázalo její podnikání v legionářském prostředí jako převážně nerentabilní a banka je proto záhy výraznou měrou omezila. Druhou část svého podnikatelského záměru, spočívajícího v prezentaci vlastních obchodních aktivit jako činnosti konané ve veřejném zájmu ale opouštět nemusela, protože jako takové byly kompetentními ministerstvy respektovány. V důsledku toho jí, vymezený rámec podnikání přinášel po celou dobu trvání I. republiky široké pole působnosti.

Sepětí Legiobanky s ideovým zázemím I. republiky se nejmarkantněji ukázalo právě v okamžiku jejího zániku. Specifičnost banky, vyplývající z legionářského odkazu a státotvorné úlohy řady jejích podnikatelských aktivit byla prakticky zlikvidována. I když banka fungovala nadále, byla postavena na zcela odlišných obchodně podnikatelských a ideových základech.

Seznam zkratek

A ČNB	Archiv České národní banky v Praze
A MÚ	Archiv Masarykova ústavu AV ČR v Praze
A MZV	Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky v Praze
AG	Agrární banka, Praha
Agrobanka	Agrární banka, Praha
Britishbanka	British and European Bank, London
ČÚHK	Československá ústřední hospodářská komise, Praha
Din	Dinár
Dobrobanka	Dobrovoljačka banka, Záhřeb
Dunajbanka	Dunajská banka, Bratislava
Fr. fr.	Francouzský frank
Hl	Hektolitr
Komerbanka	Komercijalna banka, Zagreb
KPR	Kancelář prezidenta republiky
Lat	Lat
kWh	Kilowat hodina
MÁH	Magyar általános hitelbank, Budapešť
MNO	Ministerstvo národní obrany
MV	Ministerstvo vnitra
MV v R	Ministerstvo vnitra v Rusku
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MVP	Ministerstvo veřejných prací
MZ	Ministerstvo zemědělství
NA	Národní archiv v Praze
O ČSNR	Odbočka Československé národní rady v Rusku
PMR	Předsednictvo ministerské rady
Povagro	Povážská agrární a priemyselná banka, Žilina
Privilegbanka	Privilegovaná agrární banka, Záhřeb
Privatbanka	Latvijas Privatbanka, Riga
PSR	Protokoly správní rady
r.R	Ruský rubl
r.šil	Rakouský šilink

SŘ	Schůze ředitelství
Stavobanka	Banka stavebních živností a průmyslu, Praha
Svúbka	Slovenská všeobecná úverná banka, Bratislava
t.	Tuna
t. km	Tunový kilometr
VHA	Vojenský historický archiv v Praze
VÚÚ	Všeobecný úvěrní ústav
Východospol	Hospodářská jednota pro Slovanský východ
VZ	Výroční zprávy
Živnobanka	Živnostenská banka, Praha

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Archiv České národní banky v Praze (dále A ČNB v Praze)

Fond: Banka československých legií v Praze (1870) 1918 – 1948 (1955) (dále BČL)

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/a-1 Zápisy ze schůzí zakladatelů Banky čsl. legií v Irkutsku a Vladivostoku 1919 – 1920, kniha 1

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/a-1, Zápisy ze schůzí správní rady Banky čsl. legií z let 1921 – 1938, kniha 1 – 12

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/c-3, Zápisy ze schůzí ředitelství Banky čsl. legií, kniha 1 – 12

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Stanovy Banky čsl. legií, k. 1

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Jednací řád Banky čsl. legií, k. 1

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SV, Dozorčí řád Banky čsl. legií, k. 1

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVI/a-1 – 29, Valné hromady Banky čsl. legií, složka 1-29, k. 1-5

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SXIII/1, Korespondence vrchního ředitele Františka Šípa, k. 2, 3

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SXIII/2, Korespondence vrchního ředitele Josefa Khyna, k. 4

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVIII – 8, Dějiny Banky čsl. legií 1921 - 1946, k. 4

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SVIII – 24, Oddělení Banky čsl. legií 1933 - 1946, k. 17

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – S VIII – 37, Zaměstnanci Banky čsl. legií 1921 – 1948, k. 26

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. LB – IV – 205, Právní oddělení Banky čsl. legií, k. 29

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 10, Americko-slovenská banka, Bratislava 1931, k. 2

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 50, Berego-mukačevská sporivá banka a Mukačevská obchodná banka, Berehovo 1929, k. 2

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. S X-11, Česká záložna, České Budějovice, k. 2

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 12, Čopská úverná banka, Čop 1931 - 1935, k. 2

- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 10a, Dunajská banka, Bratislava 1937, k. 2
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 14, Ústředná ľudová banka Žitného ostrova, úč. spol., Dunajská Streda, k. 2
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 15, Hontianská ľudová banka, úč. spol., Šáhy 1925 - 1934, k. 2
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 17, Humenský všeobecný úverný ústav, Humenné 1936, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 18a, Komárňanská korunová banka, Komárno 1924 – 1937, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 21, Lučenecká úverná banka, Levice 1930, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 23, Moldavský všeobecný úverný ústav, Moldava 1935, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 24, Mukačevská ľudová banka, Mukačevo 1925 – 1936, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 25, Novozámská ľudová banka, Nové Zámky, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX 10c, Slovenská všeobecná úverná banka, Bratislava 1926 - 1933, k. 2
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 34, Tormaljská banka, Tormalja 1925 – 1931, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 35, Trebišovská hospodárska úverná banka, Trebišov 1925 – 1935, k. 4.
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 36, Trnavská banka, Trnava 1932, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 13, Všeobecný úverný ústav, Dolní Kubín 1936, k. 2
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 16, Všeobecný úverný ústav, Chust, k. 3
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 25, Všeobecný úverný ústav, Púchov 1934, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 27, Všeobecný úverný ústav, Rachovo 1935, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 30, Všeobecný úverný ústav, Sabinov 1930 - 1932, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 31, Všeobecný úverný ústav, Sevljuš 1931, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 33, Všeobecný úverný ústav, Sv. Kříž nad Hronom, k. 4
- A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 37, Všeobecný úverný ústav, Tvrdošín, k. 4

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 38, Všeobecný úverný ústav, Ťáčovo, k. 4

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 18b, Všeobecná úverná banka, Komárno 1927, k. 3

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 22, Zemplínská eskomptní a ľudová banka, Michalovce 1924 – 1936, k. 3

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 10b, Slovenská Grafia, akc. spol., Bratislava 1930 - 1946, k. 2

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 91, Vltavsko-labská

A ČNB v Praze, f. BČL, sign. SX – 96, Tuz, dřevažské podniky, spol. s r.o., Praha

Fond: Živnostenská banka v Praze (ŽB)

A ČNB v Praze, f. ŽB, sign. SVII/i-1 – I., Soukromá korespondence funkcionářů Živnostenské banky, Korespondence vrchního ředitele ŽB, Dr. Jaroslava Preisse s příbuznými, s politickými a kulturními osobnostmi.

Fond: Svaz bank v Praze

A ČNB v Praze, f. Svaz bank v Praze, sign. SB – SI, Protokoly výboru 1935, k. 27

Archiv Národní banky Slovenska v Bratislavě (dále A NBS v Bratislavě)

A NBS v Bratislavě, f. Českomoravská banka, a.s. v Bratislavě, k. 1 – 10.

A NBS v Bratislavě, f. Legiobanka, filiálka Bratislava, k. 1.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky v Praze (dále A KPR v Praze)

A KPR v Praze, Benzínová aféra, sign. T 437/24, k. 129.

A KPR v Praze, inv. č. 1724, Banky a peněžnictví, Legiobanka, k. 577.

A KPR v Praze, inv. č. 1724, Josef Khyn, vrchní ředitel Legiobanky, k. 317.

A KPR v Praze, Labská paroplavební společnost (1923, 1924, 1939), sign. T997/23, k. 125.

A KPR v Praze, Dunajská paroplavební společnost (1934 – 1935), sign. T557/34, k. 180.

A KPR v Praze, Společnost pro Dálný východ, sign. T 1813/21, k. 65.

Archiv Masarykova ústavu AV ČR v Praze (dále A MÚ v Praze)

A MÚ v Praze, f. Edvard Beneš (1984 – 1948), sign. R 184, k. 83 a sign. R 164/1, k. 61.

Archiv ministerstva zahraničních věcí v Praze (dále A MZV v Praze)

A MZV v Praze, f: Edvard Beneš, sign. 3001/8, sign. 3051, Šifry odeslané, k. 9.

A MZV v Praze, f. II. Sekce 1918 – 1939, Vojenské věci - Legionáři, k. 496.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Obchod a hospodářské věci, Centrokomise – obchodní styky (Dálný východ, repatriace válečných zajatců) 1920 – 1923, k. 713.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Obchodní styky s Ukrajinou a Jižním Ruskem, Čsl. obchodní mise v jižním Rusku, k. 714.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Lodstvo, spis – loď Legie, k. 143.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Jugoslávské bankovníctví, k. 211.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Bankovníctví – Lotyšsko, k. 212.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Finanční věci – Banky lotyšské, likvidace Latvijs Privatbanky 1924 – 1938, k. 377.

A MZV v Praze, f. IV. Sekce národohospodářská, Finanční věci – Banky československé, Banka čsl. legií, k. 208.

Národní archiv v Praze (dále NA v Praze)

*Fond. Ministerstvo zahraničních věcí – Výstřižkový archiv – I. (1916 – 1944)
(dále MZV – VA-I)*

NA v Praze, f. MZV – VA-I, Slovenské hospodářství 1919-1944, k. 1732-1733

NA v Praze, f. MZV – VA-I, Banky 1920 – 1944, k. 1963 – 1967.

NA v Praze, f. MZV – VA-I, Banky 1924 – 1943, k. 2718.

NA v Praze, f. MZV – VA-I, Úvěr, peněžnictví, všeobecně, k. 1962.

NA v Praze, f. MZV – VA-I, Aféry, atentáty, korupce 1920 – 1926, k. 2651 – 2653.

Fond. Ministerstvo financí I (1918 – 1949) (dále MF – I)

NA v Praze, f. MF – I, Banka čsl. legií, spis 123839, spis 103784 - k. 928, spis 1282/1933 – k. 955, spis 7222/1938 – k. 1261.

NA v Praze, f. MF – I, Banky všeobecně, spis 39304/1933 - k. 631, 76505/1933 – k. 632, 21876/1921 – k. 672, 22058/1929 – k. 766, 57637/1931 – k. 855, 101864/1931 – k. 869.

NA v Praze, f. MF – I, Čsl. rejdařská v Praze, k. 1191.

NA v Praze, f. MF – I, Čsl. plavební společnost dunajská a labská, k. 615.

NA v Praze, f. MF – I, Čsl. společnost pro obchod s Východem, k. 545.

NA v Praze, f. MF – I, Podkarpatská banka v Užhorodě, 90910/1926 - k. 714.

NA v Praze, f. MF – I, inv. č. 1776, Jednání o uložení státního vkladu 5 mil. Kč. v Podkarpatské bance Užhorod, spis 319, k. 25.

NA v Praze, f. MF – I, inv. č. 1781, Memorandum stálého výboru poslanců a senátorů koalovaných stran, týkající se existence Podkarpatoruské banky v Užhorodě, k. 72.

NA v Praze, f. MF – I, Ruská národní banka v Užhorodě, 90910/1926 – k. 714.

NA v Praze, f. MF – I, Slovenská všeobecná úverná banka, 17901/1939 – k. 1346, 97503/1939 - k. 1356

NA v Praze, f. MF – I, Zlatomoravecká agrární banka 5951/1934 - k. 1020

Fond: Ministerstva veřejných prací 1918 – 1942 (dále MVP)

NA v Praze, f. MVP, inv. 592, Havárie, spory - Labe, sign. 53, k. 91

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 601, Schůze poradní a technické komise pro dopravu a tranzit, sign. 102, k. 94

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 805, Záležitosti Čsl. akciové spol. dunajské, sign. 60c, k. 188

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 885, Záležitosti Čsl. akciové spol. dunajské, sign. 60c, k. 324

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 925, Návrh na novou úpravu poměru Čsl. akciové spol. dunajské ke státu, sign. 60e, k. 444 – 449

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 2069, Správní a hospodářské záležitosti čsl. plavebních společností, sign. 182, k. 1041, 1042

NA v Praze, f. MVP, inv. č. 2992, Vzpouza topičů lodi Legie, sign. 306, k. 2217

Fond: Předsednictvo ministerské rady (dále PMR)

NA v Praze, f. PMR, inv. č. Bankovní a finanční záležitosti (bankovní zákon, bankovní komité), 1921 – 1939, sign. 400/1-69, k. 199 – 203

Vojenský historický archiv v Praze (dále VHA v Praze)

VHA v Praze, f. Ministerstvo národní obrany (MNO), inv. č. 14922, Sociální ústav legionářský v Praze, sign. 687/9, k. 10365

VHA v Praze, f. MNO, inv. č. 12272, Benzínová aféra, Naftapol, sign. 74 2/5, k. 7145

VHA v Praze, f. Ministerstvo vojenství v Rusku, Finanční správa, k. 1-5

Fond: (dále OČSNR v R)

VHA v Praze, f. Odbočka Československé Národní rady v Rusku 1917 – 1918, Finanční odbor 1917 – 1919, k. 30

VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií 1919 - 1946, Poslužné spisy legionářů

VHA v Praze, f. Banka čsl. legií 1918 – 1919, k. 1-12

Prameny tištěné

- Compass Industrielles Jahrbuch, Čechoslovakei, Praha 1922, 1928, 1934, 1937.
Statistická příručka Republiky československé I – IV, Praha 1921, 1925, 1928, 1932
Výroční zprávy Banky československých legií, Praha 1920 – 1938

Literatura

- Almanach československého peněžnictví v prvním desetiletí Československé republiky, redakce A. Pimperera, Praha 1928
- Anger J., K postavení armády v pluralitním politickém systému předválečného Československa. Historie a vojenství č. 39, č. 1, Praha 1990
- Bartlová A., Slovenské návrhy na transformáciu politického systému medzivojnového Československa. Masarykova idea čsl. státnosti, Praha 1993
- Broklová E., Československé demokracie: Politický systém ČSR 1918 – 1938, Praha 1992
- Broklová E., O takzvaném českém centralismu, in: Slovensko v politickom systéme Československa, Bratislava 1992
- Bianchi L., Právne formy monopolizácie za buržoáznej ČSR, Bratislava 1965
- Bradley J., La Légion tchécoslovaque en Russie 1914 – 1920, Paris 1965
- Breckett L., Eyewitness Story of the Occupation of Samara, Russia by the Czechoslovak Legion in June 1918, Washington 1977
- Černá M., Bibliografia materiálů o dejinách peněžnictva na Slovensku, II díly, Bratislava 1975
- Čermák L., Spojení České průmyslové banky s potravinářským průmyslem v českých zemích v rozmezí let 1898 – 1914, dipl. práce FF UK Praha 1986
- Dostál M., Zemská banka království českého 1889 – 1900, diplomová práce FF UK v Praze, Praha 1989
- Faltus J., Povojnová hospodárska kríza v Československu, Bratislava 1966
- Faltus J., Nostrifikace po I. svetovej vojne jako důležitý nástroj upevnenia českého finančního kapitálu, Politická ekonomie, Praha 1961
- Gregorovič M., První československý odboj čsl. legií 1914-1920, Praha 1992
- Honajzer J., Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918 – 1938, Praha 1995
- Hoersch J. K., Kováč D., Ztroskotání spolužití: Češi, Němci, Slováci v První republice 1918 – 1939, Ministerstvo zahraničních zemí, Praha 1993

- Honzík M., Legionáři, Praha 1992
- Horváth Š., Valach J., Kapitoly z dejín peňažníctva na Slovensku II, Bratislava, 1977
- Jančík D. a Kalina T., Banky a společnost v meziválečném Československu, in: Historický obzor, roč. 5, Praha 1994
- Jindra Z., K rozvoji českého bankovního kapitálu před I. světovou válkou, ČSČH V, 1951, s. 506-526.
- Janošák R., Vývoj a postavení Banky pro mezinárodní platy v Basileji, diplomová práce PF UK v Praze, Praha 1989
- Kárník Z., České země v éře první republiky (1918 – 1938), III díly, Praha 2002, 2003
- Klimek A., Boj o Hrad I-II, Praha 1996, 1998
- Krejčí Fr. V., Návrat sibiřských legií, Praha 1920
- Kubů E., The Association of Czechoslovak Bank, Professional interest group or cartel, Prague Economic and Social History papers, 1994
- Kubů E., Pátek J., Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami, Praha 2000
- Kudela J., Les Légions tchécoslovaques et l'or russe, Praha 1922
- Kudela J., Profesor Masaryk a čsl. vojsko na Rusi, Praha 1923
- Kunert J., Řeznicko-uzenářská banka, diplomová práce na Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK, Praha 2003
- Lacina V., Živnobanka a její koncern v letech velké hospodářské krize (1929 – 1934), ČSČH XXXI, Praha 1983
- Lacina V., Velká hospodářská krize v Československu 1929 – 1934, Praha 1984
- Lacina V., Formování československé ekonomiky 1918 – 1923, Praha 1990
- Lacina V., Nostrifikace podniků a bank v prvním desetiletí ČSR, ČČH 92, Praha 1994
- Lacina V., Úloha Živnostenské banky v československém bankovníctví po vzniku I. republiky (1918 – 1923), ČČH 90, Praha 1994
- Lacina V., Banksystem und Industriefinanzierung in der Tschechoslovakischen Republik (1918 – 1931), in: Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, roč. 4, č. 4, Praha 1994
- Lacina V., Banking system changes after the establishment of the Independent Czechoslovak Republic, in: Universal Banking in the Twentieth century, Aldershot 1994
- Lacina V., Das Finanzsystem der böhmische Länder nach der Entstehung der Tschechoslowakei und Österreich in der Hälfte der zwanziger Jahre. In: Mitteleuropa-Konzeptionen in der Hälfte 20. Jahrhundert, Wien 1995

Lacina V., Měnová politika v prvních letech Československé republiky. In: Historický obzor, roč.1, č. 2, Praha 1990

Lacina V. a Slezák L., Státní hospodářská politika v ekonomickém vývoji první ČSR, Praha 1994

Lacina V. a Hájek J., Od úvěrních družstev k bankovním koncernům, Praha 1999

März Ed., Österreichische Industrie- und Bankpolitik in der Zeit Franz Josephs I. Am Beispiel der k. k. priv. Österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe, Wien 1968

März Ed., Österreichische Bankpolitik in der Zeit der grossen Wende 1913 – 1923. Am Beispiel der k. k. priv. Österreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe, Wien 1981

Majurníková J., Sociální zabezpečení legionáře a jeho rodinných příslušníků, PaedF Ústavu sociálních studií v Hradci Králové, 1999

Novotný J., Úvěrové podmínky a postupy Živnobanky v meziválečném období, in: Hospodářské dějiny, roč. 20, Praha 1990

Novotný J. a Sommer K., Úsilí českého finančního kapitálu o repatriaci akcií a monopolizaci v lihovarském průmyslu v letech 1932 – 1938, Slezský sborník, roč. 75, s. 201 – 210, Opava 1977

Novotný J. a Šouša J., K otázkám výzkumu národohospodářské správy se zvláštním zřetelem k bankovní soustavě v českých zemích. K hospodářským a sociálním dějinám 19. a 20. století II, Opava 1991

Novotný J. a Šouša J., The Živnostenská banka in the Czech enterprise till 1918 and its role between the wars. 20th Century Universal Banking, Budapest 1992

Novotný J. a Šouša J., Ke vztahu státní a soukromé správy na pozadí bankovní soustavy za I. republiky. Historia docet, Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, Praha 1992

Novotný J. a Šouša J., Úvěrování československého průmyslu bankami v meziválečném období, AUC, Phil. a Hist. 5, Studia historica XL, Československo a Střední Evropa v meziválečném období, Praha 1996

Novotný J. a Šouša J., Krize bank za První republiky, in: Historický obzor, roč. 13, Praha 2002

Novotný J. a Šouša J., K postavení a úloze středních a malých bank v českých zemích ve 20. letech 20. století, in: Peníze v proměnách času, Acta numismatica Bohemiae, Moraviae et Silesiae, Ostrava 1998

Novotný J. a Šouša J., Banka ve znamení zeleného čtyřlístku. Agrární banka 1911 – 1938, Praha 1996

- Novotný J., Krizové projevy a jejich důsledky v českém bankovníctví 1873 – 1930, in: Ekonomické revue, roč. 1, Ostrava 1998
- Pichlík K, Klípa B., Zabloudilová J., Českoslovenští legionáři (1914 -1920), Praha 1996
- Pimper A., České obchodní banky za války a po válce, Praha 1929
- Polák Josef , Peněžnictví v ruských legiích, Praha 1924
- Politické elity 1918 – 1948, in: Sešity ÚSD AV ČR, sv. 20, Praha 1994
- Raše Rudolf, Evakuace, Praha 1923
- Sacharov K. V., Bělaja Sibir, Mnichov 1923
- Sacharov K. V., Češskije legiony v Sibiri, Berlín 1930
- Sidorin V. I., Ruské armádní velitelství a Zborov, Praha 1937
- Sládek Zdeněk, Evakuační akce čs. vojsk v Sovětském Rusku (1919 - 1920), in: Československo-sovětské vztahy IV, Praha 1975
- Sládek Z., Novotný J., Šouša J., Slovanství nebo obchod?, in: Vývoz československých zemědělských strojů do Ruska a SSSR po roce 1918, Slovanská historická studie XVIII, s. 190 – 217, Praha 1992
- Splítek J. A., Národohospodářská činnost československých vojsk v Sibiři, Praha 1920
- Sychrava L., Duch legií, řada úvah a dokumentů z let 1915 – 1919, Praha 1925
- Šíp František, Několik kapitol o hospodářství naší sibiřské armády, Praha 1926
- Šteindler František, Naše vystoupení v Rusku 1918, Praha 1923
- Vencovský Fr., Jindra Z., Novotný J., Půlpán K., Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999
- Zabloudilová J., Brádlarová D., Banka československých legií 1919 – 1925, in: Historie a vojenství 2/2000), Praha 2000
- Zabloudilová J., Vojenská spořitelna, in: Historie a vojenství 1999, Praha 1999
- Zmrhal Karel, O samosprávu a demokracii v sibiřské armádě, Praha 1923

Příloha č. 1

Personální složení statutárních orgánů centrály Banky čsl. legií v letech 1921 – 1938

a) Vládní komisař a jeho zástupce 1921 – 1938

- Vládní komisař: **JUDr. Josef Lucek**, ředitel Státního dluhu v Praze (1921 – 1934)
- JUDr. Josef Bauer**, ministerský rada Ministerstva financí v Praze (1935 – 1937)
- JUDr. Otakar Hanuš**, vrchní odborový rada Ministerstva financí v Praze (1938)
- Zástupce: **Min. rada Jan Babička**, přednosta Úřadu pro vyměřování poplatků v Praze (1921 – 1927)
- 1928 – nebyl jmenován žádný zástupce vládního komisaře
- Jaroslav Pexa**, vrchní finanční rada Ředitelství státního dluhu v Praze (1929 – 1937)
- Jaroslav Bedřich**, odborový rada Ministerstva financí v Praze (1938)

b) Správní rada Banky čsl. legií v letech 1921 - 1938

- Předseda: MUDr. Rudolf Raše, plukovník (1921 – 1938)
- I. místopředseda: JUDr. Augustin Straka, advokát v Praze (1921 – 1938)
- II. místopředseda: JUDr. Ivan Markovič, advokát a poslanec v Bratislavě (1921 – 1922)
- II. místopředseda: Josef Doležal, místoředitel Legiobanky v Praze (1923 – 1924)
- II. místopředseda: Stanislav Zavadilík, statkář ve Skašticích u Kroměříže (1925 – 1937)
- II. místopředseda: MUDr. Václav Girsá, zplnomocněný ministr v.v. v Praze (1938)

- Členové: Josef Doležal, vrchní účetní Legiobanky v Praze (1921 – 1938)
- Ing. Jindřich Holna, ředitel Legiobanky v Praze (1921 – 1931)
- Josef Khyn, ředitel (1921 – 1933), vrchní ředitel Legiobanky v Praze (1921 – 1938)
- Josef Kukla, vrchní pokladník, likvidátor (1922), místoředitel (1923) Legiobanky v Praze (1931 – 1938)
- Eduard Nop, zemský účetní rada v Brně (1921 – 1938)
- Rudolf Smažík, úředník Vinohradské záložny (1921) a ředitel Ústřední záložny čsl. legionářů v Praze (1921 – 1924)
- Jaroslav Šejd, vrchní úředník Městské spořitelny pražské v Praze (1921 – 1938)
- František Šíp, vrchní ředitel Legiobanky v Praze (1921 – 1932)
- Otakar Trčka, profesor reálky v Českých Budějovicích (1921 – 1936)
- Bohuslav Václavík, kapitán ruských legií (r. l.) v Praze, ředitel Podpůrných fondů kanceláře čsl. legií Ministerstva národní obrany (MNO) v Praze (1921 – 1938)
- Dr. Ladislav Váňa, profesor Státní průmyslové školy v Praze (1921 – 1926), profesor Státní průmyslové školy v Praze a docent Vysoké školy obchodní v Praze (1921 – 1933)
- Stanislav Zavadilík, statkář ve Skačticích u Kroměříže (1921 – 1925), ředitel Podpůrného fondu legionářského při MNO v Praze (1935 - 1938)
- Miloš Gavora, obchodník v Brezové pod Bradlom, Slovensko (1924 - 1928)
- Ing. Karel Horák, architekt a stavitel v Klatovech, člen presidiální rady Obchodní a živnostenské komory v Plzni (1925 – 1935)
- Antonín Pastyřík, major v.v. v Praze (1929 – 1938)
- Pavel Varsik, ředitel v Praze, kooptován (1931 – 1938)
- Vincenc Charvát PhDr., šéfredaktor „Práva lidu“ v Praze (1933 – 1938)
- Rudolf Hásek, továrník v Jablonci nad Nisou (1934 – 1938)
- Ing. Dr. Karel Skorkovský, civilní inženýr stavební a stavitel v Praze (1936 – 1938)

Otakar Trčka, profesor Českého dívčího reálného gymnázia v Českých
Budějovicích (1937)

c) Ředitelství Banky čsl. legií v letech 1921 - 1938

František Šíp, vrchní ředitel (1921 – 1932)

Josef Khyn, náměstek vrch. ředitele (1921 – 1932), vrchní ředitel (1933 – 1938)

Ředitelé:

Dr. Josef Beck, místoředitel (1921 – 1923), ředitel (1924 – 1938)

Ing. Jindřich Holna, ředitel průmyslového oddělení (1921 – 1923)
ředitel (1924 – 1929)

Jindřich Horáček, místoředitel (1921 – 1923)

Josef Polák, místoředitel (1921 - 1923), ředitel (1924 – 1935)

Emil Řepka, místoředitel (1921 – 1926), ředitel (1927 – 1936)

Josef Doležal, místoředitel (1923 – 1926), ředitel (1927 – 1938)

Josef Kukla, místoředitel (1923 – 1926), ředitel (1927 – 1938)

Vincenc Procházka, místoředitel (1925 – 1926), ředitel (1927 – 1936)

Pavel Varsik, ředitel (1925 – 1938)

Josef Holub, ředitel lodního oddělení (1926 – 1936), ředitel (1937 – 1938)

Karel Skalický, místoředitel (1933 – 1936), ředitel (1937 – 1938)

Josef Vojtěchovský, místoředitel (1933 – 1938)

JUDr. Václav Sixta, místoředitel (1934 - † 5. 3. 1935)

JUDr. Jan Plessinger, místoředitel (1935 – 1938)

JUDr. František Sekava, místoředitel (1936 – 1938)

Václav Petr, místoředitel (1937 – 1938)

Josef Rybín, místoředitel (1937 – 1938)

Miloš Tomandl, místoředitel (1937 – 1938)

Václav Zdeněk, místoředitel (1937 – 1938)

Václav Čermák, místoředitel (1938)

Vladimír Holub, místoředitel (1938)

Emil Kačer, místoředitel (1938)

Rudolf Lehovec, místoředitel (1938)

Stanislav Novák, místoředitel (1938)

Ing. Jan Vykypěl, místoředitel (1938)

d) Dozorčí rada Banky čsl. legií v letech 1921 – 1938

Předseda: Václav Vondrák, vrchní účetní rada Nejvyššího účetního kontrolního úřadu v.v., Praha (1921 – 1938)

Místopředseda: Josef Šišma, obchodník v Žerotíně u Šternberka (1921)

Josef Fiala, profesor Čsl. obchodní akademie v Praze (1922 – 1924)

Theodor Růžička, vrchní inspektor Zemědělské rady v Praze (1925 – 1938)

Členové:

Josef Fiala, profesor Čsl. obchodní akademie v Praze (1921 – 1924)

Stanislav Hromádka, ředitel Dodavatelského družstva čsl. legionářů v Praze (1921)

František Novák, ředitel Obchodního družstva čsl. legionářů v Praze (1921)

Theodor Růžička, vrchní inspektor Zemědělské rady v Praze (1921 – 1938)

Miloš Gavora, obchodník v Brezové na Slovensku (1922)

Isidor Vipler, ředitel berního úřadu v Praze, 1927 ve v.v. (1922 – 1929)

Augustin Turka, zemský účetní rada v Praze, 1927 - člen Syndikátu účetních znalců
a odborných revidentů v Praze (1922 – 1938)

Jaroslav Krýsa, ředitel Obecní spořitelny v Přerově (1923 – 1938)

Theodor Růžička, vrchní inspektor Zemědělské rady v Praze (1924 – 1938)

Josef Ježek, profesor Čsl. akademie obchodní v Praze (1925 – 1938)

Václav Šál, zemský vrchní účetní rada v.v., Praha (1930 – 1938)

Příloha č. 2

Personální složení představenstev a dozorčích rad poboček Banky čsl. legií v letech 1921 - 1938

Berehovo (1926 – 1935) 1936 – zrušena

Představenstvo:

Dirigent: Jaroslav Svoboda (1926 – 1931)
Ludvík VI. Falta (1932 – 1935)

Členové: JUDr. Josef Koutňák, podplukovník generálního štábu a velitel jízdního pluku č. 10 v Berehově (1926 – 1928)

MUDr. Svatopluk Veselý, ředitel Všeobecné veřejné župní nemocnice v Berehově (1926 – 1935)

Hugo Vincze, velkoobchodník dřívím a vládní komisař města Berehova (1926 – 1935)

Ludvík Tůma, major jezdeckého pluku č. 10 v Berehově (1927)

Jindřich Hamáček, architekt a podnikatel staveb v Berehově (1928 – 1931)

JUDr. Meisels László, ředitel Zemského vinařského družstva v Berehově (1929 – 1933)

Torzsás András, rolník, Vary u Berehova (1930 – 1933)

Ing. Jaroslav Horák, architekt a stavitel v Berehově (1932 – 1934)

Dozorčí rada: 1926 – Není

Ing. Jaroslav Horák, architekt a stavitel v Berehově (1927 – 1929)

Jaroslav Novák, účetní revident Finančního ředitelství v Berehově (1927 – 1928)

Václav Tišer, adjunkt Československých státních drah v Berehově (1928 – 1931)

Antonín Pochobradský, adjunkt Čsl. státních drah v Berehově (1929 – 1931)

MUDr. Henrik Slomovits, městský lékař v Berehově (1931 – 1935)

Jan Kohoutek, správce Hospodářského družstva v Berehově (1932 – 1935)

Bratislava (1921 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Pavel Varsík (1921 – 1925)
Jaroslav Kozel (1926 – 1938)

Členové: Antonín Granatier, předseda Svazu slovenských učitelů a tajemník
Národní rady v Bratislavě (1921 – 1938)

Jožka Gregor-Tajovský, přednosta kanceláře čsl. legií v Bratislavě (1921 - 1922)

Rudolf Knobloch, místoředitel filiálky v Bratislavě (1921)

Ervín Lengsfeld, ředitel Komárňanské obchodní společnosti v Komárně
(1921 – 1922)

JUDr. Ivan Markovič, advokát a poslanec v Bratislavě (1921 – 1922)

Bohdan Pavlů, hlavní redaktor Slovenského deníku v Bratislavě, vyslanec v Sofii
(1921 – 1922), (1924) - zplnomocněný ministr ČSR v Sofii,
(1927 - 1932) - zplnomocněný ministr ČSR v Kodani, čestný předseda

Ignác Gessay, redaktor v Bratislavě (1922)

Ing. Rudolf Frič, podnikatel staveb v Bratislavě (1923 – 1938)

Miloš Gavora, obchodník v Brezové (1923 – 1924, 1929 – 1932)

Josef Cholek, senátor a hlavní ředitel Zemské úřadovny pro pojištění robotníků
na Slovensku v Bratislavě (1923)

Josef Jánský, velkoobchodník železem v Bratislavě (1923)

Jaroslav Jiroušek, spolumajitel firmy "Jerry" v Bratislavě (1923)

JUDr. Richard Horna, prof. Univerzity Komenského v Bratislavě (1925 – 1933)

Ing. Igor Hrušovský, poslanec Národního shromáždění v Bratislavě (1925 – 1926)

Ing. Zdeněk Krivoš, ředitel Nákupní a prodejní společnosti chemického
velkopřemyslu Fosfacid, člen městského zastupitelstva v Bratislavě
(1925 – 1931)

František Šed'a, hlavní tajemník agrární strany v Bratislavě (1925)

Vojtěch Šuhajda, nájemce nádražní restaurace, Bratislava (1929 – 1933)

Josef Dřímál, majitel hlavního skladu tabáku v Brně (1929 – 1938)
František Hromada, stavitel v Bratislavě (1929 – 1935)
Ing. Václav Rybáček, vrchní tech. rada krajského úřadu v Bratislavě
(1929 – 1933)

Dozorčí rada:

Karel Dušek, vrchní účetní rada v Bratislavě (1921 – 1925)
Josef Chvojka, ředitel gymnázia v Lučenci (1921 – 1924)
Martin Orišek, poslanec v Bratislavě (1922 – 1926)
župní školní inspektor v Bratislavě (1927 – 1928)
Květoslav Šťastný, zemský tajemník Čsl. obce legionářské v Bratislavě
(1925 – 1928)
Jan Hlavatý, statkář v Horné Dubové (1927 – 1928)
JUDr. Artur Jiráček, civilní geometr v Berehově (1929 – 1938)
Matěj Miškoci, zemský školní inspektor v Bratislavě (1929 – 1930)
Jan Machálek, ředitel Stavebního družstva čsl. legionářů v Bratislavě
(1929 – 1930)
Josef Kujan, účetní města Bratislavy v Bratislavě (1931 – 1937)
Ing. Zeno Krivoss, ředitel fy Fosfa, Bratislava (1934 – 1938)

Brno (1921 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Rudolf Utěšil, ředitel filiálky v Brně (1921 – 1930)
Karel Mikeš, ředitel filiálky, Brno (1931 – 1934)
Josef Synek, ředitel filiálky v Brně (1935 – 1938)

Členové: Dr. Josef Kudela, profesor učitelského ústavu v Brně, předseda
(1921 – 1930)

JUDr. František Kleveta, advokát v Brně (1921 – 1923)

Antonín Krásenský, městský rada v Brně (1921 – 1934)

Eduard Nop, zemský účetní rada v Brně (1921 – 1938)

Karel Tomeš, zemský rada v Brně (1921 – 1930, 1935 – 1938)

Dr. Vladimír Tuček, vrchní účetní rada v Brně (1924 – 1932)
(1932 – 1938) vrchní ředitel Úrazové pojišťovny dělnické pro Moravu a
Slezsko v Brně a náměstek vrchního ředitele První moravské spořitelny
v Brně, Brno

Otakar Hanuš, zemský školní inspektor v Brně (1927 – 1938)

Andělín Váhala, notář, Slavkov u Brna (1930 – 1934)

Cyril Metyš, vrchní účetní tajemník Zemského úřadu, Brno (1931 – 1934)

Rudolf Utěšil, vedoucí ředitel Slovenské všeobecné úverné banky, Bratislava
(1931 – 1933)

Dozorčí rada:

Jaroslav Krýsa, ředitel Městské spořitelny v Přerově (1921, 1923 – 1924)

Karel Poláček, místoředitel Ústřední Jednoty čes. hospodářských společenstev
úvěrních v Brně (1921 – 1926)

František Mácha, obchodník ve Vyškově (1922 – 1925)

Ing. František Zatloukal, architekt a stavitel v Brně (1925 – 1938)

Albín Žák, ředitel První moravské spořitelny v Brně (1927 – 1930)

Adolf Halbich, ředitel Penzijního ústavu soukromých drah, Brno
(1930 – 1938)

Karel Kabrna, ředitel Západomoravských elektráren akc. spol. Brno
(1930 – 1938)

**Duchcov (1922 – 1924) expozitura
(1925 – 1937) filiálka**

Představenstvo:

Ředitel: Richard Ryšavý (1925 – 1927)
Jaroslav Stuchlý (1928 – 1938)

Členové :

- Josef Badalec - obchodník v Bilině (1925 – 1938)
Josef Hejl - náměstek starosty v Duchcově (1925 – 1926)
Václav Lustig - učitel a městský radní v Duchcově (1925)
JUDr. Josef Poláček - advokát v Teplicích – Šanově (1925 – 1938)
Václav Štilip - obchodník v Duchcově (1925 – 1938)
František Vykouk - obchodník a náměstek starosty v Mostě (1925 – 1927)
Václav Freiman, předseda Okresní správní komise v Duchcově a předseda Libkovicích družstevních skláren v Libkovicích (1926)
Ing. Hugo Malý, ředitel Státní odb. hornické školy v Duchcově a inspektor horních škol v ČSR, člen okresního zastupitelstva Duchcov (1926 – 1938)
František Janík, statkář ve Volevšicích, člen okresního zastupitelstva Most (1927 – 1938)
Josef Hejl - náměstek starosty v Duchcově (1928)
Alois Zázvorka, statkář, Patokryje (1928 – 1931)
Ing. Mont. Jan Lašek, ředitel Zeměvrtné akc. spol. Julius Thile, Osek u Duchcova (1929 – 1931)
Jan Hradil, ředitel České akademie obchodní, Teplice – Šanov (1932)
MgPh. Jan Pícek, lékárník, Duchcov (1932 – 1934)

Dozorčí rada:

- Ladislav Jelínek - pokladník Lobkowitzova ředitelství zříděl v Bilině (1925 – 1931)
Vavřinec Paneš, správce dolu "Anna" v Strupčicích u Chomutova (1925 – 1926)
Václav Lustig, učitel, městský radní a předseda sev. čes. župy Čs. O. L. v Duchcově (1926 – 1931)

Jan Hradil, ředitel České akademie obchodní, Teplice – Šanov (1928 – 1936)

Josef Bayer, inspektor státních menšinových škol, Teplice – Šanov (1931 – 1933)

Karel Sýkora, vrchní inspektor pojišťovny „Legie“ a člen okresního zastupitelstva,
Duchcov (1931 – 1936)

Ing. Josef Špelina, prokurista skláren fy Engels a spol., Bílina (1931 – 1938)

Ing. Dr. Jan Lašek, úředník aut. báňský inženýr a majitel uhelných dolů,
Teplice – Šanov (1936 – 1938)

**Hradec Králové (1922 – 1923) expozitura
(1924 – 1938) filiálka**

Ředitel: Bedřich Moudřík, dirigent filiálky v Hradci Králové (1924 – 1934)
Josef Lukáš, dirigent filiálky v Hradci Králové (1935 – 1938)

Představenstvo:

Členové: Miroslav Háše, průmyslník v Litomyšli (1924 – 1926)

JUDr. Milan Homoláč, advokát v Hradci Králové (1924 – 1927)

Ladislav Komárek, společník firmy Fr. Komárek, zelárna a kruhová cihelna ve
Svobodných Dvorech (1924 – 1938)

Alois Krčmář, okresní školní inspektor v Hradci Králové (1924 – 1928)

MUDr. Ladislav Souček, obvodní lékař v Hradci Králové, společník fy. Souček
a Srdínko, továrna cihelných výrobků, Plotiště n. Labem. (1924 – 1938)

Antonín Sýkora, tajemník městského úřadu v Jaroměři (1924 – 1934)

Joža Řepka, správce Okresní nemocenské pokladny a předseda okresní správní
komise v Semilech (1925)

Jindřich Bém, velkoobchodník text. zbožím ve Dvoře Králové nad Labem
(1926 – 1931)

Otto Drábek, velkostatkář ve Volanicích (1926 – 1938)

František Šámal, ředitel Městské spořitelny v Žamberku (1926 – 1931)

JUDr. František Steinfeld, advokát v Hradci Králové (1927 – 1938)

Zdeněk Sochor, velkopřemyslník, Dvůr Králové n. Labem (1928 – 1931)

Antonín Slejška, architekt a stavitel, Hradec Králové (1929 – 1933)

V.F. Hynek, průmyslník a starosta města N. Bydžova, Nový Bydžov
(1931 – 1938)

Jaroslav Šolc, ředitel Městské spořitelny, Jilemnice (1931 – 1938)

Karel Skuherský, komorní rada a šéf fy K.V. Skuherský, průmyslové závody,
Hradec Králové (1932 – 1938)

Dozorčí rada:

Josef Panenka, kontrolor městského úřadu v Hradci Králové (1924 – 1926)

Adolf Žabokrtský, odborný učitel v Hradci Králové (1924 – 1938)

Jindřich Holeček, majitel závodu puškařského v Hradci Králové (1927 – 1938)

Josef Vacek, vrchní účetní Spořitelny královéhradecké v Hradci Králové
(1927 – 1928)

Václav Imlauf, poštovní ředitel v.v. Hradec Králové (1929 – 1933)

Antonín Haba, ředitel Právovárečného měšťanstva, Hradec Králové (1930 – 1938)

Jihlava (1922 – 1923) – **expozitura**
(1924 – 1938) – **filiálka**

Představenstvo:

Ředitel: Bohuslav Holub, ředitel filiálky v Jihlavě (1924 – 1938)

Členové:

Václav Čihák, komerční rada a velkoobchodník železem v Jihlavě (1924 – 1925)

Ignác Knorr, architekt a stavitel v Jihlavě (1924 – 1938)

Leopold Kosovský, velkostatkář a plukovník r.l. v.v. Horní Kosov u Jihlavy
(1924 – 1925)

Bohumil Prchal, spolumajitel firmy Bří Prchalové a spol. v Třebíči
(1924 – 1929, 1931)

Rudolf Smrčka, správce školy ve Staré Hůře (1924)

JUDr. František Vlasák, advokát v Pelhřimově (1924 – 1933)

Josef Bína, statkář ve Služátkách u Pelhřimova (1926 – 1929)

Josef Dvořák, odborný učitel a rolník ve Volevčicích u Telče (1927 – 1935)

Josef Polák, ředitel Městské spořitelny v Humpolci (1927 – 1933)

Josef Babáček, ředitel Občanské záložny, Město Žďár (1929 – 1936)

MUDr. Vítězslav Horn, primář a ředitel Všeobecné nemocnice, Jihlava
(1929 – 1938)

Karel Glanz, náměstek ředitele Spořitelny města Tábora, Tábor
(1930 – 1932)

Oskar Henn, ředitel spořitelny, Dačice (1934)

Ferdinad Polák, společník fy. Polák a Hopp, továrna na železné zboží, Jihlava
(1936 – 1938)

Josef Hlávka, ředitel Okresní záložny hospodářské, Německý Brod
(1937 – 1938)

Rostislav Novák, ředitel První občanské záložny, Třebíč (1938)

Dozorčí rada:

Josef Dvořák, odborný učitel a rolník v Telči (1924 – 1926)

Pavel Havránek, ředitel Okresní nemocenské pokladny v Jihlavě (1924 – 1930)

Jan Veselý, správce Občanské záložny v Lukách n. J. (1924 – 1932, 1934 – 1935)

Václav Bedrníček, správce Občanské záložny ve Světlé nad Sázavou
(1927 – 1938)

Jindřich Vorlíček, pokladník Občanské záložny, Chýnov (1930 – 1935)

Antonín Juzl, ředitel Občanské záložny, Luka n. Jihlava (1933 – 1938)

František Svoboda, pokladník Občanské záložny, Chýnov (1936 – 1938)

Augustin Pekař, státní ředitel Čsl. veř. obch. školy, Znojmo (1937 – 1938)

Ing. Jaroslav Černohlávek, prof. Obchodní akademie v Kolíně (1925 – 1938)

Zdeněk Ruml, velkostatkář, Křečhoř (1928 – 1935)

Ladislav Jung, velkoobchodník uhlím, Kutná Hora (1932 – 1938)

Komárno (1932 – 1937)

Představenstvo:

Ředitel: Čestmír Jančík (1932 – 1935)
Emerich Fischer (1936 – 1937)

Členové: Ludevít Baranyi, statkář a nájemce, Krátké Kesy (1932 – 1934)

MUDr. Arthur Krausz, prakt. lékař a majitel realit, Komárno
(1932 – 1937)

Arnošt Sándor, vrchní městský účetní, Komárno (1932 – 1933)

Ing. Karel Spinka, ředitel loděnice Škodových závodů, Komárno
(1932 – 1934)

Vojtěch Spitzer, majitel domů, knihkupectví a tiskárny, Komárno
(1932 – 1933)

Eduard Vörös, rolník, Zlatná na Ostrově (1932 – 1937)

Arnošt Nádor, velkoobchodník Komárno (1935 – 1937)

Ing. Miroslav Tušl, ředitel loděnice Škodových závodů, Komárno
(1935 – 1937)

Břetislav Végr, nájemce dvora, Malý Harčáš u Komárna (1937)

Emerich Fischer, dirigent filiálky, Komárno (1937)

Dozorčí rada:

Gustav Košťial, nájemce hlavního skladu tabáku, Nové Zámky
(1932 – 1933)

Dr. Emerich Majer, papežský prelát a opat, Komárno (zemřel 24. 11. 1936)
(1932 – 1937)

MUDr. Vojtěch Polony, policejní a odborný lékař, Komárno
(1932 – 1937)

Ing. František Fára, přednosta Čsl. akc. plav. spol. dunajské, agencie Komárno
(1934 – 1937)

Košice (1930 – 1937)

Představenstvo:

Ředitel: Stanislav Pejřil (1930 – 1937)

Členové:

Kornel Eschwig-Hajts, majitel domu a obchodník, Košice (1930 – 1933)

Antonín Fischer, řím. katol. děkan, farář, Myslava (1930 – 1934)

Jakub Fodor, ředitel Kostolanské továrny na umělá hnojiva, Eduard Weiser,
Kostolany nad Hornádom (1930 – 1937)

Simon Grosz, ředitel fy. Bunzl and Biach, Ružomberok (1930)

Peter Marendiak, školní inspektor, Košice (1930 – 1933)

Eugen Robert, ředitel Zemplínské eskomptné a ľudové banky, Michalovce
(1930 – 1932)

Josef Smrž, I. náměstek starosty města Košic, Košice (1930 – 1931)

JUDr. Mikuláš Vrchovina, býv. zástupce župana župy košické, rada politické
správy v.v., Košice (1930 – 1931)

Josef Welter, velkoobchodník a majitel domu, Košice (1930 – 1937)

Václav Janout, architekt a I. náměstek starosty města Košic, Košice
(1932 – 1933)

Adolf Gabler, ředitel Košických elektrických pouličních železnic, Košice
(1934 – 1937)

Pavel Ušiak, nádražní restaurace, Košice (1934 – 1937)

Dr. Hubert Děrd'a, zemědělský rada, Košice (1935 – 1936)

Dozorčí rada:

Jan Krpálek, oficiál Čsl. státních drah, Košice (1929 – 1932)

Augustin Pekař, prof. Státní obchodní akademie, Košice
(1929 – 1936)

Ing. Jan Pilka, zemědělský rada, Košice (1929 – 1931)

Jaroslav Šindler, odborný učitel, Košice (1929 – 1937)

Ing. Zdeněk Jína, profesor Státní obchodní akademie, Košice (1937)

Královské Vinohrady (1924 – 1938) expozitura

Dirigent: Jindřich Horáček (1924 – 1936)
Josef Seidl (1937 – 1938)

Libeň - Praha VIII (1924 – 1933) expozitura

Dirigent: Jaroslav Hübner (1924 – 1938)

Louny (1922 – 1923) **expozitura**
(1924 - 1938) **filiálka**

Představenstvo:

Ředitel: Josef Pracný (1924 – 1938)

Členové:

František Kellner, velkoobchodník chmelem v Žatci (1924 – 1932, 1937)

Josef Prošek, statkář ve Vrbně (1924 – 1937)

Vladimír Snopek, revident Okresní správní komise v Lounech
(1924 – 1932)

Josef Ullmann, podnikatel staveb v Libušíně u Kladna (1924 – 1925)

Ing. Josef Ullrich, úředník Lounského cukrovaru v Lounech
(1924 – 1927)

Josef Mocker, statkář, předseda Hospodářského družstva v Lounech,
a místopředseda Lounských cukrovarů v Citolibeč (1925 – 1932)

Václav Kádner, majitel továrny na minerální oleje a mazadla v Dobroměřicích
u Loun (1927 – 1938)

Josef Keprt, statkář, Citoliby (1931 – 1938)

Vladimír Snopek, účetní ředitel Okresního úřadu v Lounech (1932)

Karel Hausenblas, statkář, Louny (1933 – 1938)

Josef Šuchtan, statkář, Toužetín (1933 – 1938)

Josef Jirásek, spolumajitelka umělého mlýna, Louny (1938)

Dozorčí rada:

František John, majitel závodu pekařského v Lounech (1924 – 1938)

Gustav Sekera, ředitel Občanské záložny v Lounech (1924 – 1926)

Rudolf Koubek, učitel v Lounech (1926 – 1934)

Rudolf Bergmann, senátor a velkostatkář, Židovice (1932)

Vladimír Snopek, účetní ředitel okresního úřadu pol. Služby, Louny (1933)

Ing. Bohumil Rón, technický rada, Louny (1935 – 1938)

Lovosice (1926 – 1937)

Představenstvo:

Ředitel: Josef Zíka (1926 – 1934)
Josef Zdráhal (1935 – 1937)

Členové: JUDr. Karel Gasser, notář v Lovosicích (1926 – 1936)
Max Kellner, velkostatkář v Podsedicích (1926 – 1937)
Oldřich Novotný, velkostatkář v Želechovicích (1926 – 1937)
František Pořt, architekt a stavitel v Lovosicích (1926 – 1937)
JUDr. Karel Tippmann, advokát v Lovosicích (1926 – 1937)
František Wunsch, předseda Občanské záložny v Třebenicích
(1927 – 1937)
Jindřich Lauschmann, velkoobchodník, Lovosice (1934 – 1935)

Dozorčí rada:

Josef Kornalík, ředitel Okresní záložny hospodářské v Libochovicích
(1926 – 1928)

Ratibor Vodsed'álek, majitel knihkupectví v Roudnici n. Labem
(1926 – 1937)

Jindřich Lauschmann, velkoobchodník v Lovosicích (1927 – 1933)

František Suchomel, správce Okresní záložny hospodářské, Libochovice
(1929 – 1937)

Ing. Josef Ullrich, ředitel cukrovaru, Bohušovice n. Ohří (1934 – 1937)

Michalovce (1933 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Evžen Robert (1933 – 1938)

Členové: Dr. Hubert Děřda, vrchní veterinární komisař, Michalovce (1933 – 1934)

Ferdinand Ehrenheim-Schytra, velkostatkář, Michalovce (1933 – 1938)

Dr. Vasil Ravluk, veřejný notář, Michalovce (1933 – 1938)

Alexandr Sztáray, velkostatkář, Michalovce (1933 – 1938)

Samuel Weissberger, velkoobchodník, Michalovce (1933 – 1938)

Dozorčí rada:

Isidor Izsó, velkoobchodník, Michalovce (1933)

MUDr. Zdeněk Klenka, primář, Michalovce (1933 – 1938)

Emerich Wengerský, velkostatkář, Tarnava (1933 – 1938)

Myron Čollák, hl. tajemník a vedoucí notář. úřadu, Michalovce
(1935 – 1938)

Dr. Evžen Špaňár, hlavní zdravotní komisař, Michalovce (1934)

Viliam Ungerman, ředitel Státní lidové školy, Michalovce (1935 – 1938)

Moravská Ostrava (1923 – 1938)

Představenstvo :

Ředitel: Rudolf Blažek (1923 – 1931)
Otmar Jurnečka (1932 – 1936)
Augustin Střížík (1937 – 1938)

Členové: Ladislav Havlíček, vrchní účetní Občanské záložny ve Vítkovicích
(1923 – 1925, 1927 - 1938)

MUDr. Ludvík Klega, městský lékař ve Vítkovicích (1923 – 1924)

JUDr. Karel Winkler, advokát v Moravské Ostravě (1923 – 1938)
Ing. Antonín Schindler, architekt a stavitel v Moravské Ostravě (1924 – 1929)
JUDr. Andělín Váhala, notář v Novém Jičíně (1924 – 1929)
Ing. Josef Drahný, prof. Vyšší hospodářské školy v Opavě (1925 – 1938)
Jaromír Špaček, poslanec N.S. a ředitel Městských úřadů ve Slezské Ostravě
(1925 - 1929)
Václav Hušek, ředitel Centrální záložny v Opavě (1926 – 1938)
Eduard Riedl, majitel knihtiskárny v Moravské Ostravě (1927 – 1938)
Otmár Jurnečka, prokurista centrály, Moravská Ostrava (1930)
Alois Tvarůžek báňský úředník, Petřvald (1936 – 1938)

Dozorčí rada:

Jaroslav Krýsa, ředitel Městské spořitelny v Přerově (1923 – 1926)
Alfréd Vocelka, správce školy v Radvanicích (1923 – 1925)
Josef Skála, ředitel Městské spořitelny v Karviné (1925)
Ladislav Havlíček, ředitel Městské spořitelny v Přerově (1926)
Robert Huvar, ředitel měšťanské školy ve Slezské Ostravě (1927 – 1938)
Dr. Ing. Václav Papoušek, ředitel Obchodní akademie v Moravské Ostravě
(1927 – 1938)
Josef Cyprián, úředník Moravsko-ostravské spořitelny, Moravská Ostrava
(1931 – 1932)

Náměstí Republiky – Praha I/II (1933 – 1938)

Dirigent: Rudolf Kaška (1933 – 1938)

**Nové Mesto nad Váhom (1922 – 1924) – expozitura
(1925 – 1938) - filiálka**

Představenstvo:

- Ředitel: Václav Rychetský (1925 – 1929)
Karel Lazar (1930 - 1938)
- Členové: Josef Gábor, rolník a starosta v Čachticích (1925 – 1927)
- MUDr. Ján Hrušovský, obvodní lékař v Novém Městě nad Váhom
(1925 – 1938)
- Ing. Bedřich Kellerman, spolumajitel továrny v Nové Město nad Váhom
(1925 – 1931)
- Ján Nepomuk Walló, obchodník ve Staré Tuře (1925 – 1938)
- Dr. Gejza Zúbek, prof. v Bratislavě (1925)
- Ján Maco, rolník v Pobědíně (1926 – 1930)
- Jaroslav Anděl, průmyslník v Trenčíně (1927 – 1933)
- Adam Kedro, starosta v Horních Bzincích (1927 – 1929)
- JUDr. Michal Slávik, poslanec N.S. a veřejný notář v Trenčíně (1927 – 1933)
- Vincenc Vido, obchodník v Čachticích (1927 – 1933)
- JUDr. Arnošt Tyroler, advokát, Nové Město nad Váhom (1930 – 1938)
- Josef Halva, správce plynárny a elektrárny, Nové Město nad Váhom
(1937 – 1938)
- Josef Kraus, ředitel Ref. reálného gymnazia, Nové Město nad Váhom
(1937 – 1938)

Dozorčí rada:

- František Loubal, prof. v NMnV (1925 – 1928)
- Martin Maliček, rolník v Moravské Lieskové (1925 – 1930)
- Jan Minarik, revizor Ústředního družstva v Bratislavě, Dolné Srnie
(1925 – 1938)

Kazimír Šitavanc, inspektor menšinových škol, Olomouc (1932 – 1938)

Antonín Roubal, disponent fy. Hružza a Rosenberg v Olomouci (1936 – 1938)

Josef Kotrbáček, majitel cukrářského závodu, Olomouc (1937 - 1938)

Gabriel Zlámal, starosta Skrbeň (1937 – 1938)

Dozorčí rada:

Jaroslav Janáček, ředitel fy. Colonia v Olomouci (1922 – 1923)

Jaroslav Krýsa, ředitel Obchodní spořitelny v Přerově (1922 – 1938)

Antonín Roubal, disponent fy. Hružza a Rosenberg v Olomouci (1922 – 1923)

Adolf Kubíček, profesor Obchodní akademie v Olomouci (1924 – 1938)

František Nakládal ředitel Občanské záložny v Přerově (1924 – 1926)

Ing. Slavomil Svozil, statkář v Příkazích (1927 – 1936)

Kazimír Šitavanc, inspektor menšinových škol, Olomouc (1933)

**Piešťany (1922 – 1924) – expozitura
(1925 – 1933) - filiálka**

Představenstvo:

Ředitel: Josef Zdráhal (1925 – 1933)

Členové:

MUDr. Ján Müller, lázeňský lékař v Píšťanech (1925 – 1933)

Desider Scheimovits, velkostatkář v Píšťanech (1925 – 1932)

Štefan Schwitzer, velkostatkář v Píšťanech (1925 – 1926)

František Střebický, správce velkostatků v Rakovicích (1925 – 1933)

Emanuel Štefan, obchodník ve Vrbové (1925 – 1926)

Josef Meth, lékárník v Píšťanech (1926 – 1933)

Jaroslav Reichstädter, člen burzovní rady, velkostatkář v Šalgovcích
(1926 – 1929)

František Chňapko, rolník, Kostolany (1928 – 1933)

Martin Tomeš, statkář, Kostolany (1928 – 1933)

Dozorčí rada:

JUDr. Štefan Hójo, veřejný notář v Hlohovci (1925 – 1933)

Josef Meth, lékárník v Píšťanech (1925)

Antonín Fuchsa, ředitel měšťanské školy, člen městského zastupitelstva
v Píšťanech (1926 – 1928)

Jan Loubal, inspektor Čsl. státních drah, člen obecního zastupitelstva, Piešťany
(1929 – 1933)

Plzeň (1921 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Rudolf Meduna (1921 – 1938)

Rudolf Juren, ředitel Plzeň (1938)

Členové:

Václav Bozděch, správce Řeznicko-uzenářského družstva čsl. legionářů v Plzni
(1921)

František Čech, velkoobchodník v Domažlicích (1921 – 1925)

Karel Horák, architekt v Klatovech (1921 – 1933)

Lubomír Peča, vedoucí úředník průmyslového závodu v Plzni, předseda
(1921 – 1923)

Bohumil Velík, správce velkostatku v Piňovanech (1921 – 1931)

Dr. Augustin Šíp, advokát v Plzni (1923 – 1938)

Emil Körper, velkoobchodník v Plzni (1925 – 1929)

JUDr. Joža Huněk, advokát v Plzni (1927 – 1929)

Rudolf Juren, ředitel biografu, Plzeň (1930 – 1937)

Josef Šašek, disponent Měšťanského pivovaru, Plzeň (1930 – 1933)

František Vojtěch, velkoobchodník a komerční rada, Plzeň (1932 – 1938)

Josef Janouš, ředitel Západočeského konzumního družstva v Plzni (1938)

Ing. Václav Švajcer, stavitel a společník firmy Mandaus, ing. Švajcer a spol.,
Plzeň (1938)

Dozorčí rada:

František Jícha, vrchní revident čsl. státních drah v Plzni (1921 – 1924)

Jakub Waldmann, obchodník v Plzni (1921 – 1924)

JUDr. Joža Huňek, advokát v Plzni (1924 – 1926)

František Icha, inspektor st. drah v Plzni (1924 – 1933)

Karel Landsfeld, prof. Obchodní akademie v Plzni (1925 – 1937)

Josef Šašek, disponent Měšťanského pivovaru, Plzeň (1934 – 1938)

**Poprad (1923 – 1924) - expozitura
(1923 – 1938) – filiálka**

Představenstvo:

Dirigent: František Odložilík (1923 -1924)

Ředitel: František Odložilík (1925 – 1938)

Členové:

MUDr. Karel Ammerling, ředitel Masarykovy léčebny plicně chorých v Květnici,
člen městského zastupitelstva v Popradu (1925 – 1927)

Julius Demuth, obchodník a hostinský ve Vikartovicích (1925 – 1926)

Ludvík Kalix, statkář a starosta obce Stráža u Popradu (1925 – 1934)

JUDr. Karel Kovalčík, veřejný notář v Levoči (1925 – 1930)

JUDr. Juraj Slávik, župan košické veľkožupy v Košicích (1925 – 1928)

Ing. Josef Šabacký, vrchní stavební rada v Lipt. sv. Mikuláši (1926 – 1938)

MUDr. Jaromír Švamberg, ředitel státního léčebného ústavu v Dolním Smokovci (1926 – 1929)

Ján Jančo, statkář v Mečedelovcích u Levoče (1927 - 1930)

MUDr. Jan Kubík, primář sanatorií Dra Szontágha N. Smokovce (1928 – 1931)

Eliáš Kurzmann, obchodník Važec odborový rada při ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy (1928 – 1938)

Max Feldbauer, sekretář fy. J. Ph. Glesinger, Poprad (1929 – 1931)

František Lysý, prof. Státní lesní a dřevařsko-pilařské školy, Liptovský Hrádok (1930)

Jindřich Engländer, obchodník dřívím, Poprad (1932 – 1933)

Alexander Luczy, veľkoobchodník Poprad (1932 – 1938)

MUDr. Jan Opatrný, majitel sanatoria, Starý Smokovec (1932 – 1938)

Emerich Varga, starosta města Popradu, Poprad (1932 – 1938)

MUDr. Arnošt Eckstein, ředitel sanatoria Všeobecného penzijního ústavu, Nový Smokovec (1935 – 1938)

MUDr. Soběslav Sobek, ředitel sanatoria, Vyšné Hágy (1937 – 1938)

Dozorčí rada:

Ladislav Beneš, člen městského zastupitelstva v Popradě (1925 – 1927)

Eduard Heyda, správce u ředitelství státních lesů v Lipt. Hrádku (1925 – 1930)

Josef Teplický, správce pozemkové knihy, v.v. ve Spišské Sobotě (1925 – 1926)

Josef Holub, správce Masarykovy léčebny plicně chorých v Květnici (1926 – 1930)

Bohumil Franc, vrchní správce státních lázní v Tatranské Lomnici (1927 – 1929)

*MUDr. Arnošt Eckstein, vedoucí lékař sanatoria, Tatranské Matliary
(1930 – 1934)*

Jindřich Valta, státní lesmistr, Liptovský Hrádok (1930)

Ing. Juraj Országh, ředitel lázní a komerční rada, Tatranská Lomnica
(1931 – 1933)

Sami Lichtenstein, generální ředitel, Poprad (1933 - 1938)

Jindřich Engländer, obchodník, Poprad (1934)

Ludvík Kalix, statkář, Stráža u Popradu (1935 - 1938)

Ing. Alfred Politzer, ředitel fy. Svit, úč. spol. Batizovce (1937 –1938)

Ružomberok (1933 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Václav Jarošek (1933 – 1938)

Členové:

František Dvorský, knihkupec, Ružomberok (1933 – 1938)

Simon Grosz, ředitel fy. Buntl and Biach, Ružomberok (1933 – 1938)

Rudolf Haás, velkoobchodník, Ružomberok (1933 – 1937)

Arnold Hatala, rolník, Lykavka (1933 – 1938)

JUDr. David Szilágyi, advokát, Ružomberok (1933 – 1938)

Antonín Pružinský, starosta obce, Velká Štiavnica (1938)

Dozorčí rada:

Karel Kloubek, hoteliér, Ružomberok (1933 – 1938)

MUDr. Julius Hoselitz, lékař, Liptovská Teplá (1933 – 1938)

MUDr. Marek Polgár, lékař v.v. Ružomberok (1933 – 1936)

Turnov (1926 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: František Louma (1926 – 1933)
Souček Josef (1934 – 1937)

Jaroslav Pospíšil (1938)

Členové:

Rudolf Hásek, společník fy. Zahradník and Hásek v Jablonci n. Nisou
(1926 – 1933)

Jóža Řepka, správce Okresní nemocenské pojišťovny
a předseda Okresní správní komise v Semilech (1926 – 1938)

Jan Valkoun, statkář, Újezd u Svijan (1927 – 1938)

Jaroslav Mareš, nádražní restaurátér, Turnov (1928 – 1937)

Dozorčí rada:

František Louda, obchodník v Turnově (1926 – 1933)

Václav Škréta, učitel v Turnově (1926 – 1938)

Josef Kvapil, velkoobchodník, Ohrazenice (1934 – 1936)

František Louda, obchodník, Turnov (1935 – 1938)

Josef Materna, továrník, Nová Paka (1937 - 1938)

JUDr. Maxmilián Štolc, advokát, Turnov (1937 – 1938)

Užhorod (1932 – 1936)

Představenstvo:

Ředitel: Čeněk Ptáček (1932 – 1933)
Hugo Knotek (1934 – 1936)

Členové:

JUDr. Josef Hořejš, advokát, Užhorod (1932 – 1936)

JUDr. Zoltán Miklós, advokát Užhorod (1932 – 1933)

Bohumil Purma, majitel kavárny a cukrářského závodu, Užhorod
(1932 – 1936)

Dozorčí rada:

Ing. Jaroslav Hošek, ředitel Státních obchodních škol, Užhorod
(1932 – 1936)

Václav Míka, prokurista Družstva čsl. Legionářů, Užhorod
(1932 – 1936)

Zlaté Moravce (1933 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Václav Rychetský (1933 - 1936)
Antonín Derfl (1937 – 1938)

Členové:

ThDr. František Horváth, děkan Zlaté Moravce (1933 – 1938)

František Jereš, statkář, Neverice (1933 – 1934)

MUDr. Josef Kaiser, lékař, Topolčianky (1933 – 1938)

Adolf Šimko, velkoobchodník, Zlaté Moravce (1933 – 1936)

JUDr. Zikmund Weisz, advokát, Zlaté Moravce (1933 – 1938)

Gašpar Rovňan, rada politické správy v.v., Zlaté Moravce (1937 – 1938)

Dozorčí rada:

Julius Eisenberg, obchodník, Zlaté Moravce (1933 – 1938)

Ludevít Meszároš, farář, Tesáre (1933 – 1938)

Ludevít Štukovský, mlynář, Machulince (1933 – 1938)

Zvolen (1925 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: Hugo Knotek (1925 – 1932)
Karel Muška, ředitel filiálky ve Zvoleni (1933 – 1938)

Členové:

Samuel Bulla, kožešník ve Zvoleni (1925 – 1938)

Ing. Karel Freund, báňský rada stát. železáren v Podbrezové (1925 – 1927)

Dr. Ludevít Medvecký, býv. poslanec N.S., čestný předseda ve Zvoleni
(1925)

Methoděj Škubna, nájemce městského Grand-Hotelu ve Zvoleni (1925 – 1927)

Ludevít Vig, šéf firmy A. Vogelhut a syn ve Zvoleni (1925 – 1933)

Josef Pešek, architekt a stavitel ve Zvoleni (1926 – 1929)

Josef Soc, majitel sýrárny, Dobronivá (1928 – 1929)

Viliam Škotovský, řezník a majitel domu, Zvolen (1928 – 1932)

Juraj Rimek, mlynář, Zvol. Slatina (1929 – 1938)

Ján Bečko, řezník a majitel domu, Zvolen (1930)

MUDr. Karel Wittmann, lékař, Zvolen (1930 – 1938)

Koloman Ipper, majitel bryndzárny, Zvolen (1931 – 1936)

Alexander Vagač, majitel sýrárny, Detva (1931 – 1934)

Eugen Tandlich, velkoobchodník železem, Zvolen (1934 – 1938)

Dozorčí rada:

Bohumil Franc, správce státních lázní na Sliachi (1925 – 1926)

Koloman Ipper, majitel brynzárny ve Zvoleni (1925 – 1930)

Vojtěch Kozáček, vedoucí městský notář ve Zvoleni (1925 – 1927)

Ján Bečko, poslanec NS, majitel domu ve Zvoleni (1927 – 1929)

Bohumil Zoufalý, dirigent Ústředného družstva, filiálky ve Zvoleni (1927 – 1928)

Emil Ganz, obchodník, Zvolen (1929 – 1938)

Josef Soc, majitel sýrárny, Dobrá Niva (1930 – 1936)

František Dvořák, správce sýrárny fy. J. Wittmann a syn, Očová (1931 – 1938)

Žilina (1932 – 1938)

Představenstvo:

Ředitel: František Šimůnek (1932 – 1938)
Václav Rychetský, ředitel filiálky, Žilina (1938)

Členové:

Ján Drobný, krajský prezident v.v. Žilina (1932 – 1938)

Karol Pawera, stavitel Žilina (1932 – 1936)

MUDr. Vojtěch Spanyol, primář – ředitel Státní nemocnice, Žilina (1932)

Jindřich Nürnberg, majitel realit, Žilina (1934 – 1938)

Ladislav Petrovský, stavitel, Žilina (1935 – 1938)

Zikmund Kohn, velkoobchodník, Velká Bytča (1937 – 1938)

Matúš Stolárik, ředitel družstva, Nová Žilina (1937 – 1938)

Dozorčí rada:

Ing. František Bednařík, architekt Žilina (1932 – 1938)
Bohuslav Menšík, ředitel státní školy, Sučany (1932 – 1938)

Žižkov (1925 – 1938) expozitura

Žižkov – Praha XI:

Dirigent: Josef Kubek (1925 – 1928)
                  Bohuslav Emr (1929 – 1938)

Příloha č. 3

Životopisné údaje o činnosti vybraných představitelů Banky československých legií za I. světové války, I. republiky a II. světové války

*Ing. František Šíp, vrchní ředitel Banky čsl. legií (1920 – 1934)*¹

Narozen 3.7. 1881 v Sousedovicích, okres Strakonice, zemřel 22. října 1935 ve Vrchách na následky mozkové mrtvice. Vystudoval střední hospodářskou, lihovarnickou a mlékařskou školu (neurčeno místo), v letech 1898 – 1905 byl zaměstnán ve čtyřech zpravidla německých a židovských firmách a v letech 1905 – 1914 byl zaměstnán jako úředník Ústřední banky českých spořitelén. Do roku 1914 působil jako ředitel bankovní filiálky v Haliči, kdy v létě 1914 převedl většinu jejích peněžních fondů do Rumunska, odkud spolupracoval s českými finančníky v Rusku, Francii a USA a financoval český odboj.

V zimě roku 1915 odešel do Ruska a do zajetí padl v Přemyšlu dne 21.3.1915. Do čsl. vojska byl zařazen dne 25.8.1917. Dne 3.8.1918 byl zvolen členem Odbočky Československé národní rady na Rusi (OČSNR) na sjezdu čsl. vojska v Omsku. Od 21.10.1918 zařazen do služby ve Vojenském odboru OČSNR při Finančním odboru. Dne 9.1.1919 byl jmenován náčelníkem Finanční správy (rozkazem prozatímního výboru č.24) a od 27.1.1919 získal hodnost podporučíka (Vojenská správa rozkaz č. 19). Dne 2.8.1919 byl povýšen na poručíka (rozkaz čsl. vojsku, osobních změn č. 39), dne 16.10.1919 byl povýšen na kapitána správní služby (rozkaz čsl. vojsku, osobních změn č. 55).² Dne 15.11.1919 byl pověřen zahájením přípravných prací ke zřízení akciové banky (úřední věstník č. 5). Dne 16.12.1919 povýšen na majora správní služby (rozkaz čs. vojsku, osobních změn č. 63). Dne 24.4.1920 povýšen na podplukovníka správní služby (rozkaz osobních změn č. 22). Evakuován lodním transportem lodi Legie a 26.10.1920 se vrátil do ČSR. Demobilizován v roce 1924. Ve funkci vrchního ředitele Legiobanky působil až do 1.1.1934, kdy ze zdravotních důvodů odešel do penze.

*Josef Khyn – místoředitel Banky čsl. legií (1921 – 1933) a vrchní ředitel (1933 – 1941)*³

Narozen 14.2.1884 v Žehušicích, zemřel (nezjištěno). V rakousko-uherské armádě sloužil jako poručík u pěšího pluku č. 15. Do ruského zajetí padl dne 28.12.1924 u Tarnova a pobýval v zajateckém táboře v Tjumeni. Dne 4.6.1916 se přihlásil do čsl. dobrovolnického vojska a byl do něj přijat dne 13.9.1917 k čs. střeleckému pluku. Po přeřazení do pravomoci OČSNR v Rusku sloužil u Finanční správy. V lednu 1919 převelen k Vrchní kontrole Vojenské správy Ministerstva vnitra v Rusku. Od ledna 1919 náčelník Vrchní kontroly.

V říjnu 1919 povýšen na majora. V listopadu 1919 odjel do ČSR jako správce filiálky Finanční správy v Praze (pobočka Praha – Banky československých legií). Po návratu Fr. Šípa se stal prvním místoředitelem až do roku 1934, kdy František Šíp odešel do penze. Od 1.1.1934 působil jako druhý vrchní ředitel Legiobanky.

¹) Vojenský historický archiv (VHA) v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis Františka Šípa.

²) Slovník Prvního československého odboje 1914 – 1918, s. 135.

³) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Osobní spis a poslužný spis Josefa Khyna.

Členové správní rady Banky čsl. legií

Raše Rudolf Mudr. – předseda správní rady Banky čsl. legií (1921 – 1938)

Narozen 21. března 1872 v Křinci, zemřel 25. listopadu 1954 v Luhačovicích. Politická příslušnost: Hajnova strana radikálně pokroková, od roku 1908 státoprávně pokrokové straně. Vystudoval Lékařskou fakultu UK v Praze v roce 1896, obor gynekologie a porodnictví.

Od roku 1907 odborným lékařem v Luhačovicích. Ve válce: Nadporučík zdravotnictva, zajat v prosinci 1914 v Haliči. Do České družiny se nepřihlásil pro nesouhlas se ztrátou důstojnické distinkce. V roce 1916 se přihlásil do čsl. vojska jako lékař u 2. pluku. V dubnu 1917 se stal náčelníkem zdravotnictva brigády. Po bitvě u Zborova nastoupil v Červinkově formační komisi a jmenován šéflékařem všech záložních jednotek čsl. armádního sboru se sídlem v Borispolu. V prosinci 1918 pověřen vedením zdravotního, hygienického a sociálního referátu direktoriální vlády. V lednu 1919 byl ustanoven náčelníkem evakuace čsl. vojsk z Ruska. V říjnu 1920 se sanitními transporty vrátil do vlasti a byl jmenován generálem zdravotní služby. Byl členem obecního zastupitelstva hlavního města Prahy, předsedou městské zdravotní komise, členem zemského zastupitelstva.

Ředitelé Banky čsl. legií

Dr. Josef Beck, místoředitel (1921 – 1923, ředitel Banky čsl. legií (1924 – 1938)

Narozen dne 18.9.1885 ve Vídni.⁴ Ruský legionář, v civilním povolání právník. Dne 1.8.1917 u Zborova a poté v zajateckém táboře v Čembaru v Penzenské gubernii. Dne 15.3.1918 se přihlásil do čs. vojska a zařazen dne 7.4.1918 do 1. kurganského pochodového praporu. Od července 1918 přeložen do 1. jízdního pluku Jana Jiskry z Brandýsa. Dne 28.12.1918 jmenován předsedou plukovního soudu. Dne 21.3.1919 převelen do pravomoci Vrchní kontroly Ministerstva vnitra v Rusku. Dne 1.8.1919 jmenován náčelníkem právního oddělení. Dne 15.3.1920 jmenován náčelníkem západního oddělení Vrchní kontroly. Dne 22.4.1920 povýšen na kapitána správní služby.

Josef Polák, místoředitel (1921 - 1923), ředitel Banky čsl. legií (1924 – 1935)

Narozen dne 24.7.1887, ruský legionář. Přijat do Banky čsl. legií dne 19.9.1921. Praxe: Zaměstnán jako úředník v cukrovaru v Předměřicích, poté ve firmě Pospíšil – mechanická tkalcovna. V letech 1900 – 1902 zaměstnán ve Městské spořitelně ve Smiřicích. V letech 1903 – 1914 zaměstnán ve Městské spořitelně v Hronově nad Metují. V letech 1914 – 1919 – Válka, legie, získal hodnost podplukovníka. V letech 1919 – 1921 – Přednosta Vojenské spořitelny V roce 1921 zařazen do funkce přednosta úvěrního oddělení od 19.9.1921. Vlastnil: 175 kusů akcií Legiobanky. Dne 31.12.1935 odešel kvůli špatnému zdraví do výslužby a byl mu vyplácen důchod ve výši 3.140 Kč. až do jeho smrti dne 5.9.1949.⁵

⁴) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis a osobní karta Josefa Becka.

⁵) Archiv České národní banky v Praze (AČNB v Praze), Evidenční karty a osobní spisy archivu ČNB, Evidenční karta a osobní spis Josefa Poláka.

Vincenc Procházka, místoředitel (1925 – 1926), ředitel Banky čsl. legií (1927 – 1936)

Narozen dne 20.1.1883. Zemřel dne 20.6.1937. Ruský legionář – hodnost nadporučíka. Do služeb Banky československých legií nastoupil dne 1.6.1921.

Vzdělání a praxe: Obchodní akademie v Brně. V letech 1902 – 1903 – firma B. J. Buml, parní pila v Klatovech. V letech 1903 – 1904 – prezenční vojenská služba V letech 1905 – 1914 zaměstnán ve Stálé výstavě a tržnici řemeslných výrobků v Brně. V letech 1914 – 1920 – válka, legie. V roce 1914 nastoupil do rakousko-uherské armády do 9. pěšího pluku ve Stryjích v Haliči.⁶

Emil Řepka, místoředitel (1921 – 1926), ředitel Banky čsl. legií (1927 – 1936)

Narozen dne 20.8.1875. Penzionován dne 1.1.1937. Příbuzný ruského legionáře Josefa Řepky. Do služeb Banky československých legií nastoupil dne 1.8.1921.

Vzdělání a praxe: Obchodní akademie v Praze a dva ročníky Vysoké školy obchodní v Praze. V letech 1896 – 1899 – zaměstnán v První záložně ve Vysokém Mýtě. V letech 1899 – 1903 – zaměstnán ve filiálce Živnobanky ve Vídni. V letech 1903 – 1921 – zaměstnán ve Bance českých spořitelén v Praze. V roce 1921 zařazen do funkce ředitele kontrolního oddělení.⁷ Vlastnil 30 kusů akcií Legiobanky, 1 akcii Centromise a 1 akcii Legiografie.

JUDr. František Sekava místoředitel Banky čsl. legií (1936 – 1938)

Narozen dne 4.10.1894. Ruský legionář. Do služeb Banky československých legií byl přijat dne 1.3.1925.⁸

Vzdělání a praxe: Reálné gymnázium v Pelhřimově. Rigorózní zkoušky na Právnické fakultě UK.

V letech 1920 – 1922 – 6. hraničářský prapor. Od 23.9.1917 – 23.7.1920 – I. úderný prapor. V letech 1922 – 1925 – ministerský místotajemník.

Funkce v Legiobance: Od roku 1925 – právní oddělení. Od listopadu 1935 – vedl spolu s V. Vojtěchovským úvěrní oddělení. V letech 1932 – 1935 – prokurista centrály. Vlastnil 50 kusů Českomoravské banky.

Pavel Varsik, ředitel pobočky Bratislava (1921 – 1925), ředitel Banky čsl. legií (1925 – 1938)

Narozen dne 25.10.1891. Zemřel dne 23.9.1939. Slovák, francouzský legionář. Do služeb Banky československých legií byl přijat dne 1.4.1921.

Vzdělání a praxe: Gymnázium v Nagy – Körös. Německá obchodní akademie v Linci. V letech 1910 – 1911 – zaměstnán v Nové bance v Myjavě. V letech 1911 – 1912 – vojenská prezenční služba. V letech 1912 – 1914 – zaměstnán v Úvěrné bance v Ružomberku. V letech 1915 do 18.2.1921 ve 3. pluku srbské divize v Rusku.

Funkce: V letech 1919 – 1921 – vládní referent na ministerstvu s plnou mocí pro Slovensko. V roce 1921 zařazen do funkce ředitele eskontního oddělení, od roku 1925 – 1939 ve funkci referenta pro Slovensko. Od 17.6.1936 - ředitele afilačního pododdělení úvěrního oddělení

⁶) AČNB v Praze, Evidenční karty a osobní spisy archivu ČNB, Evidenční karta a osobní spis Vincence Procházky.

⁷) Tamtéž, Evidenční karta a osobní spis Emila Řepky.

⁸) Tamtéž, Evidenční karta a osobní spis Františka Sekavy.

a vedení eskontních záležitostí Slovenska a Podkarpatské Rusi. Od 1.7.1939 do 23.9.1939 – ředitel filiálky Slovenské všeobecné úverné banky v Bratislavě.

Jazykové vzdělání: slovenština, čeština, srbština, němčina, maďarština. Částečná znalost: ruštiny, angličtiny a francouzštiny.

Politické a jiné funkce: Dne 21.12.1932 zvolen důvěrníkem Kuratoria Všeobecného fondu peněžních ústavů. 1938 – zvolen ministrem financí

Vlastnil 50 kusů akcií Legiobanky.⁹

Životopisné údaje vybraných představitelů pobočných závodů

PhDr. Josef Kudela – předseda představenstva pobočky Brno (1921 – 1930)

Narozen 27. května 1886 ve Strážnici. Zemřel 23. března 1942 v Osvětimi. Absolvoval FF UK v Praze a působil jako gymnaziální profesor. Od září 1916 byl spolupracovníkem Svazu česko-slovenských spolků na Rusi. Do čs. vojska se přihlásil v červnu 1916, ale zařazen byl až dne 4.1.1918 v Žitomiru jako střelec do 1. čs. střeleckého záložního pluku. Člen OČSNR, člen Výkonného výboru čs. vojska, správce propagačního odboru OČSNR, náčelník Informačně osvětového odboru Ministerstva vnitra v Rusku. Evakuován 32. transportem lodí Logan.¹⁰ Po návratu do vlasti byl učitelem dějepisu na Státním gymnáziu v Brně, předsedou moravské zemské organizace Čsl. obce legionářské a Svazu národního obrození, členem strany národně socialistické. Vedl vydavatelské družstvo Moravský legionář a zasedal v redakční radě Naše revoluce. Za účast v odboji umučen v koncentračním táboře Osvětim.

Gregor Tajovský Josef - člen představenstva v Bratislavě (1921 – 1922)

Narozen 18.10.1874 v Tajově. Zemřel 20. 5.1940 v Bratislavě. Publicista, dramatik a prozaik. 1902-1903 – spoluredaktor *Ludových novin*. Politická příslušnost: Hlasista, od srpna 1912 tajemník Slovenské národní strany v Martině.

Ve válce: Narukoval v roce 1915, odvelen s maďarským plukem na ruskou frontu, 29.12.1915 přeběhl k Rusům. Dne 1.5.1916 byl povolán jako zástupce Slováků do zajateckého odboru správy Svazu českých a slovenských spolků v Kyjevě. V červnu 1916 členem předsednictva Klubu spolupracovníků a v červenci redaktorem Čechoslovana. V červenci 1917 vstoupil do 3. čs. pluku a stal se spolu s Jánem Jesenským redaktorem Slovenských hlasů (pak do 15.7.1918 jeho šéfredaktor). V prosinci 1918 v informačním a osvětovém odboru ministerstva vojenství jako nástupce náčelníka. Do vlasti se vrátil v listopadu 1919 jako kapitán. Přednosta legionářské organizace v Bratislavě ve funkci majora.

---

⁹) A ČNB v Praze, Evidenční karty a osobní spisy archivu ČNB, Evidenční karta a osobní spis Pavla Varsika.

¹⁰) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis a osobní karta Josefa Kudely.

Životopisné údaje o činnosti vybraných „zakladatelů“ Banky československých legií za I. světové války

*František Cajthaml*¹¹

Narozen 31.10.1895 v obci Svinná, okres Rokycany. Před I. světovou válkou zaměstnán jako obchodní příručí. Do války narukoval k pěšímu pluku č. 88. Dne 7.9.1915 zajat u Tarnopole. Dne 13.5.1917 zařazen do čs. vojska k 2. střeleckému pluku. V červnu 1919 jmenován správcem plukovní vojenské sběrný a převeden pod pravomoc Finanční správy Vojenské správy MV v Rusku. Po návratu pracoval jako úředník v Bance čsl. legií.

*František Havel*¹²

Narozen 28.8.1883 v Krchlebské Lhotě, okres Čáslav. V civilním zaměstnání stavební inženýr. V rakousko-uherské armádě narukoval k pěšímu pluku č. 21 jako kadet aspirant. Dne 14.5.1915 zajat v Sieniawě na Sanu v Haliči, poté v zajateckém táboře v Samarkandu. Dne 22.5.1916 vstoupil do 1. čs. střeleckého pluku. Povyšován od praporčíka (13.9.1916) až po podplukovníka (29.3.1920). Dne 15.10.1918 jmenován sborovým inženýrem, poté náčelníkem odboru armádního inženýra čs. vojska na Rusi.

*František Chmelina*¹³

Narozen 25.10.1883 Nová Ves u Mladé Vožice. Civilním zaměstnáním úředník. V rakousko-uherské armádě narukoval pěšímu pluku č. 75. Dne 23.6.1915 zajat na Dněstru a poté nasazen na práce v dole Dronov v Taganrožském okruhu Donské oblasti. Dne 2.12.1917 zařazen do čs. vojska do 1. čs. střeleckého pluku jako střelec, později přeřazen do intendantstva 1. čs. střelecké divize. Dne 27.7.1919 jmenován účetním osvětového kroužku intendantstva, poté účetním sběrný Vojenské spořitelny a vojenské prodejny intendantstva I. čs. střelecké divize. Evakuován 20. lodním transportem lodí Titan.

*Dr. Václav Suchý*¹⁴

Narozen 1.1.1881 v Plzni. V civilním zaměstnání byl továrním úředníkem a absolventem právnické fakulty UK v Praze. K rakousko-uherské armádě nastoupil jako poručík k pěšímu pluku č. 35. Dne 21.6.1915 padl do ruského zajetí u Starého Martinova v Haliči a posléze prošel zajateckými tábory v Kostromi a v Galiči, v nichž působil jako důvěrník tamních zajateckých organizací. Dne 23.8.1917 v Borispolu vstoupil do čs. vojska, v hodnosti poručíka zařazen do střeleckého pluku č. 5. Dne 23.11.1917 byl převeden do 2. čs. střeleckého záložního pluku jako náčelník hospodářské části. V březnu 1918 byl přidělen k majoru francouzské vojenské mise Vergé a pověřen vypracováním plánu převozu čs. vojska do Vladivostoku. Dne 16.3.1918 byl jmenován předsedou zásobovací komise v Samaře. Dne 1.6.1918 byl jmenován velitelem čs. vojsk v Kurganu. V srpnu 1918 byl zvolen členem OČSNR a byla mu svěřena zásobovacího sboru. Dne 9.1.1919 byl jmenován náčelníkem Vrchní kontroly Ministerstva vnitra v Rusku. Do ČSR se vrátil dne 20.6.1920.

¹¹) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis a osobní karta Františka Cajthamla.

¹²) Tamtéž, Poslužný spis a osobní karta Františka Havla.

¹³) Tamtéž, Poslužný spis a osobní karta František Chmelina.

¹⁴) Tamtéž, Poslužný spis a osobní karta Václava Suchého.

*Dr. Viktor Svoboda*¹⁵

Narozen 17.7.1889. Zemřel (nezjištěno). V civilním povolání byl zaměstnán jako advokátní koncipient, absolvent právnické fakulty. V rakousko-uherské armádě sloužil u pěšího pluku č. 98.

Dne 22.9.1915 byl převelen k 8. čs. střeleckému pluku. Dne 30.3.1919 byl povýšen na soudce – kapitána. Dne 4.10.1919 povýšen na soudce – majora. Člen komise pro odevzdání zbraní v Penze. Správce Právního odboru Vojenské správy Ministerstva vnitra v Rusku. Vrchní žalobce sborového soudu čs. vojska, náčelník právního referátu Vojenské správy na Sibiři.

Perzekuce vyšších úředníků a zaměstnanců Legiobanky a jejích koncernových podniků za II. světové války.¹⁶

Josef Beck JUDr. – ředitel Legiobanky.

Žid, z rasových důvodů musel vystoupit ze služeb banky a během války byl deportován do Terezína a poté do Osvětimi, kde zahynul.

Ludvík Vladimír Falta – ředitel filiálky v Kolíně.

Pro odbojovou činnost zatčen v roce 1943. Dne 3.1.1945 – zemřel ve vězení ve věku 58 let.

Václav Hándl – prokurista filiálky v Olomouci.

Zatčen v říjnu roku 1941. Zemřel v březnu roku 1943 v Osvětimi.

Ján Kedro – prokurista Legiobanky.

Člen Revolučního národního výboru během Slovenského povstání. V únoru 1945 šlápl na minu a v důsledku těžkého zranění zemřel dne 28. března 1945 v Podbrezové. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Jaromír Král – úředník filiálky v Kolíně.

V červenci 1939 uprchl do zahraničí a vstoupil do R.A.F. (Royal Air Force) ve Velké Británii. Zemřel při bombardování Brém dne 15.1.1941.

Josef Malý - úředník Legiobanky.

Účastnil se odboje, v roce 1942 zatčen, vězněn v Terezíně a v Mauthausenu. Zemřel 13.10.1942.

Eduard Nop – člen správní rady Legiobanky, ředitel centrály a pobočky v Brně.

Člen ústředního výboru Československé obce legionářské v Praze a předsedou ČOL v Brně. Během stanného práva zatčen jako čelný představitel Čsl. legionářské obce. Do 1.4.1942 byl vězněn v táboře v Brně a pak odvezen do Osvětimi. Zde 7. října 1942 zemřel. O jeho smrti kolovaly dvě verze: Podle jedné zemřel na zápal plic, podle druhé jej strážci utloukli k smrti, polili studenou vodou a nechali na dvoře zemřít.

¹⁵) VHA v Praze, f. Kancelář čsl. legií, Poslužný spis a osobní karta Viktora Svobody.

¹⁶) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVIII – 37, Oběti německého násilí z řad Legiobanky a z řad koncernových podniků, Projev vrchního ředitele Josefa Khyna.

Antonín Pastyřík – člen správní rady Legiobanky.

Zatčen v roce 1939 jako čelný představitel legionářských organizací. Vězněn v Pankráci a v Buchenwaldu. Zde, dne 6.6.1945 zemřel po osvobození tábora americkou armádou v nemocnici v Jeně. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Karel Pustka - prokurista filiálky v Ostravě.

Člen odbojové organizace „Hnutí za svobodu“. Účastnil se osvobozování Ostravy, kde utrpěl zranění od omylem shozené pumy ruským letadlem na ruské tanky a dne 3.5.1945 zemřel. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Jaroslav Šejd – člen správní rady Legiobanky.

Účastnil se odboje, zatčen a uvězněn v Straubingu a v Terezíně. 3.5.1945 zemřel raněn mrtvicí. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Bedřich Schöffl – úředník centrály a pobočky v Brně.

Byl zatčen v roce 1939 a zemřel 22.4.1941 ve vězení v Diez. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Antonín Večerník - úředník Legiobanky.

Zatčen gestapem při studentských bouřích. Vězněn v koncentračním táboře Oranienburg, kde zemřel. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Úředníci koncernových podniků Legiobanky¹⁷

Jaroslav Baxa – správce skladu Fy Karel Kulík (koncernový podnik Centrokomise)

Účastnil se odboje a byl bez rozsudku odvezen do koncentračního tábora ve Flossenbürgu kde zemřel dne 15.2.1945.

JUDr. Rudolf Buchtela – člen správní rady Centrokomise.

Účastnil se odboje, vězněn v Terezíně, kde zemřel dne 16.5.1942. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Bedřich Lion - důvěrník Legiobanky v koncernovém podniku Parní mlýn v Chodouni.

Žid, Od 1.5.1940 pracoval na nucených pracích v lese na Prašném Újezdě, pak ve sběrném táboře v kaolinových závodech v Horní Bříze. 1944 byl transportován do Terezína. Podle úmrtního listu byl upálen v Osvětimi v roce 1945. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

---

¹⁷) A ČNB, f. BČL, sign. BČL – SVIII – 37, Oběti německého násilí z řad Legiobanky a z řad koncernových podniků, Projev vrchního ředitele Josefa Khyna.

Bohuslav Morávek – prokurista a filace Žilinské obchodné banky v Žilině a pak Spišské Novoveské úverné banky ve Spišské Nové Vsi, pak v pojišťovně Legii.
Popraven dne 8.5.1945 na Pankráci.

Ladislav Pulec - ředitel firmy Slovenka v Turčianském Sv. Martině.

Účastnil se aktivně slovenského povstání a dne 3.10.1944 byl zastřelen. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

František Richter – ředitel Legiografie.

Člen odbojové skupiny Kvapilovy. Zemřel přirozenou smrtí dne 27.6.1944.

Gustav Svoboda – ředitel Centrokomise.

Účastník odboje pod jmény Havlíček a Roudný. Zatčen koncem roku 1941 gestapem. Po dlouhém mučení, kdy své spolupracovníky neprozradil, byl odsouzen a popraven v Berlíně v roce 1942. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

JUDr. Viktor Svoboda - místopředseda správní rady Centrokomise.

Zatčen jako rukojmí za heydrichiádu a dne 2.7.1942 popraven.

Jaroslav Syrůček - vedoucí ředitel Fy Karel Kulík (koncernový podnik Centrokomise).

Účastník odboje. Dne 1.8.1944 zatčen gestapem a vězněn na Pankráci. Dne 22.2.1945 zemřel. Po válce obdržel válečný kříž 1939 in memoriam.

Tabulky bilančních údajů Banky československých legií z let 1920 - 1938

Tabulka 1 A)

Tabulka I Aktiva										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Pokladní hotovost	4 303 182	5 323 579	6 117 533	18 249 666	14 092 794	14 781 846	22 825 952	25 704 089	28 566 633	18 519 401
Ihned splatné pohledávky	118 542 302	72 563 985	85 147 719	56 119 534	53 568 340	46 413 326	55 363 288	39 189 714	36 121 514	21 678 403
Devizy, valuty, mince	223 683	77 736	86 333	295 472	591 844	643 280	7 846 112	11 307 127	10 334 168	7 200 713
Směnky	Neuvedeny	13 981 792	22 516 622	19 449 600	19 583 319	19 033 960	56 510 069	75 581 434	125 903 001	132 128 857
Vlastní cenné papíry	155 565	1 081 976	11 313 280	47 918 781	52 183 903	58 259 343	78 564 776	97 098 497	118 038 371	123 316 401
Konsorciální účast	Není	24 155 500	23 495 000	30 416 500	27 345 000	37 950 000	36 340 000	42 085 205	42 369 110	44 827 105
Dlužníci	99 287 497	232 916 535	363 632 109	415 828 848	471 087 741	505 070 997	494 392 501	557 641 073	593 566 573	614 690 211
Nemovitosti	5 050 000	1 954 119	11 896 160	18 393 863	14 728 707	12 292 487	14 764 270	14 865 388	21 056 073	24 443 328
Inventář k odpisu	47 249 470	675 421	1 629 561	1 001 232	523 164	291 463	2 644 410	1 534 817	2 021 832	2 212 702
Přechodná aktiva	3 029 232	540 116	1 299 544	1 286 850	210 743	1 647 424	2 690 531	3 034 559	1 231 909	3 453 039
<i>Průběžné položky</i>	<i>Neuvedeny</i>	<i>34 791 980</i>	<i>76 444 050</i>	<i>92 144 945</i>	<i>87 058 036</i>	<i>91 755 157</i>	<i>235 861 228</i>	<i>326 715 015</i>	<i>372 973 672</i>	<i>390 464 893</i>
Ostatní aktiva	Neuvedeny	34 576 966	123 323 397	94 109 813	142 911 996	121 556 359	34 109 801	24 608 078	35 091 619	27 195 388
Celkem	277 840 933	422 639 709	726 901 313	795 215 108	883 885 593	909 695 646	806 051 716	894 207 076	1 014 300 806	1 019 665 554

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 – 1938

Tabulka 1 B)

Tabulka II Aktiva	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Východisková bilance k 1. 1. 1935									
Pokladní hotovost	21 314 982	80 715 104	96 164 510	103 586 014	98 544 490	98 544 490	160 839 848	141 780 687	119 071 354
Ihned splatné pohledávky	64 459 982					135 788 896			
Devízy, valuty, mince	39 241 967					33 182 007			
Směnky a kupecké poukázky	131 383 244	106 485 077	81 966 725	96 111 892	75 177 427	75 177 427	71 099 761	62 925 923	61 898 542
Vlastní cenné papíry	126 414 427	114 957 210	102 732 232	102 010 609	10 650 375	103 650 375	104 889 596	95 773 526	128 428 964
Konsorciální účast	50 744 300	57 877 650	57 564 000	50 077 100	48 856 800	36 969 800	40 593 000	41 029 300	41 898 000
Dlužníci	765 506 389	777 622 785	742 080 102	779 060 708	756 299 616	756 299 616	838 326 696	874 052 099	842 049 849
Nemovitosti	24 623 081	64 259 700	63 270 000	64 611 358	62 963 000	39 850 000	37 484 200	37 636 600	36 988 300
Inventář k odpisu	2 148 920					38 246 100			
Přechodná aktiva	12 440 442	9 911 246	1 195 433	2 178 512	1 355 202	1 355 202,20	1 489 785	1 615 596	1 612 207
<i>Průběžné položky</i>	420 981 393	451 599 391	458 100 999	411 510 443	378 950 107	378 950 107	439 288 530	430 481 807	431 194 790
Ostatní aktiva	31 250 340	35 356 001	35 210 110	32 148 180	32 229 871	32 229 871	38 704 177	40 505 412	39 292 371
Celkem	1 269 528 077	1 280 366 783	1 198 343 035	1 234 998 358	1 179 076 783	1 144 076 783	1 293 427 065	1 295 319 145	1 271 239 589

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 1 C)

Tabulka I Pasiva										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Vlastní prostředky:										
Splacený akciový kapitál	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000
Vlastní rezervy	6 100 000	10 682 259	26 344 508	26 800 000	29 200 000	32 000 000	39 600 000	40 200 000	41 000 000	63 736 108
Jiné fondy:										
Jiné fondy	7 600 000		11 182 847							
Fond Lodní říční plavby		7 400 000	Započteno v rezervách	Započteno v rezervách	Započteno v rezervách	Započteno v rezervách	Započteno v rezervách			
Hospodářský fond čsl legií			11 182 847							
Cizí prostředky										
Hypotekární výpůjčky		146 467	274 052	275 889	283 213	145 907	295 702	281 317	818 266	528 792
Vklady na knížky		40 358 819	78 950 291	94 053 880	116 699 555	148 981 780	177 934 747	215 293 824	257 778 925	292 490 126
Věřitelé	182 225 042	252 924 946	407 115 800	412 015 239	418 810 766	424 458 656	478 015 327	533 589 882	604 280 895	556 960 289
Nevyplacená dividenda		593 820	380 760	316 008	289 980	277 586 344	311 704	299 662	299 860	322 273
Přechodná pasiva	6 881 268	291 020	456 707	341 388	706 882	4 147 635	5 862 735	7 737 489	2 648 862	5 834 322
<i>Průběžné položky</i>	<i>Neuvedeny</i>	<i>34 791 980</i>	<i>76 444 050</i>	<i>92 144 945</i>	<i>87 058 036</i>	<i>91 755 157</i>	<i>235 861 228</i>	<i>326 715 015</i>	<i>372 973 672</i>	<i>390 464 893</i>
Ostatní pasiva		127 517	50 316 352	93 913 346	155 036 632	131 911 753	27 392 171	20 059 959	29 770 133	21 843 866
Úroková rezerva	4 200 000									
Ryzí zisk	534 622	5 322 878	5 435 942	5 354 411	5 800 525	6 017 148	6 639 328	6 744 942	7 703 862	7 949 775
Celkem	277 840 933	422 639 709	726 901 313	795 215 108	883 885 593	909 695 646	806 051 716	894 207 076	1 014 300 806	1 019 665 554

Pramen: A ČNB v Praze, f BČ, sign -SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 1 D)

Tabulka II Pasiva									
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Východisková bilance k 1. 1. 1935									
Vlastní prostředky:									
Splacený akciový kapitál	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000 70 000 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000
Rezervy povinné podle stanov	64 550 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000	65 000 000 65 000 000	65 000 000	65 000 000	65 000 000
Cizí prostředky:									
Hypotekární výpůjčky	507 105,90	872 679,85	729 398,55	720 439,65	711 321,20	711 321 924 590	1 146 803	432 816	1 287 143
Vklady na knížky	333 159 215,85	357 231 470,20	391 578 595,30	443 779 055	462 502 500	462 502 500 490 496 496	510 097 826 (na pokladniční poukázky: 1 330 000	563 006 587 (na pokladniční poukázky: 1 370 000	522 115 161
Věřitelé	754 749 066,85	706 423 091,25	596 685 649,35	581 159 855	506 063 481	506 063 481 498 046 879	599 080 626	546 422 558	564 671 304
Nevyplacené kupony	327 697	328 384	328 852	287 815	307 780	307 780 318 357	332 721	346 882	378 667
Přechodná pasiva	12 515 981,80	8 784 244,15	1 494 673,15	1 720 376	1 464 506	1 464 506 1 395 633	1 750 230	2 179 382	2 463 204
Průběžné položky	420 981 393,85	451 599 391	458 100 999,35	411 510 443	378 950 107	378 950 107 371 240 504	439 288 530	430 481 807	431 194 790
Ostatní pasiva	26 002 123,35	29 606 001,25	29 460 110,70	32 148 180	32 229 871	32 229 871 36 749 801	38 704 177	40 505 412	39 292 371
Ryzí zisk	7 716 887,20	7 120 912,60	5 065 756,45	5 172 598	5 797 321	5 797 321 5 850 887	5 984 680	6 055 505	6 031 737
Celkem	1 269 528 077,95	1 280 366 783,30	1 198 343 035,50	1 234 998 358	1 179 076 783	1 144 076 783 1 168 782 645	1 293 427 065	1 295 319 145	1 271 239 589

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign -SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 2 A)

Rezervy banky Tabulka I										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Rezervní fond	4 200 000									
Všeobecný rezervní fond		8 482 259	16 744 508	17 200 000	17 600 000	17 900 000	18 300 000	18 700 000	19 500 000	20 000 000
Družstevní	400 000	400 000								
Zvláštní rezervní fond pro ztráty na pohledávkách směnečných		Vznikl sloučením sibiřských fondů a živnostenského	900 000	900 000	2 500 000	2 500 000	4 300 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000
Zvláštní rezervní fond pro ztráty na cenných papírech										4 200 000
Živnostenský fond	500 000	500 000								
Ztrátový fond na realitách	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Fond ztrátový na kurzových rozdílech	300 000	300 000	300 000	300 000	700 000	3 200 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	
Fondy nesloužící k úhradě ztrát										
Penzijní	100 000									
Osvětový	100 000									
Fond mořské plavby							2 000 000	2 000 000	2 000 000	24 036 108
Fond lodní říční plavby	7 400 000	7 400 000	7 400 000	7 400 000	7 400 000	7 400 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Celkem	6 400 000	18 082 259	26 344 508	26 800 000	29 200 000	32 000 000	39 600 000	40 200 000	41 000 000	63 736 108

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign – Sl/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 2 B)

Rezervy banky Tabulky II									
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Všeobecný rezervní fond	20 000 000	20 450 000	20 450 000	20 450 000	20 450 000	20 450 000	20 450 000	20 450 000	44 500 000
Fond říční plavby	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Lodní fond mořské plavby	24 050 000	24 050 000	24 050 000	24 050 000	24 050 000	24 050 000	24 050 000	24 050 000	
Zvláštní fond pro ztráty na realitách	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Zvláštní fond pro kurzovní ztráty na cenných papírech	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000
Zvláštní rezervní fond pro ztráty na pohledávkách směnečných	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Stabilizační fond		35 000 000	35 000 000	35 000 000	35 000 000				
Celkem	64 550 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000	65 000 000	65 000 000	65 000 000	65 000 000

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 3 A)

Účet ztrát a zisku I ZISKY										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Převod zisku		22 622	1 627,22	41 073	123 568	3 085	10 167	39 749	42 750	37 474
Úroky	1 702 372	16 456 106	37 149 988	37 423 635	40 151 973	37 327 751	37 818 165	44 344 369	54 534 183	61 216 062
ze směnek	Nejsou	1 884 730	3 233 394	2 968 732	3 166 616	3 686 049	3 731 012	7 000 603	11 062 809	15 909 955
z běžných účtů – pohledávek	1 681 947	14 361 727	32 124 877	31 428 012	34 415 613	31 037 256	30 990 645	33 073 765	38 542 304	39 474 599
z cenných papírů	151	29 939	1 386 150	2 633 689	2 544 772	2 575 985	3 048 081	4 226 284	4 889 102	5 796 363
ostatní	20 273	179 708	405 566	393 200	24 971	28 460	48 425	43 715	39 967	35 144
Odměny	1 221 396	4 425 459	8 722 389	5 800 778	10 254 694	10 971 141	8 758 405	9 108 174	9 502 566	11 631 263
Různé zisky celkem	3 198 646	1 986 481	2 819 110	4 193 198	7 507 634	4 513 726	5 203 685	6 079 149	4 570 804	5 416 598
z cenných papírů valut a devíz	2 600 381						2 297 506	3 018 266	2 562 289	702 993
z účasti							2 394 750	2 321 110	1 011 624	3 675 794
jiné zisky	598 265						511 428	739 772	996 891	1 037 809
Celkem	6 122 415	22 890 669	48 693 116	47 458 685	58 041 871	52 815 705	51 790 424	59 571 442	68 650 305	78 301 399

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 – 1938

Tabulka 3 B)

Účet ztrát a zisku I ZTRÁTY										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Úroky	4 342 207	6 741 531	21 998 010	24 560 186	22 292 200	24 981 599	22 958 127	26 860 823	36 407 730	43 712 330
z vkladů na knížky, běžné účty, reeskontu	140 233	6 653 308	21 263 246	23 562 758	21 683 792	24 260 693	17 377 651	23 859 867		
Z vkladů									31 664 688	34 201 040
Ostatní /reeskontní, běžné účty a jiné /	1 973	88 223	734 763	997 427	608 407	720 905	5 580 476	3 000 956	4 743 041	9 511 290
Výlohy věcné a osobní	458 887	7 705 582	14 334 068	12 865 599	14 033 215	14 021 739	14 307 657	16 369 239	17 911 959	20 068 385
Daně a poplatky	2 154	1 951 944	578 137	665 781 63	9 965 999	3 665 443	4 719 918	4 718 567	3 287 995	2 461 814
Odpisy	Neuvedeny	1 168 733	6 346 957	4 012 707	5 949 930	4 129 774	1 644 559	1 776 168	2 428 841	2 274 336
Různé ztráty	784 544							3 101 701	909 916	1 834 757
Ryzí zisk	534 622	5 322 878	5 435 942	5 354 411	5 800 525	6 017 148	6 639 328	6 744 942	7 703 862	7 949 775
Celkem	6 122 415 92	22 890 669	48 693 116	47 458 685	58 041 871	52 815 705	51 790 424	59 571 442	68 650 305	78 301 399

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL- SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 3 C)

Účet ztrát a zisku II. ZISKY									
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Převod zisku	39 038	163 086	67 238	136 978	237 105	421 300	510 000	600 000	689 955
Úroky	63 337 665	68 058 989	59 775 992	56 872 671	53 250 261	52 315 527	47 164 128	51 238 632	50 184 100
ze směnek	15 504 909	6 879 285	13 204 837	12 012 589	9 222 573	7 206 983	7 380 123	9 303 892	7 627 294
z běžných účtů /pohledávek/	41 493 392	18 103 475	39 369 437	38 737 919	37 691 556	38 478 933	33 422 324	35 546 887	35 696 669
z cenných papírů	6 208 164	42 412 124	6 986 666	6 069 351	6 323 436	6 600 369	6 339 241	6 376 132	6 831 019
ostatní	131 198	664 104	215 050	52 872 671	12 694	29 241	22 439	11 720	29 117
Odměny a provize	11 806 550	11 443 503	8 921 517	11 245 915	9 564 047	7 803 641	7 909 067	8 090 003	9 115 576
Různé zisky z cenných papírů, valut a deviz	6 033 599	4 547 978	6 805 098	5 274 495	4 961 082	5 106 369	4 635 398	4 924 475	5 333 070
Celkem	81 216 854	84 213 557	75 569 846	73 529 062	68 012 496	65 646 838	60 218 594	64 853 110	65 322 703

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 3 D)

Účet ztrát a zisku II. ZTRÁTY									
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Úroky	45 940 323	47 433 659	47 192 358	41 830 506	38 183 732	36 864 678	31 744 878	35 047 377	35 516 902
1) z vkladů na knížky	41 616 241	41 847 262	19 188 655	34 575 580	33 008 651	34 464 050	28 485 530	29 535 243	28 404 095
2) Jiné, běžných úvěrů a reeskontu	4 324 081	5 586 396	28 003 702	7 254 925	5 175 081	2 400 628	3 259 347	5 512 134	7 112 806
Náklady	21 890 278	20 718 680	19 184 837	20 957 337	20 343 330	19 850 414	19 347 094	20 216 222	20 127 502
Daně a poplatky	2 372 76	1 434 574	1 518 814	2 324 550	1 307 884	1 918 933	2 073 656	2 376 767	2 332 258
Odpisy	2 072 456	1 453 595	1 591 911	1 979 194	2 238 345	1 161 923	1 068 284	1 157 238	1 314 301
Různé ztráty	1 224 140	6 052 135	1 016 167	1 264 874	141 882				
Ryzí zisk	7 716 887	7 120 912	5 065 756	5 172 598	5 797 321	5 850 887	5 984 680	6 055 505	6 031 737
Celkem	81 216 854	84 213 557	75 569 846	73 529 062	68 012 496	65 646 838	60 218 594	64 853 110	65 322 703

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 4 A)

Zisky BČL							
	Převod čistého zisku z minulého roku	Výnosy z úroků	Výnosy provizní /odměny/	Zisky oddělení burzovního a devizového	Zisky konsorciální a afiláční	Jiné zisky	Celkem
1921	22 622	16 456 106	4 425 459	neuveďeny	neuveďeny	neuveďeny	22 890 669
1922	1 627	37 149 988	8 722 389	1 783 513	740 724	294 872	48 693 116
1923	41 073	37 423 635	5 800 778	2 200 085	1 205 755	787 358	47 458 685
1924	127 568	40 151 973	10 254 694	5 282 116	1 249 255	976 263	58 041 871
1925	3 085	37 327 751	10 971 141	1 864 723	1 868 163	780 839	52 815 705
1926	10 167	37 818 165	8 758 405	2 297 506	2 394 750	511 428	51 790 424
1927	39 749	44 344 369	9 108 174	3 018 266	2 321 110	739 772	59 571 442
1928	42 750	54 534 183	9 502 566	2 562 289	1 011 624	996 891	68 650 305
1929	37 474	61 216 062	11 631 263	702 993	3 675 794	1 037 809	78 301 399
1930	39 038	63 337 665	11 806 550	1 220 997	3 368 164	1 444 438	81 216 854
1931	163 086	68 058 989	11 443 503	355 741	2 780 152	1 412 084	84 213 557
1932	67 238	59 775 992	8 921 517	1 398 770	3 913 826	1 492 501	75 569 846
1933	135 978	56 872 671	11 245 945	937 324	2 889 680	1 447 491	73 529 962
1934	237 105	53 250 261	9 564 047	4 961 082	neuveďeno	neuveďeno	68 012 496
1935	421 300	52 315 527	7 803 641	5 106 369	neuveďeno	neuveďeno	65 646 838
1936	510 000	47 164 128	7 909 067	4 635 398	neuveďeno	neuveďeno	60 218 594
1937	600 000	51 238 632	8 090 003	4 924 475	neuveďeno	4 924 475	64 853 110
1938	689 955 K	50 184 100 K	9 115 576 K	5 333 070 K	neuveďeno	5 333 070 K	65 322 703 K

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 - 1938

Tabulka 4 B)

Výdaje BČL				
	Režie věcná a osobní	Daně a poplatky	Pasivní úroky	Celkem
1920	458 887	2 154,68	4 342 207	6 122 415
1921	7 705 582	1 951 944	6 741 531	22 890 669
1922	14 334 068	578 137	21 998 010	36 910 216
1923	12 865 599	665 781	24 560 186	38 091 566
1924	14 033 215	9 965 999	22 292 200	46 291 415
1925	14 021 739	3 665 443	24 981 599	42 668 782
1926	14 307 657	4 719 918	22 958 127	41 985 703
1927	16 369 239	4 718 567	26 860 823	47 948 630
1928	17 911 959	3 287 995	36 407 730	57 607 684
1929	20 068 385	2 461 814	43 712 330	66 242 529
1930	21 890 278	2 372 768	45 940 323	70 203 369
1931	20 718 680	1 434 574	47 433 659	69 586 914
1932	19 184 837	1 518 814	47 192 358	67 896 010
1933	20 957 337	2 324 550	41 830 506	65 112 394
1934	20 343 330	1 307 884	38 183 732	59 834 947
1935	19 850 414	1 918 933	36 864 678	58 634 026
1936	19 347 094	2 073 656	31 744 878	53 165 629
1937	20 216 222	2 376 767	35 047 377	57 640 366
1938	20 127 502 K	2 332 258 K	35 516 902 K	57 976 663 K

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 - 1938

Tabulka 5 A)

	Celková částka	5% Všeobecnému rezervnímu fondu	4% - dividenda	Tantiema správní radě + dozorčí radě	Kapitálovému fondu zaměstnanců/ Penzijní fond zaměstnanců BČL	5% podílu ze zisku zaměstnanců	Podpůrnému fondu čsl legií při MNO	Superdividenda akcionářům	Dotace Rezervnímu fondu
1920	534 840 933								
1921	5 322 878	266 143	2 800 000	225 673 + 35 000	100 000	112 836	200 000	2% - 1 400 000	51 596
1922	5 435 942	271 797	2 800 000	236 251 + 35 000	100 000	118 125	150 000	2% - 1 400 000	183 694
1923	5 354 411	267 720	2 800 000	224 561 + 40 000	100 000	112 280	150 000	2% - 1 400 000	132 279
1924	5 800 525	290 026	2 800 000	258 293 + 60 000	100 000	129 146	150 000	2% - 1 400 000	9 973
1925	6 017 148	300 857	2 800 000	291 320 + 80 000	100 000	145 660	150 000	2,5% - 1 750 000	99 142
1926	6 639 328	331 966	2 800 000	349 719	100 000	174 859	150 000	3% - 2 100 000	68 033
1927	6 744 942	337 247	2 800 000	356 794	100 000	178 397	150 000	3% - 2 100 000	462 752
1928	7 703 862	385 193	2 800 000	447 591	200 000	223 795	150 000	4% - 2 800 000	114 806
1929	7 949 775		2 800 000	511 230	200 000	255 615	150 000	4% - 2 800 000	
1930	7 716 887	385 844	2 800 000	449 200	200 000	224 600	150 000	4% - 2 800 000	64 155
1931	7 120 912		2 800 000	415 782	200 000	207 891	150 000	2 800 000	
1932	5 065 756		2 800 000	219 851	200 000	109 925	100 000	1 400 000	
1933	5 172 598		2 800 000	223 662	200 000	111 831	100 000	1 400 000	
1934	2 760 215		2 800 000	276 021	400 000		100 000	1 400 000	
1935	5 850 887		3 050 887	262 958	400 000	327 929	150 000	2% - 1 400 000	
1936	5 984 680		2 800 000	267 468	400 000	367 212	150 000	1 400 000	
1937	6 055 505		2 800 000	265 550	400 000	350 000	150 000	1 400 000	
1938	6 031 737		2 800 000	254 178	200 000	350 000			

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 - 1938

Tabulka 6 A)

Depozita I										
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Depozita včetně vlastních cenností										
<i>Uložená v pokladnách</i>	4 316 676	120 315 270	409 722 503	470 586 908	570 588 574	630 971 234	700 109 326	695 472 899	736 047 799	756 286 561
1) Cenné papíry nominale	561 461	15 687 706	68 764 803	113 776 181	198 053 897	234 992 495	296 441 916	162 301 068	140 383 853	133 564 007
2) Vkladní knížky a ostatní depozita	3 755 215	104 627 564	340 957 700	356 810 727	372 534 677	395 978 739	403 667 410	533 171 830	595 663 945	622 722 553
<i>Uložená jinde:</i>		30 003 665	84 932 104	145 326 199	125 083 219	140 317 683	217 364 946	208 334 134	256 622 080	239 865 978
1) Cenné papíry nominale	3 326 400	29 684 150	79 763 395	145 082 284	118 244 793	139 451 545	203 610 834	189 258 644	240 306 579	222 465 231
2) Vkladní knížky a ostatní depozita	Neuvedeny	319 515	5 168 709	243 915	6 838 426,28	866 137	13 754 112	19 075 489	16 315 500	17 400 747
Celkem	7 643 076	150 318 935	494 654 607	615 913 107	695 671 793	771 288 918	917 474 273	903 807 034	992 669 879	996 152 539

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 6 B)

Depozita I										
	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	
Depozita včetně vlastních cenností										
<i>Uložená v pokladnách</i>	874 170 240	885 374 705	957 947 610	1 035 786 517	1 019 799 992	929 381 081	1 075 448 208	1 110 824 263	1 142 025 708	
1) Cenné papíry nominale	188 534 972	166 629 088	242 255 849	272 971 380	309 205 122	313 882 214	402 657 597	352 425 607	411 319 933	
2) Vkladní knížky a ostatní depozita	685 635 268	718 745 616	715 691 761	762 815 136	710 594 870	615 498 867	672 790 611	758 398 656	730 705 774	
<i>Uložená jinde:</i>	284 874 973	299 511 180	384 493 060	365 757 439	330 479 217	287 705 691	285 919 390	282 610 444	276 580 566	
1) Cenné papíry nominale	276 247 123	295 078 015	380 907 602	364 177 647	329 187 351	282 184 100	280 512 273	279 719 226	276 230 270	
2) Vkladní knížky a ostatní depozita	8 627 850	4 433 164	3 585 458	1 579 791	1 291 866	5 521 591	5 407 116	2 891 217	350 295	
Celkem	1 159 045 214	1 184 885	1 342 440 671	1 401 543 956	1 350 279 216	1 217 086 773	1 361 367 599	1 393 434 707	1 418 606 274	

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL - SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 6 C)

Depozita II	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Depozita ústavu svěřená	233 031	120 091 683	447 941 648	523 498 307	601 147 273	650 670 529	781 100 498	733 406 316	800 716 697	797 216 610
1) cenné papíry nominale	70 000	21 600 209	115 188 779	181 772 522	241 614 970	271 607 573	365 713 635	182 372 237	189 230 317	160 106 578
2) vkladní knížky a ostatní depozita	163 031	98 491 474	332 752 869	341 725 785	359 532 303	379 062 955	415 386 862	551 034 079	611 486 380	637 110 031
Cennosti vlastní:	Neuvedeny	30 227 252	46 712 959	92 414 799	94 524 520	120 618 388	136 373 774	170 400 717	191 953 181	198 935 929
Celkem	233 031	150 318 935	494 654 607	615 913 107	695 671 793	771 288 918	917 474 273	903 807 034	992 669 879	996 152 539

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 6 D)

Depozita II	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Depozita ústavu svěřená	941 332 257	929 472 438	1 073 538 072	1 127 729 145	1 053 570 302	908 884 507	1 044 245 005	1 092 108 082	1 094 259 157
1) cenné papíry nominale	250 144 384	209 024 375	357 814 092	374 420 427	346 137 953	292 418 184	370 290 857	335 797 166	367 468 650
2) vkladní knížky a ostatní depozita	691 187 873	720 448 063	715 723 980	753 308 718	707 432 349	616 466 322	673 954 147	756 310 916	726 790 506
Cennosti vlastní:	217 712 956	255 413 447	268 902 598	273 814 811	296 708 907	308 202 265	317 122 593	301 326 625	324 347 117
Celkem	1 159 045 214	1 184 885 885	1 342 440 671	1 401 543 956	1 350 279 210	1 217 086 773	1 361 367 599	1 393 434 707	1 418 606 274

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL-SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií v letech 1920 - 1938

Tabulka 7A)
Rekapitulační shrnutí zásadních hospodářských ukazatelů Banky československých legií

Rok	Vlastní prostředky		Svěřené prostředky		Dividenda	Obraty				Zaměstnanců
	Akciový kapitál	Rezervní fondy	Vkladní knížky	Běžné účty		Pokladniční	Účetní	Depozita	Bilanční stránka rozvahy	
1920	70 000 000	14 000 000	Neuvedeny	182 225 042	6%	23 767 539	430 859 132	7 643 076	277 840 933	52
1921	70 000 000	18 082 259	40 358 819	252 924 946	6%	745 246 241	7 052 994 561	150 318 935	422 639 709	256
1922	70 000 000	26 344 508	78 950 291	407 115 800	6%	1 788 701 595	18 502 393 649	494 654 607	726 901 313	370
1923	70 000 000	26 800 000	94 053 880	412 015 239	6%	1 642 570 288	16 226 726 138	615 913 107	795 215 108	384
1924	70 000 000	29 200 000	116 699 555	418 810 766	6%	2 078 551 127	21 053 799 617	695 671 793	883 885 593	388
1925	70 000 000	32 000 000	148 981 780	424 458 656	6 ½ %	2 297 356 847	21 556 828 978	771 288 918	909 695 646	416
1926	70 000 000	39 600 000	177 934 747	478 015 327	7%	2 621 860 800	23 953 824 299	917 474 273	806 051 716	412
1927	70 000 000	40 200 000	215 293 824	533 589 882	7%	3 486 217 650	34 744 922 996	903 807 034	894 207 076	446
1928	70 000 000	41 000 000	257 778 925	601 280 895	8%	4 652 263 659	40 491 176 512	992 669 879	1 014 300 806	490
1929	70 000 000	63 736 108	292 490 126	556 960 289	8%	4 860 243 962	43 799 980 097	996 152 539	1 019 665 554	540
1930	70 000 000	64 550 000	333 159 215	751 749 066	8%	4 514 911 623	44 974 684 980	1 159 045 214	1 269 528 077	610
1931	70 000 000	100 000 000	357 231 470	706 423 091	8%	5 169 844 042	49 661 231 123	1 184 885 885	1 280 366 783	592
1932	70 000 000	100 000 000	394 578 595	596 685 649	6%	4 461 128 441	35 630 373 952	1 342 440 671	1 198 343 035	597
1933	70 000 000	100 000 000	443 789 092	581 159 855	6%	4 132 299 489	33 301 741 738	1 401 543 956	1 234 998 358	630
1934	70 000 000	100 000 000	462 502 500	506 063 481	6%	3 317 417 069	28 317 822 597	1 350 279 210	1 179 076 783	605
1935	70 000 000	65 000 000	490 496 496	498 046 879	6%	3 457 020 922	25 457 405 312	1 217 086 773	1 168 782 645	601
1936	70 000 000	65 000 000	511 427 826	599 080 626	6%	4 057 764 717	32 685 653 052	1 361 367 599	1 293 427 065	592
1937	70 000 000	65 000 000	564 376 587	546 422 558	6%	4 491 054 287	40 272 054 840	1 393 434 707	1 295 319 145	636
1938	70 000 000	65 000 000	522 115 161	564 671 304	4%	4 212 937 555	38 505 030 429	1 418 606 274	1 271 239 589	664

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. – SI/b, Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 – 1938

Tabulka 8 A
Kalkulace zisku poboček Banky československých legií I

Rok	1924 <i>k 30. 8.</i>	1925	1926	1927	1928
Pobočka					
Centrála	2 199 460	4 282 045	2 573 846	3 570 807	neuveďeny
Berehovo				87 864	739 190
Bratislava	250 067	532 311	550 649	597 919	928 005
Brno	380 049	455 295	450 018	1 266 092	1 339 478
Duchcov	98 860	26 159	53 527	97 158	115 591
Hradec Králové	4 680	neuveďeny	3 072	67 822	221 863
Jihlava	42 091	35 350	42 995	66 426	175 748
Kolín	165 108	440 515	458 332	505 000	622 003
Louny	80 219	93 054	86 432	115 916	99 644
Nové Město Nad Váhom	404 709	579 115	170 365	296 728	191 990
Nusle				3 796	16 098
Olomouc	922 637	754 275	822 727	920 228	947 788
Ostrava	104 208	21 278	53 318	136 629	157 634
Píšťany	194 605	146 203	118 330	200 564	261 516
Plzeň	198 658	134 670	40 348	178 601	381 159
Poprad	118 359	252 860	278 847	480 214	361 266
Turnov				7 324	30 559
Zvolen		50 309	93 829	142 000	184 215
Žižkov				49 740	108 422

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. BČL–SI/a-1, Protokoly správní rady a protokoly ředitelství Banky československých legií z let 1920 - 1938
Vysvětlivky: **tučně** – ztráty

Tabulka 8 B
Kalkulace zisku poboček Banky československých legií II

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1937
<i>Pobočka</i>							
<i>Z data</i>	K 30. 11.	K 30. 10.				K 13. 6.	
Centrála	903 593	179 995	51 398	61 101	784 444	1 065 202	435 666
Berehovo	435 931	349 791	368 063	216 058	403 851	331 559	
Bratislava	657 031	334 113	399 528	561 894	417 079	847 756	975 365
Brno	562 226	639 777	731 129	848 594	435 046	1 402 000	41 982
Duchcov	72 823	73 210	84 169	38 931	17 585	173 740	91 564
Hradec Králové	401 269	359 767	454 623	151 859	212 382	975 191	151 860
Jihlava	110 015	265 387	278 189	118 119	277 288	109 307	159 330
Kolín	479 497	349 497	384 277	111 480	202 674	5 569 616	129 166
Komárno				1 820	81 555	143 543	259 000
Košice	70 895	99 376	108 643	62 609	73 044	42 504	56 125
Královské Vinohrady	941 134	52 180	51 428	98 044	11 206	203 858	180 361
Libeň	21 227	30 356	30 264	31 351	24 976	90 302	
Louny	163 245	166 930	191 145	291 563	155 528	330 000	426 866
Lovosice	9 959	27 468	23 970	23 868	107 067	76 045	160 193
Michalovce						425 000	212 000
Nové Město Nad Váhom	221 587	103 552	117 531	124 621	107 663	73 179	98 299
Nusle	14 405	2 622	1 181	19 106	12 287	32 051	77 886
Olomouc	728 762	744 984	848 228	698 319	507 129	257 271	1 015 160
Ostrava	208 814	108 625	104 333	27 029	90 945	517 959	305 875

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. BČL–SI/a-1, Protokoly správní rady a protokoly ředitelství Banky československých legií z let 1920 - 1938
Vysvětlivky: **tučně** – ztráty

Tabulka 8 C
Kalkulace zisku poboček Banky československých legií III

Rok	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1937
<i>Pobočka</i>							
Příšťany	388 417	357 271	376 716	316 105	246 193	14 859	Není
Plzeň		118 253	98 004	119 791	259 502	158 325	
Poprad	458 277	458 277	519 992	404 251	114 187	167 167	
Ružomberok					106 853	810 960	109 732
Turnov	28 670	28 670	61 980	49 429	37 887	83 501	16 234
Užhorod					10 934	36 980	<i>Není</i>
Zlaté Moravce					227 575	158 687	47 280
Zvolen	253 832	253 832	345 627	298 677	200 783	106 185	121 774
Žilina						462 427	607 021
Žižkov	79 601	79 601	115 163	107 693	56 465	180 847	202 880

Pramen: A ČNB v Praze, f BČL, sign. BČL-SI/a-1, Protokoly správní rady a protokoly ředitelství Banky československých legií z let 1920 - 1938

Vysvětlivky: **tučně** – ztráty

Tabulka 9 A)

<i>Rok</i>	<i>Ruští legionáři</i>	<i>Francouzští</i>	<i>Italští</i>	<i>Srbští</i>	<i>Američtí</i>	<i>Příbuzných</i>	<i>Nelegionářů</i>	<i>Celkem</i>
1921	17 600 /330 381/	74 /2 890/	81 /1 900/	1 /250/	31 /375/	979 /13 569/	23 /635/	18 789 /350 000/
1922	16 336	94	92	2	36	1 058	34	17 652 /350 000/
1923	15 729	97	94	2	38	1 171 /18 616/	54 /1 316/	17 185 /350 000/
1924	15 417 /321 321/	97 /3 218/	97 /2 207/	2 /265/	39 /532/	1 240 /20 679/	77 /1 778/	16 969 /350 000/
1925	15 242 /320 429/	99 /3 208/	99 /2 182/	2 /265/	39 /532/	1 276 /21 386/	100 /1 998/	16 857 /350 000/
1926	15 114 /319 929/	99 /3 218/	101 /2 212/	2 /265/	39 /532/	1 304 /21 819/	103 /2 025/	16 762 /350 000/
1927	15 054 /319 652/	99 /3 218/	101 /2 217/	2 /265/	39 /532/	1 324 /22 026/	107 /2 090/	16 726 /350 000/
1928	15 030 /319 593/	99 /3 218/	101 /2 217/	2 /265/	39 /532/	1 325 /22 075/	107 /2 100/	16 703 /350 000/
1929	14 159 /312 813/	97 /3 423/	100 /2 197/	2 /265/	38 /517/	1 393 /28 640/	106 /2 145/	15 895 /350 000/
1930	12 591 /294 803/	95 /3 898/	101 /2 542/	2 /265/	37 /507/	1 676 /45 450/	107 /2 535/	14 609 /350 000/
1931	12 178 /292 443/	96 /3 968/	102 /2 607/	3 /275/	37 /507/	1 759 /47 605/	120 /2 595/	14 295 /350 000/
1932	Neuvedeni							13 830 /350 000/
1933	Neuvedeni							
1934	Neuvedeni							
1935	Neuvedeni							
1936	Neuvedeni							
1937	Neuvedeni							
1938	Neuvedeni							

Pramen: A ČNB v Praze, f. BČL, sign. BČL – Sl/b, Výroční zprávy Banky československých legií z let 1920 – 1938

DVACETPĚT
AKCIÍ
BANKY
ČESKOSLOVENSKÝCH
LEGIÍ V PRAZE

TERRON * ZBOROV * SIBIR * DOSSOALTO

po 200 Kč slovy dvě stě korun čs.

tedy úhrnem na

PĚT TISÍC KČ,

kterými se

zaručují veškerá práva, která akcionáři dle zákona a stanov přísluší, zejména poměrný podíl na čistém zisku a jmění Banky československých legií.

K převodu akcií právním jednáním mezi živými jest třeba svolení správní rady. V úči společnosti pokládá se za vlastníka akcie toliko ten, kdo jest zapsán jako akcionář v akcijní knize (§ 25. stanov).

V Praze dne 19. července 1921.

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

VÍRA * NADŠENÍ

LÁSKA * UTRPENÍ

PĚT AKCIÍ
BANKY
ČESKOSLOVENSKÝCH
LEGIÍ V PRAZE

TERRON ZBOROV SIBIŘ DOSSOALTO

po 200 Kč slovy dvě stě korun čs.
tedy úhrnem na

JEDEN TISÍC KČ,
kterými se

no,
fivide,
rom

vy,
určen,
ceř

zaručují veškerá práva, která akcionáři dle zákona a stanov přísluší, zejména poměrný podíl na čistém zisku a jmění Banky československých legií.

K převodu akcií právním jednáním mezi živými jest třeba svolení správní rady. V úči společnosti pokládá se za vlastníka akcie toliko ten, kdo jest zapsán jako akcionář v akcijní knize (§ 25. stanov).

V Praze dne 19. července 1921.

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

prosp.

nevy
prosp.

VÍRA * NADŠENÍ

LASKA * UTRPENÍ

ČÍSLO:

**AKCIE
BANKY
ČESKOSLOVENSKÝCH
LEGIÍ
V PRAZE.**

TERRON * ZBOROV * SIBIŘ * DOSSOALTO

NA

200 Kč.

SLOVY DVĚSTĚ KORUN ČS.

KTEROU SE

ZARUČÍ VEŠKERÁ PRÁVA, KTERÁ AKCIONÁŘI DLE ZÁKONA A STANOV PŘÍSLUŠEJÍ, ZEJMÉNA POMĚRNÝ PODÍL NA ČISTÉM ZISKU A JMĚNÍ BANKY ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ.

K PŘEVODU AKCIÍ PRÁVNÍM JEDNÁNÍM MEZI ŽIVÝMI JEST TŘEBA SVOLENÍ SPRÁVNÍ RADY. VŮČI SPOLEČNOSTI POKLÁDÁ SE ZA VLASTNÍKA AKCIE TO LIKO TEN, KDO JEST ZAPSÁN JAKO AKCIONÁŘ V AKCIONÍ KNIZE (§ 25. STANOV).

V PRAZE, DNE 19. ČERVENCE 1921.

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

VÍRA * NADŠENÍ

LÁSKA * UTRPENÍ